Geoffrey Chaucer *Povestirile din Qnierbuoy*
ÎN ROMÂNEŞTE DE DAN DUŢESCU
Studiu introductiv şi note bibliografice de Zoe Dumitrescu-Buşulenga
Chişinău
Editura Hyperion 1993

Editura pentru Literatura Universală Bucureşti. 1964

GEOFFREY CHAUCER ŞI OPERA SA

De Canterbury – bătrâna capitală a regilor saxoni aşezată pe râul Stour – şi de catedrala ei s-a legat o notorietate rară în tot cursul evului mediu englez. Faima locului a rămas până azi neatinsă, ou toate că de mult au încetat să mai răsune paşii pelerinilor pe lespezile de marmoră pline de amintirea tăcută a unor sângeroase fapte.

În 1170, din poruncă de rege, a fost ucis, în apropierea capelei sfântul Benedict din transeptul de miază-noapte-apus, de către patru cavaleri ai lui Henry al II-lea, arhiepiscopul Thomas Becket, care cutezase a se împotrivi dorinţelor regale. Îngrozit de îndoitul sacrilegiu, poporul a început de îndată să făurească legende pe seama mucenicului de la Canterbury, devenit un adevărat erou popular. Curând s-au atribuit numeroase minuni, atât mormântului lui Thomas, cât şi fântânii în care i se spălaseră hainele, astfel încât la numai şase luni de la moartea lui au şi început pelerinajele spre catedrală.

Iar în 1174, când un foc a mistuit mare parte din vechiul corp al clădirii, planurile meşterului William din Sens au înălţat o capelă nouă, a sfintei Treimi *(Tiinity Chapel*), în centrul căreia se afla racla «sfântului». Două arcade de marmoră susţineau o lespede pe care era aşezat sicriul de stejar ferecat; lemnăria era acoperită cu plăci de aur în care se incrustau perle, pietre preţioase şi fire de aur, iar geana raclei era pictată. Tot în amintirea lui s-a adăugat bisericii o graţioasă absidă, numită, din pricina formei ei, Coroana lui Becket (*Corona*) şi având incintătoare vitralii colorate ce reprezintă faptele miraculoase săvirşite de Thomas.

Sute de ani s-au îmbulzit pelerinii la racla aceasta, împinşi de pietatea medievală, de obiceiul vremii sau de curiozitatea etern omenească, până când, în toamna anului 1538, un alt Henry, al VIII-lea, care a ucis şi el pe un alt Thomas, pe marele Morus, a desfiinţat racla şi a dus podoabele şi bijuteriile în tezaurul său.

Sute de ani de-a rândul, între 1174 şi 1538, drumul cel mare spre comitatul Kent era înţesat de călăreţi şi drumeţi care se duceau, mai ales primăvara, la racla «sfântului», aşa cum străbăteau, în aceeaşi vreme, alte drumuri ale Europei alţi pelerini spre marile lăcaşuri de închinăciune din Spania, Franţa sau Germania, spre catedralele vestite: sfântul Iacob din Compostela, sfânta Magdalena din Vezelay, Cluny şi atâtea altele. Ordinele călugăreşti catolice care fundaseră sau îşi însuşiseră aceste catedrale, franciscani, benedictini, dominicani, bernardini etc. Întreţineau un foarte susţinut cult al relicvelor. Mai târziu însă, când credinţa – virtute medievală prin excelenţă – a scăzut datorită creşterii spiritului laic ce vestea Renaşterea, peleri najul a rămas un prilej de preumblare, de întâlnire cu alţi oameni, de aflare a atâtor lucruri care se petreceau prin lume şi pe care altminteri era greu să le auzi. Căci în vremea aceea se călătorea greu, cu primejdii mari pentru avufiul sau viaţa călătorului, şi a face parte dintr-un grup de pelerini Însemna a dobândi o calitate care ferea de pericol. Astfel oamenii se reuneau la întâmplare, în cete care mai de care mai pestriţe, alcătuite din târgoveţi şi târgoveţe gureşe, din meşteşugari breslaşi, din oameni de ţară, lucrători ai pământului, ţărani stăpâni pe ogorul lor din moşi-strămoşi, vajnicii *yeomen*-i englezi, mult asemănători răzeşilor noştri, apoi logofeţi, vechili ai moşiilor de mari feudali. Aceştia toţi, ascultând vocea obişnuinţei populare străvechi, întâlnindu-se îşi comunicau bruma de ştiri pe care le deţineau din izvoare mai mult fanteziste decât de încredere, poposeau împreună la hanuri mari, bine întocmite, ca acel Tabard Inn de pe drumul spre Canterbury, un fel de englezesc han al Ancuţei. Pe drum, pentru a înlătura plictisul etapelor lungi, îşi spuneau poveşti mai vechi sau mai noi, triste sau hâtre, după împrejurări şi firea povestitorului. Dacă vreun menestrel sau jongleur se întâlnea cu ceata ori o însoţea, îşi producea şi el specialităţile, cântece de truveri şi trubaduri, fragmente de cântece de gestă sau romane

cavalereşti. Fiindcă erau priviţi cu admiraţie încă şi cavalerii, mai ales care veneau de departe, de la locurile sfinte, din cruciadele în ţări minunate ale Orientului, de unde aduceau ciudate şi amestecate soiuri de poveşti intrate în lumea europeană prin Siria sau prin Bizanţ. Fireşte, cei mai obişnuiţi membri ai acestor grupe erau clericii (călugări, călugăriţe sau preoţi), foarte numeroşi şi de toate felurile, din atât de numeroasele ordine – desculţi, rătăcitori, cerşetori, benedictini, bernardini şi atiţia alţii.

Pretinde a se fi alăturat unui astfel de grup de pelerini care se îndreptau spre Canterbury şi Geoffrey Chaucer, cam prin anii 1386 – 1387, adică atunci când a pornit să scrie renumitele sale *Povestiri din Canterbury.* Dar istoricii literari care i-au scotocit postum viaţa tăgăduiesc aceasta, afirmând că suszisul nu avea decât casă pe marginea drumului mare din Kent care ducea înspre catedrală şi că de acolo urmărea doar cu ochii convoaiele de pelerini, născocind restul prin puterea deosebită a închipuirii sale hrănite cu o întinsă cunoaştere a vieţii.

Era la această vreme Chaucer în plină vârstă a maturităţii (fiind născut în jurul anului 1340), trăgând concluziile unei existenţe bogate în experienţă şi cultură. Se trăgea dintr-o familie burgheză, de negustori de vinuri furnizori ai curţii, din Londra, cu stare şi privilegii, şi şi-a petrecut copilăria în capitală, pe cheiul Tamisei, între meşteşugari şi oamenii mărunţi, primind impresiile puternice ale unei epoci de tranziţie, agitată şi bântuită de un spirit nou, cu totul contrar aceluia al pietăţii şi supunerii medievale. Era vremea Războiului de o sută de ani între Angiţa şi Franţa, pornit în vremea dominiei lui Edward al III-lea şi încununat la început de victorii engleze ca cea de la Ecluse sau cea de la Poitiers de pildă, care au dat un puternic sentiment de mândrie poporului englez. Înăuntrul ţării se desfăşurau însă stări de lucruri mai puţin trandafirii – faimoasa *«black death»,* ciuma neagră începe să bântuie din 1348, decimând, pare-se, aproape o treime din populaţia insulei. Scumpirea vieţii, foametea,

vagabondajul au însoţit ravagiile produse de epidemie, iar nemulţumirile sociale fomentau pretutindeni, arătându-se în forme din cele mai variate. Mina de lucru, rară din pricina depopulării, îngăduia ţăranilor să ridice pretenţii de plată mai dreaptă pentru munca lor pe pământurile senioriale. Mulţi îşi părăseau stăpânit, dar când erau prinşi li se dădeau amenzi şi pedepse tot mai grele, stabilite prin edictele regelui Edward al III-lea şi ale Parlamentului său, care nu vedeau cu ochi buni pretenţiile crescânde ale ţăranilor şi se temeau de duhul crescând al răzvrătirii ce stăpânea masele. Răscoalele numeroase ale acelui timp nu sunt decât o dovadă de forţă şi conştiinţă socială a ţărănimii, aflată în Anglia în împrejurări diferite de cea de pe continent.

Acelaşi spirit al răzvrătirii stăpâneşte şi raporturile dintre oraşe – faimoasele Comune engleze, îmbogăţite prin comerţul cu lină şi industria textilă – şi rege. Grave conflicte se nasc astfel între Comune şi Coroană, dezvăluind puterea crescândă a unei burghezii în formaţie, mult doritoare de libertate de acţiune şi bună-stare. De aci, de la masele de ţărani dârji şi răzvrătiţi şi de la burghezia tot mai independentă economic vine începutul eliberării de oprimarea medievală a gândului. Neconformismul, atitudinea îndrăzneaţă, critică faţă de cei mari ai lumii, curiozitatea, dorinţa de cunoaştere, afirmarea cu putere a plăcerilor vieţii sunt manifestări potrivnice spiritului bisericii catolice care stăpânise, fără stavilă, toată etapa anterioară a evului mediu. Acum, sub Edward al III-lea începe în Anglia, pe plan religios, o mişcare preprotestantă al cărei reprezentant de seamă e John Wyclif (1320—1384), contemporan cu Chaucer, şi supranumit «primul protestant», promotorul *lollard*-ismului. Puterea bisericii catolice, pretenţiile ei la daruri şi prestaţii băneşti tot mai mari, pietatea excesivă pe care o cerea credincioşilor, abundenţa obositoare a ordinelor călugăreşti şi apoi chiar dependenţa de o depărtată Romă deveneau tot mai puţin suportabile pentru englezi. Astfel sub presiunea atitudinii

critice, prestigiul bisericii catolice începe să decline şi cultura vremii începe să se nască şi să se răspândească în afara sferei de influenţă a bisericii. Oamenii care se fac instrumentele culturii nu mai aparţin cinului călugăresc, ca Roger Bacon şi cronicarii de până atunci. Dar sunt încă, în mare parte, legaţi de castel şi de viaţa cavalerească, fiindcă Anglia rămâne, totuşi, o ţară medievală, în ciuda marilor prefaceri din viaţa economică şi socială.

Şi Geoffrey Chaucer, născut din burghezie, format în mijlocul oraşului burghez şi popular, dar intrat în slujba curţii regale de timpuriu, va purta pecetea acestei contradicţii fundamentale, aşa cum arată un exeget francez al operei sale1, ţinând într-un mod ciudat şi cu atât mai interesant de două lumi profund deosebite.

Primele informaţii cu privire la viaţa lui Chaucer în ambianţa cavalerească a castelului datează de prin 1357 când slujea, îmbrăcat în vestmintele frumos colorate, roşu şi negru, ale copiilor de casă, pe Elizabeth, contesă de Ulster, soţia lui Lionel, cel de-al treilea fiu al lui Edward al III-lea. În această calitate, purtând trena stăpânei sale, luminându-i calea cu făclii sau slujind-o la masă, tânărul a luat parte la serbările date cu pompă de regele englez în cinstea regelui Franţei, a reginei Scoţiei sau a regelui din Cipru. Pajul însă nu slujea numai doamnei ci şi stăpânului său, urmându-l în războaie. Şi cum câmpaniile din Franţa continuau, în 1359 se află şi Chaucer în rândurile armatei comandate de acel leu al războiului medieval, Prinţul negru *(The Black Prince).* Armatele se retrag şi tânărul cade prizonier pe undeva pe lângă Reims. Acum el va fi trecut prin neplăceri şi suferinţe de care tinereţea lui curteană fusese ferită, dar a avut prilejul de a învăţa franţuzeşte (ducă nu ştiu mul dinuintG, dstă. Fiind răspândircâ

1 Delattre Floris – *Introduction* – G. Chaucer – Contes de Canterbury – Paris, Ed. Montalgne, 1942, p. 9.

Limbii francilor k curtea engleză legată foarte adesea de Franţa prin alianţe de familiei şi poate chiar de a adânci

cunoştinţa sa cu poezia truverească. Şederea în nefavorabilele condiţii e de scurtă durată, regele Edward însuşi răscumpărându-l la 1 martie cu suma de 16 lire. Întors acasă în mai, Chaucer devine valet al camerei regelui, făcând parte din suita personală a acestuia, iar în aceiaşi an, în vremea negocierilor din august 1360, ce pregăteau pacea de la Bretigny, el se găseşte din nou în Franţa şi e însărcinat să ducă scrisori de la Calais în Anglia.

Cum stăpâna lui murise în 1363, el slujeşte acum pe Lionel care se va recăsători în 1368 cu Violante, nepoata ducelui Bernabo Visconti al Milanului, dar mai mult pe rege care-l va şi răsplăti cu un prim titlu nobiliar, acela de *esquire of lesser degree* şi cu o pensie viageră de 20 mărci de aur. Creşte în graţia regelui prin abilitate şi prin priceperea vorbelor frumos meşteşugite cu care întâmpină pe cei de la Curte ca şi pe oaspeţii străini. Noul lui titlu îl împuternicea să intre în camerele seniorilor cărora trebuia să le ţină de urât povestindu-le cronici vethi, cântându-le din harpă sau vielă, acompaniament la zicerea poeziilor de dragoste curtenească ce aveau acum o vechime de peste două secole şi erau familiare Angliei ca şi întregii Europe medievale. Între timp tradusese o carte franţuzească foarte cunoscută care-i plăcuse, *Le roman de la Rose* şi făcea versuri, lucru cu totul obişnuit în acea vreme în lumea cavalerilor. Se căsătorise apoi în 1366 cu o domnişoară din suita reginei, pe nume Philippa, fiică a lui Sir Payne Roet şi soră cu a treia soţie a ducelui de Lancaster, John of Gaunt, faimosul uzurpator ce va deveni rege sub numele imortalizat de Shakespeare în Henry al IV-lea.

Scutiier Regis, aşa cum e numit într-un act oficial, Chaucer e în 1369 din nou în serviciul militar, se pare în campania din Picardia, condusă de acelaşi John of Gaunt, acum cumnat al său.

După 1370 începe seria misiunilor diplomatice ale lui Chaucer, de cele mai multe ori secrete, şi care-i vor lărgi

enorm câmpul cunoştinţelor generale şi de specialitate. Odată a negociat, pare-se, căsătoria prinţului de Wales în Franţa şi s-a împrietenit în această împrejurare cu Froissart. Dar Franţa îi era de mult cunoscută şi nu mai putea să aibă asupra lui o înrâurire hotărâtoare de acum înainte. Italia avea să-l umple de admiraţie şi de înnoitoare îndemnuri în prima călătorie făcută acolo, între decembrie 1372 şi mai 1373, în scopul alegerii de către Genua a unui port englez pentru comerţ. A vizitat câteva oraşe italiene, dar mai cu seamă Florenţa, unde stăpânea încă duhul lui Dante şi al lui Giotto, a conversat se pare cu Petrarca şi, după unii autori, chiar cu Boccacio a cărui operă l-a influenţat adânc, cum se va vedea mai departe. Unul dintre cei mai noi editori ai lui Chaucer[1] compară în evoluţia personalităţii şi operei scriitorului englez intervenţia Italiei cu influenţa exercitată asupra lui Goethe de al său voiaj în Italia. Prin Genua, Florenţa şi Milano, ca reprezentant al regelui Angliei, Chaucer s-a bucurat de cinste, a luat parte la mari serbări unde se desfăşura toată culoarea şi strălucirea unei epoci de uriaşe avuţii şi forţe creatoare, aceea a Renaşterii mijinde. Dar mai ales a primit botezul spiritului laic în cultură, direct de la sursa sa primă, aceea a Italiei umaniste, îndrăzneţe în cunoaştere, care avea să nască titanii Europei acelei vremi.

Alte călătorii l-au dus, în 1377, cu suita lui Sir Thomas Percy, în înceţoşata Flandră, împodobită cu obiecte frumoase de artă şi postavuri de culori vii. Era timpul marilor colorişti flamanzi, al fraţilor van Eyck. Apoi, din Flandra, Chaucer a trecut din nou în Franţa, la Paris şi Montreuil, unde, după părerea lui Froissart, ar fi dus tratative tot pentru încheierea păcii. Se mai crede că ar fi fost vorba şi de negocierea unei căsătorii viitoare între noul rege al Angliei, Richard al II-lea, suit pe tron la 22 iunie 1377, şi o fiică a regelui Franţei. De data aceasta însoţise pe contele de Salisbury şi pe Sir Richard d’Angle.

1 Robinson N. F.— *Introduction* (G. Chaucer — *The Complete Works of* — Oxford Univ. Press, 1957, sec. ed.).

În anul următor, 1378, el e trimis în ultima misiune în străinătate. Sir Edward de Berklev conduce de astă dată delegaţia engleză care trebuia să stabilească împreună cu ducele Milanului, Bemabo Visconti, o serie de chestiuni privitoare la o expediţie războinică engleză. Chaucer a revăzut cu plăcere Italia luminoasă unde a stat câteva luni, cele mai frumoase ale anului, între mai şi septembrie. I-a fost destul ca să înnoiască vechi prietenii şi cunoştinţe, să reintre în atmosfera de înaltă cultură a ţării sudice, să citească lucruri nou apărute (ştia bine italieneşte), să dobândească manuscrise interesante.

În lipsa lui din Anglia însărcinase pe bunul prieten John Gower, cunoscutul poet al timpului, autorul unei *Contesaio Amantis,* să gireze toate afacerile publice şi personale ce-i incumbau.

Din 1374 Chaucer deţinea o funcţiune publică, aceea de controlor al taxelor pe lină şi piei în portul Londrei, drept care se şi mutase într-o casă de pe lângă Aldgate, obţinută de la municipalitatea oraşului, fără angarale. După 17 ani de slujbe la curtea regală, el revenise în oraş, între ai săi. Fusese semnul începător al întoarcerii definitive, pentru că de acum încolo favoarea lui în cercul regelui prinde să scadă. Nu că regele Richard, minor până în 1389, l-ar fi privit cu ochi neprietenoşi; dimpotrivă. Abia când regele îşi va lua majoratul se va bucura din nou de unele graţii ale sale. Dar partida puternică a lui Gloucester intervine în treburile slabului rege şi îndepărtează pe oamenii cei mai credincioşi, mai apropiaţi. Se pare că în 1386 Chaucer îşi pierde funcţia de controlor tot din cauza acestei intervenţii. Se mută în Kent, într-o casă aşezată, pare-se, pe marginea drumului pe unde treceau convoaiele de pelerini spre Canterbury. Fireşte, sursele veniturilor s-au istovit şi fostul curtean trece prin dificultăţi băneşti mari. Dar, din fericire pentru posteritate, Chaucer, liber acum, se dăruieşte studiului şi literaturii. Faptul că e ales judecător de pace al ţinutului nu-i răpeşte prea mult timp. Iar delegat în Parlament ca reprezentant al ţinutului

(*Knight* of *the Shire)* în vara anului 1386, n-a asistat decât la sesiunea din ’86, nemaifiind reales datorită noii intervenţii personale a lui Gloucester.

Până acum, mult ocupat de funcţiile şi misiunile lui, Chaucer dăduse opere literare influenţate pe rând de francezi şi italieni, şi în care aluviunile străine nu se sedimentaseră pe deplin, adică autorul nu izbutise să fie încă el însuşi. De la *Cartea Ducesei (The Book ol the Duchess),* la *Casa faimei (The H ouse of Fame)* şi până la *Parlamentul păsărilor (Pailiament of Fowls)* şi *Troilus şi Criseyda,* scriitorul făcuse o interesantă evoluţie desigur, dar nu-şi fixase decât parţial mijloacele specifice ale artei proprii. Acum, din 1387, cu *Prologul* şi cu cele mai timpurii *Povestiri din Canterbury* se afirmă expresia unei arte noi, epocale în desfăşurarea literaturii engleze.

Om de strălucită erudiţie, nu numai cu studiile juridice făcute la Temple, dar stăpân deopotrivă pe toate ramurile scolasticii medievale, vorbind câteva limbi străine şi stăpânind literaturile italiană şi franceză, Chaucer ajunsese acum şi la o profundă cunoaştere a vieţii şi a oamenilor din mediile cele mai variate pe care le frecventase, şi care-i dădea, în acest răstimp de răgaz, posibilitatea realizării unei gândiri personale, a unei viziuni originale asupra lumii, într-o operă care se numără printre cele câteva mari din zorii Renaşterii.

Răgazul n-a fost însă de prea lungă durată; în anul 1389, când Richard al El-lea intră în epoca domniei lui personale, Chaucer capătă o nouă funcţie, aceea de funcţionar la construcţiile şi reparaţiile întreprinse la Turnul Londrei, la palatul Westminster, la castelul Windsor şi la alte opt reşedinţe regale cu parcurile, loggiile şi pajiştile lor. Mai intrau în atribuţiile lui şi construirea eşafodajelor necesare tumirurilor pe vechiul, faimosul câmp de la Smithfield. În cei doi ani cât a ţinut slujba Chaucer, au avut loc două asemenea serbări cavalerişti.

Mai vârstnic acum, poetul începe să pregete la obositoarele obligaţii ale funcţiei care-i dădea atâtea

neplăceri. Nu numai că era mereu pe drumuri de la o reşedinţă regală la alta, dar avea de mânuit mari sume de bani, de supravegheat echipe foarte numeroase de oameni. Ba se pare[2] că în toamna anului 1390 a fost, într-un interval de patru zile, jefuit şi bătut de vreo două-trei ori. Asta l-a determinat, probabil, să demisioneze din post în anul următor, 1391. A mai fost într-o slujbă, ultima a vieţii lui, de supraveghetor al pădurilor regale din Somsrset. Dar după 1393 poetul trăieşte greu, dintr-o pensie acordată de rege pentru bunele sale servicii. La cei zece punzi se adaogă un burduf de vin anual.

S-ar părea că între anii 1395 – 96 Chaucer ar fi fost printre oamenii suitei lui Henry de Lancaster (care se urcă pe tron sub numele de Henry al IV-lea în 1399), fiindcă a primit de la acesta o mantie roşie tivită cu blană.

Venirea la domnie a lui H enry al IV-lea pare tăgăduitoare pentru poet, căci regele reînnoieşte şi pensia şi burduful de vin. Dar cum graţia monarhilor e capricioasă şi nestatornică şi depinde şi de oamenii curţii, Chaucer, cu toată pensia acordată, a trăit în ultimii ani ai vieţii greu de tot, apăsat de datorii. Şi actele timpului vădesc acest lucru, dar mai ales ultimele poeme în care el se plânge de sărăcie şi cerşeşte mila regelui: *Către Scogan (Envoy to Scogan)* şi *Plângere către punga sa (Complaint to his Purse).*

La 25 octombrie 1400 viaţa bogată şi săracă a lui Geoffrey Chaucer se sfârşeşte şi în loc să continue să trăiască în casa din parcul Abaţiei Westminster pe care o închiriase de câteva luni pe un termen de... 23 de ani, poetul se mută pentru totdeauna alături, în capela sfântului Benet din Abaţia Westminster unde-şi are mormântul. Târziu, prin 1868, s-a pus la Westminster un vitraliu înfăţişând pe poet.

★

Aşa cum spuneam mai înainte, Chaucer este o

2 Robinson N. F„ op. *cit.,* p. XXIII.

personalitate ce răsfrânge o contradicţie fundamentală între origine şi existenţă. Născut din părinţi burghezi şi având o formaţie populară, el a trăit cea mai mare parte a vieţii la curtea regală şi în lumea seniorilor. Pe de altă parte, vremea în care trăieşte e o vreme de tranziţie, de înnoiri, de zguduire a vechilor temelii ale credinţei şi cavalerismului, pe care le edificaseră în chip de virtuţi cardinale ale evului mediu feudalismul şi biserica. În luptele surde sau făţişe duse de mase împotriva feudalilor şi de Comune împotriva regelui, în înfruntările dintre Anglia întreagă şi papalitate apar simptomele noii orientări socialpolitice care determină o nouă stare de spirit, neobişnuită până acum în istoria europeană. Epoca este una de nelinişte, de agitaţie, de interesante efervescenţe, de atitudini noi care prevestesc apariţia unei etape noi, revoluţionare, în istoria culturii omeneşti, Renaşterea.

E o vârstă a afirmării dorinţei de cunoaştere şi a curiozităţii, e o vârstă a criticii şi a negării lucrurilor vechi, prestabilite. Se simte pretutindeni în Anglia dorinţa aruncării jugului unei dominaţii care apare tot mai necompatibilă cu marile transformări socialpolitice: dominaţia gândirii scolastice şi teologale. Oamenii îşi îndreaptă privirile într-acolo de unde le-ar putea veni scăparea: spre natură şi spre viaţă în general, izvoarele dintotdeauna ale gândirii laice, aşa cum tinde să devină acum gândirea. Toate aspectele lumii sânl la fel de plăcute în măsura în care afirmă bucuria cât mai completă a vieţii. Fiindcă aceşti englezi simt în ei lucrând nişte forţe de energie remarcabilă, suind o dată cu fluxul proceselor istorice. «Starea a treia» engleză e tot mai viguroasă, mai activă şi mai îndrăzneaţă. Ea începe să pună la îndoială lucrurile pe care le învăţase de la clerici şi nobili şi tinde tot mai mult să-şi făurească o cultură proprie, asemănătoare în linii mari cu acelea ale fiecărui popor de pe continent. Literatura aceasta, mai cu seamă satirică, dezvăluie o mentalitate nouă, din ce în ce mai profană, opusă printr-un proces firesc, de contradicţie, mentalităţii

sacre care stăpânise până atunci lumea medievală.

Acest duh intrase în Chaucer de timpuriu, în anii când trăise în zgomotosul City, centrul comercial al Londrei. Şi el auzise poezii satirice de tipul *iabliaux*-urilor licenţioase, şi el asistase la reprezentaţiile atât de iubite de englezi, ale comediilor populare, înrudite cu farsele franceze şi cu soţiile şi faceţiile germane. Şi el ricanase ca oricare om al stării a treia, la auzul obscenităţilor din numitele poezii sau scenete comice, şi le înregistrase. Şi el privise cu ochi critici pe nenumăraţi călugări din diverse ordine care cereau întruna pomană pentru ei şi mânăstirile lor. Se zice că odată a bătut pe un călugăr franciscan în Fleet Street, drept care a fost supus unei obişnuite amenzi, ca membru al unui colegiu juridic. Om al vremii sale, pe care a înţeles-o şi a răsfrânt-o mai deplin decât oricare altul, Chaucer a fost supus aceleiaşi curiozităţi generale, a vrut să ştie cu aceeaşi pasiune (ba poate cu una mai intensă) ca şi ceilalţi din lumea lui. Fireşte, împrejurările vieţii i-au permis să-şi satisfacă setea de cunoaştere într-un mod piuit mai larg şi la un nivel mult mai înalt decât acela atins de omul de rând.

Ca şi Dante în Italia, Chaucer a studiat în Anglia tot ceea ce filosofia şi ştiinţa vremii îi punea la îndemână. Mai întâi reminiscenţele trecutului, destul de puternice, chiar în cursul evului mediu. Studiul antichităţii, oricât de deformat şi lacunar, persistase de-a lungul întregului ev mediu, limba latină rămânând limba cultului catolic şi a învăţământului scolastic medieval, a frivium-ului şi a guad/ivium-ului şi mai ales a învăţământului juridic prin care Chaucer trecuse. De aceea autorii latini îi sunt atât de familiari. El citează pe H diner, pe Esop, pe Aristot şi pe comentatorul său arab, Avicenna, pe Platon Sau Teofrast, dar destul de rar şi uneori, aş zice, chiar îndoielnic. Dar neîncetat se inspiră şi citează din autorii latini, din aceia pe care biserica îi îngăduise şi-i adoptase sau, la nevoie chiar, îi moralizase. E vorba de Virgiliu, Ovidiu, Seneca, Cicero, Juvenal, Tit Liviu, Lucan, Suetoniu şi Valerius,

Macrobius şi alţii mai târzii, ca de pildă Boeţiu a cărui operă. De *consolaiione philosophiae,* o şi traduce.

Fireşte, scriitorul se simte acasă în lumea sa, aceea care pentru noi se cheamă medievală. Ştiinţa teologică îi e bine cunoscută, atât de bine, incit unii exegeţi ai operei sale au putut da interpretări teologice, alegorice în legătură cu ea, susţinând că ar fi vorba în înşiruirea *Povestirilor din Canterbury* de ilustrarea celor şapte păcate de moarte, combătute în cele din urmă prin povestea de încheiere a preotului. Autorităţile biblice îi sunt mereu la îndemână, atât cele din Vechiul cât şi cele din Noul Testament. De la David şi Solomon la sfântul Pavel, Chaucer se plimbă în scripturi cu uşurinţă. De asemenea printre autorităţile patristice între care cel mai des pomenit e, desigur, sfântul Augustin, apoi sfântul Jerome, sfântul Bernard, sfântul Reymund de Pennaforte, Tertulian şi alţii.

Dreptul canonic îi este iarăşi bine cunoscut, ca oricărui jurist medieval. Literatura hagiografică îi dăruie uneori substanţă ca, de pildă, în *Povestirea celei de-a doua maici,* unde se foloseşte ca izvor pentru legenda sfintei Cecilii (*Legenda Aurea), o* compilaţie făcută din epitome ale unor legende mai vechi, foarte răspândită în Europa şi foarte populară, şi pe care el o va fi cunoscut în versiunea lui Iacobus de Voragine, arhiepiscop al Genovei. Şi cu aceasta am intrat în lumea atât de bogată a literaturii vremii lui Chaucer şi atât de bine pătrunsă de acesta.

Interesant şi mozaicat amestec de influenţe înfăţişează această epocă plină de tălăzuiri dinspre răsărit spre apus „dinspre nord spre sud şi desigur dinspre sud spre nord, şi dinspre apus spre răsărit. Adică pe de o parte creştinismul adusese o infuzie nouă de fantezie şi culoare în vechiul fond european clasic prin aluviunile ebraice, siriace şi chiar mai îndepărtat asiatice, deschizând măsuratei raţiuni greceşti şi latine calea spre o lume fabuloasă. Pe de altă parte, stăpânirea maură în Spania făcea să pătrundă de la apus înspre răsărit, prin intermediul Provenţei, o lirică fierbinte, o poezie de dragoste arzătoare, născută în

deşertările Arabiei. Popoarele Nordului, mai cu seamă cele germanice, introduseseră în fondul clasic o undă eroică nouă, un suflu de măreţie războinică menit să fuzioneze organic destul de târziu cu mentalitatea creştină.

Astfel au revenit – colorate nou, topite în proaspete amestecuri fabuloase – vechi povestiri înspre Occident, reamintind faptele de înţelepciune şi curtenie ale lui Solomon sau Alexandru cel Mare, şi reevocind luptele şi nenorocirile Tebei şi ale Troiei. De asemenea falsele tratate de zoologie care au circulat în tot evul mediu, *Bestiariile* sau *Fiziologurile,* introduceau şi întreţineau, probabil după relatări orientale, imagini de animale fantastice ca basiliscul sau inorogul, printre cele cunoscute.

Din Spania influenţe arabe au fecundat lirica trubadurească, delicata floare a sudului Franţei, transplantată apoi în Italia şi Sicilia, şi în nordul Europei unde s-a amestecat cu lirica truvereasca, plină de elemente populare autohtone.

Nordul a produs cântecele de gestă, marile cuprinderi ale ciocnirilor între popoare în acel timp de necurmate lupte *(La Chanson de Rolaiid, Nibelungenlied* şi *BeowulI* constituind lamura acestei lite, – raturi), ca şi romanele cavalereşti, de aventură şi dragoste, din care ciclul arthurian a aflat cea mai întinsă răspândire.

Pe toate acestea le-a cunoscut, cum spuneam, Chaucer, aflat la castel într-o atmosferă hrănită pe de o parte cu cântece de gestă şi romane cavalereşti, pe de alta cu poezie de dragoste de tradiţie trubadurească şi truvereasca. Pentru pajul Geoffrey, Roland, Lancelot du Lac, Perceval din Galia, Guy of Warwick, Libeaus, Gawain, erau personaje pomenite mereu întru amintirea vitejiilor şi iubirilor lor. Aşa că el le trece în opera lui în mod firesc ca pe nişte vechi prietenii, tuturor cunoscute. La fel de familiar vorbeşte despre Gaufred, trubadurul care l-a jelit pe regele Richard şi întrebuinţează, chiar cu intenţie uşor burlescă, fragmente din menestreli identificaţi de

specialişti. A ascultat sigur menestreli contemporani englezi şi francezi şi a înţeles tehnica poeziei lor. A cunoscut însă şi pe urmaşii notorii ai truverilor francezi în acei doi prieteni ai săi pe care i-a şi urmat ca model în unele din operele sale, pe Guillaume de Machaut şi pe Eustache Deschamps.

Cartea ducesei e mult îndatorată operei lui Machaut, *Dict de la Fonteinne Amoureuse,* ca şi fragmente din *Povestirea economului.* Iar *Miroir de Mariage* a lui Deschamps i-a slujit în *Precuvântarea la Povestirea tirgoveţei din Bath* ca şi la alcătuirea *Povestirii negustorului.*

Roman de la Rose, complicata operă morală a diecilor francezi versaţi în arta alegoriei, i-a fost carte de căpătâi lui Chaucer şi l-a influenţat în toate etapele creaţiei lui.

Roman de Renart de asemenea il arată pe Chaucer a-i fi tributar, prin mai ales *Povestirea duhovnicului de maici,* despre cocoşul Şantecler şi găinuţa Bogheata. De altfel lumeaomanelor satirice şi a *labliaux*-urilor este poate cea mai apropiată de spiritul formaţiei adevărate, autentice a lui Chaucer şi a constituit elementul său originar.

Sursele italiene literare sunt cele mai strălucite ale acelei epoci şi trebuie începute cu Dante, ale cărui ecouri străbat adesea în *Povestirile din Canterbury:* în *Povestirea călugărului;* de pildă, în legătură cu episodul despre Ugolino della Gherardesca, sau cu rugăciunea sfântului Bernard din *Paradisul,* cântul XXXIII, intrată în *Povestirea celei de-a doua maici.* Iar scriitorul e menţionat chiar, în diverse împrejurări: în *Povestirea tirgoveţei din Bath* sau în *Povestirea fratelui cerşetor.*

Petrarca, numit de Chaucer «al meu învăţător» în *Povestirea călugărului,* revine şi el de mai multe ori, cu numele şi opera lui în paginile scriitorului englez.

Boccaccio slujeşte de izvor principal în cea mai întinsă dintre *Povestirile din Canterbury,* aceea a cavalerului, cu opera sa *Teseida.* Din aceeaşi operă s-a inspirat parţial Chaucer în *Parlamentul păsărilor* şi în *Troilus şi Criseyda.*

Filocolo constituie apoi sursa cea mai probabilă a *Povestirii răzeşului.*

De asemenea *Ameto* a fost legat de *Povestirea neguţătorului,* în anumite privinţe.

Iar *Decameronul* figurează foarte ades în sursele şi motivele poetului englez, fie că e vorba, bunăoară, de *Povestirea diacului despre Grizelda cea mult răbdătoare* sau de *Povestirea năierului,* cu susţinută alură de *tabliau.* Uneori certitudinea filiaţiei directe este stingherită de probabila interpunere a altui scriitor italian, Giovanni Sercambi, care l-a imitat pe Boccaccio în *Novelele* sale; autorul *Decameronului* rămâne însă un izvor important în cultura şi opera lui Chaucer.

Viziunea lui Chaucer despre lume este, aşa cum o arată opera sa, dominată de concepţia teologică şi de cea formată la şcoala ştiinţelor vremii. Între acestea astrologia ţinea un loc de frunte în explicarea universului, geocentric, firește, după tradiţia ptolemaică moştenită şi acceptată de biserică. În acest univers limitat, format din pământul nemişcat, disc cu două feţe, de tină şi apă, înconjurat de cerurile mobile ale celor şapte planete (Luna, Mercur, Venus, Soarele, Marte, Jupiter şi Saturn) şi de cerul al optulea ai stelelor fixe, toate lucrurile se mişcau sub impulsul motorului prim, aflat în cerul al nouălea, şi-şi desfăşurau destinul propriu într-o strânsă corespondenţă cu evoluţia planetelor prin cele 12 semne sau case ale zodiacului. Fiecare planetă avea semnul său şi stăpânirea asupra unor elemente din cele patru regnuri. Metalele, de pildă, corespundeau în mare, după criterii în primul riad coloristice, planetelor în felul următor: aurul era metalul solar, plumbul – saturnin, argintul – lunar, arama – marţiană şi aşa mai departe. Pietrele preţioase de care se ocupau atâta oamenii de ştiinţă ai vremii aveau şi ele virtuţi caracteristice prin aceleaşi corespondenţe, exaltând sau slăbind înrâurirea planetelor respective.

Oamenii, alcătuiţi din proporţiile variate ale umorilor, corespunzând celor patru elemente fundamentale din care

fusese făurită lumea, adică pământul, apa, focul şi aerul, purtau în destinul lor pecetea înrâuritoare a planetelor sub semnul cărora se născuseră. Târgoveaţa din Bath se socoteşte îndreptăţită să iubească mereu, din pricina planetelor care prezidaseră la naşterea ei:

Căci firea mea, aşa să ştiţi, se-mparte Între iubeaţa Venera şi Marte:

Zeiţa m-a tăcut nepotolită Şi Marte-mi dete inimă călită;

M-am tost născută Taur înclinat Cu Marş... Păcat că dragostea-i păcat!

Faptele oamenilor se socot a fi menite succesului sau nereuşitei după configuraţia cerului în momentul întreprinderii lor. De aceea mulţi superstiţioşi consultau pe specialişti care urmăreau cu tabelele toledane mersul planetelor şi stelelor în fiece moment-al zilei.

Medicina însăşi era strâns legată de datele astrologiei şi se sprijinea pe învăţătura lui Galenus care stabilea între elemente şi umori legături numerice şi de «calitate». Pământul e rece şi uscat, focul fierbinte şi uscat, aerul fierbinte şi umed, apa rece şi umedă. Cele patru umori care le corespundeau erau melancholia, cholera, flegma şi sângele, generate respectiv de creier, inimă, ficat şi stomac. De aci oamenii erau împărţiţi conform celor patru temperamente, melancolic, choleric, flegmatic şi sanguin şi erau consideraţi supuşi influenţelor astrale, mai ales celor lunare. În general, umorile, spunea medicina medievală, variază cu creşterea şi descreşterea lunii. Dacă luna era în Rac la începutul bolii şi în conjuncţie cu Marte şi Saturn, atunci boala venea dintr-o supraabundenţă de choleră neagră'. Cam aşa vorbeşte ştiutoarea găinuşă Bogheata lui Şantecler, speriat de visul său.

Te-ncredinţez că visul ce-ai visat Devine din prisos de fiere rea Pe care-o ai în tine, fir-ar ea!...

...La fel melancolia, neagra zeamă,

11 Iace-n somnul său pe om să geamă...

...Că eşti de soiul tău prea plin de fiere.

Păzea când fi-va soarele-n putere Să nu te afli prea

încins la cheag;

’ Curry W. C., *Chaucer afid the Medieval Sciences,* London, Allen, 1960 (sec. Prinţ).

Altminteri pun pe-o grivnă rămăşag Că hojma la trei zile lriguri rele Te-or bintui – şi poţi muri din ele.

De aceea un bun diagnostician, ca medicul lui Chaucer, va trebui să cunoască perfect astronomia *«that swete dryonke»,* «acea dulce licoare», ştiind astfel să stabilească originea oricărei boli.

«Dulcea licoare» îl va fi desfătat din plin pe poet fiindcă în 1391 – 92 a scris un *Tratat despre Astiolab* pentru uzul unui copil, *«little Lewis*», despre care se crede că ar fi fost im fiu sau un fin al său. Paginile despre acest instrument de investigaţie astronomică nu stat decât la un nivel foarte elementar ştiinţific, ca pentru înţelegerea unui copil, dar cum s-a spus, ele stat primele scrise în engleză despre un instrument de cercetare ştiinţifică. Dacă mai recent descoperita *Equatorâe of the Planetis* se va dovedi a-i aparţine1, atunci preocuparea mai adâncă a lui Chaucer pentru astronomie va căpăta o nouă lumină.

Înrudită ta acea vreme cu medicina şi asrologia era şi alchimia, strămoaşa chimiei moderne, care a interesat, ca o ştiinţă incipientă, plină de taine pentru profan, multe intelecte dintre cele mai strălucite ale epocii, pe Petrarca şi pe Chaucer. Nu se ştie în ce măsură va fi cunoscut scriitorul englez atelierul şi practicile alchimiste, deşi *Povestirea argatului avei* foloseşte o terminologie care, oricât de caricată, ar sugera oarecare intimitate cu lumea retortelor şi a salamandrelor, în orice caz, literatura alchimistă îi era cunoscută şi e suficient să citǎm numele faimosului Amaldus de Villa Nova.

Magia naturală e un simplu adjuvant al medicinei, folosit mai ales la alcătuirea medicamentelor şi otrăvurilor, de către medici şi farmacişti. Chaucer o cunoaşte de asemenea, cum cunoaşte şi procedeele medicilor lăudăroşi şi doritori de îmbogăţire care prescriu la fiece doctorie o doză respectabilă de *«aurum polabile».*

Dar magia şi astrologia reunite duc la practici vrăjitoreşti, la împuternicirea unor oameni cu aparenţe demiurgice. Magicienii aceştia păstrau încă oarecare prestigiu în secolul al XIV-lea, deşi biserica îi urmărea fără preget şi mentalitatea magică începea să dea înapoi în faţa asaltului tot mai susţinut al empirismului filosofic şi al raţionalismului exprimate în mentalitatea tot mai profană a maselor. Chaucer putea să introducă într-o poveste a sa, cea a răzeşului, un episod cu un vraci din Orleans, în stare să săvârşească fapte de mirare, să iluzioneze, să aducă în faţa îndrăgostitului imaginea mincinoasă a iubitei sale cum, mai târziu, Faust în opera lui Goethe va înfăţişa curţii frumuseţea anticei Elene.

Fizionomia întregea complexul ştiinţelor vremii, adăogându-se medicinei şi astrologiei.

Fireşte, această largă avuţie de cultură (pe care unii comentatori s-au căznit s-o tăgăduiască arătând cu de-amănuntul unde a greşit scriitorul şi ce n-a ştiut decât pe jumătate) s-a grefat pe un spirit curios, receptiv, pe o capacitate modernă de observaţie şi a dublat o întinsă experienţă de viaţă curteană, de culise politice şi diplomatice, de relaţii cu personalităţi interesante, de afaceri comerciale şi administrative, de întâlniri cu oameni de toată mâna. Purtând în el germenii înnoirii, Chaucer, plin de curiozitate variată, a reuşit să-şi cunoască într-un fel remarcabil contemporaneitatea şi să primească direcţiile esenţiale ale evoluţiei ei istorice. Astfel nu mai ştim dacă opera lui Chaucer

’ Vezi Robinson N. F., op. *Cât.,* p. 544.

Răsfringe contradicţia fundamentală a autorului, adică aceea de om a două epoci, a eruimi mediu care sfirşea şi a Renaşterii care mijea, sau răsfringe reajiU şi obiectiv întreaga vreme de tranziţie în care lupta între contrarii, între nou şi vechi, se observă cu putere. Mai bine zis scriitorul este expresia integrală a vremii şi oglindeşte astfel mijlocit tendinţei* ce se înfruntă în a doua jumătate a secolului al XIV-lea, acel secol «*llamboyant, toppling and*

tottering» 1.

Opera lui Chiucer constituie o lume întreagă pentru că, în preajma Renaşterii, cuprinsul artei s-a lărgit enorm şi literatura cultă a primit totul în ea, a făcut loc deopotrivă dramei şi măscării, a alăturat tragicul şi comicul, grotescul cu sublimul. Ceea ce începuse mai palid în Dante din pricina gravităţii solemne a concepţiei lui de viaţă, se accentuase izbitor în Boccaccio şi continua în urmaşii lui. Totuşi Italia era o ţară de prea insistente reminiscenţe clasice ca literatura ei să realizeze un efect de contraste puternice, de îngroşări frapante, de culori violente. Nu picturii italiene i-a fost hărăzită cea mai mare tărie a tonurilor, ci aceleia din nordul flamand, ceţos şi înfometat de culoare. Nu literaturii italiene, atât de mari, a acestei vremi i s-a dat tăria cea mai mare a esenţelor umane concentrate, ci aceleia din Nordul englez, îndrăgostit de contraste într-o epocă de ciocniri între mentalităţi contradictorii, între oameni de stări şi clase sociale opuse. Şi această concentrare remarcabilă s-a produs nu în toată opera lui Chaucer, ci în floarea ei finală, *Povestirile din Canterbury*.

Ceea ce dăduse poetul până atunci, ca producţie de tinereţe, era tributar cu totul poeziei curtene de dragoste precum şi în general literaturii alegorice de tipul *Romanului despre trandafir. Cartea ducesei,* scrisă pentru mângâierea lui John of Gaunt Ia moartea primei sale soţii, Blanche de Lancaster, este un cuprinzător *lamento* al cavalerului îndoliat, întrerupt de un straniu personaj, Visătorul, care suferă şi el, bântuit de nesomn din pricina tristei lui fantezii. Aceste două suferinţe, comparate şi îngemănate, sunt menite să ilustreze viaţa ca o durere şi o zădărnicie continuă. De aci, cum s-a spus, visarea ce înconjură întreaga naraţie, de aci depărtarea de realitate a personajelor zugrăvite cu intenţie în atitudini

convenţionale ca nişte figuri într-o tapiserie medievală[34]. Desigur, subordonarea mijloacelor poetice unei idei dominante coordonatoare este făcută cu artă şi pricepere de tânărul Chaucer, dar maturizarea creaţiei sale este un proces evolutiv îndelung, ca Ia orice scriitor, şi fiece lucrare aduce o nouă dovadă a acestui proces. *Casa faimei,* produs al începuturilor de influenţă italiană, se sprijină iniţial pe aceeaşi tramă convenţională de dragoste, caracteristică pentru unele poeme ale evului mediu, dar lasă să apară interesantul şi noul motiv al faimei, al gloriei, care anunţă Renaşterea.

Este o operă de tranziţie, în parte inspirată din Dante, şi care poartă semnele specifice ale creaţiei chauceriene: tratarea liberă a motivelor de inspiraţie chiar când ele au fost împrumutate, împănarea textului cu referiri numeroase la fapte şi personaje contemporane, ca şi la izvoare variate de cultură, umorul subţire care învăluie toată alegoria.

Parlamentul păsărilor înfăţişează iar un motiv bine cunoscut al literaturii medievale şi anume un sfat al zburătoarelor în legătură cu alegerea iubitei în ziua de Sunt Valentin, dar şi aci poetul procedează liber în dezvoltarea temei, cu mină tot mai sigură foloseşte procedeele artei sale şi în special dialogul care capătă o vioiciune anunţând forţa *Povestirilor din Canterbury. Troilus şi Criseyda,* însă, prefigurează într-adevăr capacitatea narativă a viitoarei opere capitale. Această poveste, spusă mai întâi de Benoit de Sainte-Maure în al său *Roman de Troie* într-un episod, a ajuns la Boccacio (prin versiuni intermediare italiene) care a alcătuit un întreg poem, de sine stătător în *Filostrato.* Această carte a fost sursa imediată a lui Chaucer care, ca de obicei, a lucrat original asupra textului citit şi a dat, cum se spune, un adevărat roman psihologic.1

---

3 înzorzonat, clătinîndu-se, stă să cadă.

4 Bronson H. Bernard, *The Book of the Duchess Reopened* (în voi. Chaucer, *Modern Essays in priticism, edited by Edward Wagenknechl, New York,* 1959, pp. 271—294).

Şi *Legend oi Good Women,* tot o vorbire despre dragoste, vesteşte apariţia *Povestirilor* mai ales prin structură, prin deschiderea printr-un prolog. Poetul e condamnat de zeul dragostei să scrie o legendă în cinstea femeilor desăvârşite după canoanele dragostei, fiindcă a defăimat femeia scriind *Troilus şi Criseyda* şi traducând *Le Roman de la Rose.*

Povestirile din Canterbury, operă a matumăţii depline scriitoriceşti a lui Chaucer, alcătuiesc un univers, concentrează o lume întreagă cu toate preocupările şi aspiraţiile, cu toată culoarea ei autentică. În ele Anglia lui Chaucer ni se înfăţişează cu un adevăr şi o forţă rară, semn, la autor, al unei puteri deosebite de oglindire realistă. Povestirile însumează, în varietatea lor, demnă, cum spuneam, de curiozitatea unui om al Renaşterii, toate speciile cunoscute ale vremii aceleia de tranziţie, când lărgirea orizontului artistic permite intrarea oricărui fapt de viaţă în arta cultă, de la dramă la măscări. E un fenomen estetic ce trebuie luat în seamă şi înţeles în semnificaţiile lui integrale, fiindcă înseamnă, pentru literatură şi artă în general, o hotărâtă orientare spre un nou spirit, cel laic, umanist, conform căruia se putea spune cu o vorbă veche latinească potrivită oricărui umanism: «Homo *sum; nitul humani a me alienum pulo»*[56]. Într-adevăr nimic din viaţa timpului n-a rămas străin scriitorului, n-a fost lăsat în afara *Povestirilor din Canterbury.*

În primul rând nu lipseşte nicio categorie socială a vieţii engleze. Toate stările sunt înfăţişate de Chaucer cu o uimitoare obiectivitate într-o galerie desfăşurată, plasată pe direcţia fundamentală a dezvoltării istorice. Desigur cavalerul, simbol al întregii orânduiri, al idealului uman medieval, nu putea lipsi din această galerie înfăţişată în remarcabilul *Prolog* şi în interludiile hazlii pe care le

---

5 Robinson N. F„ op. *cit.,* p. 387.

6 *«Sînt om; nu socot străin nimic din ceea ce e omenesc»* (Terenţiu, *Heautontimorumenos,* actul I, scena I, v. 25).

constituie precuvântările la fiece povestire. Dar cu toată admiraţia şi strădania autorului, cavalerul rămâne un personaj fără viaţă, în ciuda calităţilor lui morale şi războinice atât de elevate. Singurul semn individualizator ce-i aparţine este «*cămaşa neagră-a dumisale/soită de rugina celor zale*»- haina sa proastă. Fiul său, scutierul *the Squire*) e un tânăr plin de haruri, frumos, cochet, cu costum pestriţ alb şi roşu, înflorit ca o pajişte, şi care cumulează toate desăvârşirile epocii: cântă, scrie, pictează şi dansează, stăpânind desigur şi meşteşugul armelor. Dragostea e pricina neliniştii lui primăvăratice care i-a luat somnul. Încântător, portretul scutierului depăşeşte, totuşi, cu foarte puţin convenţia tipică a epocii în ceea ce priveşte idealul de formaţie a viitorului *cavaler. El rămrne o plăcut colorată figură dintr-o ilustraţie de manuscris.*

Cu cavalerul şi scutierul, lumea castelului, a seniorilor se epuizează repede, după cum se vede, potrivit importantei lor istorice, din ce în ce mai scăzute. Foarte numeroşi sunt oamenii bisericii, bărbaţi şi femei, preoţi, călugări şi călugărite, vânzători de iertăciuni. Stare (a deschide seria, ca mai mare în ierarhia lor. E o femeie delicată cu insistentă, ale cărei maniere o unicizează între ţăranii şi negustorii vrednici, dar grosolani. De la numele ei, Eglantina, la limba pe care o foloseşte (acea iranceză din Strat lord), la afectarea curtenească a purtării, la predilecţia pentru că/ei şi la costumul care-i întregeşte portretul şi se sfârşeşte cu un elegant şi grăitor accesoriu, paftaua de aur având gravată deviza Amor vincit omnia', Chaucer a ales cu subtilitate ironică tot elemente care să sugereze capacitatea sensibilă şi sentimentală a stareţei, cu totul depărtată de cerinţele aspre, ascetice ale cinului. De altfel, cu o singură excepţie, aceea a bietului preot dintr-un târg, oamenii bisericii se arată însufleţiţi de un spirit protivnic idealului tagmei, care-i face să se dedea unor înclin naţii şi chiar unor pasiuni cu totul incompatibile cu starea şi profesia lor. Călugărul este un vânător pătimaş, are ogari şi cai arabi. Înclinat spre

bucuriile trupului, n-avea nimic dintr-un ascet, ba chiar dispreţuia canonul benedictin căruia trebuia să-i slujească. Grija de costum îl preocupă, poartă «Pe *mâneci cusătură/Cu găitan din blană scumpă, sură»* şi o vizibilă bijuterie din aur masiv spre a-şi prinde gluga. Semnul buneistări, al bucatelor de frupt, se vede pe toată faţa lui, în pleşuvia lucioasă, în obrazul «ca *uns cu mir»,* în trupeşia lui, în ochii «*înfocaţi şi jucăuşi»* ca tăciunii. Fratele pantahuzar, la fel de lumesc în apucături, avea patima câştigului bănesc pentru care «se *gudura ca javra pentru os»* şi pe aceea, mai acoperit sugerată, a femeilor. Făptura duhovnicului de maici, bărbat frumos şi bine legat, provoacă admiraţia hangiului prin virilitatea lui evidentă:

Ian vă uitafi lu el ce vină are Şi ce grumaz şi pieptul cât de mare!

Dar ochii? Ca de vultur, ce să spui...

Nu-i trebuie căneală dumnealui,

Nici suliman, nici praf de Portugal...

Să nu uităm apoi pe abatele alchimist, şarlatan şi iubitor de arginţi. Pe toţi îi întrece însă călugărul vânzător de iertăciuni, care nu numai că poartă şi mărturiseşte păcatul lăcomiei, trăind ca. Un parazit care nu vrea să muncească, dar îşi ia însuşi parcă puţin în derâdere propria lui slujbă, aceea de a face comerţ cu indulgenţele papale şi cu relicvele sfinţilor şi martirilor. Impostura şi şarlatania sunt folosite cu haz de acest frate cerşetor care a încetat a se mai lua în serios. Şi vorbele lui şi comentariile celorlalţi indică o schimbare de mentalitate la englezi, o afirmare a miei înţelegeri noi, critice, a religiei şi a rosturilor ei, care prevesteşte Reforma, corolarul religios al Renaşterii. Ideile lui Wyclif şi ale lollarzilor sunt prezente în cea mai mare parte a povestirilor, indicând declinul idealului ascetic medieval. Critica viciilor călugăreşti la Chaucer e întreprinsă cu mai multă vigoare decât la Boccaccio sau la Rabelais, fiindcă se pune în discuţie (într-o ţară unde mijeşte mişcarea protestantă, de interpretare raţionalistă, nu mistică, a religiei), oportunitatea instituţiei. În

precuvântarea la *Povestirea călugărului,* hangiul critică nu atât pe călugări cât rigoarea

'iubirea învinge totul.

Ascetică, aceea care condamnă oameni întregi la abstinenţă. Implicit, cuvintele hangiului afirmă noul ideal de viaţă laică ce va pătrunde treptat în cultura viitorului umanism. Evident, e vorba de o laicizare a concepţiei de viaţă la un nivel încă inferior, biologic, dar acesta nu denotă mai puţin o schimbare a centrului de greutate în ierarhia valorilor acelei vremi.

Starea a treia este cea care alcătuieşte partea de mare pondere a *Povestirilor din Canterbury,* atât prin frecvenţa oamenilor recrutaţi din ea, cât şi prin energiile formidabile pe care le înfăţişează. Mai întâi intră aci «cinstiţii» neguţători, îmbrăcaţi în strai bogat, colorat, vorbind şi purtându-se cu greutate, cum le era starea. Lângă ei meşteşugarii din bresle, dulgheri, boiangii, ţesători, tapiţeri cu accesorii şi podoabe vestimentare din argint, semn al avuţiei, arătau noua putere a oraşelor, a comunelor engleze. Intelectualii vremii prinşi în ceata de pelerini sunt doctorul iubitor de aur, notarul, bun şi priceput cunoscător de legi, trepăduş de afaceri, bogat foarte, şi bietul diac din Oxford, sărac, cu o gloabă de cal, cu o jiletcă rărită şi pisălog întru moraliceştile învăţături. Aprodul se ţine şi el, prin cele trei boabe de lătinie, de tagma celor învăţaţi. La fel prin subţirimea minţii lui iscusite în afaceri, economul. Târgoveaţa din Bath încheie şirul orăşenilor, al burgheziei incipiente purtând toate atributele unei clase în formaţie, activă, viguroasă şi îndrăzneaţă. Face bună pereche cu burghezia ţărănimea engleză, aceea afirmată tot mai curajos în zilele lui Chaucer prin răscoalele dese, prin revendicările înfăţişate cu atâta îndrăzneală regelui şi Parlamentului său.

Răzeşul, arcaşul, ţăranii liberi ai Angliei, ca şi logofătul şi morarul sunt excelent portretizaţi, ca nişte surse de energie, puternici, activi, iubitori de trai bun, gata la snoave, fie ele şi măscăricioase. Lumea pe care o cunosc

cu simţurile e a lor, pe aceasta o afirmă ei cu putere, delectându-se cu bucuriile ei. Purtătorul de cuvânt al acestei «stări a treia» e hangiul, cu vorba lui grea susţinută de chimirul plin şi adresându-se fără nicio sfială, ca un egal sau ca un superior, oricăruia din convoiul de pelerini, de la cavaler şi stareţă până la Chaucer. El dă şi ia cuvântul, el emite judecăţile de valoare asupra povestirilor, exprimând şi prin aceasta gustul şi înclinaţiile stării din care face parte şi pe care o reprezintă ca o adevărată forţă în devenire. Prezent cu discreţie, ca şi cum ar vrea să fie un martor obiectiv, scriitorul observă cu atenţie şi înregistrează raporturile dintre oameni, şi izbuteşte, de fapt, să reproducă, în micul său univers literar, relaţiile dintre categorii sociale, dintre clase, în perspectiva înnoirilor din ce în ce mai simţite ale acestei etape istorice.

Astfel prima sursă a realismului lui Chaucer constă în reflectarea obiectivă a direcţiei exacte a procesului istoric petrecut în momentul fixat de *Povestirile din Canterbury.* Personajele au, cum am văzut, importanţa pe care categoria sau clasa lor socială o are în realitatea istorică, mentalitatea pe care o dezvăluie este veche sau nouă, depăşită sau hărăzită succesului, după cum aparţine unora în declin sau altora în ascensiune. Vechiul şi noul se ciocnesc direct în paginile operei lui Chaucer, expresie nemijlocită a unei epoci de tranziţie de la evul mediu la Renaştere.

Obiectivitatea autorului este de fapt simulată. Aparenţa ei se sprijină pe dubla valenţă a operei, pe orientarea ei cantitativ egală înspre evul mediu şi înspre Renaştere. Critica funcţionează implicit dar neîntrerupt la adresa vechiului prin atitudinea hangiului şi a «stării a treia», la adresa clerului, de pildă, la adresa falsei ştiinţe a alchimiştilor, la adresa tiranilor împilatori care calcă libertatea oamenilor (în *Povestirea economului),* a inegalităţii sociale şi aşa mai departe. Neamendând opinia acestora sau intervenind prea slab, scriitorul îşi afirmă în

realitate comunitatea de opinii cu ei. Dar nu numai atât. Chiar poveştile spuse de autor constituie o cheie în această privinţă. El începe cu *Sir Thopas,* o poveste care vrea să fie un roman cavaleresc şi care eşuează, din voia autorului, într-o burlescă parodiere a romanului cavaleresc, prefigurând, cum s-a spus, pe Don Quijote sau, cum ni se pare, vestind începutul poemului eroicomic al Renaşterii, de tipul Boiardo, Puici etc. Hangiul îl întrerupe plictisit şi-l roagă să înceapă altceva. Atunci Chaucer intră în altă povestire, de data aceasta de tip moralizator, *Povestea lui Meiibeus,* pe care o traduce pur şi simplu din surse străine şi o lasă în proză pentru a o face şi mai indigestă1. Naraţiunea despre înţeleaptă şi iertătoarea soţie a lui Meiibeus, care-şi sfătuieşte soţul să nu se răzbune pe duşmanii săi, ci să-i ierte, e deosebit de plicticoasă şi fără valoare literară, neavând nici acţiune, nici personaje vii, ci constind dintr-un dialog obositor şi stereotip, împănat cu toate autorităţile biblice şi scolastice. De aceea, pe bună dreptate, hangiul se supără, şi minia lui este expresia oboselii oamenilor de poveştile cu cavaleri şi de moralităţi seci.

Spiritualul, ironicul Chaucer, şarjând aceste specii literare în cele două nereuşite încercări ale sale, nu face altceva decât să dea câştig de cauză noului gust în mod indirect, ceea ce înseamnă o sigură depăşire a aşa-zisei sale obiectivităţi şi pe această cale.

Cele două aspecte contradictorii, serios şi comic, ale operei lui Chaucer sunt justificate de acesta prin predilecţiile variate ale diferitelor categorii sociale pe care trebuie să le satisfacă. În cuvintele hangiului care preced *Povestirea vânzătorului de iertăciuni* se arată că oamenii de neam vor povestiri moraliceşti, iar cei de rând măscări vesele. Şi atunci, conform cu viziunea sa adânc realistă, scriitorul, care adună laolaltă oameni din toate stările, le va face parte egală tuturor, iar pe de altă parte va izbuti să individualizeze pe fiecare ca aparţinând al unei stări prin povestea pe care o spune. De aceea în linii mari poveştile

se pot împărţi în două categorii, cele moralizatoare, sumbre, în spirit medieval, spuse de clerici care în mod firesc aveau mereu pe buze cuvântul despre păcat şi pedeapsă, sau cele cavalereşti spuse de cavaler, fiul său ori unii dintre intelectualii grupului; apoi cele comice, de tipul *labliaux*-urilor franceze, pline de întâmplări şi fapte licenţioase, dar nu mai puţin purtătoare de morală. În prologul la *Povestirea bucătarului,* hangiul, dezghibcând sensul realist al artei satirice, faceţioase, zice: «*Po (i pune adevăr şi-n zeflemea».* Acestea sunt narate cu mare plăcere de morar, logofăt, bucătar (care nu termină), corabier, aprod, negustor, adică de cei mai hâtri din ceată.

Acordul dintre povestitor şi cele ce povesteşte este în toate fragmentele operei perfect (cu excepţia celor două naraţii ale lui Chaucer, intenţionat puse în contratimp cu reala înclinaţie a personajului). Şi ne dăm seama ce varietate interesantă de caractere omeneşti realizează scriitorul în mica lui lume, când înţelegem ce cuprinzătoare din punct de vedere al speciilor literare, al motivelor folosite sunt *Povestirile din Canterbury,* adevărată enciclopedie a surselor şi a temelor literaturii medievale. Nu întâmplător călugărul, în «tragediile» sale, deplânge căderea din putere şi strălucire a mai-marilor

’ Acesta este de fapt şi motivul pentru care din *Povestea lui Meiibeus* nu figurează în Versiunea de faţă decât *Precuvântarea* şi un scurt fragment.

Lumii acesteia, începând de la Lucifer şi Adam şi alţi eroi de mitologie şi sfârşind cu personajele istorice ca Ugolino, faimosul erou al *Divinei Comedii,* ca Petru, rege al Ciprului, sau Bernabo de Lonrbardia, pe care Chaucer îi cunoscuse în lunga sa carieră de curtean. Mau ales în episoadele cu Alexandru cel Mare, «*spuma cavalerilor»,* sau cu Iulius Cezar apare motivul *fortuna labilis’,* spus ca o ieremiadă. Vanitatea tuturor lucrurilor acestei lumi perisabile şi înşelătoare era una dintre ideile directoare ale mentalităţii religioase a evului mediu. De aceea cel care povesteşte istoria sorţilor supuse marilor schimbări ale

atotputernicei Fortune este un călugăr, adică un purtător prin excelenţă al ideilor religioase (chiar dacă nu un îndeplini tor al lor). Astfel individualizarea câştigă în adâncire şi motivare şi aci, ca şi în cazul vânzătoruiui de iertăciuni şi în al fratelui cerşetor. Primul debitează o poveste tot de tip medieval cu moartea puternică stăpânind lumea păcătoşilor şi rânjind ameninţătoare din faptele lor. Cei trei desfrinaţi care vor să ucidă moartea, mor toţi pradă patimilor celor mai josnice, beţiei, lăcomiei de arginţi şi dorinţei de ucidere. Povestea ne aminteşte insistent de faimoasele înfăţişări ale plasticei medievale dar şi rinascimentale, de «dansurile morţii», ilustrate mai cu seamă de artişti ca Durer şi Holbein, şi cu precădere în ţările germanice, ale nordului.

La fel, fratele cerşetor face loc în naraţia sa unui alt motiv care a înflorit în evul mediu, şi anume pactului cu diavolul. Un aprod peste măsură de lacom încheie, pe neştiute, un pact cu diavolul care-l va lua chiar în ziua aceea cu el în iad, aşa cum ceruseră blestemele babei sărace, oropsite de aprod.

Stareţa relatează în forma unui miracol o superstiţie de asemenea foarte răspândită în intoleranţa mărginită a evului mediu şi anume uciderea unui copil creştin de către evrei. Şi în *Precuvintarea* la această povestire, şi în cea la *Povestirea celei de-a doua maici* figurează rugăciuni, una din ele imitată după rugăciunea sfântului Bemard din *Paradisul* lui Dante. Atitudinea e explicabilă cu atât mai mult cu cât e vorba de femei, desigur mai pioase decât bărbaţii călugări. Măicuţa a doua spune legenda sfintei Cecilii, nobila romană creştinată şi dată martiriului. Cuvintele fetelor bisericeşti sunt încheiate în acelaşi spirit de preot care vorbeşte în proză, ca într-o fastidioasă predică, despre cele şapte păcate capitale şi despre pocăinţă.

Singura excepţie în rândul clericilor o face duhovnicul de maici, pe care rugăminţile celorlalţi, indispuşi de povestirea atât de tristă a călugărului (şi nu întâmplător

cavalerul protestase, dintr-un sentiment, uşor de înţeles, de solidaritate cu făptuitorii de «lucruri mari» în lume şi dintr-un sentiment de castă) îl îndeamnă spre o mai veselă temă, aceea a cocoşului Şantecler şi a găinuşei Bogheata, luată, pare-se, din *Roman de Renart.* Dar dacă e să vorbim despre capacitatea lui Chaucer de a-şi defini prinţ analogie sau prin contrast personajul, după povestea pe care o spune, atunci n-ar fi exclus ca duhovnicul de maici să fie apropiat, prin structura lui fizică pomenită mai înainte, deci printr-o propensie a firii, de galantul cocoş din fabulă.

De altfel vorbirea despre dragoste apare şi în *Povestiri* ca subiectul cel mai agreat şi cel mai des întâlnit, cum apare în tot cursul evului mediu, în dubla ei accepţie, cavalerească *(amor purus2* ori *hohe Minne*)

’ Norocul schimbător.

2 *Iubire curată* (lat.); *dragoste elevată* (germ. Medievală).

Sau comună, populară, *(amor impurus*' ori *niedere Minne).* Cavalerul şi ţârgoveaţa din Bath sunt fiecare purtătorii câte unei accepţii, exprimând în cel mai înalt grad viziunea cavalerească sau populară care stăpânesc poveştile de dragoste. Adică unii vorbesc despre dragoste ca trubadurii, într-o poezie împodobită de nobile sentimente şi destul de convenţionale (pentru vremea aceea) simboluri ca şoimii sau trandafirii, iar alţii vorbesc, fără perdea, într-o sinceritate absolută, uneori cam grosolană, ca în *fabliaux*-uri, despre dragoste ca despre satisfacerea impulsurilor vitale, a plăcerii naturale, fără constrângere. De aceea e o deosebire de la cer la pământ între romantica povestire a cavalerului despre dragostea pură a celor doi eroi antici Arcite şi Palamon pentru frumoasa Emilia, cumnata lui Tezeu al Atenei, şi prologul târgoveţei care spune, fără înconjur, toate detaliile complicatei ei vieţi intime în cele cinci căsătorii succesive.

Pe linia deschisă de cavaler se înscrie şi povestirea fiului său, scutierul, despre Canaceea căreia i se spovedeşte şoimana rănită din dragoste ca şi, în mod destul de ciudat,

povestirea răzeşului, de tipul romanului cavaleresc, despre cavalerul Arveragus şi soţia sa, frumoasa Dorigena. Poate că răzeşul, păstrătorul vechilor obiceiuri de viaţă engleză populară, va fi fost pentru Chaucer un model de moravuri sănătoase întemeiate pe o îndelungată tradiţie. Şi povestea lui sfârşită cu atâta neaşteptată generozitate din toate părţile ilustrează poate o altă concepţie de viaţă decât aceea a târgoveţei, a morarului, a logofătului, sau chiar a negustorului.

Poveştile hâtre care culminează cu vorbirea târgoveţei se întemeiază mai ales pe necredinţa femeii, capabilă, după părerea cu originea în Biblie, numai de înşelăciune. Şantecler însuşi rosteşte confirmarea acestei idei: *În principio mulier est hominis confusio*[78], deşi îi dă o turnură destul de galantă. Morarul povesteşte despre teslarul înşelat de frumoasa lui soţie Alison cu Nicolae învăţăcelul; corabierul înfăţişează şi necredinţa şi lăcomia soţiei de negustor are-l înşală pe acesta pentru o sută de franci cu vărul său, călugărul John. Iar negustorul întreprinde o ironică pledoarie în favoarea căsătoriei susţinută de pilda, inspirată din Boccaccio, a bătrânului Ianuare căsătorit cu dulcea Mai şi înşelat de aceasta cu pajul Damian. Economul spune şi el despre necredinţa femeii povestea cu cioara lui Phoebus.

Vorbirea despre virtute este aproape la fel de frecventă, dar mult mai puţin pasionantă, aşa încât povestirea cea mai plicticoasă este aceea a autorului despre Melibeus, iar cea mai puţin verosimilă a diacului despre răbdătoarea Grizeldă care, luată de soţul ei din colibă, e supusă la încercări din cele mai grele din care iese mereu învingătoare prin perfecta ei supunere, virtute medievală exaltată între toate. La acestea se adaogă şi povestea notarului despre Constanţa, virtuoasa şi nefericita fiică de împărat, mereu persecutată de succesivele ei soacre şi

---

7 *Iubire necurată (lat.); d(agoste de tind* (germ. medievală).

8 Vezi *Note, Duhovnic,* w. 33 — 346.

pedepsită în acelaşi fel, adică trimisă să plutească pe mare la voia întâmplării, precum şi povestea doctorului despre puritatea moravurilor la romani, care a determinat pe vrednicul Virginius să-şi ucidă fiica pentru a o scăpa de dezonoare.

Didactic şi moralizator în poveştile *serii*[9], Chaucer dă măsura adevărată a artei sale în poveştile comice unde mânuieşte arta satirei cu mare dezinvoltură, fixându-şi astfel profilul creator printre afini joviali ca Boccaccio şi Rabelais şi creând o tradiţie comică în scrisul englez de la el la Shakespeare şi Steme. De aceea din el rămâne foarte mare jovialul, viu, original şi nu moralistul sec, sarbăd. Acela mişcă oameni, îi pune să vorbească, să bea şi să se certe, acesta grăieşte doar în pilde şi citate, doct şi monoton, fără niciun haz. Dar în felul complex în care sunt concepute *Povestirile din Canterbury,* cele două aspecte ale artei lui Chaucer care alternează fără încetare se întregesc, slujindu-se reciproc, punându-se în valoare prin contrast. După cavalerul romantic urmează la rând morarul cel slobod la gură căruia îi face indirect remontranţe logofătul cu povestirea lui. Bucătarul produce o sincopă cu naraţia sa neterminată, după care notarul reintroduce tonalitatea gravă şi tonul moralizator şi aşa mai departe, cu pedalări când pe minor, cânu pe major. Ceea ce îngăduie această mişcare, dând coerenţă şi unitate întregului, este povestirea de cadru învăţată de Chaucer tot de la Boccaccio, dar depăşită prin dinamică şi colorit de epocă foarte intens. Fragmentele de legătură între" poveşti fac posibilă cunoaşterea personajelor pe toate laturile prin urmărirea lor în dialog, în reacţiile unuia faţă de celălalt, prin intervenţii şi descoperiri noi care îmbogăţesc mereu universul pelerinilor din Canterbury.

Aşa, de pildă, abatele alchimist apare în treacăt în precuvântarea la *Povestirea argatului* şi tot acolo au loc micile răfuieli între el şi slujitorul său. De asemeni, cearta

---

9^Serioase *(ital).*

între bucătarul beat şi între econom are loc în precuvântarea la povestea acestuia din urmă. Unele poveşti îşi dobândesc motivarea chiar în minia stârnită într-un personaj de către altul. Astfel povestirea fratelui cerşetor e spusă în ciuda aprodului pe care-l ştia de ticălos, iar cea a aprodului în duşmănie faţa de călugări în general.

Sigur că vremea lui Chaucer prinde viaţă din ţoată această agitaţie a eroilor în fragmentele intermediare care prelungesc şi explicitează prologul. Dar epoca străbate în opera scriitorului chiar prin povestirile cele mai îndepărtate în timp şi spaţiu, altă dovadă a forţei realiste de oglindire la Chaucer. Scutierul îl face pe domnul tătar Cambinskan un cavaler desăvârşit, la a cărui curte se trăieşte ca la curtea engleză. O curtenie binevoitoare stăpâneşte toate raporturile dintre oameni, cavalerul care vine să aducă daruri vorbeşte după toate legile retoricii medievale, la ospeţe menestrelii înveselesc pe meseni. Iar peisajul prin care se plimbă Canace'ea este unul de-a dreptul englezesc, aburos, umed, colorat cu verde fraged, ca orice peisaj descris de Chaucer. Sentimentul naturii se simte mijind la Chaucer într-un fel care a depăşit schema, canonul trubaduresc al înfăţişării naturii. El prevesteşte acei peisaj care va înflori în secolul al XVIII-lea cu *Anotimpurile* lui Thomson şi cu pictura lui Gainsborough. Cu aceasta ieşim, în ceea ce pribeşte zugrăvirea naturii, din evul mediu şi intrăm în Renaştere.

Nu numai în depărtata Asie sunt trecute moravurile medievale engleze, dar mai accentuat chiar în istoria mitică a Greciei. *Povestirea cavalerului* ne duce într-o antichitate văzută foarte interesant, cu ochii medievalului. Disputele între cei doi eroi, Palamon şi Arcite, se duc – după hotărârea regelui Tezeu care prezidează hotărâtor întotdeauna, ca un rege Arthur sau Charlemagne – în felul cavaleresc şi după tipicul medieval. Evocarea luptei lor e de fapt descrierea unui măreţ turnir, poate mai direct şi mai convingător decât în paginile lui Walter Scott.

Vânătorile sunt iar prilejuri de înfăţişare a modului exact de viaţă medieval, de la costumul verde al amazoanelor până la alaiul întreg; tot aşa nunţile şi înmormântările sunt proiectări în antichitate ale încărcatelor ceremonii feudale.

Disputele verbale sunt conduse ca în vremea scolasticii, fiinţa umană e înţeleasă în felul medieval ca amestec al celor patru elemente, simbolizate în umori, Palamon, bunăoară, e un temperament bilios, mereu negru la faţă, mereu trist, mereu îmbrăcat cernit, supus smeadului Saturn. Ni se pare a vedea în acest erou o prefigurare medievală a viitorului melancolic din Renaştere, întrupat de Diirer sau Shakespeare. Cortegiiie de alegorii medievale caracteristice sunt uneori străbătute de imagini luminoase, noi, rinascimentale, precum aceea a Veneri ca ieşită de sub penelul mai târziu trăitorului Botticelli:

Pe Venus cea cu chip şi sini de fală 0 *au iăcut plutind pe mare, goală;*

De la buric în jos şi pe picioare O-nvăluiau talazuri sclipitoare;

O ceteră purta zeifa-n mină Şi avea pe cap minune de cunună Din proaspeţi trandafiri; şi porumbei Roteau deasupra creştetului ei...

De altfel trăsăturile neo-clasice la Chaucer ca şi la Petrarca şi Boccaccio sunt numeroase, vorbind despre o nouă orientare a culturii contemporane. Printre altele e semnificativ în acest sens pasajul din *Povestirea târgove (ei din Bath* unde se vorbeşte despre pieirea nimfelor din pajişti şi păduri şi înlocuirea lor cu... călugări. E poate aci o notă de regret a neo-clasicului faţă de dispariţia vechiului său vis de armonie pe care-l reprezenta antichitatea şi pe care o vom găsi în neo-clasicismul de la sfârşitul secolului al XVIII-lea, la Schiller sau chiar la Holderlin.

Imaginea vremii lui Chaucer se reconstituie şi cu interioarele şi cu costumele, cu toate detaliile lor atât de plăcut colorate. În această privinţă el se arată plastic, ca niciun alt autor al Renaşterii, în afară de Dante. Se simte

că ochiul i-a fost nu numai sensibil, dar şi exersat de contactul cu modele coloristice remarcabile ale vremii. A văzut postavul ciocârlat şi civit de Fiandra precum şi grelele brocarte italieneşti în costumele bariolate ale epocii. A trecut prin catedralele franceze şi a urmărit irizările multicolore ale luminii prin vitralii. A ţinut în mină manuscrise preţioase cu enluminuri de meşteri vestiţi. Dar a privit şi icoanele de acasă în feţe vii ca acelea pe care le pomeneşte răzeşul, precum a privit şi pânzele marilor colorişti flamanzi şi a' strâns învăţătura culorilor din toată acea somptuoasă epocă de tranziţie, bântuită de proaspătă şi senzuală înclinaţie spre frumuseţea lumii înconjurătoare pe cale de a fi redescoperită de Renaştere.

Plastice sunt înfăţişările *de geme* din *Povestirea duhovnicului de maici,* ca şi odăiţa învăţăcelului din *Povestirea morarului* unde detaliile sunt puse cu grija unui flamand pentru detaliu:

Acolo-n han, el singur-singurel Ţinea pe seama lui un ietăcel Îmbălsămat cu izmă şi sulcină;
El însuşi mirosea a rădăcină De iarbă dulce şi a odagace.
Pe Almegist şi alte terfeloace,
Pe astrolabul de cetit în stele,
Socotitoarele şi toate cele Le rânduise-n poliţă, la cap;
Un roş postav pusese pe dulap,
Iar sus de tot o hartă aşezase Pe care înstruna cântări duioase Incit întreg iatacul răsuna.

Impresionante ca performanţă expresivă şi plastică sunt şi altarele stranii închinate zeilor în arena turnirului din *Povestirea cavalerului,* şi anume Venerei, Dianei şi lui Marte. Am dat mai sus o mostră plastică închinată Afroditei, în culori de o prospeţime floral ă. Templul de alabastru şi mărgean (îmbinare coloristică rafinată) al Dianei poartă sculpturi de scene vinătoreşti ce amintesc, prin tehnica lor, ţie reliefurile înfăţişate pe marmoră în *Purgatoriul* lui Dante. Iar efectele colenstice şi sculpturale scoase de Chaucer în templul lui Marte realizează o ambianţă într-adevăr sinistră, pustiitoare ca aceea a

războiului.

Graţioasă e şi imaginea lui Ianus iarna la vatră, din *Povestirea răzeşului;* parcă e scoasă din suitele de anotimpuri ilustrate alegoric în medalioanele şi pe capitelurile din catedralele romanice.

Coloritul lui Chaucer este inegalabil în costume şi portrete. Iată-l pe Şantecler ca într-o enluminură, în veşmintele lui fireşti, dar purtând parcă strai curtean:

Şi creasta sa mărgean adevărat Era cu zimţi, ca zidul de palat.

Ciont negru lucitor avea, picioare Şi pinteni vineţi – floare de cicoare —

Şi *gheare albe, crinilor perechi,*

Iar penele pe dânsul – aur vechi.

Toate costumele sunt caracteristice pentru stările din care oamenii fac parte, dar autorul le dă armonii speciale, de formă şi culoare. Prologul e plin de varietate, fiecare personaj e altfel după pungă şi gust. Doctorul e cel mai arătos, îmbrăcat în *«sangwyn and în pers»,* în roş-sângeriu şi albastru-cenuşiu. Stareţa cochetă îşi înfloreşte rasa cernită cu mătănii ce îngemănează boabe roşii şi verzi, de mărgean şi hurmuz, şi cu pafta de aur.

Arcaşul, om de pădure, falnic *yeoman,* poartă reflexele pădurii pe fiinţa sa într-o armonie monocromă, verde:

Purta acesta verde strai cu glugă Şi, prins la brâu, ţinea cinstita slugă Snop de săgeţi cu pene de păun Şi vâriul-iir, ca acul cela bun —

Ci una n-avea penele pleoştite Şi-un arc ducea în mină, cogeamite.

Tuns mirişte, cu faţa arămie,

Şi toate-a' codrului părea că ştie.

Purta la braţ brăţară grea lucrată;

La şold îi dăngănea un scut şi-o spată Şi-n partea dimpotrivă junghi frumos,

Bine-nhămat şi straşnic de tăios.

Pe piept îi strălucea Cristos de-argint Şi-avea şi corn cu *ce-jdă verde mint...*

Toţi au pe ei, săraci sau bogaţi, o pată de culoare: ciorapii Itrgoveţei roşii, tichia morarului albastră, giubeaua bălţată a notarului clc. Unii poartă culoarea chiar pe faţă, ca răzeşul care uneşte albul bărbii cu roşul feţei, sau aprodul «cu *chipul ca heruvii, roşu foc».* Cu aceasta intrăm în altă secţiune, tot remarcabilă, a realismului lui

Chaucer; în zugrăvirea oamenilor. Ne duc înspre lumea eroilor lui Chaucer mai întâi, cum am văzut, determinările sociale. Fiecare personaj aparţine unei stări, unei clase pe care o reprezintă în ocupaţii, în obiceiuri de viaţă, în cuvinte, gusturi şi aspiraţii. Dar fiecare are o individualitate proprie, bine conturată, mai întâi prin costum, care în rigidul ev mediu fi. Xa pe om ca apartenent al unei categorii stabilite. Poetul face variaţii coloristice de o calitate excepţională pe acest prim dat al fiinţei exterioare umane, ca să treacă după aceea la celălalt, la fizionomie, prin care se pătrunde în structura individuală, unică a personajului. Rod al unei observaţii atente a omului, portretul are la Chaucer semnificaţii cuprinzătoare. Înfăţişarea strânge deosebirile fizionomice, morale, temperamentale, caracterologice ale individului aşa încât se cade să o scrutezi cu mare pătrundere pentru a diferenţia atâtea personaje.

E interesant de remarcat încă o dată ca personajele pozitive au un contur individual foarte şters, că ele nu se deosebesc prin trăsături individuale acuzate. Cavalerul nu vorbeşte decât prin costumul şi povestirea lui. Portretul lui moral vrea să fie plin de elevaţie, dar suntem lipsiţi de posibilitatea investigaţiei realiste în fiinţa sa. El e o umbră nobilă îmbrăcată în armură. Tot aşa plugarul şi preotul, foarte morali, buni şi plini de abnegaţie, dar lipsiţi de viaţă.

Mehenghii însă sunt plini de vigoare: morarul ţine între ei primul loc. Portretul lui il analizează şi fizionomie.

Era Morarul *ditamai vlăjgan,*
Vânjos grozav şi cio/ănos avan.
La trintă nimeni nu-l putea întrece Şi hojma câştiga câte-

un berbece.

Era legat, spătos şi nodoros,

Puţind s-arunce orice poartă jos Din bălămăi, sau s-o slărime toată.

Bărboiul, lătăreţ cât o lopată,

Era roşcat ca părut de vulpoi;

Avea în partea dreaptă pe năsoi Un neg c-un smoc de păr care lucea Tot roşu ca urechea de purcea.

Avea nări negre şi căscate toarte.

Purta un scut şi paloş într-o parte.

Guriţa lui – cât gura de cuptor!

Era un de măscări cuvântător...

Grotescul stăpâneşte* această fiinţă în toate manifestările ei, într-un potrivit paralelism psiho-fizic, ca şi pe câţiva dintre cei de-o teapă cu el. Dar grotescul înfăţişării fizice la Chaucer nu merge numai pe această latură a angularului, ci şi pe aceea a rotundului sub semnul căruia stă călugărul:

Şi-avea o pleşuvie prea-lucioasă Şi-obrazul tot Ia fel, ca uns cu mir.

Era plinuţ la trup, ca un clondir. ’

Motivările temperamentale, umorale se adaogă la analiza oamenilor în felul în care medicina şi astrologia vremii o preconizau. Uneori semnul bolilor frecvente este indicat pe fizionomia ajunsă grotescă a personajelor, cum se întâmplă cu aprodul care, se pare[10], suferă de un soi de lepră sau cu bucătarul care, mare beţivan, e afectat de un fel de ulcer uscat – *malum mortum.* E un indiciu de penetraţie ştiinţifică a lui Chaucer, dar şi de frecvenţa, probabil, a acestor fizionomii cu aspect respingător în timpul acela bântuit de tot telul de boli. Dar nu numai pelerinii sunt individualizaţi de poet, îi şi eroii povestirilor. Talentul descriptiv al lui Chaucer se simte şi în povestire şi în povestirea de cadru însăşi. Şi, mai ales, în aspectul grotesc al oamenilor şi scenelor. Ne gândim de pildă la

10 Curry W. C., *Chaucer and the Medieval Sciences.*

portretul lifilrinului Ianuare după noaptea nunţii, care parcă ar fi ieşit din condeiul lui Daumier sau la scena cu teslarul în putină atârnat de Itinghii în pod, printre altele foarte numeroase şi foarte reuşite.

De altfel grotescul merge şi la scene mari, ca aceea din precuvânîarea ia *Povestirea aprodului:* Satan cu o coadă uriaşă, sub care sunt ascunşi mii şi mii de călugări pantahuzari care ies roind când coada inridică şi reintră cuminţi la loc când coada se lasă. E o imagine de gi. Mdioasă imaginaţie grotească, între Dante şi Rabelais.

Cu aceste mijloace artistice (şi cu altele nepomenite de noi) idilizează poetul o lume întreagă în operă, un univers deplin cum poate Ulei Boccaccio, izvorul său principal de inspiraţie, nu izbuteşte să sugereze. Dar tot adevărul, toată culoarea contururilor individuale atât de puternice nu fac decât să suplinească lumea lăuntrică în care Chaucer încă nu pătrunde. El n-a descoperit, la răscrucea de veacuri în care s-a «Hat, acea *lume* care este omul pentru Renaştere şi despre care vorbesc filosofii italieni de la Pico de la Mirandola înainte şi chiar, dintre ceilalţi, Rabelais. Dar el invită la pătrunderea în această lume n care o va realiza chiar Shakespeare. Chaucer a pus toate premisele Iii opera lui alcătuită din fine *aqua-lorte* şi grosolane dar expresive sllogravuri medievale, premise din care, deductiv şi mai ales istoric, urmaşii mari vor trage toate concluziile. El rămâne un ctitor de mare llloratură, model de mare realist şi mare poet, tălmăcit pe măsura geniului său în această carte.

Zoe *Dumitresc u-B uşulenga*

POVESTIRILE DIN CANTERBURY

PROLOGUL

PROLOGUL

La vremea când Prier cu dulci şuroaie Până-n rărunchi pământul îl înmoaie Şi scaldă tot ce-i lujer în licoarea Din care prinde vlagă nouă floarea;

5 Când şi Zefir cu-nmiresmata-i boare A-nsufletit prin crânguri şi ponoare Mlădiţe moi, iar soarele-l petrece În ultima lui goană pe Berbece;

Când păsări nalţă cântec în desiş,

10 Iar noaptea dorm cu ochii mari deschişi – De-atât fior li-i inima năucă – Atuncea prind hagiii dor de ducă,

Iar pălmierii află-ndemn să cate Altare pe meleaguri depărtate;

15 Dar mai cu sârg de pe britane plaiuri Spre Canterbury se îndrum alaiuri La mucenicul tămăduitor Ce-mparte celor bolnavi ajutor.

Şi s-a făcut ca-n vremea cea din an,

20 Cum poposeam în Southwark la un han,

La Tabard, eu, cu foc pios în piept Spre Canterbury paşii să-mi îndrept,

Au mas să steie-acolo până-n zi Vreo douăzeci şi nouă de hagii,

25 Drumeţi de mai tot soiul – prost sau bun – Ce fost-au

să se-ntâmple soţi de drum Spre-acela. De minuni sfânt făcătorul.

Adânci erau cămările, pridvorul

Şi grajdul, tot, de ne-a tihnit popasul.

30 Pe scurt, de cum bătu de noapte ceasul, Atâta de plăcut şezum la sfat Că m-au primit în sinul lor de-ndat', Şi-am hotărât să ne urnim din zori Spre sfânt lăcaşul cela, călători.

35 Găsesc a fi cu cale într-acestea,

Cât nu purced la vale cu povestea,

Să stric pe fiecare un cuvânt,

Spre-a vi-i înfăţişa aşa cum sunt,

Aşa cum se iviră-n ochii mei,

40 Ce hram purtau, şi ce era de ei.

Şi încă-n ce veşminte i-am văzut, îi iau pe Cavaler de început.

Un CAVALER era, un om de bine.

De când s-a fost primit prin ţări străine 45 El foarte a-ndrăgit cavaleria,

Dreptatea, traiul slobod, curtenia. Luptat-a pentru domn fără de pată;

De toţi era virtutea-i lăudată,

Şi mult a colindat, ca altul nime,

50 între creştini, dar şi prin păgânime. Bătu-n Alecsăndria de-a căzut;

Ades în fruntea mesii a şezut Naintea altor neamuri în Prusia;

Şi la litveni luptat-a, şi-n Rusia,

55 Ca el creştin de vază nimeni altul; Era-n Granada când au dat asaltul La Algezir, şi-a fost în Belmaria;

La Lyeys mai fost-a el şi Satalia Când le-au luat; şi iar, pe Marea Mare, 60 Tot printre lănci şi coifuri lucitoare. Bătu războaie crunte cincisprezece;

La Tramisen luptat-a pentru lege; în trei turnire tot biruitor Alesu-s-a, şi-a mai oştit cu spor,

65 O vreme, lâng-un crai din Palatia, De-au risipit păgânii în Turcia.

De faima lui şi pruncii luau aminte; Viteaz era dar şi-nţelept la minte,
Şi galeş în purtări ca o fecioară;
70 N-ar fi rostit o vorbă de ocară Sau altcum orişicui să-i fi greşit:
Un cavaler, mă rog, desăvârşit. De-nfăţişarea sa ce pot a spune?
Bun cal avea, dar straie nu prea bune. 75 Era cămaşa neagră-a dumisale Soită de rugina celor zale,
Căci doar ce poposi din ţări streine Că şi porni hagiu, să se închine.
Apoi fecior-său, june SCUTIER,
Iubeţ şi ucenic de cavaler,
Cu părul cârlionţi ca scos din fiare;
Vreo douăzeci de ani avea, îmi pare,
De stat, nici hăt prea nalt, dar nici prea mic, Sprinţar nevoie mare, şi voinic.
85 O vreme colindat-a tot în şa
Prin Flandra şi Picardia şi-Artois,
Şi vrednic s-a purtat – în scurt răgaz —
Cu gând să crească-n ochii dragei breaz.
Vedeai pe faţa lui, ca pe-o altiţă,
90 Şi dalb de crin, şi roş de garofiţă,
Din fluier sau din ghiers zicea cu har;
Senin era ca luna lui Florar.
Giubeică scurtă-avea, cu mâneci late,
Şi falnic sta în şa, mai tras spre spate.
95 În toate-i era fapta celibie;
Ştia danţa şi zugrăvi şi scrie.
De noapte nu dormea el mai de loc,
Atâta ce iubea, cu-atâta foc.
Sfios era, şi cu purtare-aleasă,
100 Şi lui tătân-său îi tăia la masă.
Avea şi un ARCAŞ, şi nimeni mai, Căci nu-i plăcea la drum mai mult alai. Purta acesta verde strai cu glugă Şi, prins la brâu, ţinea cinstita slugă 105 Snop de săgeţi cu pene de păun Şi vârful-fir, ca acul cela bun —

— Ci n-avea una penele pleoştite —
Şi arc ducea în mină, cogeamite.
Tuns mirişte, cu faţa arămie,
El toate-a’ codrului părea că ştie.
I
Purta la braţ brăţară greu lucrată;
La şold îi dăngăneau un scut şi-o spată Şi-n partea dimpotrivă junghi frumos, Bine-nhămat şi straşnic de tăios.
115 Pe piept îi strălucea Cristof de-argint, Şi-avea şi corn cu coardă verde-mint. Era, bag seamă, pădurean sadea.
Şi-apoi o maică STAREŢĂ era.
Sfios zâmbea ea pururi, cu sfinţie,
120 Şi nu jura decât pe Sunt Elie;
Cânta la slujbe dumneai – minune… Cucernic ce ştia pe nas să-ngâne Măicuţa Eglantina. Şi-apoi, încă,
Grăia simandicos pre limba frâncă,
125 Cum o-nvăţau la Straford cu dichis Căci nu ştia frâncească din Paris.
La mese-avea aleasă-apucătură:
N-ar fi scăpat un dumicat din gură Şi nu-ntingea adânc cu deştu-n zeamă;
130 Iar când ducea sub nas, băga de seamă Un strop să nu cumva pe piept să-i pice. Purtarea-aleasă o făcea ferice.
Pe buze se ştergea aşa de tare De nu lăsa nici umbră de unsoare 135 în băutura din potir, când bea;
Şi gingaş din bucate ciugulea.
Alene cunoştea să se compoarte,
Cu farmec mult şi cu mişcări învoalte.
Se străduia măicuţa să «imite»
140 De pe la curte feţele cinstite
Ca toţi să-i dovedească plecăciune.
De firea ei vorbind, putem a spune Că mult era miloasă dumneaei:
Să fi văzut un şoarec mort, aleif 145 Sau sângerat în cursă, păi bocea…
Şi-avea căţei o droaie de-i hrănea Cu lapte şi colac şi cu

pârjoală,
Cuip mai plângea dacă-i murea de boală Vreun dolofan, sau de-l croiai cu-o joardă… 150 Atât era la inimă de caldă.
Purta un comănac legat cu fald,
Năsuc alung şi ochii de smarald,
Iar gura – cum îi fraga pârguită.
Şi ce mai frunte! Naltă şi boltită,
155 De-o şchioapă să fi fost, de nu mă-nşel, Căci pirpirie n-arăta de fel.
Frumos ce-i sta cernitul ei mintean!
Pe braţ purta mătănii de mărgean Şi de hurmuz ca strugurele-n soare,
160 Şi cu pafta de aur lucitoare;
Un *A* încununat sta-nscris pe ea,
Şi-n urmă *Amor vincit omnia.*
O MAICĂ se afla-n alaiul ei, Diaconiţă-n cin, şi PREUŢI TREI.
165 Şi iarăşi un CĂLUGĂR, om plimbăreţ, Isteţ, voinic la trup, călcând a stareţ.
O patimă avea; vânătorească.
Ţinea cai mulţi, de viţă arăbească,
Şi când se-afla călare-n şa, săltând,
170 Curat mai clincăiau dârlogii-n vânt. Strălimpede cum clopotul la schitul Unde-şi avea chilia preasfinţitul. Canonul lui Sunt Benedictus, însă, Aflându-l el cu chinga prea rău strânsă, 175 îl slobozea cu-o bortă sau cu două Şi se ţinea în pas cu vremea nouă.
Nu da pe-acei ce păcătoşi i-arată Pe vânători, o ceapă degerată —
Au că monahii fără mânăstire 180 Cu peştii pe uscat au semuire:
Cum ar veni, când sunt plecaţi din schit. Pe-aşa cuvânt nu da un hrib pârlit.
Şi zău c-avea dreptate dumnealui:
De ce s-ajungă el de cap tăhui 185 Tot ostenindu-şi ochii pe-o hârţoagă Sau tot trudind, ca sluga la dârloagă, Cum cere Augustin? Slujire-ar cui? Rămână Augustin cu cazna

lui!
Era, cum zic, o dată vânător:
190 Avea ogari, iuţi cum e uliu-n zbor,
Şi mult se da în vânt după şoldani,
Făr' a-i păsa de trudă au de bani.
Văzui la el pe mâneci cusătură Cu găitan din blană scumpă, sură,
195 Iar spre a-şi prinde gluga sub bărbie, Un bold ce sengroşa cu-o gămălie
Din aur, înnodat ca funta deasă.
Şi-avea o pleşuvie prea lucioasă,
Şi-obrazul tot la fel, ca uns cu mir.
200 Era plinuţ la trup, ca un clondir;
Ochi înfocaţi şi jucăuşi, măi-măi,
Ca subt ceaun tăciunii cu văpăi;
Ciubote moi şi calul arătos.
Era acel călugăr om frumos 205 Şi nu pierit la chip ca o stafie.
Din frupturi îndrăgea o grăsulie De lebădă. Şi-avea un murg ca mura.
Şi-un FRATE, mare meşter el cu gura, Pantahuzar, dar bun şi hâtru-ncai.
210 În toate patru cinuri nu aflai
Cu vorbă mai mieroasă alt bărbat Ce multe jupâniţe-a cununat,
Tot fragede, cu osteneala sa:
El tagmei sale zdravănă proptea.
215 Mult îndrăgit era şi cunoscut De toţi răzeşii într-al său ţinut Şi de cinstire doamne-aşijderea;
Căci tare cu temei le spovedea,
Mai bine ca un preut, pentru care 220 Îi dase cinul încuviinţare.
Duhovniceşte-ţi asculta spovada Şi – iacă – dezlegarea era gata.
Canoane-ţi poruncea mai cu uşorul Dacă-i lipeai în palmă bănişorul,
225 Căci miluind călugăr necăjit

Se cheamă că temeinic eşti grijit,

Cum se grăbea a spune el: de dărui Vădeşti că în păcate nu mai stărui – Căci sunt destui chiloşi ce nu ţi-ar plânge 230 Nici de la dat canon să scuipe sânge.

Păi zău, în loc de plâns şi rugi la cer Mai bine miluieşti pe-acei de cer.

Avea-n suman cuţite arătoase Şi spelci de dat cumetrelor ochioase.

235 Era cântarea-i tuturor plăcută Şi vesel mai zicea din alăută.

La glas nu-l întrecea niciun creştin. Grumazu-i alb era ca albul crin Şi n-arăta plăpând şi nice prost.

240 Ştia oricare rateş pe de rost Şi pe hangii şi slujnicele lor Mai bin’ ca pe leproşi sau cerşetori.

Deh, unui om de vază cum e el Cuvine-se cu greu, ba chiar de fel,

245 Să şadă-n cârd cu alde cerşetorii,

Căci nu-i dădea lui spor la apa morii Să aibă târg cu-aşijderi prăpădiţi,

Ci cu răzeşi, cu negustori cinstiţi.

Unde ciupea câştig mai răsărit 250 Era cuviincios şi ploconit.

Şi nu aflai în toată tagma lor Mai harnic şi mai spornic cerşetor. Dădea şi-anume câşti la stăreţie Alt frate să nu-i calce pe moşie.

255 Când răspică el *În principio,*

Chiar şi-o vădana, n-avea încotro,

Tot îi trecea un ban drept multâmită. Aşa strângea din plin agonisită.

Se gudura ca javra pentru os;

260 Iar la-mpăcări era de mult folos
Căci n-arăta ca un monah de schit Cu straiul ros, au vreun diac pârlit,
Ci ca un papă sau un jude mare.
Din lină, pelerina-i pe spinare 265 Se înfoia ca dată cu scrobeală.
Vorbea cam zâzăit, de fandoseală,
Să-i curgă dulce limba anglicească,
Iar când prindea cinghia s-o-ntrunească, Sticleau sub gene ochii săi sprinţar 270 Ca stelele pe cerul lui Gerar
Şi Huberd îl chema pe omul nost'.
Şi-un NEGUSTOR cu barba-n furcă-a fost, în strai bălţat, şi falnic stând în şa.
O cuşmă ca flamanzii el purta 275 Şi încălţări cu rame-mpodobite.
Vorbea domol, cu vorbe răzvedite,
Căci, iscusit la treabă părălească,
Mereu chitea câştigul să-şi sporească.
El nu-şi dorea ocean tihnit decât 280 Din Middelburg la Orwell, şi atât.
Scurmă cu mintea-i ageră de zor;
Se-ndatora dar nu-l ştiau dator,
I
Atâta greutate ce vădea Când ne guta au când cămătărea,
Fiind în toată fapta celibiu;
Dar cum i-au zis pe nume, zău nu ştiu.
Şi un DIAC DIN OXFORD am zărit, În logică de fraged pedepsit.
Ca grebla era gloaba lui de cal,
Dar nice el mai grăsuliu, halal!
Ci supt era la chip şi supt la burtă. Răritră rău era jiletca-i scurtă,
Căci de-ale lumii nu voia să ştie Şi nu-i luase încă parohie.
La căpătâi mult îi erau mai drage Din piele neagră-au roşie hârţoage De Aristot şi-a sa filosofie Decât

scumpeturi, scripcă sau cinghie: Măcar că filosof era, de viţă,

Nu-i zornăiau mulţi galbeni în lăcriţă; Iar de-i făceau de bani prieteni parte, îi da pe cărţi şi ca să-nveţe carte Şi se ruga să-i apere de boli Pe cei ce-l ajutau să stea prin şcoli. Era-nsetat de slovă, şi mintos:

N-ar fi zvârlit o vorbă de prisos Ci îşi rostea cuvântul cu măsură,

Pe scurt, dar greu de tâlc şi-nvăţătură Şi de virtutea cea moralicească:

Şi foarte-i mai plăcea să dăscălească.

Apoi NOTARUL, drept şi chibzuit, Ce-adesea la Sunt Pavel a slujit,

Era cu noi, om doldora de carte Şi aşezat, deplin în cinste foarte;

Aşa părea, când stai la el să câţi... Ades fusese jude la juraţi,

Şi ca prepus şi cu peceţi în lege; Pentru ştiinţa-i naltă, se-nţelege,

Avea şi mantii şi bănet cu carul,

Aşa de căutat era notarul.

Când întocmea-ntre oameni o-nvoială, Lui nimeni nu-i scornea tăgăduială. N-aflai pe lume om mai trepădarnic,

Deşi, zic eu, mai mult părea că-i harnic. 325 Ci câte pricini şi judeţe-au fost Din vremuri, le ştia el pe de rost. Hrisoave migălea cu-aşa dichis Că nimeni nu-i găsea cusur la scris Şi buche-n buche legile ştia.

330 Purta la drum, bălţată, o giubea, încins cu brâu vrâstat, de borangic;

De portul său atâta doar vă zic.

Pe-acesta un RĂZEŞ îl însoţea Ce barbă albă ca un crin avea.

335 îi dogorea-n obrajii prisos de sânge

Căci vinul de cu zori pornea a-l stinge. Era plecat spre pofte şi huzur Ca vrednic fiu al tatei Epicur,

Cel care-a zis c-a inimii-mplinire 340 E pe pământ deplina fericire.

Ca dânsul gazdă bună nu era:
Sunt Iulian, pe drept, în ţara sa.
Ce pâine-avea! Şi berea tot aşa!
Om pizmuit ca el nu se afla.
345 Din casă nu i-ar fi lipsit bucate
De peşte sau de frupt, îmbelşugate.
Te luau de nas mirodii felurite De toate câte-n lume-s jinduite.
În an, precum creştea sau nu lumina, 350 Aşa-şi schimba el prânzul său şi cina. Avea-n coteaţă prepeliţe grase,
Plătici şi ştiuci în iaz, pe lângă case.
Vai lui de bucătar de nu brodea O zeamă iute-n focuri de boia.
355 Pe masa mare se-nşirau bogate Zi, noapte, fel şi feluri de bucate.
Era mai-marele la ei în sfat Şi-adesea cavaler în comitat.
Pumnal şi pungă albă de mătasă 360 îi spânzurau la cingătoarea groasă. Fusese vel-ispravnic şi pârgar;
Ca dumnealui boierinaş mai rar.
Un MAMULAR, ’un BOIANGIU, DULGH ERUL, Apoi un ŢESĂTOR şi TAPIŢERUL
356 Mai călăreau cu noi în strai anume Al unei bresle mari şi cu renume,
Strai nou, bogat. Şi mai băgat de seamă Junghere cu tecuţe nu de-alamă,
Ci de argint, măiestre şi curate,
370 Şi pungi şi cingători la fel lucrate.
Toţi arătau a târgoveţi de vază,
Prea buni în sfat pe podină să şază.
Şi dovedeau atâta cuminţie,
Puţind oricare staroste să fie,
375 Căci toţi aveau câştig frumos şi chiag, Iar soaţele s-ar fi-nvoit cu drag,
Căci doară cine nu se vrea de viţă! Plăcut e să te cheme «jupâniţă»
Care dintâia la priveghi păşeşte 380 Şi i se poartă mantia regeşte.

Şi-un BUCĂTAR cu ei la drum luase Să fiarbă pui cu măduvioară-n oase,
Cu obligeană dres şi cu boia.
Ştia când berea-i bună şi când ba.
385 Se pricepea, şi nu i-o luai nainte,
La fiertul ciorbei şi la copt plăcinte,
Dar îl pălise naiba cu-o belea,
Căci pe ţurloi avea o bubă rea.
Păcat, că blancmanje făcea – minune…
390 Şi-un CORÂBIER – pre câte mi se spune Din Dartmouth, hăt departe din Apus – Pe-o gloabă călărea, hop-hop, sus-sus,
În anteriu foiat, pin’ la genunchi.
Pe după gât îşi atârnase junghi 395 De o curea, mai jos de subsuoară, îl tuciurise vipia de vară,
Băiat de treabă altfel. Când plutea Dinspre Bordeaux, supsese la canea Vârtos, cât au dormit vinarul tun.
400 De cuget nu se sinchisea nicicum.
Pe cei ce-n harţe tivda le-o crăpase Îi da pe val, să-i ducă valu-acasă.
La huţa mării, care-i zic maree,
La stânci, la lună, seama cum să deie 405 Când îşi cârmea înspre liman catarga
Naş nu-i găseai din Huli până-n Cartaga. Vânjos era şi tare chibzuit.
Ce de furtuni prin barbă i-au vuit!
Ştia orice liman pe dinafară
Din Gottland pin’ la capul Cap-de-Ţară,
Şi orice sân de mare cunoştea.
Iar vasu-i *Mădălina* se numea.
’V
Cu noi era şi-un DOFTOR, vrednic vraci, Ca el pe lume nimeni mai dibaci La mediţină sau la firurgie;
Temeinic cunoştea astronomie.
La căpătâi şedea să-ţi dibuiască Ce ceasuri ai, prin vraja lui firească,
Şi chipurile de la zodiac Le potrivea până-ţi dădea de

leac.

Ştia din ce se trage orice boală:

Din cald sau frig, din sec sau umezeală, Unde năşteau şi de la ce umoare.

N-aflai asemeni lui alt vraci sub soare.

Cum dibuia a răului sorginte Ştia să-ţi dea şi leacul cel cuminte.

Spiţerul îi sta gata la chemare Cu toate cele tămăduitoare,

Căci unul pe-altul se îndatorau întru câştig – şi prieteni vechi erau.

Ştia pe Esculap pe dinafară,
Pe Rufus şi Dioscorid, şi iară,
Pe Hipocrat, Hali şi Galien,
Serapion, Razis şi Avicen,
Damascul, Averoe, Constantin,
Bernard şi Gatesden şi Gilbertin.
Mâncarea lui – în totul cumpătată,
Cu de prisos nimica încărcată,
Uşor de mistuit şi hrănitoare.
Din Biblii nu citise lucru mare.
Era-mbrăcat în roşie giubea Cu cendal căptuşită şi tafta.
Dar punga nu şi-o deschidea prea lesne,
Ci strâns ţinea câştigul din bolesne:
Căci aurul e-a inimii proptea,
De-aceea tare mult îl îndrăgea.
Era şi-o TÂRGOVEAŢĂ DE LA BATH,
Niţel cam tare de urechi, păcat!

Nici Ghentul şi nici Yprul nu avea Mai de ispravă ţesător ca ea. În parohie nu aflai cocoană în drept să ducă mai întâi pomană,

Iar când i-o lua-nainte vreo surată Uita de milă şi zbiera turbată.

Purta mărămi urzite de-o minune,

Iar cele de duminică pot spune Că, zău, trăgeau vreo două-trei ocale.

Colţuni avea de lină roşă, moale, întinşi; şi ghete nouă în

picior;
Chip rumen arăta, cutezător.
Trăise toată viaţa-n vrednicie Şi cinci bărbaţi ţinu cu cununie,
Bez cei din tinereţea dumneaei...
Dar azi nu-i lipsă să vorbim de ei.
Ierusalimul de trei ori văzuse,
Străine râuri multe mai trecuse,
Fusese şi la Roma şi-n Bulonia,
La Sfântul Iacov, iar, şi la Colonia.
Se dovedea a fi cam umblăreaţă;
Avea – ce-i drept e drept. — şi strungăreaţă.. Cu vălul bine înnodat umbla Pe-o buiestraşă – şi pe cap purta O pălărie cât un scut de mare;
Pe coapse fustă pentru mers călare Şi pinteni. Ne era ortacă bună:
Ştia să râză şi trăsnăi să spună;
Poate ştia şi leacuri dragostei,
Deoarece la viaţa dumneaei...
Şi mai era un POPA dintr-un târg, Om nevoiaş, dar vrednic, plin de sârg La trebi, şi în evlavie bogat.
Era un grămătic şi-un învăţat Care grăia curat ca la Scriptură Şi turma şi-o-ndemna la-nvăţătură; Blajin şi săritor nevoie mare Şi plin, în ceasuri grele, de răbdare; Adeseori se dovedise-aşa.
Pe răii platnici nu-i afurisea Ci mai curând îi miluia el însuşi
490 Pe bieţii săi enoriaşi, rupându-şi
De la pomeni şi de la el din pungă. C-un te-miri-ce putea să se ajungă, în larga şi răzleaţa-i parohie Cutreiera pe ploi şi vijelie 495 Şi-i cerceta neostenit mereu
Pe mari şi mici la molimi şi la greu, Cu cârja-n mină drumeţind pe jos.
Pe poporeni îi pilduia frumos întâi lucrând şi apoi predicând;
500 Din Biblie luase-acest cuvânt.
«Când aurul coclește – mai spunea – Ce să mai facă

biata tinichea?»
Căci dacă însuşi preotul greşeşte,
Au te mai miri că mirul o scrânteşte? 505 Şi ce ruşine-i – dacă stai să câţi – Cioban slinos la mieluşei curaţi!
De neprihană, popa e dator Să deie pildă-ntregului popor.
Nu-şi închiria el slujba niciodată 510 Şi nu-şi lăsa turmuţa înglodată
Fugind la Londra şi cerşind la porţi Molitve lui Sunt Pa vel pentru morţi, Nici spre a-şi face rostul să rămână în vreun schit, ci sta veghind la stână 515 Să nu dea iama lupul cel abraş.
Bun păcurar era, nu simbriaş.
Dar cât era de smernic şi pios,
El nu-l despreţuia pe păcătos,
Nu predica răstit, vorbind de sus,
520 Ci blând rostea cuvântul lui Isus.
Se ostenea, neîntinat, să-ndrume Spre Cer, prin pilda lui, mireana lume. Dar când dădea de-un încăpăţânat, Domn să fi fost sau om de rând, îndat' 525 îl Şi punea frumos la locul lui.
Mai bun pe lume popă cred că nu-i. Nici înălţări, nici fală nu căta,
Nici har de fariseu nu arăta,
Ci semă a cuvântul Mielului 530 Urmând el cel dinţii pe calea tui.
Avea cu el şi-un frate, un PLUGAR; Cărase-acesta munţi de bălegar;
540
545
550
555
560
565
Blajin era, trudea cu hărnicie,
Trăia în pace şi în curăţie, îl îndrăgea la bine şi la rău Din inimă pe bunul Dumnezeu Şi pe aproapele cât şi pe

sine.

Săpa şi treiera pentru oricine Nu pridideа – de dragul lui H ristos – Fără arginţi, cât se simţea vârtos,

Şi zeciuiala o plătea cinstit Din muncă şi din ce-a agonisit.

În strai de în, o iapă-ncălăra.

Un Logofăt, Aprodul mai era,

Un Econom, Morarul derbedeu,

Un Vânzător de iertăciuni şi EU.

Era MORARUL ditamai vlăjgan, Vânjos ’grozav şi ciolănos avan.

La trântă nimeni nu-l putea întrece Şi hojma câştiga câte-un berbece.

Era legat, spătos şi nodoros,

Putând s-arunce orice poartă jos Din bălămăi, sau s-o sfărâme toată. Bărboiul, lătăreţ cât o lopată,

Era roşcat ca părut de vulpoi;

Avea în partea dreaptă pe năsoi Un neg c-un smoc de păr care lucea Tot roşu ca urechea de purcea.

Avea nări negre şi căscate foarte.

Purta un scut şi paloş într-o parte. Guriţa lui – cât gura de cuptor!

Era un de măscări cuvântător;

Dădea dintr-însul porcării duium.

Ştia să fure întreit uium,

Dar nu-şi ătea, zău, joc de meserie. Purta strai alb şi vânătă tichie.

Se pricepea să sufle în cimpoi

Şi tot cântând ne-a scos din târg pe noi.

Putea să ieie pildă orice om 570 De la acest drăguţ de ECONOM, De se voia dibaci la neguţat. Atâta se codea la cumpărat Că, ori plătea, ori lua pe veresie, Tot în câştig ieşea din prăvălie. 575 Au nu e ăsta har dumnezeiesc,

Când oameni fără carte dovedesc înţelepciunea multor învăţaţi?

Erau în canţelarie-adunaţi – Unde slujea – peste treizeci

de inşi, 580 Clănţăi subţiri, cu pravila deprinşi; Vreo Aoisp’ce dintre ei ar fi putut Gospodări pe orice domn avut Din Anglia, făcându-l din moşii

Sau cât de mizer vrea; erau în stare 585 Să scoată şi-un judeţ de la strâmtoare De s-ar fi fost ivit vreo belea;

Ci dumnealui pe toţi îi păcălea.

Era om iute LOGOFĂTUL, zău,

590 Şui, barba rasă – burtă de şalău —

Cu păr tăiat pe la urechi rotund;

Pe creştet tuns cum preuţii se tund. Avea ţurloaie lungi şi slabe tare,

Pulpe nici urmă – beţe, nu picioare.

595 Se pricepea la grâu şi la covată

— Rar sămădău să-l biruie vreodată.

Şi de ploua, şi dacă nu ploua,

Ştia cât rod din ţarini va lua.

Tot: vite, păsări, turme, căşăria,

600 Porcii, pâinea de pe lanuri, herghelia Erau de logofăt oblăduite,

Şi socoteli înfăţişa cinstite Stăpânului, din tinereţea sa;

De nimeni întrecut nu se lăsa.

605 N-a fost cioban sau slugă pe moşie A’ cărui şoalde el să nu le ştie.

Ei se temeau de dânsul ca de ciumă.

Pe un ţapşan avea conac, nu glumă, Umbrit de pomi – şi vieţuia, vă spui, 610 Mai în belşug decât stăpânul lui.

Strânsese-n taină bani frumoşi deoparte. Cu-al său boier ştia cum să se poarte, împrumutându-l – tot din ce-i dosise – Şi cu dobândă grasă, pare-mi-se.

615 De tinerel deprinse meserie,

Fiind şi meşter bun la tâmplărie. Încăleca un’cal frumos de tot,

Un at pestriţ şi sur, pe nume Scot.

Avea pe dânsul anteriu civit 620 Şi, prins de şold, un paloş ruginit. Era de prin ţinutul Northfolk el,

De lângă târgul care-i zic Baldeswell. Purta precum monahii guleraş Şi veşnic rămânea de noi codaş.

625 Era şi un APROD în acel loc,
Cu chipul ca heruvii, roşu foc,
Fiind de bube plin; ochi mici avea Şi iubăreţ ca vrabia era.
Trei fire-n barbă, şi-n sprâncem matreaţă 630 Fugeau şi plozii de-l vedeau la faţă.
Nu s-a aflat pucioasă, hidrargir,
Apă de plumb şi niciun fel de ir Ori alifii de piei netezitoare În stare de buboaie să-l dezbare 635 Şi nici de negii lui de pe obraz, înfuleca la ceapă, ai şi praz Şi după vinul roş se da în vânt.
Atunci grăia răcnind ca un bolind Şi după ce se adăpa cu vin 640 Nu mai vorbea decât în grai latin.
Ştia trei boabe-n limba latinească Ciupite din vreo pravilă crăiască.
Nu-i de mirat, căci le-auzea mereu Şi bine ştiţi cu toţii că nu-i greu 645 Nici pentru gaiţe să spună «tată»...
Dar dacă omu-l scormonea, îndată Dădea de fund, glagoria-i seca-,
Doar *«Questio quid juris»* ne striga.
Era băiat de treabă, un coţcar,
650 Ca el tovarăş bun găseai mai rar Cui îi plătea ocaua la beţie îl învoia un an întreg să ţie Ibovnică şi-l izbădea pe loc,
Ba însuşi se-nfrupta dintr-un boboc.
655 Când întâlnea un dezmăţat de seamă, Atunci îl învăţa să nu se teamă De-anâtema vlădicii, dacă insul Nu se zgârcea la bani cu dinadinsul,
Căci banul e osânda fiecui:
660 Punga e iadul patriarhului»,
Aşa zicea. Dar el minţea, vezi bine:
De-afurisenii teamă-se oricine,
Căci ne ucid, aşa cum dezlegarea Ne mântuie. Fereşte din cărarea 665 Blestemului! Veghea cuminţi să fie Şi fetele şi feţii-n parohie Şi sfetnic le era pe calea bună.
Pe scăfârlie pusu-şi-a cunună Cât cele ce le vezi la vinărie 670 Şi îşi făcuse scut dintr-o lipie.

Umbla c-un VÂNZĂTOR DE IERTĂCIUNI Din Rouncival; erau prieteni buni.
Drept de la Roma dânsul se-ntorcea.
Cânta cu foc: «O, vină-mi, draga mea...»
675 Aprodul îl urma pe glasul gros;
Nici buciumul nu sună mai vârtos.
Avea un păr ca mierea, gălbior,
Molatec precum inul din fuior;
Ciorchini cădeau bălaiele inele 680 Şi umerii şi-i coperea cu ele,
Iar chica viţe-viţe... Ca să-i vie Mai lesne, nu purta nici pălărie Ci o păstra în tolbă. Îi părea Că după moda nouă călărea.
685 Umbla, sub clop, cu pletele în vânt-,
Ochii lucioşi ca de vătui îi sunt;
Pe clop o «Veronică» îşi cususe;
Tăgârţa plină cu iertări aduse Din Râm, fierbinţi, în poale o ţinea;
690 Cu glas de ţap, piţigăiat, vorbea.
Barbă nici fir – căci spin avea să fie —
De parcă-atunci ieşea din bărbierie;
Mi se părea că-i un jugan sau iapă.
Dar om la meserie să priceapă 695 Ca el, în toată Englitera nu-i.
Avea o cârpă în turbinca lui Şi el zicea că-i vălul Precistei,
Şi cică mai păstra şi un crâmpei De la vetrila lui Sunt Petru, care 700 O întindea când purcedea pe mare.
O cruce de alamă mai ducea Şi-ntr-un pahar oscioare de purcea.
Dar când găsea vreun preot de la ţară îi lua-ntr-o zi cât câştiga-ntr-o vară
705 Sărmanul popă galbeni şi parale, Cu moaştele acestea ale sale.
Şi uite-aşa, viclean între vicleni, îi coţcărea pe popi şi pe mireni. Dar, drept grăind şi fără vorbărie, 710 Slujea lângă altar cu vrednicie; Cetea în epistolii foarte bine Şi-n

leturghii ison ştia a ţine, lai de voia să strângă mult bănet Se pricepea cum că, după verset, 715 Şi-o predică dibace se cerea; De-aceea hăulea cât ce'putea.

Vă arătai la fugă, prin urmare,

Câţi sunt, ce chip şi cin au fiecare,

Şi iarăşi ce pricină i-a adus 720 Pe toţi la han, în Southwark, cum v-am spus, La hanul Tabard cel de lângă Bell.

Şi-acum s-ar cere să vă-nşir niţel

Cam ce-am lucrat în noaptea când am mas

Acolo-n rateş de-am făcut popas,

725 Şi iarăşi voi mai spune ce făcum

Când am purces în hagialâc la drum.

Dar mai întâi şi-ntâi mă rog frumos Să nu mă credeţi necuviincios De vă voi zice verde şi pe şleau 730 întocmai ce-au făcut şi cum vorbeau,

Chiar de-au scăpat şi vorbe de ruşine.

Doar ştiţi şi dumneavoastră ca şi mine Că precupeţul de poveşti se cade – De vrea să-şi facă slujba cumsecade —

735 Să nu-*t preschimbe graiul nici ca cât,

Măcar de-ar glăsui şi mai urât.

Altmintrelea se face scornitor De vorbe noi, şi deci măsluitor.

Dator e să le-nşiruie pe toate 740 Aidoma; hatâr nici pentru frate.

În Sfintele Scripturi chiar şi Isus

Le-a spus pe şleau – şi ce frumos le-a spus!

Şi Platon zice, cui îl înţelege,

Că vorba după faptă se alege.

745 Şi iar vă cer iertare, de nu-l pui Pe fiecare după teapa lui în basmul meu, la şir, cum se cuvine:

Mi-i duhul nevoiaş; vedea-veţi bine. Ne-a-ntins hangiul masă-mbelşugată 750 Şi ne-a poftit la cină de îndată

Şi ne-a-mbuibat cu bunătăţi din gros. Vârtos fu vinul şi-l băum vârtos.

Era H ANGIUL nost' halal hangiu, Călca a jitnicer şi-a sofragiu.

755 Ochios creştin şi mare-n cherestea;
Mai chipeş ins în Cheapside nu trăia: Mintos şi învăţat, grăind semeţ, Şi-mpodobit cu tot ce-i mai de preţ La un bărbat. Ci, şi glumeţ din fire,
760 Cum am cinat, a prins a şuguire,
Dar gluma cea mai hâtră dintre toate Ne-a spus-o când plăteam pentru bucate.
«Cinstite feţe – zis-a – drept vă spun, Voios mi-s că v-aduse ceasul bun 765 Căci, mă şi jur, minciuni să-nşir nu voi, N-avui ăst an mai veseli soţi ca voi Strânşi laolaltă-n rateş ca acum.
V-aş bucura de m-aş pricepe cum;
Ba iacă-mi vine-n minte una lată 770 Ca să petreceţi bine fără plată.
Spre Canterbury Domnul vă-nsoţească Iar mucenicul să vă răsplătească!
Eu sunt încredinţat că-n multa cale Aveţi să staţi de basme şi taclale,
775 Căci n-are haz – e limpede temeiul!
— Să călăreşti pe şleauri mut ca steiul. Drept pentru ce voiesc să vă desfăt Şi-un drum spre voia bună să v-arăt.
De veţi cădea cu toţi la învoială 73O Să ascultaţi asemenea tocmeală Primind îndată zisa mea de-acum,
Apăi chiar mâine, călărind pe drum,
De nu veţi fi voioşi şi desfătaţi Vă las, mă jur, şi capul să-mi luaţi.
785 Hai, bateţi palma, fără vorbă lungă!»
Nu şovăirăm vreme îndelungă Şi ne-am legat, ce mai la deal, la vale, Să facem toţi pe vruta dumisale, Rugându-l să ne spună ce urzise.
790 «Cinstite feţe, ascultaţi – ne zise.
Să nu-mi luaţi cuvântul în dispreţ;
E vorba – ca să nu fiu vorbăreţ —
Să ne înşire fiecare nouă,
Spre a scurta din drum, istorii două 795 La dus spre Canterbury, zic, şi iar să Mai spună două-ncoa la caleantoarsă, Istorii despre pătăranii vechi;

Iar cel mai meşter la-ncântat urechi, Adică cel ce-n drumurile-aceste 800 Va spune cea mai straşnică poveste,
Pe banii obştii fi-va ospătat,
Taman în jilţu-acesta-nscăunat De-ndat' ce hagialâcul vom sfârşi.
Ba chiar, ca să petreceţi şi mai şi,
805 Drept vesel călăuz, pe punga mea,
Eu însumi voi sălta cu voi în şa.
Iar cel ce-mi va scorni tăgăduială, Plătească el obştească cheltuială.
De vă-nvoiţi să fie cum spusei,
810 Răspundeţi iute-n două vorbe, trei
Şi-n zori, de mult, sunt gata de plecare!»
Ne-am prins şi ne legarăm fiecare Cu sufletul voios, şi chiar rugându-l Să facă-ntocmai cum îl duce gândul 815 Şi să primească a ne fi cârmaci Şi jude-al povestaşilor, dibaci;
Şi praznicul tot el l-a preţuit,
Iar noi să-i fim supuşi i-am juruit În tot şi pretutindeni; şi-ntr-un glas 820 La voia sa cu toţii am rămas.
Drept care aldămaşul l-am băut Pe loc şi ne-am vârât în aşternut,
Făr' să mai batem apa mult în piuă.
A doua zi, când se crăpa de ziuă,
825 H angiul – fiindcă el ne fu cucoş – Ne-a adunat pe noi cei somnoroşi Şi am pornit călare repejor Pân' la Fântâna Tomii, la izvor.
Aici, strunindu-şi calul, gazda noastră 830 Ne-a zis: «Ian ascultaţi domnia-voastră Mai ţineţi minte cum ne-am învoit? Atuncea, dacă nu v-aţi răzgândit De azi pe mâine, hai să-ncepem joaca!
Şi jur să nu mai dau pe gât bărdaca 835 De n-o plăti a obştii cheltuială Acel ce-mi va scorni tăgăduială.
Să tragem sorţii chiar aici pe loc:
Scoţi paiul scurt, tu Thtri-ntâi în joc.
Slăvite cavaler, poftirr) încoace 840 Să tragi la sorţi, c-aşa voiesc şi-mi place; Apropie-te, maică cuvioasă,
Şi dumneata, diacule, mai lasă Sfielile; hai, puneţi mina

toţi!» îndată ne-am pornit a trage sorţi 845 Şi – scurt povestea – iaca s-a brodit Să fie cavalerul cel iubit De sorţi, de steaua lui sau de-ntâmplare;

Drept care toţi se bucurară tare,

Iar el urma povestea să-şi deşire 850 Aşa cum se legase la pornire

— Cum bine ştiţi – ce s-o lăţesc degeaba... Şi când văzu creştinul cum stă treaba S-a-nduplecat ca omul cel cuminte Să-şi ţină vorba dată înainte,

855 Şi zice: «Dacă-s vrednic de saftea,

Să fie-ntr-un ceas bun, pe legea mea!

Hai, sus în şei şi luaţi aminte-ncoace.»

Şi iarăşi ne-am urnit la drum în pace,

Iar el a prins cu faţa zâmbitoare 860 A depăna povestea următoare.

ACI S-A MINTUIT PRECUVINTAREA ACESTEI CĂRŢI; ŞI DE-AICI SE-NCEPE ’ „’EA DINTÂI ISTORISIRE? CARE”

ESTE POVESTIREA CAVALERULUI

POVESTIREA CAVALERLUI

*Iamque domos patiias, Scithice post aspera genii*a *Prelia, Iaurigero,* &c.

Statius, *Theb.* XII, 519.

Spun vechi izvoade c-a trăit pe lume Cândva demult, un crai, Tezeu anume.

Era-n Atena domn peste cetate Şi cucerise ginţi

nenumărate 5 Că nu aflai ca el alt crai sub soare.
Ţări multe-agonisi şi roditoare.
Viteaz şi iscusit fiind, cuprinse Tărâmul Femeniei, cât de-ntins e,
Pe-atunci pe nume Sciţia; şi nuntit-a 10 Cu-mpărăteasa ţării, Ipolita,
Şi-o au adus acasă ca soţie Cu mare slavă şi ţeremonie,
Şi pe Emilia, soră-sa mezină.
Deci eu îl las pe mândrul crai să vină 15 Cu surle, spre Atena, cătinel,
Şi oastea toată-n zale după el.
Vezi bine că, de n-aş lungi povestea,
V-aş migăli de-a-firul toate-acestea:
Cum au cuprins a Femeniei ţară 20 Tezeu şi călăraşii săi, şi iară Istorisi-v-aş ale luptei toane Dintre atenieni şi amazoane,
Şi cum putură-n harţă s-o rămână Pe prea sumeaţa Sciţiei stăpână;
25 Cum prăznuiră nunta v-aş mai spune,
Şi cum i-au prins, pe drum, furtuni nebune. Dar iar mă-ntorc şi zic că nu-i uşor Să ari, cu boi plăpânzi, atât ogor
Al basmului, căci boii trag încet 30 Şi-a mai rămas poveste berechet.
Pe soţii mei nu voi a-i înşelare: Istorisească-şi basmul fiecare; Dobânda vom cunoaşte-o la sfârşit... Deci să purced de unde m-am oprit.
35 Când craiul despre care-s povestaş A fost ajuns aproape de oraş,
Deplin biruitor şi falnic foarte,
Zări, cătând cu ochii într-o parte,
Pe drum o ceată de femei cernite,
40 Tot două câte două rânduite, în pulbere cu toate ploconite;
Şi bocete boceau aşa cumplite Cum niciodată-n lume vreo ureche N-a auzit mai fără de pereche;’
45 Şi nu s-au îndurat să contenească
Pân’ce n-au prins dârloaga-mpărătească.

«Voi care-mi faceţi tristă-ntâmpinare La-ntors acas', au cine sunteţi oare?

— Grăi Tezeu.

— Atât îmi pizmuiţi 50 Cinstirea, că bociţi şi vă jeliţi?

Au v-a-nfruntat vercine, v-a jignit?

Ce leac vi-i lipsă? Spuneţi lămurit:

De ce sunteţi cernit înveşmântate?»

Vorbi cea mai bătrână dintre toate, 55 Pălind la chip ca moartea, de-ţi era Mai mare milă să te uiţi la ea,

Şi-a zis; «O, doamne de noroc menit Să vieţuieşti în veci nebiruit,

Nu lauda şi slava ta ne doare,

60 Ci mila ta cerşim şi-ajutoare, îndură-te de-atâta chin şi silă Şi picură pe noi un strop de milă,

Pe noi, muieri ca nimeni neferice; Şi-ntemeiat să crezi că nu-i aice 65 Niciuna fără os crăiesc măcar.

Azi trai de rob trăim, cum vezi, amar, Căci roata sorţii este-nşelătoare Şi nu-s măriri statornice sub soare. Ajută, doamne, dar, căci ai putere,

70 Pe cele care, frânte de durere,

La capiştea zeiţei multei mile

— Clemenţa-stau de paisprezece zile! Eu însămi, biata, ce mă tângui ţie,

Lui Capaneus-Riga fui soţie,

75 Care-au pierit la Teba; blestăm ceasul! Noi toate câte-ţi mohorâm popasul Şi lacrime vărsăm, amare, grele, Pierdum pe soţi sub zidurile-acele Când au lovit cetatea cu război.

80 Ci azi, Creon bătrânul – vai de noi!

— Acela ce domneşte în cetate, înveninat şi plin de strâmbătate, Asupritor şi rău fiind din fire,

Vrând leşurile-a le ticăloşire 85 Şi râs să-şi facă de răpuşii soţi,

I-a grămădit într-un morman pe toţi, Ne'ngăduind vădanelor de loc A-i mormânta au a le dare foc,

Ci pe dulăi i-asmute să-i sfâşie.»

90 Zicând acestea, fără să-ntârzie, Dădură-n brânci cu

vaiete avane: «îndură-te de bietele văduane Şi de obida noastră milă ai!»

Sări din şa preamilostivul, crai 95 Când le-auzi; şi inima muiată De-nduioşare i se strânse toată, Văzându-le aşa de năruite Pe cele-odinioară proslăvite.

Şi pricepând durerea tuturor,

100 Le-a-mbrăţişat la piept, alinător,

Jurând – cum jură cel ce cavaler e – Să le răzbune cât i-o sta-n putere Şi fapta lui Creon s-o pedepsească:

Să ştie toată limba elinească 105 Cum l-a răpus Tezeu întru dreptate Pe culpeş pentru negrele-i păcate.

Şi s-a pornit spre Teba tot atunci, Strigând chiar el stegarilor porunci Să-i poarte armia din nou la drum.

110 Pe la Atena n-a dat nicidecum,

Şi neluându-şi nicio zi răgaz,

Se şi urniră cum ar fi tot azi Pe înnoptate. Însă pe regină Şi pe Emilia, gingaşă mezină,

115 Mânatu-le-a-n oraş. Şi s-a tot dus Tezeus-Crai… Cam asta e de spus.

Icoana întrarmată a lui Marte De pe stindard strălumina departe Că plaiul tot prinsese să sclipească;

Şi-i sta alături flamura crăiască Bogată şi cu chipul scris, ’ân aur Al fiarei ce se cheamă Minotaur Ce-o au stârpit la Creta. Şi cum zic,

Au mers această cruce de voinic Până la Teba cale ne’ntreruptă,

Şi-au stat, aflând prielnic loc de luptă.

Ca să retez din basm un pic încai,

Spun cum că pe Creon, pe-al Tebei crai,

În faţă l-a lovit şi l-a răpus în luptă dreaptă; oştile şi-a dus Apoi să bată-n ziduri la cetate Până le-au pus în pulbere pe toate;

Le-a-ntors pe urmă bietelor văduane Neplânsele bărbaţilor ciolane Spre a le face slujbele de moarte în legea lor; şi-i jeluiră foarte Pe morţi când i-au aprins atunci pe rug.

Dar mă gândesc să nu mai îndrug Un basm prea lung,

aşa că nu vă spui De cinstea ce le-a dat Tezeu şi-ai lui Cernitelor femei la despărţire:

Ci voi a mai scurta din povestire.

Răpus fiind Creon, întreaga ţară Tebanii lui Tezeu i-o închinară,

Iar el i-a pus la biruri – şi-a rămas O noapte-n câmp cu oştile de-a mas.

A-i despuia de arme şi de straie Pe morţii de pe câmpul de bătaie Fu grija celor care scotocesc Prin leşuri şi pe-nvinşi îi jăcuiesc.

Găsitu-s-au astfel printre mormane,

Însângeraţi cumplit de multe rane,

Doi tineri luptători zăcând alături,

Gătiţi la fel în arme şi scumpeturi.

Pe un voinic Arcite îl chema,

Şi Palamen pe cel de-alăturea.

Zăceau, nici morţi, nici vii, întinşi pe ierburi, Dar după-mbrăcăminte, după herburi,

Aprozii au putut să-i dibuiască Coconi că sunt din viţa cea domnească A Tebei, feţi din două surioare.

I-au tras deoparte haita prădătoare Şi cu luare-aminte i-au purtat În cortul lui Tezeu, iar el îndat'

165 Trimisu-L-a-n Atena la-nchisoare

Pe veci; şi nici c-a vrut răscumpărare.

Gătind viteazul crai această treabă A strârrs oştirea şi porni degrabă, încununat cu dafini, către casă.

170 Acolo vieţuieşte şi nu-i pasă,

Slăvit de toţi... Au ce să vă mai spui? în turn, mofluz ca vai de viaţa lui,

Stă Palamon; aşijderi şi Arcite:

Fiinţe pe vecie osândite.

175 Trecură luni'şi ani se perindară Şi, într-un zori de zi de primăvară,

Emilia frumoasă coz şi mai Gingaşă ca îmbobocitul Mai,

Decât un crin mai mândră la făptură 180 – Chiar dacă o alătur de-o răsură Mai desmierdat îmi pare chipul ei —

Se dichisise, ca de obicei,

Cu noaptea-n cap, căci lunii lui Florar Nu-i place noaptea somnul în zadar,
185 Ci neastâmpăr pune şi dă ghes în pieptul celui tânăr mai ales,
Porunci strigându-i-. «Scoal' şi mi te-nchină!» Simţind în ea îndemn, acea mezină Şi-a amintit să-i facă închinare
190 Lui Mai, împodobită... lucru mare! îi atârna cosiţa peste spate,
Bălaie, cam un cot şi jumătate.
Şi prin grădină, dis-de-dimineaţă Plimbându-se în voie la verdeaţă,
195 Ea flori din cele albe îşi adună Şi roşii, ca să aibă de cunună,
Cântând frumos ca îngerii din cer.
Iar foişorul – vajnic temnicer Al celor doi închişi până la moarte 200 De care spune basmul mai departe —
Zic, turnul cel mai straşnic din palat Era cu-acea livede-nvecinat Unde zburda Emilia mezină, în dimineaţa plină de lumină 205 Şi Palamon cel negru de-ntristare,
Cu de la strajă încuviinţare,
Privea, dintr-o cămară cocoţată În vârf de turn, peste cetatea toată, Precum şi în grădina înverzită '210 Unde copila neasemuită,
Emilia, trecea în sus şi-n jos.
Iar prinsul Palamon cel neguros Tot măsura cămara-n lung şi-n lat, Mocnind în sine însuşi supărat 215 Şi-oftând că s-a născut, nevoie mare...
Şi s-a-ntâmplat atunci o întâmplare Că, prin fereastra ca zăbreaua deasă De fier şi câtu-i grinda de vârtoasă,
Cu ochii de Emilia a dat,
220 Şi, tresărind, voinicul a strigat
De parcă-n piept un junghi i s-ar fi pus. Arcite, auzind, sări în sus Zicându-i: «Ce ai, vere, ce te doare,
De eşti aşa pierit la-nfăţişare?
225 Te-ai vătămat? De ce strigaşi văleu? îndură-ţi soarte, pentru Dumnezeu,
Căci ea ne-a hărăzit – şi n-ai ce-i face – Să nu ne deie

nenorocul pace.
S-o fi aflat Saturn în toană rea,
230 L-a mâniat vreo zodie sau stea De ne-a ursit la naştere astfel;
Aşa vru Cerul: nu te lupţi cu el.
Să stăm şi să răbdăm că alt chip nu-i.» Răspunse Palamon la rândul lui:
235 «îţi faci închipuire goală, vere,
De ai, nu zău, asemenea părere.
Nu greul închisorii m-a spăimat,
Ci adineauri chiar m-a săgetat Prin ochi, de moarte, chipul îngeresc 240 Şi gingăşia celei ce-o zăresc Cutreierind acolo prin grădină.
De gem şi strig, doar dânsa e de vină.
Nu ştiu ce-o fi: zeiţă? muritoare?
Ba-i chiar zeiţa Vineri, mi se pare!»
245 Căzu pe urmă în genunchi şi zise: «Zeiţă Vineri, voia facă-ţi-se!
De-ai vrut să ieşi cu chip de împrumut în faţa celui trist şi abătut,
Ci scapă-ne din temniţa aceasta!

250 Iar dacă Cerul mi-a menit năpasta Şi scris mi-a fost încătuşat să pier,
Eu pentru stirpea noastră milă-ţi cer Căci multe pătimeşte şi cumplite…»
Cătând atunci cu ochii şi Arcite în jos către fecioara din livadă, înmărmuri de ce-i fu dat să vadă Şi s-a simţit străpuns în pieptul său La fel ca Palamon, ba şi mai rău,
Şi suspinând, grăi a doua oară:
«Mă fulgeră frumseţea de fecioară A celei ce-o zării acolo jos;
Şi dacă n-oi fi, vere, norocos S-o văd, să-i fie milă cât de cât,
Mă prăpădesc, e lucru hotărât!»
Când auzi cuvântu-i răspicat,

Răspunse Palamon întunecat:

«Vorbeşti întemeiat, au râzi de mine?» Iar vărul său: «întemeiat, vezi bine, Căci nu de şagă-mi arde, zic şi zău».

Iar Palamon s-a cătrănit mai rău:

«Nu-ţi face – spuse – cinste nicidecum Să fii viclean, să mi te pui în drum Chiar mie care-ţi sunt şi văr şi frate,

Căci jurăminte-avem înfricoşate Să înfruntăm năprasnică pieire Mai bucuroşi decât a-l prigonire,

Pe celălalt, când simte-nfiorare De dragoste – şi-n nici o-mprejurare.

Tu dacă-mi stai cinstit într-ajutor Aşijderea şi eu ţi-oi fi dator:

Aşa făcurăm trainic legământ

Şi tu şi eu. Să nu-l încâlci, că-i sfânt...

Sfătuitor temeinic te-am avut,

Iar tu te-arăţi hain şi prefăcut,

Iubind-o pe femeia ce mi-e dragă Şi căreia îi dărui viaţa-ntreagă.

Dar nu vei izbuti să mă rămâi Căci eu am îndrăgit-o mai întâi,

Şi dorul mi l-am spus ca unui frate Ca să m-ajuţi în cinste şi dreptate,

Drept care eşti legat ca om cinstit Să-mi fii cât poţi prielnic, negreşit,

De nu, făţarnic mă-ncumet să-ţi zic!» Vorbi semeţ al doilea voinic:

«Tu eşti, se vede, mai mişel ca mine! Te fac mişel, c-aşa ţi se cuvine!

Eu fui întâi de patima-i cuprins!

Au ce? Tu nu cunoşti cu dinadins Nici pân-acum de-i idol sau femeie!

300 Tu i te-nchini ca la o dumnezeie,

Eu ei – ca la făptură muritoare.

Drept asta ţi-am vorbit adineoare Ca unui frate bun, ca

unui văr.

Dar, chiar de-ai îndrăgit-o-ntr-adevăr 305 Tu cel dinţii, nu ştii şi nu-nţelegi Cum că iubeţul nu cunoaşte legi? *Iubirea-i cel mai straşnic legământ Din câte legi ni-s date pe pământ;*

Şi nu-i pe lume pravilă mai tare 310 *Să nu-i aducă dragostea-ncălcare...*

E rob iubirii omul, orice-ar face:

Nici mort nu-l lăsa dragostea în pace, Nevastă, fată sau vădană fie...

Dar de asemeni iarăşi nu se ştie 315 Cât timp te va iubi; şi nici pe mine.

Au nu pricepi tu însuţi foarte bine Că noi aici pieri-vom, la-nchisoare, Răscumpăr nefiind şi nici scăpare?

Ne gâlcevim gâlceavă de prisos 320 La fel precum dulăii pentru os Când le-au furat o dată nişte găi Ciolanul învrăjbitelor potăi.

Aici la craiul altă cale nu-i,

Aşa că... fiecare cu-ale lui.

325 Iubeşti şi tu, iubesc şi eu, ce mai...

Cu asta, ce-avusei de spus – gătai.

Să ne-ncercăm de-aici de subt zăbrea Norocul fiecare cum 6 vrea.»

Şi s-au sfădit fârtaţii sfadă lungă,

330 Dar n-am răgaz de vorbă să-mi ajungă: Socot că-i nimerit să-nşirui fapte,

Să nu lăţesc povestea mea cât şapte.

Deci într-o zi un alt crai, Piroteus Pe nume şi prieten cu Tezeus,

335 Prieten vechi din frageda pruncie, Făcu înspre Atena drumeţie Să-l vadă pe Tezeu şi, ca atunci,

Să zburde înc-o dată ca doi prunci, Căci dragoste-şi purtau fără pereche.

340 Citit-am scris într-o hârţoagă veche C-atunci când unul duhul şi l-a dat, Acelălalt şi-n iad l-a căutat.

Ci nu de asta-i vorba-n basmul meu.
Iubea şi pe Arcite Piroteu 345 Căci s-au văzut la Teba ani de-a rândul;
Şi el l-a-nduplecat pe crai rugându-l
Să-l lase pe Arcite a ieşire
Din temniţă, nedând despăgubire,
Şi slobod să apuce orice cale,
350 Dar numai cum vedea-veţi mai la vale.
Pe scurt: se învoiră cu temei Arcite şi Tezeus între'ei Că de-l găseşte iar a doua oară Cândva pe undeva acolo-n ţară 355 Sau alte ţări de craiul stăpânite Şi de va pune mina pe Arcite Să-i şi supuie capul sub tăiş.
Alt leac nu se afla, nici ascunziş Decât s-o ia spre casă la picior 360 Şi gâtul să-şi păzească de topor!
Nespuse cazne sufere Arcite;
În inima simţeşte răni cumplite! în tânguiri şi-n plânset se destramă Şi cată într-ascuns a-şi face samă.
365 «îmi blestem ceasul! — se jelea fierbinte. Sunt osândit mai rău ca înainte!
Din Purgator, fiinţa mi-o strămut în Iad pe veci. Să nu-l fi cunoscut Pe Piroteu, aici în foişor 370 Aş fi rămas, şi-n vecii vecilor în temniţă cu lanţuri cetluit,
Trăiam ferice, nu nenorocit – Deşi la mila ei nu trag nădejde —
Căci o vedeam pe cea care-mi robeşte 375 Simţirea, şi eram îndestulat.»
Iar către Palamon: «Ai câştigat De data asta, vărule al meu,
Căci tu rămâi în temniţă mereu, în temniţă am zis? Ba chiar în Rai!
380 Ferice soartă-ţi fuse dat să ai.
Eu mă despart de dânsa, însă ţie în preajmă (ţi-a rămas şi… cine ştie,
Bărbat dibaci fiind şi ca o floare,
Iar voia întâmplării schimbătoare,

Putea-vei să-ţi vezi dorul împlinit.
Ci eu, cel oropsit şi surghiunit,
M-oi stinge, poate, ros de nenoroc, Căci nu-i ţărână, apă, aer, foc Şi nici vieţuitor făcut din ele În stare să-mi aline-

aceste grele Obijduiri şi deznădejdi amare.

Adio trai, adio desfătare!

Ah! cum se vaită oamenii-ntrolaltă Când soarta sau Fiinţa Preaînaltă Le dă, ades şi-n chipuri felurite,

Mai bune daruri şi mai negândite!

Vezi câte imul hulpav după stare De i se trage moarte sau lingoare; Se-ntoarce altul vesel din cătuşe Şi-i taie gâtul slugile la uşe.

Asemeni pilde se ivesc mereu.

Nu ştim ce să-l rugăm pe Dumnezeu. Umblăm şi noi ca ăla beatul turtă De nu mai ţine minte calea scurtă Spre casa care ştie el c-o are:

Şi-i lunecă poteca subt picioare.

La fel şi noi, ne prăpădim cu firea Să dibuim pe lume fericirea,

Dar rătăcim prea des. Aşa-i mereu,

Cu toţii ştim, dar mai cu seamă eu Cel ce nutream părere-ntemeiată Că de-oi scăpa din temniţă vreodată Aş fi ferice şi mi-ar fi mai bine.

Ci astăzi alungat sunt de la tine Să nu te văd, Emilio, în veac.

Şi-s ca şi mort, căci nu se află leac-» Când Palamon, frăţine-său de cruce, Află despre Arcite că se duce,

Aşa grozav a prins a se căina Că turnul tot de vaiet răsuna.

Ba chiar stropi de lacrime amare Obezile de fier de la picioare.

Zicea-. «Of, of, din sfada ce-am sfădit, Zău, vere, rodul tu l-ai dobândit!

Tu mergi spre Teba slobod, către casă Şi de obida mea puţin îţi pasă. Destoinic şi viteaz fiind, tu poţi S-aduni bărbaţii neamului pe toţi,

Apoi întors aici cu oaste-n zale 59

430 – Prin învoială sau pe altă cale

S-o dobândeşti drept soaţă pe acea Căreia eu jertfire-aş viaţa mea.

Vezi dară că, la urma urmelor,

De vreme ce-ai scăpat din foişor 435 Şi crai vei fi, folosuţi mai de preţ e Decât al meu; căci eu, după ostreţe, în lanţ mi-e dat de-a pururi a simţi Şi-al temniţei necaz scârbavnic şi Al dragostei alean neistovit 440 Care-mi sporeşte cazna îndoit.»

Zulia i se-aprinse-n piept atunci Muncindu-l cu năprasnicele-i munci Aşa avan, că-i vineţise chipul Ca cimişirul, spuza şi nisipul,

445 Şi iar grăi; «O, zei neîmblânziţi Care de-a pururi lumea cârmuiţi Şi pe răboj de criţă, pe vecie, în stare sunteţi vrerea a vă scrie!

Au ce e omul în puterea voastră 450 Mai mult decât în ţarc mioara proastă? Căci moartea-l paşte tocmai ca pe vite, Şi tot în temniţi zace, zăbrelite,

Şi suferă paragini şi lingori,

Şi zău că fără vină deseori.

455 Au ce cârmaci e-acel ce cu ştiinţă Plăteşte celui drept prin suferinţă?

Un gând mă chinuieşte peste fire: în timp ce omul, datorând cinstire Lui Dumnezeu, voinţa şi-o înfrână,

460 Doar vita e pe voia ei stăpână.

Când piere, lighioana nu mai ştie.

Mort, omul pătimeşte în vecie Măcar că-n viaţă crâncen a-ndurat.

De bună seamă că aşa e dat.

465 Răspunsul teologii spună-l cum e.

Eu ştiu atât, că-i mare jalea-n lume.

Şi – vai! —văzut-am şerpe au tâlhar Ce multor drepţi le-a căşunat amar Păşind apoi în voie, după plac.

470 Ci mie mi-a menit Saturn să zac închis; aşijderi şi Junona, care A spulberat a Tebei mândră floare De luptători! sub zidurile-i sparte;

Iar Vinerea mă vatămă de moarte

490

495

485
480

Căci pe Arcite-l tgm şi-s zuliar.»
Acum pe Palamon lăsându-l iar Să zacă tot închis în başca lui,
Despre Arcite va să vă mai spui.
Se scurge vara, nopţile-ndelungi Muncesc cu îndoit de grele munci Pe cel ce-i slobod tot ca şi pe prins;
Şi nu ştiau care dor e mai aprins.
Căci vorovind pe scurt, lui Palamon I-i rânduit al temniţei canon Şi va muri în fiare cetluit;
Iar din Atena pleacă surghiunit Arcite, chiar cu preţul capului,
Să n-o mai vadă-n veci pe doamna lui.
Vă-ntreb acuşi pe voi care-aţi iubit: Au care-i mai de soartă prigonit?
Pe draga sa o vede unul zilnic Dar hojma îl înfrână lanţul silnic;
Iar cellalt poate merge unde-o vrea, Dar nu mai e-nvoit a o vedea.
Socoată fiecare-n felul lui.
Eu voi urma aşa cum începui.
Explicat prima pars.
Sequitur pars secunda.
Când au ajuns la Teba, el, Arcite,
Se da de ceasul morţii – pasămite Că dragei nu-i va mai vedea obrazul.
500 Şi, ca să-i zugrăvesc pe scurt necazul:
N-a fost şi nu va fi în veci fiinţă Să-ndure-n lume-atâta suferinţă.
Somn, hrană, băuturi ca să-i priască Nu-şi mai afla, şi se sfrijise iască.
505 Cu cearcăne spăimoase şi cu chipul Mai sarbăd decât spuza ori nisipul,

Răzleţ de lume şi stingher şezând,
El toată noaptea lăcrima gemând.
Când auzea vreo harfă sau vreun cântec 510 Plângea de nu-l opreai nici c-un descântec, Şi-atât de prăpădit era cu firea,
Că nimeni nu-i mai desluşea vorbirea Nici glasul slab, măcar că le-auzea, *r t*
Incit, văzându-l, lumea bănuia 515 Că nu numai de boala lui Amor Tânjeşte, ci şi alte boli că-l dor Şi care coc din drojdia mâhnirii Sub frunte, în lăcaşu-nchipuirii.
Pe scurt: cu susu-n jos i-au fost schimbate 520 Şi firea şi deprinderile-i toate împătimatului Arcite-Crai...
Ci eu socot de-ajuns câte-nşirai!
Răbdase el aşa un an sau doi Al caznei şi-al durerilor puhoi *SBS* în ţara lui, la Teba, cum v-am zis.
Şi într-o noapte-n somn văzu în vis Pe-ntraripatul zeu Mercur, zicându-i Să fie vesel, dinainte stându-i.
Ţinea toiag ce-adoarme – caduceul —
530 Şi clop purta pe păru-i galben zeul, Înveşmântat fiind – pe cât chitise —
Ca-n ziua când pe Argus l-adormise.
S-apuci către Atena calea dreaptă —
I-a spus – căci izbăvire te aşteaptă.»
535 Atunci Arcite a sărit strigând:
«Cât sunt de chinuit şi de plăpând Plec la Atena, nu mai stau de loc,
Nici spaima morţii nu mă ţine-n loc,
Să-mi văd domniţa mea care-o slujesc.
540 Cu ea de faţă volnic mă jertfesc.»
Zicând aşa, luă oglinda mare Şi s-a văzut cu altă-nfăţişare,
Cu chipul întru totul preschimbat;
Şi din senin un gând l-a luminat:
545 Cu faţa sa grozav schimonosită De multă suferinţă suferită Putea uşor, în port de om de rând,
Să stea-n Atena neghicit nicicând Şi să-şi zărească draga cât de des.

550 Pe loc schimbând veşmântul, şi-a ales Un port de truditor şi, singurel,
Doar c-un copil de casă după el Purtând la fel de ponosită haina Şi singur dânsul cunoscându-i taina,
555 Bătu către Atena drumuri scurte.
Ajuns, după q zi de drum, la curte,
S-a şi înfăţişat la chelărie Cerând de muncă orice-ar fi să fie.
Şi, ca să nu-mi fac basmul prea zăbavnic, 560 S-a prispăşit argat la un ispravnic, în casă la Emilia trăitor.
Isteţ fiind, le-a dibăcit uşor Pe slugile de-aici, pe fiecare.
La lemne argăţea şi la căldare 565 Căci tinerel fiind şi om vânjos,
Cu trup clădit voinic şi mare-n os, îndeplinea orice după poruncă.
Un an au doi munci asemeni muncă în case la mezina cea bălană 570 Şi «Filostrat» adeverea că-l cheamă.
Alt ins asemeni lui în cin şi rost Mai îndrăgit la curte nici c-a fost.
Aşa cuviincios era băiatul Că i se duse vestea-n tot palatul 575 Şi toţi spuneau că bine-ar face dacă
Ar vrea Tezeu un rost mai bun să-i facă Şi-n slujbă mai de cinste să-l aburce, S-arate el cum şti-va s-o descurce.
Şi iac-aşa, azi-mâini, îi merse buhul 580 De limbă dulce şi blajin cu duhul, încât Tezeu atât l-avu de bine Că l-a luat aprod pe lângă sine,
Bănet, să-şi ţie treapta nouă, dându-i;
Iar el din Teba câşti primea la rându-i 585 Prin oameni, an de an, în taina mare,
Dar cheltuia cu multă cumpătare Ca nimănui să-i işte bănuială.
Ani trei trăi cu-atare socoteală.
Din toţi Tezeu l-avea mai drag pe el 590 Căci vrednic fu şi-n pace şi-n rezbel.
Dar să-l mai lăs în starea sa ferice,
Căci voi de Palamon a vă mai zice.
În beznă neagră şi-ntre muri avani Zăcut-a Palamon cei

şapte ani,
595 Părăginit de chin şi deznădejde.
Au cine îndoit se perpeleşte Ca Palamon? Căci, bietul, din iubire E cât pe ce la cap a se smintire,
Bez că se află osândit să paţă 600 Nu doar un an în fiare, ci o viaţă. Dar cin' să-i stihuiască dorul tot
Pre limba noastră? Eu? Eu, zău, nu pot,
Drept care nici nu stărui-voi mai. În anul cel de-al şaptelea, în Mai,
605 în noaptea treia —: cum la hronic zice Mai desluşit decât zic eu aice —
S-a întâmplat, din voia sorţii poate,
Căci soarta le orânduie pe toate,
Să scape Palamon din foişor 610 Cu de la un prieten ajutor,
Şi din cetate a fugit de zor:
Căci l-adăpaseră pe păzitor Cu un anume vin din Teba, tare,
Şi dres cu mac şi ierbi adormitoare,
615 incit şi lemne de tăiai pe el,
Pe temnicer, nu-l deşteptai de fel.
Şi astfel merse cât putu desîrg.
— Căci noaptea-i scurtă, zorii dau în pârg – Să-şi cate ascunziş fără zăbavă.
620 Şi astfel până-n preajmă-ntr-o dumbravă A alergat, de spaime fugărit.
Căci, ce mai calea-valea, s-a gândit Să stea ascuns în crâng până va trece O zi, iar noaptea se chitea să plece 625 La Teba, şi cu toţi ai săi apoi Să-l certe pe Tezeus cu război.
Pe scurt şi fără multă vorbărie:
Au moartea, au Emilia soţie.
Aşa urzise planul, pasămite.
630 Şi iar mă-ntorn acuma la Arcite,
Ce nici habar n-avea de ce-l pândeşte Până nu-l prinse soarta rea în cleşte.
Al zilei crainic, hărnicuţa lie,

Cu cip-ciripuri zorii mi-i îmbie.

635 Se nalţă Phoebus flăcăros şi mare Strălucinând răsăriteană zare Şi cu dogoarea-i zvântă prin zăvoaie Vlăstarii ce de rouă se îndoaie.

Iar el, Arcite, slujitor gospod 640 La curtea lpi Tezeu şi vel-aprod, în zorii veseli se trezi voios Şi spre a-i duce lui Florar prinos,

I Gândind c-aşa se cere, a plecat Pe un fugar focos încălărat (45 Să zburde peste câmp prin iarba nouă,

Hăt dincolo de curţi o leghe-două,

Şi către pomenita dumbrăvioară A năzuit voinicul într-o doară Spre a-şi alcătui cununi din foi 650 Şi crengi de gherghinar sau caprifoi.

Un ghiers nalţa spre soarte cât putu:

«O, tu Florar cu flori şi frunze, tu Cel mândru şi gingaş, bine-ai venit,

Să mă desfăt în sânu-ţi înverzit.»

655 Apoi'voios, descălecă uşure Şi repede pătrunse în pădure Umblând în sus şi-n jos pe o cărare Pe unde Palamon, din întâmplare,

Şedea-n hăţiş ca nimeni să nu-l vadă 660 Căci se temea să cază morţii pradă.

El de Arcit n-avea habar, ba zău Nici nu visa că-n preajmă-i văru-său.

Căci drept grăieşte vechea zicătoare: «Codrul auz şi văz câmpia are».

665 Când eşti fugar, se cade să iei seamă

Căci poţi da ochi oricând cu cin' ţi-e teamă. Arcite iar nu cunoştea de fel Că soţul său e-acolo lângă el.

Fiindcă sta tăcând sub crengi ascuns.

670 Cutreierând Arcite îndeajuns Şi isprăvindu-şi doinele voioase,

L-au prins deodată gânduri neguroase Aşa cum li se-abate la iubeţi:

Acuşi cântând – acuşa plângăreţi;

675 Când sus, când jos, ca ciutura fântânii,

Ca Vinerea în cursul săptămânii Când ba-i senin, ba

plouă cu găleata... Aşijderi, zeea Vineri hojma-i gata Să mohorască omul, alelei!

680 Ce schimbătoare şi ciudată ce-i, f Taman ca ziua ei de nepereche!

Arcite podidit de jalea veche N-a mai cintat, ci s-a trântit pe jos Zicând: «Vai mie, om nenorocoşi 685 Junonă, tu, cea maşteră cu noi,

Cât mai certa-vei Teba cu războiu?

Of! A ajuns la trişte şi canon

1 (oinanda nr. 1044 65

Stirpea lui Cadmus şi-a lui Amfion, Stirpea lui Cadmus, care, cum se ştie, 690 A pus întâi a Tebei temelie Şi rigă fu acelei cetăţui.

Din el purced şi-s os din osul lui,

Urmaş de-a dreptul şi vlăstar regesc... Şi-acu mi-i dat să gem şi să robesc,

695 Slujindu-l pe vrăjmaşul meu de moarte În casa lui, eu cel bătut de soarte.

Avan mă ruşinez şi mă frământ Că nici cutez a spune cine sunt:

Arcite dinioară m-a chemat 700 Iar azi îs ticălosul Filostrat...

Alei, Junonă! Marte crud, alei!

Cum i-aţi mai risipit pe toţi ai mei... Doar eu am mai rămas şi văru-meu,

Cel mucenit prin temniţi de Tezeu,

705 Ba, spre-a-mi grăbi năprasnicul soroc Iubirea-n piept mi-a-nfipt săgeţi de foc, Căci moartea-mi fu croită mai nainte Decât mi-au fost întâiele veşminte.

De dragul tău, Emilio, tânjesc 710 Şi din pricina ta mă prăpădesc,

Iar grijurile mele celelalte Mi-ar fi ca floarea la urechencalte De m-aş învrednici să-ţi fiu pe plac!» Aşa a zis şi-a stat, zăcând buimac 715 Până târziu... Atuncea a ţâşnit Şi Palamon în sus, ca sfredelit Prin inimă c-un paloş îngheţat.

Cuprins de furii nici c-a mai răbdat, Căci auzind vorbirea lui Arcite 720 Turbat, cu chip şi buze înălbite,

L-a fost smucit din tufăriş pre el, Grăind: «Arcite, vânzător mişel,

Atât ţi-a fost! Tu, ce râvneşti pe-acea Care-o iubesc şi sufăr pentru ea!

725 Frăţin să-mi fii şi sfetnic te-ai jurat, Precum ţi-am zis adesea răspicat.

Tu care pe Tezeu l-ai viclenit Cu nume prefăcut şi măsluit,

Sau mă răpui, sau te sugrum de moarte! 730 De doamna mea tu nu avea-vei parte, Căci* numai ea mi-i dragă pe pământ.

Eu Palamon, vrăjmaş, de moarte-ţi sunt!

735

740

745

750

755

760

765

Vrând Cel de Sus să fug de la-nchisoare Nici arme n-am şi nici apărătoare,

Dar nu mă tem: te frâng de nu te laşi De dragostea domniţei păgubaş.

Alege, dar, căci nu mai scapi de-aici.»

Atunci Arcite, ca plesnit de bici, Văzându-l cine-i şi-auzind, pe dată, înverşunat ca leul, trase spată:

«Pe viul Dumnezeu! — s-a fost jurând – De nu te-aş şti de dragoste bolind Şi, iarăşi, fără arme de n-ai fi,

Din crângu-acesta viu n-ai mai ieşi,

Te-aş istovi cu mina mea pe loc.

Ci nici nu voi a şti de-acel zălog Sau legământ de care tot vorbeşti. Iubirea-i slobodă, nebun ce eşti!

Şi-am s-o-ndrăgesc, măcar că ţi-e necaz! Dar întrucât te afli om viteaz Şi vrei s-o dobândeşti luptând cinstit,

Mă jur că mini veni-voi negreşit încoace, ca un cavaler ce sunt,

Făr-a sufla cuiva vreun cuvânt,

Şi arme voi aduce numeroase Să ţi le-alegi pe cele mai tăioase.

La noapte chiar mă-ntorn cu de-ale gurii, Cu aşternut şi de-ale băuturii,

Iar de ţi-a fi menită ţie fata Şi s-o-ntâmpla cumva să mă dai gata Aici în crâng, atunci a ta să fie!»

Răspunse Palamon: «Mă-nduplec ţie!» Aşa se despărţiră, prin urmare,

Zălog punându-şi cinstea fiecare.

O, Cupidon, ciufut ce eşti şi rău,

Tu nimănui nu-mparţi din ce-i al tău! Adevărat mai zice-o vorbă iarăşi Că regii şi iubeţii n-au tovarăşi. Văditu-li-s-a asta celor doi.

770 Arcite-ntoarse calul înapoi

Şi-a doua zi în zori, pe nemâncate, Găti în taină zale, lănci şi spate, Perechi şi deopotrivă, tocmai bune S-aleagă între dânşii, cum s-ar spune. 775 Şi singur-singurel săltă în şa

67

L

Cu ele dinainte, şi aşa,

La timpul şi la locul potrivit,

Cei doi coconi în crâng s-au întâlnit.

Şi iată-i cum plătesc şi cum se fac 780 La chip taman ca vânătorul trac

Când stă cu lancea-n pumn la vreo strâmtoare Pândind un leu sau urs ca să-l doboare Şi-aude goana fiarei prin hăţişuri Dând buzna către el, spărgind frunzişuri,

785 Incit îşi zice sieşi: «Iacă, vine,

De-acu sau eu pe el, sau el pe mine!

Ori îl lovesc de moarte să-i ajungă,

Ori, de mi-i scris, mă rupe-aici la strungă.» La fel îngălbeniră fiecare,.

790 Căci amândoi ştiau de ce-s în stare Şi se temeau. Bineţe nu şi-au dat Ci, fără nicio vorbă, de îndat'

S-au ajutat pe rând cei doi feciori Să se-ntrarmeze, binevoitori.

795 Au prins pe urmă vreme îndelungă Cu suliţi agerite să se-mpungă.

Văzând pe Palamon, ai fi jurat Că. Nu se luptă om, ci leu turbat;

Ca tigrul dă Arcite bătălie;

800 Ca doi mistreţi săreau să se sfâşie;

Curgeau pe ei sudorile şiroaie Şi-n sânge se băteau până-n ţurloaie.

Acu îi las să lupte-aşa, iar eu Mă-ntorn, cu povestirea la Tezeu.

805 Ursita – ca un logofăt ce este – Ocârmuire tărâmurile-aceste După orânda Cerului, din veac,

Şi împotriva sorţii nu e leac Căci nu poţi în răspărul ei răzbi;

810 Iar uneori se-ntâmplă într-o zi

Ce nici în mii de ani nu se mai face. Tot ce ni-i drag pe lume şi ne place, Război sau pace, ură ori iubire,

Stau toate subt a Ochiului privire.

815 Despre Tezeu vă fac înştiinţare C-aşa-i de-jnpătimat de vânătoare – Ales, râvnind la cerbul lui Florar – De nici n-adastă zorile măcar

Ci îl. Şi vezi în şa cu frâu-n mâini,

H20 Împresurat de gornici şi de câini,

Căci la vânat simţeşte-aşa plăcere,

Incit îi zburdă inima şi-l cere

Mereu la cerb. (Nemaislujind lui Marte,

Tezeu slujea Dianei mai departe.)

H25t, Şir cum spuneam, în ziua cea senină, Cu Ipolita, mândra lui regină,

Şi cu Emilia în verde strai,

Porni voios, cu surle şi alai Pe cai gătiţi regeşte, la

vânat;
(130 Şi către crângul cel învecinat
A apucat-o drept, căci se zvonea Cum că în crâng un cerb hălăduia.
Şi oblu spre poiană răzbătut-a – Vezi că-ntr-acolo se-aţinea cornuta – B35 Sărind un pui de gârlă curmeziş.
Chitea să-l hăituiască prin desiş Cu câinii cei mai sprinteni din haitic.
Ieşind la luminiş acest voinic,
Privi sub soare şi, pe negândite,
840 Zări pe Palamon şi pe Arcite
Ce ca mistreţii crâncen se luptau. Hangerele zvâcneau şi scăpărau Aşa avan încât părea că chiar Pot reteza şi coşcogea stejar,
845 Dar nici nu-i bănuia cin' să fi fost. Impintenându-şi calul, craiul nost'
Ajunse dintr-o copcă-ntre cei doi, îşi trase spada şi răcni: «'Napoi!
Opriţi! De unde nu, îl şi răpun 850 Pe-acel ce-o mai lovi. Pe Marş vă spun: Ajunge, sau de cap veţi fi scurtaţi!
Ci ia să-mi lămuriţi: ce hram purtaţi Voi caic v arătaţi cutezători Să vă luptaţi făr' de judecător,
855 De parc-aţi fi la-ntrecere la curte?» întoarse Palamon cuvinte scurte Şi zise: «Doamne, ce mai vorbă, noi De gâdea suntem vrednici amândoi.
Doi urgisiţi suntem, doi obidiţi,
(160 De traiul pe pământ lehămisiţi,
Iar tu, stăpân şi jude drept ce eşti,
Să nu ne cruţi, să nu ne izbăveşti,
Ci dă-ne morţii – pentru Dumnezeu! —
Pe mine-ntâi şi-apoi pe soţul meu,
865 Sau mai întâi pe el, căci el, slăvite,
E duşmanu-ţi de moarte, chiar Arcite Pe care însuţi izgonitu-l-ai,
Jurând că de-l mai prinzi prin ţară-l tai. El este-acel ce ţi s-a-nfăţişat 870 Minţindu-te că-l cheamă Filostrat,
Şi astfel ani la rând te-a viclenit,

Iar tu ţi l-ai făcut aprod velit;
Şi dânsul pe Emilia iubeşte.
Căci, dacă astăzi moartea mă coseşte, 875 Cinstit mărturisi-mă-voi aice Că eu sunt Palamon cel neferice Care fugii viclean din închisoare. Vrăjmaş îţi sunt şi sunt acela care Pe gingaşa Emilia iubesc 880 Şi-s gata-n ochii ei să mă jertfesc. De-aceea moarte şi osândă vreu,
Dar dă-i aşijderi şi lui soţul meu,
Căci culpeşi sintem-amândoi ca unul!» Răspunse iarăşi domnul şi stăpânul 885 Şi-a zis: «E scurtă judecata noastră: Mărturisind, chiar voi cu gura voastră V-aţi osândit. Dar, iată, mă-nvoiesc De-al funiilor chin să vă scutesc.
Pe Marte, Hâda va să vă cosească!»
890 Regina, de, ca parte femeiască,
S-a pus pe plâns; Emilia încai Bocea cu foc, şi toate din alai Se văicăreau gândind cu jale mare La o aşa năprasnică-ntâmplare,
895 Fiind bărbaţi de viţă bună ei,
Iar vrajba lorrpojarul dragostei. Încrâncenaţi văzându-i pe voinici Se căinară toate, mari şi mici îngenuncheate pe genunchii goi:
900 «Aibi milă, milostivule, de noi!»
Căzând pe brânci, picioarele-i pupară Şi pân' la urmă îl înduplecară,
Căci omul blagorodnic se îmbie Curând spre milă... Şi, de la mânie 905 Se-ntoarse, cugetând într-o clipită La vipa lor şi cum a fost stârnită...
Incit deşi-i ţinea de vinovaţi În sinea sa i-avea ca şi iertaţi,
Gândindu-se că orice om, fireşte,
Spre dragostea ce-o are năzuieşte Şi că de beci oricui îi este silă. Aşijderea, i se făcuse milă Şi de muieri, ce jeluiau mereu.
Curând s-a îmbunat acel Tezeu Şi-n gând îşi zise: «Ce ruşine mare,
Un crai să nu arate îndurate Şi ca un leu să-i mustre pe

acei Ce se căiesc, spăimaţi ca vai de ei,

De parcă l-ar certa pe vreun semeţ Obraznic şi căpos cu orice preţ! Neînţelept e domnitorul care N-alege intr-aşa împrejurare Pe cel trufaş de omul umilit.»

Vorbind pe scurt, Tezeu s-a domolit Şi – cu lumini în ochi cătând în sus – A glăsuit cu mare glas şi-a spus: «Domn al iubirii, bine te cuvânt!

Ce domn puternic e şi neînfrânt!

Nu-i stavilă să-l ţie-n loc în stare Şi-i zeu prin minunata sa lucrare,

Căci după vrere poate să se joace Cu inima din oameni cum îi place.. Priviţi la Palamon şi la Arcite,

Care-au scăpat din temniţi zăbrelite Şi-n Teba lor puteau trăi regeşte.

Eu ştiu că spada mea îi vrăjmăşeşte,

Ei văd că moartea-n mina lor şi-o ţiu Şi tot nu s-a ferit, măcar că ştiu,

Căci dragostea spre moarte i-a minat! Priviţi! Au nu-s nebuni cu-adevărat? Pe Domnul Cel din Ceruri, ia priviţi, Decât iubeţii cine-s mai smintiţi?

Cum sângeră... Frumos le stă! Ehei,

Aşa simbrii dă zeul dragostei,

Aşa răsplată celor ce-l slujesc!

Şi totuşi înţelepţi se socotesc, Robindu-se lui Amor peste poate...

Dar gluma cea mai crudă dintre toate E că frumoasa lor cea mult râvnită Va fi cât sunt şi eu de multămită,

Căci n-are ştire despre harta lor Nici cât un cuc, un iepur' sau prigor. Gustăm din toate; omul se scrânteşte

Când e flăcău sau când îmbătrâneşte!... 955 Am slugărit şi eu zeiţei Vineri

De multe ori în anii mei cei tineri,

Deci, cunoscând al dragostelor dor Şi cât îl canonesc pe muritor,

Ca om pe care deseori iubirea 960 L-a prins în laţ, vă iert nelegiuirea întru hatârul doamnei ce se roagă Şi-ntr-al Emiliei, cumnată dragă.

Iar voi de sârg să-mi faceţi jurământ Că nu veţi bântui acest pământ,
965 Că nu mă asupri-veţi cu război Şi că-mi veţi fi prieteni amândoi.
Din partea mea să ştiţi că v-am iertat!»
Ei s-au jurat cu sufletul curat Cerşindu-i mila lui şi ocrotirea 970 Iar el, blagoslovind, urmă vorbirea: «Bogaţi fiind şi de regească spiţă, Dac-aţi peţi crăiasă au domnită,
La fel sunteţi de vrednici să vă fie Aleasa voastră doamnă şi soţie.
975 Însă vorbind despre cumnata mea,
De v-aţi tăiat în săbii pentru ea,
Cu doi deodată ştiţi că nu se poate Să se mărite – orişicât v-aţi bate.
Deci, fie volnic, fie pătimaş,
980 Tot se alege unul păgubaş.
Adicătelea nu-i chip să vă ia Pe amândoi, oricât v-aţi mânia.
Drept pentru ce eu vă arăt mijlocul Să vă cercaţi ursita şi norocul.
985 Urmeze fiecare soartei sale…
Şi-acuma ascultaţi ce-am pus la cale. Spre-a stinge duşmănia voastră, iată, Aceasta i vierea mea nestrămutată,
De Vi-i pe plac slujiţi-vă de ea:
990 Purceadă fiecare unde-o vrea,
Nenumărând răscumpăr niciun ban, Dar, socotind de astăzi într-un an, Vă-ntoarceţi iar, cu-o sută de bărbaţi În arme de turnir împlătoşaţi 995 Şi gata să se lupte vitejeşte.
Iar eu nţă leg, jurând cavalereşte,
Şi vă făgăduiesc pre cinstea mea Să-i dărui celui care va putea
— Adică tu sau dânsul şi cu cei 1000 O sută despre care vă spusei —
Potrivnicul din luptă să şi-l scoaţă,
Să-i dau, cum zic, pe draga lui de soaţă Căci lui se cheamă că i-a râs norocul… Iar câmp de luptă face-voi în locul 1005 Acesta chiar. Şi nepărtinitor

Mă jur să fiu, şi drept judecător.
Dar nici nu voi rămâne împăcat Cât nu-l văd mort pe unul sau legat.
De socotiţi că zisa mea vă-mbie,
1010 Fiţi multămiţi şi spuneţi-mi şi mie. Aceasta-i încheierea mea. Amin!»
Ca Palamon au cine-i mai senin?
Şi cine saltă-acum de veselie Precum Arcite? Cine poate scrie 1015 Sau spune bucuria tuturor
Când le făcu Tezeu aşa favor? îngenuncheară toţi, şi fiecare Rostiră mulţumiri în gura mare,
Dar mai vârtos tebanii. Şi astfel 1020 îşi luară ziua bună de la el
Şi cu nădejdi în piept au mers călare La Teba cea cu zidul vechi şi mare.
Explicit secunda pars.
Sequitur pars tertia.
M-aţi face povestaş uituc, cred eu, De nu v-aş spune chipul cum Tezeu 1025 S-au apucat cu siig şi cheltuiala Ca să dureze loc de răfuială Ce-i zice amfiteatru, şi anume,
Măreţ cum altul n-a mai fost pe lume: Avea o leghe bună înconjur,
1030 Un şanţ şi zid de piatră împrejur: Lucrat în scări, rotund ca o alea Şi nalt de şasezeci de paşi era,
Încât puteau vedea ca-n palmă toate Şi cei în faţă stând, şi cei din spate; Iar spre apus şi către răsărit
Porţi mari de marmur, albe, au zidit.
Nu s-a durat niciunde, pot să zic,
Atâta în răstimp atât de mic,
Dar nici n-a fost în ţară om să ştie 1040 La socoteli sau la gheometrie,
Sau iconar sau meşter de statui Nenăimit în leafa craiului Spre a-i alcătuire ctitoria.
Şi ca să-şi facă toată datoria,
1045 Clădi la poarta dinspre răsărit Altar în cinstea Vinerii şi schit.
Aidoma cu-acestea a mai pus De-au ridicat la poarta din

apus O capişte ca loc de închinare 1050 Lui Marte-Zeu, cu bogăţie mare.

Iar pe un turn, pe zid, spre miazănoapte, Dură, din alabastru ca de lapte Şi din mărgean, jertfelnic scump şi stranã Pentru Diana-fără-de-prihanã,

1055 Lăcaş împodobit de rugăciune.

Ba încă am uitat a vă mai spune Zugrăvitura, feţele cioplite Şi chipurile mult meşteşugite Ce se aflau în temple-n câteşitrei.

1060 în capiştea zeiţei dragostei Puteai vedea amarnicele vise, Suspinele de gheaţă – toate scrise Pe muri – la fel şi lacrimile sfinte Şi fulgerarea dorului fierbinte 1065 Pe care şerbii dragostei le-ndură;

Şi jurămintele de legătură; Nădejdea şi Dorinţa, Neghiobia, Frumseţea şi Juneţea, Bogăţia, Desfrâul, Vraja, Prefăcătoria,

1070 Alintul şi Risipa şi Zulia

Cu de crăiţe galbenă cunună Şi zugrăvită cu un cuc pe mână; Petrecerile, Cântecul şi Jocul Care-nsoţesc Iubirea în tot locul, 1075 Şi altele de mine ne’nşirate Erau la rând pe zid înfăţişate.

Nici n-aş putea de toate să mă leg, Căci muntele Citheron, tot, întreg,

Unde-şi avea zeiţa acarete,

1080 Sta zugrăvit acolo pe perete Ca o grădină care strălucea.

Nici Lenea, straja porţii, nu lipsea Şi nici Narcis, frumosul de-altădat’, Nici riga Salomon cel desfrânat,

1085 Nici prea-vârtosul Hercul, nici Medeea Cea iscusită-n vrăjii, şi nici Circeea, Nici Turnus cel viteazul şi călitul,

Nici Cresus cel bogat înlănţuitul,

Spre-a se vădi astfel că nici puterea, 1090 Nici mintea, iscusinţa sau averea Nu pot pe zeea Vineri s-o rămână.

Ea lumea cum îi place-aşa o mină.

Căci iată-i cum oftau nealinaţi,

Cuprinşi în mreaja ei aceşti bărbaţi... 1095 Socot c-

atâtea pilde vă ajung,
Dar pot să-nşir pomelnic şi mai lung.
Pe Venus cea cu chip şi nuri de fală O au făcut plutind pe mare, goală;
De la buric în jos şi pe picioare 1100 O-nvăluiau talazuri sclipitoare;
O ceteră purta zeiţa-n mină Şi-avea pe cap minune de cunună Din proaspeţi trandafiri; şi porumbei Roteau deasupra creştetului ei.
1105 Nainte îi şedea al său fecior, întraripatul Cupidon-Amor,
Cel care-i orb – cum deseori vedeţi – Purtând un arc şi agere săgeţi.
Ba încă, zău, de ce să nu vă spui 1110 Şi ce sta scris pe faţa zidului
Din capiştea lui Marte-cel-Vârtos?
Peretele de sus şi până jos Era văpsit la fel ca hruba sură Din Tracia cea fără de căldură 1115 Ce se chema Jertfelnicul lui Marte,
Zeu trăitor acolo hăt-departe.
Întâi vedeai pe zid un codru-n care Nu vieţuiau nici oameni şi nici fiare,
Cu mulţi copaci străvechi, suciţi şi goi, 1120 Cu cioturi strâmbe – gheare de strigoi – Prin care parc-ar trece fremătând
Un vânt ce frânge crengile la rând...
La poala unui deal, sub maluri sparte,
Se nalţă templul vajnicului Marte,
1125 Durat din criţă albă, cu-o intrare Alungă, strâmtă şi-nfiorătoare,
Pe unde-asemeni criveţe răzbat Incit şi porţile-n ţâţâni se zbat.
Iar *Stâlpul* doar prin uşi mai scăpăra 1130 Căci în pereţi fereastră nu era Să poţi zări lumina de afară;
Şi uşile erau de piatră rară,
Legate-n fier şi ferecate foarte.
Şi ca să fie şi mai fără moarte,

1135 Columnele de sprijin cele groase,
Cât un antal, erau de tuci, lucioase.
Acolo chipul groaznicei Vânzări Văzutu-l-am în multe-nfăţişări:
Mânia crudă, roşie ca jarul,
1140 Spaima cu faţa palidă, Coţcarul,
Pe cel zâmbind cu junghiul sub veşmânt, Pojarul ce-şi resfiră fumu-n vânt, Trădările uciderii în pat,
Războiul cel de răni încrâncenat 1145 Şi Harţul crunt cu fierul ucigaş.
Era de crâşnet plin acest lăcaş...
Pe-acel ce însuşi el s-a căsăpit Cu părul tot în sânge năclăit,
Prin tâmplă, noaptea, împlântatul cui, 1150 Şi guri de morţi căscate mai văzut. Şedea acolo-n templu, la mijloc,
Fără nădejde, tristul Nenoroc.
Lungi ţipete de groază-am auzit Şi-al Nebuniei râset; şi-am zărit 1155 Un mort cu-o rană-n gât într-un tufiş,
Şi alţi o mie, nu de buli ucişi,
Tiranul crud cu prada tâlhărită;
Am mai văzut cetatea nimicită, Catargele arzând în vâlvătăi 60 Şi vânătorul rupt de urşii răi;
Un porc mâncând sugarul aţipit Şi-un bucătar de ciorbă opărit;
Erau acolo patimile toate;
Vedeai pe cărăuş zăcând sub roate 1165 Şi de căruţa sa strivit de moarte.
Ba mai erau şi slugile lui Marte:
H ţ Bărbierul-felcer, apoi măcelarul,
Cel ce căleşte spade – făurarul...
Iar peste toţi, în loc de cinste pus,
1170 Chipul Izbânzii sta pe turnuri sus Şi atârna de-o aţă împletită Deasupra ei o sabie-ascuţită.
Vedeai uciderea lui Iulius,
A lui Neron şi-a lui Antonius.
1175 Deşi pe-atunci nici nu erau în viaţă,
Pe zid se-nfăţişa ce-aveau să paţă întocmai cum au fost

de Marş ursiţi.

Din veci erau acolo zugrăviţi Şi cei pe care-avea să-i taie fierul 1180 Şi cei răpuşi de dor, cum scris-a Cerut... Ajung aceste pilde; chiar de aş vrea Să vi le-nşir pe toate, n-aş putea.

Pe car de luptă Marte sta-n picioare Armat şi încruntat la-nfăţişare;

1185 O stea – Puella – străluceşte sus Deasupra lui, şi alta – Rubeus;

Aşa le zice la ceaslov pe nume.

Şi să vă spun şi zeul luptei cum e:

Un lup în faţa sa, lângă picior,

1190 Rupea, cu ochi fieroşi, un muritor.

A migălit zugravul gingaş foarte în frica şi-ntru lauda lui Marte.

Spre capiştea Dianei-cea-curată Mă voi grăbi cât pot de astă dată 1195 Ca să v-o-nfăţişez şi să vă spui Cum că pe toată faţa zidului Sunt doar poveşti cuminţi de vânătoare. Văzui acolo pe Calisto care A mimat odată pe Diana 1200 şin urs sa prefăcut atunci sărmana, Iar mai pe urmă fu schimbată-n stea; Mai multe nu ştiu spune despre ea. Fecioru-său tot stea era şi el.

Pe Dana prefăcută-n copăcel 1205 O mai văzut. (Nu-i vorba de Diana,

Ci de copila lui Penneus – Dana.)

Era şi Acteon arcaşul care Văzând-o-n pielea goală-n scăldătoare Pe zee, ea în cerb l-a preschimbat,

1210 Iar clinii lui l-au prins şi l-au mâncat... Erau făcuţi acolo pe pereţi Şi Atalanta fugărind mistreţi Cu Meleagru şi c-un roi de soţi,

Drept pentru care-au tras ponoase toţi. 1215 Noian de basme mândre mai văzut,

Dar nu mă mai îndemn să vi le spui... Şedea Diana pe un cerb călare Şi-n jur săreau copoi de vânătoare,

Iar lângă glezna ei, un corn de lună 1220 Părea că-i gata-gata să apună;

Veşmânt ca iarba verde-avea pe ea Şi-n mâini un arc şi

cucură ţinea;

Spre Pluto căuta privind în jos înspre tărâmul cel întunecos 1225 Şi-n faţa ei, curmată de durere, Căznindu-se să nască, o muiere Către Lucina se jelea fierbinte:

«Dă-mi ajutor, tu, cea atotputinţe!»

Bun meşter migălise toate cele 1230 Şi galbeni grei dăduse pe văpsele!...

Şi-n ziua când a fost lucrarea gata Tezeu, care luase toată plata Pe seama sa, văzând ce s-a făcut,

S-a bucurat şi foarte i-a plăcut.

1235 Dar să-l mai las pe el şi să vă spui De Palamon şi despre vărul lui.

Sorocul când aveau să vină iarăşi Urmaţi de câte-o sută de tovarăşi Spre-a-şi ţine pomenitul legământ, 1240 Sorocul, zic, se împlinea curând Şi fiecare şi-a adus cu sine Voinicii înarmaţi cum se cuvine? Văzând aşa mândreţe de bărbaţi, Mulţi ar mărturisi încredinţaţi 1245 Că niciodată-n lumea asta mare Nu s-a înmănuncheat atâta floare De oaste într-un snop atât de mic? Căci fiecare cavaler voinic,

De nume şi de faimă doritor,

1250 Rugatuns-a să intre-n ceata lor. Noroc de cei aleşi! Doar fiecare Ştim că la o aşa împrejurare 78

Chiar mâine, orice om ce cavaler e, De doruri dogorit şi în putere 1255 Voios ar năzui să ieie parte în Englitera sau în altă parte Să lupţi pentru-o domniţă, aferim! Minunea asta face s-o privim.

Aşa s-au fost legat precum vă spui 1260 Şi Palamon cu cei din suta lui.

Erau în zale unii îmbrăcaţi, în subţirel pieptar împlătoşaţi;

Alţii purtau o platoşă mai mare; Aveau şi scuturi, paveze, pulpare; 1265 La brâu luceau baltage şi avan

Strângeau în pumn călitul buzdugan. Nu-i nou pe lume niciun obicei. Armat era aşa cum vă spusei Tot omul după gustul său. Vedeai 1270 Într-al lui Palamon măreţ alai Pe însăşi riga Traciei, Licurg;

Chip bărbătesc avea şi părul murg; Pe sub sprâncene

ochii-i, fioroşii, Luceau cu focuri galbene şi roşii; 1275 Căutături zvârlea ca zmeul, crunte;
O chică aspră-i atârna pe frunte;
Mari mădulare-avea şi vine tari,
Şi umeri laţi şi braţe şi mai mari,
Şi înstrunea – ca-n ţară pe la ei – 1280 La car de aur patru tăurei
Bălani, ce opinteau vârtos în funii.
În loc de mantie cum poartă unii Cu herburi şi podoabe fără număr, Cojoc bătrân de urs ţinea pe umăr; 1285 Lucind ca smoala-i fluturau pe spate Lungi viţe către ceafă pieptănate;
Pe creştet o corună groasă, grea, în aur şi rubinuri strălucea,
Bătută din belşug cu pietre rare.
1290 în jurul său zburda o haită mare De albi dulăi cât coşcogea viţeii În stare să se lupte şi cu leii,
Cu boturile-n botniţi cetluite Şi zgărzi de aur meşter şlefuite.
1295 O sută de războinici crunţi şi crai Alcătuiau al regelui alai.
Despre Arcite spune basmul meu
Că-l însoţea chiar riga Emetreu, Venind în strai cu flori de fir din Ind, 1300 Pe roib cu frâu din criţă călărind, Aidoma la chip ca zeul Marş;
Haina-i cu stemă, din postav de Tars, Avea cusute mari mărgăritate Şi-n şa de aur nouă sta călare;
1305 Pe mantia ce-i atârna de umăr
Proşcau scântei rubinuri fără număr; Bălai şi creţ, cârlionţatu-i păr Ca soarele sclipea într-adevăr;
Avea nas falnic, ochii gălbiori,
1310 Rotunde buze şi-n obraz bujori;
Gălbui şi oacheşi – puţintei pistrui Erau împrăştiaţi pe faţa lui;
Zvârlea căutătura ca un leu;
Ani douăzeci şi cinci avea, cred eu; 1315 O barbă-n lege-a prins a aduna Şi glasul său ca trâmbiţa tuna;

Purta pe cap din lauri verzi cunună Gingaşă şi bogată; iar pe mină Ducea întru desfătul său deplin 1320 Un şoim cuminte, alb precum un crin. Veneau cu el o sută de boieri Până la gât împlătoşaţi în fier Şi înarmaţi cu arme până-n dinţi. Credeţi-mă că numai crai şi prinţi 1325 Luptau în tagma sa pentru iubire Şi a cavaleriei propăşire.

Săltau în jurul rigăi îmbulziţi Un cârd de lei şi pardoşi îmblânziţi...

Şi, astfel, aste feţe luminate 1330 Sosiră-ntr-o duminică-n cetate Descălecând cam pe la prânzişor.

Tezeus-Crai, ca vrednic domnitor La porţile Atenei i-a primit Şi după cinul lor i-a găzduit,

1335 I-a ospătat şi mult şi-a dat silinţă Să-i omenească după cuviinţă,

Cum până azi pe lume n-a mai fost Alt crai mai cumpănit şi mai cu rost. Cât ce priveşte praznic, lăutari 1340 Şi darurile date celor mari 80

Şi celor mici, belşugul din palat Şi cine-a stat în jilţ mai înălţat,

Despre frumseiea doamnelor, de cine Ştia cânta şi danţui mai bine,

1345 Şi nici despre acel ce de iubire

Vorbea mai caid, nu voi a povestire;

Şi nici despre şoimann cocoţaţi,

Nici de ogarii pe podea culcaţi...

Dar să vă-nşirui faptele mai bine;

1350 Ce-i mai frumos abia de-acuma vine. Erau vreo două ceasuri până-n zi Duminică spre luni, când se trezi În eifit de ciocârlie Palamon;

Ea ciripea, el îi ţinea ison.

1355 Cu sufletul pios şi-n toane bune, Sculatu-s-a să-i facă-nchinăciune Stăpânei din Citera celei bune Adică zeei Venus voi a spune.

Atunci – la ceasul ei – cu pasul rar 1360 Porni către al Vinerei altar, îngenunche cucernic şi vorbi Aidoma precum veţi auzi:

«Stăpână fără seamăn de frumoasă, Fiica lui Zevs şi-a lui

Vulcan mireasa, 1365 Tu, Venus, al Citerei duh voios,
De dragul lui Adonis-cel-frumos,
Pe care l-ai iubit, aibi îndurare De ruga mea şi lacrimile-amare! Nevolnic sunt prin grai să-ţi zugrăvesc 1370 Ce chinuri, vai! ca-n iad mă cotropesc. Mocneşte-n piept nespusa mea durere Şi-aşa-s de năucit că nu pot cere, Stăpână, decât milă de la tine Care cunoşti şi vezi ce jar e-n mine, 1375 Grăbeşte-te şi-alină-mi chinul deci Cu mare-nţeâepciunea ta şi-n veci Din răsputeri mă leg să te slujesc Şi-n neprihană să mă războiesc,
Cum jur, aşa ajută-mă, Nu caut 1380 Şi nu mi-e drag să lupt ca să mă laud, Nu cer izbândâ a agonisire,
Nu voi deşartă faimă, nici mărire De-nvingător slăvit în luptă grea, Vreau doar să fie pe deplin a mea Emilia şi-n slujba ta să pier.
«oda nr 1044
Călăuzeşte-mă, Atâta cer.
Şi nici nu-mi pasă – dac-aşa-i mai bine – De-i birui eu pe ei sau ei pe mine,
Numai pe ea s-o ştiu a mea mereu...
1390 Măcar că Marş e-al bătăliei zeu,
Tu ai atâta trecere la zei
Că poţi să-mi dărui draga dacă vrei.
De-a pururi ţi-oi aduce-nchinăciune Şi-n toate drumeţiile ţi-oi pune 1395 Şi flacără şi jertfe pe altar...
De nu te-ndupleci, rogu-te măcar:
Fă ca Arcite mâine să m-ajungă Cu suliţa şi pieptul să-mi străpungă. Atuncea, după moarte, nu-mi mai pasă 1400 Că şi-o câştigă sieşi de mireasă.
Atât râvneşte cel ce ţi se roagă:
Dă-mi dragostea, stăpâna mea cea dragă!»
Sfârşindu-şi rugăciunea, Palamon Aduse grabnic jertfă şi plocon 1405 Cu tot ce se cerea în legea lui;
Dar despre asta n-am să vă mai spui... Târziu, s-a clătinat statuia şi Din semnul ăsta dânsul desluşi Că-i fu primită ruga-n, ziua ceea 1410 Şi că-i va face lui pe voie zeea,

Măcar că şi zăbavă se-arătase?
Fugi apoi înveselit spre casă.
Când Palamon, cam pe la ceasul trei, Păşea către altarul Vinerei,
1415 Emilia trezită-n zori de zi
Spre capiştea Dianei se grăbi. Fecioarele ce le luă cu ea Purtau cu ele tot ce trebuia Ca să aprindă-n templu jertfe sfinte, 1420 Adică: foc, tămâie şi veşminte
Şi corni cu vin amestecat cu miere. Nimic nu le lipsea din ce se cere. Arzând căţui în templul cu odoare, Emilia cu sufletul de floare 1425 Scăldatu-şi-a făptura-ntr-un izvor;
Dar amănunte nu-s cutezător Să vă înşir pe larg... Măcar că, de,
Ştiu că v-ar place, trec mai repede;
Celui curat n-au ce-i strica acestea,
1430 Dar e mai bine să scurtez povestea... îşi despletise pletele lucioase Şi cu frunziş de cer se-ncununase Pe frunte, drăgălaş şi feciorelnic;
Aprinse două flăcări pe jertfelnic 1435 Şi toate le făcu precum se spune în Staţiu şi-n bucoavnele bătrâne.
Când focul fu aprins, s-a închinat Dianei şi aşa i-a cuvântat:
«O, idoliţa codrilor curată,
1440 Ce vezi şi cerul tot şi lumea toată, Crăiasă peste ţara fără soare Din Iad, zeiţa fetelor fecioare,
Tu, ce de ani de zile îmi citeşti în inimă, să nu mă prigoneşti 1445 Precum pe Acteon cu vrajbă grea!
Doar ştii, neprihănite, râvna mea Fecioară să rămân întreaga viaţă,
Să nu fiu nici ibovnică, nici soaţă:
Mă rândui încă-n stolul de fecioare 1450 Al tău, şi-mi place mult la vânătoare; Drag să cutreier codrii bungeţi mi-i Şi nicidecum să odrăslesc copii;
Nu voi alăturare bărbătească.
Şi-acum ajută-mi, doamna mea cerească. 1455 Te rog pe-ntruchiparea-ţi întreită!

Lui Palamon, de care sunt iubită,
Şi celui ce i-s dragă, lui Arcite, îndură-te şi pacea le-o trimite!
Atâta milă jindui de la tine:
Abate-le iubirea pentru mine
Încât frământul, cazna, dorul lor,
Liubovul şi pojarul arzător Alină-se sau să se-ntoarne-aiurea...
Iar dacă nu ţi-i voia să te-nduri a Mă asculta, sau dacă mi-i sortit Să mă mărit cu unul negreşit,
Atunci să-mi dai pe cel ce mă-ndrăgeşte Mai tare, preacurate; şi primeşte Prinosul meu de lacrime amare.
Tu, vergură şi scut pentru fecioare, Păzeşte-mă-ntru nevinovăţie Şi cât voi fi aşa, sluji-voi ţie.»
Cât s-a rugat fecioara, pe altar
Ardeau strălimpezi focurile, dar Deodată semn ciudat i se arată:
Un foc din două şovăi şi iată Că-ntr-o clipită se-nteţi la loc,
Dar stinsu-s-a de tot acellalt foc;
Şi şuieră în vreme ce pălea Ca torţa când pici apă peste ea,
Apoi întreg se mistui curând În spuze roşii, parcă sângerând.
Văzând aceasta, fata cât pe-aci Să leşine şi prinse a boci Nepricepând ce noimă semnul are;
Şi într-atât s-a-nfricoşat de tare Incit ţi-era şi milă cum plângea.
Şi-atunci a prins să se iveascâ Ea Cu arc în mâini, la fel ca vânătorul,
Zicându-i: «Fată, ostoieşte-ţi dorul,
Căci zeii sus în Cer au hărăzit,
Şi-i lucru pentru veci pecetluit,
Că dintre ei acela te nunteşte Ce de-al tău dor mai mult se chinuieşte, Dar nu-i iertat să-ţi spun anume cine. Şi-acuma-i timp să plec; rămâi cu bine... Văpăile aprinse pe altare Ţi-or spune înainte de plecare Tot ce ţi-i scris în

cartea dragostei.» 1500 Sfârşind acest cuvânt, în tolba ei
Săgeţile-au sunat şi-au zuruit Şi-ndată zeea s-a amistuit...
Drept care fata s-a mirat zicând:
«Vai, semnul ce tâlc oare-o fi având? 1505 Sub scutul tău, Diano, mă voi ţine Şi cum voieşti, aşa să faci cu mine.»
Pe urmă drept la casa ei s-a dus.
Aşa a fost; atât avui de spus.
La ceasul ce urmează mai departe 1510 Arcite-a mers la capiştea lui MarteCel-înfricoşător, ca să-i jertfească în datina şi-n legea-i păgânească.
Cu inima pioasă şi cucernic I s-a rugat aşa: «O, zeu puternic, 1515 Tu care-n recea Tracie domneşti Ca un stăpân slăvit şi care eşti
Cumpănitor de sorţi în bătălie în orice ţară sau împărăţie,
Şi-i noroceşti pe cei ce ţi-s pe plac,
1520 Primeşte astăzi jertfa care-ţi fac!
De crezi că vlaga mea şi-a mea junie Te vor putea sluji cu vrednicie Ca să m-alătur celor ce-ţi slujesc, îndură-te de cazna ce-o simţesc...
1525 Căci ard în focul prea mistuitor în care-odat' ai ars şi tu de dor Când desfătări găsiseşi şi plăcere în tinereţea gingaşei Venere Şi-ai strâns-o cum ai vrut la pieptul tău, 1530 Măcar că te-a ajuns şi ceasul rău Când lui Vulcan în leasă i-ai căzut, Aflându-te la soaţă-n aşternut.
Pentru aleanul inimii de-atunci îndură-te şi de-ale mele munci.
1535 Neiscusit şi tânăr sunt, cum ştii,
Şi sfredelit de junghiul dragostii Cum n-a mai fost nicicând făptură vie; Căci ei, de dorul cărei mă sfâşie Amarul, dacă pier sau scap nu-i pasă; 1540 Şi bine ştiu că pân'a-mi fi mireasă Cată să ies din luptă-nvingător;
Şi iar mai ştiu că fără ajutor Şi milă de la tine nu-s în stare... Ajută-mi, Doamne, mini la-ncăierare 1545 Pentru pojarul vechi ce-a ars în tine Şi pentru cel ce vâlvâie în mine;
Dă-mi mâine biruinţă-n bătălie,

Iar truda mea spre slava ta să fie!

Voi preamări regeştile-ţi altare 1550 Şi pururi voi sili fără-ncetare

Spre mulţumirea ta în lupte grele Şi-ţi închina-voi flamurile mele Şi de celei mele arme; şi Până în ceasul când m-oi săvârşi 1555 H răni-voi dinainte-ţi focul sfânt Şi veşnic; ba mai fac un legământ : Pletele lungi şi barba, care nici Tăiş de foarfec n-au simţit, nici brici Nu le sluţiră încă, ţi-oi jertfi 1560 Şi viaţa toată şerbul tău voi fi.

Ogoaie, Doamne, caznele din mine.

Doarbiruinţă ceru-ţi de la tine!»

Sfârşind Arcite ruga, tot acuşi Au zăngănit verigile la uşi 1565 Şi răsunară porţile izbite,

Drept care foarte s-a spăimat Arcite Au ars mai falnic para pe altare Şi-n templus-a făcut o zare mare;

De jos ieşeau miresme îndulcite 1570 Şi-ndată ridicând un braţ, Arcite Tămâie peste foc a mai zvirlit Şi alte mirodenii; la sfârşit Statuia Lui a prins din za să sune Şi-un glas, prin zornet, auzi că spune 1575 «Izbândă»... ca un murmur de departe. Atuncea, proslăvindu-l mult pe Marte, Plin de nădejdi şi-n toate fericite, Curând la gazda lui s-a-ntors Arcite Mai bucuros ca un prigor la soare.

1580 Şi-ndată-n cer s-a-ncins o ceartă mare între zeiţa dulcelui amor Şi Marte, domnul crunt al armelor;

Care din veri să fie norocit.

Iar Jupiter cu greu i-a domolit,

1585 Până ce prinse a le da povaţă

Saturn cel îngheţat şi smead la faţă De vechi istorii ştiutor şi care I-a potolit, dibaci, pe fiecare.

Adevărat grăieşte cel ce spune 1590 Că în bătrâni e şart şi-nţelepciune:

Pe moş l-întreci la fugă, nu la sfat.

Deci, ca să vadă lucrul împăcat,

Saturn, măcar că nu-i prea sta în fire, Curând găsi mijloc de-mpăciuire.

1595 «Iubita Venus – zise – fata mea, în lunga-i cale, ccugul meu de stea Puteri mai mari decât le bănui areEu

stăpânesc înecurile-n mare,
Zăcerile în neagra închisoare,
1600 Juvăţul, laţul de spânzurătoare,
Eu întărit şi gloata cea zurbavă,
Strecor în taină şipul cu otravă Şi-mpart osândă dreaptă fiecui Cât timp râmân sub semnul Leului
1605 Eu risipesc semeţele palate,
Eu nărui muri şi turnuri de cetate Peste dulgher şi peste săpător,
Eu am clintit un stâlp sprijinitor Şi l-am răpus pe Sâmson; iar lingoarea, 1610 Bătrâna viclenie şi vânzarea
A' mele-s. Molimi ochii mei hrănesc... Nu mai jeli, căci eu mă străduiesc Ca Palamon al tău să aibă parte De draga lui, măcar că zeul Marte 1615 Prielnic va să-i fie lui Arcite...
Deşi voi firi aveţi deosebite Şi pururi vă aflaţi în dezbinare,
Se cade să vă-mpac pe fiecare.
Nu mai boci, ţi-s doar bunic şi-s gata 1620 Să fac aşa cum jinduie nepoata.»
Acum istorisirea despre zei Cu Marş şi Venus cată s-o închei,
Şi desluşit sili-mă-voi să spui Şi miezul povestirii ce-ncepui.
Explicit tertia pars.
Sequitur pars quarta.
1625 Fu în Atena sărbătoare mare,
Iar dulce luna Mai pe fiecare Spre şagă şi huzur i-a îmbiat;
Şi ziua-ntreagă-au râs şi au jucat Slujind şi zeei Vineri silitori;
1630 Dar cum urmau a se trezi în zori Spre a vedea acea încăierare,
S-au dus cu toţii noaptea la culcare, Iar marţi, când zorile abia mijeau,
De peste tot din hanuri se-auzeau 1635 Nechezuri, zvon de hamuri şi strigări, Şi spre palat se îndrumau călări în

pâlcuri domni pe harmăsari şi cai. La ei căpestre straşnice vedeai, Ciudate, meşterite-n chip şi fel 1640 Din aur, din brocarturi şi oţel,

Ibânci şi coifuri, paveze leite Şi chivere, veşminte-n fier croite, Voivozi în mantii pe năprasnici cai,

Scutari, copii de casă şi alai,

1645 Toţi lăncii ferecând, strângând curele, Prinzând în copcii scuturile grele... Nu se dădeau în lături de la muncă, Cai înspumaţi zăreai pe uliţi încă Rozând zăbala frâului de aur;

1650 Ici-colo mai vedeai şi câte-un faur Zorind cu pilă şi baros; argaţi Şi răzeşime – ciotcă adunaţi; Buciume, trâmbiţi, corni şi darabane Care în luptă larme fac avane.

1655 Palatu-i plin de oameni, câte trei Sau opt, ciorovăindu-se-ntre ei Şi dându-şi cu părerea fiecare Cine va fi dintre tebani mai tare: Ţineau cu cel cu chica deasă unii, 1660 Alţi inşi cu cel cu barba ca tăciunii, Cu chelul, sau cu cel cu ochii crunţi

? li cu topor de douăzeci de funţi, ncât de zvonuri tot palatul plin e Deşi de mult se luminase bine.

1665 Fiind trezit din somn Tezeu-cel-Mare De multa hărmălaie şi cântare,

Rămase în ietacu-i din palat Până ce i s-au fost înfăţişat Cei doi tebani cu cinste şi onor.

1670 Şedea Tezeu pe tron într-un pridvor Înveşmântat asemeni unui zeu,

Iar lumea se-mbulzea de zor mereu Spre a-l vedea şi-ai face temenea Şi ca s-auză ce le poruncea.

1675 Pe-o podină înaltă se sui Pristavul şi mulţimea potoli;

Iar când văzu că s-a făcut tăcere Le-a arătat împărătească vrere: «Binevoieşte craiul a socoate 1680 Că dacă astăzi cetele s-or bate Tăindu-se de tot fără cruţare,

Sodom de sânge prea s-ar face mare. Deci, spre a pune morţii stavilă,

S-a răzgândit ’şi face pravilă 1685 Ca niciun om în luptă să nu scoaţă Jungher, săgeată sau baltag cu caţă,

Nici săbioi cu buza muşcătoare Să nu-şi anine el la cingătoare,
De unde nu, va fi certat cu moarte,
Ci doar o lance ageră să poarte
Când va izbi-n potrivnic de-a călare, Sau sabie – de jos în apărare…
Iar cel nenorocos să fie prins,
Nu omorât, şi dus la stâlp învins Şi-acolo să rămână mai departe,
Căci fi-vor stâlpi de fiecare parte.
Iar dacă piere sau va fi legată La stâlp chiar căpetenia-ntr-o ceată Se curmă bătălia… Şi acum Zeii cu voi! Luptaţi vârtos! La drum… Cât vreţi în spăngi şi ghioage vă loviţi. Aceasta-i voia craiului. Porniţi!»
De răcnet mult s-a zgâlţâit tăria Când şi-a strigat norodul bucuria:
«Pe-al nostru rege paşnic, pe Tezeu Ce nu vrea moarte, ţie-l Dumnezeu!»
S-au slobozit din trâmbiţe cântări Şi-au mers spre amfiteatru toţi călări Stoliţi, prin târgul cel cu multe case Şi-n strai de fir gătiţi, nu de mătase, în cap, împărăteşte, călărea Tezeu cu-acei tebani alăturea;
Rugina şi Emilia pe cai Urmau apoi, şi-n spate alt alai De lume după cin şi-nsemnătate.
Şi astfel străbătură prin cetate La locul luptei ajungând curând. În zori, când încă-i soarele plăpind, Au stat în jilţ de slavă şi lumină Regina cu surata ei mezină
Şi craiul între doamne la mijloc;
Iar gloata s-a-mbulzit s-apuce loc.
Arcite însuşi ceata şi-a adus Prin porţile lui Marş dinspre apus Cu flamură ca purpura; şi-ndată,
Cu prapur alb şi faţa încruntată,
Prin poarta Vinerei din răsărit Şi Palamon cu-ai lui s-au fost ivit. De-ai căuta în lume orişicât
Şi alte oşti să semene-ntr-atât
Ca astea două, n-ai găsi. Căci nu e Şi n-a fost minte ageră să spuie Cu ce era vreuna mai de soi În rang şi-n

vrednicie la război,

1735 Aşa vădeau de mare potrivire!

Perechi-perechi au prins să se înşire Când, spre a face dreaptă numărare, Pe nume i-au cetit pe fiecare, Strigatu-s-a apoi din răsputeri:

1740 «La datorie/ mândri cavaleri!»

Atunci aprozii nu mai trepădară Iar trâmbiţele straşnic răsunară.

Ce să mai spui? Se avântau cumplit Lănci spre apus şi lănci spre răsărit, 1745 Şi-n burţi de cai se împlântară pinteni... Acolo s-a văzut cine-s mai sprinteni, în scuturi groase suliţi s-au ciuntit; Icneşte coşul pieptului izbit;

Bucăţi şi aşchii sar în sus din zale;

1750 împroaşcă fulgeri paloşele goale;

Sfărmat în ţăndări coiful se despică;

Din răni şuvoi de sânge se ridică;

Prin oase hulpav buzduganul pradă; Cărare-şi taie unul prin grămadă;

1755 Cad caii şi-i răpune izbitura;

Ca ghemul un voinic s-a dus de-a dura; Dă unul ghes c-un ciot de lance frânt Şi-un călăreţ îl surpă la pământ;

Altul străpuns de ţi-i mai mare mila 1760 E prins şi târâit la stâlp cu sila

Spre-a sta acolo, după cum s-a spus; Altul Ia stâlpul celălalt e dus... îi mai oprea Tezeu din când în când Spre a se întrema mâncând şi bând.

1765 Ades în bătălie s-au ciocnit

Cei doi tebani şi crunt s-au hărţuit;

De două ori din şa căzură ei:

Nici tigrul din vâlceaua Galopheye N-a foşt, când puii furul i-a luat,

1770 Decât Arcite mai înverşunat,

Pe Palamon aşa-l ardea zulia s Că nu se află leu în Belmaria

Stârnât de vânător sau hămesit Să jinduiască prada mai cumplit 1775 Ca Palamon pieirea lui Arcite.

Se sfarmă chiverele lor izbite.

Din ei zvâcneşte sângele izvor.
Dar toate se stirgesc la vremea lor.. Căci pe la ceasul dinspre scăpătat,
Vârtosul Emetreu l-a inşlâcat
Pa Palamon când se lupta cu-Arcite Şi-n carne-i vâră spada cogeamite.
Vreo douăzeci pe el au tâbărât Şi lângă stâlp cu sila l-au târât.
Când vru Licurg într-ajutor să-i sară Lui Palamon, din şa îl răsturnară,
Iar Emetreu, voinic pe cât era,
Fu prăvălit în colb alături ea Aşa-l păli tebanul de vârtos Pin-a fi dus la stâlp; dar ce folos.
La ce-i mai ajuta inimoşia,
Căci, prins fiind, sfârşise bătălia Şi, vrând-nevrând, s-asculte fu silit... Ca Palamon au cine-i mai mâhnit? Căci voie să mai sară-n luptă n-are. Văzând Tezeu aceasta întâmplare,
Răcni către vitejii încleştaţi:
«Ajunge! Gata! Nu vă mai luptaţi! Voi fi judeţ de dreaptă judecată Şi lui Arcite i-o voi da pe fată,
Căci el fu norocit să o câştige.»
Atunci mulţimea s-a pornit să strige De bucurie şi să facă larmă Incit părea că toate-n jur se darmă...
Dar sus în cer ce tace Venus oare,
Ce zice-a dragostei stăpânmoare?
Se jeluie grozav şi varsă ploaie De lacrimi peste câmpul de bătaie:
«Vai, ce ruşine mi-i!» – aşa scâncea. «Să nu te pierzi cu firea, fata mea.
Marş vru să-nvingă-acel cu care ţine – l-a spus Saturn-tu taci şi las' pe mine!»
A răsunat a surlelor cântare,
Iar crainici chiuiră-n gura mare (De dragul lui Arcite, fericiţi.
Da iar mai ascultaţi, mai zăboviţi, Minunea ce-a urmat să v-o mai spui.

Şi-a lepădat Arcite coiful lui Şi ca să-l vadă toţi, cu capul gol,
1820 Dădu, pe cal, bătelişti, ocol,
Cătând către Emilia în sus.
Iar ea din ochi i-a dat blajin răspuns, Căci îndeobşte partea femeiască Pe norocos se-ndeamnă să-l iubească. 1825 El o purta pe chip şi-n suflet toată. Dar s-a ivit o bală deodată Trimisă chiar de Pluto – pasămite Că l-a rugat Saturn – şi sub Arcite Spăimatul cal căzu când vru să sară. 1830 Iar călăreţul rău proptit în scară Pică pe creştet şi rămase lat De parcă moartea l-ar fi secerat,
Cu pieptul sub oblinc în două frânt. Zăcea voinicul nostru la pământ 1835 Mai tăciuniu la chip ca un harap De sângele ce-i năboise-n cap.
Cu bocete-l purtară la palat Şi zaua de pe el i-au spintecat Şi-n pat l-au pus cu toată îngrijirea 1840 Căci mai trăia şi nu-şi pierduse firea Ci o striga pe draga lui mereu.
— Cu-ntreagă curtea, regele Tezeu Acasă la Atena s-a-nturnat Cu fală şi la faţă-nseninat 1845 Căci nu voia pe toţi a-i întristare, Deşi văzuse cainică-ntimplare. Ziceau de-Arcite unii că se scoală Şi că va fi tămăduit de boală.
Ba încă mai aveau o bucurie 1850 Că nu căzură morţi în bătălie Deşi loviţi din greu erau destui,
Şi unul spart prin osul pieptului... Dar pentru vătămări şi braţe frânte Ştiu leacuri unii, alţii să descânte; 1855 Şi spre a-şi drege oasele băură Din jaleş şi din buruieni fiertură, Iar bunul crai se străduia s-aline Cinstind şi mângâind pe fiecine,
1860 Şi-a ospătat aşa cum se cuvine O noapte-ntreagă feţele streine.
Căci dacă dintre cei care s-au prins în luptă câte unul fu învins,
Aceasta nu-i pricină de ocări:
1865 Doar se ivesc şi astfel de-ntâmplări.
Nici dacă lângă stâlp ai fost târât
Asr ir-rri rrr r tKrâf uuuaccx vxc JUA91 au tauaui

Pe tine singur făr’ de ajutoare, Smâncindu-te de mâini şi de picioare,

1870 Şi nici dacă-ţi gonise armăsarul Slujitorimea celorlalţi cu parul Nu-ţi auzeai învinuiri de fel Şi nimenea nu te chema mişel.

Drept care craiul a făcut strigare 1875 Ca să se stingă orice dezbinare Împăciuind pe unii cu ceilalţi Deopotrivă ca pe nişte fraţi.

După obraz, plocoane le-a făcut Şi zile trei în chef au petrecut.

1880 Pe urmă, drum de-o zi, cu mult alai I-a însoţit Tezeu pe ceilalţi crai.

S-a dus întins acasă fiecare Şi doar «drum bun» se-aude-n depărtare. V-am spus destul de luptă; să mai spui 1885 De Palamon şi despre vărul lui.

Se umflă-ntr-una pieptul lui Arcite Şi-n inimă-i sporesc dureri cumplite. Vâlhovnicii zadarnic se tot zbat: Cloceşte-ntr-însul sângele-nchegat.

1890 De-a surda-i pun pahare, lipitoare

Şi ierbi de leac – nici pic de uşurare... Puterea de golire cea firească (Aşa-i zic vracii) nu-i chip să-l golească De cât venin e-n el şi să-l desumfle.

1895 Bojocii lui au prins să i se umfle,

Şi fiecare vână-n pieptul său E roasă de otrăvuri şi de rău.

Nimic nu-l mai ajută să învie,

Nici vărsătură, nici siminichie,

1900 Căci pe sub coaste zdrumicate-s toate Şi firea să-l mai scape nu mai poate.

Iar unde firea n-are ce mai face,

Adio doltori! Ţintirim şi pacel într-im cuvânt, se prăpădea Arcite... Drept care după văru-său trimite 1905 Şi după jupâniţa ce-o iubea,

Iar când veniră, astfel zisu-le-a:

«Mi-i sufletul mihnit şi nu e-n stare Să-ţi spună jalea cea mistuitoare,

Dar pomenirea sufletului meu 1910 În grijă ta o las intri,

căci eu.

Domniţă, cât pe nimeni te iubesc Şi simt că nu mi-i dat să mai trăiesc...

Ce cazne, vai de mine şi de mine.

Am tras amar de vreme pentru tine!

1915 Simt moartea, oh! Emilio a mea,

Mă-ntunec, pier şi nu te-oi mai vedea!... Ea, steaua mea, crăiasa inimii,

Ea, viaţa mea, istovul vieţii mi-i!

Ce-i lumea? Ce vrea omul pe pământ? 1920 Azi îndrăgit, şi tot azi în mormânt, Stingher de soţi în îngheţat lăcaş...

Rămâi cu bine, dulce-al meu vrăjmaş! Râdică-mă încet în braţe şi Ascultă ce voiesc a-ţi desluşi:

1925 De dragul tău, de mult m-am învrăjbit Cu vărul Palamon şi l-am lovit Cu armele, năuc de gelozie;

Dar călăuză Jupiter să-mi fie Şi să m-ajute să vorbesc curat 1930 Despre un credincios adevărat, Adică-ntreg în cinste şi-nţelept,

Viteaz, supus, de viţă mare, drept Şi plin de tot ce i har de cavaler.

Să nu mă izbăvească Jupiter 1935 Dacă pe lumea asta ştiu un om Mai vrednic de iubit ca Palamon Cel ţie de credinţă viaţa toată.

Iar dac-o fi să te cununi vreodată,

La Palamon cel vrednic te gândeşte.»

1940 Zicând acestea glasul îi slăbeşte Şi din picioare-i se sui în sus Răceala morţii care l-a răpus.

Ba iară şi din braţe cum îi piere A vieţii vla'gă-ntreagă şi putere.

1945 Simţindu-şi moartea, fără-ntârziere în inima-i cea plină de durere 94

Şi judecata i s-a-nlunecat.

Slăbi răsuflul, ochii s-au brumat Dar tot spre doamna lui i-a pironit; 1950 «Aibi milă» – doar aut i-a mai şoptit, Şi duhul său zbură aiurea. Unde?

Nu ştiu... acolo n-am putut pătrunde; De-aceea tac – nu ştiu teologhie,

De duhuri cartea asta nu prea scrie; 1955 Deşi arată unde locuiesc,
Eu nu mă-ndemnrde ele să vorbesc:. Arcite-i mort, călăuzească-l Marte! Vorbi-voi despre fată mai departe.
Ţipă fecioara, Palamon urlat-a,
1960 Iar craiu-şi duse repede cumnata De lângă leş, aproape leşinată...
Dar ce folos să pierdem ziua toată Spunându-vă cum plânge ea într-una? Atâta aht simţesc întotdeauna 1965 Femeile când omul lor le moare,
Că îndeobşte, de durere mare,
Plâng uite-aşa ftiereu şi dau în boală Gă pin' la urmă nici nu se mai scoală.
Nenumărate lacrime amare 1970 Vărsară în ceţate mic şi mare De mila lui Arcite răposatul, îl căinau şi pruncul şi bărbatul Nu s-au văzut atât alean nici când L-au dus pe H ector, mortul de curând, 1975 în Ilion. Şi, vai, cum aoleau,
Cum se zgâriau şi părul şi-l smulgeau... «De ce să mori? — striga câte-o muiere Tu care-aveai şi dragoste şi-avere?»
Nu poate să-l aline pe Tezeu 1980 Decât bătrânul taică-său Egeu
Care-i vădea – ca omul care ştie A lumii multă nestatornicie —
Prin pilde, cum că după bine vine Năpastă şi după năpastă bine:
1985 «Aşa precum nu intră în sicriu Decât acel ce-a fost odată viu,
Tot astfel niciodată n-a trăit Pe lume om – zicea – nepristăvit.
E lumea drum amar şi-anevoios 95
1990 Iar noi drumeţi pe el în sus şi-n jos. Doar moartea de aleanuri ne scuteşte.»
Şi altele la fel, înţelepţeşte,
Mai spusu-le-a ca să le dea putere Şi ca să-şi afle dânşii mângâiere.
1995 Tezeu acuma chibzuie în sine în ce anume loc ar fi mai bine Mormânt semeţ să-i facă lui Arcite Cum se cuvine

feţelor slăvite.

Şi până la sfârşit a hotărât 2000 Ca-n locul unde-ntâi au tăbărât

Cei doi tebani la luptă şi gâlceavă în desmierdata, tânăra dumbravă. Unde-a simţit al dragostei fior Şi-unde s-a stins şi s-a aprins de dor, 2005 Acolo să-i clădească rugul mare Şi să-l slujească la înmormintare. Apoi a poruncit să se reteze Stejari bătrâni şi-n rânduri să-i aşeze în stive numai bune de aprins.

2010 îndată sprinteni slujitori au prins A albină călări la datorie.

Iar craiul a trimis o năsălie întreagă într-un giulgiu învelită Din ţesătură scumpă, aurită.

2015 Pe mort l-au fost gătit în strai la fel. Albe mănuşi avea în mină el,

Pe cap cunună de vlăstari de laur Şi-n pumn un paloş ager, ca de aur. L-au aşezat în tron, descoperit,

2020 Şi mai apoi amarnic l-au jelit.

Iar ca să-l vadă ziua fiecare L-au pogorât într-o odaie mare Care vuia de-al jaletelor zvon.

Veni apoi mâhnitul Palamon 2025 Cu spuză-n părul său cel răvăşit

Şi-n strai stropit de lacrimi şi cernit. Din toată gloata cea jeluitoare Emilia se văicărea mai tare.

Şi pentru ca-ngroparea lui să fie 2030 Cât mai domnească şi mai celibie, Tezeu a poruncit trei cai, trei aţi, în frâu de criţă lucie-nfrânaţi

Cu-a lui Arcite armături pe ei,

Pe armăsarii mari şi albi toţi trei 2035 Un om călare scutul i-l ducea,

Un altul lancea şi al treilea Arcul purta (un turc fusese faur)

Cu tolbă şi cu-agăţători de aur.

Aşa păşeau cu ţaţa întristată Spre crâng, precum veţi auzi îndată: 2040 Cei mai veliţi din ceata grecilor Coşciugu-i duc pe umerele lor Cu ochii jilavi, roşii de plânsoare, Şi-agale trec pe uliţa cea mare Pe unde

pretutindenea s-au pus 2045 Pe case văluri negre până sus.

Mergea în partea dreaptă moş Egeu Şi-n partea stângă regele Tezeu Purtând ulcioare, fiecare plin 2050 Cu miere, lapte, sânge şi cu vin.

Pe urmă Palamon urma în rând Şi după el Emilia plângând Venea cu jar. Aşa era la ei Pe-atunci la. Slujba morţii obicei.

2055 Lucrat-au mult, cum cere meşteşugul, Cu scule mari, ca să dureze rugul Cu vârful pină-n ceruri înăltat Şi-n părţi de douăzeci de stânieni lat – Adic-atât se rămurea în lături – 2060 Şi snopi de paie mulţi au pus alături Dar despre cum făcură focul sus,

Ce fel de lemne-anume au adus,

Precum molift, mesteacăn, plop, stejar, Ulm, salcă, frasin, tei, arin, arţar,

2065 Castan, fag, tisă, corn, gherghin, alun Şi cum îi doborâră nu mai spun;

Nici despre zeii ce fugeau de zor Stârniţi de prin bârlogurile lor Unde-au trăit în tihnă pe sub mlade; 2070 De Nimfe, Fauni şi Hamadriade;

Nici cum de frică alergau aiurea Păsări şi fiare când s-a ras pădurea; Nici cât a fost pământui de speriat Căci nu era cu soarele-învăţat;

2075 Nici cum întâi stârniră foc în paie,

Nici cum zvirleau apoi pe vâlvătaie, Uscate lobde, lemne verzi destule,

97

l Comanda nr. 1044

Mirodii, ţesături de aur, scule, Mănunchiuri mândre doldora de floare, 2080 Livan şi smirnă, cu miroasnă tare;

Nici cum zăcea Arcite rm mai spui Printre comorile din jurul lui;

Nici cum Emilia cu mina ei Aprinse focul după obicei;

2085 Nici ce-ngăima, nici cum a leşinat Când rugul l-a văzut învâlvorat;

Nici câte giuvaeruri aruncară Când s-a încins vijelioasa

pară;
Nici cum au prins vreo câţiva a zvârlire 2090 Mantii şi scuturi, lăncii şi potire Cu lapte, vin şi sânge ne’nchegat în jarişţea pojarului turbat;
Nici cum, alcătuind o horă mare, Dădură roată de trei ori, călare,
2095 Spre stânga-n jurul rugului, răcnind,
Şi de trei ori din suliţi clănţănind;
Nici cum, de trei ori, doamnele ţipară; Nici cum’fu dusă-acas’ de subsoară Emilia; nici cum a ars Arcite 2100 Şi i-au vegheat cenuşile răcite în noaptea ce-a urmat, nu vă mai spui; Nici cum s-au întrecut în cinstea „lui, Nici care dintre grecii unşi şi goi Au biruit în paşnicul război;
2105 Nici cum spre casă au bătut cărarea Când săvârşitu-s-a înmormântarea;
Ci voi să deapăn ghemul pân’ la miez Şi basmul lung mai iute să-l scurtez.
Cu vremea, după ani şi ani de zile, 2110 Şi-au şters atenienii lacrimile Şi hainele cernite le-au lăsat…
Şi pare-mi-se c-au ţinut un sfat Despre anume treburi printre care Au pus atunci la cale a legare 2115 Tovărăşii cu alte ţări vecine
Şi cum să facă Teba s-o închine, întru aceasta craiul a mânat La Palamqn un sol de l-a chemat,
Dar făr-ai spune pentru ce îl cere. 2120 în straie negre, negru de durere
Venit-a Palamon în grabă mare. Atunci Tezeu făcutu-i-a chemare Emiliei. Şezu tăcând chitic Tot sfatul; chiar Tezeu a stat un pic 2125 Pin-a sloboade vorba-i înţeleaptă. Apoi căutătura şi-o îndreaptă Spre cei dragi lui, suspină domolit Şi-n urmă vrerea astfel şi-a rostit: «Când Dumnezeu, atunci, la început, 2130 Al dragostei lanţ mândru l-a făcut,
Cu mari urmări şi plan înalt a fost. Ştiut-a El de ce şi cu ce rost,
Căci a legat cu lanţul ăsta Sfântul Văzduhul, apa, focul şi pământul,
2135 Cu noduri tari să nu se mai dezlege; Acelaşi Ziditor

şi-acelaşi Rege A hotărât un timp şi un soroc în lumea asta fără de noroc La tot ce naşte-aicea pe pământ,
2140 Care soroc rămâne neînfrânt
(Măcar că timpul poate fi scurtat).
Iar faptul e aşa învederat.
Că nici nu mă mai sprijin pe-nvăţaţi Ci doar părerea voi să-mi ascultaţi. 2145 Pe-acest temei toţi oamenii-nţeleg Că El e fără moarte şi întreg;
Ştim toţi, afară doar de nătărău,
Că partea iese din întregul său;
Deci nu se poate trage firea toată 2150 Dintr-un crâmpei de lucru sau bucată, Ci dintr-un ce deplin şi nestricat,
Dar se destramă coborând treptat...
Şi de aceea-n marea-l cuminţie Cel Sfânt a legiuit cu străşnicie 2155 Ca orice plăsmuire pământească
Prin rod şi prin urmaşi să dăinuiască, Ea însăşi neputând trăi în veci,
Fapt care-l vezi şi tu şi-l înţelegi.
Ia uite la stejarul care creşte 2160 Aşa de nalt de-ndată ce-ncolţeşte Şi care ştii ce viaţă lungă are:
La urmă, iacă, şi copacul moare.
Şi iar, la bolovan să cugetăm Pe care sub picioare îl călcăm:
2165 Se mistuie în drumul unde şade;
Cândva şi râul cel mai mare scade;
Priviţi cum trec cetăţile şi mor;
Deci toate, toate au sfârşitul lor.
La fel femeia şi bărbatul viu 2170 Datori sunt, mai curând sau mai târziu, Adică tineri sau moşnegi, să moară;
Şi vodă ca şi slugă; bunăoară Unii pe mari şi alţii-n aşternut,
Unii pe cârnp... aşa cum aţi văzut.
2175 Toţi merg pe-aceleaşi căi şi leacuri nu-s, Toţi sunt datornici morţii; drept v-am spus. Cârmaciul cine-i decât EL în care Obârşia şi-o are fiecare?
El ce preschimbă lumea după voie,
2180 Al-tuturor-zămislitor Joe!

Şi nu e chip ca vreo făptură vie
Şi-i stea cumva în drum şi piept să-i ţie.
Socot că e cuminte, prin urmare,
Să dăm Atotputinţei ascultare 2185 Şi să primim cu inimi uşurate Ce scris ne e şi nu putem abate.
Cârtind, se poartă ca un om tehui Cel ce se scoală împotriva Lui.
Mai proslăvit e omul care moare 2190 Cât încă-i plin de vlagă, încă-n floare,
Cu faima neumbrită, căci astfel Nu-şi ruşinează soţii, nici pe el.
Iar soţul său mai bucuros să fie Când moare-n cinste şi în vrednicie,
2195 Şi nu când anii slava i-au brumat,
Uitat fiindu-i vitejescul leat.
De vrei s-apuci şi nume bun şi vază,
Mori când ţi-ajunge faima la amiază;
Eşti îndărătnic dacă faci altcum.
2200 De ce cârtim? De ce oftăm acum,
Că floarea cavalerilor, Arcite,
Cu laudă de fapte strălucite Plecă din hâda vieţii închisoare?
De ce cârtesc şi văr şi soaţă oare 2205 Că dragul lor avu atât noroc?
Le mulţumi-va el? Ba, zău, de loc,
Căci duhul şi-l mâhnesc şi lor şi lui Şi nici chip să-şi aline dorul nu-i.
Din astea ce-ncheiere pot să scot?
2210 Să ne înseninăm, aşa socot,
Şi Zeului s-aducem mulţumire.
Dar înainte de-a ne despărţire Eu zic s-alcătuim, pentru vecie,
Din două jeli o mare bucurie,
2215 Şi, iată, să aducem alinare
Întâi unde durerea e mai mare.
Cu-a sfetnicilor mei îngăduinţă —
Zicea – mai am, cumnată, o dorinţă:

Fii milostivă şi îndurătoare 2220 Acelui ce-ţi slujeşte cu-nfocare
De când îl ştii, din tot cugetul său,
Lui Palamon, suspinătorul tău,
Şi ia-l de soţ şi de stăpân. Aşa E voia noastră. Hai, dă-mi mina ta,
2225 Arată-ţi mila – harul femeiesc...
El e, pe legea mea, nepot regesc.
Măcar că-i cavaler din cei sărmani,
De vreme ce-ţi sluji atâţia ani Şi-n dragul tău a tras atâta rău,
2230 Datoare eşti a ţine seama, zău,
Căci decât legea, mila-i mai presus.»
Apoi lui Palamon aşa i-a spus:
«Sunt prea încredinţat că nu-i nevoie De predici multe ca să-mi faci pe voie. 2235 Hai, vino-aici şi ia-ţi de mină fata!»
Pe loc, boieri şi sfetnici dară gata Unirea dintre mire şi soţie La care i se zice cununie.
Şi astfel, într-al cântecelor zvon 2240 O a nuntit pe dânsa Palamonp Iar făcătorul lumii, Dumnezeu,
I-a dat iubirea dobândită greu:
Căci Palamon e azi ferice-n toate,
Trăind îmbelşugat şi-n sănătate;
2245 Iar soaţa-l îndrăgeşte într-atât Şi el pe ea aşijderea, încât Nu şi-au rostit nicicând vreo vorbă mare Nici din zulie, nici din supărare.
Aşa se-ncheie basmu-acestor soţi...
2250 Şi Domnul să vă mântuie pe toţi!
Amin!
AICEA SE ISPRĂVEŞTE POVESTIREA CAVALERULUI

POVESTIREA MORARULUI

AICI URMEAZĂ VOROAVA H ANGIULU1 CU MORARUL

Când Cavalerul basmul şi-a rostit Niciunul dintre noi n-a şovăit Să-i laude povestea cea cuminte Şi vrednică de-a fi ţinută minte,

5 Dar mai *m* seamă cei de omenie.

Râzând, strigă Hangiul: «Măi să fie! Urnirăm carul: treaba merge-n spor.

Ian să vedem ce alt povestitor E-acum la rând, căci o pornirăm bine...

10 Hai dumneata, Călugăre, ia zi-ne

Un basm, să-l răsplătim pe Cavaler!»

Morarul, roş la nas ca un chiper Şi beat c-abia mai stăruia în scări,

Stupind în toată lumea cu măscări,

15 N-a aşteptat la rând, precum se cere,

Ci „ca Pilat din Pont, a prins să zbiere,

Iar mai întâi pe sfinţi s-a juruit:

«Ştiu eu un basm de soi, apelpisit,

Şi-n cinstea Cavalerului vi-l spun.»

20 Hangiul, cunoscându-l că-i chiaun,

I-a zis aşa: «Nu te pripi, frăţine,

Un altul e la rând, mai breaz ca tine,

Mai rabdă, să lucrăm eu socoteală.»

«Nu-i chip, pe sfânta cruce! de tocmeală – 25 Strigă Morarul —ori mă laşi, ori plec!»

Iar gazda: «Haide spune, om zevzec,

Netot ce eşti şi tont, lovi-te-ar strechea.»
«Atuncea desfundaţi-vă urechea.
Dar mai întâi vă fac înştiinţare 30 Că-s tămiiat – văd după glas – drept care Dac-oi vorbi cumva mai trenţăros De vină-i berea lui, mă rog frumos.
Căci iacă voi o basnă să vă spui 103
De un teslar şi de muierea lui 35 Când l-a-nşelat c-un june-nvăţăcel.»
Dar Logofătul s-a stropşit la el:
«Mai ţine-ţi limba ta de beţivan,
Căci nu se cade şi-i păcat avan Să strici vercui sau să-l mânjeşti cu bârfe, 40 Şi pe neveste să le faci că-s târfe.
Zi-i altceva căci basme sunt de-ajuns.»
Pe loc i-a dat Morarul beat răspuns: «Numai acela necăsătorit,
Măi vere Oswald, nu-i îmbrobodit!
45 Eu nu prepun c-ai fi cumva şi tu.
Sunt şi muieri de treabă, nu zic nu,
Iar cele rele-s una dintr-o mie:
Ţi-i lucru bine cunoscut şi ţie.
Ce te mânii pe-asemenea poveste?
50 Păi zău, n-avem şi tu şi eu neveste?
Pe-un plug cu boi pot rămăşag să pui Că eu scăpai, măcar că sunt destui Ce cred c-aş fi şi eu încornorat;
Ci trag nădejde cum c-am fost iertat.
55 Prin tainele cereşti şi muiereşti Tu, omule, n-ai nas să răscoleşti!
Atuncea când bărbatu-ndestulat e,
De ce şi-n alte alea să mai cate?»
Ce să mai zic? Morarul cel tehui 60 Nu s-a lăsat în ruptul capului
Şi spuse basmul său de măscărici,
Iar eu mă ţin dator să-l scriu aici.
Deci rogu-te, măi dragă cetitor,
Să nu mă crezi scârbelnic scriitor,
65 Dar sunt silit poveştile-a le spune Aidoma pe toate, rele-bune,

Căci altfel le-aş preface-n mare parte.
Cui nu-s pe plac, să treacă mai departe, Să-ntoarcă fila şi s-aleagă alta:
70 Doar sunt destule – are peşte balta!
— Istorii boiereşti cuviincioase,
Şi povestiri cu tâlcuri cuvioase.
Nu-mi faceţi vină, dac-alegeţi rău:
Cum ştiţi, Morarul e cam nătărău,
Şi Logofătul (şi ca dânşii... roi)
75 Şi doar măs'cări ne spuseră-amândoi.
Tu. Scoate-mă-aşadar ba&ma curată:
De glume nu te superi niciodată.

10
5
K '
AICEA ÎŞI ÎNCEPE MORARUL POVESTIREA
Trăia, demult, în Oxford un găzdoi, Om gros la teşcherea, dar ţărănoi, Teslar de meserie, şi la el Şedea-n chirie-un biet învăţăcel În cele şapte; arte pedepsit Şi-acu a zodier călcând, vădit,
Căci cunoştea tertipuri îndeajuns Ca ori la ce să poată da răspuns De-l cerceta vercine întrebând De va ploua sau nu, şi până când. Ba-ţi mai proorocea şi ce-o să fie Şi câte

toate – cine le mai ştie…

Toţi îi ziceau «drăguţul Necular». Dibaci lă desmierdări şi mai dihai La drăgoştit era, mehenghi dar tare Mironosit – ca fetele fecioare.

Acolo-n han, el singur-singurel Ţinea pe seama lui un ietăcel îmbălsămat cu izmă şi sulcină.

El însuşi mirosea a rădăcină De iarbă dulce şi a odogace.

Pe *Almegist* şi alte terfeloace,

Şi astrolavul de cetit în stele, Socotitoarele şi toate cele Le rânduise-n poliţă, la cap.

Un roş postav pusese pe dulap,

Iar sus de tot o harfă aşezase Pe care înstrunea cântări duioase Incit întreg iatacul răsuna.

El *Angelus ad Virginem* cânta

Şi apoi înc-o seamă de tropare. Mulţi lăudau plăcuta lui cântare. Aşa-şi făcea văleatul dumnealui,

Cu câştiuf său şi ce-i dădeau ai lui.

35 Catadicsind teslarul să se-nsoare, îşi îndrăgea nevasta ca pe-un soare – Ea număra ani optsprezece – dar O cam ţinea la cuşcă, zuliar,

Căci se temea babacul să nu-i toarne ’40 Zvârluga vreun tacâm cumva de coarne, Necunoscând – bobleţ fiind – povaţa De la Caton: să-ţi iei de-o seamă soaţa Şi pe potriva ta – căci bătrâneţea Nu fac casă bună cu juneţea.

45 Dar fi’n’că se vârâse la strâmtoare Urma şi el să paţă, ca oricare.

Frumoasă foc şi mlădioasă, puica Trupşor alung avea ca nevăstuica.

Purta un brâu vârstat cu borangic,

50 Şorţ alb – precum smântâna din ibric – Pe şale şi tivit cu horboţele,

O ie albă numa-n găurele Lucrată jur în jurul gâtului,

Şi guleraş ca pana corbului.

55 La scufa albă îşi lega cordele Aidoma cu gulerul şi ele,

Iar sus pe frunte-şi înnoda maramă.

Şi-avea o uitătură… mamă, mamă… Sprâncenele subţiri,

ca din condei,
60 Şi negre, tot la fel cu ochii ei.
Mai mândră arăta la-nfăţişare Decât un pui de păr când dă în floare, Mai gingaşă ca lâna unei miele...
La brâu ţinea un săculeţ de piele 65 Cu bumbi gălbui şi ghinde de arnici. Nu-i om, oricâte drumuri şi potici Ar fi bătut pe lume, să mai ştie Aşa fătuţă mândră şi nurlie.
Iar pieliţa-i lucioasă semăna 70 C-un galben proaspăt din tarapana.
Cât ce priveşte glasul, nevestica Se măsura la ghiers cu rândunica,
La ţopăit era neîntrecută,
Părând un ied zburdalnic după ciută. 75 Era ca miedul dulcea ei suflare,
Ca florile din fin aromitoare. Zglobie ca un noatin tinerel,
Ca plopul naltă, trasă prin inel. Purta pe piept un fel de chiotoare 80 Taman cât bumbul scutului de mare. Condurii sus de gleznă-i înnoda.
Era un ghiocel, o viorea, încât şi-un crai ar fi primit-o-n pat.
Şi-ar fi nuntit-o orice om bogat.
85 Şi-aşa, cinstite feţe, într-o zi Drăguţul Neculaie se trezi C-a prins o şugui cu dumneaei Bărbatul era dus Sa Oseneye.
Învăţăceii-s pui de şerpi şi vulpe;
90 Şi, înşfăcânlu-i mierla dintre pulpe,
Grăi: «De nu-mi faci gustul, puico, zău Eu pier aici pe loc de focul tău.»
Apoi prinzând-o zdravăn de sub şale I a zis: «Dă-mi, puico, buzele matale 95 Că mor, mă jur pe viaţa de apoi'»
Ea azvârii cu stângul dinapoi Ca noatina şi-ntoarse capul iute
«Pe legea mea că nu te pup; ci du-te, Hai lasă-mă, dă-mi pace, Neculai,
100 De unde nu – zicea – ţip chiu şi vai! Fii milostiv cu mine, frăţioare!»

El începu să-i ceară îndurare Aşa de bâând şi de-ncăpăţnnat Că pin1 la urmă ea s-a-nduplecat,

105 Jurând pe sfântul mucenic Sisoe Ca orişicând să-i facă lui pe voie De cum i s-o ivi prilejul, dar: «Bărbatu-meu e-aşa de zuliar —

I-a spus – că dacă taina n-o păstrezi, 110 Apoi să ştii că moartă-ai să mă vezi.

Să nu crâcneşti c-altmintreâea e bai...»

«N-ai grijă tu – răspunse Neculai Mi-ar fi învăţătura în zadar De n-aş putea prosti un biet teslai.»

115 Aşa s-au înţeles şi s-au legat

S-adaste ceasul – cum v-am arătat.

Io?

Şi dăscălind-o Neculaie bine,

O desmierdă pe buci cum se cuvine, îi mai lipi o dulce sărutare,

120 «îşi luă cinghia şi nălţă cântare.

Spre a-mplini porunca lui Isus,

O dată la biserică s-a dus Leliţa noastră, într-o sărbătoare.

În frunte parcă-i strălucea un soare, 125 Aşa de straşnic se ferchezuise,

Şi-n parohia ceea se brodise Un pălămar, Avesalon anume.

Păr ca al lui bălai, mai rar pe lume, Zulufi-zulufi, şi des nevoie mare;

130 Pe creştet, drept, îşi alegea cărare; Avea ochi suri şi faţa ca bujorul; Botfori cu flori îi încălţau piciorul; Păşea, în cioareci roşii, cilibiu Şi se-mbrăca în spenţăr vioriu 135 Croit dibaci, pocnind pe mijlocel,

Şi cu ţarţamuri multe fel de fel,

Iar pe deasupra vesel patrafir La fel de alb ca albul trandafir.

Era flăcău hazliu şi iscusit 140 La lipitori, la tuns şi bărbierit Şi felurite cărţi ştia a scrie.

De dănţuit danţa minunăţie,

Ca-n vreme ceea-n Oxford pe la ei, Săltând din

zgaibarace, alelei!

145 Când slobozea cântarea-i subţirică Ţinea isonul pe-o lăută mică,

Ba mai era şi vrednic ceteraş.

Nici han, nici crâşmă nu era-n oraş De Voie-Bună-al nostru necălcată 150 Dacă slujea vreo slujnică bogheată. Dar, izmenit din fire, se ferea Să scape pârţuri sau vreo vorbă rea.

Avesalon, voios şi dichisit,

Venea cădelniţând cu fum sfinţit 155 Spre coconetul cel din parohie Şi îşi ţintea privirea arzulie Către a, cea nevastă de teslar,

Căci drăcuşorul dulce şi sprinţar îl fermecase rău. Şi nu mă-ndoi

160 Că dacă dânsul ar fi fost cotoi

Şi ea un şoarec, o-nghiţea pe loc.

Atunci simţi Avesalon un foc Aşa grozav în piept şi-aşijderi rană Că n-a mai vrut de la femei pomană, 165 Scutindu-le – zicea – din curtenie.

Când s-a-nnoptat, o lună durdulie Lucea în cer. Luându-şi alăuta, Ţârcovnicul pe uliţi străbătut-a Spre casa ei, îndrăgostit lulea 170 încât de el nici somnul se lipea.

Cam pe la miezul nopţii a sosit Şi sub fereastra casei s-a oprit Unde şedea teslarul; iar aci Cu glas duios a prins a viersuri,

175 Ţinându-şi meşter hangul pe lăută: «Domniţo, dacă vrerea ta m-ajută, îndură-te de mine-ndureratul...»

Trezindu-se îl auzi bărbatul Şi cuvântă nevestei: «Alison,

180 Au nu-l auzi cântând pe subt oblon Pe-Avesalon, lângă ietac aici?»

Iar ea răspunse: «Zău, că bine zici, Chiar el îi, bărbăţele, ai dreptate.»

Şi-apoi se răsuci pe ceea parte.

185 Dând azi şi mâini târcoale pe la ea, S-a-ndrăgostit Avesalon lulea.

Şi zi şi noapte tot se pârpăleşte, îşi drege cârlionţii, se găteşte;

Prin babe şi codoaşe-i dă de ştire 190 C-ar vrea să-i fie rob întru iubire;
Cântă cu-alean ca un privighetor;
Vin îi trimite, mied aromitor,
Turtiţe calde fierte cu dulceaţă Şi scule-n gustul ei de ţârgoveaţă.
195 Pe una o înduplecă alintul,
Pe alta boieria sau argintul…
Ba, spre-a-i vădi că-i bun de toate cele, Juca şi-n vicleim, suit pe schele.
Ci să-i fi fost de vreun folos încai!
200 Aşi! ea îl îndrăgea pe Neculai,
Dispceţuindu-i toate ale lui încât putea să-şi pună pofta-n eui,
Căci îl făcuse gazdă de batjocuri Râzând de ei şi de-ale sale focuri.
205 Doar vorba veche zice-adevărat:
«Din doi ibovnici cel mai câştigat E ăl de lângă casă». Prin urmare Avesalon plesnea de ciudă mare.
Căci el mai rar dând ochii cu muierea, 210 Tot Neculai se alegea cu mierea.
Să cânte pălămarul «of» şi «vai»,
Tu ţine-te de treabă, Neculai!
Şi s-a-ntimplat că-n ziua sâmbetei S-a dus teslaru-n târg la Oseneye.
215 în lipsa lui, ibovnicul iubit Cu Alison aşa s-a învoit Ca printr-un vicleşug să-şi bată joc De soţul zuliar şi nătântoc.
Şi dac-avea să meargă treaba strună 220 Puteau petrece-o noapte împreună,
Căci amândoi râvneau aşa prilej.
Şi s-a pornit îndată, valvârtej – Nemaiavând răbdare Neculaie —
Să-şi care pe tăcute în odaie 225 Pe două zile apă şi mâncare.
Iar dacă-o face ghiujul întrebare,
O dăscăli pe Alison să-i zică Precum că n-avea ştire de

nimică Şi că de-atuncea nici nu l-a zărit,
230 Că bănuieşte că s-a bolnăvit,
Şi că-n zădar l-a tot strigat o slugă:
Nu dă răspuns şi-o vorbă nu îndrugă.
Acestea se-ntâmplară către seară.
S-a încuiat ibovnicu-n cămară,
235 Dormind, mâncând, el ştie ce-a lucrat, Până duminică la scăpătat.
Mi se ciudea teslarul tontul: vai,
Ce-o fi păţit săracu Neculai?
«Mă tem – zicea căinindu-se bărbatu' 240 Că nu-i de-a bună treaba cu băiatu'.
N-o fi nutrit, ferească Cel de Sus, C-aşa-i acum: azi teafăr – mâine dus. Chiar ieri văzui pe unul în sicriu
Şi şase zile-n urmă era viu.»
245 Strigă mai apoi unui trăpăduş:
«Ia suie sus şi strigă-i, bate-n uşi, Vezi ce-i cu el şi vin' de adă-mi ştire.»
Se duse sluga fără şovăire Şi proţăpit în faţa uşii sale 250 Zbieră ca apucat de alte ale:
«Hei, ce-i cu dumneata, jupân Năică? Cum naiba dormi înfieaga ziulică?»
Niciun răspuns – ţipase de pomană. Şi-atunci ochind o bortă într-o blană 255 Jos lângă prag – era pentru pisică – Văzu ietacul tot prin găurică Şi pin' la urmă iacă l-a zărit:
Sta Neculai cătând pe geam zgâit De parcă se uita la luna nouă...
260 Coboară sluga trepte câte două Şi vestea lui jupânu-său i-o duce.
A prins atunci teslaru-a-şi face cruce: «O, sfântă Filofteio, miluâeşte!
Cum nu-şi dă seama omul ce-l pândeşte! 265 A căpiat de-atâta *astromie.*
Şi s-a smintit, a dat în nebunie.
Eu bănuiam, căci omul pe pământ Nu-i slobod s-afle taina Celui Sfânt.
Da, fericit nepedepsitul care 270 Nu ştie decât crezul,

prin urmare!

O mai păţi cu *astromia* unu…

Umbla pe câmpuri noaptea ca nebunu’ Cătând în stele ce-are să se facă Pin-a căzut de-a’mbou într-o băltoacă! 275 Dar de drăguţul Neculaâe, zău,

Mă jur pe Dumnezeu că-mi pare rău. Căta-voi din sminteală să-l deştept De voi putea, cu voia Celui Drept!

Măi, Robin tu, ia fă-te c-un ciomag 280 Şi saltă uşa-n sus, să pot să-l bag. Îl fac eu pe băiet să-şi vie-n fire.»

Şi merseră la uşă cu grăbire.

Fiind voinică sluga şi legată S-a opintit în clanţă doar o dată,

285 Săltă, şi uşa-ndată a căzut.

Sta Neculai în jilţ, ea piatra mut,

Cu gura vraişte şi cu gâtu-ntins.

Văzând aşa, teslarul l-a cuprins lll

Şi l-a smucit de umeri cu nădejde 290 Căci îl credea în spaime şi-n primejde:

«Hai, Nicuiiţă, lasă ochii-n jos Şi cugetă la crucea lui Hristos!

Am să-ţi descânt de duhuri necurate.»

A spus descântul cel de pe-nserate 295 Spre câte patru vânturi, rând pe rând,

Şi-a cincea oară-n pragul uşii stând:

«Isuse Tu, şi sfântule Ion,

Goniţi din casă robii lui Mamon;

Întoarce-te, Sânpetreo, de-l răpune 300 *Şi Tatăl nostru Naiba-n rugăciune!»*

Când mântui, drăguţul Neculai A suspinat adânc şi zise: «Vai!

Curând va fi pieirea lumii, oare?»

Făcu teslarul: «Ce spui, frăţioare?

305 Ia fă-ţi mai bine-o cruce, creştineşte.» «Dă-mi de băut – acelălalt şopteşte.

Pe urmă va să-ţi dau înştiinţare Despre un ce ascuns, o taină mare S-o ştim doar noi, căci n-o mai spun nicicui. 310 Fugi teslarul de-i aduse lui Un ol cu bere tare, ştii, colea!

Şi după ce-o băură ei pe ea încuie Neculaie uşa bine,
Şi-l ia pe ghiuj alăturea de sine,
315 Zicând: «Ioane, gazda mea cea bună,
Să-mi juri aici pe legea ta străbună Că n-ai să scapi o vorbă nimănui,
Că-i taina lui H ristos şi eu ţi-o spui,
Dar în vileag de-o dai, te osândeşti…
320 Să ştii, că de mă vinzi, înnebuneşti:
Aceasta-i răzbunarea ce te-aşteaptă.»
«Păzească-mă Isus de-aşijderi faptă,
Nu-s gureş – zise bietul prostănac —
Şi nici n-arăt la toţi ce duc în sac.
325 Orice mi-ai spune, nici n-am să crâcnesc O vorbă nimănui, mă juruiesc!»
«Atunci, Ioane, iaca nu mai tac'
Citii un semn la mine-n zodiac Privind la lună când lucea prin nori,
330 Că luni ce vine, pe la cântători,
Aşa potop de ploaie va să cază Cum nici lui Noe nu-i fu dat să vază.
Nici într-un ceas şi lumea se scufundă
340
345
350
355
360
365
370
Iar omenirea va pieri sub undă,
Aşa grozavă fi-va ploaia asta.»
Ţipă teslarul: «Aoleu, nevasta!
Se va-neca. Şi Alison a mea?»
Aproape dete-n brânci pe duşumea De jale mare: «Şi scăpare nu-i?»
«Ba e, dacă vei face cum îţi spui Şi dacă vei. Urma cuminte sfat,
Căci capul tău e neajutorat.

Chiar Salomon a zis înţelepţeşte:
Acel ce ia povăţ nu se căleşte.
De vei urma dibace îndrumare Mă leg şi mie să-mi gătesc scăpare Şi vouă – de catargă n-am nevoie.
Au nu ştii cum scăpă cu zile Noe Când Dumnezeu i-a dat înştiinţare Că va să-nece lumea sub viitoare?»
«Ba cum să nu? Demult...» —a ms teslarul. «Şi nu cunoşti beleaua şi amarul Ce le păţiră Noe şi ai săi Până-şi văzu nevasta-n luntre? Păi,
Cutez să spun că-n ziua-aceea Noe Şi turma şi-ar fi dat de bună voe Numai s-o ştie singură-ntr-o nae.
Ştii ce se cere? — zise Neculaie.
E-o trebuşoară grabnică, şi graba Nu ţine predici, nici nu stă degeaba.
Dă fuga dar şi adu-ne încoace Trei ălbii sau copai sau nişte troace,
Dar vezi să le găseşti mai măricele Ca să putem ca-n bărci pluti în ele.
Şi ia merindea cea trebuincioasă Pe timp de-o zi. De ceilalţi nu ne pasă!
Marţi dimineaţă pe la şase ceasuri S-o domoli urgia de talazuri.
Dar nu le da şi slugilor de ştire Căci pentru ele nu ştiu mântuire.
Sa nu mă-ntrebi de ce, că tot nu spun Chiar dacă-ntrebi: e taina Celui Bun. Ajungă-ţi deci – doar n-ăi fi chiar smintit! — ’Că eşti la fel cu Noe miluit, îţi scap eu şi nevasta, grijă n-ai.
Acuma fugi şi fă ce-ţi arătai.
Iar după ce vei face rost de ele,
De ceie trei copăi mai măricele,
Ca nimeni să nu vadă, pe furiş,
380 Le-atârni în pod pe’ subt acoperiş,
Şi când termini cu treaba, cum ţi-am spus, Sui şi merindea, şi mai ai de dus Un băltăgel să retezăm frânghia Ca să scăpăm când vine apăria.
385 Pe urmă spargi în pod o bortă mare Către grădini,

pe-aproape de coşare Ca să putem răzbi uşor afară Când se va trece ploaia cea varvară. Atuncea vei pluti – mă pun chezaş —

390 Ca gâsculiţa după gâscănaş.

Eu voi striga: „Ioane, Alison,

Fiţi veseli c-am scăpat de chichion!"

Şi tu: „Noroc, jupâne Neculaie,

Te văd, căci iar e soare după ploaie!"

395 Şi-n urmă stăpâni-vom câtu-i viaţa Pământul tot, ca Noe şi cu soaţa.

Dar te vestesc să iei aminte bine Ca nu cumva, în noaptea care vine,

Când fi-vom toţi în bărci, s-aud că-ngaimă 400 O vorbă sau că strigă prins de spaimă Vreunul dintre noi; ci gând cucernic Să înălţăm spre Cel Atotputernic,

C-aşa vrea L De soaţă stai departe Căci nu-i îngăduit păcat de moarte,

405 Cu fapta sau cu ochii nicidecum.

Aşa-i porunca. Mergi în pace-acum!

Luni noapte, când tot omul doarme dus, Noi trei ne-om furişa în ălbii sus Şi-om aştepta la mila Domnului.

410 Hai, pleacă, hai, căci vreme multă nu-i Să te mai dăscălesc... Bătrânii zic:

„Tu fă ce-i de făcut şi taci chitic”...

Doar eşti isteţ, ce să-ţi mai dau povaţă? Mergi, rogu-te, şi scapă-ne cu viaţă.»

415 Teslarul nostru tdnt jdlecă, Mereu Bolborosea: «Văleu!» şi «Văleleu!»

Şi-i spuse soaţei taina-ncetinel.

Ea cunoştea mai abitir ca el Ce rost «avea întreagă viclenia,

420 Dar se făcea c-o ia stenahoria,

Zicând: «Vai mie! fugi, bărbate, du-te,

i C-altmintrelea ni-s vieţile pierdute,

Ţi-s credincioasa, legiuită soaţă.

Mergi, suflete, şi scapă-ne cu viaţă.»

425 Vedeţi de ce e dragostea în stare? închipuirea poate să-l omoare Pe om, atât ce-i tulbură simţirea…

Teslarul nostru prost, pierzându-şi firea, A început să tremure ca plopul,

430 Căci îi părea aievea că potopul Dă buzna să i-o fure pe-Alison,

Se tânguie, se vaicăre Ion.

Bolborosind, o duce-ntr-un oftat Şi caută un troc de frământat,

435 O balie mai mare şi-un hârdău.

Tot pe furiş le urcă-n podul său Legându-le sub grinzi în taină mare.

Apoi alcătui de fiecare Şi câte-o scară ca să poată ei 440 Ajunge sus în ălbii pe fuştei.

Pe urmă rostui cam cât se cere Lipie, brânză, un ulcior cu bere Să aibă preţ de-o zi pe-ndestulate.

Dar pân-a isprăvi cu astea toate 445 Mină pe rândăşiţă şi rândaş

Cu nişte trebi la Londra la oraş.

Iar luni pe seară, după scăpătat,

A stins feştila, porţile-a-ncuiat,

Şi după ce tot lucrul fost-a pus 450 La locul său, cei trei suiră sus.

O clipă toţi mâlciră. «Şşt! Şi hai.

Să zicem crezul», spuse Neculai.

«Şşt!» au şoptit teslarul şi-Alison.

Pe urmă, foarte cuvios, Ion 455 A prins să-nşire psalmi, supus ca oaia, Ciulind urechea ca s-auză ploaia.

La ceasul când se suflă-n lumânări,

Sleit de-atâtea trebi şi frământări,

Teslarul nostru adormise dus 400 Şi horcăia, chircit cu faţa-n sus,

Scoţând suspine lungi adeseori.

Atunci păşind pe scări cu paşi uşori, Coboară Alison şi cu băiatul Şi merg să facă nani chiar în patul 405 Teslarului.

— Aicea să te ţii
Ce giugiuleli şi ce şugubăţii! „.
Şi astfel Neculai şi nevestica Se drăgăliră toată nopticica Până la toaca cea din zori de zi 470 Când prind monahii cânt a slobozi.
Iubeţul pălămar Avesalon,
Cel hojma ros de-al dragostei canon,
S-a dus în zi de luni la Oseneye Spre-a râde şi cânta cu alţi holtei;
475 Şi cu acest prilej un arhondar l-a dat în taină veşti despre teslar. Scoţându-l din biserică afară,
Călugărul i-a spus: «De-alaltăseară Nu-l mai văzut lucrând pe-aici; pesemne 480 Că-i dus, mânat de stareţ, după lemne, Căci merge deseori la pădurar,
Şi-abia a treia zi se-ntoarce iar.
Sau poate că-i acas', de bună seamă,
Dar unde-o fi anume nu-mi dau seamă.» 485 S-a bucurat Avesalon din plin, Gândind: «Acu-i prilejul să m-aţin La noapte: fiindcă, hotărât, de-aseară Nu-l mai zării trebăluind pe-afară.
Phi, zău de nu mă duc la Alison 490 Să-i bat spre zorii zilei la oblon,
La cel ce dă-n ietac. Şi nu se poate, Când îi voi spune ofurile toate Şi cum o îndrăgesc pe ea de tare Să nu m-aleg măcar c-o sărutare.
495 Barem cu-atâta să m-alin şi eu,
Căci gura mea a tot poftit mereu,
De nu mai mult, măcar o pupătură.
Visai azi-noapte chef şi băutură.
Mă culc întâi un ceas sau două şi 500 Pe urmă până-n zori m-oi veseli.»
La cântători, trezit în grabă mare, Avesalon cel fercheş e-n picioare Şi împopoţonat precum curtenii,
El mestecă mastic şi mirodenii 505 Şi, înainte de pieptănătură,
Lemn dulce şi-a vârât sub limbă-n gură Gândind c-aşa mai drăgălaş va fi.

Se duce la teslar acasă şi
Jos sub fereastră se opreşte, drept
510 (îi ajungea pervazul pin’ la piept)
Şi murmură, tuşind, încetişor:
«Au ce mai face dulcele-mi odor?
Ah, păsăruică, fagur, scorţişoară,
Trezeşte-te şi scoate capu-afară!
515 Puţin te sinchiseşti de focul meu Şi ca de dorul tău asud mereu.
Nu-i de mirat că mi s-a-ncins tărâţa:
Tânjesc ca mielul ce râvneşte ţâţa…
De dragostea-ţi aşa-s de pofticios,
520 Încât ca guguştiucul credincios
Nici să mai duc la gură nu mai pot…»
«Ian cară-te de-acolo, om netot,
Nu-i rost de „ieşi la poartă, măi nevastă ’, Am alt ibovnic – vezi că n-oi fi proastă! — 525 Mai de ispravă decât tine, zău!
Te du, să nu te scald cu vrun hârdău,
Şi lasă-mă să dorm, lua-te-ar dracu!»
«Vai mie! — zise-Avesalon săracu’ —
Aşa primeşti iubirea mea curată?
530 Batir atunci sărută-mă o dată
De dragostea lui Mesia şi-a mea.»
«De te-oi pupa te duci?» întreabă ea. Avesalon: «Plec, puico, negreşit.»
Ea: «De-i aşa, vin grabnic, fii gătit!»
535 Şi-i şuşoti lui Neculai: «Nici pis
Să nu crâcneşti, căci vei muri de râs.»
A-ngenuncheat Avesalon băiatul Zicând: «îs mai ferice ca-mpăratul Căci trag nădejde c-o să-mi dai apoi 540 Şi dragostea, o dulce cintezoi…»
Deschise Alison oblonul iute Şi l-a-ndemnat: «Hai, pupă-mă şi du-te,
Să nu cumva vecinii să ne-auză.» r Avesalon s-a şters întâi pe buză.
,)45 Era o noapte neagră, lună neam…

Muierea-şi scoase târtiţa la geam,
Iar dânsul n-a păţit-o mai urât Decât că a pupat-o-n cur, şi-atât.
Ba încă cu nesaţ şi fără teamă...
V9 Apoi sări ca ars: de bună seamă Că s-a-nşelat – femeia barbă n-are,
Iar el simţise păr sub sărutare;
Şi-a spus: «Ptiu! ce făcui, sărac de mine!» Ea chicoti şi-nchise geamul bine.
Avesalon o ia mofluz din loc Şi Neculaie râde: «Barbă! Cioc!
Pre legea mea, frumos l-am păcălit!»
Iar bietul pălămar l-a auzit Şi buzele să-şi muşte începu, Zicându-şi: «Ţi-oi plăti, aşteaptă tu...»
Au cine-şi freacă gura-B fel şi chip Cu mâneca, cu paie, cu nisip?
Avesalon, ce bâiguie mereu:
«Să mă înghită iadul dacă eu N-aş da şi târgul tot fără tocmeală Ca să-mi răzbun această terfeleală!
Văleu, valeu, de ce nu m-am ferit!»
Aprinsul foc i-era acum sleit.
De când pupase jupâniţa-n spate îşi dase naibii dorurile toate,
Căci nu se mai simţea de-amor bolind, îşi înjura cu foc mândruţa-n gând Şi lăcrima precum un prunc bătut.
Trecu pe urmă uliţa tăcut La fierăria lui Gevrei, fierarul,
Cel ce făcea cuţitul şi brăzdarul La pluguri şi le ascuţea de zoi Ţârcovnicul bătu încetişor;
«Gervei, dă drumul iute la oblon.»
«Care eşti ăla?» – «Eu, Avesalon.» «Avesalon! Pe sfânta Mturghie!
Ce te sculaşi cu noaptea-n cap, bădie?
Ce jar te arde? Poate, cine ştie,
Te-a scos dintr-ale vreo zurlie;
Pe sfântul Stan, pricepi ce vreau să ziu...»
Avesalon, mofluz, tăcu chitic Căci n-avea chef de glumă întrucât Era afanisit mai mult decât Ştia fierarul. Şi i-a zis:

«Măi frate,
Dă-mi drugul cela ros, fă bunătate,
Că mi-i de trebuinţă niţeluş Şi ţi-l aduc la fugă, tot acuş.»
Gervei răspunse: «De mi-ai cere aur Sau pungi de bani, pe cinstea mea de faur Că ţi le-aş da pe loc, nenumărate.
Da' zău, ce vrei să faci cu fierul, frate?» Avesalon: «De-acu ce-o fi să fie, lis
Ţi-oi povesti eu mâine tot şi ţie.»
Şi drugu-l ia de capătul cel rece.
Apoi, tiptil, coboară-n drum şi trece Din nou în faţa casei la teslar.
Întâi tuşeşte, apoi bate rar La fel ca înainte, la oblon.
«Cine-i la geam? — întreabă Alison – Cine tot bate, n-o fi vreun fur?»
«Ba nu, puicuţo scumpă, nu, mă jur, îs eu, Avesalon, mândruţa mea, îţi adusei inel – aşa zicea —
De la măicuţa mea I-am moştenit,
De aur e şi-i straşnic meşterit,
Ţi-l pun în deşt, o gură dacă-mi dai.»
Vrând să-şi sloboază udul, Neculai Chiti c-ar fi şi mai grozavă gluma De l-ar pupa pe el în dos acuma.
Zis şi făcut: deschise geamul iute Şi scoase ditai dosu pe tăcute Aproape până dincolo de şale.
Avesalon şopti: «Mă rog matale,
O vorbă zi-mi, puicuţă adorată!»
Iar Neculaie trage-un pârţ, măi tată,
Aşa grozav de parc-ar fi trăsnit,
Iar pălămaru-aproape c-a orbit.
Dar tot l-a ars cu drugul cel din foc Pe Neculai la noadă, la mijloc.
I se jupise pielea de-un pălmoi,
Aşa-l fripsese fierul dinapoi;
Credea că moare-acolo de arsură Şi prinse a zbiera nebun din gură:
«Văleu! Săriţi cu apă! Apă, apă!»
Teslarul s-a trezit ca-mpuns de ţeapă Căci «Apă!»

auzind şi hărmălaiex-x Gândeşte: «Potopenia lui Nae!»
Se-nalţă-n cot şi, fără gălăgie,
Harş! dă cu securicea în frânghie,
635 Pe urmă: bâldâbâc! Şi se trezeşte Jos pe podele cât ai zice peşte.
Şi când ajunge-aici rămâne lat.
Iar Alison şi Neculai se zbat Şi dau din colţ în colţ, zbierând pe stradă., 640 Aleargă megieşii toţi să-l vadă Pe bietul om zăcând fără putere Şi gălbejit la chip, căci în cădere
S-a întâmplat o mină că şi-a frânt.
Dar nu putea să scoată un cuvânt Căci de-ncerca să facă treaba asta Săreau învăţăcelul şi nevasta Zicând la toţi vecinii că-i smintit,
Că de «potop» aşa-i de-nnebunit în mintea-i de bolind, incit luase Trei ălbii, că le-a dus în podul casei Şi-n pod sub coperiş le-a spânzurat,
Şi că pe ei nebunul i-a jurat Să doarmă sus, să-i ţină «companie».
Vecinii rid de-asemeni fandaxie,
Văd borta-n podul casei şi fac haz Cu toţii de-al teslarului necaz.
Da bietul să răspunză?... în zadar,
Nu-l ascultau nici plozii pe teslar.
Iar când a prins să facă jurăminte,
Tot târgul l-a ţinut că-i scos din minte Căci pălămarii – ciotcă între ei – Spuneau: «Ion e capiu, fraţii mei!»
Şi toţi s-au veselit de sfada asta.
Şi iac-aşa s-a drăgostit nevasta – Măcar că omul ei era gelos – Şi a pupat-o pălămaru-n dos,
Iar Neculai s-a pârjolit la spate, încălecai pe-o şa... şi sănătate!
AICI SE ISPRĂVEŞTE POVESTIREA MORARULUI

POVESTIREA LOGOFĂTULUI

Făcurăm haz de snoava cea cu hai Cu alde-Avesaion şi ’Neculai,

Şi-am spus că-i bună unii, alţii rea,

Dar câţi eram, mai toţi am râs de ea 5 Şi nimeni, zău, îngreţoşat n-a fost Făr’ numai Oswald Logofătul nost’

Ce tot teslar era de meserie, îi scăpăra în ochi de-un dram mânie Şi bombănea şi suduia mocnit:

10 «Ţi-aş povesti, ca să te ştiu plătit,

O snoavă despre un morar isteţ,

Dac-aş mai pune pe măscări vrun preţ,

Dar nu-mi mai arde-acum... sunt om bătrân, Păşunea-i sub nămeţi... azi rumeg fân.

15 Cu albă nea mă troieniră anii Şi inima-i ca perii mei bălanii,

De n-oi fi doar şi eu ca o moşmoală Ce tot mai mucezită-i şi mai goală Pin’ putrezeşte-n bălegar sau paie.

20 Cu noi bătrânii mult mă tem c-aşa e:

Căci putrezim nainte de-a ne coace;

Dar câhtu-i cânt, şi moşul vrea să joace.

Cu firea veşnic omul nost’ se pierde 25 Să aibă creştet alb şi coada verde

Ca prazul... Chiar când vlaga dusă ni-i Tot nu ne-am săturat de nebunii.

Măcar că doar de gură suntem buni.

Ci spuza dac-o scurmi mai sar tăciuni,
30 Chiar patru, după cum voi desluşi: *Minciuna, făloşia, jindul şi*
Mânia: astea pururi scot văpăi.
Şi chiar de te-ai muiat în bălămăi Pohtirea nu te iartă, drept vă spun.
Eu mi-am păstrat un colţ de mânz, şi-i bun, *t* ’35 Măcar că ani au prins a se-aduna De când îmi curge viaţa din cană.
Căci Moartea, vezi, de cum venii pe lume Suci canaua şi de-atunci în spume Se scurse vinul meu o viaţă-ntreagă 40 Şi-aproape-i goală butea, sună-a doagă.
Se mai prelinge viaţa picuri, picuri…
Degeaba meliţi, moşule, nimicuri De ce năzdrăvănii făcuşi pe vremuri:
Ai dat în mintea pruncilor şi tremuri.»
45 Când auzi asemeni dăscăleală
Grăi Hangiul ca un domn, eu fală:
«La ce slujeşte-aşa învăţătură?
Ce hojma cuvântăm ca din scriptură?
Doar dracu’ face popi din logofeţi 5b Şi vraci de rele din cârpaci bobleţi
Ci spune-ţi snoava mai degrabJ, căci iată ţ. Şi Vadu-Adinc şi Greenwichul s-arată,
Al târg ce mulţi pungaşi ascunde-n el-. Purcede, hai, şi nu mai sta de fel.»
55 «Cinstite feţe – zise Oswald iară —
Mă rog frumos să nu-mi aud ocară De l-oi lua în spăngi pe-acest ghiorlan:
Dator îs a-i plăti până la ban.
Ne-a povestit beţivul de Morar 60 Cum l-a-nşelat nevasta pe-un teslar.
Eu ştiu că-n mine a voit să bată îngăduiţi a-l răsplăti pe dată Tot desmăţat ca el am să cuvânt,
Vedea-l-aş lat în şanţ cu gâtu’ frânt.
65 El cată paiu-n ochiul meu, săracu’,
Dar bârna dintr-al său n-o vede,al dracu’!»

DE-AICI SE-NCEPE POVESTIREA LOGOFĂTULUI

La Trumpington, de Cambridge nu departe, Un pod în două gârla o desparte,

Şi-acolo stă o moară aşezată;

Şi zău vă spun poveste-adevărată,

Că-n moara ceea se afla morar Un om ca un păun de mândru, dar Bun cimpoiaş, pescar şi vânător,

De mreje iscusit împletitor Şi bătăuş, voinic între voinici.

Purta la brâu un junghi, nu junghi ci brici, Un cuţitaş meşteşugit în pungă – De n-avea rânză nimeni să-l împungă – Şi-un şiş de Scheffield în carâmb pitit.

Obraz rotund avea şi nas teşit.

Iar creştetul – ca la maimuţă dosul.

Trecea drept spaima pieţii, bătăiosul.

Creştinii nu-ndrăzneau să-l prea asmuţă,

Să nu se-ncarce, vezi, de doamne-ajută!

Mehenghi şi înrăit la furt era:

Făină, grâu nici că fura – stingea.

Fudulul Simkin toţi aveau să-i spună.

Ţinea nevastă, deh, din casă bună:

Era tătân-său popă-n parohie Şi-i dase zestre multă-alămărie,

Căci se voia cu Simkin încuscrit.

Crescuse fata printre maici, la schit,

Căci Simkin doar a spus că nu se-nsoară Decât cu fată «cultă» şi fecioară,

Obrazul de chiabur chitind să-şi ţie.

Ea – ca o coţofană de zglobie…

Mai mare dragul să-i priveşti pe-ăşti doi La slujbe, el nainte, ea napoi,

El cu tichie-n cap ca un cocoş,

Iar ea pe urma lui, gătită-n roş Şi cu colţuni tot roşi de garofiţă.

Pas’ de nu-i spune dânşii «jupâniţă»!

Şi nu se-afla viteaz printre becheri Să-i zvârle dânşii vorbe în doi peri Fără-de-numai de-ar fi vrut morţiş Să

simtă-n el tăiş de junghi sau şiş.
Cu zuliarul nu te joci, şi asta E sănătos s-o ştie şi nevasta.
Ziceau de ea că-i rea de muscă, unii, 11© Deşi făloasă foc, precum păunii!
Sub nas nu-i ajungeai, parcă-i puţea,
Şi toţi îi datorau o temenea,
Căci doar era neam mare, pricopsit,
Şi se şcolise printre maici la schit.
115 Aveau copii aceştia doi: o fată De douăzeci de ani, nemăritată,
Şi-un prunc ce nu-mplinise încă anul,
Dar voinicel şi zdravăn, dolofanul.
Era huidumă-n lege feticica,
120 Cu nasul cârn şi ochi verzui ca sticla,
Cu buci bogate şi bogată-n piept,
Dar păr bălai frumos, ce-i drept e drept.
Având aşa mândreţe de nepoată Parohul vrea să-i lase prin diată 125 Tot ce-şi agonisise cu sudori;
Şi se uita ponciş la peţitori,
Căci ar fi vrut pe fată s-o nuntească Un ginere din tagma preoţească;
Bănuţii sfinţi mai bine-i cheltuiesc 130 Cei ce purced din vechi ciolan popesc. Deci coada sus căta el a-şi ţinea Măcar că sfânt-altarul păgubea.
Greu dijmuia moraru-acesta, zău,
La grâu şi orz pe toţi din jurul său,
135 Dar mai ales se-afla o şcoală mare
La Cambridge, de-i mai zic Palatul Soare, Ce griul – tot la el şi-l măcina.
Şi într-o bună zi, să vezi belea,
Se surpă economul rău de boală 140 De toţi gândeau că nici nu se mai scoală. Morarul – pun’te pe sfeterisit
Mai rău ca înainte, însutit;
Căci pân-atunci ciupea mai cumpătat,
Dar iama da acum înverşunat.
145 Degeaba-i face hai şi tărăboi Vel-dascălul, că dânsul

usturoi Nici n-a mâncat, nici gura nu-i miroase.
Acolo-n Şcoala Soarelui, în case,
Trăiau doi tineri şi săraci dieci,
Ghiduşi, dar şi căpoşi ca doi berbeci;
Iar hâtrii ceştia doi, aşa de-o joacă,
S-au tot rugat de dascăl să le facă H atârul şi să-i lase-odat' măcar Să meargă ei cu grâul la morar;
Şi gitul pe butuc şi-l pun, mai zic,
Că n-o să fure hoţul un mertic Cu anasâna sau prin viclenie.
Şi-n urmă spuse dascălul: «Ei, fie.»
Allan şi John erau chemaţi pe nume,
Din Strother amândoi, dar unde-anume Prin miazănoapte-i târgul, n-am habar.
Allan a înşăuat un armăsar,
I-a pus în spate sacul, şi cum spui,
Porni la drum cu John în urma lui,
încinşi la brâu cu spată şi cu scut Fixndu-le drumeagul cunoscut,
Neînsoţiţi, ajunseră la moară.
«Hei, bun găsit, măi Simkin – îi strigară Ce-ţi face doamna, dar mândruţa fată?»
«Tu, Allan? Ptiu, bătu-te-ar să te bată!
Şi iacă-l şi pe John! Ce vânt v-aduse?»
«Nevoia, Simkin, n-are slugi – îi spuse John hâtrului – ci singură se-ajuâă.
Din moşi-strămoşi zicala ni-i ştiută.
Biet economu' nostru-i bolnav foarte,
ÎI chinuie măselele de moarte;
Şi-atunci venirăm, iacătă, noi doi,
Să măcinăm şi să pornim 'napoi.
Ci rogu-te, dă-i zor şi nu ne ţine.»
Le-a zis morarul: «Bun, lăsaţi pe mine! Dar voi cum vă veţi trece de urât?»
«Eu am să stau sus lângă coş, şi-atât – îi spuse John – să văd drăcia cum e,
Căci n-am văzut, de când mă ştiu pe lume, Cum

umblă hâta asta, bat-o vina.»
«Eu – zise Adan —voi pândi făina
225

220
215
210
205
200
195

190
Cum firuie prin leică din piscoaie Şi creşte – moţ – acoâea în copaie.
Aşa-mi voi trece vremea; căci, zic zău,
Măi John, eu tot atât de nătărău în ale morii sunt la fel ca tine.»
Zâmbi acel morar vulpoi în sine,
Zicându-şi: «Ehehei, ba tot îi ard!
Ei cred că nu e chip să-i leg la gard.
Să n-am noroc de nu-i îmbrobodesc,
Măcar că-s ei de neam cărturăresc.
Pe cât se cred ei mai isteţi, mă jur Pe-atât de mai al dracului să-i fur... în sac am să le pun tărâţă goală.
Nu-s mai deştepţi doar cei trecuţi prin şcoală, I-a spus odată lupului o iapă.
Pe toată cartea lor nu dau o ceapă.»
Când îi veni lui bine, ca-ntr-o doară,
Agale, a ieşit pe uşă-afară,
Privind în sus şi-n jos, pin-a găsit Şoimanul celor tineri

priponit în dosul morii (i subt un pilc de boz.
S-a dus Ta cal morarul, tacticos,
L-a uşurat de şa şi de ibâncă,
Iar calul, slobod, o zbughi prin luncă Spre nişte iepi cu cozile în vânt,
Şi le ajunse falnic, nechezând.
S-a-ntors moraru-n treburile sale Şi-a stat cu flăcăiandii la taclale.
Scoţându-şi măcinişul lor din moară, Umplură sacul bine şi-l legară Iar John s-a dus la cal, dar calul ia-l De unde nu-i, nici urmă nu-i de cal.
Şi zbiară John ca ars; «Săriţi, văleu,
Hăi, Allan, mişcă-ncoa', ce Dumnezeu, Pierdurăm calul dascălului, frate!»
Atuncea Allan îşi uită de toate,
De grâu şi de făină, şi-a strigat:
«Ce? Care? Când? Cum naiba de-a scăpat?»
Şi hop şi morăriţa-n goana mare Zicând: «Păi dobitocul, frăţioare,
Fugi hăt colo-n luncă după iepe,
Ptiu, ologi-i-ar mina sau să-i crepe Cui n-a ştiut a-l priponi mai bine.»
Atuncea John lui Allan: «Măi frăţine,

Dă spada jos, că, ia, şi eu o lepăd;
Ca ciuta de uşure ştiu să trepăd.
Nu-i chip cu amândoi să se măsoare.
Cum nu-l băgaşi în staul dinioare?
235 Halal de capul tău, că-i cam zevzec.»
Şi-o ia la goană John, şi el cap sec,
Spre luncă, după Allan, tot acuş.
Ci când văzu morarul că-s bun duşi,
Cam un mertic le dijmui din sac,
240 Zicând ne vestii: «Ia şi fă colac.
Urât îi mai băgat în spărieţi.
Nu-s ei decât morarul mai isteţi Cu toate cele de prin cărţi deprinse.

Ian uite-i: parcă-s plozi jucând de-a prinse, 245 Nu-i pun ei mâna-n coamă prea uşor.»

Şi fug prin luncă proştii, fără spor,

Dând chiote: «Ho, lua-te-ar să te ia...

Tu fluieră-l, că eu l-aţin colea.»

Ci scurt povestea, până hăt spre sară 250 Cu sufletul la gură alergară,

Răzbind ca să-l apuce de dârloagă Abia când l-încolţiră-ntr-o viroagă.

Se-ntoarce John proşcat ca vai de el, Trudit şi frânt, şi Allan tot la fel.

255 «Of – geme John – of, soartă prea amară, Că ne-am făcut de basm şi de ocară.

Cu griul dijmuit, ne-or zice proşti Şi dascălul şi toţi fârtaţii noşti.

Dar mai ales morarul 1 Vai şi-amarl»

260 Se tânguia, mânându-l pe-armăsar Spre moară, după ce s-a-niunecat.

Morarul sta la vatră aşezat.

Să plece ei acas' acum nici gând.

Şi de morar atunci s-au fost rugind 265 Să-i găzduie, iar ei l-or omeni.

«Nu-i loc – le zise el – dar cât o fi,

Ca fraţii între noi îl vom împarte.

Ni-i strâmt, dar voi, burduf fiind de carte, Prin doxa voastră ce vi-i a lăţi 270 Cât leghea şapte coţi, ba şi mai şi?

Ian daţi cu ochii roată, vezi, vă place?

Sau faceţi loc cu vrăji, că ştiţi a face.»

«Măi Simkin – zise John – pe Cel de Sus, Vorbişi în râs, dar bine le-ai mai spus.

275 Căci zice-o vorbă veche-nţelepţeşte: *Ţi-aduci de-acas', ori iei ce se găseşte.* Dar mai ruga-te-aş, uite, ca pe-un frate, Să nu ne laşi cu gurile uscate Şi ţi-om plăti cinstit negustoreşte:

280 Cu mina goală nimeni n-a prins peşte. Arginţi avem şi ţi i-om da desîrg.»

Morarul îşi trimise fata-n târg S-aducă pâini şi nişte bere

tare,
Ba şi-un gânsac le puse la frigare.
285 La doi-trei paşi de patul său alături,
Pe-o laviţă le-a-ntins prostiri şi pături.
Şi tot acolo fata lui avea un pat al său, de ei alăturea.
Ce rost să scociorâm de ce şi cum 290 Nu i-a putut adăposti altcum:
Păi n-avea alt iatac, şi... se-nţelege...
Tăifăsuind, s-au ospătat în lege,
S-au adăpat vârtos cu bere tare Şi-n crucea nopţii – halda la culcare!
295 De bere multă sughiţa morarul;
Din roşu, se făcuse alb ca varul;
Vorbea dogit pe nas chiar mai dihai Decât dac"-ar fi prins un guturai. Se-aburcă-n pat, şi după el cocoana,
300 Fâşneaţă, bat-o, cum îi coţofana,
Căci îşi udase pliscul drăgălaş, în leagăn l-aşează pe copilaş Chiar lângă pat, să-i deie sân, de-o cere. Golind din ol ce-a mai rămas din bere 305 Se saltă-n pat şi fata frumuşel;
La fel şi John, cu Allan după el.
Şi nu le-au fost de loc trebuitoare Ştiu eu ce buruieni adormitoare.
Morarul horăia adânc din gât,
310 Ba şi pe dinapoi făcea urât.
Nevasta-i ţine ison de cimpoi,
Şi fiindcă n-ajung dânşii amândoi Se vâră-n hangul lor şi fata mare.
Când Allan auzi aşa cântare 315 îl înghioldi pe John: «Dormi, bre, ia zi? Mai pomenit-ai tu de când te ştii Vecernie aşa precum ne cântă,
Bătu-i-ar şapte mucenici şi-o sfântă! Aiasta nu-i ciniare omenească,
320 Fi-le-ar de cap şi-n iad să putrezească! Nu-i chip de somn cu-asemeni aghioase. Da’ las’ pe mine, tragem noi foloase...
De rele să am parte şi belele De nu i-oi face felul fetei

cele!
325 Ne scoatem noi pârleala, vei vedea,
Căci e o lege care zice-aşa:
Când omul într-un lucru-i păgubit Câştig afla-va-ntr-altul negreşit.
Ne-a dijmuit la grâu, nu-ncape ba,
330 Azi toate ne-au cam mers anapoda!
Şi cum n-o să mai capăt ce pierdui îmi iau despăgubirea – alt chip nu-i.»
Răspunse John: «Măi Allan, eu îţi spun, Ia seama că moraru-i cam nebun,
335 Şi dac-o fi din somn să se ridice Taman când eşti în chpa mai ferice Ne jugăneşte pe-amândoi deodată.»
«Nu-l tem nici cât pe-o muscă degerată,» I-o-ntoarse celălalt. Zis şi făcut,
340 Se furişă la fată-n aşternut
Iar fata ce dormea cu faţa-n sus Nici nu mai apucă să zică pis,
Că Allan, ce mai, şi trecu la treabă.
Să trec şi eu la cellalt mai degrabă.
345 Rămas de unu singur John în pat,
Se căina în sine ne'mpăcat:
«Urât şi-au mai bătut de mine joc.
Acum curat că sunt un dobitoc.
Prietinu-mi măcar dreptate-şi face,
350 Pe fată-o strânge-n braţe cum îi place.
A cutezat, şi iaca-i merge-n plin.
Eu zac aici ca prostul şi suspin.
Şi de se află-n târg povestea toată,
Din tont şi nătăfleţ n-or să mă scoată!
355 De nu cutez şi eu, să crăp aice.
Nu-ncerci, nici nu câştigi, zicala zice.»
Deci s-a prelins din pat cu grijă mare, La leagănul şi-l pune la picioare;
Şi tocmai când sfârşeşte treaba asta,
360 Poftim că se trezeşte şi nevasta Şi merge să-şi sloboază udu-afară.

Iar când se-ntoarce-n bezna casei iară, Achipuie spre leagăn, dar degeaba.
«Alei – îşi zice ea – frumoasă treaba, 130
365 Cât pe-acolea să-ncalec pe-ăştia doi:
Avea ce râde dracu-atunci de noi.»
Şi bâjbâie spre leagăn tot orbeşte îl află, dă de pat, şi nici gândeşte Că patu-i cu păcat, căci doar stătea 370 Cu leagănul de el alăturea.
Prin beznă, vezi, îşi încurcă socoata,
Şi se urcă la John în pat... şi gata.
Dar tocmai când gândea să aţipească, Se-avântă John cu poftă dăscălească 375 Şi-aşi jderi bucurie i-a făcut,
Cum ea de-un cârd de ani n-a mai ştiut.
Aşa vârtos îi da şi cu temei.
Şi-au petrecut cei doi învăţăcei Pân-a cântat cocoşul de trei ori.
380 Ajunse Allan istovit spre zori
Că doar trudise harnic noaptea-ntreagă,
Şi zise: «Dulce Maulin, fată dragă,
E ziuă, ia, nu-i chip să mai rămâi;
Dar iute, jur, că gândul meu dintâi 385 De-a pururi tu vei fi, te port în mine.»
Iubitul meu – îi zise – mergi cu bine;
Dar am o vorbă să-ţi mai spui matale:
Când treci pe lângă moară jos devale, Deschide uşa morii, fă-mi pe plac,
390 Şi vei găsi acolo un colac
Din grâul ce-l fură tătâne-meu.
Şi-acum, iubite, mergi cu Dumnezeu;
Să mi te ţină-ntreg, mă rog de Dânsul!»
Iar când sfârşi, mai-mai s-o-nece plânsul.
395 Se şcoala Allan, chibzuind acuş Că-i timpul să se-ntoarcă la culcuş,
Şi drept cu mâna-n leagăn nimeri.
«Ei, drace – zice – asta ce-o mai fi!
Să ştii că nu mi-a fost de-a bună cazna;
400 Tehui de cap cum sunt, am luat-o razna,

Căci după leagăn văd c-aici în pat Morarul cu nevasta stă culcat.»
Şi o cârmi – întru pierzarea sa —
Taman unde morarul sforăia.
Crezând c-a nimerit la John în pat,
Alături de morar s-a strecurat,
L-a luat de după gât şi i-a şoptit:
«Măi, John, ia scoală, măi, dovleac dogit, Şi-ascultă colea faptă vitejească:
Să mor, sau sfântu' Iacov mă trăsnească De n-o mârlii pe fată de trei ori,
În noaptea asta scurtă, până-n zori.
Iar tu, mişele, staşi cu frica-n oase.»
«Aha! — sări morarul – ticăloase! Tâlhar proclet, diac ticăloşit,
Aicea te omor, s-a isprăvit.
Au cum avuşi obraz s-o terfeleşti Pe fata mea din rude mari popeşti?»
Şi-i puse ghiara-n gât să-l deie gata.
Dar i-apucă şi Allan beregata,
Şi-l otânji cu pumnul în năsoi.
Ţâşnea dintr-însul sângele şuvoi,
Că-i zdrumicase rău şi nas şi gură;
Pe urmă – să te ţii tăvălitură,
Ca porcii-n zoi; şi iar se scoală, când,
Moraru-n leagăn cu piciorul dând,
Căzu pe spate peste soaţă-n pat.
Ea nici habar n-avea că ei se bat,
Căci adormise tun cu John alături De harnic ce-osteniseră-ntre pături.
Icni din somn şi dete chiot mare:
«Aibi milă, Sfântă Cruce, şi-ndurare!
În manus tuas| Doamne! Scoal', bărbate, Că iadul tot asupră-ne se-abate;
Pe loc plesnesc de nu m-ajuţi să scap: îmi stă un drac pe pântec şi-altu-n cap; Se bat învăţăceii lui Mamon.»
Sări ca-mpuns de-o ţeapă-n tur şi John Şi bâjbâi prin

beznă ici-colea Dup-un ciomag. Nevasta, hop şi ea,
440 Şi locul cunoscând de-a fir-a-păr,
Găsi degrab' ciomagu-ntr-un ungher.
Se prizărea o geană de lumină,
Cât bruma se cernea din luna plină,
Şi-n tremuratul firav al luminei 445 Nu desluşi anume care cine-i,
Pin' ce zări în beznă o albeaţă.
Atunci, mijindu-şi ochii, buna soaţă Gândi că-i Allan – el purta tichie – Şi-ochindu-l bine drept la scăfârlie,
450 Lovi cu sete… ţeasta soţului:
Albeaţa – vezi – era chelia lui.
Morarul se prăvale, ţipă «mor», îl bat învăţăceii cât ce vor,
Apoi se-mbracă, ies, pun sacu-n spate, 455 Scot calul, şi-o pornesc pe nemâncate, Ba trec şi pe la moară-n drumul lor, Să ia colacul proaspăt, rumeior.
Aşa păţi morarul cel fudul,
Să-i fie-nvăţătură îndestul:
460 Bătut-bătut, cu banii luaţi – că doară Pe banii lui cei doi se ospătară —
Şi başca soaţa cotoită bine.
Ba nici cu fata, zău, nu mi-i ruşine.
Şi-nchei acum c-o vorbă-adevărată: 465 Că după faptă vine şi răsplată,
Şi că tâlharul tâlhărit va fi.
Ci, Doamne, ce ne străjui din tării, Pe toţi de-aici păzeşte-ne de rău,
Şi mari şi mici, prin mare harul Tău.
AICI SE-NCHEIE POVESTIREA LOGOFĂTULUI.

POVESTIREA BUCĂTARULUI

«Grozavă povestire, Logofete! —

Grăi socaciul şi-l bătu pe spete —

H ă-hă, pe răstignirea lui H ristos,

A tras morarul ăsta slut ponos 5 Din pricină că fuse gazdă bună!

Avea dreptate Solomon să spună:

„Nu aciui pe orişicine-n casă”,

Căci noaptea-i treabă cam primejdioasă A fi găzdaş... Să iei aminte bine 10 Pe cine ţii alăturea de tine.

Zău, să mă bată Dumnezeu din Cer,

Dacă de când mă ştiu că-s Hogge din Ware Am pomenit morar mai păcălit!

Parşivă poznă a mai înghiţit!...

15 Dar să scurtăm zăbava, bre fârtaţi,

Şi de-ţi catadicsi să m-ascultaţi M-aş strădui cât pot şi spune-v-aş Un basm şi eu, ca omul nevoiaş,

O şotie-ntâmplată-n târg la noi...»

20 Hangiul îi răspunse: «Te învoi.

Zi-i, Roger, unul bine rumenit,

Că multe tocăniţe-ai dijmuit Şi ai vândut o groază de plăcinţi Sleite şi făcute iar fierbinţi 25 Şi mulţi hagii te blestemară rău Că li s-a aplecat de borşul tău,

Şi de gâscanii îndopaţi cu paie,

Căci ai în cuhnie multă muscăraie.
Dă-i drumul dar şi te-aş ruga, măi dragă,
Să nu căşuni pe ce-ţi spusei în şagă;
Poţi pune adevăr şi-n zeflemea!»
I-o-ntoarse Roger: «Da, pre legea mea, Dar „adevărul supără şi-n glumă”.
Deci, Harry Bailey, jură-te pe mumă Că nu te mânii dacă mai târziu
Ţi-oi zice şi-o poveste c-un hangiu.
N-o torn acum, te iert deocamdată Da’ pin’ la despărţire-s bun de plată.» Zicând acestea râse-n gura mare.
Şi depănă povestea următoare.
ACI ÎNCEPE povestirea bucătarului
Trăia în târgul nostru, măi frăţie,
Un ucenic de birt şi băcălie,
Zglobiu precum stigleţul în pădure, Bondoc dar chipeş, ochişorii mure,
Cu părul negru netezit frumos,
Şi dănţiiia aşa năbădăios Incit i-au zis Chefliul Petrişor.
Plin-ochi era cu vorbe de amor Aşa precum e stupul plin de miere;
Ferice ei când da peste-o muiere!...
Juca la orice nuntă şi-i plăcea La crâşmă mult mai mult ca la tejghea.
Iar când în Cheapside se-ntâmpla să vie Vreo panaramă – zbughi, dte prăvălie!
Ci până nu se sătura jucând
Şi nu privea comedia, nici gând De-ntoarcere. Şi petrecea astfel Cu-o ceată tot de şugubeţi ca el.
Lua cu dânşii loc de adunare Să joace-n zar în Uliţa-Cutare,
Căci nu aflai în târg aruncător De oase mai dibaci ca Petrişor,
Şi nici nu se uita prea mult la lire Când azvârlea cu banii prin tractire...
Jupimsu lucrul ăsta l-a-nţeles,
Căci gol găsea saltarul prea ades.

Un ucenic aşa petrecăreţ,
Chefliu, dedat la joc şi iubăreţ,
Pe negustor îl păgubeşte foarte, iO Măcar că la chiolhan el nu ia parte.
Ori cinţi cu cobza, ori cânţi cu cinghia, îs tot un drac şi zarul şi hoţia.
Vezi bine că la punga cea săracă Petrecerea cu cinstea nu se-mpacă...
35 S-a tot luptat Petruţ cu băcălia Cam cât ţinea pe-atunci ucenicia,
Deşi-l mustrau mereu, şi nu arare L-au dus cu-alai la Newgate lă-nchisoare.
Dar socotind în condici într-o zi,
40 Jupânu-său băcanul se trezi
Gândind la zicătoarea care spune:
«Decât să strice şi pe cele bune,
Mai bine zvârle mărul putrezit».
La fel şi cu argatul nărăvit:
45 Mai bine-alungă-l cât de iute poţi,
Decât să-ţi strice servitorii toţi,
Aşa că îi dădu simbria lui Şi-i spuse să se ducă dracului.
Aşa l-au dat afar' ca pe-o măsea.
50 De-acuma joacă, Petre, cât îi vrea!
Dar cum tot hoţul are şi părtaş Când jăcmăneşte el pe păgubaş Sau pe acel ce-i dă-mprumut parale, Petruţ îşi duse lucrurile sale 55 Şi patul la un haidamac de-al său Tot un chefliu, de soi la fel de rău. Muierea lui ţinea o prăvălie Dar de trăit trăia din curvărie...
DIN ACEASTA POVESTIRE A BUCĂTARULUI, DUMNEALUI CHAUCER N-A APUCAT A SCRIE MAI MULT

POVESTIREA NOTARULUI

VOROAVELE HANGIULUI CĂTRE ADUNARE

Hangiul a văzut că mândrul soare A apucat din crugu-i să măsoare Un ceas aproape peste-a patra parte;

Şi, chiar de nu era burduf de carte,

Ştiu că-i într-a optsprezecea zi Prier ce pe Florar vesteşte şi Văzu că umbra-i gata să ajungă – De la copaci – taman la fel de lungă Cât trunchiul care-o zvârle peste drum.

Iar după umbră socotind acum Că Phoebus ce sclipea aşa curat Pe cer cu-a opta parte s-a-nălţat,

A priceput c-atunci în ţara lor Sunt zece ceasuri după prânzişor.

Şi scurt strunindu-şi calul în cărare,

Ne-a zis: «Vestesc întreaga adunare Că un pătrar din ziua asta-i dus,

Aşa încât, de dragul lui Isus,

Nu prăpădiţi clipitele zadarnic,

Căci zi şi noapte timpul curge harnic

Şi – fie că veghezi sau dormi în casă —

De nu iei seama, trece şi te lasă Ca apa ce s-a dus să nu mai vie,

Din munte coborând înspre câmpie.

Seaeca şi-alte minţi pe drept au spus Că peste aur

timpu-i mai presus,

Căci bani de pierzi, strângi iar şi nu-i nimic, Dar vremea dacă-o scapi, rămâi calic,

N-o poţi'ântoarce, tot aşa cum n-are 30 Să-şi vadă fata-n veci pierduta floare

65

60

A fecioriei iarăşi cum a fost...

Să nu mucegăim fără de rost.

Hai, tu, Notare, bată-te norocul, Începe-ţi basmul: ţi-a sosit sorocul!

Că doară nesiliţi de nimenea Supusu-v-aţi la judecata mea. Îndatorat fiind, ca om cinstit Plăteşte baremi ce-ai făgăduit!»

Răspunsul fu: «Jupâne, să n-am spor De mă gândesc să vă rămâi dator. Făgada-i datorie, şi-o voi ţine Prea-bucuros. Nu ştiu grăi mai bine; Căci pravilii ce-o dai aproapelui Se cade însuţi tu să te supui;

Aşa stă scris la noi în terfeloc.

Dar nu-s destoinic, zău, acu pe loc Să vă deşir un basm

nepovestit De Chaucer cel la stihuri iscusit în limba lui – pre cât a fost în stare – De-un car de ani, cum ştie orişicare.

Ci chiar dacă-ntr-o carte nu e spus Cutare-basm, într-alta tot l-a pus.

El zice de ibovnici, bunăoară,

Mai mult decât Ovid odinioară în ale lui Epistolii străbune.

Ştiute vi-s, de ce vi le-aş mai spune? De toţi a scris: a scris îri tinereţe De Ceix, Alciona şi-alte feţe De mândre doamne şi de dragii lor. Acel ce sloveneşte silitor „Legenda sfinţilor lui Cupidon”,

De Tisbe va ceti, dih Vavilon,

Şi de Lucreţia sângerânda, şi Moartea Didonei dând Eneu fugi;

Despre Philis şi Demophon, şi încă De-a Hermionei jale mult adâncă;

De-al Deianirei plâns fără istov;

De Ariadna, de un sterp ostrov;

De Hero şi Leandru, mort în mare; De-ale Elenei lacrime amare;

Cum au jelit Briseis şi Ladmeea,

Şi despre câinoşia ta, Medeea,

Ce însăţi pruncii tăi ţi-ai spânzurat De oful lui Iason ce te-a-nşelat!

O, cum le mai cinsteşte pe Alceste

Şi Penel ope, Chaucer în poveste!…

Dar despre pilde rele ca aceea Când şi-a-ndrăgit un frate Canaceea, Păcătuind cu el, un rând nu scrie:

8 Ruşine! zic, de-aşa blestemăţie!

De Apoioniu nici c-a pomenit Când Antiok de floare-a jefuit, înfierbmtat, pe biata sa copilă,

Căci de ceteşti asemeni basm ţi-e silă 85 Cum a întâns-o-a drum fără ruşine…

Drept care Chaucer mult făcut-a bine Că s-a ferit în cartea-i cu poveşti De-aşijderî grozăvenii nefireşti.

Nici eu n-aş vrea a vă-ndruga de-acestea, 90 Da’ ce mă

fac, de unde scot povestea?

De bună seamă mi-ar veni cam greu S-ajung ca Pieridele şi eu – Ovidiu ştie el la ce gândesc —

Dar nu mă tem de bardu' lătinesc,

95 Măcar c-abia mă ţin de dumnealui;

El toarnă stihuri, eu pe şleau le spui.»

Fiind acestea zise, tacticos A prins a spune basmul de mai jos.

CUVÂNTUL DL ÎNCEPUT CE L-AU ROSTIT NOTARUL

Rea pacoste-i să fii sărac lipit!

Să degeri hămesit şi însetat!

Te ruşinezi să mergi după cerşit,

Iar de nu ceri, ca bâtele se-abat 5 Nevoile pe trupu-ţi despuiat!

Când eşti calic, n-ai cum s-o mai cârmeşti: Furi, ceri sau te-mprumuţi ca să trăieşti.

Împricini cu obidă pe Hristos Că-mparte rău vremelnicul tain 10 Şi-ţi cleveteşti vecinul norocos Că are tot şi tu ai prea puţin:

«Ne-om socoti cândva – scrâşneşti hain – Când o să-ţi frigă târtiţa vrun drac Fiindcă nu-l ajuţi pe cel sărac „,»

15 Ian ascultaţi cuvânt de om isteţ:

«Decât calic, mai bine e să pieri —

Şi semenul te vede cu dispreţ —

Cinstire nu-ţi dă nimeni, nicăieri.»

Şi iar mai spun cuminţii condeieri:

20 «Golanul numai zile rele are.»

Aibi grijă, deci, să n-ajungi la strâmtoare.

Te leapădă prieteni, soţi şi fraţi; Toţi te urăsc de eşti un coate-goale! Voi norocoşi neguţători bogaţi,

25 Domni chibzuiţi – ca cei de mai la vale *Duşeş-daşeş* mereu vă dă tircoale, Nicicând nu daţi la zaruri *unu-unu,*

Şi-n vesel danţ veţi prăznui Crăciunu'.

Prin mări şi ţări dobândă iscodiţi, 30 Cunoaşteţi toate treburile noi,

Al ştirilor izvor îl stăpâniţi Şi-al veştilor de pace sau războil... N-aveam nici eu poveste pentru voi De n-ar fi fost

un negustor de vază 35 Să-mi spuie povestirea ce urmează.

DE AICI PURCEDE NOTARUL A-ŞI ISTORISI POVESTIREA SA

în Siria trăia cândva o ceată De drepţi, bogaţi şi trainici negustori Ce trimeteau departe-n lumea toată Mirodii şi atlazuri în colori;

40 Dau buzna muşteriii doritori Să vândă sau să cumpere la ei,

Căci neguţau cinstit şi cu temei.

Acu, s-a întâmplat c-au vrut să plece La Roma vreo câţiva din tagma lor,

45 Cu Trebi – sau doar aşa, spre a petrece Şi, fără să trimeaţă vestitor,

Au mers acolo înşişi dumnealor;

Şi-n locul ce-l aflară mai prielnic Au găzduit, făcând popas vremelnic.

50 Stătură sirienii cât au vmit Acolo în cetatea ceea veche;

Şi astfel s-a-ntâmplat şi s-a făcut Că zi de zi ajunsu-le-n ureche întreaga faimă fără de pereche 55 A ei, Constanţei, fata craiului. Aşa precum sili-mă-voi să spui.

Frumos grăia pe seama ei tot natul: «De când e lumea nu-i pe lume fată Cum are, ţine-l, Doamne! împăratul... Mai mândră şi mai neasemănată Şi bună cum nu-i alta-n lumea toată. Păzească-i cinstea pronia cerească, Regină a Evropei să domnească!

Frumoasă coz, dar fără-nfumurare; Ani fragezi, dar în toate cumpătată; Virtutea — steaua-i călăuzitoare;

Mereu supusă, aspră niciodată; Într-însa-i gingăşia întrupată;

Iar inima-i — lăcaş de neprihană,

Şi mina — mână spartă la

pomană.»
Cuvântul lor era adevărat!
Dar să-mi urmez povestea. - Aşadară, Se-nfăţişară dânşii la palat
Şi după ce-o văzură pe fecioară
Spre Siria cu mărfuri se-nturnară;
Şi în belşug -trăit-au zile bune
Mereu negustorind... Atât ştiu spune.
Şi s-a făcut că se aveau ei bine
Cu-al Siriei sultan stăpânitor,
Iar când se întorceau din zări streine El, omenindu-i binevoitor, îi ospăta şi le cerea de zor Să-i povestească ce minunăţii Au cunoscut prin alte-mpărăţii.
Ei, printre multe, îi istorisiră Despre Constanţa mai cu dinadins, Şi-atât de-nsufleţit i-o-mpodobiră,
Incit acel sultan s-a fost deprins Să-i poarte chipu-n gândul său aprins,
Că alt nimic pe lume nu râvnea Fărădecât a o iubi pre ea.

Dar poate că-n izvodul ăsta mare Ce-i zicem cer, îi fuse scris în stele Sultanului în ceasul de născare Ca din iubit să i se tragă rele...

Căci dacă ştii ceti, ceteşti în ele —
În zodii – ca-n cleştarul cel curat,
Chiar moartea fiecărui, apriat.
,
De mult de tot – cu ani şi ani de zile Nainte de-a se naşte – colo sus
Sta scrisă moartea lui Samson, Ahile, Pompei, Socrate, Turnus, Iulius,
Şi chiar războiul Tebei era pus;
Dar duhul bont al omului nu poate Să slovenească

zodiile toate.

Acel sultan – ca să scurtez povestea – Pe sfetnicii de taină adunând I-a-ncunoştiinţat zicând acestea:

«De nu mi-i dat s-o văz curând-curând 110 în casă pe Constanţa, mor de jind...»

Şi i-a rugat pe ei, fără zăbavă,

Să-i afle leac vieţii şi izbavă.

Şi-au spus cuvântul toţi din adunare Şi s-a ciocnit părere cu părere,

115 Grăind înţelepţeşte fiecare;

Vorbiră şi de-a vrăjilor putere,

Dar nu văzură altă încheiere Nici altă cale la liman să-i scoaţă Fără-de-numai dac-o ia de soaţă.

120 Ci, cumpănind această-mpreunare,

Li s-a vădit că-i treabă tare grea,

Fiind atâta neasemănare De lege între el şi între ea:

«Niciun ghiaur – ziceau – nu stă să-şi dea 125 Odrasla sa acelora ce cred în dulce-nvăţătorul Mohamed.»

«Decât s-o pierd, mai bine – spuse el – Primesc să iau botezul creştinesc,

Căci nu e chip să fiu al ei altfel.

130 Şi de la voi alt sfat nu mai voiesc. Scăpaţi-mă, de vreţi să mai trăiesc,

Şi daţi-mi pe Constanţa – viaţa mea,

Căci mă răpune dorul după ea.»

Da' ce s-o mai lungim!... Atât v-aş spune 135 Că prin solii şi prin scrisori domneşti – Adăugând şi papa vorbe bune,

Şi preuţii şi feţele crăieşti —

În paguba credinţelor turceşti Şi spre folosul legii lui H ristos 140 S-au învoit precum v-arăt mai jos:

Sultan şi nat şi tagmă boierească Să se boteze şi creştini să fie,

Iar dânsul pe Constanţa s-o nuntească.

Şi i-au trimis sodom de-aurărie —

145 Nici nu ştiu cât – să aibă chezăşie;

Ba au făcut şi jurământ anume...

Şi-acum, Constanţă, Domnul să te-ndrume!
Eu bănuiesc pe unii c-ar pofti S-amănunţesc de tot ce-au pus la cale 150 Şi cum s-a străduit a pregăti,
El, craiul, drumeţia fetei sale;
Dar e ştiut, ce mai la deal-la vale,
Că nu e chip asemeni pregătiri în două-trei voroave să le-nşiri.
155 Au fost aleşi vlădici, curteni, neveste Şi fete de boieri s-o însoţească,
Şi încă mult alai... ce mai poveste... Şi-au crăinicit poruncă-mpărătească Pe la răscruci ca toţi să se smerească 160 Şi lui Isus H ristos să i se-nchine Spre a o trece peste mări cu bine.
Sosi acum şi ziua cea grozavă, Sosi şi ceasul jalnic de plecare,
Şi nu mai este vreme de zăbavă Căci s-a gătit de cale fiecare. Constanţa, frântă de durere mare, 165 Sculatu-s-a şi s-a-mbrăcat de drum, Văzând şi ea că altfel n-are cum.
Alei! Te miri c-a plâns şi s-a jelit 170 Că-i, biata, la un neam străin trimeasă De lângă cei ce-atât o au iubit,
Spre a se face roabă şi mireasă, Necunoscând cu cine face casă?
Buni sunt şi-au fost bărbaţii toţi, mereu... 175 Ştiu soaţele, mai rău nu zic nici eu...
«Of, tată, tată drag – aşa le-a spus Copila cea crescută-n duioşie —
Şi maică, tu, ce-afară de Isus Mi-eşti cea mai fără seamăn bucurie, 180 Blagosloviţi acum, căci nu se ştie,
Fiind în ţara Siriei plecată,
De-mi este dat să vă mai văd vreodată.
Vai mie... dacă-aşa e vrerea voastră, Curând trăi-voi în tărâm varvâr,
185 Dar rog pe Cel Ce spre izba va noastră Jertfitu-S-a, să-mi dea puteri şi har Spre a-L sluji. Pieri-voi? Nu-i habar... Femeia-i pentru jug şi chin croită Şi spre a fi de soţul ei strunită.»
190 Nici când războ cu al oştirii val În Troia Pirus şi o au

aprins,

Nici când lovi în Roma Hanibal Ce pe râmleni de trei ori i-a învins, Nu s-auzi atât alean şi plâns 195 Ca la plecare în cămări la ea...

Dar, vrând-nevrând, să plece trebuia.

Mişcare mumă! Cer neîmbunat Ce stelele le strângi în calea ta Şi le alungi mereu spre scăpătat, Deşi, firesc, alt drum ar apuca, Tu rânduit-ai crugurile-aşa 200 Când a pornit pe mări călătoria Ca Marte să le surpe cununia.

O, tu urcuş pieziş şi păgubos,

205 Tu zodie potrivnică din care Căzut-a Marte jos neputincios în Scorpia – cea mult răzbunătoare! Ah, lună, crugul tău noroc nu are! Căci te-mpreuni cu cine nu-i de tine 210 Şi izgonită eşti de unde-i bine!

Vai, craiule roman nepriceput! Credeai c-o zi-i la fel cu celelalte?

Au zodier în ţară n-ai avut S-aleagă ceasul bun de drum încalţe, 215 Pentr-un lăstar din viţe-atât de-nalte, Când ceasul ei de naştere-l ştiai?

Dar prea nătângi şi moaleşi suntem, vai!

Au dus-o cu alai ales, fălos,

La arca ei pe obidita junǎ,

220 Şi ea le-a zis: «Rămâneţi cu Hristos...»

Iar ei: «Drum bun, Constanţă, cale bună!» Ea cată suferinţa să-şi supună Şi tare să se-arate... Dar s-o las Plutind, şi să mă-ntorc xmije-am rămas.

225 Sultana validea – fără pereche De nărăvită-n rele – a aflat Că fi-su vrea să-şi lase legea veche; Atunci, chemându-şi sfetnicii la sfat, în jurul ei curând i-a adunat 230 Şi când au fost în păr, şezu deoparte \ Şi le grăi cum sună mai departe:

«Cinstite bărbi, ştiţi bine că sultanul Aşa le-a zis bătrâna – fiul meu,

Şi-a pus în gând să lepede Coranul Cel dat lui Mohamed de Dumnezeu... Dar lui Alah mă jur că una eu 235 Mai bine capăt zilelor îmi pui

Decât să mă despart de legea Lui.

Au ce înseamnă legea asta nouă 240 Decât robirea voastră şi căinţă?

Şi chinurile iadurilor vouă De la profet, că nu-i păstraţi credinţă? Şi-atunci vă-ntreb: găsiţi de cuviinţă, Cinstite bărbi, să vă supuneţi mie 245 Şi mântuiţi să fim până-n vecie?»

Jurară ei că parte îi vor ţine Pe viaţă şi pe moarte fiecare,

Şi toţi s-or strădui cum e mai bine S-aducă pe prieteni ajutoare;

250 Iar ea urzi, vicleană, o lucrare Aşa cum veţi afla-o din poveste; Apoi le-a spus cuvintele aceste:

«Întâi primim botezul creştinesc – Prea mult n-o să ne strice apa rece – 255 Apoi un bairam îi pregătesc Sultanului, la inimă să-l sece.

Iar dalba lui ceas crâncen va petrece, Cătând degeaba roşul tot să-l spele Cu apa din cristelniţele-acele.»

260 Uf, uf, sultană, tu izvor de fiere, Tu măgăoaie şi Semiramidă, Balaure cu faţă de muiere,

Din iad îţi sorbi a răului putere; Tot ce căşună moarte şi obidă 265 Virtuţii nepătate zace-n tine

Ca-ntr-un’cuibar de vipere haine!

Oh, Belzebute, duhule pizmaş,

De când pierduşi cereasca moştenire, Ştii spre femeie vechiul tău făgaş!

Tu ne-ai minat prin Eva la robire!.. Şi-această creştinească însoţire 270 Voind s-o spulberi, sculă să-ţi slujească Făcut-ai tot din parte femeiască.

Sultana asta – n-ai mai putrezi! — 275 I-a risipit pe sfetnici într-ascuns

Şi – scurt povestea – într-o bună zi Călare la sultanul a ajuns Zicând că-n legea veche i-i de-ajuns Şi vrea botez din preoţească mină, 280 Căindu-se c-a-mbătrânit păgână.

Ba l-a rugat să-ngăduie ca ea Să-ntindă masă feţelor creştine.

«M-oi strădui să-i preacinstesc» – zicea – Iar dânsul: «Toată voia de la mine»,

285 Şi-i multămi aşa cum se cuvine.
’ De bucuros, o vorbă n-a mai spus...
Ea îşi pupă feciorul şi s-a dus.
Explicit prima pars.
Sequitur pars secunda.
Ei, şi-au ajuns creştinii la liman În Siria cu-alai – minunăţiei 290 Şi-ndată a vestit acel sultan
Pe mumă-sa şi-ntreaga-mpărăţie, Înştiinţând-o că-i veni soţie;
Şi a poftit-o ca să-i iasă-n cale Spre a cinsti obrazul ţării sale.
295 Ce de-a curteni! Ce luminat alai
De gazde şi de oaspeţi împreună! \ Iar valideaua-n scump şi vesel strai O-ntâmpină cu-atâta voie bună Taman ca mama soacră nora junâ...
300 Şi spre cetate, colea la doi paşi, Alături călăresc pe buiestraşi.
Triumful, cred, al rigăi Iulius Cel de Lucan, aşa de preamărit,
Nu fu mai minunat, nici mai presus 305 Decât alaiu-acesta fericit, -
Dar scorpia, strigoiu-afurisit, Sultana, ţese iţe ucigaşe Sub vorbe şi purtare drăgălaşe.
Curând s-a arătat şi mândrul mire 310 Regeşte, falnic şi strălucitor,
Şi-a-ntâmpinat-o plin de fericire.
DaT să-i mai las cu bucuria lor Şi eu să intru-n miezul faptelor, într-un târziu s-a spart acea serbare 315 Şi s-au gătit cu toţii de culcare.
SosinU şi ziua ceea cu bucluc Când le-a întins sultana praznic mare, S-au îndrumat creştinii toţi buluc Spre ’mesele cu vin şi cu mâncare 320 Şi bunătăţi au prins a ospătare
Cât să le-nşir pe toate nu sunt harnic... Dar prea curând plătit-au şi amarnic!
O, tu năpastă din senin! Năprasnă Ce torni peste lumescul bine fiere 325’ Şi curmi huzurul câştigat cu

caznă! Plăcerile-s cărări înspre durere! Ascultă sfatul meu prielnic, vere: Să-ţi aminteşti în ziua când ţi-e bine Că fără veste nenorocul vine.

330 într-un cuvânt, creştinii adunaţi Cu mirele la masă, toţi odată Au fost luaţi în spăngi şi-njunghiaţi – Şi doar Constanţa a scăpat cruţată – Căci sultănească, hoaşcă blestemată,

S-a pus cu-ai săi sângeni să-i căsăpească, Vrând singură în ţară să domnească.

Şi niciun sirian ce l-a urmat în legea creştinească pe sultan De la ospăţ cu viaţă n-a scăpat... Iar fata au luat-o napristan Şi îndărăt spre ţărmul talian O au trimis-o peste mări pe ea Pe-o luntre ce nici cârmă nu avea.

Dar, ca să spun cuvânt adevărat, I-au dat veşmânt, merinde-ndestulate Şi sculele de aur i le-au dat;

Şi s-a pornit pe apele sărate... Constanţă, suflet plin de bunătate,

Tu lamură de viţă-mpărătească, Stăpânul sorţii luntrea să-ţi cârmească!

Se-nchină biata fată şi cuvântă, Tânguitoare, crucii lui Hristos: «Altar al bunătăţii, cruce sfântă Roşită de al sângelui prinos Ce mântuit-ai lumea de ponos, Fereşte-mă de-ale Satanei gheare în ziua când m-oi îneca în mare.

Scut al dreptăţii, lemn biruitor,

Tu care singur te-ai învrednicit Să-L porţi pe Al-Tăriei-Domnitor,

Pe Mielul-alb de suliţă rănit,

Tu ce pe drac l-alungi din cel smerit Ce-ntinde semn pe piept cu-a tale braţe, Dă-mi harul Tău şi neprihană-n viaţă.»

Ani lungi a rătăcit din loc în loc Făptura-aceasta pe grecească mare Pân’la strâmtoarea cea de la Maroc;

Şi multe-mbucături i-au fost amare;

Şi cum se mai temea mereu că moare

370 Până s-o mâne valul cel avan La vreun ţărm de ţară la liman!

Cum n-au răpus-o? — poate vă miraţi – Sau cine-a

mântuit-o de măcel?

Şi eu am să răspund de mă-ntrebaţi-.

375 Au cine-l ocroti pe Daniel

Când l-au zvârlit la lei şi numai el Dintre atâţia alţii a scăpat?

Acel pe Care-n suflet L-a purtat...

Prin dânsa vru Al-Lumii-Făcător 380 Lucrarea-l minunată să ne-arate;

Iar Mielul, mir pe rana tuturor, Ascunse rosturi să urzească poate,

Cum bine ştiu doar minţile-nvăţate;

Dar noi, sărmani la duh, n-avem putere 385 Să-l înţelegem înţeleaptă vrere.

Şi dac-atunci la praznic n-a pierit, Cine-o feri să nu se-nece-n mare? Dar pe Ionâ cine-l ţinu în chit Pin' la Ninive când războ afară?

390 De bună seamă, doar Acela Care Păzit-a pe ovrei să nu se-nece Şi marea neudaţi s-o poată trece.

Cine-a strigat cumplitelor stihii Ce bântuie şi marea şi pământul:

395 «Voi Răsărit, Apus şi Miazăzi

Şi Miazănoapte, nu sloboadeţi vântul!»? Tot El le-a dat poruncă, tot Preasfintui-, El de furtuni o a scutit pe ea Şi noaptea-n somn, şi ziua când veghea.

400 Cum i-au ajuns ani trei, şi chiar mai bine, Merindele, şi cine i-a mai dat?

Dară Mariăi Eghipteanca, cine Decât Hristos? Ce lucru minunat Când Domnul nostru a îndestulat

405 Cu cinci pâiniţe toate şi doi peşti Cinci mii de guri flămânde omeneşti!

Ajunse fata în oceanul nost',

Pe crunta noastră mare, şi-n sfârşit Sub nu ştiu care ziduri, care-au fost 410 Hăt în Northumberland, a poposit; Căci luntrea în nisip s-a-mpotmolit Aşa vârtos, că marea când s-a tras N-a mai putut-o smulge, şi-a rămas.

Iar pârcălabu-acelei cetăţui 415 S-a dus de-a cercetat corăbioara Şi cum găsi pe fată nu mai spui... A mai aflat

alături şi comoara.

Il tot ruga pe limba ei fecioara Să-i pună capăt zilelor pe loc 420 Spre-a o scăpa de multu-i nenoroc.

Vorbea domniţa grai latin stâlcit Dar tot a priceput-o, şi când el S-a săturat de-atâta scotocit,

A dus-o pe sărmană la castel;

425 Iar ea îngenunchind i-a multămit, Dar n-a voit în ruptul capului Să spună cine este, nimănui.

«Mă năuciră mările – zicea —

De mi-am pierdut şi ţinerea de minte.. 430 Iar pârcălabul şi soţia sa

Plângeau de mila-i lacrimă fierbinte; Era aşa robace şi cuminte Şi gata tuturor s-ajute ea,

Că orice om îndată o-ndrăgea.

435, Supuşii-acelui pârcălab şi soaţa, \ Ce Hermegilda-i zic, erau păgâni,

Dar doamna o iubea pe ea ca viaţa… Şi stând la ei atâtea săptămâni Constanţa, după multe rugăciuni,

440 în tagma celor drepţi o au adus Pe dumneaei, prin harul lui Isus.

N-avuseră creştinii zile bune,

Ci băjenise din acel olat De răul năvălirilor păgâne 445 Ce i-au cuprins pe mare şi uscat; Şi briţii botezaţi s-au strămutat Din miazănoapte jos, în velşa ţară, Şi-acolo adăpostul şi-l aflară.

Dar n-au fugit din locurile-acele 450 Chiar toţi închinătorii către Miel,

Căci izbutind pe necreştini să-nşele, Trăiau vreo trei pe-aproape de castel, Din care unul nu vedea de fel Decât cu ochiul minţii ce-l slujeşte 55 Pe om când se întâmplă de orbeşte.

Era o însorită zi de vară Când pârcălabul merse la plimbare Cu soţia şi Constanţa, şi-apucară Pe o potecă oblu către mare 460 Ca să-şi petreacă vremea-n desfătare;

? îi cum se preumblau, li s-a ivit n drum uncheşul orb şi gârbovit.

«Dă-mi văzul, pentru slava lui Isus!» – Strigat-a

Hermegildei cel bătrân;

465 Iar doamna s-a spăimat atunci nespus C-o va ucide soţul ei păgân Fiindc-a primit pe Mielul de stăpân;

Dar fata a-ndemnat-o să-ndrăznească Şi voia lui Hristos s-o-nfăptuiască.

470 «Ce va să-nsemne asta?» – s-a mirat Bărbatul împistrit ds cs*a văzut. Constanţa i-a răspuns: «Isus ne-a dat Puteri să-l biruim pe Belzebut.»

Şi cu atâta foc a început

475 Din inimă să-i propovăduiască,

De-l lumină-ntru legea creştinească.

Nu el era stăpân pe-acel olat Unde-o găsi pe fată, cum v-am spus, Dar lui în pază Alia i l-a dat 480 Şi pârcălab cetăţii lui l-a pus, Vestitul Alia, riga ce-a supus Pe scoţi, cum tuturor ştiut le este... Dar să mă-ntom cu faţa la poveste.

Satana care pururi stă la pândă 485 Văzu ale Constanţei haruri toate Şi repede cloci un plan s-o vândă, Făcându-l pe un june din cetate A o-ndrăgi cu doruri necurate, Incit credea că moartea va să-l ia 490 De nu şi-o stinge patima cu ea.

Dar de păcat ea nici nu vrea să-audă; De-a surda cearcă el s-o împresoare Cu mrejele-i; şi-atunei chiti, de ciudă, Cu moarte ruşinoasă s-o omoare.

495 Aşa, pândind o noapte oareşcare Când pârcălabul se afla prin ţară,

Intră la Hermegilda în cămară.

De rugăciuni şi veghe ostenite,

Şi doamna şi domniţa s-au culcat;

500 Ci el, mânat de diavoleşti ispite S-a dus tiptil lângă al doamnei pat Şi Hermegildei gâtul i-a tăiat;

Iar junghiul la Constanţa-n pat l-a pus Şi dus a fost, trăsni-l-ar Cel de Sus!

505 Curând se-ntoarse pârcălabul iară”

Cu riga Alia... Vai şi cum mai plânge Când soaţa căsăpită i-arătară!

Cum jeluie şi mânurile-şi frângel Şi-n pat afla cuţitul

crunt de sânge olO Lângă Constanţa. Ce să! e mai spună Domniţa? — căci de jale-i ca nebună.

I-au spus lui Alia fapta săvârşită Şi apoi de Constanţa cea cuminte, Când, unde, cum şi ce fel fu găsită, 515 Cum ştiţi şi v-arătai mai înainte. Iar dânsu-şi simte inima fierbinte Văzând aşa făptură preacurată Lovită de năpastă dintr-o dată.

Căci tocmai cum e dus la moarte mielul, 520 La fel în faţa rigăi sta şi ea;

Iar ucigaşul s-a jurat, mişelul,

Că ea-i făptaşa, altul nimenea.

Şi-i podidi pe toţi o jale grea —

Ziceau că nu pot crede şi-nţelege 525 Din mina ei aşa fărădelege...

Că plină o ştiau de har curat Şi c-o iubea pe doamnă peste poate. Aşa jurară toţi cei din palat,

Ci doar făptaşul un cuvânt nu scoate. 530 Blajinul crai s-a fost pătruns de toate Aceste mărturii, şi adevărul Pofti a-l cerceta de-a fir-a-părul.

Vai ţie, fată! N-ai apărător Şi nu ai cum lupta, amar de tine! 535 Doar Cela Ce ne-a fost mântuitor Şi pe Satan în iad legat îl ţine Să-ţi fie astăzi scut şi să te-aline! Căci dacă vreo minime nu se-arată Curând muri-vei, ah, nevinovată!

540 Dar ea a-ngenuncheat şi-a zis aşa: «Tu Cel Ce ai izbăvit-o pe Suzana Năpăstuita, Tu şi Precista – Maria-buna, fata sfintei Ana,

Tu, Prunc Ce-Ţi cântă îngerii hosana,

545 De nu sunt vinovată de omor, Scăpaţi-mă şi daţi-mi ajutor!»

Văzut-aţi voi prin gloată oarecând Obrazul osânditului pe care II duc la ştreang, iertare neavând, 550 Văzutu-l-aţi ce chip de ceară are Că-l ştie dintr-o mie orişicare?

La fel sta fata neajutorată Şi ochii rătăciţi în juru-i cată.

Voi doamne, jupâniţe şi regine 555 Ce vieţuiţi în spor şi mulţumire, Milostiviţi-vă, nu fiţi haine,

De o crăiţă fără ocrotire Ce n-are-un suflet cui se tânguire! Domniţă ce trăieşti cumplitul ceas, 560 Prietenii

departe ţi-au rămas!

I s-a muiat lui Alia inima Ca unui cuget drept şi blând şi bun Incit din ochi a prins a lăcrima Şi-a zis: «Aduceţi sfânta carte-acum, 565 Şi dacă omul s-o jura precum Că tu eşti ucigaşa, vom alege Pe cel ce-ţi fi-va jude, după lege.»

El s-a jurat că dânsa-i vinovată Pe-o Evanghelie în graiul brii:

570 Şi cum jură, o mină de îndată În osul de la ceafă l-a izbit Incit ca un pietroi s-a prăvălit;

Şi chiar acolo-n văzul tuturor îi sar şi ochii din găvanul lor.

575 Şi tună peste lumea adunată

Un glas: «Ai prigonit cu strâmbărtate în faţa rigăi mia nevinovată,

Iar Eu tăcui.» Cu gurile căscate Au stat*, văzând minunea, toţi şi toate

580 Afară de Constanţa; şi de spaimă Par împietriţi şi-o vorbă nu îngaimă.

S-au speriat şi rău se mai căiră Acei ce fără umbră, de temei Pe fată cât o bănuiră.

585 Şi iacă mai vă spun ca să închei

Cum că văzând minunea, mulţi din ei Cu regele în cap s-au botezat:

În veci fiu, Doamne, binecuvântat!...

Pe dată cavalerul cel mişel 590 Fu judecat de Alia şi răpus;

Ci fetii jale tot i-a fost de el. Apoi, prin mare mila lui Isus,

Inel în deget regele i-a pus Constanţei cea frumoasă şi senină: 595 Şi o făcu Hristos pe ea regină.

Dar cine-i tare paraponisită?

Păi, Donegilda, alta nimenea,

A rigăi mumă, hoaşcă ne'mblânzită; Credea că-i crapă inima în ea 600 Căci fapta lui fecior-său nu-i plăcea Şi socotea că-i lucru de ruşine Să-şi ia soţie de prin ţări streine.

Dar vorba lungă nu-mi prea place mie, Nu-mi place-n

baltă apă să răstorn.

605 Să zugrăvesc acea ţeremonie

A nunţii, cum şi ce fel? Să vă torn Cine-a suflat în surlă şi în corn?

La basme miezul trebui arătat —

Deci ospătară-n cântec, au danţat...

610 Şi-apoi s-au dus ca omul la culcare; Căci soaţele, oricât de sfinte-ar fi, Datoare-s a primire cu răbdare Acele lucruri care-s bucurii Pentru bărbaţii lor cu pirostrii,

615 Mai dezbrăcând sfinţenia niţel

Măcar în pat... nu zău, păi cum altfel?

Iar ea curând simţi în pântecfăt; Şi-n seama starostelui şi-a vlădiciV Lăsând-o, Alia merse îndărăt 620 În Scoţia să-şi cate inimicii-

Constanţa stă la vatră cu pisicii Purtându-şi pruncul blinda şi sfioasă Şi lui Hristos slujind evlavioasă.

Sosindu-i ceasul, a născut băiat 625 Şi-l botezară Mauriciu; iar Cel pârcălab la craiul a minat Cu epistolie un olăcar Spre a-l vesti de fericitul dar, Adăugând şi alte ştiri; iar sluga 630 Luă scrisoarea şi-la drum de-a fuga.

Dar mai întâi— spre a se pune bine – La Donegilda el s-a-nfăţişat Şi i s-a fnchinat cum se cuvine.

«Stăpâna mea-aşa Va cuvântat—

635 Blagosloveşte Cerul că Va dat

Reginei noastre prunc frumos, să fie Şi ţării-ntregi şi vouă bucurie.

Prin cărţile acestea cu peceţi Duc vestea-n grabă regelui. Şi dacă 640 Doreşti ceva prin mine să-i trimeţi,

Zi-i slugii dumitale ce să facă

Şi te slujesc.» Ea lui-. «Mai stai oleacă,

Rămâi şi dormi aicea, măi băiete,

Şi mâine om vorbi mai pe-ndelete»

645 Bău ştafeta zdravăn vin şi bere,

Iar când dormea ca porcul, tun, i-au scos Răvaşul bun din taşcă, în tăcere;

.. Şi-i ticluiră meşter şi frumos Un altul măslui-t şi mincinos j l Comanda nr1044 161

650 Ca pentru craiul de la omul lui,
Şi-n el sta scris aşa precum vă spui
Zicea scrisoarea: – «Doamna ţi-a născut O stârpitură slută şi drăcească Incit din casă nimeni n-a putut 655 Nicio clipă baremi s-o privească.
E-o ştimă muma sa, vrăjitorească, Venită-aici prin farmece, sau ce-i Că fug de groază toţi din calea ei?»
Mâhnit fu Alia, însă nimănui 660 N-au arătat obida sa cea mare, Şi-a scris şi el răspuns cu mina lui: «Binecuvânt a Domnului lucrare; Acum că ştiu învăţătura care Ne-a dat-o El, eu pururi mă nchin 665 Şi vrerea I-o primesc voios. Amin!
Păstraţi-mi soaţa până viu acasă Şi pe pruncuţ – aşa frumos, urât...
Şi făt-frumos de-o vrea să-mi deie, lasă Că-mi dă Isus.» Cu lacrimile-n gât 670 Chemă pe olăcar numaidecât
Şi-ncredinţându-i cartea zise: «Pleacă!» Şi sluga a plecat; păi ce să facă?
Of, olăcare tâmp de băutură,
Duhneşti cumplit şi te împleticeşti,
675 Nu-i lucru tainic să nu-l scapi din gură, Ai bolânzit şi-n dodii trăncăneşti; Schimonosit la-nfăţişare eşti!
Doar e ştiut că omul la beţie Nu poate nicio taină să mai ţie.
680 Of, Donegildo, nu ştiu om rău cărui Să te aseamăn, cât eşti tu de rea!
Şi de aceea dracului te dărui Să-ţi cânte el nemernicia ta!
Piei, zmeu cu chip de om! Ba s-ar cădea162
685 Piei, duh diavolesc! să-ţi spun, căci, zău, Femeie eşti, da-n iad e duhul tău!
Bătu ştafeta cale-ntoarsă iar Şi se opri la muma-acelui rege,
Iar dânsa l-a primit pe olăcar 690 Pe cât putu mai bine, se-nţelege. Iar el bău şi se-ndopă în lege;
Mai apoi adormi buştean şi-i trase Hăt până-n zori de zi la aghioase.

Din nou furară cărţile în somn 695 Şi iar măsluiră o scrisoare:

«Pârgarului poruncă de la domn:

Să fie izgonită peste mare Constanţa: că de nu – spânzurătoare! Să nu rămână-n ţara lui măcar 700 Un ceas peste trei zile şi-un pătrar;

Ci, tot în luntrea-n care a venit, Urcând-o iar cu zestrea şi odorul, S-o dea pe val, spunându-i răzvedit Să nu-i mai calce pe aici piciorul.» 705 Pe drept cuvânt te-nfrigură fiorul, Constanţă, şi te-ai zvârcolit în vis Când Donegilda cartea o au scris!

Trezit a doua zi pe nemâncate,

Ştafeta călări în grabă mare 710 La pârcălabul din acea cetate;

Şi el cetind ce scrie la scrisoare A prins a se văita şi-a se căinare:

«O, cum nu spulberi lumea, Tu, Hristoase, Când vezi făpturi aşa de păcătoase!

715 Cum poţi răbda, Părinte preaslăvite – De vreme ce eşti drept judecător —

Pe tron domnesc făpturi nemernicite Şi-alături prăpădirea drepţilor?

N-am încotro, dar jale mi-i că ori

720 Ţi-oi fi călău, prea buna mea crăiasă, Ori va să mor de moarte ruşinoasă.»

Bătrâni şi tineri, toţi jeliră foarte Când s-a trimis răvaşul blestemat... Constanţa, cu chip galben ca de moarte 725 A patra zi spre luntre s-a-ndrumat; Şi-acolo pe prundiş a-ngenunchiat Zicând: «Primesc cu braţele deschise Orânda-Ţi, Doamne... Voia facă-Ţi-se!

Acel ce când eram aici cu voi 730 De pâra mincinoasă mă păzi,

Mă va păzi de scârbe şi nevoi Şi pe talazul cel sărat; deşi În ce chip nu ştiu. Căci în veci va fi Atotputernic!... Cred în marea-l milă 735 Iar Maica Lui mi-e cârmă şi vetrilă.»

Plângea la pieptu-i pruncul său cel mic, Iar ea îngenunchind i-a spus of tind:

«Taci, puiul mamei drag, nu-ţi fac nimic.» Şi de pe cap năframa deznodând,

740 Pe feţişoara lui a-ntins-o blând;

Apoi pe braţul ei l-a adormit Şi ochii către Cer i-a aţintit.

«Mărie – zise – mumă şi fecioară, Ştiut e că ispita femeiască 745 L-a osândit pe om odinioară;

Iar Fiul Tău, ca să ne mântuiască Sub ochii Tăi a stat să pătimească;

Şi chinul unui om, oricât de mare,

Cu chinul Tău asemuire n-are.

750 Pruncuţul meu trăieşte încă teafăr, Tu Ţi-ai văzut feciorul răstignit! Liman de mângâiere, blând luceafăr Al mamelor, în veci neprihănit,

Spre Tine cată omul obidit.

755, Aibi milă şi de pruncul meu, Tu Care Ai pentru cei ce sufăr îndurare!

Vai, pruncule, au ce făcuşi tu rău, Că doară n-ai păcat, pre legea mea; De ce te dă pierzării tatăl tău?

760 O, pârcălabe,ndură-te – spunea – Îngăduie-l în casa ta să stea;

Ci dacă nu cutezi, te rog fierbinte, Dă-i, tu măcar, sărutul de părinte!»

Uitatu-s-a apoi spre ţărm of tind:

765 «Te las cu bine, soţ neîndurat.»

S-a ridicat şi pe nisip călcând A mers la luntre. Toţi o au urmat.

Ea, alintându-şi pruncul, şi-a luat Rămasul bun ca omul ce se duce 770 Şi-n luntre a păşit făcându-şi cruce.

Acolo, multămesc lui Dumnezeu, Aflat-a tot ce face trebuinţă La drum pe mări, îndelungat şi greu, Merindă mai având cu prisosinţă.

775 Trimeată-i Domnul vânturi de priinţă Spre casa ei! Atâta-i fac urare.

Şi iat-o iar pe valuri călătoare...

Explicit secunda pars.

Sequitur pars teitia.

Curând apoi se-ntoarse la palat Şi riga Alia, şi-a-ntrebat

de soaţă 780 Şi de odrasla lui a întrebat.

Iar pârcălabul a simţit că-ngheaţă,

Şi povestindu-i tot, îi puse-n faţă Scrisoarea-aceea cu pecetea lui,

Cum bine ştiţi; mai multe ce să spui?

785 I-a zis: «Urmând domneştile-ţi porunci Şi-n frica morţii-i tot ce-am săvârşit.»

165

Atunci l-au pus pe olăcar la munci Că pân-la urmă a mărturisit Din noapte-n noapte unde-a fost dormit’ Şi uite-aşa, cu meşteşug cuminte,

790 S-a dibuit a răului sorginte:

Că tartora e hoaşca-nveninată Ce-a scris cu mina ei acea scrisoare; Dar cum o dibăciră nu se-arată; Drept care Alia puse s-o omoare 795 Pe viperă, să vază fiecare

Că însăşi muma l-a vândut pe rege, Plătind cu capul crunta-i făr’delege.

Durerea ce pe Alia mi-l răpuse Şi zi şi noapte după prunc şi soaţă 800 Nu-i limbă pe pământ s-o poată spune…

Ci ia să viu şi la acea Constanţă Pe care-o au sortit Cel Sfânt să paţă Pe mări ani cinci şi chiar mai mult, de-a rândul Pin’ ce-a atins corabia pământul.

805 Subt un castel păgân, într-un târziu, Al cărui nume cine-l ţine minte,

Pe mumă-i duse valul, şi pe fiu…

Tu, Cel Ce tuturor ne eşti părinte,

Ai grijă şi de dânşii, Doamne sfinte, 810 Căci nimeriră-n ţară păgânească Şi-s gata să se prăpădească.

Da fuga lume multă din cetate La malul mării şi-i privea mereu;
Da’ să vede-ţi c-odată, pe-nnoptate,
815 Chelarul paşei, bată-l Dumnezeu,
Un ticălos turcit şi-un derbedeu,
S-a dus de unul singur peste ei
Zicând: «De-acu a mea eşti, vrei nu vrei!»
Sărmana doamnă cum se mai văita 820 Că i-a căzut pe cap aşa ponos!
166

Dar a-ntărit-o Maica Precista,
Căci ea împotrivindu-se vârtos, Tilharul a căzut din arcă jos Şi-n fundul mării şi-a găsit răsplată; 825 Aşa scăpă Constanţa ne’ntinată.
☆
Autorul
Scârbavnice dezmăţ, văzuşşi ce păţi? De i-ai lua doar minţile încale,
Dar tu şi viaţa omului o-nhaţil Sfârşitul poftelor şi-al faptei tale 830 Năprasnic e. Câţi inşi nu vezi în cale, în fapte sau în gând destrăbălaţi,
Ce ispăşesc răpuşi au vătămaţi!...
Constanţei vlagă cine i-o fi dat *Ca* pe turcit în luptă să-l rămână?
835 O, dar pe lăţ-lungilă Goliat
Cum de-l culcă el David în ţărână Cu-un flecuşteţ de praştie în mină? Cum n-a-ngheţat de spaimă-n faţa lui? Lucră, vezi bine, harul Domnului!
840 Curaj Juditei cine i-a trimes Când l-a ucis pe Holofern în pat De-a izbăvit «poporul cel ales»?
Eu cred că tot aşa precum le-a dat Preasfântul bărbăţie de-au scăpat 845 Aceştia toţi de la necaz, la fel Şi ei tărie datu-i-a tot El.
De-acolo arca ei s-a strecurat Pe al Ceiita şi prin Gibraltar, Cotind necontenit spre scăpătat,

Spre miazăzi, spre miazănoapte iar,
Pe priile fără de hotar,
Pân' s-a-ndurat măicuţa lui Isus Şi capăt ăstui lung canon i-a pus.
Dar pe Constanţa s-o mai lăs acum; Veţi şti de împăratul cel roman Că el află prin epistolii cum S-a săvârşit măcelul cel avan Şi cum ajunse fi-sa la aman Prin uneltirile sultanei rele
Când i-a făcut pe oaspeţi bucăţele.
Drept care împăratul îşi trimese La sirieni pe un hatman al său Cu multe oştii boiereşti alese Ca să-şi răzbune. Şi-i bătură rău, Le dară foc şi-i strânseră-n ceatlău De le-a ajuns; sfârşind acel război Se-ntoarseră la Roma înapoi.
Când hatmanul plutea biruitor Spre Râm, povestea spune că pe drum Au dat peste Constanţa-n calea lor Plutind în arca ei. Dar nicidecum Nu bănuiră cine e, nici cum Ajunse-n halu-acesta; iară ea Se-nverşuna să tacă, şi tăcea.
Ajunşi la Roma, a primit-o soaţa Acelui dregător, şi împreună Cu fiul său la ei şi-a dus viaţa.
Aşa a izbăvit-o de furtună Şi pe Constanţa, Doamna-noastră-bună... Şi ani la rând acolo în palat Trăi un trai cucernic şi curat.
Măcar că gazda s-a brodit să-i fie Mătuşă dreaptă, n-a ţinut-o minte; Dar ca să nu vă fac poliloghie
Mă-ntorc la Alia cel de mai-nainte
Ce după soaţă jeluie fierbinte,
Iar pe Constanţa fără nicio teamă Am să i-o las hatmanului în seamă.
Şi iar, ca să nu turui vorbă lungă, Veţi şti că cel ce-şi osândise muma Simţi că-n suflet prins-au să-l împungă Mustrările de cuget, şi acuma Mergea la Roma, socotind că numa' Primind canon din gura papei poate Să-şi ispăşească negrele păcate.
Se-mprăştiase zvoană prin oraş Că vine Alla-n hagialâc la ei,
Căci trimisese soli şi trâmbiţaşi;

Iar hatmanul, ca după obicei, L-a-ntâmpinat cu-un roi de armăşei, Spre a-l cinsti frumos ca pe un crai Şi ca s-arate strălucit alai.

I-au fost făcută straşnică primire Şi l-au firitisit cu bucurie Pe rege, da' şi el le-a dat cinstire; Iar într-o zi, când s-a ntâmplat să fie Chemat la riga Alla-n ospeţie,

Acel hatman plecă luând cu el Şi pe-al Constanţei făt, pe nepoţel.

Zic unii cum că mama stăruise Să-l ia cu el acolo pe băiat;

Eu nu ştiu să vă spun cum se brodise Dar că l-a dus e fapt adevărat,

Şi iar e drept că ea s-a fost rugat Ca la ospăţ copilul ei să şadă În faţa rigăi Alia, ca să-l vadă.

Privindu-l craiul, mult s-a minunat Şi l-a-ntrebat pe hatman: «Spune-mi, oare Al cui e pruncul cel bălai?» Şi-ndat' Romanul i-a răspuns la întrebare:

«Pe maică-sa o ştiu, dar tată n-are

Şi nici nu i-l cunoaştem cine este!» Şi-i spuse ce ştiut vi-i din poveste.

925 Mai zise el hatmanul: «Dumnezeu Mi-i martur că femeie credincioasă Ca maică-sar pe lume unu' eu N-am pomenit. Pot spune că te lasă Să-mplânţi cuţitu-n ea mai bucuroasă 930 Decât s-o necinsteşti. Şi nimenea N-ar izbuti să-şi facă râs de ea.»

Dar băieţelul semăna leit Cu maică-sa... Şi-atuncea ca scânteia Un gând prin minte rigăi i-a sticlit: 935 N-o fi chiar muma fătului femeia Care i-a fost nevastă? Drept aceea A suspinat furiş şi s-a sculat De la ospăţ grozav de tulburat.

«Pe legea mea, au ce mi se năzare? 940 Mi-ar spune judecata cum că ea,

Soţia mea, s-a prăpădit pe mare...»

Şi peste-o clipă iar se frământa:

«Dar dacă Cerul a-ndrumat-o-ncoa Şi tot aşa cum a ajuns la noi 945 Răzbit-a şi acasă înapoi?»

După amiază riga Alia vru Să vadă de-i aievea sau

părere;
Şi pe hatman acasă-l petrecu.
Ci dânsul, pricepând ce i se cere,
Chemă pe mamă fără-întîrziere,
Iar ea aflând de ce-i făcea strigare Veni abia ţinându-se-n picioare.
Cum dete ochi cu ea i s-a-nchinat,
Şi din străfund a început a plânge,
Încredinţându-se cu-adevărat
Că ea-i. Dar ea simţi că i se strânge O gheară-n piept, căci nu putea s-alunge Din amintire răutatea lui Şi mută sta în faţa soţului.
A leşinat apoi de două ori,
Iar el cerşind iertare s-a jurat: «Să-mi fie sfinţii toţi judecătorii Că-s tot atâta de nevinovat Pe cât te-asemeni tu cu-acest băiat, Cu Mauriciu, care-i fiul meu;
De mint, să mă lovească Dumnezeu!»
Şi mult mai lăcrimară până când S-a potolit mâhnirea lor cea mare;
Mai mare jalea să-i auzi plângând:
Din ce plângeau se-ndurerau mai tare... Dar, zău, mi-i prea destul şi nu-s în stare Să mai vorbesc de chinul lor amar,
Căci n-aş găta nici până mini măcar.
Ci pân' la urmă cu-adevărat S-a dovedit că Alia n-are vină,
De zeci de ori s-au sărutat;
Şi-atât li-i fericirea de deplină Că în afar' de viaţa cea senină De sus din rai, mai mare bucurie Pe lume n-a mai fost şi n-o să fie.
Constanţa şi-a rugat frumos bărbatul Zicând că dacă vrea s-o răsplătească,
Să mâne sol anume la-mpăratul,
La tătăl său, chemându-l să poftească Şi masa lor să vie s-o cinstească;
Şi încă l-a rugat ca nu cumva Să-i sufle-o vorbuliţă despre ea.

Zic unii că trimisul ar fi fost Chiar micul Mauriciu; nu se ştie,
990 Dar eu socot că Alia n-a fost prost Să mâne un copil cu-aşa solie La împărat. Şi mi se pare mie A fi mai denţeles, mai de crezare
Ca însuşi el să-i fi făcut chemare.
995 Măria-sa avu bunăvoinţă
Să-i spună că primeşte. Şi-am cetit
Că se uita la făt cu stăruinţă Şi de copila lui şi-a amintit.
Iar Alia s-a întors şi s-a grăbit 1000 Să poruncească o primire-aleasă Cinstitei feţe, tuturor din casă.
A doua zi crai Alia împreună Cu soaţa lui s-au dus, gătiţi, călare, Să-ntâmpine pe domn cu voie bună; 1005 Iar ea, zărindu-şi tatăl pe cărare Sări din şa, căzându-i la picioare,
Şi i-a strigat: «O, bunul meu părinte, Au nu-ţi aduci de fiica ta aminte?
Sunt eu, copila ta, Constanţa, tată, 1010 Cea surghiunită-n Siria cândva,
Şi care fui pe marea cea sărată Trimeasă ca să pier. În faţa ta îngenunchez şi strig: nu m-alunga Din nou printre păgâni; ci multămeşte 1015 Acestui soţ al meu ce mă iubeşte!»
înduioşarea clipelor acestea Când s-au găsit cu toţii, cin' s-o spuie? Dar cată, hai, să obârşesc povestea Căci vreme de zăbavă multă nu e...
1020 Deci merg la masă dânşii să se puie Şi-acuma, bucuroşi cum nu-s în stare Să zugrăvesc, îi las a ospătare.
Hăt după ani îl unse împărat Pe Măuriciu însuşi papa, şi
1025 Domni ca un creştin adevărat;
Dar despre dânsul nu ştiu povesti:
Viaţa lui putea-o-veţi găsi în vechile izvoade. Eu aice
Despre Constanţa mai mă-ndemn a zice.
1030 Ci craiul'Alia, când sosit-a ceasul, Luând cu sine soaţa mult iubită,
Şi-a îndrumat spre Englitera pasul;
Aici trăiră viaţă fericită...
Dar bucuria nu e nesfârşită,

1035 Căci timpul nu cunoaşte aşteptarea Şi-i nestatornic binele ca marea.

Au cine-a vieţuit o zi măcar Nezăticnit de vreo îngrijorare,

De jind, de pizmă sau de vreun amar 1040 Sau n-a simţit în cuget vreo mustrare?

Vă-mpărtăşii această cugetare, Ca să v-arăt că şi huzurul lor Un lucru scurt a fost şi trecător.

Cam la un an, după socoata mea, 1045 Haina ce pe toţi ne dijmuieşte Chematu-l-a pe Alia după ea.

Şi l-a jelit Constanţa mult, fireşte. De-aci-nainte – Doamne-l miluieşte! Şi încă vă mai spun ca să închei 1050 Că ea s-a-ntors în Roma la ai ei.

Acolo buna doamnă i-a aflat Pe-acei prieteni sănătoşi şi bine; Cumplitele-ncercări le-a fost lăsat în urma sa şi-acum, printre suspine 1055 A prins lui Dumnezeu să i se-nchine C-a mai învrednicit-o înc-o dată Să fie-alături de bătrânu-i tată.

Şi-au vieţuit cu toţii laolaltă Nedespărţiţi, în sfinte obiceie,

1060 Pân' ce-au purces pe lumea ceealaltă... Acestea zise, basmul meu se-ncheie.

. Fiţi sănătoşi, şi Mielul să vă deie – După necazuri – spor şi bucurie; Şi-ndrumător la toţi şi scut ne fie!

AICI SE ISPRĂVEŞTE POVESTIREA NOTARULUI ŞI VINE LA RlND MAI DEPARTE POVESTIREA CORABIERULUI.

POVESTIREA CORĂBIERULUI

AICI SE ÎNCEPE PRECUVINTAREA LA POVESTIREA CORABIERULUI

Săltând în scări, Hangiul zise tare: «Cinstite feţe, daţi-mi ascultare:

Basm plin de miez ca ăsta zic şi eu!

Hai, părinţele, pentru Dumnezeu,

Că-i rândul dumitale la poveste!

Văzut-am noi că ăl cu carte este Mai luminat la cap, să fiu spurcat!»

I s-a răspuns: «Fii binecuvântat,

Dar ce zor ai să-njuri şi să huleşti?»

Hangiul: «Cum, părinte, d-ăştia-mi eşti?

Măi oameni buni, adevărat vă zic, îmi pute prin văzduh a ieretic!...

Ia să vedeţi că-n săptămâna mare Ne coace iereticu-o cuvântare Şi-atuncea să te ţii!»... «Ferească Cerul,

Aista nu! — răcni Corabierul —

Nu ni-s de lipsă predici şi litanii;

Aici să nu ne-ndruge el cazanii,

Că doar spre Cer cu toţi ne dăm silinţa...

’Au poate cearc-a ne aminti credinţa Şi-n grâu

neghină vrea a răspândi?

Drept care, gazdo, eu îţi spun să ştii Că limba-mi chisnovată vă îmbie Cu-un basm, cu-un zurgălău de veselie,

25 încât pe toţi din somn să vă trezesc!

Da nu-i un basm din ăl filosofesc Cu fistofii şi cu teologhie,

Că-s tare nevoiaş în lătinie.»

AICI SE ÎNCHEIE PRECUVINTAREA LA POVESTIREA CORABIERULUI.

DE ACUMA ÎNCEPE CORABIERUL SĂ ISTORISEASCĂ.

La Saint-Denis trăia un negustor Bogat, incit în ochii tuturor Trecea drept om deştept; şi-avea o soaţă Frumoasă foc şi mult petrecăreaţă.

5 Şi e*a-l* ţinea mai multe părăluţe Decât plătesc sporoavele drăguţe Ce craii le împart pe la soarele,

Căci aste vorbe dulci şi temenele Ca umbrele pe ziduri se topesc;

10 Dar vai de-acei ce toate le plătesc!

Că-\ doar dator bobleţul de bărbat Zorzoane să ne dea şi strai bogat Ca să se-arate gingaş la obraz,

Iar noi jucăm gătite, facem haz.

15 Şi dacă dânsul n-are galbeni grei,

Sau nu se-ndură-a-i cheltui pre ei Zicând că-s bani zvârliţi pe fandoseli, Atunci pe altu-l pui la cheltuieli Sau te-mprumută – şi-i primejdios.

20 Ţinea conac jupânul, arătos,

Şi’atâţia oaspeţi îi intrau în casă – Lumeţ fiind şi soaţă-având frumoasă —

Î! a nici că se putea să nu te miri. Ar printre fel de fel de musafiri 25 Venea şi un călugăr – chipeş, Doamne! Având, să zic, de trei ori zece toamne – Şi deseori trăgea la curtea lor.

Acest călugăraş cutezător,

Din ziua când intră dinţii pe poartă,

30 Legă cu el prieteşug la toartă,

Incit era primit precum un frate Şi îndrăgit cât nici că se

mai poate.
Iar fiindcă negustorul s-a-ntâmplat Să fie cu monahul dintr-un sat,
35 Acesta-i tot zicea că-ntr-adevăr Sunt rude de aproape, că i-e văr;
Şi negustorul nu tăgăduia,
Ci ca mierloiu-n zori se veselea Simţind în sinea sa plăcere mare... 40 Atât de dragi se-aveau, că fiecare Îi juruia aceluilalt frăţie Şi după moarte... Se silea să fie Monahul John în casa ceea darnic; De cheltuială nu fugea, ci harnic 45 Fieştecui căta a-i fi pe plac;
Dădea la orice slugă un pitac Iar când trecea pe-acolo iarăşi, iar Îi omenea pe toţi cu câte-un dar, După obraz. Aşa că orişicine 50 Se bucura când îl vedea că vine,
Ca pasărea când soarele se-arată.
Ei, dar v-am spus de-ajuns de el... Odată Neguţătorul se gătea de sârg A merge la cetatea Bruges la târg 55 Să cumpere de-acolo mărfuri care I s-a brodit atunci trebuitoare;
Ci pân'să se urnească a trimis Un vestitor degrabă la Paris La domnul John, rugându-l să petreacă 60 Cu el şi cu nevastă-sa oleacă,
O zi sau două, până la plecare.
Şi-i dete stăreţia dezlegare Monahului* să meargă-n voia lui,
Că mult era destoinic dumnealui,
65 Fiind şi peste grâu mai-marele Şi-având în seama sa hambrarele.
Curând la Saint-Denis ajunse, dară,
Şi toţi când l-au văzut se bucurară,
Căci vărul John ştia ce-i curtenia!
70 Le-aduse-n şipuri vin de Malvasia Şi vin talienesc de să-l tot bei,
Şi gâşte fripte, după obicei.
Şi-acuşa să-i mai las pe ei în pace,
Să bea, să ospăteze şi să joace...
75 A treia zi se scoală negustorul,

Căci îl frământă grijile şi zorul,
Şi merge-n canţelarie îndată Să-şi facă socoteala, cum s-o scoată Mai bine cu câştigul peste an,
80 Cum rostuit-a fiecare ban Şi dacă zloţii lui făcuse pui. Întinse pe tejghea în faţa lui Un vraf de condici mari şi pungi o sumă, Şi fiindcă-avea jupânul bani, nu glumă,
85 A tras la uşă repede zăvorul
Căci nu voia, se vede, negustorul Să fie stingherit în treaba sa;
Şi până pe la prânz a stat aşa...
Sculatu-s-a de cum văzu lumină 90 Şi vărul John; se duse în grădină, îşi spuse rugăciunea frumuşel Şi iată că răsare lângă el.
Păşind tiptil, nevasta cea cuminte Zicând: «Blagosloveşte-mă, părinte.»
95 Avea pe lângă ea o fată care În toate îi era ascultătoare,
Căci de vărguţă tot se mai temea.
Vai, dragă vere John – îi spuse ea – Ce-avuşi de te-ai sculat aşa devreme?»
100 «Nimica, nepoţică, nu te teme,
Dar mi-s de-ajuns cinci ceasuri de dormit, Că doară nu-s vreun ăla pricăjit,
Vreun însurat din cei ce zac în pat Şi dorm precum vătuiul alungat 105 De câini şi de copoi peste islaz...
Dar pentru ce eşti searbădă-n obraz?
Te văd şi am credinţă, bre nepoată,
Că te-a muncit bărbatul noaptea toată, Şi-acu te-mbie truda la culcare!»
110 Aşa i-a zis şi râse-n gura mare, Roşindu-se de-acest năstruşnic gând.
Iar ea răspunse, capul clătinând: «A-toate-ştiutorul ştie bine Că lucrul stă altmintrelea cu mine;
115 Ba pot jura pe Cel Ce-mi dete viaţă Că nu-i în toată Framcia o soaţă 178
j
Să aibă parte, vai, aşa de rar De desmierdări... Mă

tângui în zadar Şi nu cutez să spun, iubite văr,
La nimeni, zău, amarul adevăr, îmi vine uneori să fug departe Şi alte ori mă bate gând de moarte,
Atât ce mi-i de neagră viaţa mea.»
Călugărul, holbându-se la ea,
«Ferească Dumnezeu – a prins a spune – Ca pentru orice fleac de-amărăciune Să te răpui! Da' ia zi, ce te doare?
Îţi pot aduce, poate, uşurare Cu-un ajutor sau sfat; nu pregeta Să te mărturiseşti, căci taina ta Pe sfânta carte jur că n-am s-o spui Nicicând, cât oi trăi, şi nimănui,
Nici volnic, nici de silă.» – «Jur şi eu Pe sfânta carte şi pe Dumnezeu – Răspunse dumneaei – să ştiu de bine Că s-ar alege pulberea de mine Şi c-am să arz în para iadului,
O vorbă să nu scap din ce-o să-mi spui... Nu doar pentru atâta că mi-eşti văr,
Ci fiindcă mult mi-eşti drag, într-adevăr!»
Aşa s-au juruit şi se pupară,
Spunându-şi oful de la inimioară.
«Iubite vere, de-aş avea răgaz Cum n-am aici în locul ăsta azi,
Ţi-aş spune basmul meu adevărat Şi câte-am tras de când m-am măritat, Măcar că te-nrudeşti cu soţul meu...»
Da' el de colo: «Martur Dumnezeu Că nu sunt văr cu dânsul nici cât sunt Cu frunza care fâlfâie în vânt! Denis-cel-sfânt al Franciei să-mi deie Prilejul bun să te cunosc, femeie,
Căci eu te am pe tine – fără şagă —
Din toată lumea asta cea mai dragă;
Şi pe sutană jur c-aşa-i cum spui!
Zi-i fuga, să nu pice dumnealui,
Ce dor te necăjeşte, ce belea?»
«Iubitule al meu – i-o-ntoarse ea – Voioasă-aş vrea să-mi tăinui oful tot,
Da' trebui să răsuflu, nu mai pot!
Măcar că n-a fost om pe lumea asta Mai negru-n cerul gurii cu nevasta, Femeia lui fiind, nu şade bine S-arăt vercui ce face el cu mine Î65 Nici când suntem în pat, nici

altcumva, Ferească-mă Hristos de-aşa ceva!

O soaţă eu socot că se cuvine De omul ei să spuie numai bine...

Ci doar atâta zicu-ţi dumitale,

Că bărbăţie nici de trei parale

N-aflai în el; dar ce-i mai rău din toate E că-i ciufut cum nici că se mai poate... Şi bine ştii că ori şi ce muiere,

Tot ca şi mine, şase lucruri cere De la bărbat: să fie zdravăn, harnic La minte, cu parale multe, darnic,

Focos în pat şi soaţei preasupus.

Eu iacă jur pe spinii lui Isus Că numai ca să-i fiu mai celebie Am târguit găteli pe datorie

Şi dacă nu fac rost de franci o sută Să-i dau până duminică-s pierdută;

Că dacă intru-n gura caţelor Sau află dumnealui, mai bine mor!

Aşa că m-aş ruga sfinţiei-tale

Să mă-mprumuţi, c-altminterea e jale... De faci precum te rog, să ştii că, zău, Te-oi multămi de n-o să-ţi pară rău Că m-ai îndatorat cu suta, şi În ziua când vei cere ţi-oi plăti,

Şi orişicare chef mă leg să-ţi fac, Precum şi orice slujbă după plac.

Şi ca lui Ganelon să-mi deieSfintui De mi-oi călca făgada şi cuvântul!»

Drăguţul de călugăr cam aşa

I-a dat răspuns: «Iubită doamna mea, Atât mă simţ la oful tău părtaş,

Incit cu cinstea, zău, mă pun chezaş Ca-ndată ce la drum

bărbatu-ţi pleacă 200 Să te dezbăr de grija ce te seacă Şi să-ţi aduc râvnitele parale.»
Aşa zicând o a-nhăţat de şale,
A strâns-o şi cu foc a sărutat-o.
«Te du acum şi taci chitic, nepoato,
205 Şi hai să stăm la masă cât mai iute,
Căci pe ţilindrul meu sunt opt trecute;
Şi de credinţă fi-mi cum ţi-s şi eu.»
«Ţi-oi fi, de mă ajută Dumnezeu!»
Apoi s-a dus săltând ca o ieruncă 210 Şi-a dat bucătăreselor poruncă Să facă de prânzare repejor.
Pe urmă l-a căutat pe soţior,
Bătând la uşa-i. El strigă *«Qui la?»*
«Eu, Petre, eu sunt – îi răspunse ea.
215 Cât ai de gând, jupâne, să posteşti,
Cât îţi mai numeri, cât mai socoteşti Bănetul tot şi daraverile,
Lua-le-ar naiba socotelile!
Ajungă-ţi cât ai stat, mă rog matale.
220 Hai vino, lasă sacii cu parale...
De oaspetele John ruşine n-ai Să-l ţii flămând o zi întreagă? Hai, Să-ne-nchinăm şi să mâncăm.» – «Nevastă Răspunse el – cu mintea ta cea proastă 225 Tu nu pricepi negoţul; iacă eu,
Păzi-m-ar sfântul Iv şi Dumnezeu, Te-ncredinţez că numai rareori Ajung doi-trei din zece negustori Pân'pe la anii mei să facă stare.
230 Cel ce petrece şi habar nu are
Şi trece fluierând prin viaţă lainic,
Cel ce câştigul nu-l păstrează tainic. Pân'la mormânt, acela ori se-ascunde,
Ori pleacă razna cine ştie unde...
235 Drept pentru care-ntr-una-s nevoit Să ştiu cum stă negoţul, lămurit.
Căci dacă eşti neguţător, se cheamă Că veşnic trebui să trăieşti cu teamă. Chiar mâine plec, pe vrute pe nevrute,
240 În Flandra, şi-am să vin cât pot mai iute. Aşa că te-

aş ruga, iubită soaţă,
Fii blândă către toţi şi cu dulceaţă, Păzeşte-ne avutul şi-ngrijeşte De casa noastră, ştii, gospodăreşte. | 245 Aveavei tot ce e de trebuinţă De le chiverniseşti cu chibzuinţă;
Căci haine şi bucate şi bănet Îţi las, să nu duci lipsă, berechet».
Aşa zicând, închise-acea cămară.
Ieşind din canţelarie afară,
A îndrugat zorit o rugăciune,
A dat poruncă masa a se pune Şi s-a grăbit cu vin şi cu mâncare,
Din plin, pe musafir a-l ospătare.
255 Pe urmă domnul John, îngândurat,
Pe negustor de-o parte l-a luat Şi-i zise: «Vere, pare-mise mie Că vrei să pleci la Bruges în drumeţie. Sunt Augustin şi Domnul deie-ţi spori 260 Fii, rogu-te, cuminte călător Şi vezi, pe zăpuşala asta mare,
Să nu te-ntreci la vin şi la mâncare. Vorbesc pe şleau, aşa ca între noi… Drum bun şi vină teafăr înapoi!
265 Iar dacă e vreo treabă ce-mi vei cere S-o-ndeplinesc şi care-mi stă-n putere, Te-ncredinţez că, noapte – zi de-o fi,
S-o îndeplinesc întocmai m-oi sili…
Dar pân’să pleci, rugate-aş dacă poţi 270 Să mă-mprumuţi cu-o sută, zău, de zloţi, Pe-o săptămână-două, ca s-apuc Să cumpăr nişte vite să le duc La un arman mânăstiresc; şi zău C-aş vrea acest arman să fie-al tău!
275 Eu n-am s-amân sorocul cel de plată Nici pentru-o mie-ntreagă numărată*;*
Dar nimănui să nu spui, te-aş ruga,
Căci chiar deseară voi a neguţa…
Acum drum bun, iubite vere, şi 280 Pentru ospăţ şi toate *giand. Mercil»*
Pe dată negustorul galanton I-a şi-ntors vorba: «Dragă vere John, Te-ncredinţez că nu-mi ceri lucru mare; Îţi pun, de vrei, toţi banii la picioare, 285 Ba chiar şi toate mărfurile mele,

Să-ţi iei cât vrei şi cât pofteşti din elel C-aşa-i la negustori, cum bine ştii:
Ai nume bun – poţi face datorii;
La dânşii banu-i plug, cu banul ară;
290 N-ai bani – n-o scoţi la capăt... Aşadară De dat mi-î dai când poţi; şi-s bucuros Să-ţi fiu, cât sunt destoinic, de folos.»
Apoi aduse suta-rf graba mare Şi pe furiş i-o puse-n buzunare;
295 Doar domnul John şi văr-său au ştiai.
Alt nimenea pe lume, de-mprumut.
Au mai băut apoi, s-au desfătat,
Şi seara John spre lavră a plecat.
A doua zi şi Petre s-a pornit,
300 De-un ucenic al său călăuzit,
Spre Flandra; a ajuns la Bruges voios Şi-a început zorit şi inimos Să cumpere, ca orice negustor,
Plătind peşin sau rămânând dator,
305 Dar n-a danţat, nici zaruri n-a jucat;
Pe scurt, a dus-o tare cumpătat.
Curând, în cea dintâi duminică,
Pică şi John! Se vede bine că l-s creştetul şi barba proaspăt rase...
310 Şi nu-i copil sau slujitor de-al casei Să nu se simtă vesel – cum am zis —
Că domnul John s-a-ntors la Saint-Denis...
Dar, ca s-ajung mâi iute la sfârşit,
Aflaţi că frumuşica s-a-nvoit 315 Ca pentru suta lui de galbeni ea Să-l lase s-o muncească pe saltea O noapte-n cap. Taman aşa făcură Şi harnici pân'la ziuă petrecură. În zori jupânul John a-ncălecat 320 Şi bună-vremea slugilor le-a dat...
Nici imul din conac sau din oraş Nu-l bănuiau de şoltic şi poznaş;
Şi dus a fost la el la mânăstire...
De el atât avui a povestire.
325 Mai apoi, pe la spartul târgului, S-a-ntors şi Petre

iar la casa lui;

Şi când cu soaţa a benchetuit I-a spus că marfa straşnic s-a scumpit Încât s-amprumutat la cămătari Incit a-mprumutat la cămătari

330 Vreo douăzeci de mii de galbeni mari, Semnând în faţa judelui înscris.

Şi-a mers la nişte prieteni la Paris Să-i deie restul cât îi mai lipsea,

Pe lângă banii lui din teşcherea.

Când a sosit acolo-n poliţie S-a dus întâi cu drag şi cu frăţie La vărul John să şadă la taclale Şi să mai râză – nu pentru parale —

Ci ca să afle ce-i cu John băiatul,

Să-i spună cum mai stă cu neguţatul,

Ca verii când se-adună împreună…

Călugărul i-a-ntins o masă bună Iar negustorul i-a amănunţit Cum Domnul Dumnezeu l-a-nvrednicit S-apuce toată marfa ieftior;

Atâta numai c-a rămas dator Şi trebuie cu orice chip să facă un împrumut; pe urmă, trai neneacăl

Răspuns-a John: «Is tare bucuros Că te-ai văzut acasă sănătos;

Pe mântuirea mea, bogat de-aş fi,

Nu ţi-ar lipsi ăşti douăzeci de mii,

Că doar şi tu mă-ndatoraşi mai ieri Şi-ţi multămesc pre cât îmi stă-n puten, Trăi-te-ar Cerul! Cât despre parade,

Vei şti că i-am întors nevestei tale O sută, numărată pe tejghea;

Lăsai şi-anume semne; ştie ea Că pot să-i fac dovadă şi-arătare…

Acu’ mă duc – să-mi fie cu iertare – Căci stareţul porneşte-n drumeţie Şi trebuie să-i ţin tovărăşie.

Mă-nchin jupâneşicăi, dragă vere!

Cu bine şi la bună revedere!»

Mintosul negustor s-a-mprumutat Şi-acelor cămătari lombarzi le-a dat Tot aurul, răscumpărând înscrisul. Purcese-apoi acas’, lăsând Parisul,

Voios ca papagalu-n rămuriş,
Căci doar făcuse bun alişveriş Agonisind din astă drumeţie Câştig – bez cheltuielile – o mie.
Tovarăşa-i de viaţă şi de soartă L-a-ntâmpinat ca şi-alte dăţi în poartă; Şi toată noaptea ceea... să te ţii,
Bogat fiind şi fără datorii.
Şi iarăşi s-a pornit spre dimineaţă S-o pupe şi s-o-nlănţuie pe soaţă,
S-a năpustit pe ea şi dă-i mereu...
Ea: «Ho! ajungă-ţi, pentru Dumnezeu!» Şi de năzbâtii se-apucară iar.
La urmă omul zisu-i-a: «Măcar Că n-am chef să te cert, îţi spun curat Că sunt pe tine-oleacă supărat;
Şi ştii de ce? Am eu o bănuială Că izvodişi pricini de stinghereală între vericul John şi mine... Oare Nu se cădea să-mi spui pân'la plecare Că omul ţi-a întors ce-a datorat Schimbând şi-ncredinţări? L-am supărat, Căci am grăit cu el de împrumut Şi foarte necăjit mi s-a părut;
Măcar că eu, pre legea mea, nimic De crăiţari n-aveam de gând să-i zic.
Să nu mai faci aşa; ci mă vesteşte Când vreun datornic vine şi-ţi plăteşte în lipsa mea; căci dacă plec la drum Pot iar să calc în strâchini ca acum, Cerând un ban plătit – din vina ta.»
Dar nu s-a fâstâcit nevastă-sa Şi-i zise: «Făcătoareo de minuni,
Grozav mai toarnă vărul John minciuni! S-au şters acele semne ale sale,
Dar, ce e drept, mi-ă dat nişte parale, Puşcheâ pe limba lui călugărească!
Crezui c-a vrut să mi le dăruiască Aşa ca rudă, de hatârul tău,
Să am şi eu de cheltuială, zău.
Sau că răsplată pentru că ades L-am găzduit... Dar fiindcă-am înţeles Că mi-am cam dat în petic de-astă dată, Am să-ţi răspund c-o vorbă răspicată:
Ai mulţi mai răi de plată decât mine!

Eu, vezi, te-oi mulţumi cum se cuvine,
Ca soaţă, zi de zi; de ţi-s datoare,
Doar ai răboj: crestează, frăţioare,
Şi-ţi da-voi ce-i al tău cât pot de iute! Paralele să ştii că nu-s pierdute Ci pe podoabe cheltuitu-le-am...
Şi fiindcă doar la tine mă gândeam Şi la obrazul tău, nu fi mahmur,
Ci vină la hârjoană căci, mă jur, Trupşorul meu frumos ţi-i chezăşia
Şi-n aşternut plăti-voi datoria...
425 Acu', bărbate, hai să facem pace, Descruntă-te şi dă-te mai încoace!»
Au ce să facă omul? Doar s-o ierte, Că nu era nebun s-o mai şi certe Pentru un lucru fără leac... Drept care 430 I-a zis aşa: «Acum îţi dau iertare,
Dar nu mai fi risipitoare, zău,
Şi ţine mai cu grijă ce-i al tău.»
Sfârşii povestea – zise Corabierul – Şi în răboj să nentărească Cerul!
Amin.
ACI SE SFÂRŞEŞTE POVESTIREA CORABIERULUI.
ASCULTAŢI VOROAVELE CELE VESELE PE CARE GAZDA NOASTRĂ LE-A SPUS CORABIERULUI ŞI DOAMNEI STARIŢE.
Hangiul: «Phii, pe *corpus Dominus,* Trăire-ai sănătos, bun basm ne-ai spus, Iubitule năier, drăguţul meu!
Pe John aista bată-l Dumnezeu!
5 Păziţi-vă-ţi de-asemeni pezevenghi, Căci îi jucă şi omului un renghi Şi soaţei sale. Nu-nnădiţi pe-acasă Aşi jderi boaite. Şi acuma, ia să Alegem noi de-aici din adunare 10 Pe povestaşul basnei următoare.»
Zicând aşa, cu multă gingăşie A înpeput pe Stariţă s-ombie:
«Stăpâna mea, cu voia dumitale,
De nu ţi-i cu bănat, socot cu cale 15 Să iei mata fuioru-n mânuşiţă.
Binevoieşti; Răspunde-ne, domniţă,

De vrei.» – «Mă rog», rosti sfinţia-sa, Şi toarse basmul care va urma.

Explicit.

POVESTIREA STAREŢEI

CUVÂNTUL DINŢII PE CARE L-A ROSTIT STAREŢA.

Domine, Dominua noster.

«Pe tot întreg pământul, o Isuse, S-a-mprăştiat lumina slavei Tale: Te preamăresc şi feţele suspuse Şi pururea înalţă osanale 5 Şi fătul de la sinul mamei sale, Cântându-Ţi multă bunătatea Ta!» Aşa deschise vorba stareţa.

«Deşi prinosul mi-e de preţ puţin, M-oi strădui să-nsăil aşadară 10 Spre lauda-Ţi şi-a albei flori de crin Ce Te născu şi-i pururea fecioară, Zic, să însăil o istorioară! n slava Ei – al milelor izvor,

Şi-a Ta – Izbăvitorul tuturor.

15 O, vergură, şi mumă preacurată, Rug care-ai ars în faţa lui Moisi, Pentru smerenia-Ţi nemăsurată Cerescul Duh în Tine poposi Şi din lumini lumină zămisli…

20 Ajută-mi ca prin basmul ce voi spune Cinstire să-Ţi aduc şi-nchinăciune!

Mărirea Ta şi multa-Ţi umilinţă, Blândeţea şi virtutea Ta, Stăpână,

(

Nu-i limbă a le zice sau ştiinţă;

25 Că nici n-a’pucă rugile să-şi spună Nevolnicul, şi Tu, domniţă bună,

Te faci îndrumătoarea lui făclie Spre fiul Tău cel prea-iubit, Mărie!

Neînvăţată sunt şi n-am putere 30 Să-Ţi laud harul tot, regina mea,

Şi să Te proslăvesc precum s-ar cere Căci, pruncului sugar asemenea, Cuvintele le-ngân abia-abia…

Drept pentru ce, în cântul ce-Ţi închin 35 Fi-mi călăuză, rogu-Te, Amin!»

Explicit.

POVESTEA LUI SIR THOPAS

PRECUVINTARE LA POVESTEA LUI SIR THOPAS

ASCULTAŢI HAZLIILE VOROAVE PE CARE LE-A SPUS HANGIUL CĂTRE CHAUCER.

Când auzirăm noi minunea, numa’

Ce-am stat mai toţi cu ochii-n zări privind, Dar a-nceput Hangiul iar cu gluma.

Cătând spre mine, zise şuguind:

5 «Bre omule, ce soi vei fi fiind?

Pândeşti să prinzi vreun iepure, zic eu,

De stai cu ochii în pământ mereu.

Hai fii voios şi dă-te-ncoa niţel. Cinstite feţe, ia făceţi-i loc.

10 Şi el ca mine-i; tras ca prin inel… Ca pe-o cocuţă-l prinde de mijloc O de-aia mai ochioasă şi cu foc. Dar minţile i-s duse hăt la dracu’ De nu se-ndeamnă a glumi, săracu’.

15 Ia zi ceva – că alţii-au cuvântat —

Un basm hazliu, şi spune-l cu grăbire.» Eu lui: «Jupâne, nu fi supărat,

Da eu de-aşa poveşti, zic zău, n-am ştire., Doar că-nvăţai demult o stihuire…»

20 «Al nostru eşti! Bre oameni buni, chitesc Pe faţa lui că-i lucru meşteresc.»

AICI începe povestirea LUI CHAUCER

DESPRE SIR THOPAS

Cinstite fete, zice-voi Un basm cu chipuri de eroi Dar şi bogat în glume, Despre un cavaler de soi,

5 Leu în turnire i-n război, Sir Thopas zis pe nume.
Născut era, hăt, peste mare, În Fianara, dincolo de zare, Drăguţul cavaler;
10 Tătân-său era om cu stare Şi stăpânea şapte hotare Domn cu hirzob din Cer-
Crescu Sir Thopas drăgălaş, Cu pielea albă ca de caş 16 Şi buze de mărgean;
Obrajii lui'--doi bujoraşi— Şi nasul ca de îngeraş: Alung şi diafan.
Părul şofran, barba la fel,
20 îi aâungeau la mijlocel',
Din Cordova botforii;
I-s bracii lui din Bruges de fel, Iar pe giubeaua de pe el Grei dase bănişorii.
Litenmaoda nr. 1044
193
25 Era grozav la vânătoare:
Vina mistreţi şi căprioare;
Cu şoimi pe bălţi vina; N-aflai ca el arcaş sub soare, Iar om cu el să se măsoare 30 La trântă nu era.
Domniţele-n alcovul lor, în loc să doarmă somn uşor, Tânjeau de dorul lui;
Pe dânsul poate nu-l dogor 35 Ci-i ne'ntinat şi dălbior Ca floarea rugului.
Şi se-ntâmplă-ntr-o bună zi Că bravul Thopas o porni Pe surul său călare;
40 în mină lancea cumpăni Şi ditai spada-şi priponi Flălos la cingătoare.
Pătrunde-n codru voiniceşte,
Dar codrul fiare-adăposteşte 45 Precum vătui şi ciute.
Cutreierând, nici nu gândeşte Că-ndată vor să-l prindă-n cleşte Primejdii neştiute.
Lemn dulce, cimbru, cuişoare, 50 Tot ierbi gingaş îmbătătoare Creşteau pe tulpiniţe;
Şi încă ghimber şi nucşoare De pus în bere şi-n licoare Sau de-aromit lăcriţe.
55 Iar gheonoaiele-n frunzare Şi sturzii slobozeau

cântare – Desfăt să le auzi…
Ţipa coroiu-n gura mare, Doinea şi turtureaua-n soare
Cu ochişorii uzi.
Şi Thopas, de al ei cântat,
Se simte-n inimă jungheat Şi pinteni dă hapsâni. De-atâta goană bietul at Aşa era de asudat
Să-l iei să-l storci în mini.
Sir Thopas însuşi gâfâia Şi inima, de dor, părea Că-i gata să ia foc; Şi-atunci se-opri, sări din şa Şi-l slobozi în voia sa Prin ierbi pe dobitoc.
«Oh, Maică Precistă, Mărie, Amoarea aprig mă sfâşie!
Azi noapte am visat Că Zâna Zânelor silfie Ibovnică avea să-mi fie, Călduţă sub plocat.
O zână doar râvnesc, vă spui: Femeie muritoare nu-i De nasul meu în tot Ţinutul.
Femeie să-ndrăgesc nu pot. Doar zâna-i vrednică, socot, Să-mi mângâie-aşternutul.»
Sărind în şa, acel flăcău Porni s-o cate tălălău Pe Zâna Zânelor;
Şi-ntr-un târziu, peste-un pârău, I se ivi în fund de hău Tărâmul Basmelor,
Dar vai,
Ţipenie de om, bun-rău,
Şi nici isteţ sau nătărău, Pe-acolo nu-ntâlneai.
Când, măre, vine un gigant Pre nume Gogea Alifant,
Om rău, curat gealat,
Şi zice către celălant:
«De nu dispari, pe Termagant, Cu buzduganu-ăist cel at Acu-l fărâm.
Au nu ştiai că marea Zână în cânt de harfă e stăpână Pe-acest tărâm?»
I-o-ntoarse el: «Căţel să-mi zici De n-oi veni eu mâini aici Când voi purta armura.
Şi trag nădejde, *par ma iay,*
Că lăncii cesteia îi vei Simţi împunsătura.
Jiganie,
Te trag într-însa ca-n frigare,

Şi cât nu-i încă ziua mare,
115 îţi fac de petrecanie.»
Dar Gonea-ncepe să-l împroaşte Dintru o cogeamite praşte Cu bolovani cât oaia.
Şi-o ia Sir Thopas la picior,
120 Cu de la Domnul ajutor,
Să nu-l apuce' ploaia.
Dar ascultaţi să vă mai spui – Povestea mea abia de-acu-i în sine mai frumoasă:
125 Cu teamă mare de cucui,
Goni Sir Thopas peste grui Şi-ajunse-ntreg acasă.
Pe măscărici îi strânse şi-i Rugă, cum-cum, a-l veseli 130 Căci doar avea să-nfrunte,
Om cu trei capete spăimii De dragul unei celebrii Făpturi cu soare-n frunte.
«Hai vin, rapsodule, aici,
135 Cât mă împlătoşez, să-mi zici – 196
Că-s dornic să ascult – Romanţuri vechi despre voinici Şi chipuri sfinte de vlădici Şi dragosti de demult.»
I-aduse vin al său cupar Şi mied în cupă de arţar Cu mirodenii dres,
Cu ghimber, chimion şi iar Cu iarbă dulce şi zahăr Care-i dulceţ ales.
Pe trupu-i alb precum un crin Şi-a pus vestmânt din moale în, Cămeşă şi nădragi;
Pieptar pufos de catifea,
Şi peste el pieptar de za,
De dragul celei dragi.
Şi pestei fierăria toată îşi prinse platoşă lucrată
De-un jid, măiastră foarte; Iar spre a fi gătit deplin, Străvechiul herb, floarea de crin, în luptă-avea să poarte.
Din roşu aur, al său scut Cap de mistreţ avea bătut Pe el, dar şi-un rubin;
Şi s-a jurat pe Belzebut Că pe gligan îl lasă slut,
De-ar fi să moară-n chin.
Din piele fiartă-avea pulpare,
Din fildeş teacă spada-i mare,

Şi coif de acioase;
Avea şi şa din os de chit,
Iar frâul i-i mai strălucit Ca lima după ploaie.
Şi lancea lui de chiparos,
Cu vârful agerit, spăimos, îţi da fiori prin oase;
Iar armăsaru-i sur era Deprins să umble la gebea

175 Cu unduiri şerpoase.
Dragi fraţi,
Iac-am sfârşit dintâiul cânt! Aveţi răbdare, căci mai sunt: Măcar să le-ascultaţi.
Cântul al doilea
180 Ci mai tăcere-aţi din guriţe,
Dragi cavaleri şi dulci domniţe, Şi-mi ascultaţi povestea:
Că-i despre lupte şi turnire,
Şi despre patimi din iubire,
185 Şi câte de-alde-acestea.
Hei, despre câţi nu s-a mai scris... Şi despre Horn şi Hypotis Şi Bevis şi Sir Guy,
Şi Libeus şi Plindamor,
190 Dar Thopas, fără de-nconjor Din toţi e mai dihai.
Şi-ncălecând, purcese el Sclipind din platoşe de-oţel,
Din zale şi rubine.
195 Şi-a prins la chivără cel crin...
Ci, Doamne, ţie mă închin: Fereşte-l de ruşine!
Viteaz fiind, ei se culca, înfăşurat în gluga sa,
200 Pe câmp, necum prin case;
Drept căpătâi chivără grea, Şi-alături calul său păştea Ierbi bune şi gustoase.
Când setea îi făcea dogoare 205 El bea doar apă de izvoare Ca Parsifal vestitul,
Până-ntr-o zi...
HANGIUL A CURMAT AICI
Povestirea lui chaucer
DESPRE ACEL TH OP AS.
POVESTEA LUI MELIBEUS
«Ci isprăveşte, pentru Dumnezeu!

— Strigă Hangiul nostru. Aoleu,
Nepriceput te-arăţi la spus poveşti Şi rău ajuns-ai să ne plictiseşti:
5 Urechile mă dor, pre legea mea, De-aşjderi stanţe, dracu să le ia!
Bâhlite stihuri te-apucaşi a spune.»
Păi cum aşa – zisei – nu vrei, jupâne, Să-mi dai şi mie voie, ca oricui,
10 Ce ştiu mai bun, aceea să vă spui?»
A zis Hangiul: «Eu ţi-o-ntorc pe şleau: Pe stihul tău un găinaţ nu dau;
Făcuşi să pierdem vremea cu nimicuri. Jupâne, scurt, mai lasă-te de stihuri.
15 Ci zi ceva de fapte vitejeşti, în proză, bre, sau niscaiva poveşti Cu haz în ele sau cu-nvăţătură.»
«Mă jur pe sfânta cuminecătură Că bucuros vă-nşir – şi-o să vă placă – 20 O povestire-n proză, numai dacă N-oţi fi prea cusurgii: o istorie Din cele cu morală va să fie,
Ce-n lungul vremii pene cu dichis în chipuri felurite o au scris.
25 Doar şi evanghelistul, cum se ştie,
Când patimile Domnului le scrie,
N-arată tot ce-au zis şi ceilalţi trei Dar adeţvăru-l spune cu temei,
Şi câteşipatru-i cântă slavă Lui,
30 Măcar că fiecare-n felu’ lui.
Şi dacă nu asemeni zis-au ei —
Adică sfinţii Marcu şi Matei Şi Luca şi Ioan – prin har ceresc Toţi patru întrolaltă se-ntregesc.
35 Drept pentru ce, cinstite feţe, zic: De s-. O-ntâmpla s-o mai sucesc un pic, Adică dacă-n cele ce voi spune,
Mai din belşug eu maxime voi pune Decât ştiaţi că-s în cutare loc,
40 Ca tâlcul cât mai bine să-l dezghioc, Sau dac-oi pune altfel de cuvinte Decât mai auzirăţi, rog fierbinte, Nu-mi faceţi vină: maximele mele Prea tare nu se osebesc de cel
45 Din cărticica de prin care-am scos Miezoasa mea

poveste de mai jos.

Ci nu vă puneţi, rogu-vă, de price Şi-ngăduiţi-mi să încep a zice.»

Explicit.

AICI ÎNCEPE POVESTEA LUI MELIBEUS,
PE CARE AU SPUS-O DUMNEALUI CHAUCER

1. Un tânăr bărbat pre nume Melibeus, puternic şi bogat, a dobândit de la soţia sa care se numea Prudenţia o fiică ce s-a chemat Sofia.

2. Şi într-o zi s-a întâmplat că întru desfătarea să a pornit dumnealui la primblare peste câmp. Pe soţia ca şi pe fiica sa le-a lăsat în case, cu uşile bine zăvorâte, Trei dintre vechii lui duşmani au fost pândind, şi au pus scări la zidurile caselor şi au pătruns prin ferestre, ’ şi au bătut-o pe soţia lui, şi au rănit-o pe fiica lui cu cinci răni de moarte în cinci locuri osebite; adică, la picioare, la mâini, la urechi, la nas şi la gură; şi au lăsat-o ca şi moartă şi s-au dus.

3. Când s-a întors Melibeus acasă şi a văzut tot prăpădul acela, dumnealui, ca un nebun, rupându-şi veşmintele, a început a plânge şi a striga.

4. Prudenţia, soţia sa, pe cât a cutezat, s-a rugat de dânsul să contenească din plâns; dar cu toate acestea dumnealui a început să strige şi să plângă şi mai dihai, 5. Acea nobilă soţie Prudenţia adusu-şi-a aminte de o sentenţă a lui Ovidiu din cartea sa ce se cheamă *Leacul dragostei* şi într-însa spune dumnealui: «Fără de minte e acela care opreşte pe mumă să plângă la moartea copilului ei, până ce nu şi-a plâns tot amarul o bucată de vreme: iar după aceea să caute prin cuvinte blânde s-o mângâie şi s-o roage să contenească din plâns.» Drept care acea nobilă soţie Prudenţia a îngăduit ca soţul dumneaei să plângă şi să strige un crâmpei de vreme; şi când a socotit-de bine, i-a grăit într-acest chip. «Vai, stăpâne al meu – a zis dânsa – pentru ce te laşi să fii asemeni unuia fără de minte? Căci drept zic, nu se cade unui om înţelept s-arate atâta jale. Fiica dumitale, cu mila Domnului, se va tămădui şi va

scăpa cu viaţă. Şi măcar de-ar fi şi moartă chiar acum, nu se cade ca (H-ntru moartea ei dumneata însuţi să te prăpădeşti. Sennca zise: „Omul înţelept să nu se îndurereze prea din cale afară de moartea copiilor săi, ci negreşit să îndure ceasta cu răbdare, după cum împăcat e cu chiar moartea fiinţei sale”.»

(j 6. Dumnealui Melibeus a dat îndată răspuns, zicând: «Care om – a spus – având cuvânt atât de puternic să iiltngă, se cuvine a conteni din plâns? Domnul nostru lins Cristos însuşi a plâns moartea lui Lazăr prietenul ilău.» A răspuns Prudenţia: «De bună seamă, bine ştiu, plânsul cu măsură nu e întru nimic oprit aceluia care se nflă îndurerat, printre oameni îndureraţi, ci dimpotravă *p* lăsat să plângă. Apostolul Pavel scriind către romani ilce: „Omul să se bucure cu cei care se bucură, şi să plângă cu cei care plâng». Ci dacă plânsul cu măsură e îngăduit, plânsul nestrunit fără de greş oprit este. Se iu vine a-ţi drămui plânsul, după învăţătura pe care ne-o dă Seneca. „Când ţi-a murit prietenul – zice el – nu Uşa ca ochii tăi să fie prea umeziţi de lacrimi, nici prea Uneaţi; chiar dacă lacrimi îţi podidesc ochii, nu le lăsa nrt pice"...»

POVESTIREA CĂLUGĂRULUI

VESELELE VORBULIŢE SPUSE CĂLUGĂRULUI DE CĂTRE HANGIU.

Când obârşit-am basmul meu şi eu Despre Prudenţia şi Melibeu Hangiul zise: «Jur, ca bun creştin,

Pe moaştele lui sfântu' Maturin 5 C-aş fi plătit un butoiaş de bere Să te fi auzit şi-a mea muiere,

Căci, întrucât e vorba de răbdare,

Ea cu Prudenţa n-are-asemănare. Îmi pune-n mină groase ciomăgele 10 Să-i bat pe trepăduşii mei cu ele

Şi zbiară: „Arde-i, arde-i că-s jivine,

Dă, rupe-le cocoaşa, zvântă-i bine!"

Iar dacă vreunul din vecinii mei La slujbă nu se-nclină-n faţa ei 15 Sau dacă o-nghionteşte vreo-ndrăzneaţă, Când vine-acas' îmi fulgeră în faţă: „Mişălule, răzbună-mă că, zău,

Mai bine-mi şade mie şişul tău Iar tu să torci fuioru-n locul meu!"

20 Din zori în seară-mi turuie mereu:

„Uf, aracân de mine, fui ursită Să ţiu aşa maimuţă mangosită,

Pe care-o scuipă orice mangafale Şi nu ia apărarea soaţei sale..."

25 Aşa păţesc de nu voi să mă bat;

Şi sunt silit să fug de-acasă-ndat' C-almintrelea e vai de capul meu De nu mă-arăt năprasnic ca un leu;

Să spintec vreun vecin ar vrea femeia 30 Şi să mă duc în lume dup-aceea,

Că-s chiar primejdios nevoie mare Cu junghiu-n pumn; da' tot ea-i cea mai tare 35 Şi are nişte braţe... mamă-mamă!

Când o-ntărâţi, atunci îţi poţi da samă.

Ei, dar de-ajuns cu astea... Mai departe!

Jupân Călugăr, bucură-te foarte Că ţi-a venit şi rândul dumitale.

40 Vezi, pin' la Rochester nu-i lungă cale;

Nu rupe şirul, neică, ţin-te tare, v

Dă-i drumul, bade sau boier-cutare,

Că nu ştiu cum ţi-e numele... Jehan,
Sau poate Toma, sau jupân Alban?
45 Purcezi din care tagmă cuvioasă?
Pre legea mea, ai peliţă frumoasă,
Nu eşti ca ăi de ştiu numai s-ajune; Cunoaşte-se că paşti islazuri bune.
Ia zi, nu zău, vreo slujbă ţii cumva?
50 Oi fi vreun pimnicer sau altceva,
Căci, pe mormântul tatii, cred că eşti Stăpân în lavra unde vieţuieşti.
Nu-mi pari monah de rând, smerean în schit, Ci un egumen câpeş, iscusit;
55 Iar cât priveşte oase, vlagă, vine,
Arăţi caăl de-o duce foarte bine;
Trăsni-l-ar Cerul, fire-ar el să fie,
Pe cine te-a băgat la chinovie!
Că tare bun cucoş ai fi, măi vere,
60 De te-ar lăsa să calci cât ai putere Şi să te pui cu slujba pe prăsit;
Phi, câte vieţi ai mai fi zămislit!
Vai, vai, de ce porţi oare anteriu?
Cum nu-mi fu mie papă dat să fiu,
65 C-aş porunci pe loc să-şi ia soţie Oricărui om voinic, nu numai ţie,
Chiar de-i monah; căci lumea-ndărăptează,
Şi zice-n schit sămânţa a mai brează; Mirenilor ni-i coapsa cam oloagă 70 Şi pomul slab dă poamă slăbănoagă,
De asta facem gubave vlăstare Ce nici să se puiască nu-s în stare.
De-aceea şi nevestele se-ndeasă A se-ncurca cu d-alde ăi qu rasă,
75 Căci voi plătiţi Venerii mai de soi H araci, decât nevolnicii de noi!...
Nu-ţi fie cu bănat ce-am zis în şagă
C-ades, glumind, spui drept, părinte dragă.»
100
95

90
80
Monahul, ascultându-l cu răbdare, Răspunse: «Năzuiesc a vă-nşirare Un basm, sau trei de sunt de trebuinţă,
Da’ făr’ să silui buna cuviinţă.
De vă îmbie să luaţi aminte,
Voi tinde basmul vieţii celei sfinte A lui Edvârd, sau niscai tragedii Că d-astea am vreo sută în chilii.
Ce-i tragedia? Tragedia este,
Aşa cum scrie-n cronici, o poveste Privind pe cei ce norociţi au fost Şi au căzut mai apoi foarte prost La greu aman şi la cumplită moarte;
Sunt puse-n stihuri cea mai mare parte, în hexametre meşter ticluite,
Dar multe sunt în proză povestiteŞi-n fel de fel de chipuri şi măsuri...
V-am dat, cred eu, destule-nvăţături; De-acu binevoiţi a ascultare.
Dar mai întâi v-aş face o rugare:
De nu voi fi destoinic să vă-nşir Pe împăraţi şi regi şi papi la şir Aşa cum letopiseţele scriu,
De-mi vin în minte unii prea târziu Şi alţii prea curând, cinstite feţe,
Primiţi-mi neştiinţa cu blândeţe.»
Explicit.

AICEA ÎNCEPE POVESTIREA CĂLUGĂRULUI DE CASIBUS VIRORUM ILLUSTRIUM.

Ca-n tragedii jeli-voi pacostea Care-a plătit pe mulţi bărbaţi de seamă De n-a mai fost destoinic nimenea Să-i scoată la liman. Când se destramă 5 Norocul, păi atunci de bună seamă
Nu-i chip, vercine-ai fi, să-l mai opreşti; De bahta oarbă omul să se teamă!
Primiţi aceste pilde bătrâneşti...

Lucif er

Şi voi începe chiar cu Lucifer; 10 Măcar că n-a fost om ci înger, şi Măcar că peste îngerii din cer Nu cad năpăşti, el tot se prăbuşi În iad unde-i şi azi, când săvirşi Păcatul său… O, Lucifer, tu care 15 Satană eşti acum, n-ai cum ieşi Dintru această ticăloasă stare.

A d a m

Şi pe Adam priviţi-l, vă poftesc, De însuşi sfântul deget plăsmuit Şi nu din plodul scârnav bărbătesc; 20 Afar' de-un măr tot raiu-a stăpânit; Ca dânsul n-a fost om mai norocit Pân' ce cumplita lui nesăbuinţă

Din dulcele huzur l-a oropsit La trudă grea, la iad şi nepriinţă.

S a m s o n

25 Gândiţi-vă la Sâmson, prevestitul De înger înainte de născare Şi Celui Preaputernic hărăzitul; Vedere cât avut-a, n-a fost oare Din lume cel ma făr-asemănare 30 În vază şi-n puteri? Dar când i-a spus Muierii taina, hâda răzbunare S-a-ntors asupra sa de l-a răpus…

Ci Sâmson doar, acest levint voinic, A hărtănit cu mânurile goale 35 Un leu şi l-a ucis ca pe nimic

Când drumeţea spre locul nunţii sale; Dar soaţa, cu momeli şi cu târcoale, I-a smuls, vicleană, taina şi l-a dat Vrăjmaşilor în mâni, puind la cale 40 Să-l piarză şi să-şi ieie alt bărbat.

Trei sute de vulpoi Sâmson a prins Şi i-a legat de cozi cu câte-o fune,

Iar cozile stufoase le-a aprins Punând pe fi'ce coadă un tăciune 45 De-au pârjolit, scăpând vulpoii, pâns. Măslini şi vii, de peste tot… Şi iar O mie fu în stare a răpune,

De oameni, doar c-o falcă de măgar.

Iar când îi dete gata, s-a simţit 50 Insetoşat de moarte, şi pe dată Rugându-se să fie miluit De Dumnezeu şi apă să-i trimeată – Dintr-o măsea din falca cea uscată Un şipot a ţâşnit răcoritor 55 De-i stinse-arşxţa sa nemăsurată:

Aşa stă scris în Cartea Juzilor.

La Gaza, numai prin virtutea lui Răzbind pe filistenii din

cetate,
Chiar porţile le-a smuls oraşului 60 Şi s-a urcat pe-un deal cu ele-n spate Ca să le vază neamurile toate,
O, vladnice Samson slăvit şi drag, N-ai fi avut pereche-n lume, frate,
De nu te dai muierii în vileag!
65 Nici vin în gura lui, nici must n-a pus, Iar foarfec nu-şi vârâse-n păr nicicând, După învăţul Solului de Sus.
Căci vlaga toată-n chică-i fuse stând…
Şi douăzeci de ani întregi la rând 70 A păstorit cu cinste Izraelul;
Dar greu avea să tânguie curând,
Căci soaţa-i uneltea să-i facă felul.
Dalilei lui îi spuse, bat-o vina, Că-n păr îi sta puterea lui varvară, 75 Iar ea-l vându vrăjmaşilor, haina. Dormind în poala dânşii într-o sară, Ea puse părul tot de i-l tăiară, Vădindu-li-l de-acu neputincios,
Şi când chilug duşmanii mi-l aflară, 80 Legatu-l-au şi ochii i i-au scos.
Ci pân-a nu fi tuns, precum am zis, Nu s-au. Aflat câtuşi să nu le frângă; Dar astăzi iată macină închis Cu râşniţa-ntr-o pivniţă adâncă…
85 O, tu ce n-avuşi duşmani să te-nfrângă, Samson, cândva bogat şi mândru cneaz, Se cade-acuma ochii-ţi orbi să plângă, Căci prea de sus căzut-ai la necaz!
Cum şi-a curmat sărmanul prins viaţa? 90 Vrăjmaşii săi făcând un praznic mare Silitu-l-au, să joace ca paiaţa într-un măreţ lăcaş de închinare;
Ci el i-a-nspăimântat grozav de tare
Căci zgâlţâiind doi stâlpi, *i-a* năruit, 95 Şi templul prinse-ntreg a se surpare
Pe Sămson şi pe cei ce l-au robit.
Atuncea toţi boierii s-au pierdut Şi inşi trei mii acolo s-au răpus Când murii cei de piatră au căzut…
100 De Sămson v-am cam spus ce-avui de spus Luaţi aminte pilda de mai sus:
Muierii nu-ţi da tainele pe faţă,

Ci ţine-ascunse toate câte nu-s De arătat, de vrei să scapi cu viaţă.

H e r e u l e

Pe Hercul cel atotbiruitor îl încunună faptele-i cu laur;

El, cel dinţii al vremii luptător Jupitu-l-a pe leu, iar pe balaur L-a jefuit de merele de aur;

Pe harpii, crunte păsări, le-a stârpit, A-nfrânt şi fala neamului Centaur Iar pe dulăul Cerber l-a zgornit.

Îl omorî pe crudul Busiris Şi să-l mănânce caii l-a făcut;

Pe veninosul şarpe l-a ucis Şi l-a lăsat pe Ahelois ciut;

Pe Căcus în bârlog l-a abătut; Aşijderea şi pe Anteu cel tare Şi pe mistreţul fioros şi slut;

Şi cerul tot purtatu-l-a-n spinare.

Om n-a mai fost de când e lumea lume Să fi stârpit ca el atâtea bale; în orice ţară îi ştiau de nume Pe urma binefacerilor sale;

Toţi, toţi mergeau să-i cânte osanale.

Şi n-a fost om să-l sprijine în stare…

Trofeu mai zice c-a găsit cu cale De-a-nfipt doi stâlpi – pământului hotare.

O mândră-avea voinicul ăsta bun, Pe Dianira, floare din Florar…

Şi ea, aşa cum învăţaţii spun,

Un cămeşoi frumos i-a dat în dar, însă cămeşa fuse – vai şi-amar!

— Muiată-n zemi aşa otrăvicioase,

Că n-a purtat-o nicio zi măcar Şi-i curse toată carnea de pe oase.

Zic alţii cum că vinovat de chinu-i Nu fuse ea, ci imul Nesus… Poate!

O fi, n-o fi aşa, eu n-o învinui —

Dar el purtând-o peste golul spate S-a pomenit că tot înveninat e;

Şi când văzu că nu mai e izbavă, Frecatu-s-a cu jar aprins, măi frate, Nesuferind să moară din otravă.

145 Aşa pieri vârtosul Hercul... Iată, în trişte cin’ se poate-ncrede, cine? Fiindcă-n lumea asta înglotată Nu poţi ghici urgia care-ţi vine... Cuminte-i cel ce însuşi el pe sine 150 Cu» oaşte-se. Pândiţi a soartei caţă, Căci dacă îi căşună ei pe tine De unde nici hu bănui te înhaţă!

Nabucodonosor

Comoara, tronul cel strălucitor, Schiptrul fălos, regeasca măreţie 155 Ce le avu Nabucodonosor în vorbe greu îmi vine a le scrie! Ierusalimul, sfânta poliţie,

De două ori o au coprins, răpind Din temple toată scumpa văsărie; 160 Şi-n Vavilon s-a lăfăit crăind.

Pe cei mai chipeşi, mai frumoşi flăcăi De regi din Izrael i-a jugănit Şi i-a făcut îndată robii săi.

Era şi unul, Daniil numit,

165 Ce se vădea din ei mai iscusit,

Ştiind să-i fie regelui tâlmaci La orice vis ce-n somn i-a năzărit;

Ca el Caldeea nu avea alt vraci.

O statuă de şaizeci coţi şi lată 170 De şapte coţi, Nabucodonosor

Din aur şi-a făcut. Şi-n ţara toată Să i se-nchine natul, temător,

A poruncit; de nu, într-un cuptor Va arde nesupusul în văpăi...

175 Din toţi fu singur neascultător

Doar Daniil, ba mint: şi doi de-ai săi.

Trufaşa rigă socotea că dacă A biruit pe toţi nebiruită,

Nici Domnul nu mai are ce să-i facă;

180 Dar şi-a pierdut mândria-ntr-o clipită, Căci prinse-a crede cum c-ar fi o vită Şi rumega taman ca boul paie,

Pin’ s-a-mplinit o vreme anumită, Umblând şi stând cu alte vite-n ploaie.

185 Avea un păr ca pana la hultani

Şi unghii – gheare cum la păsări sunt... Iertat fiind, după vreo câţiva ani, Şi-nzdrăvenit, cu lăcrămi Celui Sfânt I-a multămit şi s-a jurat plângând 190 în veci să nu-i mai facă înfruntare;

Şi până când îl puseră-n mormânt Ştiu că *El* îi şi *milos* şi *tare*

B a 11 a z a r

Lui fiu-său, pe nume Baltazar,

Ce după moartea lui s-a căftănit,

195 I-a fost această pildă în zadar,

2f3

Căci foarte fumuros s-a dovedit,

Ba chiar şi se-nchina la chip cioplit Simţindu-se pe tron grozav de bine... Dar soarta la pământ l-a prăvălit 200 Şi ţara a-nceput să se dezbine.

Odată i-a chemat pe toţi curtenii La un ospăţ şi la o desfătare,

Şi-a zis la ale oştii căpetenii: «Aduceţi-mi tacâmurile care 205 Tătâne-meu, pe când era el tare, Răpitu-le-a de la Ierusalim;

Şi pentru părinteasca fală mare Ce moştenim, la zei să multămim.»

Nevastă-sa, ibovnicele sale 210 Şi toţi boierii săi vârtos băură

Vin fel de fel din mândrele pocale;

Dar când zvârli spre zid o uitătură,

Pe Baltazar sudorile-l trecură:

O mină – braţ şi umăr unde oare-s? — 215 Scria pe zid cu iute scriitură

Atâta numai: *Mane, techel, iaies...*

Şi nu găsiră mag în ţara toată Să poată lămuri acea scrisoare;

Ci Daniil o tălmăci îndată:

220 «Lui taică-tău i-a dat cel bun şi tare Tron, faimă, cinste şi avere mare,

Dar el, sumeţ, de Cer nu se temea – Atunci l-a pedepsit Iahveh, drept care I-a smuls din mână schiptrul ce-l ţinea;

225 Şi dintre oameni alungat a fost Printre asini... Pe arşiţi şi plointe A ros la fân ca dobitocul prost Pin’ ce s-a dumirit prin har şi minte Că numai Domnul e atotputinţe 230 Peste crăii, şi peste tot ce-i viaţă;

Şi iarăşi Milostivnicul Părinte li dete tronul său şi vechea faţă.

Şi iu, vlăstar din el, tot trufaş eşti, Măcar că bine ştii cum fu certat; înfrunţi pe Dumnezeu şi-L duşmăneşti; Din cupa Lui să bei ai cutezat;

La fel şi-a tale doamne cm păcat Din sfinte oluri supt-au multe vinuri; Te-nchini la idoli ca un apostat;

Drept pentru ce te pasc grozave chinuri

Cel Sfânt trimise-aici această mină Să scrie Mane, *techel, lares* – vezi? Din schiptrul tău nimic n-a să rămână Iar ţara împărţi-se-va-ntre mezi Şi persieni-i-a zis – aşa să crezi!...» în noaptea ceea vodă fu răpus,

Şi, fără-ndreptăţire şi dovezi,

Sui pe tronu-i craiul Darius.

Ia pildă dar, cinstită adunare,

Că nici domnia n-are temelie...

Când soarta vrea pe oameni să-i doboare îi jefuie de tron, de bogăţie Şi de prieteni şi prietenie;

Pe cei mai de credinţă cruda soarte Duşmani ţi-i face, după cum se ştie... Zicala asta-i cunoscută foarte!

Z i n o v i a

Zinovia-n Palmir stăpânitoare —

Cum scris-au persienii despre ea —

A fost aşa avană luptătoare,

Că nimenea s-o-nvingă nu răzbea;

Din craii de Persida se trăgea Neîntrecută-n har şi obârşie.

Să spun c-a fost frumoasă? N-aş putea; Dar n-avea cin’ s-o facă mai nurlie...

Văzui în cărţi că încă de copilă Fugi dintre femei în codrul des Şi-n inimă de fiare fără milă

A sale darde late şi-a trimes:

Era aşa de sprintenă, c-ades 270 Din fugă le prindea... Urşi, pardoşi, lei, Când a crescut, codană mai ales,

Strunea şi ciopârţea cu mina ei.

Intra-n bârlog după sălbătăciune Şi nopţi întregi fugea prin munţi hai-hui, 275 Dormea-n desiş, bătea pe orice

june Cu vlaga şi virtutea pumnului,
Oricâtă ar fi fost puterea lui;
Nu mai scăpat când te-nşfăca în braţă; Fetia şi-o păzea şi nimănui 280 Nu mi se-ndupleca să-i fie soaţă.
Da' pin' la urmă rudele-o au dat Lui Odenâc, un cneaz din ţara lor, Măcar că mult cu vorba i-a purtat... Era şi el cu toane, fraţilor,
285 La fel ca ea; dar au trăit în spor Şi-n bucurii atâta timp cât fură Căsătoriţi la casa dumnealor,
Căci tare dragi ei doi se mai avură.
Atâta doar că doamna nu-l lăsa 290 Să-i vie-n aşternut alăturea
Decât o dat', chitind în mintea sa Să prinză făt; iar dacă va vedea Că n-a purces de-ntâia oară grea, Atuncea să mai sufere a-şi face 295 Bărbatu-său plăcerile cu ea,
Da' tot o dată numai, şi-apoi pace...
De-o rămânea, atuncea... mă-nţelegi, Urma să se mai lase dezmierdată Hăt după patruzeci de zile-ntregi;
300 Abia atunci îl mai primea o dată;
Şi s-a ţinut mereu ne-nauplecată Zicându-i iac-aşa lui Odenâc:
«Pentru purtarea ei cea desfrânată Bărbaţii de nevastă râs îşi fac!»
r

Doi feţi îi dete Odenâc în dar, Cuminţi şi burduşiţi de-nvăţătură; Şi-acum ca să înnod povestea iar Mă-ntorc şi zic: mai vrednică făptură, Filotimă cu toţi, dar cu măsură, Vitează, dar cu cap, suferitoare în grelele războaie ce bătură Şi omenoasă, n-a mai fost sub soare.

Prea strălucita sa înfăţişare N-am cum s-o spun... Ce scule, ce veşmintel Era muiată-n fir şi-n pietre rare...

Deşi vânătorea ca înainte,

Când mai avea răgaz râvnea fierbinte Să afle-n cărţi deprinderea spre bine,

Şi tare-i mai plăcea, cât n-am cuvinte...

Ba învăţa şi multe limbi streine.

Veţi şti, spre a scurta ce am de spus, Că ei aşa voinici s-au dovedit, încât cetăţi frumoase au supus,

Precum şi multe ţări din Răsărit Şi cu puternic braţ le-au stăpânit – Răpite toate Romei cea măreaţă; Nicicând vrăjmaşii nu i-au biruit Cât s-a aflat crai Odenâc în viaţă.

Cel care fapta lor războinicească Şi luptele cu regele Sapor Doreşte-n amănunt să le cetească,

Ce ţări a dobândit şi cât onor,

Şi apoi cum norocul schimbător A dat-o prinsă la duşmăni cu oastea. Să meargă la al meu învăţător, Petrarca – el pe larg a scris de astea.

Murindu-i soţul, prinse-n pumnul său Topuzul ţarii şi lupta vii iua.

Lovind pe inimici aşa de rău,

Că orice cneaz au voievod fălos Se socotea grozav de bucuros

Să fie cu Zenovia pe pace,

Făcând şi legământ prietenos Că ori ce-o vrea lăsa-o vor a face.

345 Claudius, al Romei împărat,

Nici Galien, strămoşul său râmlean, S-o-nfrunte nu s-au prea încumetat; Nici craiul din Eghipt, nici ăl armean, Nici regele arab sau sirian 350 N-au cutezat să stea în fata ei,

Spre-a nu pieri de braţul cel avan Sau să-i alunge cu oştirile-i.

Feciorii săi, Ermăn şi Timalâu – Aşa-i chemau supuşii persieni —

355 învestmântaţi în strai regesc umblau Fiind ai ţării legiuiţi moşteni…

Dar soarta raiuri are şi gheeni,

Şi nu-i fu scris puterii ei să ţie,

Căci dintre regii falnici pământeni 360 Căzu la greu alean şi la robie.

Când puse mina Aurelian Pe-al Romei tron, chitind să se răzbune Pe-acea crăiasă îşi croi un plan;

Şi, ca să spun pe scurt ce am a spune, 365 Cu legiune

lângă legiune
Porneşte spre-al Zenoviei tărâm, îi sparge oastea, ţara i-o supune,
O leagă şi se-ntoarce iar la Râm.
Au jăcuit atunci, pe lângă plean,
Şi carul ei bătut cu nestemate Pe care prea-puternicul râmlean L-a dus cu sine lumii să-l arate;
Şi când intră triumful în cetate, întâi şi-ntâi o au minat pre ea Cu capu-n jos, cu braţe-ncătuşate
Şi-n strai, ce-n pieljre scumpe strălucea.
Of, of! La ea – de care-odată crai Se îngrozeau, şi regii şi-mpăraţii – Norodul tot se-nhoalbă astăzi, vai!
Ea – care-nchivărată-n bătălii Cetăţi şi ţări străine cuceri —
Azi poartă-n cap o gioarsă de scufie... Şi-n loc de schiptru, spre a se hrăni, Fuior în mini şi furcă va să ţie!
De Petro rege Ispannie
O, Petro, fala Spaniei, pe care Atât de sus norocul te-a suit,
Pe drept cuvânt te plânge fiecare! Chiar frate-tău din ţară te-a gonit, Te-a-mpresurat cu oşti, te-a viclenit, în cortul său răpusu-te-a el însuşi Şi de averi şi bani te-a tilhărit,
Cu-a ta cunună fruntea-ncununându-şi.
Un câmp de nea cu negrul său erete Şi de-alămâi crenguţă stacojie Cloci aceste şugubini proclete!...
Nu Oliver, ce plin de omenie Sluji pe Carol Magn fără prihană,
Ci Ganelonul putred de beţie L-a-mpins pe bunul rigă în capcană.
De Petro rege de Cipro
Vai, vrednic Petro, rege chipriot, Tu cel ce-Alecsandria o luaşi Şi mulţi păgâni i-ai prăpădit de tot, A doua zi supuşii tăi, pizmaşi Pe câtă vitejie arătaşi,
Răpusu-te-au în aşternutu-ţi chiarî... Aşa dă soarta-n câte cinevaşi Hrănindu-l după dulce cu amar.
Şi de Barnab Visconte din Milan —

410 Alint şi bici pentru Lombarda ţară —
Voi spune cum căzut-a la aman Deşi suise sus pe-a lumii scară:
Un neam de-al său, nepot de frate chiară, Ce mai era şi ginerele său,
415 Făcutu-l-a în temniţă să moară;
Dar cum şi ce fel nu am ştire, zău...
De Hugelino, Comite de Pize
De lungul chin al ducăi de la Piza, De Ugolin, ce limbă-ar spune oare?
Un turn lângă oraş aflatu-mi-s-a 42® Şi ducă sta în turn la închisoare
Cu trei coconi din care cel mai mare Abia cinci ani avea... Ce mişelie Să-ncui asemeni pui de vrăbioare —
O, strişte! — în asemeni colivie...
425 Acolo-l osândiseră să piară Căci Ruggieri, care fu vlădică Al Pizei, l-a toârfit urât prin ţară, Iar ţara s-a burzuluit de frică;
Şi l-au închis în cula aia mică, 430 Aşa cum ştiţi. Merindă le dădea Şi băutură tare puţintică,
Ba încă şi aceea foarte rea.
Ei, şi-ntr-o zi, la ceasul caraulei, Când le-aducea merindă de-obicei,
435 Un paznic ferecat-a uşa culei.
El nu i-a spăriat pe băieţei,
Dar bănui că duşmanii mişei Voiesc de moarte să-l înfometeze...
«La ce m-au mai născut părinţii mei!» 44 A zis, şi a-nceput să lăcrimeze.
Cel mai micuţ, trei ani avea feciorul, L-a întrebat zicând: «De ce plângi, tată? Când vine cu fiertura păzitorul?
Au n-a rămas din pâine vreo bucată? 445 De foame nici Moş Ene nu se-arată... Of, da-mi-ar somnul veşnic Dumnezeu, Să uit de foamea asta blestemată,
Că numai pâine jândui tot mereu...»
Aşa scâncea sărmanul puişor 450 La pieptul lui tătine-său chircit;

Iar într-o zi a spus: «De-acuma mor, Rămâi cu bine, tată...» —şi-a murit... Văzându-l Ugolin învineţit,

A prins să-şi muşte brâncile de ciudă, 455 Gemând: «Cu grea năpastă m-a lovit A sorţii roată maşteră şi crudă!»

Aceilalţi doi, crezând că de flămând îşi roade mina, i-au strigat: «Nu, nu! Decât să rupi din tine, mai curând 460 Mănâncă-ne şi satură-te tu,

Căci doară tu eşti cel ce ne făcu Şi carnea ce ne-ai dat-o poţi s-o iei!» Pe urmă multă vreme nu trecu Şi-n poala lui se stinseră şi ei.

465 Pieri şi Ugolin de-nceată moarte; Sfârşitul său aşa a fost să fie;

De sus l-a prăvălit hursuza soarte... Socot că despre-această tragedie Am spus destul. Acel ce vrea să ştie 470 Mai mult, să meargă la rapsodul Dante, Căci el a scris cu mare măestrie Şi toate amănuntele-alelante.

N e r o

Deşi hain întocmai ca Mamon Şi dracii cei din negre-aşezământuri, 475 Despre Nerone scrie Sueton

C-a stăpânit noroade şi pământuri Cât ţine lumea-n cele patru vânturi; Numa-n iachinte şi-n mărgăritare Erau ţesute ale lui veşmânturi,

480 Fiind iubeţ grozav de pietre rare.

Ca el mai celibiu, alt împărat Pe lume n-a mai fost de-atunci încoace; O haină ce-ntr-o zi o au purtat Nici gând a doua zi s-o mai îmbrace; 485 Prindea în Tibru peşte cu voloace Din fir de aur scump şi poruncea Din placu-i cap de lege a se face Căci soarta ca un prieten îl slujea.

A dat – de-un gust-foc Romei; şi-ntr-un rin 490 Pe senatori a pus de i-au tăiat Ca să auză oamenii ţipând;

Pe frat'su l-a ucis, s-a-mpreunat Cu soru-sa în pat, a spintecat Şi pântecele mă-sii spre-a vedea 495 Lăcaşul unde-a fost însămânţat...

Aşa puţin îi mai păsa de ea!

Nici pic n-a lăcrimat când a văzut Acel prăpăd, ci zise: «Mândră fuşi!» Şi-i foarte de mirat c-a mai putut 500 Să-i preţuiască nurii cei apuşi;

Mai apoi vin ceru, şi tot acuşi Băutu-l-a... Atât i-a fost tot chinul. Când cei haini ajung pe tronuri puşi Adânc sembibă-n suflete veninul!

505 Un dascăl bun îi dase-nvăţăminte De slovă şi purtare, în junie;

Şi, dacă spusa cărţilor nu minte, Pe-atunci era deplin în curăţie:

Cât timp l-avu pe dascăl să se ţie 510 De capul său, crescu aşa mintos, C-abia târziu hapsâna tiranie A spart în el, făcându-l nărăvos,

Seneca – el i-a fost învăţătorul – Era temut de Nero, căci păcatul 515 l-l dojenea blajin, cu binişorul;

Şi nicidecum nu pedepsea băiatul; Zicea: «Se cade, doamne, că-mpăratul Să fie drept şi rău să nu se poarte...» Dar pentru vina asta învăţatul 520 Fu sângerat în baie pân' la moarte.

De tinerel avu năravurât Să-nfrunte pe acel ce-l îndruma; Din asta mai pe urmă l-a urât, Găsind cu cale viaţa a-i curma. 525 Iar pe Seneca-l trase inima Să-şi lase retezate vinele Decât să pată alte munci... Aşa Ia răsplătit Nerone binele.

Ci vezi că triştea n-a avut răbdare 530 Să-ngăduie mai mult aşa trufie,

Căci decât Nero soarta fu mai tare;

Şi parc-ar fi gândit: «îs prea dulcie De-oi ţine om pustiu de omenie Pe scaun înălţat, împărătesc;

535 Da' lasă-las', când fi-va lui să-i fie Mai dragă lumea, va să-l mătrăşesc!»

Şi într-o noapte Roma s-a sculat Ca să-i plătească faptele varvare.

Iar el, simţind, fugit-a din palat 540 La credincioşii ce credea că-i are,

Bătând la porţi; cu cât bătea mai tare, Cu-atât cădeau mai straşnice zăvoare. Văzând cum se vârâse la strâmtoare S-a dus tăcând, cu coada-ntre picioare.

545 îl tot căta în sus şi-n jos poporul Ei însuşi i-auzea pe toţi strigând. «Unde-i Nerone obijduitorul?»

De spaimă Nero dârdâia bolind Şi ajutor cerşi la zei, plângând,
550 Dar zeii nu voiră să-i răspundă... Atunci a alergat cu moartea-n gând într-o grădină, dând să se ascundă.
În locul despre care vă spusei Aflat-a doi ţărani lângă un foc,
555 Şi să-l răpună s-a rugat de ei,
Şi să-l astruce într-un tainic loc,
Ca oamenii să nu-şi mai bată joc De leşu-i, ruşinându-l după moarte, Căci n-avu altă cale sau mijloc;
560 Şi mult a râs, văzându-l, hâtra soarte...
De Oloferno
Pe lume nici c-a fost vrun căpitan Să fi supus mai multe ţări străine,
Mai tare-n lupte şi mai năzdrăvan,
Mai plin de vază decât orişicine 565 Din vremea lui, şi mai fudul de sine Ca Olofern cel alintat de soarte Şi care, ameţit de-atâta bine,
Nici n-a simţit când fu pălit de moarte.
Toţi clănţăneau în faţa sa din dinţi, 570 înfricoşaţi; şi dânsul îi silea
Pe toţi să-şi lase legea din părinţi: «Nabucodonosor e domn! — zicea – Pe el să-l proslăviţi...» Şi nimenea Porunca să-i încalce n-a-ndrăznit, 575 Afară de-un oraş – Batulia —
Unde EMahim a preoţit.
Şi-acu' luaţi aminte cum s-a stins: Aflându-se-ntr-o noapte foarte beat Sub cortu-i cât o şură sta întins,
580 De armii şi de fală-mpresurat; însă Judita gâtul i-a tăiat Pe când dorţnea; apoi tiptil fugit-a Printre străjeri... şi capul retezat Purtatu-l-a-n cetatea sa, Judita.
585 Mai face trebuinţă să mai spui De craiul Antioh cel rău şi eu?
De slava şi de-nfumurarea lui? Pereche să-i găseşti e foarte greu... Cetiţi ce-i scris de el în Macabeu, 590 Cetiţi voroava-i de trufie plină
Şi cum l-a dat de smântă Dumnezeu, Murind ca vai de

lume pe-o colină.
Norodu-l năucise într-atât, încât credea c-ajunge cu-a sa frunte 595 Şi steaua, de se nalţă cât-de-cât,
Că poate-n piept să sprijine şi-un munte Şi-a mărilor puhoaie să le-nfrunte; Grozav ura pe-acei din Izrael Şi-i ucidea în munci şi-n chinuri crunte, 600 Gândind că nici Jehova nu-i ca el.
Şi fiindcă Nicanor şi Timotei Snopiţi au fost de jidovi foarte tare, Atâta ură prinse pe iudei,
C-a şi sărit în car cu grabă mare, 605 Jurându-se cu foc şi-nverşunare Că pasă la Ierusalim să-l bată Şi să-şi răzbune fără îndurare;
Dar n-apucă să facă-aşa, căci iată,
Cel Sfânt pentru această-ameninţare 610 îi dete-o bubă fără leac şi rea,
Ce-n măruntaie prinse-a-l mursecare încât să rabde nici că mai putea;
Era cu rost această caznă grea,
Căci multe burţi şi el mai spintecase; 015 Dară deşi cumplit se pârpălea
Procletul plan el n-a voit să-l lase,
Ci pe hatmani s-adune oşti i-a pus... Dar când cu gândul nu gândea măcar, l-a înmuiat cerbicea Ăl de Sus,
620 Căci a căzut grozav de rău din car De-şi frânse fiecare mădular; Neputincios să umble şi călare,
Era purtat pe mâini ca un sugar,
La coaste vătămat şi la spinare.
625 Aşa-l izbi urgia Lui, incit
Viermi răi au prins în el a se-ncuibare,
Iar hoitul îi duhnea aşa urât,
Că niciun slujitor sau slujitoare Nu-i mai puteau răbda a sa putoare,
630 Nici când dormea, nici când veghea... Plângând, A priceput atunci că nu-i sub soare Făptură nerobită Celui Sfânt.
De acea miasmă se scârbiră foarte Şi el şi oastea lui, şi nimeni nu-l 635 Putea lua în braţe să-l mai poarte, în halul

ăsta, de canon sătul,
Pe-un vârf de munte-şi dete sufletul Acest omorâtor, la pradă harnic… Aşa plăti, căci prea era fudul 640 Şi prea pe mulţi i-a bântuit amarnic.
De Alexandro
De Alexandru ce să vă mai spui?
Tot insul ştie, dacă nu-i prea prost, Măcar crâmpeie din povestea lui:
Cum a cuprins întreg pământul nost'
645 Prin paloş sau prin faimă… Cum au fost Toţi regii bucuroşi să i se-nchine…
Cum nu-şi aflau niciunde adăpost De pumnul său nici oameni, nici jivine…
Şi nici asemuire cât de mică 650 N-ai să-i găseşti cu alt cuceritor; O lume-ntreagă îi ştia de frică! Pe dânsul, spuma cavalerilor, Norocul l-a făcut moştenitor;
Aşa de bătăios era, măi frate,
655 Că vinul doar şi gura fetelor
Puteau din mină spada a-i mai scoate.
Cum să-l mai laud? Ce să mai înşir De Darius şi alţii mii şi mii,
Dârji crai şi prinţi şi cneji, pe care-n şir 660 I-a-nvins şi i-a robit în bătălii?
Cu ce poveşti mai vreţi să vă îmbii?
Din cap în cap pământu-l stăpânea!
De-aş depăna oricâte istorii Şi tot n-ar fi deplină spusa mea…
665 La Macabeu se-arată c-a domnit Ani doisprezece şi că fu vlăstar Din Filip Machedonul ce-a crăit Helada cel dinţii… Vai, vai şi-amar!
O, vrednice-Alexandre, ce fugar 670 Ţi-a fost norocul! Roata cum s-a-ntors! Ţi-au pus ai tăi otravă în pahar Şi soarta nicio lacrimă n-a stors…
De unde să scot lăcrimi ca să pot Jeli un om atât de luminat?
675 Cel ce domnind cândva pământul tot se socotea tot neîndestulat!

Un duh aşa de neastâmpărat!...
Vai, cum să cânt destinul mincinos Şi să hulesc veninul blestemat,
680 Izvoarele acestui slut ponoş!...
De Iulio Cesare
Din loc umil pe tron strălucitor – Isteţ fiind şi vajnic de nespus – Săltat-a Iuliu: un cuceritor Ce pe uscat şi apă a supus,
685 Prin vlaga mânii, Lumea-de-Apus, Silind-o bir să deie Râmului;
Şi-apoi domni la Roma... Pin' s-a pus Norocul duşman împotriva lui.
Să-i mulţumeşti, o, Cezar, soarţeil Ei 690 Să-i mulţumeşti, că bine te-a slujit De l-ai bătut pe socru-tău Pompei Cel ce noian de armii a strunit Aduse hăt din soare-răsărit;
Afară de Pompei şi câţiva inşi,
695 Pieriră toţi... întregul Răsărit
Temutu-te-a când i-a văzut învinşi.
Atât despre Pompei să se mai ştie Cum că acest al Romei domnitor,
Ce dete dosu-atunci în bătălie,
700 Fu descăpăţânat de-un vânzător,
Şi gâdea, spre a-şi dobândi favor, I-a-nfăţişat lui Cezar Iuliu ţeasta. Pompei! Oh, tu, măreţ cuceritor,
La ce sfârşit te-aduse triştea asta!
705 Se-ntoarse la cetate Iulius încununat cu dafin, cu pohfală,
Dar mai pe urmă Brutus Cassius, Pizmătăreţ de-atât noroc şi fală,
Ţesu viclean în taină o urzeală 710 Spre-a-l despuia pe Cezar de putere; Ba şi-au ales şi loc de răfuială Unde urmau să-l puie sub junghere;
Păşind spre Capitol iu într-o zi întocmai cum făcea de obicei,
715 Hainul Brutus mi se repezi
Cu soţii lui, aşa cum vă spusei,

L-au grămădit pe Cezar între ei Şi, dacă basmul spune-adevărat,
O dată numai a gemut «alei»
720 Când l-au străpuns cu spăngi, lăsându-l lat...
Aşa bă r bată inimă avea Şi-atât ce se purta cum se cuvinte,
Incit m, ăcar că rău se canonea El trasu-şi-a mantaua peste sine 725 Spre a-şi ascunde locul cu ruşine.
Deşi simţea a morţii toropeală Şi cunoştea că-i prăpădit de-a-bine Tot nu uitase Cezar de sfială...
Vă-ndemn şi către alţi povestitori,
730 Valeriu, Sueton, Lucan – totuna – Ce-au izvodit de-aceşti cuceritori:
Cum au crăit, cum şi-au pierdut coruna, Cum i-a-ndrăgit şi i-a urât Fortuna...
Să nu vă-ncredeţi mult în toana ei;
735 Temeţi-vă de dânsa totdeauna Şi cugetaţi la Cezar şi Pompei!
C r e s u s
La Cresus, riga Lidiei, bogatul,
Chiar Cirus se gândea cu-nfricoşare...
Şi tot era să-şi mântuie văleatul 740 Pe rug în para cea mistuitoare,
De nu cădea din cer o ploaie mare Ce stinse focul şi-l făcu scăpat;
Dar nu-i prea fu de bun învăţ, drept care Muri, prin voia sorţii, spânzurat.
745 Cinai a scăpat din vârva focului, Astâmpăr n-avu, iar bătu războaie, Crezând că dacă soarta-i dete lui Acel noroc – izbăvitoarea ploaie – Nimic nu poate să-l mai încovoaie;
750 Ba mai avu şi nişte vise bune
Care-l făcură-n pene să se-nfoaie Şi-acu atât căta: să se răzbune.
Visatu-s-a suk într-un stejar Unde-l spăla chiar Zeus pe spinare, 755 Iar Phoebus l-aştepta cu un ştergar... El a-ntrebat-o plin de îngâmfare Pe fi-sa (căci era cunoscătoare întru ştiinţa cea vrăjitorească)

Să-i spună visul său ce noimă are; 760 Şi fata purcezând să-l tălmăcească

A spus: «Copacul, tată, vrea să zică Spânzurătoare; Zeus – nea şi ploaie, Iar Phoebus cu prosopul alb, adică Te va zbici a soarelui văpaie;

765 în ştreang vei atârna spălat de ploaie Şi de arşiţa soarelui zvântat...»

Aşa-i cobi precum o cucuvaie Fania, fi-sa, scurt şi apriat.

Chiar spirâzurat fu Cresus, mândrul rege; 770 În dam s-a lălăit pe tron domneşte...

Prin tragedie asta se-nţelege,

Şi doar de-atâta-i bună că jeleşte Destinul crud ce pururea loveşte Pe negândite fala crailor;

775 Când bizuim în el, ne părăseşte, învăluindu-şi zâmbetul cu-n nor.

Explicit Tragedia.

POVESTIREA DUHOVNICULUI DE MAICI

PRECUVÂNTARE LA

POVESTIREA DUHOVNICULUI DE MAICI

«Taci – zise Cavalerul – nu mai spune; Destule-ai îndrugat şi nu prea bune, Prea-cuvioaseL. De, o fi eu cale,

Că n-are cui strica un strop de jale,

5 Dar eu socot că-i mare supărare Atunci când omul cel cu multă stare Se vede-n sărăcie şi-n scădere;

Şi, dimpotrivă, mare mângâiere Când se trezeşte cel sărac lipit 10 Săltat la cin înalt şi pricopsit,

. Sporind şi vieţuind în propăşire.
Atuncea cred că-i multă fericire Şi-s mai plăcute astfel de poveşti.»
«De bună seamă, adevăr grăieşti —
15 Vorbi Hangiul. Prea ne-a împuiat Urechea cu „destin înnourat”,
Cu „tragedii” şi câte alte toate;
Doar l-auzişi; şi zău că nu se poate Să lecuieşti un lucru bun făcut 20 Cu văicăreli. Şr nu e nici plăcut
S-asculţi aşa poveşti, cum bine-ai spus. Monahule, trăite-ar Cel de Sus,
Ne-ai fiert pe toţi cu basmele matale;
Aşa istorii nu fac trei parale 25 Căci n-au nici haz într-însele, nici glume... Şi-acuma, cuvioase, sau pe nume Jupâne Petre, spune-ne te rog Altăceva; căci dacă la dârlog N-aveai atâţia zurgălăi să sune,
30 Atunci – pe jertfa Mielului! — pot spune
C-aş fi căzut de somn de mult din şa Tot ascultând gogeamite beltea,
Şi ţi-ai fi spus povestea în zadar;
Căci bine zice domnul pălămar:
35 „Degeaba-şi bate gura vorbitorul
Când doarme sau e surd ascultătorul";
Iar cel ce povesteşte se cuvine – Păi nu? — să ţie seama şi de mine. Ceva cu vânătoare zi-ne-acuma...»
40 «Ba – fu răspunsul. Nu mă-mbie gluma. Istorisească altul mai frumos...»
Atunci vorbi Hangiul cam ritos Duhovnicului de la Maici: «Ia vin’,
Părinte taică, fă-te-ncoa puţin 45 Şi zi-ne dumneata ceva şăgalnic;
Fii vesel, chiar de nu ţi-i roibul falnic...
Şi ce dacă ai vită răpcigoasă?
De vreme ce te ţine, ce-ţi mai pasă?
Nu te lăsa, ci fii voios mereu!»
.50 «Aşa voi fi, mă jur pe Dumnezeu,
De nu, să mă spurcaţi...» Apoi degrabă Ioan, duhovnic

blând şi om de treabă,
A prins atunci pe loc a depănare Din tortul ei povestea următoare.
Explicit.
J
233
DE AICI ÎNCEPE POVESTIREA DUHOVNICULUI DE MAICI DESPRE CUCOŞUL ŞANTECLER ŞI GĂINUŞĂ BOGHEATA.
Şedea într-un bordei odinioară O biată de vădană bătrâioară,
Sub poale de pădure-ntr-o vâlcea.
Ea, despre care spun în basna mea,
5 Din ziua când şi-a prăpădit bărbatul îşi depăna de azi pe mâini văleatul Căci stare n-avea multă şi nici vite.
Din cele de la Domnul dăruite Trăiau pe sponci şi ea şi două fiice.
10 Trei scroafe-avea, doar trei, însă voinice, Trei vaci şi de asemenea o oaie Pe numele Miţa. Zidul în odaie Unde mânca era cernit de fum.
Nu jinduia ospeţe nicidecum;
15 Bucate grase nu gusta, adică:
Sălaş calic – mâncare mai calică.
Nicicând nu pătimise de-mbuibare;
Avea drept leacuri sfânta cumpătare,
Un cuget împăcat şi trup robace;
20 Podagra n-o împiedica să joace
Şi nici damblaua capul nu-i frângea;
Vin alb sau roşu niciun strop nu bea; Merindă albă – lapte-avea la mese,
Şi neagră – pită neagră mai adese,
25 Iar ouă şi jumere doar arar,
Căci robotea mai mult pe la şiştar.
Avea şi-o bătătură îngrădită Cu pari şi cu un şanţ împrejmuită;
Acolo îl ţinea pe Şantecler;
30 Cucoş ca ăsta n-aflai nicăieri:

Cânta cu glas mai plin de voioşie Decât organu-n zi de liturghie;

Cucurigea nici prea târziu, nici zornic Fără-de-numai drept ca un ceasornic, încă din ou ştia pe dinafară Cum umblă umbra-n colţul lor de ţară;

Şi când urca în graduri cincisprezece, Cânta de nimeni nu-l putea întrece.

Şi creasta sa – mărgean adevărat —

Era cu zimţi ca zidul de palat;

Clonţ negru lucitor avea, picioare Şi pinteni vineţi – floare de cicoare —

Şi gheare albe, crinilor perechi,

Iar penele pe dânsul – aur vechi.

Acest cucoş ţinea sub ascultare Şapte găini, să-i fie desfătare,

Care-i erau surori şi cosânzene Şi-i semănau aidoma la pene.

Dar cei mai mândri fulgi luceau pe guşa Celei ce-i zic Bogheata-găinuşa.

Era cuminte, blândă, lipicioasă Şi s-a purtat aşa cuviincioasă De când a fost puiuţ de-o săptămână,

Că ajunsese doamnă şi stăpână Pe inima lui Şantecler, iar el O îndrăgea ca un însurăţel.

Când sfântul soare răsărea râzând Era minune să-i auzi cântând Pe ei: „Departe dragul meu s-a dus”. Vezi că pe-atunci, pe câte mi s-a spus, Grăiau ca omul necuvântătorii.

Ei, şi-ntr-o zi – abia mijise zorii —

Pe când cu toate şapte Şantecler Sta cocoţat pe-o bârnă din chiler Şi cu Bogheata mândra lângă sine, Cucoşu-a prins din gură să suspine Ca omul când visează-n vis urât. Văzându-l ea Bogheata amărât,

S-a minunat şi zise: «Sufletele,

Au ce dor ai de gemi aşa cu jele?

Şi te făcuşi, vai, vai, un somnoros!»

Iar el i-a dat răspuns: «Mă rog frumos, Nu-ţi face supărare, doamna mea,

Da’ zău visai că dasem de-o belea.

Când mă gândesc îngheaţă rânza-n mine...
Dea Dumnezeu să fie semn de bine Şi să mă izbăvească de ponos!
Parcă umblam prin curte-n sus şi-n jos Şi se făcea cum că văzui o fiară 80 Cât un cotei, care voia în gheară Să mă înhate, şi m-ar fi mâncat.
Avea un păr şi galben, şi roşcat.
Iar coada şi urechile le-avea Mai negre-n vârf ca blana de pe ea;
85 Subţire bot avea şi-n ochi văpăi;
Când mă gândesc m-apucă năbădăi...
Dacă gemui aceasta fu pricina..»
«Lipseşti din faţa mea! — ţipă gătna – Fricosuie ce eşti, căci, pe Histos!
90 De-acuma de la inimă te-am scos;
Pe un mişel să-l îndrăgesc nu pot.
Căci, orice-ar zice unele, socot Că noi râvnim s-avem, dacă se poate, Bărbat cutezător şi darnic, toate,
95 Deştept şi cumpătat, necărpănos Şi nici din toate celea sperios,
Dar nici lăudăros afar' din cale!
Cum ai tu nas să-i spui mândruţei tale C-ai îngheţat de frică dintr-un fleac?
100 Ai bardă... Bărbăţie nici de leac?
Te speriaşi de-un vis adică, spune?
Păi visul nu-i decât deşertăciune,
Căci visele se trag de la-mbuibare Şi-ades din aburi şi de la umoare,
105 Când trupul cu umori e prea umflat. Te-ncredinţez că v, sul ce-ai visat Devine din prisos de fiere rea Pe care-o ai în tine, fir-ar ea!
Că sperie grozav în somn cucoşii 110 Cu suliţi, cu pojar de flăcări roş»,
Ca namile ce vor a-i mursecare,
Cu bătălii şi fel de fel de fiare...
La fel melanholia, neagra zeamă, ll face-n somnul său pe om să geamă 115 Şi-l sperie cu negre dobitoace

Saudraci cu gheara-ntinsă să-l înşface. Ba pot să-ţi mai înşir şi alte zemuri Care te, fac să ţipi în vis, să tremuri,

Dar voi să trec mai iute înainte...

120 Chiar Caton, om atâta de cuminte, l ()0

155

150

145

140

135

130

Au n-a zis el să nu prea crezi în vise? Deci, rogu-te, când coborâm – îi zise – Să iei domnia ta siminichie;

Cu sufletul mă pun chezaşă tie Că sfatul meu e bun şi nu-i minciună;

Se cade zeama neagră împreună Cu fierea s-o slobozi. Şi fiindcă nu e Niciun spiţer pe-aproape ca să-ţi spuie Ce ierbi sunt bune, te învăţ şi-ţi spun Chiar eu ce buruieni ţi-s leacul bun Şi am să le culeg din bătătură Pe cele ce au dar de la natură Să-l cureţe pe om şi sus, şi jos...

Să nu uiţi, pentru crucea lui Hristos Că eşti de soiul tău prea plin de fiere. Păzea când fi-va soarele-n putere Să nu te afli prea încins la cheag; Altminteri pun o grivnă rămăşag Că hojma lă trei zile friguri rele Te-or bântui – şi poţi muri din ele.

O zi sau două ia viermuşi, că drege, Apoi o curăţenie în lege:

Ţintaură sau dafin sau cruşin Sau spânz, că-i şi pe-aicea, sau ricin,

Sau alior că-i bun, sau fumăriţă,

Sau iederă ce creşte-n grădiniţă... Mănâncă-le de cum răsar un pic.

Hai, fii şi tu ca stirpea ta – voinic!

De vis habar să n-ai. Atât ştiu spune.»

«Merci – îi zise el – de sfaturi bune, Dar ca să viu la Caton, care-i drept Că i se duse vestea de-nţelept,

Măcar c-a zis să nu te temi de vise,

Eu pot s-arăt mai vechi izvoade scrise De cărturari, pe

legea mea, destui,
Cu faimă şi mai mare ca a lui Şi unde-i însemnat taman pe dos, Vădindu-se cu fapte, ne-ndoios,
Că visurile sunt adesea semne De bucurii, însă mai pot să-nsemne Şi patimi ce ni-s date să păţim.
Dar despre asta ce să mai vorbim... Chiar faptele aşa adeverează.
A scris un condeier din cei cu vază Că doi fârtaţi plecară într-un rând în hagealâc pioşi; şi ajungând La porţile unei cetăţi în care Era o îmbulzeală foarte mare De călători – şi gazde mai de loc,
170 Pe nicăierea nu găsiră loc Să fie împreună-adăpostiţi.
Şi astfel se văzură nevoiţi în noaptea ceea ei a se desparte Pornind-o fiecare-n altă parte 175 Ca să se culce cum s-o nimeri: într-o ogradă unul se-aciui Subt un şopron cu boii împreună;
A1 doilea brodise gazdă bună,
Dus de noroc sau dus de întâmplare,
180 Căci ea ni-i călăuz la fiecare...
Şi cum dormea la el în aşternut Acestuia în vis i s-a părut Că l-a strigat perechea şi i-a spus:
„în noaptea asta, vai, voi fi răpus;
185 Aici în staul vor să mă omoare;
Dă fuga de mă scapă, frăţioare,
Cât incă-s viu – zicea – hai, vin curând..» Sări din pat creştinul tremurând,
Dar după ce s-a fost desmetecit 190 Iar s-a culcat şi nu s-a sinchisit,
Căci visul îi păru zădărnicie.
De două ori veni acea soţie Şi-a treia oară iar, şi-i zise-n vis De astă dată: „Iată, m-au ucis,
195 Priveşte rana mea încrâncenată!
Tu să te scoli în zori demult şi cată La poarta dinspre scăpătat un car Ieşind din târg, umplut cu bălegar; într-însul leşul meu e tăinuit;
200 Cutează de-l opreşte negreşit

Căci banii m-au ucis, într-adevăr..."
Şi-i spuse ce-a păţit din fir-a-păr,
Cu glas de jale şi înlăcrimat.
Iar visul se vădi adevărat 205 Căci, cum se lumină de ziuă iarăşi,
S-a dus la han să-l vadă pe tovarăş,
Şi ajungând la grajdul cel cu boi,
A început să-l strige. Dar, vulpoi,
Hangiul îi răspunse de îndată:
210 „Perechea dumitale e plecată;
250
245
240
235
230
225
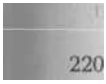
220
A şi ieşit din târg în zori de zi."
Atunci în omul nostru se trezi O bănuială, visul amintindu-şi,
Şi dete fuga – neîngăduindu-şi Niciun răgaz – spre poarta de apus, Unde găsi, întocmai cum i-a spus în vis tovarăşul cel mort, un car Mergând spre ţarnă plin de bălegar.
Şi s-a pornit să ceară-n gura mare Osândă celor răi şi răzbunare: „Ucisu-mi-au pe soţ azi-noapte chiar şi zace mort ascuns aici în car!
Să vină dregătorii din cetate Cei ce-s datori să facă direptate,
Căci, oh, aflai pe-al meu fârtat ucis!" Mai mult de-atâtea ce mai am de zis? S-a strâns norod ieşind din târg afară Şi prin gunoiul care-l răsturnară Găsiră mortul proaspăt înjunghiat.
O, Doamne drept şi bmecuvântat,
Cum dai pe faţă Tu nelegiuirea!
Nu-i chip să-ascunzi omorul nicăirea, Căci el aşa-i de

silnic şi urât Izvorului-dreptăţilor, încât Nicicând nu scapă teferi cei mişei; Măcar după un an, sau doi sau trei, Omorul tot se află, asta ştiu...

Pe loc l-au strâns în chingi pe surugiu Judeţii din cetate, şi-l căzniră Şi pe hangiu, încât mărturisiră Nelegiuirea lor numaidecât;

Şi-au atârnat cu funia de gât.

Vezi aşadar că visul n-a minţit,

Şi tot în cartea-aceea am cetit La glava chiar ce vine mai departe (Dacă minţesc, aşa să am eu parte...!)

De doi bărbaţi ce năzuiau a trece – Minaţi de treburi – marea, ca să plece în ţări streine; dar un vânt vrăjmaş I-a fost oprit din drum într-un oraş Ce se-nălţa semeţ pe malul mării.

Şi într-o bună zi, în faptul sării,

Prielnic vântul a-nceput să bată.

Voioşi drumeţii s-au culcat îndată Cu gând să plece-n zori, devreme tare...

Dar unuia din ei minune mare I se-arătă în somn, căci a visat Spre dimineaţă chiar, nu vis ciudat: Stând în picioare lângă căpătâi 260 Un om părea că-i da porunci: „Rămâi, Căci de porneşti în zori – aşa-i zicea Ai să te-neci; ascultă vorba mea!” Trezindu-se pe loc vesti soţia Rugându-l să-şi amâne drumeţia 265 Şi să mai stea în târg o zi măcar.

Din pat de-alături celălalt drumar A râs şi l-a luat peste picior:

„Eu nu mă înspăimânt aşa uşor, încât s-amân ce am de pus la cale;

270 Pe visul tău nu dau nici trei parale, Căci visele sunt fleac şi amăgele. Mereu visăm maimuţe, cucuvele Şi câte alte multe grozăvii...

Visăm ce nici n-a fost, nici nu va fi... 275 Cum însă văd că vrei să zăboveşti Şi vremea în zadar să-ţi iroseşti,

Fii sănătos! Da’ zău că-mi pare rău." Şi astfel a purces în drumul său...

Dar nu trecuse jumătate marea 280 Şi nu ştiu cum îl bântuie-ntâmplarea Că din senin corăbioara crapă Şi

bâldâbâc, năierii toţi în apă în Văzul altor bărci plutind şi ele 285 Pe-alăturea în ceasurile-acele.

Din pildele de faţă poţi vedea, Bogheato scumpă, frumuşica mea,

Că nu se cade joc să-ţi baţi de vise, Vădindu-se din toate cele scrise C-adeseori sunt foarte de temut.

290 Şi-n *Viaţa lui Sân-Kenelm* am văzut (Feciorul rigăi Kenulf, ce-a trăit în Mercia) că-n somn i-a nălucit Omorul său aidoma-ntr-un vis Chiar în preziua când a fost ucis.

295 Dădaca lui i-a dat înştiinţare Să se păzească bine de vânzare,

Dar bietul prunc doar şapte ani avea Şi să priceapâă visul nu putea,

Aşa nevinovat a fost sărmanul!...

300 Şi zău că mi-aş fi dat voios sumanul

310

315

320

325

330

335

340

345

Să fi citit şi dumneata cum scrie. Bogheato dragă, adevăr zic ţie, Macroviu însuşi, care-a zugrăvit Vedenia lui Scipio cel vestit,

Credea în vise şi spunea că sunt Semn despre ce ne-aşteaptă pe pământ.

Şi cată-n *Testamentul Vechi* niţel,

Ce zice proorocul Daniel?

Sunt visele cumva deşertăciune?

La fel şi-n cartea lui Iosif se spune Că uneori pot fi (nu orişicare!) înştiinţări de fapte viitoare.

Dar Faraon de la Eghipt, brutarul Care-l slujea, aşijderi şi cuparul.

Au n-au simţit a viselor lucrare?

Cel care face-n hronici cercetare Multe minuni afla-va

despre vise.
Chiar Cresus, care-n Lydia crăise,
Nu se visase-ntr-un copac urcat,
Semn că avea să moară spânzurat?
La fel şi Andromaca-n ziua-n care Urma să meargă Hector la pierzare,
În noaptea din ajun visă şi ea Cum că-i va sta alături piaza rea De va intra atunci în bătălie,
Ba i-a şi spus, dar el n-a vrut să ştie Şi tot s-a dus la luptă, iar Ahile în ziua ceea l-a scurtat de zile.
Dar istoria asta-i foarte lungă Şi iaca-i ziuă, n-am timp să-mi ajungă.
Din visul ăsta văd că mă pândesc Belele mari... şi iarăşi voi să zic De buruieni că-s lucru de nimic Fărădecât otrăvuri, ştiu eu bine;
Nu-mi plac, nu cred în ele, nu-s de mine. Dar să lăsăm acestea, doamnă dragă,
Şi să vorbim şi lucruri mai de şagă.
Un dar bogat îmi dete cerul, zău,
Căci de privesc la gingaş chipul tău Şi dacă şi la ochii tăi mă uit, îndată toate spaimele le uit Fiind ştiut că: *În principia Mulier est hominis coniusio;*
Adică, tălmăcind din latineşte,

„Muierea pe bărbat îl fericeşte”.
Ah! noaptea când călduţă te simţesc, Măcar că nu pot să mă năpustesc în circa ta, căci locu-i prea îngust,
Aşa plăceri şi desfătare gust,
Incit dau naibii arătări şi vise.»
Apoi zburâ – acestea fiind zise —
De pe grindei, căci nu mai era noapte,
Şi le chemă, «clonc-clonc», pe cele şapte, Deoarece găsise-n curte jos
Un bob. Măreţ era şi voinicos;
Şi până-n prânz de douăzeci de ori I-a dat Boghetei iama prin comori.
Părea un leu grozav la-nfăţişare Şi se plimba

călcând pe vârf de gheare, Căci la pământ piciorul nu-l punea.
Când da de vreo grăunţă, cloncănea Şi soaţele-alergau atunci la el.
Aşa, măreţ ca prinţul în castel,
365 îl las să-şi vadă-n pace de scurmat;
Apoi vă spun şi ce i s-a-ntâmplat.
Când Marte ţmarte, luna când Preasfântul Făcu pe om şi cerul şi pământul)
S-a istovit, şi de la lună nouă 370 Trecură zile-n cap treizeci şi două,
Taman atunci semeţul cocoşe!
Cu cele şapte soaţe lângă el Privi în sus la soarele de aur Ce-n zodia care se cheamă Taur *oro* ouiac uc nci auuţi 91 mur criixc,
Şi pricepând, el singur de la sine,
Că-i timp de prinzişor, a trâmbiţat.
«Pe boltă – zise – soarele-a săltat Hăt peste şase suliţi bunicele;
380 Bogheato, bucuria vieţii mele,
Ascultă păsăruicile cum cântă
Şi vezi din lujer floarea cum se-avântă;
De voie-bună sufletul mi-i plin!»
Dar îl lovi năpasta din senin;
385 Căci vine jale după veselie
Şi nu-s pe kime bucurii să ţie...
O peană ’mai isteaţă ar putea Să pună într-un hronic basna mea
Ca şi pe cea mai însemnată faptă. 390 S-asculte cei cu mintea înţeleaptă. Căci vrednică la fel e de crezare Cât cartea *Lancelot din Iazuri* care Atâta preţ pun doamnele pe ea... Şi-acum să mă-ntorc la vorba mea.
395 O vulpe ticăloasă şi tărcată Ieşi din păduricea-nvecinată;
Croind în minte viclenii ascunse Trecu prin gard, de noapte, şi pătrunse în curţi unde cucoşul cel frumos 400 îşi preumbla nevestele voios;

Şi-a stat pitită-n brazdele de praz Cam până după ceasul de amiaz,

Chitind să-i vină pasării de hac, Aidoma precum tâlharii Tac 405 Când stau la pândă lumea s-o omoare. Ah, tu caiafă din ascunzătoare,

Ah, Iudă ucigaşă, Ganelonl Viclean nemernic, grecule Sinon Ce-ai dus cetatea Troii la pierzare!

410 Afurisită dimineaţa-n care

Zburaşi, măi Şantecler, în bătătură...

Ci doar luaşi din vis învăţătură Că-n ziua ceea moartea te pândeşte.

Dar ce vesteşte Domnul se-mplineşte, 415 Aşa socot anume bărbi preasfinte,

Nu toate, căci (fi martor, tu, părinte!! Despre acest cuvânt e luptă mare.

Iar bogoslovii-s azi în dezbinare Ca şi înaintaşii, pasămite.

420 Dar meiul ăsta nu-l ştiu da prin site Cum au făcut sfânt vraciul Augustin, Boieţiu sau vlădica Bradwardin, încât să-mi pot da seama dacă eu Fac numai ce-i menit de Dumnezeu 425 (Când zic *menit,* că *trebui*' înţeleg)

Sau dacă, dimpotrivă, pot s-aleg Când fac sau nu un lucru anumit Chiar dacă Cel de Sus l-a sorocit;

Ori poate nici nu mă sileşte El,

430 O iac aşa că nu e chip altfel.

Da; ce m-amestec eu în d-alde-acestea?

Rţ3

Eu despre un cucoş vă spun povestea Ce de la soaţa lui a fost luând Sfat —vai! — să iasă-n curte-n ziua când 435 Visă un vis aşa cum vi-l spusei.

Rău păţi dacă te iei după femei!

Povaţa *lor* ne-a fript întâia oară Şi pe Adam l-a scos din rai afară,

Când o ducea-n huzur aşa de bine...

440 Dar ca să nu mânii pe nu ştiu cine Vorbind de rău povăţul muieresc,

Spun c-am glumit şi nu mai stăruiesc... Citiţi în cărţi,

vedeţi ce zic şi cei Care le-au scris când spun despre femei. 445 Aşa gândea cucoşul, nu eu, zău,

Eu nici pe una n-o vorbesc de rău…

Bogheata se scălda în praf la soare Alături de-ale sale surioare,

Iar Şantecler trăgea câte-o cântare 450 Mai vesel ca sirenele din mare (Căci la *Fiziolog* stă scris ritos Că ele cântă vesel şi frumos);

Şi cum se tot zgâia spre bălării După un fluturel, se nimeri 455 Sa dea cu ochii de vulpoi, încât Odată i s-a pus un nod în gât Şi tresărind icnea mereu «cloc-cloc» înfricoşat. Căci orice dobitoc încearcă să se mântuie, fireşte,

460 Âtuncea când vrăjmaşul şi-l zăreşte,

Măcar de-l vede-ntâia oară-n viaţă.

Când Şantecler o a zărit la faţă S-ar fi tot dus, dar vulpea l-a oprit.

«Vai, scumpe domn, dar unde te-ai pornit? 465 Te temi de mine, credinciosul tău?

Păi n-aş fi eu mai rău ca duhul rău Dacă ţi-aş da cu gând viclean târcoale?!

Eu nu-mi vâr buto-n trebile matale,

Venit-am numai – crede ce-ţi cuvânt—

470 Ca să-ţi ascult nepreţuitul cânt…

Căci ai un glas, iubite Şantecler,

Aidoma cu îngerii din cer;

Nici chiar Boeţiu n-a ştiut cânta,

Nici alţii, pătimaş ca dumneata.

475 Şi tatăl, fie-i somnul liniştit!

Şi mama dumitale mi-au cinstit Bordeiul meu spre marea-mi bucurie;

Şi mult aş vrea să-ţi fiu pe plac şi ţie.. Cât ce priveşte ghiersul, vreau sa spun 480 (De umblu cu minciuni să fiu nebun!) Că n-auzii mai meşteri cântători Ca taică-tău când trâmbiţa în zori;

Din răsputeri cânta, ce-i drept e drept., – Şi într-atât se opintea din piept 485 Că închidea şi ochii amândoi,

Aşa făcea de straşnic tărăboi;
Ba se sălta şi-n vârf de gheare el, Tinzându-şi gâtul lung şi subţirel.
Şi mai era şi-atât de cumpătat 490 Că nicăirea nu aflai bărbat
Mai esntăreţ ca el sau maii cuminte, Ceţii în Nigel Wireker, ţiu minte,
Că un cucoş pe care îl pălise Odrasla unui preot (pare-mi-se 495 La un picior), pe când era doar pui, Făcu să-şi piarză popa leafa lui.
Dar se-nţelege că-i cu neputinţă S-alăturez această iscusinţă Cu-nţelepciunea prietenului meu „.
500 Hai, cântă! Cântă, pentru Dumnezeul Că eşti la fel ca tatăl tău arată...»
Cucoşul din aripi a prins să bată Ca omul când nu bănuie năpasta,
Aşa-i plăcuse linguşeala asta.
505 Vai, crailor, câţi strâmbi linguşitori Aveţi la curţi şi câţi lăudători Care mai mult vă plac şi vă incintă Decât acel ce adevăr cuvântă.
Ce-i scris în Biblie de linguşeală? 510. Să vă feriţi, că-i semn de zăcăşeală*
Pe vârfuri Şantecler s-a ridicat Cu ochii-nchişi, cu gâtul încordat,
Şi-a început a trâmbiţa cu foc. Vulpoiul Roşea a ţâşnit din loc,
515 L-a prins pe Şantecler de beregată
Şi zbughi! cu el spre branişte îndată, Căci nimeni nu-l văzu cu prada-n spate.
O, Soartă, cum nu te putem abate!
De ce-a zburat din grindă-n ziua ceea? 520 De ce nu crede visului femeia?
Şi tocmai vineri fu menit pierzării...
Tu, Vinere, zeiţa desfătării,
De Şantecler, destoinic servitor,
De cel ce te slujise servitor,
525 (întru plăceri mai mult ca-ntru prăsilă) Cum nici de

ziua ta nu-ţi fuse milă?

0, Gaufred, meşter drag şi fără preţ Care-l jelişi atât de plângăreţ Pe riga Richard mortul din săgeată,

530 De ce n-am pana-ţi neasemănată Să blestem ziua vineri ca şi tine (Tot vineri fu şi el străpuns, ştim bine)? Atunci v-aş arăta cum pot să spui Şi eu de Şantecler şi spaima lui.

535 Căci nici când Ilionul fu învins

Şi când cu spada goală-n mâini l-a prins De barbă Pirus pe Priam (cum scrie La Eneida) şi-l făcu piftie,

N-au scos troiencele mai lungi jelanii 540 Decât acele şapte orătănii

Când l-au văzut pe Şantecler dat gata... Mult mai amarnic a bocit Bogheata Decât nevasta ducăi Hazdrubal Când l-au răpus râmlenii de pe cal 545 Şi-au pârjolit Cartagina. Atât S-a perpelit acea vădană-ncât De bunăvoie s-a zvârlit în foc, Neşovăindu-i inima de loc.

La fel bocirăţi, galiţe sărmane,

550 Cum au bocit matroanele romane Când Nero arse Râmul şi de soţi Le-a văduvit, tăindu-i el pe toţi Spre a plăti Senatul vina lui.

Da’ să mă-ntorn la basmul ce vi-l spui...

555 Când auziră puicile strigând,

Ieşiră din colibă alergând

Copilele şi văduva sărmană;

Şi dând cu ochii de vulpoi în goană Către pădure cu cucoşu-n spate 560 Au prins a chiui: «Hei! sări, fârtate!

Hii! Vulpea!» Şi-au fugit pe urma ei.

Au mai sărit cu câte-un retevei

Mai mulţi vecini, vreo trei dulăi de stâna,

Şi o surată cu fuioru-n mină;

565 Fugeau viţelul, vaca şi godacii

C-aşa-i spăimară câimi haidamacii Şi-a oamenilor mare tevatură De alergau cu sufletul la gură...

Avană şi drăcească hărmălaie:

570 Ţipau răţoii de-ai fi zis că-i taie;

Gânsacii peste pomi goneau în zbor; Albinele ieşeau din

stupul lor...

Ferească Dumnezeu de-aşijderi hai!

Nici când Jakke Straw şi cruntul său alai 575 Voiau vreun flamand să mai omoare Nu slobozeau strigări mai sunătoare Decât acea cumplită hărmălaie...!

Aduseră şi surle de-acioaie,

De corn şi os, suflând în ele harnic 580 Şi săvârşind un tărăboi amarnic De mai să pice bolta cerului.

Şi-acu sfârşitul basmului vi-l spui.

Vedea-veţi cum răstoarnă-a sorţii roată Nădejdile vrăjmaşului deodată!

585 Cucoşul dus de vulpe în spinare,

Măcar că dârdâia de spaimă mare,

I-a zis roşcatei; «Dac-aş fi ca tine Grăi-le-aş (zău aşa să am eu bine!): „Golani puchioşi, pieriţi din urma mea, 590 Dare-ar holera-n voi şi-o bubă rea!

Mai fac un pas şi intru-n pădurice Şi-am să-l mănânc pe Şantecler aice... Acuşi în ciuda voastră-i viu de hac"...» Răspunse vulpea: «Zău c-aşa şi fac!» 595 Dar nici n-a apucat să spună tot,

Că pasărea i-a şi scăpat din bot Şi ţuşti! într-un copaci zbură voios.

Când l-a văzut că pleacă sănătos,

«Vai – zise vulpea – Şantecler, vai, vai! 600 Ce mult necaz – zicea – îţi căşunai, Înspăimântându-te atunce când

7/17

Te luai de-acasă; dar să ştii că gând N-avui răutăcios... Coboară, hai,

S-auzi ce plănuisem eu încai;

605 N-am să te mint, mă jur, să mi te-ndoi!»

«Ba vezi să nu! Bătu-ne-ar pe-amândoi Năpasta: şi pe mine să mă bată Mai rău de mă mai las prostit o dată.

Nu mă mai faci să-nchid pleoapa şi 610 Să cânt aşa, oricât m-ai linguşi,

Căci Domnul nu-i dă spor acelui care Închide ochiu-n loc să-l caşte mare!»

«Mda – zise vulpea – cerul pedepseşte Pe-acela care nu

se stăpâneşte 615 Şi dă din clonţ când s-ar cădea să tacă.»

Vedeţi ce pătimeşte omul dacă Se-ncrede-n linguşeală şi-i netot?

Voi care spuneţi: «Basm şi-atâta tot Cu vulpi, găini şi cu cucoşi nebuni...» 620 Luaţi aminte tâlcul, oameni buni!

Căci zis-a sfântul Pavel: Tot ce *scrie În cărţi învăţătură să ne fie...*

Alegeţi griul, pleava daţi-o-n vânt.

Şi, de ţi-i voia, Doamne blând şi sfânt, 625 Pe fiecare fă-ne bun creştin

Şi mântuieşte-ne pre noi. Amin!

CU ASTA S-A MlNTUIT ŞI POVESTIREA DUHOVNICULUI DE MAICI

ÎNCH EI ERE LA POVESTIREA DUH OVNICULUI DE MAICI

Hangiul: «Să-ţi trăiască, părinţele, Izmenele şi ce-i ascuns în ele! Hazliu fu basmul cel cu Şantecler... Phi! să fi fost de mir şi nu din cler 5 Ce năzdrăvan cucoş erai, măi vere! Căci dacă ai şi chef cât ai putere, Ţi-ar trebui, socot, ca să petreci,

Nu şapte puiculiţe – şaptezeci!

Ian vă uitaţi la el ce vină are 10 Şi ce grumaz şi pieptul cât de mare! Dar ochii? Ca de vultur, ce să spui... Nu-i trebuie căneală dumnealui,

Nici suliman, nici praf de Portugal. Să-ţi fie basmul cu noroc, halal!»

15 Apoi crâşmarul nostru cel hazos Vorbi altcui, cum veţi afla mai jos.

POVESTIREA DOFTORULUI

DE AICI URMEAZA POVESTIREA DOFTORULUI

Trăia, cum spune Titus Livius,
Un cavaler numit Virginius,
Deplin în cinste şi în vrednicie,
Cu prieteni mulţi şi mare avuţie.
O fiică-i zămislise doamna sa,
Iar alt copil pe lume nu avea.
Era aşa frumoasă juna-i fată De nu-şi afla pereche-n lumea toată. Atât a hărnicit măiastră Fire S-o făurească-ntru desăvârşire
De parc-a vrut să spună: «Iacă, eu, Aşa strujesc făpturile când vreu,
Aşa le zugrăvesc; ce meşter, oare, Cu mine-ar cuteza să se măsoare?
Pigmâlion, cu daltă sau penel,
De-ar încerca, n-ar izbuti nici el; Apele, Zeuxis, cu penel sau daltă, în van râvnire-ar măiestria-mi-naltă. A-tot-stăpânitorul m-a numit Pe mine logofătul său velit,
Să făuresc făpturi cum mi-ar plăcea, Şi toate-s sub oblăduirea mea,
De-i lună plină sau crai nou pe cer, Iar pentru truda mea, nimic nu cer; Un gând avem, Stăpânul şi cu mine, Şi-ntru mărirea slavei lui divine O am creat pe ea, precum create De mine sunt culori şi forme, toate.» Aşa îmi pare c-ar fi spus Natura.
Doar paisprezece ani avea făptura

w

Ve care Firea-atâta o-ndrăgise.

Aşa cum crinul alb de dânsa scris e Şi trandafirul roş, la fel muiat-a Penelul când să zugrăvească fata,

35 Nainte de-a se naşte drămuind Culorile ce cât mai bine-o prind;

Iar soarele cu dulcea lui văpaie A poleit cosiţele-i bălaie.

Frumoasă fără seamă cum e ea,

40 Nici în virtute nimeni n-o-ntrecea.

Şi lumea, negăsindu-i nicio vină,

O lăuda cu laudă deplină.

Curată-n cuget şi la trup era Şi fecioria-i gingaş înflorea 45 În sfioşenie şi-n cumpătare,

! în umilinţă şi-n răbdare mare;

Aleasă în purtări şi-mbrăcăminte,

Ea totdeauna răspundea cuminte;

Măcar cât şi Minerva de-nţeleaptă,

50 Ea pururea vorbea cu vorbă dreaptă, – Necătând cuvinte-ntortocheate Spre-a dovedi ce ştie şi ce poate,

Ci cumpătat grăia ca o crăiasă,

Vădind în toate creşterea-i aleasă.

55 Era de-o feciorelnică sfială,

Şi vremea nu-şi trecea în trăndăveală,

Ci inimos trebăluia mereu.

Nicicând nu se-nchina lui Bachus zeu; Căci vinul pe Venera o stârneşte,

60 Cum ai turna pe foc oloi de peşte,

Şi făr’ ca nimeni s-o fi fost împins,

Se prefăcea bolnavă dinadins,

Spre a scăpa de cei ce-aveau în minte Să nu-şi petreacă vremea prea cuminte 65 La danţuri, sau petreceri, sau serbări, Ci-ntru destrăbălare şi măscări. Cu-asemeni lucruri prea de timpuriu Copilele se coc, şi-ajung de ştiu Blestemăţii cât încă nu-s neveste,

70 Şi-acesta-i lucru cu primejdii – este

Şi-a fost de când e lumea… Bune doamne, Ce anii-acum vi-i număraţi în toamne, Şi-aveţi în paza voastră vro copilă

De neam, nu-mi ascultaţi cuvântu-n silă; 75 Gândiţi-vă că ele-n grijă vouă

Vi-s date pentru-anume pricini, două: Au că vi-i cinstea albă ca de nea,

Au pentru c-aţi călcat alăturea Şi vă pricepeţi bine-n toate cele,

80 Dar între timp v-aţi lepădat de rele. De-aceea, zău, trudiţi fără hodină Să le-nvăţaţi virtutea cea deplină.

Căci nu-i pândar mai bun într-o pădure Decât acela ce-a ştiut să fure 85 Şi s-a lăsat de tâlhării. Păziţi

Copilele şi... doar să vreţi, că ştiţi; Nu-ngăduiţi năravului să crească,

Să nu v-ajungă furia cerească;

Acel ce-ar face-aşa, hain se cheamă.

90 Şi-acum luaţi cuvântul meu în seamă; Pe lume nu-i mai hâdă mârşăvie Decât să-ţi râzi de nevinovăţie.

Voi mume şi voi taţi aşijderea,

Copii, chiar şi o droaie de-aţi avea,

95 Să-i privegheaţi cu grijă veşnic trează, Atâta vreme cât vă sunt în pază.

Luaţi seama ca prin pilda voastră rea Sau şovăind pedeapsă a le da Pierzării să-i sortiţi... Altfel socot 100 Că v-aţi plăti greşeala scump de tot. Păstorul când e tont şi nu ia sama Atunci dă lupu-n oi şi-n noatini iama. O pildă, una, de ajuns vă este;

Ci să mă-ntorn acuma la poveste.

105 Fecioara despre care zic, n-avea Nevoie s-o păzească nimenea;

Şi-n viaţa ei puteau citi ca-n carte Fecioarele cum trebui' să se poarte,

Căci neprihanei ea era cunună 110 Şi cumpătată se-arăta şi bună.

Erau deopotrivă lăudate Frumseţea ca şi marea-i bunătate,

De toţi, în ţara toată, fără numa'

De cei pizmaşi, căci pizma, bat-o ciuma, 115 Scrâşneşte când norocul ţi-i deplin,

Şi bine-i pare când te vede-n chin (Sunt Augustin a zis aşa cuvinte.)

A mers la templu cu mămuca ei, 120 Cum merg copilele de obicei.

Trăia pe-atunci un jude în cetate, Mai-mare peste două-trei olate. Şi-aflându-se în cale, s-a făcut Că fata dinainte-i a trecut,

125 Iar el zărind-o, a simţit pe drept Că i se strânge inima în piept— Atât ce l-a vrăjit frumseţea ei,

Şi către sine zise el: «Alei,

A mea va fi căci nu e chip altfel.»

130 Iar diavolul s-a strecurat în el Şi l-a-nvăţat ca prin vicleni urzele Să-i facă pocinogul fetei cele.

Ci nici de-a sila, nici cu vro răsplată, Gândea el, n-o va dobândi pe fată,

135 Avântl ea mulţi prietini tari, şi încă Fiind virtutea-i neclintită stâncă,

Incit ştia că dânsul niciodat’

Răzbi-va s-o îmbie la păcat.

Drept care, chibzuind, chemă la el 140 Un lotru ce trăia-n oraşu-acel,

Un om viclean şi fără de ruşine.

Iar judele a socotit de bine Să-i spună-n taină mare ofu’ lui,

Dar de-o crâcni o vorbă oareşicui 145 Atunci săcurea gâdelui l-aşteaptă. Când s-a-nvoit nemernicul la faptă Simţi cel jude bucurie mare Şi-l încărcă de daruri şi odoare.

Ţesând urzeala întrolaltă ei 150 Cu de-amănuntul, cât mai cu temei, Cum să plinească fapta dezmăţată, Aşa precum vezi auzi îndată,

A mers la casa lui acel mişel Care-i zicea Claudius; iar el —

155 Hainul jude – Apiu se numea

(Căci faptul ista nu-i scorneala mea, Ci din izvod adevărat e scos).

Deci se porni cel jude ticălos Cu mare sârg desfătul a-şi zori 160 Şi ca-ndeobşte, judele-ntr-o zi,

Aşa precum istoria ne-arată,
Şedea în jeţul său de judecată.
Judeţ făcând pricinilor pe rând.
Când iaca vine lotrul alergând 165 Şi zice: «Doamne, de ţi-i voia, cată Şi-ascultă jalba mea îndurerată în care pe Virginiu îl pirăsc.
Iar de va zice dânsul că minţesc,
Oi dovedi, cu marturi fără pată 170 Că pâra ce-i aduc e-adevărată.»
Răspunse judele: «În lipsa lui,
Cădere n-am nici da nici ba să spui.
Ci adă-l, şi voios te-oi asculta;
De-i drept ce spui, dreptatea e a ta.»
*75 Fiind adus Virginius pe dată,
Cetiră tare jalba blestemată Cu-acest cuprins, cum vine mai la vale.
«Stăpâne drag, luminăţiei-tale,
Eu, sluga ta Claudiu, am de spus 180 Cum că un cavaler, Virginius,
Călcind dreptatea, legilor protivnic, îmi ţine, fără voia mea şi silnic,
O sclavă legiuită, ce furată Mi-a fost, de mult, pe-o noapte-ntunecată. 185 Copil fiind... Fac, doamne,ntâmpinare Cu martori, dacă nu-i cu supărare,
Că nu e fata lui, cum vrea să-arate.
Drept care fă-mi, stăpâne bun, dreptate, Dă-mi sclava, doamne, de socoţi cu cale.» 190 Aşa grăia cuprinsul jalbei sale.
Virginiu se uita la omu-acel,
Dar iată – cât nici n-apucă de fel A dovedi, cinstit, cavalereşte,
Cu marturi, că nedrept l-învinuieşte 195 Protivnicul, ba minte cu sfruntare— Procletul jude s-a făcut că n-are Temei să mai audă ce va zice,
Ci dete hotărâre-n astă price,
Zicându-i: «Sluga s-o aduci de-ndată;
200 în casa ta n-ai s-o mai ţii pe fată.

Dinţii în paza noastră va s-o pui Iar omu-şi căpăta-va roaba lui.»

Şi când cinstitul cavaler aflat-a Cum a-ncheiat cel Apiu judecata,

20ă Şi că-i silit pe fiica lui s-o dea,

Să-şi facă Apiu mendrele cu ea,

S-a-ntors la casa lui, şi-n jilţ a stat. Chemându-şi fata neîntârziat,

Cu chipul ca de ceară a privit 210 La chipu-i plin de farmec şi smerit,

De milă părintească săgetat:

Ci totuşi gândul nu şi-a strămutat.

«Copila mea – îi zise – pentru tine Doar două căi îs: moarte au ruşine.

215 Vai, vai, că m-am născut pe-acest pământ! Căci nu fi se cuvine, înger blând,

Să te reteze firul spadei grele.

O, scump odor, istovul vieţii mele,

Ce te-am crescut cu dragoste-nsorită 220 Şi n-ai lipsit din gându-mi o clipită!

O, fiica mea, durerea mea din urmă Şi bucurie multă ce se curmă;

Cleştar de neprihană, neclintit Primeşte moartea ce ţi-am hărăzit 225 Din dragoste, necum din ură... Vai,

Cu mâna-mi va căpşorul să ţi-l tai.

Blestem că Apiu te-a văzut vreodat'...»

Cu strâmbătate azi ne-a judecat...»

Şi-i povesti ce ştiţi, precum a fost;

230 Să vă mai spun o dată n-are rost.

«Îndură-te, părintele meu drag» —

Strigă ea – şi, de gâtul său, şirag îşi puse braţele, ca de-obicei,

Şi lacrimi podidiră-n ochii ei.

235 «O, bunul meu părinte, va să mor?

Nu aflu milă, vai, nici ajutor?»

«Nu, draga mea», gemu el în neştire. «Atunci, părinte-al meu, dă-mi păsuire, Să-mi jelui moartea ce mă paşte azi;

240 Şi Iepta fiicei lui i-a dat răgaz Să plângă înainte de-o ucise,
Când dânsa cu nimica nu-i greşise Decât că a dântâi fugi de zor Să-l vază, când s-a-ntors biruitor.»
245 Cu-acest cuvânt căzu în nesimţire,
Iar mai apoi, venindu-şi iar în fire S-a ridicat, grăind a doua oară:
«Dau har lui Dumnezeii că pier fecioară. Mai bine moarte vreu, decât ruşine.
250 Ci, tată, cum ţi-i voia fă cu minei» Aşa zicând, l-a mai rugat pe ei Cu spada să lovească uşurel,
Şi iar căzu fecioara-ntr-un leşin…
Cu pieptul sfâşiat de jalnic chin 255 El capu-i reteză; apoi de chică îl duse la judeţ. Cu mare frică Privindu-l el, a poruncit îndată,
Aşa precum istoria ne-arată,
Să fie tatăl spânzurat de gât,
260 Dar, ia să vezi: norodu-a tăbărât Să-l scape, căci degrabă în cetate S-a fost zvonit cumplita nedreptate, Toţi bănuind că după chipu-n care Făcuse lotrul cela-ntâmpinare,
265 Era vorbit cu Apius, iar ei
Ştiau de dumnealui scârbavnic ce-i, Drept care-l apucară pe mişel Şi-l azvârliră-n temniţă, iar el îşi dete moartea… Fiara ceilaltă,
270 Care-i fusese judelui unealtă,
Au hotărât să moară spânzurat; Virginiu, prea milos, i-a-nduplecat Să-l cruţe, surghiunindu-l peste mare; Altminteri, zău că nu-şi afla scăpare. 275 Iar alţi părtaşi la faptă cât de cât Au atârnat cu funia de gât.
Aşa îşi ia păcatul dreapta plată! Luaţi seama, nu se ştie niciodată Cum şi pe cine Domnul îl izbeşte 280 Şi nici în cuget viermele cum creşte, Când crezi că l-ai ascuns în aşa fel Că numai tu şi Cerul ştiţi de el.
Căci prost de eşti, sau minte învăţată, N-ai ştire când va biciul să se-abată, 285 Drept pentru care ascultaţi-mi sfatul: Cât nu-i târziu, stârpiţi în voi păcatul.

AICI SE SFlRŞEŞTE POVESTIREA DOFTORULUI

CUVINTELE HANGIULUI

CUVINTELE CE LE-A.GLĂSUIT HANGIUL CĂTRE DOFTOR ŞI CĂTRE VINZATORUL DE IERTĂCIUNI

Hangiul înjură ca scos din minte: «Haram de ei! Strâmb jude, Doamne Sfinte, Şi strâmbă scula ceea ticăloasă.

Vedea-i-aş morţi de moarte ruşinoasă 5 Pe juzi de-alde-ăştia, şi pe-ai lor clănţăi!

Şi zi se duse biata fată! Măi,

Scump îşi plăti frumseţea, vai de mine!

De asta zic, cum vede orişicine,

Că darurile ce le-mparte Firea 10 Atâtora le-a căşunat pieirea.

De prea frumoasă, moartea i se trase.

Alei! Ce crunt sfârşit avu, H ristoase!

Cu darurile despre care spun,

Mai des ni-i prost folosul, decât bun.

15 Ci zău, jupâne drag, şi iar zic zău,

Ne-ai cam cutremurat cu basmul tău.

Dar nu-i cu supărare, treacă, hai:

Să-ţi ţină Domnu' trupu-ntreg, încai, Ţucalele şi ploştile tot pline;

20 Şi cutiuţele cu mediţine,

Şi leacurile inimii şi toate De ceruri fie binecuvântate!

Halal, o dată om eşti, să n-am spor,

Şi semeni cu un preut, zău, să mor!

25 Ce, n-am zis bine? N-oi fi eu-nvăţat,

Dar una ştiu, că rău m-ai hurducat La inimă, de mă băgaşi în boală...

De n-oi sorbi un leac de întăreală,

Ori un ulcel cu bere de-a vârtoasă,

Ori de n-aud vreo snoavă gâdiloasă,

De mila fetii mă prăvăl din scări.

Măi dragule, tu ăl de vinzi iertări,

Ia zi o snoavă, bre, cu haz în ea.»

«Vă zic – răspunse el – pre legea mea,

(5 Da-ntâi să-i trag un gât la hanul cesta,

C-un colt de burtă, şi vă spun povestea.»
Cu gura însă cei de neam săriră:
«Să n-auzim măscări cumva că-nşiră!
Ceva moralicesc mai iute zi-ne,
Şi bucuros te-om asculta, creştine.»
«Mă-nduplec – spuse – dar să-mi cat prin minte,
Cât şed şi beau, povestea cea cuminte.»

POVESTIREA VÂNZĂTORULUI DE IERTĂCIUNI
PRECUVÂNTARE LA
POVESTIREA VÂNZATORULUI DE IERTĂCIUNI
AICI URMEAZA PRECUVINTAREA LA POVESTIREA VÂNZATORULUI DE IERTĂCIUNS.
Radix malorum est cupiditas: ad Thimotheum, sexto.
Iubiţii mei, ciad predic la altare Mă strădui să vorbesc cu ifos mare Şi gura mea ca toaca turuieşte,
Căci toate câte spun le ştiu pe deşte.
!) Şi-o ţin aşa într-una ceas de ceas;
«Radix malorum est Cupiditas.»
I Dar mai întâi dau veste cine sunt,
De unde vin, arăt hrisovul sfânt,
Pecetea papei, eh, şi toate celea:
Aşa-i mai sănătos şi-mi apăr pielea,
i sare câte-un popă firoscos ni tulbură lucrarea-

ntru Hristos. Un’te-apoi pe înşirat poveşti:

; pun de feţe mari bisericeşti, papi şi patriarhi, tot bărbi prea-sfinte; scap pe lătineşte trei cuvinte ni dreg papara după cuviinţă ă-mboldesc pe oameni la credinţă; scot la urmă glăjile-arătoase; pline vârf cu zdrenţe şi cu oase, câtelea moaşte, ne’ndoios.

ii Într-o lăcriţă am un os spata oii unui jidov sfânt.

Ic: «Oameni buni, luaţi seama ce cuvânt:

; i cufunda ’cest os într-o fântână, vacă, oaie, bou, viţel de-o lună,

» cându-l vreun vierme s-a umflat, apă din fântână de îndat’ iaţi-i limba, şi i-aţi dat de leac. Ncă: zace oaia de dalac,

Sau are râie sau vreo bubă rea:

Se vindecă, din şipot dacă bea.

Şi iară: gospodarul de se scoală Şi ia din zori, pe inimioara goală,

35 La şapte zile, apă de-asta-n gură – Cum ne-a lăsat cel jid învăţătură – Apăi îi merge-n spor gospodăria.

Ba mai tămăduieşte şi zulia;

Căci dacă omu-şi bănuie nevasta,

40 Să-i fierbeţi ciorba tot dip apa asta Şi n-o să-i mai căşune pe soţie,

Măcar că dumnealui prea bine ştie Că se-nfruptară doi-trei popi din ea...

Şi încă o mănuşă am coleâ.

45 Acel ce-o poartă, vede de-azi pe mâine Cum creşte lanu-i doldora de pâine De-a semănat cu ea grâu, orz, ce-o fi De-ndată ce c-un ban m-o milui.

Dar, oameni buni, vă fac înştiinţare. 50 Că de-i vrun ins aici în adunare Împovărat de-aşa cumplit păcat Că şi-a se spovedi e ruşinat,

Sau vreo femeie, tânără sau babă, Ce-a-ncornorat pe omul ei de treabă, 55 Aceştia n-au cădere şi nici har

Să dea la moaşte niciun sfanţ măcar. Iar cel ce e curat de orice vină Să dăruie, cu de la Cer lumină,

Şi-am să-l dezleg cu marele meu har 60 Ce dat mi-i prin

înscrisul papei chiar
O sută mărci pe an strânsei uşor De când îs de iertări împărţitor Mă caţăr în amvon ca un prelat Şi când prostimea jos s-a aşezat,
65 îi predic după cum vă arătai,
Mâncând haram acum şi mai dihai.
Spre oameni gâtul cât de lung l-întind Şi dau din cap într-una, pigulind Taman ca porumbelul pe grindei.
70 Cu mâinile şi clanţa zvârl spre ei Volocul, de mai mare dragul ţi-i;
Şi de cărpănoşie dă-i şi zi-i,
Chitipd a-i face punga să-şi dezlege Şi bani să deie. Mie, se-nţelege.
75 Căci gândul meu e să câştig parale

Şi au să-ndrept păcate, vezi matale.
De-or fi să moară, sufletele lor Să meargă opt-cu-a-brînzii unde vor!
Căci multe predici – na, mărturisesc —
Se trag ades din gând diavolicesc. Îşi tămâiază-ascultătorii unii Şi rodul i-l culeg prefăcăciunri.
Iar alţii veninoşi sunt, sau trufaşi...
De-o pildă, eu, pe-un biet enoriaş,
Când alta ce să zic nu aflu-n sac, îl iau şi albie de

porci îl fac.
De ştiu că omul ne-a vorbit de rău,
Pe mine sau pe cei din cinul meu.
Măcar că nu-l arăt direpт pre nume,
Ştiu bine toţi î» cine bat anume
Din chipul cum pe ins îl zugrăvesc.
Aşa-mi răzbun pe cei ce ne bârfesc;
Aşa îmi vărs veninul eu, părând Cucernic foarte şi curat la gând.
Pe şleau vă spun, precum ca să se ştie:
De una predic eu – de lăcomie.
De-aceea una ştiu, şi-i tot dau glas:
«Radix malorum est cupiditas.»
Şi iaca-n viţiul ăsta bat mereu,
Măcar că-l port în mine însumi eu.
Şi chiar de-i greu păcatul ce mă leagă,
Ştiu dezbăra de el o lume-ntreagă,
Ba-l fac pe om amar a se căi.
Dar nu aceasta-i ţinta mea dinţii,
Ci foamea de bănet mi-i gându-ascuns;
De lăcomie predic şi-i de-ajuns.
Le-nşir la pilde-apoi pe-ndestulate,
Poveşti cu tâlc, din moşi-strămoşi lăsate: Prostimii pilde-i plac, cu-nvăţătură —
Le-nvaţă şi le trec din gură-n gură.
Şi cum adică? Dacă predicând Arginţi câştig cu droaia, veţi fi vrând Sărac să vieţuiesc, aşa ca proasta?
Departe de la mine treaba asta!
Eu predic colindând din loc în loc;
Cu braţul să muncesc nu voi de loc,.
Nici coşuri să-mpletesc spre a mă ţine,
Nici să cerşesc trândav n-am chef, vezi bine. Apostolilor pilda nu le-o iau;
Eu pâine, brânză, bani şi lină vreau,
Măcar că poate-s date de-o orfană Sau de vreo oropsită de vădană,
Şi văd că-i mor de foame pruncii-n pat. Eu, taică, vin de

poamă cer, curat,

Şi o leliţă dulce-n fi’ce târg...

Şi iată, oameni buni, închei desîrg;

O povestire mi-aţi cerut îmi pare. Acum, că m-adăpai cu bere tare,

0 basnă trag nădejde să vă spui Din cele ce-s pe placul fiştecui!

1 Fi eu păcătos, dar ştiu să zic Ceva moralicesc după tipic,

Şi niciodat’ nu-mi fu de-a surda cazna. Ci ian tăceţi, căci voi a-ncepe basna.

POVESTIREA VINZĂTORULUI DE IERTĂCIUNI AICI ÎNCEPE POVESTIREA VINZĂTORULUI DE IERTĂCIUNI

Trăia pe vremi un cârd de tinerei În Flandra, săvârşind osârdnic ei Blestemăţii prin hanuri şi tractire, în son de harpe, cetere şi lire;

, ’j Danţau, jucau în zaruri zi şi noapte, Mâncau şi fiştecare bea cât şapte – Deci diavolului jertfă aducând în templul său şi dup-al său orând întru dezmăţ cum nici că se mai poate. 10 înjurături aşa înfricoşate.

Rosteau, încât îţi da fiori prin oase Şi trupul iar Ţi-l sfâşiau, Hristoase, Măcar că jizii răstignitu-l au;

Dar de păcatul altora râdeau.

Muri

I’, Şi năvăleau la ei dănţuitoare,

de poame vinzătoare,

H arpistre, târfe şi cofetărese Ce chiar de Necuratul sunt trimese S-aţâţe-n om al preacurviei foc 70 Ce-alături de-mbuibare-şi află loc.

Scriptura poate martoră să-mi fie It Că pofta-n vin dospeşte şi-n beţie.

Priviţi cum Loth surpatu-s-a-n păcat Cu îmbe fiice-a lui când s-a-mbătat: pfi De beat ce-a fost, n-a mai ştiut de el. Cu vinuri îmbuibat Irod, la fel, Benchetuind, a dat poruncă, beat,

Să i se taie capul de îndat’,
De-o joacă, lui Ioan Botezătorul.
30 Aşijderea Seneca, gânditorul,
A spus o vorbă mare, că el unul Nu vede osebire-ntre nebunul Din balamuc, şi-acel ce şi-a băut Şi minţile din cap, fărădecât 35 Că nebunia mai delung se-abate.
O, lăcomie, culme-ntre păcate,
Pierzării noastre pricină dinţii,
Sorginte-a morţii! Până ce veni Să ne răscumpere Hristos al nost’!
40 Vedeţi, pe scurt, ce scump plătită-a fost, Prin sfântul sânge-al Său, ticăloşia Ce strică lumea noastră: lăcomia!
Străbunul nostru Adam, şi-a lui muiere, Pentru păcat, la trudă şi durere 45 Din Rai – cum scrie – izgoniţi au fost; Căci cât ţinu Adam acela post În Rai sălăşluit-a; iară când Din pomul cel oprit a fost mâncând, Zgonitu-l-au în chin să vieţuiască.
50 O, lăcomie, pacoste-omenească!
O, dac-ar fi ca omul nost’ să ştie Ce boale i se trag din lăcomie,
Ehei, atunci cu câtă cumpătare Şi-ar drămui tainul de mâncare.
55’ Dar vai! gâtlejul mic, gingaşa gură Mereu îl pun pe om pe-alergătură Să care-n bălţi, văzduh şi prin păduri Alesele mâncări şi băuturi.
Au ce ne spune sfântul Pavel nouă 60 De pântec şi mâncări? Că pe-amândouă Prea’naltul va pierzării să le dea.
Vai, ce scârbavnic e, pre legea mea,
Acest cuvânt; şi fapta-i mai dihai Când omul bea vin alb au roşu, vai,
65 Şi gura şi-o preschimbă-n umblătoare *1* Prin astă blestemată îmbuibare.
Apostolul plângând cu jale zice:

«îs mulţi de care spusu-v-am aice Şi iar vă zic, de mare jale frânt,

70 Vrăjmaşi ai crucii lui Hristos că sunt Cei ce (din pântec idol şi-au zidit.»

O, pântec! Burdăhanule-mputţit,

De borhot plin, lăcaş, de putrejuni,

Urât la îmbe vranele mai suni!

Cu ce bănet te umplem, şi ce trudă! Munceşte bucătarul şi asudă A pregăti bucate arătoase Ca să-ţi plinească pofta, ticăloase!

Cum bate-n os ca măduva să-i sară,

Căci doar nimica nu se dă afară Din câte pot gâtlejul gâdili;

Ce de-a mirodii, scoarţe, frunze şi Rădăcioare-amestecă în sos S-ascuţă pofta celui pofticios.

Cel lacom de ospeţe, negreşit E mort, dacă-n ăst viţiu-i nărăvit.

În vinul care-l bem e preacurvie,

Iar în beţie chin şi nebunie.

O, beţivane, slut ce eşti la faţă,

Duhneşti scârnav şi tuturor faci greaţă,

Te fonfăi, parcă-ngâni la antifoane Şi parcă-ntr-una strigi: «Samson, Samsoane». Dar vezi, Samson nu bea şi n-a fost beat.

Tu te prăvăli ca porcul junghiat;

Ţi-i limba câlţi şi nu mai ştii de tine,

Nici cuget nu mai ai şi nici ruşine,

Căci în beţie le-ai săpat mormântul.

Cei stăpâniţi de vin nu-şi ţin cuvântul;

De taine, nu mai spun că nu le ţin.

Alb, roşu, voi păziţi-vă de vin.

Dar mai ales de vinul alb de Lepe Ce-n strada Fish se vinde sau în Chepe.

Ăst vin hispan primeşte de la sine Tărie de prin viile vecine Şi-asemeni aburi suie din lichoare,

Că cel ce bea o duşcă, bunăoare,

Şi crede că-i la el acasă-n Chepe,

El în Hispania e dus, la Lepe,
Nu la Rochel, nici la Bordeaux în târg, «Samson, Samsoane» îngânând cu sârg!
Dar ian mai ascultaţi, boieri, aici:
Acele mari izbânzi, cutez a zice,
De care-n Vechiul Testament stă scris Că Cel Atotputernic le-a trimis,
S-au dobândit prin post şi rugăciune;
În Biblie cetiţi, că-ntr-însa spune.
Atila, Biciul Domnului, ştiţi bine,
Muri în somn, spre scârbă şi ruşine,
Pe nas ţâşnindu-i sângele, de beat; 120 Voivodul cat-a fi mai cumpătat.
Şi cugetaţi, în urmă, la acel Cuvânt ce i s-au dat lui Lamuiel – (Nu Samuel, ci Lamuel am zis) – La Biblie căţaţi, acolo-i scris 125 Ce-nseamnă-a dare j uzilor să beie. Cu asta şirul pildelor se-ncheie.
Am zis de lăcomie – să mai zic De jocurile de noroc un pic.
În zaruri e izvor de-nşelăciuni,
130 De strâmbe jurăminte, de minciuni,
Hulire-a lui Hristos, omor, risipă De timp şi-averi, zvântate într-o clipă.
Şi iar, mai rea batjocură nu ştiu Decât să-i spui cuiva că-i barbugiu.
135 Cu cât de cin mai nalt e omu-acel.
Cu-atât mai mare sila ţi-i de el.
Un principe ce-nvârte-n pumn oscioare,
Ce har ca să ocârmuie mai are,
Când doar dispreţ i-arată-al său popor 140 Şi scapătă în ochii tuturor?
Fiind Stilbon, mintosul sol, cândva,
Di® Lacedemonia ţara sa,
La corinteni trimis cu cinste mare Să lege priteşug şi împăcare,
145 Pe toţi din ţara lor, de cin velit,
Jucându-se în zaruri i-a găsit.

Drept care, nicio zi el nu rămasă Ci pe sub cumpăt s-a întors acasă Şi zise: «Am un nume, unul doară,
150 Şi nu voi să-l încarc de-aşa ocară Legându-vă cu cei ce-n zaruri joacă;
Alt înţelept trimiteţi, de-o să-i placă…
Mai bine mort – vă jur pe al meu crez – Decât cu barbugii să vă-nhăitez.
155 Căci nu voi însumi eu să vă înjug Cu de-alde-aiştia la prieteşug,
Pe voi ce vieţuiţi în cinste mare.»
Aşa făcu-nţeleptul arătare.
Iar riga de la părţi – precum s-a scris – 160 Demetrului, alt rigă, i-a trimis Din aur uh tacâm de zaruri, ca sa îl ia-n bat joc că jocul nu-l mai lasă; Adicăte că faima lui şi slava în ochii-i preţuiesc la fel cât pleava. 165 Cârmuitorii, altcumva decât în zaruri să-şi mai treacă de urât.
Să vă mai zic şi de-alt soi de păcate Ce-n vechile izvoade-s arătate.
Să-njuri, e rău cum nu s-a pomenit,
170 Iar strâmb să juri e lucru mai cumplit.’ Prea’naltul ne opreşte de-a jura (Cetiţi-l pe Matei), şi-n cartea sa Au ce-a zis Ieremia, oameni buni?
«Tu drept să jurui, nu să-ndrugi minciuni, 175 Ci jură-n neprihană şi dreptate»;
Când în deşert zici «zău», la fel, păcat e. Ian cată, vezi, în tabla cea dinţii A legilor trimise din tării,
Porunca cea de-a doua ce ne spune?
180 «Nu lua-n deşert al Domnului tău nume.» Vedeţi cum legea ăst păcat îl scrie Nainte de omor şi preacurvie:
. Aşa e rândul lor, cum vin la lege;
Acela ce poruncile-nţelege 185 Pricepe că aceasta-i cea de-a doua.
Luaţi aminte, adevăr zic vouă:
Năpasta-l prigoni-va pe acel Ce jură sau înjură-n chip şi fel:
«Pe patimile Mielului curat,
190 Pe sângele lui Crist la Hailes aflat,

Eu şapte-am dat, tu cinci zvârlişi, cu trei! Pe cruce-ţi jur, de mă înşeli, alei, în inimă te-njunghi şi-ţi cânt prohodul». Al jocului de zaruri, iaca rodul:

195 Prepusul, strâmbătatea şi omorul.

De dragul lui Isus Mântuitorul,

Lăsaţi năravul jocului, măi fraţi.

Şi-acu, vă rog, povestea mi-ascultaţi.

Cât nici nu dase dimineaţa-n pârg, 200 Cei trei petrecăreţi erau în târg,

La crâşmă bând, când, ia, aud deodată Un clincăit de clopoţel în stradă

Naintea unui mort; şi unu' zice La un rândaş: «Ia ieşi în prag aice 205 Şi-ntreabă cme-i mortul ce trecu Pe dinaintea noastră chiar acu;

Şi vezi de-l ţine minte şi ni-l spune.»

A zis rândaşul: «Chiar îl ştiu, jupâne:

Acu vrun ceas mi-ajunse la urechi;

210 Că-i de-al dumilorvoastre prietin vechi;

Muri ucis azi noapte pe ne-veste,

Beat mort, şezând acolea-ntre ferestre;

Veni o iazmă – Moartea-i zic – ce-a dat Prin oameni iama într-al nost' olat,

215 Şi inima-i crăpă c-o dardă-n două;

Apoi porni să-şi cate pradă nouă.

Pe mulţi răpuse vidma asta rea...

Jupâne, pin' a nu da ochi cu ea,

Te pregăteşte bine, că-i abraşă,

220 De vrei să-nfrunţi asemenea vrăjmaşă.

Aşa mi-a spus mămuca mea să fac:

Eu doar atâta zic, şi-acuma tac.»

«Pe Maica lui H ristos – crâşmarul zise – Băiatul drept grăit-a. Pare-mi-se,

225 Cosi-ntr-un sat – nu-i niciun an de-atunci – Pe toţi; bărbaţi, muieri, şerbi, paji şi prunci. Bag seamă că pe-acolo s-o aţine.

De nu eşti pregătit cum se cuvine, îţi face cotoroanţa vreo belea.»

230 Sări chefliul: «Arra, fir-ar ea, Grozavnică-ntr-atât să fie, oare?
Da* tot mă duc s-o caut, frăţioare,
Pe răstignirea Domnului mă jur!
Ian ascultaţi, noi trei, fără de-nconjur,
235 Ca unu suntem; mina hai s-o dăm
Şi fraţi de cruce-n veci să ne legăm;
Tustrei o vom răpune pe haină:
Că pier atâţi, doar dânsa e de vină.
Să-i facem felul hoaştei până-n sară.»
240 Şi-aşa tustrei credinţă îşi jurară,
La rău ca şi la bine, viaţa toată,
Ca fraţi purceşi dintru acelaşi tată.
Şi beţi, sărind în sus cu turbă mare, întins porniră drept spre satu-n care 245 Le-a spus crâşmarul Moartea ca s-o cate, Proşcând înjurături înfricoşate,
(Lui Crist sfânt trupul cum l-l sfâşiară...) —
255
260
265
270
275
780
«Muri-va Moartea, de ne pică-n gheară.»
Jumate leghe-au mers, sau cam aşa, Când, un pârleaz dând ei a-ncăleca, Zăriră-un biet moşneag lângă ostreţe, Şi-acel moşneag le-a dat blajin bineţe, Şi-a zis: «Cu voi Cel Sfânt, jupânii mei!»
Chefliul cel mai ţanţoş din cei trei I-o-ntoarse: «Boaită ce ne-aţii popasul înfrvf /-» 1 i ţ
Câţi ani strânseşi în circă nu ţi-ajung?»
Moşneagul l-a ţintit în ochi delung, Zicând: «îmi prea ajung, dar cât colind Din Englitera până hăt, la Ind,
Nu aflu om să vreie a schimba Juneţea lui pe bătrâneţea mea;
Şi-i grea povară – moşul a mai spus – Pin’ s-o-ndura de mine Cel de Sus.

Nici Moartea nu mă vrea, bătu-o-ar vina. Aşa cutreier, neaflând hodina,
Şi în pământ, la poarta mumei mele,
Eu cu toiagul bat şi strig a jele „Ci lasă-mă să intru, scumpă mama,
Căci piei şi carne, tot mi se destramă* Măicuţă, ştii tu, lacra mea cu straie Ce-o ţin de-amar de vreme în odaie Schimba-o-aş cu a ta; un giulgiu vreu Să-nfăş în el truditul trup al meu!"
Dar nu se-ndură, nu; mă ţine-afară,
Şi sufăr, şi mi-i faţa ca de ceară.
Dar domnişorii mei, nu-i frumuşel C-un moş, să voroveşti urât, când el Cu vorba nici cu fapta n-a greşit Ce spune la Scriptură, răzvedit?
„Pe-un om bătrân cu creştetul de nea Tu să-l cinsteşti!” Luaţi povaţa mea: Bătrânului ia seama şi nu-i face Nimic din câte însuţi nu ţi-ar place Să-nduri la căruntеţe; ei, şi-acum Domnul cu voi, oriunde-ţi fi la drum.
Eu trebuie să pas într-ale mele.»
«Ba încă nu, sămânţă de ulcele —
Îi zise cel în zaruri jucător.
Pe sunt Ion, nu scăpi aşa uşor!
Vorbişi de o haină – Moartea-i zice —
Ce ne-a cosit prietenii pe-aice.

Iscoadă Morţii eşti, şi-o păţi urât De nu nendrumi la ea numaidecât,
295 Mă jur pe pâinea şi pe vinul sfânt! Legatu-te-ai cu ea prin jurământ Pe noi cei tineri să ne pierzi, tâlhare!»
«De-o căutaţi cu-atâta înfocare —
Le-a zis – urmaţi aist drumeag cotit:
300 Acolo o lăsai, mă jur cinstit;
Subt cel stejar o veţi afla, căci ea De gura voastră nu s-a speria.
Vedeţi stejarul? Mergeţi sănătos,
Şi Domnul vă păzească de ponos 305 Şi Minte să vă

deie!» le-a mai spus.

Cei trei în fuga mare s-au şi *dus Şi sub stejar găsiră un purcoi De galbeni, neică, rotunjori şi noi,

Să tot fi fost vreo optzeci de mertice.

Iar Morţii nici că-i mai cătară price,

Ci mare bucurie-avut-au ei,

Văzând cum mai luceau bănuţii-acei,

Şi s-au trântit tustrei peste comoară;

Iar tartorul grăi întâia oară:

«Măi fraţi, luaţi aminte, vă spun drept, Oi fi eu petrecăreţ, da-s deştept:

Comoara chiar Norocul ne-o trimise Ca viaţa s-o trăim în dulci dichise;

Lesne-a venit, tot lesne, Doamne Sfinte,

O vom păpa!... Phi, cui să-i dea prin minte Că azi ne fi-va ziua norocoasă?

Şi de-om putea căra la mine-acasă Bănetul tot – la mine sau la voi,

Că-l împărţim frăţeşte între noi —

Ne-a pus Preasfântul mâna-n cap de-acum; Dar ziua nu se poate nicidecum;

Ne-ar zice lumea hoţi de drumul mare Şi-am atârna-n câte-o spânzurătoare.

Cu grije, pe sub cumpăt, noaptea doară, Căra-vom noi mândreţea de comoară. De-aceea zic, să tragem sorţi, şi ei Să hotărască unul din noi trei:

Iar cel ce trage băţul lung, desîrg Să dea o goană-n vale până-n târg Şi-n taipă să ne-aducă vin şi pine.

Ceilânţi lângă comoară s-or aţine Păzând-o-n draci. De n-o fi vro zăbavă,

355
360
365
370
375
380
La noapte-am şi cărat bănetu-n grabă,
Iar de-nvoit ne învoim noi unde.»
Trei beţe ia şi-n pumn apoi le-ascunde Să tragă sorţi; iar băţul lung din trei îl scoate cel mai tânăr dintre ei,
Şi pleacă într-un suflet, cum i-au spus.
Iar tartorul, văzându-l că-i bun dus,
Grăi către acelălalt fârtat:
«Tu ştii că fraţi de cruce ne-am jurat Şi ca un frate binele ţi-l vreu.
Ascultă, dar, ce am a-ţi spune eu:
Aist bănet ce-l vezi aici, pe tot,
Să-l împărţim în trei urma, socot.
Dar dacă – uite-mi vine-n gând acuma —
Ar fi ca-n două să-l împartem numa'
Au nu se cheamă cum că-ţi fac un bine?»
Iar celălalt: «Nu-s dumirit, frăţine…
El doar lăsă comoara-n mânuri bune.
Cum facem, oare? Cum avem a-i spune?»
«Te prinzi? grăi mai răul dintre ei.
Atunci îţi spun în două vorbe, trei,
Cum vom începe treaba cu folos.»
«Mă prind – i-a zis perechea – ne'ndoios, Ba mă şi jur c-a te trăda nu voi.»
«Atunci, amin. Noi, iacă, suntem doi Şi unde-s doi, cum ştii, puterea creşte.
Tu clipa cea prielnică pândeşte,
Ridică-te de jos, aşa-ntr-o toană,
Şi ia-mi-te cu dânsul la hârjoană; în joacă strânge-i gâtul cât de tare,
Iar eu îl trag în şpangă ca-n frigare,
Apoi l-împungi şi tu. Iar banii grei, în două-i împărţim,

necum în trei,
Şi ţin’te-apoi huzur şi alt nimica,
Jucând în zaruri câtu-i ziulica.»
Aşa vorbiră hâtrii între ei Pe-al treilea să-l taie, cum spusei.
Dar şi lui prâslea, către târg mergând, îi zornăiau bănuţii-acei în gând,
Şi focul lor sub pleoape îl ardea.
«Oh, Doamne! — zise el – de s-ar putea am acea comoară singur eu,
Sub jilţu-n care şade Dumnezeu Om n-ar trăi mai vesel decât mine!»…
Mă rog, decât Satana oare cine
Şoptitu-i-a să cumpere otravă,
S-o deie celor doi făr’ de zăbavă?
385 Drept care,aflându-l dracu-n toana asta, Uşor îi fuse a-i meni năpasta,
C-avea în el pornire diavolească Să deie moarte, făr’ să se căiască.
Deci nepierzând o clipă el măcar,
390 De-a dreptul merse la apoticar,
Rugându-l ca să-i vândă pentru bani Ceva otravă de stirpit guzgani,
Ba că-l mai bântuie şi-un dihor care Da iama în găini fără cruţare 395 Şi cică-atâta pagubă îi fac,
Că trebui1 să le vină, zău, de hac.
Răspunse-apoticarul: «Iacă am Un ce, din care nici măcar un dram Din el de muşcă sau un strop de bea 400 Vreo făptură, jur pe legea mea A
Şi câte-n lume rele să m-ajungă Că pică la pământ câtu-i de lungă.
Da, da, şi moare-n lege, dom1 le dragă, Cât nici n-apuci să calci o leghe-ntreagă; 405 Atâta ce-i otrava de turbată.»
Nelegiuitul înşfăcă pe dată Cutia de otravă, şi, senin,
Luă pe urmă pe la un vecin Cu împrumut trei şipuri măricele 410 Şi-otravă puse-n două dintre ele, Lăsându-l pe al treilea curat Să aivă-a bea când fi-va asudat,

Cărând la noapte tot bănetu-acel. Şi-această slugă-a lui Mefistofel,

Cu şipurile pline câte trele, înspre fârtaţii săi porni cu ele.

Ce rost mai au prisosuri de cuvinte? Taman cum îi sortiră dinainte Sfârşitul, tot aşa l-au şi răpus.

Şi tartorul, cârdaşului i-a spus:

«Ci hai dintâi să bem cu voie bună, Pe-urmă-l îngropavom împreună».

Dar vrut-a întâmplarea, pasămite,

Să ia un şip din cele otrăivite Şi bând şi el, şi celălalt apoi,

Găsitu-şi-au sfârşitul amândoi.

Despre otrăvi, nici Avicenna, zău,

În nicio glavă din Canonul său N-a scris de chinuri mai înfricoşate Decât avură ăştia doi a pate.

Aşa pieri părechea de mişei Iar cel de-i otrăvi la fel cu ei.

Vai, cel mai blestemat dintre păcate! Ucidere haină, răutate!

Vai tu, nesaţ, voi zaruri şi desfrâu!

Tu ce huleşti pe-al Domnului blând fiu Cu-nj urâturi plodite din trufie!

Vai! omenire, cum a fost să fie Ca tu pe însuşi Cel Ce te-a zidit Şi-n dragul tău pe lemn S-a răstignit,

Să-L prigoneşti cu ură mişelească!

Ci oameni buni, Cel Sfânt vă izbăvească De toate, de zgârceală mai cu seamă. Iertarea-mi sfântă, ia! pe toţi vă cheamă, Decât de-mi dăruiţi cu mic, cu mare, Arginţi şi galbeni, scule şi odoare.

Sub cest hrisov al papii-ngenuncheaţi! Veniţi, neveste, lina voastră-mi daţi! Vă-nsemn în catastihul meu aice Şi-n Rai veţi merge, vieţuind ferice:

Prin harul meu spăla-voi de păcat Pe cel ce-mi dă obol, şi-l las curat Ca pruncul; asta-i predica ce fac.

Isus, al sufletelor vraci şi leac,

Tămăduiască-vă cu mila Lui —

Comoara cea mai scumpă, drept vă spui...

Ei, bat-o vina, mai-mai că uitam:
Doar moaşte şi iertări în taşcă am Cum n-are-n Englitera niciun frate,
460 De papa însuşi mie-ncredinţate.
De vreţi, îngenuncheaţi cu râvnă mare, Daţi banul, şi afla-veţi dezlegare.
Ci hai cu toţii în genunchi smeriţi,
Din mina mea iertări să dobândiţi.
465 Sau luaţi iertare-n drum, cu gând curat, Tot proaspătă, în orice târg sau sat;
Decât la rândul vostru, tot nouţi Şi proaspeţi daţi-mi galbeni şi bănuţi.
E foarte mare cinste, oameni bunii 470 S-aveţi un vânzător de iertăciuni

La drum, cu împuterniciri în lege,
Ce poate napristan să vă dezlege.
Căci cade unu’ de pe calul său Şi gâtu-şi frânge-n şanţ. Deh, ceasul rău!
475 Au nu-i o fericire pentru toţi
Că mă brodii eu însumi printre soţi Să vă dezleg la rând,

cu mic, cu mare,
Când duhul va de trup să se dezbare. Hangiul, dintre toţi, cel mai urât 480 Bălăcăre-n păcate până-n gât.
Ia fă-te-ncoa cu darul, frăţioare,
Şi pup' aicea sfintele oscioare.
Deschide punga, pune banu' jos.»
«Aşi! — zise el – m-ar blestema Hristos! 485 Mai vezi de altu'! Poate-ţi umblă-n gând Să-mi dai să-ţi pup izmenele, jurând Că de la vreun sfânt le-ai moştenit,
Când ştiu că turul tău le-a feştelit!
Pe sfânta Parascovia cea bună,
490 Mai bucuros ţi-aş strânge boaşa-n mină în loc de moaşte. Taie-ţi-o, măi vere,
Şi eu te-ajut s-o cari, că-s în putere,
Şi vom sfinţi-o-n scârnă de purcel.» Monahul n-a mai scos un cuvinţel;
495 De mânios, şi glasul şi-a pierdut.
A zis H angiul; «Dacă eşti ciufut,
Eu cu matale nu mai şugui, nene.»
Cinstitul Cavaler, gândind, pesemne,
Că între dânşii prea se-ngroaşe gluma,
500 Le zise: «Hai, ajungă-vă de-acuma. Prea-cuvioase, treacă-ţi de arţag:
Şi, domnule Hangiu, că mult mi-eşti drag, Te rog frumos, sărută-l pe părinte.
Hai cuvioase, vino-i dinainte,
505 Şi cum glumirăm, să glumim şi-acum.»

Şi s-au pupat, şi. Iar am pas la drum.

POVESTIREA TÂRGOVEŢEI DIN BATH

PlNA

* 5

10

15

20

25

PRECIJVÂNTARF I A POVESTIREA TÂRGOVEŢEI DIN BATH

SA PURCEADĂ A ISTORISI ŞI DUMNEAEI, TÂRGOVEAŢA A ROSTIT.MAI ÎNTlI ACELE CE URMEAZA.

«f

De n-ar fi cărturari pe-acest pământ, Ce-am tras eu însămi încă-mi dă cuvânt De chinul căsniciei să vă spui,

Căci de la doisprezece ani ţinui —

H ar Doamne – cinci bărbaţi cu cununie. Aşa să ştiţi, cinstite feţe, mie,

De cinci ori dat mi-a fost să fiu mireasă Şi tot creştini de soi avui în casă.

Dar spusu-mi-sa cum că şi Isus La nuntă doar o dată s-a fost dus În Cana şi că pilda-l mă învaţă Că nu e-ngăduit a fire soaţă Decât o dat’... Ba încă una: cică Lângă fântână, El, Isus adică,

O au mustrat pe-acea Samariteană Cu aspră cuvântare de dojană:

«Avut-ai cinci bărbaţi, dar nici acel Pe care-l ţii acuma

nu-i de fel Bărbatul tău.» – Aşa i-a spus, vezi bine. Da' tâlcul vorbei nu-l pricep cum vine Şi-ntreb: de ce, mă rog, al cincelea Nu fuse soţ în cinste pentru ea?

Cam câţi putea să ieie după lege?

Eu, n-am aflat şi n-am cum înţelege Ce număr de bărbaţi e legiuit.,

Poţi tălmăci şi crede felurit.

Dar una ştiu şi bună – Cel de Sus Să creştem şi să ne-nmulţim ne-a spus. Aşa mă taie capul şi pe mine!

Şi iarăşi o poruncă ştiu eu bine:

40
45
50
60

Că omul când mă cere va să-şi lase Părinţii amândoi... Că-s opt, că-s şase, Câţi soţi ai voie, Domnul nu ne ziqe..

De ce să bage-aicea omul price?

Şi Solomon ţinu mai multe doamne!

Păi unde n-am eu parte, dragă Doamne, Să mă înfrupt măcar pe jumătate Cât el cu prospături... Şi pentru toate l-a dat Preasfântul har potolitor Cum n-are om pe lume trăitor...

Mă bate gândul, zău aşa, că tare Din plin le-a-ndestulat pe fiecare – Abraş fiind – cu veseli dumicaţii Har Domnului că-mi dete cinci bărbaţii *a* Şi pe sprânceană i-am ales, ce-i drept, *b* Bogaţi în fudulii şi laţi în piept; – e Mai multe şcoli fac minţi mai iscusite – d Cerinţe noi şi gusturi felurite e îl strunguiesc pe meşterul de viţă; f Eu fost-am la cinci dascăli uceniţă! Venire-ar sănătos şi-al şasălea Că n-am să tot postesc, pe legea mea... Când una-a răposat şi e-n pământ,

Mă ia de soaţă alt creştin curând; Deoarece şi la Apostol scrie Că-i slobod să-mi iau soţul ce mă-mbie Şi nu-i păcat de-mi fac pereche iarăş.

— Decât să arzi, mai bine-ţi iei tovarăş... Pe Lameth cel mehenghi nu-l ţin de rău C-a dus cu două soaţe casă, zău.

Că Iacov cuviosul Abraham Şi alţii mulţi la fel de sfinţi ca ei Ţinură soaţe nu doar două, trei...

Văzurăţi voi cândva-cumva pe lume Că Prea-înaltul, ’prin cuvânt anume, Opreşte cununia sau îmbie La neprihană? Spuneţi-mi şi mie! Cunosc şi eu la fel ca toţi ce scrie Apostolul când zice de fetie:

Că pentru asta nu se află lege Ci doar îndemnuri – cine vrea alege, Doar sfatul nu-i ucaz; şi prin urmare Se poartă cum i-i placul fiecare.

De poruncea Preasfântul fecioria

70 Atuncea blestema şi cununia.

Sămânţe noi de nu s-ar mai zvârli Atunci fetia cum s-ar mai prăsi?

Nici Pavel nu cutează să ne ceară Ce n-a cerut Stăpânul său... Deci dară *75* Coruna fecioriei fie dată

Acelor mai destoinici drept răsplată,
Că nu e ea de nasul fiecui Ci numai de aleşii Domnului.
Curat a fost Apostolul, ştiu bine,
80 Şi totuşi, când a zis că orişicine La fel ca dânsul cades-ar să fie,
El dete doar îndemn la feciorie;
Şi s-a-ndurat de mi-a îngăduit Să mă-mpreun; vezi dar că nu-i oprit 85 Să iau bărbat; iar dacă e să moară,
Mă pot căpătui a doua oară.
Frumos şi bine-ar fi să nute-alături Femeii când e-n pat sau printre pături, Că-i lucru de primejdie de pui 90 Fuiorul lângă foc... Ştiţi voi ce spui Când zic aşa! Fetia-i mai curată Decât căsătoria desfrânată,
Că tot desfrâu socot că e atunci Când soţii nu-s cuminţi ca nişte prunci... 95 Decât cu miri mai mulţi e ne'ndoios C-a fi vergină şade mai frumos.
Duc unii trai de înger, fecioresc.
Eu biata n-am cu ce să mă fălesc.
Şi iar mai ştiu că-n căşile bogate 100 Nu-s aurite talerele toate,
Ci mai slujesc şi unele de lemn...
Cel Sfânt în fel şi chip ne face semn Şi darul ni-l întinde fiecui,
Ales anume, după voia Lui...
105 Feţia e, mă rog, desăvârşită;
La fel şi înfrânarea cea smerită.
Dar nici Hristos, Cel făr' de-asemănare, N-a poruncit săşi vânză fiştecare Avutul ca s-ajute nevoiaşii 110 Şi-abia pe urmă să-i urmeze paşii;
Doar la puţini le-a dat aşa poveţe...
Eu nu-s dintre aleşi, slăvite feţe,
Ci vreau să-nchin a vieţii mele floare Căsătoriei celei roditoare.

280
115
120
125
130
135
1457
145
150

Păi ia să-mi spuneţi pentru ce lucrare

S-au rânduit anume mădulare De odrăslit? Că n-or fi fără rost... Bărbatul pentru ce folos a fost?

Să tâlcui poţi cum vrei şi poţi să spui Precum că-s numai vrana udului Şi că s-au dat aceste daravere Ga să cunoaştem omul de muiere Şi-atâta tot... Ce, nu-i aşa? Dar iată, Că viaţa ajte alea ne arată...

Eu, ca să nu asmut vrun cărturar, Aiasta zic: micuţul mădular Şi spre folos şi spre plăceri e pus,

Cât timp nu-l mâniem pe Cel de Sus. Altmintrelea în cărţi de ce mai scrie Că soţul are-anume datorie?

Şi cum să şi-o plătească, surio. Arfă, Fără decât cu mândra-i sculrşoară? Deci dar făcută e, cu bună ştire,

Şi pentru ud şi pentru zămislire.

Da’ nici nu spun că fiecare ins Dator p să plodească dinadins,

Doap fiindcă are-asemeni scularie— Păi n-ar mai ţine nimeni la fetie. Neprihănit fu Fiul Omului Şi fost-au tot

asemeni sfinţi destui Ce şi-au păzit deplină curăţia...

Nu cat a clevetire fecioria:

Ei sunt ca pânea cea de grâu curat – Noi pini de orz suntem, e-adevărat,

Pe Marcu, i-a hrănit H ristos pe mulţi! Eu nu fac nazuri, vreau ca să rămân Cum m-a croit prea-bunul meu Stăpân; Nevastă sunt şi, ce mai. Una-alta,

Am chef să-mi folosesc cu spor unealta. De-s cusurgioaică, cerul să mă bată! Când omul meu mi-o cere, eu pe toată I-o dau căci... datoria-i datorie.

ŞEam să-mi agonisesc bărtat, să-mi fie îndatorat şi rob; şi fiţi pe pace C-am să-l jupoi de chiele de i-o place Şi dumnealui, cât timp i-oi fi muiere!

Să ştie el că-i sub a mea putere Necontenit, de-acu şi pin' la moarte;

160 C-aşa au scris Apostolul în carte

Dând şi porunci la soţi: să ne iubească! Aşa mai zic voroavă-nţelepţească!»

Deodată Vânzătorul-de-iertări Strigă spre ea, săltându-se în scări:

165 «Frumos vorbişi, cocoană, zău, să mor! Eram aproape gata să mă-nsor Da' văd ce-mi pate pielea şi ciolanul Şi am s-amin mai bine pin' la anul!»

«Nu te pripi; mai am! — răspunse ea.

170 Pin' la sfârşit din alt butoi vei bea,

Şi mai amar ca berea o să-ţi pară;

Iar după ce ţi-oi spune bunăoară Un basm de-al căsniciei gust sălciu —

La asta mă pricep de când mă ştiu,

175 Căci soţilor le-am fost eu însămi bici— Atuncea să te văd dacă mai zici Că vrei să sorbi din poloboc, băiete!

Să ieie seama ăl de se-ncumete,

Căci pilde va să dau destul de multe,

180 Cel ce pe semeni nu vrea să-i asculte El însuşi fi-va pildă altora;

Chiar Ptolomeu a scris în cărţi aşa;

Ia cată-n *Almagest* la el, de vezi...» «Ruga-te-aş,

jupâneaso, să-ţi urmezi 185 Istoria de unde ai rămas
Ca să-nvăţăm şi noi din câte-ai tras,» I-a-ntors-o Vânzătorul-de-iertări.
«Cum nu, dar cer cinstitei adunări Să nu mă ia în spăngi – răspunse ea —
190 De-oi agrăi cum ştie limba mea, *
Căci niciun gând urât prin cap nu-mi trece Decât de-a şugui şi de-a petrece...
Şi-acuma da-voi cep poveştii mele, Spuindu-vă şi bune şi mai rele,
195 Dar n-am să mint... Din toţi bărbaţii mei Trei fost-au buni şi doi sanchii. Cei trei Erau bogaţi, de treabă şi moşnegi;
Cu chiu cu vai răzbeau să... mă-înţelegi... Să-şi facă datoria către mine!
200 Aşa să-mi deie Preaînaltul bine Că mă şi umflă râsul câteodată Cum le mai dam de furcă noaptea toată;
Da' zău că nu aflam nici pic de spor... Ţineam sub mina mea averea lor 205 Şi n-aveam niciun zor să-i mai desfăt Cu dragostea şi cinste să le-arăt;
Aşa de straşnic'âşi iubeau nevasta Că nu mai dam un sfanţ pe treaba asta;
Ca s-o-ndrăgească omul, când n-o place,
210 Femeia şi pe dracu-n patru face;
Dar eu fiind cocoană şi stăpână Ş-având agonisita lor în mină,
Ce chilipir să-i mai răsfăţ, mereu Decât spre placul şi folosul meu?
215 Aşa-i puneam la muncă – să n-am sport – Că multe nopţi icneau „văleu" şi „mor"! Pentru acei cu care dus-am casă Slănina de la Dunmow n-a fost grasă...
Mi ţi-i muştruluiam aşa vârtos,
220 Că fiecare se-mbulzea voios
Să-mi ia din bilei zorzoane şi cercei.
Se bucurau când nu zbieram la ei,
Căci mă stropşeam urât al dracului...
Cum de-i duceam de nas? Păi să vă spui, 225 De vreţi s-

ajungeţi soaţe pricepute Şi el să-nghită vrute şi nevrute;
Căci omul a jura minţind, nu poate Cât o nevastă nici pe jumătate;
S-asculte ale proaste şi să-nveţe,
Căci nu vorbesc muierilor isteţe!
Şireata, care ştie ce-i prieşte Când umblă zvon în târg, tăgăduieşte Şi cere mărturia slujnicei...
Eu numai ce aşa strigam la ei:
«Măi ghiujule, asemeni haine-mi dai?
Ia uite la vecină, ce mai strai...
Toţi o cinstesc!... Eu biata şed în casă Că n-am pe mine rochie frumoasă...
Şi ce tot mergi la ea de nu-i dai pace?
Ţi s-au aprins călcâiele? Îţi place?:
Ce şuşoteşti cu sluga la zăbrele?
Buhai bătrân, mai Iasă-te de rele!
Că eu de am un preten sau. Duhovnic,
Mă ţii de rău că parcă mi-e ibovnic Când mă mai duc să mai petrec Ia elf îmi vii acasă beat ca un purcel,
Ţe laşi în jeţ şi capul mi-l împui:
Că-i mare angara, într-una spui,
De te însori cu una mai săracă;
Că-i plină de alean şi ifos, dacă O iei bogată şi de neam, incit Te sastiseşti de dânsa până-n gât;
De soaţele nurlii tu spui, mişele,
Cum că se-nfruptă craii toţi din ele,
Ne-mai-răzbind a se păstra cinstite Când îs din patru părţi înghesuite...
Mai zici că unii doar la zestre trag,
Că altora de chipeşe li-i drag Sau de acele. Care ştiu să joace,
Că multora zburdalnica le place
Sau cea cu mini şi cu picioare mici,
Dar toate că ne dăm în stambă – zici —
Că pân' şi zidul gros se năruie Dacă-s berbeci mai mulţi şi stăruie...
Iar despre slută spui că se repede La orice brăcinar

pe care-l vede Şi că se dă la om ca o căţea,
Până se-ndură unul şi de ea;
Chiar gâsca cea mai laie de pe lac 270 îşi află – zici – pereche cu-n gânsac;
Că-i greu s-o ţii de scurt pe una care se leapădă de dânsa fiecare;
Şi-mi tot îngaimi, lovi-te-ar o lungoare,
Că ăl deştept nu trebui să se-nsoare,
275 Nici omul care vrea s-ajungă-n Cer… Trăsni-te-ar din senin cu foc şi fier Şi frânge-ţi-ai grumazul scofâlcit!
Dai zor cum că tavanul şubrezit Şi fumul şi muierea limbă-lungă 280 Pe gospodar din casă îl alungă!
Ce-mi tot cârteşti, călca-te-ar de moşneag, Că nu ne dăm năravul în vileag Pân’ la altar? Aşa îndrugi mereu,
Dar astea sunt zicăli de derbedeu!
285 Şi iarăşi cum că boi, asini şi cai Se neguţează pe-ncercate-ncai;
Aşijderi, şi de străchini, oale, linguri Se-ncredinţează muşteriii singuri;
La fel când târgui lucruri de-mbrăcat…
290 Fără de numai tontul de bărbat Nu şade s-o prubuluie pe soaţă,
Şi strigi că mai târziu ne dăm pe faţă
300
305
310
315
320
325
330
Arama… Ba mai ai obraz să-mi spui Că-mi place să mă lauzi, om tehui!
Şi să mă sorbi, nevolnice, din ochi Şi să-mi tot zici „nu-ţi fie de deochi”;
Dar un ospăţ de ziua mea nu faci Şi nici în haine nouă nu mă-mbraci,
Pe doică n-o cinsteşti nici c-un pitac,

Nici fata ce-mi slujeşte în ietac,
Nici pe tătuca, nici pe neamul său;
Aşa te porţi, scârbavnice hârdău!
Pe Janekin cel june, ucenicul,
Doar fiindcă are cârlionţi ca spicul Şi fiindcă mă-nsoţeşte peste tot Ai prins a-l bănui ca un netot;
Ei na, că nu-l vreau, chiar să mori de ciudă!
Ci ia să-mi spui de ce-ascunzi, caracudă, Cheiţa de la lacra cu parale?
Că-s şi-ale mele cât îs şi-ale tale.
Te bate gândul să-ţi prosteşti soţia?
Da' iacă jur pe sfântul Irimia Că n-am să-ndur, zurliule, să-mi iei Şi trupuşorul şi bănuţii mei;
Te pun s-alegi din două, ori ce-ai face...
De ce mă iscodeşti şi nu-mi dai pace?
Ştiu că m-ai ţine-n ladă încuiată!...
S-ar cuveni să-mi zici: „Aliso fată,
Mergi de petrece, ştiu că eşti cuminte;
La clevete nu voi să iau aminte...
Urât mi-e soţul care zor-nevoie Mă ţine-n frâu. Eu vroi să umblu-n voie.
Blagoslovi-l-ar Dumnezeu Pe magul cel cuminte, Ptolomeu,
C-a scris în *Almagest* acest cuvânt:
„Mai înţelept e-acela pe pământ Ce nici nu-i pasă cine-i domn pe lume." Zicala asta are tâlc anume:
Tu dacă ai de-ajuns, nu-i treaba ta Cât i s-au dat de multe altuia;
Căci şi la noapte dacă ceri, bărbate, Pipoaşcă vei avea pe săturate...
Ciufut se cheamă cel ce n-a lăsa Să ia şi altul foc din facla sa;
Că doară nu-ţi răpeşte din lumină Şi nu rămâi cu zare mai puţină!
Mai zici că dacă punem haină bună,
Inele mai ca lumea şi cunună,
Ni-i cinstea în primejdie sub rochii;

340 Şi iar găseşti cu cale să-mi scoţi ochii Că şi-n Apostol şade scris „că-i bine Să ne-mbrăcăm sfios şi cu ruşine Necum cu haine scumpe-nzorzonate,

Cu pietre rare-n cozi şi ci te toate."

345 Dar ia aminte, bată-te-ar năpasta,

Eu tot n-oi pune preţ pe vorba asta,

’ Iar pe-ndrumarea-ţi nici atâta... iacăl

Mi-ai spus că-s ca o miţă, şi că dacă Pisica are blana jerpelită 350 Mai stă pe lângă casă aciuită,

Ci dacă blana-i linsă şi frumoasă Cum se-nserează n-o mai prinzi pe-acasă, Dă fuga să i-o vază toţi bolânzii Şi miorlăie ca-n săptămâna brânzii.

355 Adică fiindcă-s veselă, socoţi C-o să-mi arăt otrepele la toţi?

Nebune, ce-ţi veni să-mi fii iscoadă? Nici Argus, paznic de mi-ar fi şi coadă, Oricât e el de ager, n-ar putea 360 Să-mi stea în cale. Zău, pre legea mea, Că p-amândoi vă-nşel, măi papă-lapte!

Şi iar mai zici că-s trei pe lume fapte Ce zăticnesc pe oameni, şi că nu-i Lăsat să-ndure patru nimănui...

365 Şi ptiu! lua-te-ar benga să te ia,

Mă tot pisezi că şi nevasta rea E una din aceste trei belele,

N-ai alţi cai de bătaie pentru-acele Parabole, incit să nu mai fie 370 Nevoie şi de-o cainică soţie?

Ca iadul zici că-i dragostea muierii,

Ca ţarna stearpă-n secetele verii Şi ca pirj olul fără îndurare Ce cât a ars mai mult cu-atât mai tare 375 Ar vrea să ardă toate câte-apucă!

Zici că pe om femeia îl usucă Precum omida pomul, şi c-aieste îs prea ştiute celor cu neveste.»

Taman cum auzirăţi, oameni buni,

380 Mi-i judecam... ziceam că spun minciuni Aşa ca babalâcii la beţie;

Şi-l aduceam să facă mărturie 286

Pe Janekin şi pe-o nepoată... Sfinte!

I-am ofticat de să mă ţie minte!

385 Şi zău că vină nu aveau săracii;
Ştiam să muşc şi să nechez ca dracii,
Şi să mă vait – cu musca pe căciulă!
— C-altmintrelea intram la-ncurcătură.
Dinţii sositul macină întâi.
390 Eu dam cu gura-ntâi ca să-i rămâi Şi, bieţii, îmi cerşeau iertare-ndată,
Deşi greşeală n-aveau niciodată...
Pe-un damblagiu nevolnic şi molatic L-am învinovăţit că-i muieratic 395 Şi el s-a bucurat din cale-afară,
Gândind că-l îndrăgesc şi-s zuliară.
Ziceam că d-aia noaptea plec hai-hui,
Ca să-l apuc la paceaura lui.
Aşa mă făţăream şi petreceam —
400 Căci darul ăsta de la mama-l am... Femeilor le dete Făcătorul înşelăciunea, plânsul şi fuiorul,
Drept pentru ce mă pot făli de una:
Că-i biruiam în tot şi totdeauna —
405 Cu mina pe vătrai, prin viclenii,
Cu cicăleli şi alte coţcării;
Dar mai cu seamă-n pat vedeau pe dracu': Ţipam şi nu-i lăsam să-şi facă plăcu',
Iar când simţeam că vor să mă coprindă, 410 Mă prefăceam că fug să dorm în tindă Şi nu-nduram să-şi stingă pofta până Nu-mi numărau anume preţ în mină.
De-aceea spun, să-nveţe fiecare: *
Vânaţi câştigul – toate-s de vânzare!
415 Căci puica n-o momeşti cu palma goală... Răbdam, pe bani, să-şi facă orice boală,
Ba mă strâmbam şi eu că tare-mi place, Măcar că nu mă bat pe-aşa potroăce;
Şi d-aiâ-i tot certam năbădăioasă...
420 Şi papa să fi stat cu el la masă,
Tot nu-l cruţaln de cicăleală, zău;
De ce crâcnea, de ce răcneam mai rău!
Să n-am pe lume parte de noroc,
Să-mi scriu diata chiar acu pe loc,

425 De le-am rămas cu cât-de-cât datoare. Atâtea născoceam, că drept urmare N-avea-ncotro şi mi se da bătut.
C-altmintreli pace n-ar fi mai avut;
Deşi făcea ca leul cel abraş,
430 Se alegea tot hoţ de păgubaş.
Ziceam pe urmă: «Uite bunăoară La Mieluşica, blânda-ne mioară,
Aşa să fii şi tu în toate cele!
Hai, dă să-ţi pup obrazul, bărbăţele!
435 Tot predici tu de Iov cel răbduriu,
De ce n-ăi fi şi tale mai dulciu;
De-ţi plac aşa parabole, îndură;
De nu, ţi-oi da eu ţie-nvăţătură...
Pe soaţă soţul cade-se s-o-mpace;
440 Din doi să ierte unul, n-ai ce-i face,
Şi fiindcă tot bărbatu.i mai mintos îndură tu, c-aşa-i cuviincios.
De ce mă bombăni câtu-i ziulica?
Au vrei să jumuli singur păsărică?
445 Pofteşte! Ia-o toată, fă-i ce vrei
Că văz că nu mai poţi de dragul ei!
De-ar fi să-mi dau pe bani *ma belle chose* Aş fi gătită foc şi mândră coz,
Da' eu ţi-o pun doar ţie dinainte...
450 Cel culpeş tu eşti... bată-l cine minte!»
Aşa sporovăiam cu ei în pat.
Şi-acuma despre-al patrulea bărbat.
Al patrulea mi-a fost cam crai, adică Ţinea, mă înţelegi, o ibovnică;
455 Şi eu eram arzoaie, dolofană Şi drăguliţă ca o coţofană;
Ştiam după cinghie a jucare Şi-aveam un glas... curat privighetoare Când dam câte-un stacan de vin pe gât.
460 Meteliu, mocofanul ăl urât,
Ce şi-a răpus nevasta cu un par Când a sorbit şi dânsa un păhar,

Pe mine să mă-nţarce n-ar putea...

Şi după ce beam bine mă-ncingea 465 Un dor de pat... căci norul poartă ploaie, Iar cine-i pofticioasă-i şi arzoaie.

Muierea cherchelită nu se ţine:

Curvarul ştie asta foarte bine.

Când îmi aduc de tinereţi aminte 470 Şi de frumseţea mea... of, Doamne sfinte!... Şi-acu simţesc prin sân că mă-nfioară...

Şi azi mă unge, ici, la inimioară

Că n-am trăit în van la vremea mea!

Dar bătrâneţea, mătrăgună rea,

475 Prădatu-m-a de nuri şi sirepie:

Eh, ducă-se cu naiba pe pustie!

Mâncai mălaiul, n-am ce să mai fac, De-acuma cu tărâţa să mă-mpac...

Ci ca să mă mai mingii niţeluş,

480 Voi povesti de-al patrulea acuş.

Şi, cum ziceam, cocea o biibă-n mine Că el s-avea cu alta foarte bine,

Dar jur pe sfânta cuminecătură Că i-am plătit măsură la măsură,

485 Ci nu mânjindu-mi trupul, făr' decât înveselind pe alţii într-atât,

Că l-am făcut să fiarbă-n zeama lui De ciudă, fire-ar el de năcăbui...

Ca-n purgator mi-a ispăşit încai,

490 Drept care cred că duhu-i merse-n rai... Văzut-a Sfântul cum cădea pe gânduri Când îl strângeam cu uşa-n multe rânduri! Doar el ştiu şi unul Dumnezeu Cum îl căzneam în fel şi chip mereu... 495 La-ntorsul nostru din Ierusalim A răposat şi zace-n ţintirim...

Deşi mormântu-i nu e mai presus Decât îi cripta rigăi Darius Ce-a măiestrit-o Apelles, nu-i pasă 500 Că n-are boltă scumpă şi frumoasă;

Somn bun, şi tihnă deie-i Domnul Sfânt; Azi şade-n copârşău şi în pământ...

Şi-acu să spun de-al cincilea bărbat: Să-i fie duhul

binecuvântat,

505 Măcar că el m-a prigonit mai tare,

De-i simt şi-acuma bota pe spinare —

Şi pururi i-oi simţi-o pân’ la moarte – Da1 de iubit iubea avan, şi foarte Meşteşugos mi-era la giugiuleală 510 Când îmi cerea ştiuta socoteală,

Incit deşi grozavnic mă snopea,

Mă îmbuna curând cu dragostea;

Şi drept aceea l-am iubit mai tare Că nu mă drăgălea decât arare.

515 Noi suntem olecuţă cam sucite în astfel de privinţe, pasămite,

Căci numai după lucrul care-i greu

10 Comanda nr. 1044 269

De căpătat, tânjim plângând mereu; Râmnim la ce-i oprit, la ce-i puţin,

520 Şi ne scârbim de ce primim din plin. Dăm greu ce-avem de dat; în iarmaroc Mai mult ceruta marfă-i scumpă foc,

Iar lucru’ foarte ieftin fără preţ e Cum bine ştiu muierile isteţe.

525 Din dragoste pe-al cincilea bărbat Şi nu’pentru avere l-am luat;

Diac la Oxford fuse oareşicând,

Dar s-a lăsat de şcoală şi curând Veni la Alison, în târg la Bath,

530 La naşa, fie-i sufletul iertat!

Ce-aveam în cuget eu, nu cunoştea Nici popa, zău, ca dânsa, naşă-mea!

Căci dumneaiei mă spovedeam mereu. De-ar fi pişat vrun zid bărbatu-meu 535 Ori de-ar fi fapt vro boaţă mai grozavă Ei, încă unei soaţe de ispravă Şi unei drăguliţe de nepoată De-a firul le-aş fi spus povestea toată. Iar din pricina asta el săracu’

540 Se ruşina şi se roşea ca racu’

Şi-şi pumnuia obrazul de mânie Că mi-a vândut asemeni taine mie…

Şi iacătă c-odată-n postul mare Pornirăm peste pajişti la plimbare 545 Diacul Jan’kin, Alison şi eu.

(Mergeam pe la nănaşă-mea mereu,

Căci fină-si-i plăcea să mai petreacă Şi să asculte vorbele de clacă Umblând din casă-n casă-n jos şi-n sus.. 550 Bărbatu-meu la Londra era dus,

Aşa c-aveam şi eu mai mult răgaz S-arăt şi să mai văz câte-un obraz Petrecăreţ... Da’ cum să bănui locul Şi ceasu-n care mă pândea norocul?

555 Atunci pe la priveghiuri colindai, M-alăturam la câte-un sfânt alai, Mergeam să văd irozi, în hagialâcuri,

Pe la litanii şi-n mosafirlâcuri;

Şi mă găteam cu-o mantie frumoasă 560 Şi stacojie, care n-a fost roasă

Nici cât de cât de molii, căci mereu O tot purtam, pe sufleţelul meu.

Şi am s-arăt ce hai mi-s-a-ntâmplat:

Am colindat, cum zic, în lung şi-n lat 565 Şi amândoi ne veselirăm bine,

Domnia-sa diacul şi cu mine,

Iar eu i-am spus atunci, prevăzătoare,

Că el cu mine trebui să se-nsoare Dac-oi rămâne văduvă (căci eu 570 La măritiş gânditu-m-am mereu Şi chibzuită fui în tot – deoarece Un praz nu dau pe viaţa unui şoarece Ce numai într-o bortă se piteşte,

’ * Căci benga l-a luat de n-o brodeşte).

575 M-am prefăcut că-s moartă după el – Nănaşa m-a şcolit cum să-l înşel —

I-am spus că’toată noaptea am visat C-a vrut să mă ucidă-ntinsă-n pat Şi sânge pe prostirea de sub mine,

580 Da’ trag nădejdi că semnul e de bine.

Căci sânge când visezi, bănet se cheamă. Visasem? Aşi, minţeam de bună seamă, Dar eu urmam povaţa naşei mele Şi-acum cu el, şi-n multe alte cele.

585 Şi ce ziceam? Ei, brava... Doamne sfinte! Na, că uitai! A, da, mi-aduc aminte.

Când a murit al patrulea bărbat Jelii – mă rog – şi m-am

îndurerat Cum se cuvine-a face orice soaţă,
590 Şi-am tras zăbranic negru peste faţă;
Dar fiindcă eu mi-aflasem om în loc Am plâns ce-am plâns, dar nu aşa cu foc...
A doua zi vecinii dusu-l-au Pe răposat la popă şi-l căinau 595 Iar Jan'kin îi urma şi el mahmur;
Când l-am văzut pe lângă dric, mă jur C-aşa-mi plăcură mâinile-i curate Şi chipeşa-i pereche de gionate,
Incit i-am dat întreagă dragostea...
600 El douăzeci de ani socot c-avea,
Eu, drept să spun, plinisem patruzeci,
Dar tot îmi mai ardea de... mă-nţelegi;
Şi tare bine-mi sta cu strungăreaţă – Pecetia Venerei cea iubeaţă;
G05 Eram arzoaie, Doamne! şi nebună,
Bogată, mândră, veselă şi junǎ...
Şi – cum mi-au spus bărbaţii la ureche – 291
Aveam o aia fără de pereche!
Căci firea mea, aşa să ştiţi, se-mparte 610 Între iubeaţa Veneră şi Marte:
Zeiţa m-, a făcut nepotolită Şi Marte-mi dete inimă călită;
M-ara fost născut în Taur, îmbinat Cu Marş... Păcat că dragostea-i păcatl 615 Eu zodia urmatu-mi-am pesemne Şi fost-a felul ei să mă îndemne De n-am putut închide ălor tineri Şi arătoşi lăcaşul zeei Vineri;
Dar am pe chip şi herbul zeului,
620 Ba încă şi-ntr-un loc ce nu vi-l spui... Mă ierte Dumnezeu, că-i bun şi mare, De-am fost iubeaţă fără cumpătare Şi pururi pofta mi-am îndestulat.
Nu m-am uitat că-i scurt sau deşirat, 625 Bălan sau lai acela ce-mi plăcea Şi nici c-avea avere sau n-avea.
Atâta vă mai spui că peste-o lună Drăguţu' Janekin m-a luat de mină Şi m-a nuntit cu mare tevatură;
630 Lui datu-i-am moşie şi strânsură Şi banii ce i-am fost agonisit;
Ci mai pe urmă foarte m-am căit.

. De tot ce-aveam plăcere i-era sifă Şi fiindcă eu i-am rupt din cărţi o filă, 635 Peste ureche un pălmoi mi-a tras Că jumătate surdă am rămas.

Dar fost-am îndărătnică şi eu Şi-i meliţam din gură, aoleu!... Uşarnică eram şi tot hoinară —

640 Măcar că se jura că mă dezbară – Drept pentru ce mă dăscălea ades Cu pilde vechi din Roma mai ales: Cum unu' Galus îşi lăsase soaţa Şi nici c-a mai iertat-o toată viaţa 645 Fără-de-numai doar c-o a zărit în prag, cu capul neînmbrobodit.

Că altul şi-a gonit nevasta, iară,

Din pricină că merse într-o vară La nişte jocuri far' a-i da de ştire.

650 Şi-n Biblii scotocea spre a găsire Zicale unde Solomon învaţă Pe omul cu pereche plimbăreaţă

Să nu care cumva s-o lase-n voie...

Şi mă-ncuia într-una zor-nevoie.

Căci «ăl de-şi face casă-n bălţi, cel care Goneşte Calul orb peste ponoare Sau suferă nevastă umblătoare,

Acela-n ştreang se cade-a spânzurare!»

Ci eu nu dam o frunză de curechi 660 Pe-asemeni vorbe şi zicale vechi Şi nu-i răbdam zăbala niciodată;

Urât mi-i cel ce hibele mi-arată Şi mulţi îs ăi ce fac aşijderi, zău...

Se mânia diacul foarte rău,

665 Dar nici cât te-miri-ce nu i-am răbdat. Şi-acuma să vă spun cu-adevărat De ce i-am smuls o foaie dintr-o carte Când m-a pocnit de-am asurzit pe-o parte. Avea un terfelog al său în care 670 Mereu cetea în el spre desfătare Zis *Teofrastus şi Valerius,*

De-l îndrăgea bărbatu-meu nespus.

La Roma a mai fost cândva un om,

Un arhiereu, cu numele Jerom 675 Ce-a scris în ciuda lui Jovinian.

Era-n acel hârţog Tertulian,

Trotula şi Crisip şi Helois Ce stăreţea pe-aproape de Paris,

Şi *Arta* lui Ovidiu, la un loc 680 Cu Solomon legate-n terfeloc,

Precum şi alte multe câte vrei...

Avea el zi şi noapte obicei De cum scăpa de pe la cele trebi Să caute prin cărţi, în deosebi 685 Istorioare cu neveste rele.

Ştia mai multe basme despre ele Decât se află scris de cele bune în Biblie... Diecii nu ţi-ar spune Nici morţi de noi prielnice cuvinte,

690 Decât de muceniţe şi de sfinte, încolo numai rău, ca de jivine!

Au cine-a scris că leu-i crunt? Au cine? O, Doamne, dendrugam şi noi poveşti Ca dumnealor în cărţi retoriceşti 695 Pentru vecie îi încondeiam

Pe-aişti haini urmaşi ai lui Adam...!

Ciracii lui Mercur şi-ai Venerei 293

Prea bine nu se-mbină între ei;

Mercur iubeşte doxa şi ştiinţa 700 Iar Venus joaca şi nesăbuinţa Şi fiindcă nu au firile la fel,

Când ea-i hursuză, vesel este el —

Ci, dimpotrivă, tare-i trist Mercur În «Peşti» atunci când Venus e-n huzur;

705 Când el îi sus ea cade, şi de-aceea Ţârcovnicii nu laudă femeia;

Diacul dacă nu mai este-n stare Să făptuie a Venerei lucrare.

Prea ghiuj fiind şi fonf în toate cele,

710 Se-apucă-a seri de noi că suntem rele!

Dar să vă spun pricina mai departe De cum luai scatoalce pentr-o carte.

Odată, într-o seară, lângă foc,

Bărbatu-meu cetea în terfeloc 715 Şi-ntâi şi-ntâi cu Eva a-nceput

Ce prin păcat pe oameni i-a pierdut Şi cum ne-a fost răscumpăr Crist, El însuşi Tot sângele din inimă vărsându-Şi;

Şi mi-arăta cum zice desluşit 720 Că răul prin femeie ne-

a lovit.

Despre Samson mi-a mai cetit apoi,

Cel ce-a orbit de ochii amândoi Când l-a lăsat, în somn, iubita chel.

Pe urmă a trecut, de nu mă-nşel,

725 La Hercul şi Ia Diairira care

Făcutu-l-a prin foc să se omoare.

Mi-a înşirat şi caznele-ndurate De la soţii de tontul de Socrate:

Cum l-a scăldat Xantipa cu pişat 730 Iar el a stat ca mortul nemişcat

Şi doar a zis, ştergându-se de zoaie,

Că «după tunet musai'vine ploaie»…

Despre Pasifa, doamna Candiei, Cetitu-mi-a, şi de năravul ei 735 Cel nefiresc… Ptiu, ducă-se-n pustii Că prea se bălăcea-n blestemăţii.

Şi despre Clitemnestra deşucheata Cum prin vânzare-şi dete soţul gata Mi-a mai cetit cu-osârdie deplină.

740 Mi-a povestit şi pentru ce pricină S-a prăpădit Amfiorax cu zile:

Ştia creştinul meu că Erifile 294

Pentra-n gherdan de aur l-a pârâi La greci pe-acest bărbat teban Incit 745 L-au prins vrăjmaşii în ascunzătoare De i s-au tras năpaste foarte mare.

De Lima şi Lucia mi-a mai spus Ce amândouă soţii şi-au răpus Din ură una, alta din iubire;

750 Căci Lima s-a-ndemnat a-l otrăvire Pe omul ei de rău ce-l duşmănea; Lucia, dimpotrivă, şi-l iubea Aşa de tare, că i-a dat să beie Un leac să nu-i mai arză de femeie *755* Decât cu ea… Iar el a răposat…

Atâtea trage bietul însurat!

Mi-a spus cum se' căina Latumius Unui fârtat anume Arius Cum că-n livede-avea un pom rotat 760 În care de năcaz s-au spânzurat Vro trei soţii, lăsându-l văduvoi.

«O, frate, dă-mi şi mie un altoi Să-l răsădesc la mine!» cic-a spus Prietinul pe nume Arius…

765 Apoi cu-acele soaţe m-a-mpuiat Ce i-au răpus pe

soţii lor în pat Şi până-n zori s-au tras cu hăndrălăii, Cu mortul lat în mijlocul odăii;

Şi cu acelea ce-au rămas vădane 770 Bătându-le în cap, prin somn, piroane, Şi alea de le-au pus otrăvi în vin... Grozav ne-a mai bârfit şi cu venin,

Ba mai ştia şi zicători anume Mai multe decât cresc ciulini pe lume. 77*5* Spunea că «mai degrabă să faci casă Cu par dosul sau hidra cea băloasă, Decât cu o muiere rea de gură»;

Şi că «mai bine-n ploaie-n bătătură Decât cu mânioasa în ietac»;

780 Cică-s aşa de maştere că fac

Mereu pe dos decât râvneşte soţul; Zicea şi că «decum îşi scoate şorţul Muierea şi ruşinea şi-o dă jos»;

Că «desmăţata cea cu chip frumos 785 E ca o sculă scutnpă într-un rât»;

Da’ cine poate să-nţeleagă cât M-a canonit cu-asemeni bobârnace!

Şi cmd văzui şi eu că nu mai tace Ci turuie într-una din cărţoi,

790 Odat’ m-am repezit şi harş! trei foi Din terfelocul său... Şi peste falcă l-am potrivit o sfântă de scatoalcă De-l îmburdai pe spate drept în foc... El a sărit ca leul, şi pe loc 795 M-a otânjit cu pumnu-n cap o dată C-am şi rămas pe scânduri leşinată. Văzând ’mnealui că nu mai zic nimică, A vrut să spele putina de frică... Într-un târziu, trezindu-mă i-

am zis:
800 «Tâlharule nemernic, m-ai ucis!
Ţinteşti să-mi fii cumva moştenitor?
Ci vin’ să-ţi dau o gură până mor-..!»
Atuncea el a-ngenuncheat supus: «Iubită Alison-aşa mi-a spus —
805 Să n-am noroc dac-oi mai da vreodată! Că te-am pocnit, tot tu eşti vinovată; Te rog din suflet, fie-mi cu iertare.. *» ’ Iar eu l-am pălmuit crâşnind: «Tâlhare, Măcar cu-atâta să-mi răzbun şi eu,
810 Acuşa mor, mă-năbus, aoleu! *.» Daţpână la sfârşit, cu chiu cu vai,
Din nou ne-am împăcatără, ce mai... îmi puse mie frinele în mină Să fiu pe casă, pe pământ stăpână,
815 Pe braţu-i şi pe limba lui procleată;
Şi-i poruncii să arză cartea-ndată.
Şi astfel izbutii prin iscusinţă Să-i ştiu supus în orişice privinţă —
Că chiar mi-a zis: «Iubita mea soţie, 820 De-acu vei face cum ţ’i-i voia ţie, Păzeşte-ne doar numele curat-» De-atunci încolo nu ne-am mai certat; Tam fost cinstită, zău, şi el la fel,
Şi soaţă iubitoare pentru el 825 Cum nu găseşti din Dania în Ind... Cel-Care-şade-n-slavă strălucind Să-l ierte după mare mila Lui!...
Acu, de vreţi, şi basmul să vi-l spui.»
Binevoiţi a da ascultare, până una-alta, şi voroavelor care le-au schimbat între ei Aprodul judeţului bisericesc şi Călugărele cerşetor.
Călugărul a râs de ce-a zis ea:
830 «Cocoană, zău, pe mântuirea mea,
Făcuşi o introducere cam lungă’.»
Aprodul auzind, a dat să-mpungă:
«Priviţi, bre oameni buni, la sfântul frate 835 Cum pururea se-amestecă în toate Priviţi-l cum se vâră-n-toate cele Ca un muscoi în ciorbă şi-n schembele!
Ce vrai cu *întreducerea* să spui?

Mai bine *întredu-te* dracului,
840 Şi nu-mi preface hazul în prohod!»
«Aşa ţi-e vorba, domnule Aprod?
Păi de-i aşa, să nu-mi spui tu pe nume De n-oi croi nişte poveşti, anume Despre aprozi... să râdă toţi cumplit...»
845 «Ascultă, frate, fire-ai tu pocit Şi fire-aş tot aşijderea şi eu De nu-ţi înşir trei basme, 'aoleu!
Din cele cu călugări... Ţi le torn Să-ţi plângi de milă pin1 la Sidyngborne;
850 Căci de pe-acuma văd că-ţi ieşi din fire...» «Tăceţi! — a prins Hangiul a răcnire —
Lăsaţi femeia să grăiască, vere!
Vă dondăniţi ca ăia beţi de bere...
Desleagă-ţi, coană, traista cu poveşti!»
«Prea bine – zise ea – cum porunceşti,
855 Dacă cinstitul frate mă-nvoieşte.»
«Mă rog – a spus monahul – povesteşte»
CU ASTA SE ÎNCHEIE PRECUVINTAREA TIRGOVEŢEI DIN BATH ŞI URMEAZĂ:
POVESTIREA TÂRGOVEŢEI DIN BATH
AICI ÎNCEPE POVESTIREA TÂRGOVEŢEI DIN BATH
Pe vremea rigăi Artur, hăt în anii De care spun frumos de tot britanii, Roiau de zâne ale ţării plaiuri;
Crăiasa lor cu mândrele-i alaiuri *5* Prin luminişuri dănţuia ades;
Aşa credeau cei vechi... Aţi înţeles Că multe veacuri au apus de-atunci. Azi nu mai vezi aşa minuni prin lunci, Căci fraţii cerşetori prin rugăciuni,
10 Şi alţi monahi prea-milostivi şi buni Ce umblă peste ape şi ogoare,
Mulţi câtu-i colb în raza cea de soare, Blagoslovind palaturi şi ietace,
Oraşe, cuhnii, cule, iarmaroace,
15 Cătune, grajduri, căşării şi stâne Au risipit noroadele de zâne...
Unde hălăduia cândva o zână Acu doar camilafca e stăpână Umblând ca pe moşia sa în pace,

20 Tot bolmojind litanii şi condace Bisericeşti, întreaga ziulică.

Nevestele pot trece fără frică.

Prin tufărişuri şi pe sub copaci,

C-afar’ de popă nu mai sunt alţi draci, 25 Iar de le pune jos e fără martur…

Şi vieţuia la curtea rigăi Artur Un june cavaler, simţire caldă.

Venind cândva călare de la scaldă,

A fost ajuns din urmă o fetică 30 Păşind pe cărăruie singurică

Şi-i rupse el a fecioriei floare,

Deşi se-mpotrivise cu-nfocare.

Pentru asemeni faptă de casap Săriră mulţi cu jalbele-n proţap 35 La crai… Şi craiul Artur, se-nţelege,

L-a osândit la moarte, după lege;

Şi-ar fi murit, c-aşa cerea-n zăcoane;

Dar doamna ţării cu-ale ei cocoane Atât ce se rugară de-ndurare,

40 Că l-au făcut pe domn să-i dea iertare, Lăsându-l la voinţa soaţei sale Să-i facă ce va crede ea cu cale.

A dat regina multă multămită Şi într-o zi, la vremea potrivită,

45 Grăit-a cavalerului cel june:

«în cumpăna în care eşti, pot spune Că-ţi şade viaţa într-un fir de păr;

Scapi doar dacă-mi răspunzi cu adevăr Ce jinduieşte mai cu foc femeia?

50 Păzeşte-ţi bine gâtul, drept aceea…

De nu te-ncumeţi să răspunzi pe dată,

Te învoiesc să pleci în lumea lată Un an şi-o zi, să cauţi o aflare Răspunsul cuvenit la întrebare.

55 Dar, până să purcezi de-aici, mai voi Zăloage că venivei înapoi…»

La greu aman, oftezi şi gemi, sărace,

Dar cum s-o scoţi la cap, că n-ai ce-i face? Şi pân’ la urmă s-a-nvoit să plece 60 Cu gând să se întoarne când o

trece Un an. Răspunsul? Cum voi-va Cerut...

Aşa porni în lume cavalerul.

Şi peste tot prin case a pătruns Nădăjduind să afle bun răspuns:

65 Ce jinduie muierea mai avan?

Dar n-a putut răzbi la vrun liman.

Căci nu găseşti doi oameni nicăieri Să se lovească-aidoma-n păreri.

Zic unii cum că-i place bogăţia,

70 Ba rangul alţii, alţii veselia,

Veşmântul scump, iubitu-n aşternut;

S-o ia – des văduvind – de la-nceput;

Sau că mai straşnic inima ne bate Când suntem măgulite şi-ncântate.

75 Şi cam aveau dreptate... căci ne-nşală 299

Mai lesne cel isteţ la linguşală;

Bărbatul care-i meşter să ne-alinte Ne prinde-n laţ uşor ca p-un florinte.

Iar unii spun căăl mai mult4 ne place 80 Cel ce ne' lasă toanele-a ne face

Şi nu ne strânge-n frâu când ne căşună,

Ci numai «brava!» 'ştie să ne spună.

Căci printre noi nu-i, zău, niciuna care, Dac-o loveşti la buba unde-o, doare,

85 Să nu azvârle rău din zgaibarace;

Ia cearcă şi-ai să vezi c-aşa va face! Măcar şi căptuşite cu păcate Râvnim să fim crezute nepătate.

Şi zice-se că mult ne mai incintă 90 Acei ce cred că vorba noastră-i sfântă Şi că nădejde poţi în noi să pui Căci nu vom vinde taina soţului...

Dar astea-s ca sporoavele de clacă: Muierea nu-i destoinică să tacă!,

95 Mi-i martor Midas; cine vrea, s-asculte: Ovidiu, printre alte fleacuri multe, Băsnea că Midas pe sub lunga-i chică Urechi avea ca de măgar; şi cică îşi ascundea dibaci acest cusur 100 Să nu cumva să-l afle cei din jur,

Incit doar soaţa sa i-l cunoştea.

Mult o-ndrăgea şi bizuia în ea,
Şi a rugat-o mult ca nimănui Să nu crâcnească de poceala lui.
105 Iar ea jură cu cerul şi pământul Că n-o să-i calce soţului cuvântul Şi nu-i va face-asemeni şugubine,
Că doar i-ar fi şi dânşii de ruşine.
Dar doamna ca pe jar se pârpălea 115 Ştiindu-se cu taina asta-n ea;
De nu-i da cep, simţea că-i crapă rânza Şi că-i plesneşte inema într-însa!
Ca niciun om să n-audă ce-ndrugă Sa dus la nişte rovine în fugă 115 Unde sosind, încinsă cum e focul,
Ca un cocor ce-şi moaie-n mlaştini ciocul, Atinse faţa bălţii cu-a sa buză:
«Ce-oi spune, apă, nimeni să n-auză,
Doar tu să afli că al meu bărbat 120 Are urechi prelungi cu-adevărat

Ca de măgar! Mi-a spart buboiul! Pfiu! Mai mult nici că puteam să mă mai ţiu...» Vedeţi că pin' la urmă dăm afară Şi taina cea mai mare, aşa dară...
125 De vreţi a şti întreaga istorie
Cetiţi-l pe Ovid că dânsul scrie...
Văzând curteanul ăsta din poveste Că n-a fost chip să afle care este Ce lucru mai râvnit e de femei,
130 Mâhnitu-s-a-n străfundul inemei Şi către casă năzui pe loc,
Fiind aproape ziua de soroc.
Ci cum venea bătut de gânduri sure,
I Trecu pe subt o poală de pădure
135 Şi-aci zări horind printre mlădiţe Vreo douăzeci şi patru de domniţe.
Atunci cârmi spre ele repejor,
Doar-doar afla-va sfat izbăvitor.
Dar când fu gata-n codru a pătrunde.
140 Se mistuiră nu se ştie unde...
Atât a mai văzut în luminiş;

O ştimă ghemuitãpe frunziş,
O hârcă hâdă peste-nchipuire,
Şi sluta a-nceput să se deşire:
145 «De-acu n-ai încotrova să te-abaţi,
Ci spune babii, tu, cinstit, ce câţi?
Şi poate că te-oi scoate din belea Căci baba ştie multe...» – zise ea.
«Măicuţă dragă, moartea-i peste mine 150 De n-oi putea s-arăt cum se cuvine Ce lucru-i mai de preţ pentru femei;
De-mi spui, ţi-oi da răsplată câtă vrei.»
«De-i astfel, bate palma, cavalere,
Şi juruie că faci precum ţi-oi cere,
155 Dacă-ţi va sta-n puteri. Iar eu mă jur Să-ţi dau răspunsul fără de cusur Chiar astăzi.» – «Mă-nvoiesc, pre cinstea mea!»
«Atunci mă pot făli – răspunse ea —
Că te-am scăpat; şi viaţa ia-mi-o dacă 100 Răspunsul meu reginei n-o să-i placă...
Din câte-s cu mărâmi sau legătoare,
Să mi-o arăţi pe aia mândră care Ţi-a pune price când vei spune cum
1
Te-oi dăscăli... Şi-acuma, hai, la drum. , 165 Apoi l-a descântat încet un pic,
Să nu mai simtă frică de nimic.
Când junele la curte fu ajuns,
A spus că s-a întors purtând răspuns întocmai la soroc după făgadă.
170 S-au strânsără s-audă şi să-l vadă Neveste, boieroaice şi codane Şi multe înţelepte de vădane,
Iar doamna însăşi sta – judecătoare.
S-au dat porunci să tacă fiecare 175 Şi l-au chemat pe cavaler s-arate în faţa muierimii adunate Ce jinduie femeia mai cu foc?
El n-a tăcut precum un mormoloc, *-
Ci a răspuns în clipă la-ntrebare 180 Vorbind, s-auză toată lumea, tare:

«Femeile, slăvită mea stăpână,
Ar vrea-ndeobşte a struni în mână Zăbalele din gura soţilor,
Să-i stăpânească pe iubeţii lor.
185 Aceasta vi-i dorinţa cea mai mare;
Şi-acuma, moarte daţi-mi sau iertare!»
Din toată curtea n-a fost văduvioară Să zică *nu,* nici soaţă, nici fecioară,
Ci toate-au glăsuit: «Iertat să fie.»
190 Atunci sări. Pocită băbătie
Pe care o găsise-n ierbi chircită,
Grăind: «Aibi milă, doamnă preamărită,
Şi fă-mi pe loc dreptate ce ţi-oi cer:
Eu l-am şcolit aşa pe cavaler 195 Iar dânsul s-a jurat pe cinstea lui Că lucrul cel dinţii ce va să-i spui Mi-l va-mplini de*-i stă-n puteri să-l facă.
Acu te rog în faţa curţii, iacă:
Soţia ta să fiu şi fi-mi tu mire,
200 Căci ştii că te-am scăpat de la pieire...
Iar de minţesc tăgăduie şi jură!»
«Vai mie! — zise junele din gură —
Eu ştiu că vorba ta e-adevărată,
Dar fie-ţi* milă, cere-mi altă plată.
205 Ia-mi tot avutul, trupului dă-i pace!»
«Blestem pe capul nostru! N-am ce-ţi face 302
Măcar că slută şi moşneagă sunt,
Nici pentru toată sarea din pământ,
Nici pentru zloţii toţi din vistierie 210 Nu m-aş lipsi de dreptul de soţie Şi de iubită!» – «Soaţă? Aoleu!
Vai mie, dacă neam de neamul meu Va face-aşa scârnavă-mpreunare!»
Dar pin' la urmă el, văzând că n-are 215 Pe un' să scape, iaca s-a-nsurat Şi s-a culcat cu cotoroanţa-n pat...
H'.
Acuma unii spune-vor că eu Aminte n-am luat sau că nu vreu S-arăt cât bairam strălucitor 220 Făcutu-s-a atunci la nunta lor;

La care lucru voi răspunde: ioc!
Nici chef n-a fost nici zaiafet de loc,
Fără de cât suspinuri, aht şi greaţă...
S-a cununat cu ea de dimineaţă 225 Şi peste zi s-a-nchis ca buhna-n casă Scârbit de-aşa mireasă uricioasă.
Afanisit era şi-nveninat Când s-a suit cu hâda lui în pat;
El hojma se foia, se pârpălea.
230 Iar hoaşca se hlizea alăturea,
Şi zis-a: «Cavalere, treabă-i asta?
Aşa se poartă-ai voştri cu nevasta?
Aiestea-s ale rigăi Artur legi?
Toţi cavalerii-i sunt la fel de blegi 235 Şi năzuroşi cu soaţa? Eu îs soaţa Şi draga ta; eu ţi-am scăpat viaţa Şi nu-ţi greşii nimic pe câte ştiu.
De ce mi te arăţi aşa sanchiu?
Te porţi cu mine ca un nătărău...
240 Ce vină-mi bagi? Grăieşte, haide, zău,
Căci vreau să mă îndrept, mi-e martor Cerul!»
«Să te îndrepţi! Of! — zise cavalerul – în veci nu mai încape îndreptare:
Balcâză eşti, baborniţă şi tare 245 De neam nepricopsit şi mojicesc;
Păi ce te miri că gem şi rpă foiesc...
Mai bine de m-ar strânge Dumnezeu.»
«De-aici se trage oful tău cel greu?» Răspunse el: «Păi ce? îţi pare fleac?» v
250 «Bărbate, boala asta are leac,
Şi până-n zile trei m-aş face bine De te-ai purta mai omenos cu mine.
Dar fiindcă pomenişi de evghenie Care purcede de la bogăţie —
255 Căci banul naşte boieria voastră —
Eu nu pun preţ pe fala asta proastă... Priveşte-l pe acel ce şi în lume,
Şi-n casa lui se străduie anume Să facă fapte bune cât de des,
260 Pe omul dintre toţi cel mai ales!

Hristos ne cere Lui să-i fim pereche Şi nu acelor moşi cu-avere veche; Măcar că dânşii clironomi ne lasă Peste agonisita boieroasă,

Nu-i nimenea destoinic să strămute În strănepoţi bătrâna lui virtute Ce l-au făcut evghenisit pe el,

Ci cade-se-a urma şi noi la fel.

Frumoasă-i de asemeni şi sentenţa Lui Dante, cântăreţul din Florenţa;

Poftim de-ascultă stihul său cum sună: „Virtutea dă arare roadă bună Pe lujerele-i mici; căci Domnul vrea Virtute numai Cerut să ne dea.”

De la străbuni atât se poate cere – Avutul ce se spulberă şi piere…

Cunoaşte tot creştinul ca şi mine Că de-ar plodi virtutea de la sine Din tată-n fiu, pe faţă sau furiş,

Atuncea pururi noul lăstăriş Ar vieţui de tot cu vrednicie,

Departe de năravşi mişelie.

Ia flăcără şi du-o-ntr-un bordei Şi-n munţii Caucazului de vrei,

închide uşa, pleacă şi o lasă.—

Luci-va tot la fel de luminoasă,

De parcă ar privi la ea o lume, împrăştiind frumos fireasca-i lume, Până se face spuză şi se stinge.

Vezi, dară, tu că harul cel din sânge Nu se prăseşte numai din avere;

Căci mulţi nu au purtarea ce se cere Aşa cum face bunăoară focul.

Se află – martur Cerul – în tot locul, 304

Câte un beizade păcătoşit!

Acel ce vrea să fie preţuit Că s-a născut din vrednică tulpină Şi-i cu sorginte plină de lumină,

De nu-i făptaş de fapte bune însuşi Pe urmele strămoşilor călcându-şi, Măcar şi hatman taică-su de-a fost,

Tot mocârţan se cheamă că-i, şi prost!.. Ai nume bun? îl ai de la strămoşi Căci ei s-au dovedit mărinimoşi,

305 Nu-i bunul tău plătit cu vitejia;
Doar Cerul ne împarte vrednicia;
Iar harul milei – semn de boierie – Nu-l moşteneşti ca pe-o dregătorie.
Ce mare om a fost Hostilius,
310 Căci el de jos ajunse-atât de sus, Precum în cărţi Valeriu povesteşte!
Ia-l pe Seneca-n mină şi ceteşte,
Şi pe Boetiu ca să vezi, cum spun,
Că *fapta bună face nume bun.*
315 Drept pentru care eu aşa închei.
Or fi ei neciopliţi strămoşii mei Dar trag nădejde Domnul să m-ajute Să vieţuiesc de-apururi în virtute; Atunci se va chema că sunt de soi 320 Când de păcat înstrăina-mă-voi.
Iar pentru că mă cerţi că sunt săracă, Am să-ţi răspund că însuşi Mielul, iacă Trăi de bunăvoie-n sărăcie.
Şi orice om, copilă ori soţie 325 Pricepe foarte lesne că Hristos N-ar fi ales un trai de ticălos,
Zic mulţi, ca şi Seneca bunăoară,
Că sărăcia nu e de ocară.
Femeia multămită-n sărăcie 330 Bogată-i, chiar de n-ar avea nici ie; Calic jinduitorul se socoate Fiindcă vrea să aibă ce nu poate,
Iar cel ce n-are, dară nici râvneşte, Chiar şerb de-ar fi, bogat se socoteşte. 335 Calicul neaoş cântă ziua-ntreagă;
De aia zice Juvenal în şagă:
„Când Traistă-n-băţ se află călător El dănţuie şi-n faţa furiilor.”
a4a nr. 10*4
E grea, da-i bună biata sărăcie 305
340 Şi-ndeamnă pe creştin la hărnicie;
Ea coase mintea dându-i ajutor Acelui ce-o primeşte răbdător;
Deşi bocluc îţi pare şi belea,
Nu-ţi cere nimeni zăpis pentru ea;
345 Ades, când ne apasă-aleanul greu Ni-l face cunoscut pe Dumnezeu;

Şi-i tocmai ca ocheana, pot să spun,
Care-ţi arată prietinul cel bun...
Ruga-te-aş dară, fără supărare,
350 Să nu mă cărţi că n-am avere mare!
Mai spus-ai tu că sunt şi băbătie,
Dar care, voi cei plini de boierie,
Nu ziceţi că se cade-a da cinstire Bătrânilor – măcar că nicăiere 355 Nu-i scris? Au oare nu le spuneţi „tată”? De-mi ceri, găsesc şi cărţi care arată...
Mai apoi de-s balcâză şi moşneagă,
De coame nu ai a te teme, dragă,
Căci anii mulţi şi chipul slut, se ştie 360 Că-s pentru cinste mare chezăşie...
Şi buna ta plăcere cunoscând,
Voiesc a-ţi multămi lumescul jind.
Alege dar din două una; or Mă suferi cotoroanţă până mor,
365 Dar soaţă credincioasă şi plecată, Neîntorcându-ţi vorba niciodată,
Or teamă vrei să-ţi fie să nu păţi Vreo poznă dinspre roiul d «bărbaţi Ce-mi da-vor ghies aiurea sau acasă,
370 întărâtaţi că-s junâ şi frumoasă?
Alege singur cum socoţi că-i bine!»
Acel curtean a cugetat în sine,
A suspinat adânc şi-a zis aşa;
«Stăpână, soaţa mea şi draga mea,
375 Mă las la voia hotărârii tale;
Alege tu cum crezi că-i mai cu cale,
Mai de folos şi mai de cinste nouă,
Căci nici nu-mi pasă care-o fi din două; Orice-ai alege mie mi-e de-ajuns...»
380 «Te dai bătut – nevasta i-a răspuns —
De vreme ce mă laşi s-aleg pe mine?»
«De bună seamă, cred c-aşa-i mai bine «Sărută-mă atunci şi pace nouă!
Mă jur c-ai să te bucuri de-amândouă
385 Căci fi-voi şi nurlie şi cuminte;

Şi să mă bată bunul meu Părinte De n-am să-ţi fiu soţie prea-plecată Cum n-a mai fost pe lume niciodată... Iar, dacă mâine nu voi fi mai plină 390 De nuri ca orice doamnă sau regină De pe pământ, mă învoiesc să-mi iei Şi viaţa cu jungherul, dacă vrei. Dă-mi vălul jos şi uită-te, bărbate!» Când omul a văzut c-adevărat e,

395 Că-i fragedă şi încă şi nurlie, A-mbrăţişat-o strâns, de bucurie,

Şi-n marea fericire îmbăiat De mii de ori în şir o au pupat...

Ea n-a ieşit din voia lui nicicând, 400 Mereu în placul soţului făcând.

Şi-aşa au dus-o numa-n bucurii Cât au trăit... O, Doamne, adă-m-i Pe tinerii blajini şi-nfierbântaţi Şi fă să punem şaua pe bărbaţi!

405 Lu' ăla care nu se dă supus Scurteze-i zilişoarele Isus,

Iar pe ghiujoii cu lăcât la pungă Lovească-i Cerul cu-o lungoare lungă!

AICI SE ÎNCHEIE POVESTIREA TlRGOVEŢEI DIN BATH

POVESTIREA FRATELUI CERŞETOR

PRECUVINTARE LA POVESTIREA FRATELUI CERŞETOR

—

Pantahuzarul, prea-cinstitul Frate,

Ochiri zvârlea mereu înnegurate Aprodului – dar, de, ca om subţire Nu-i zise încă, vorbe de jignire;

5 Apoi o agrăi pe Târgoveaţă:

«Cocoană – deie-ţi Domnul dulce viaţă!

— Ai descâlcit, mă jur pe toate cele,

Problemuri şcolăreşti din ale grele;

Rostişi, zic, lucruri foarte acătare...

10 Noi însă, drumeţind acum călare,

Nu-i slobod să vorbim decât în şagă;

Zău, lasă slova sfântă, doamnă dragă,

Pentru amvon şi pentru seminare.

Eu, dac-o vrea această adunare,

15 O poznă c-un aprod vă spun – şi-i lege Că de la ăştia n-ai de unde-şlege Nimică bun de zis... şi prea-plecat Mă rog să nu vă fie cu bănat.

Au ce-i aprodul? Trepăduş ce lasă 20 La dezmăţaţi citătţiile-acasă.

Şi-i gazdă de bătăi prin mahalele..»

Atunci Hangiul: «Fii, mă rog matale, Cuviincios cu cei de-un soi cu tine.

. Zâzanie-ntre-ai noştri nu-mi convine;

25 Zi basmul, iar Aprodului dă-i pace.»

Sări Aprodul: «Spună-mi cum îi place!

Şi las' că vine rândul meu odat'

Am să-i plătesc cu vârf şi îndesat.

I-oi dovedi ce mare cinste-i, zău,

30 Să fii pomanagiu, ba şi lingău.

I-arăt eu lui ce slujbă breazăare!...» «Destul! le-a spus Hangiul. Împăcare!»

Pe urmă către Frate zise-acestea:

«Hai, dragul neichii, deapănă-ţi povestea.»

AICI SFÂRŞEŞTE PRECUVINTAREA FRATELUI CERŞETOR

POVESTIREA FRATELUI CERŞETOR

AICI SE ÎNCEPE POVESTIREA FRATELUI CERŞETOR

A stat odată în ţinutul meu Un stavrofor de cin înalt, om greu,
Ce aspru pedepsea şi fără frică Trupeştile păcătoşii – adică 5 Vrăjitoria şi destrăbălărea,
Mânjirea căsniciei, defăimarea,
Hoţia de ban sfânt sau de diată,
Pe ăi de-şi uită ce-au jurat odată,
Şi alte multe-asemeni fapte rele —
10 Pomelnic n-are rost să fac din ele.
Lovea în popi şperţari, în cămătari,
Dar cel mai rău izbea în preacurvari.
De-i găbuia, vai-vai ce tărbăceală.
La fel şi-n cei datori la zeciuială.
15 Iar de-l pâra cumva vreun careva,
Nici cu bănească jertfă nu scăpa.
N-au dat zecimea? N-au plătit pomeni?
Îi învăţa el minte pe mireni!
Căci pin’ să-i prinză marele vlădică,
20 I-ncondeia la dânsu-n cărticică-,
Şi-avea puteri ca după mintea lui Să rânduie canoane ori şi cui.
Ţinea şi un aprod ca să-l slujească,
Ăl mai şiret din Ţara Anglicească.
25 Urzise ăsta plasă de iscoade
De-l ştiriceau ce os se poate roade: Acoperea doi-trei curvari, şi ei Dădeau de gol alţi douăzeci-şi-trei...
Să turbe-Aprodul nost’ şi tot voi spune – 30 Nu-l iert – despre trupeasca-i stricăciune,
Căci bâta lui nu-i chip să ne ajungă-,
În noi, aprozii n-au direpт să-mpungă Şi nicidecum avea-vor, cât or fire..
Au crezi că nici în alea’din tractire 35 N-am drept să-mpung?» a zis Aprodul.
Gazda î-o-ntoarse. «Taci, lovi-mhte-ar năpasta Şi nenorocul! Lasă-l să cuvinte.
Părinte dragă, spune înainte,
Şi chiar de-i sare ţâfna nu-l cruţa!

40 Călugărul-. «-.. Aiastă puşlama Avea cu pezevenghele-nvoială —
Ca un şoimar cu şoimii de momeală —
Iar ele în vileag clădeau pe-acei Ce-i cunoşteau că umblă la femei.
45 odoaşele-i slujeau ca drept iscoade Şi altfel culegea bogate roade —
Stăpân-su nu ştia ce-i umple guşa —
În numele lui Crist strângea cu uşa Şi făr' citaţii câte-un păcătos,
50 Iar ăsta-i da şperţ mare bucuros,
Ba-i mai plătea, şi-un chef la han. La fel a Iuda, pungi de bani strângea; şi ei Era ca Iuda tot un tâlhăroi-,
Stăpânul său primea un ban din doi55 Cuvine-se să-l laud, aşadar,
C-a fost coţcar, aprod şi preacurvar.
Avea-n alai şi fâţe din belşug,
Şi dacă popa Robert, Jack sau Hugh,
Sau altul se-ntindea cu câte una,
60 Urechea lui afla întotdeauna-,
Aşa luora cu ele pasămite.
Ducea apoi citaţii plăsmuite,
Chemându-i pe-amândoi la judecată-,
Pe om îl jecmănea, cruţa pe fată,
65 Zicind-. «Fârtate, într-al tău hatir
Pe dânsa-n lista neagră n-am s-o vârN-ai grija ei, căci n-o păţi ponos,
Prieten ţi-s şi-ţi fi-voi de folos...*
A spune cum ştia să stoarcă mită 70 Ar fi poveste-n veci neistovită.
Ogar pe lume nu-i mai iscusit Să dibuiaşcă cerbul betegit. Cum dibuia el faraenii şireţi,
Pre soţii răi şi ghiujii iubăreţi,
75 Din ei scoţând câştig mai cu temei Era cu ochii numai după ei.
Pândmdu-şi astfel prada necurmat, Cindva-ntr-o zi Aprodu-a-ncălecat Să cheme-n judecăţi p-un ciot de

babă80 Doar-doar r-o pune baba şperţu-n labă.

Şi subt un ring dă ochi c-un călăreţ Un răzeşel ci? zâmbet şugubeţ,

Cu arc şi cu săgeţi ca un arcaş,

Purtând pe umăr verde sumănaş 85 Şi negru-nciucurată pălărie.

Aprodul zise: «Bun găsit, bădie./

Iar cela: «Bun găsit şi dumitale!

Da' încotro baţi drumul pe la poale De codru verde? Mergi departe, vereN 90 «Ba nu, pe-acilea prin apropiere, ;

I-a dat răspuns Aprodul. «Ia mă duc Niscai chirii să caut să apuc Ce se cuvin stăpânuluU – «Mata Eşti, dară, vreun vechil?; Aprodul «Da 95 Să spună cău aprod i-a fost ruşine,

Căci nimănui ăst nume nud stă bine Atunci grăi răzeşul«Măi să fie!

Vechil Ca tine sunt şi eu, frăţie.

Cunosc puţini p-aici şi am dorinţă,

100 Mă rog, frumos, să facem cunoştinţă Să ne-nfrăţim de vrei. Am berechet Arginţi şi zloţi în sipet:

Ai tăi vor fi de te-i brodi drumeţ Vreodată pe la mine prin judeţ.»

105 Aprodul zise; «Foarte multămescC Şi legământ făcură bărbătesc Ca fraţn să se aibă pin' la moarte Şi tot glumind umblară mai departe Aprodul nostru de arţaguri plin 110 La fel precum sfârciocul de venin, a javra care-adulmecă prin toate,

L-a întrebat. «Pe unde stai, fârtate,

De-fi să mi te cat cândva pe-acas'l? Răzeşul i-a răspuns cu miere-n glas 115 «în miazănoapte,n ţara depărtată Pe unde mult aş vrea să vii odată-,

Te-oi lămuri, cât fi-vom împreună,

Incit să n-ai cum pierde calea bună.
Aprodul iarăşi: «Facu-ţi o rugare 120 Arată-mi tu, cât batem drum călare,
Că doar şi tu vechil ca mine eşti,
Cam cum te-nvârţi şi cum mă sfătuieşti Să trag mai mult câştig din meserie;
— Obrazului ruşine să nu-ţi fie,
125 Ci ca un frate spune-mi, cum lucrezi?
Acelălab «Păi, frate-miu, mă vezi.
Ca să,ţi vorbesc o vorbă-adevărată Pe munca mea iau firavă răsplată;
E aspru şi abraş jupânul meu,
130 Şi-n slujba care-o fac trudesc din greu De aia storc şi eu cât pot să storc;
De la picuşuri ochii nu-i întorc Şi – mai cu otusbiru, mai cu plan – îmi scot şi eu merindea an de an…
135 N-am cum vorbi cu tine mai pe şleau.»
«Şi eu la fel – grăi Aprodul – iau Tot, tot ce-mi pică, martor Dumnezeul Lăs doar ce-i prea fierbinte sau prea greu;
Când jumulesc în taină om nărod 140 Mustrările de cuget nu mă rod;
De nu storc mită, nu pot să trăiesc, —
Asemeni şotii nu le spovedesc; – Nimic n-am sfânt şi mila nu ştiu ce e,
Iar pe duhovnici diavolul să-i ieie…
145 Ne-am, zău, brodit şi tu şi eu de-o’seamă’
Ci spune-mi frate dragă, cum te cheamă? Aprodul a-ntrebat-, iară acel Tovarăş a rânjit atunci niţel,
Zicând: «Să-ţi spun, iubitule ortac?
150 În iad sălăşluiesc, şi sunt un drac.
După câştig cutreier călărind,
Vreun chilipir ceva-cumva să prind Din asta-mi iese pânea; şi văz bine Că şi tu faci aidoma ca mine 155 Câştig să iasă gros, nu-ţi pasă cum.
La fel m-am aşternut şi eu la drum Şi după pradă umblu-ntreg pământul»

Aprodul: «Cum, ce-ai zis? Feri-m-ar Sfântul Credeam că eşti răzeş, adevărat 160 Ca mine pari la faţă şi la stat.
Deci dar te-arăţi într-altă-nfăţişare

în iad unde-ţi faci slujba?» – «Frăţioare, Acolo dracii n-au un chip al lor,
Dar ştiu să-şi împrumute-atunci când vor, 165 Sau pot părea că poartă, cel puţin,
Un chip de maimuţoi sau de creştin,
Şi pot umbla ca îngerii călare...
C-aşa se-ntâmplă nu-i scofală mare:
Şi-un pehlivan puchios te-nşală, vere,
170 Iar eu am, zău, mai mult ca el putere.» «De ce cutreieri, primenind într-una înfăţişarea-ţi? Nu-ţi ajunge una?»
«Deoarece-mbrăcăm anume faţă Cu care prada mai uşor se-nhaţă.»
175 Din ce pricini trudiţi aşa din greu?» «Pricini îs ele multe, dragul meu,
Ţi le voi spune eu la vremea lor.
N-am timp, a cam trecut de prânzişor,
Iar pân-acum nici nu făcui saftea 180 Şi am de gând să

fac, dac-oi putea.

Nu voi s-arăt cât suntem de mintoşi,

Căci creieri ai, măi frate, găunoşi Ca să priceapă, chiar de-oi spune eu.

Dar fiindcă-ntrebi de ce trudesc din greu, 185 Vei şti că uneori unealtă sunt

? Îi slugă la porunca Celui Sfânt, n orice-nfăţişare şi măsură Când vrea să-Şi pedepsească vreo făptură. Fără de El nimic nu-mi stă-n putinţă, De-mi pune stăvili sfânta Lui voinţă.

Şi dacă-i rog, mă lasă uneori Trup, nu şi duh, să frâng la muritori – Dovadă Iov cui doar năpastă-i darăm;

Dar alte ori pe îmbele le sfarăm:

Şi cugetul şi carnea prin urmare.

Altcând putem lua la cercetare Pe om, punându-i sufletul la munci,

Nu hoitul său, şi-i tare bine-atmnci.

Când insul spre ispită nu păşeşte,

Câştigă mântuirea; – dar, fireşte,

Că eu că diavol sunt mai multămit Când îl înşfac nu când s-a izbăvit.

Vă şi-ajutăm la câte-o trebuşoară,

Ca pe vlădica Dunstan bunăoară;

Şi chiar la ucenici am fost argat...» Aprodul către drac: «Să-mi spui curat: 315

Trup nou v-alcătuiţi ai tăi şi tu Doar din stihii?» Răspunse Cornea: «Nu: Aci suntem năluci, aci sculăm 210 Un leş din morţi şi-apoi în el intrăm.

Şi ştim grăi legat şi frumuşel Taman ca Phytonisei Samuel.

C-a fost chiar dânsul, mulţi tăgăduiesc;

Ci eu de-aiasta nu mă sinchisesc...

215 Dar prevestesc un lucru, fără şagă Cunoaşte-ne-vei chipul, frate dragă,

Căci vei veni curând acolo unde Nevoie n-o să am a-ţi mai răspunde: Văzând tu însuţi tot, vei fi în stare 220 Să-nveţi pe alţii ca un dascăl mare,

Mai abitir ca Dante şi Virgil…
Acuma haide, roibu-ndeamnă-ţi-l Căci pân-atunci voiesc a-ţi fi tovarăş,
Pin’ te-i răzni de mine…» – Zise iarăşi 225 Aprodul: «Ba! Aista niciodată!
Sunt gospodar, mă ştie lumea toată,
Şi cat să-mi ţin cuvântul ce ţi-am dat.
Ci chiar de eşti Satan încornorat,
Eu nu-mi iau, frate, vorbele-napoi 230 Ce le-am jurat; că doar jurarăm noi Să ne-nfrăţim cinstit şi mână-n mină Să ne vedem de treburi împreună:
Tu ia ce ţi se dă, eu iau ce capăt,
Şi iac-aşa om scoate-o noi la capăt.
235 Când unul cu mai mult se procopseşte,
Să-mpartă-n două părţi, cinstit, frăţeşte…» Procletul: «Mă-nvoiesc, pre legea mea!»
Au călărit apoi alăturea,
Şi când să intre-n târg acolo unde 240 Aprodul năzuise a pătrunde,
Zăresc un ghioci umplut cu-fin şi greu Pe care îl mina un vezeteu.
Glod mult fiind, s-a-mpotmolit şi-a stat. Croindu-şi caii, omul a strigat:
245 «Brock! Scot! V-aţi speriat de bolovani? Lua-v-ar Aghiuţă de talani!
Poci-v-ar Sarsailă pe-amândoi,
Că mult necaz am îndurat cu voi!
Dau naibii fân şi cai şi car şi tot!»
«Ei, las’ c-om râde!» zise-acel Aprod. Apoi s-a alipit de-a sa pereche
Şi i-a şoptit Satanei la ureche:
Ascultă, ian ascultă, frăţioare:
Ce-ndrugă vezeteul n-auzi oare?
Te-mbie cu plocoane, ce mai stai!
255 înhaţă iute fin şi car şi cai!»
«Ei aşi – răspunse diavolul. Ei aşi, Vorbeşte-n dodii bietul căruţaş.

Eşti slobod să-l întrebi, de nu mă crezi, Sau ia. Mai stai oleacă şi-ai să vezi...»

260 Mânghe omul vitele pe spate Şi ele prind să tragă încordate:

«Hai, dii! blagoslovi-vă-v-ar Isus,

Pe voi şi tot ce-i viu!» Apoi le-a spus: «Frumos trăseşi, măi surule, bădie!

265 Te-ajute Cel de Sus şi Sunt Elie! Despotmolirăm ghiociul, *pardieu!»*

«Poftim – rosti drăcşorul – nu spun eu? Ei, frate, eşti acuma luminat C-a zis ce n-a gândit cu-adevărat?

270 Să mergem înainte, căci nu-mi pică Nicio saftea pe-aicea, cât de mică.»

Ieşind cei doi din târg afară iarăşi,

Aprodul murmură către tovarăş:

«Sălăşluie pe-aici un ciot de babă 275 Ce şi-ar supune capul mai degrabă

Decât să-mi dea un gologan... şi vreau Chiar de-o turba, vreo doisprece să-i iau, Altmintreli Ia judeţ, o chem să vină,

Deşi mă jur că nu-i cunosc vreo vină.

280 Cum văz că nu te prea descurci pe-aici,

Ia-mi pilda cum să faci ca să-ţi câştigi Merindea»... Şi smuci de-a porţii clanţă, Strigându-i: «Fă-te-ncoace, cotoroanţă!

Mă prind c-ascunzi vreun frate sau părinte!! 1 285 Iar baba: «Cine bate?... Doamne sfinte!

Au ce binevoieşti cu mine oare?»

«Îţi adusei ţidulă de chemare;

Vei fi afurisită de nu zbori Să-i cazi în brânci vlădicii mâne-n zori 290 Şi seama-n faţa juzilor să dai.»

«H ristoase-atotputernicule, vai,

Ajută-mă, că nu mai simţ putere: îs bolnavă de mult şi n-am picere 317

295 Nici cal atâta cale sa mă poarte;

Mă sfredele sub coastă junghi de moarte...

Nu-i chip să cer învinuirea-n scris Şi prin prepus să zic

ce am de zis La greşul ce mi-l puneţi voi pe umeri?»
«Ba da – rosti Aprodul – da' să-mi numeri Bani doisprezece-n palmă – şi te iert.
Din ăştia n-aleg baremi niciun sfert;
Nu eu – stăpânul ia bucata grasă...
Hai, că-s grăbit s-ajung şi eu acasă;
Dă-mi doisprezece bani, că coru-i mare.»
«Cât, doisprezece? Sfântă Născătoare! Scuteşte-mă de-aşijderea belea;
De-aş strânge câtu-i lumea-n teşcherea Tot nu-ncropesc eu doişpe bani în mină;
Ştii bine că-s calică şi bătrână;
Arată-mi-te, nene, milostiv...»
«Nici gând! Lua-m-ar dracul cel parşiv Dacă te iert, de te-oi vedea şi latã!»
«Mi-i martor Cerul – nu sunt vinovată!»
«Plăteşte-mi, sau, pe sfânta Filofteia,
Că-ţi iau acuşi din cui tigaia ceea,
Pe ce-ţi dădui de mult cu împrumut Când l-ai făcut pe omul tău cornut Şi eu plătit-am şireafu-n locul tău...»
«Minţeşti – răspunse biata babă – zău,
Nici văduvă fiind, nici măritată,
În judecăţi nicicând n-am fost chemată.
Şi niciodat' cu trupul păcătoasă!
Lua-te-ar Naiba neagră şi flocoasă,
Pe tine cu tigaia-n braţe!»... Când O-aude dracul astfel blestemând,
Căzută în genunchi, îi zice-aşa:
«Bre Mabel, măiculiţă draga mea,
Din suflet îl blestemi aşa cu foc?»
«Lua-l-ar Sarsailă-aci pe loc De nu s-o pocăi... şi cu tigaie...»
«Ba nici prin gând nu-mi trece, măgăoaie, Să-mi pun cenuşa-n cap, că n-am de ce.
Nimica nu mi-ai dat... Altmintreli, he,

335 Şi boarfe şi pestelcă ţi-aş lua!»
Iar dracul: «Frate, nu te mânia,
Tigaia şi cu tine, aşadară,
Ai mei sunteţi şi-n iad veţi fi deseară „
Şi veţi cunoaşte-al dracilor bârlog
340 Mai bine decât orice teolog.»
Şi l-a luat codatul cel scârbos,
Şi trup şi duh, şi merse-acolo jos Unde primesc aprozii moştenire.
Iar Cel Ce dup-a Lui asemuire 345 Făcutu-ne-a, în paza Sa ne ţie
Şi facă-l om pe-Aprod, de omenie!...
Puteam, cinstite feţe, să vă spui, De-aş fi avut răgaz de dumnealui,
Ce-au zis Ioan şi Pavel şi Isus,
350 Şi alţi învăţători care ne-au spus De-asemeni chinuri cutremurătoare Cum limba-mi să le-nşire nu e-n stare, Chiar de-aş vorbi ierni multe necurmat De caznele din iadul blestemat.
355 Ca să scăpăm de iad, vegheaţi mereu Şi-nduplecaţi pe bunul Dumnezeu Să ne păzească de ispititor.
Cuvântu-mi fie lege tutulor.
Căci pururea pândeşte Necuratul 360 Să rupă-n colţi de leu nevinovatul.
Fiţi inimi oţelite, nu vă daţi,
Căci Naiba robi vă vrea, încătuşaţi. Când sunteţi vrednici, Codea n-are spor, Doar Mielul vi-i mereu apărător.
365 Iar toţi aprozii pună-şi spuză-n cap Cât nu i-a prins în şbilţ Picior-de-Ţap.
AICEA SE ISPRĂVEŞTE POVESTIREA FRATELUI

CERŞETOR

POVESTIREA APRODULUI

PRECUVINTAREA APRODULUI

Aprodul a săltat în scări: ştât Era de-nverşunat pe Frate-
ncât Ca frunza-n plop de ciudă tremura,
Şi zise: «Doar un lucru v-aş ruga,
5 Jupânilor, să fiţi aşa de buni,
Şi cum răbdarăţi multele-i minciuni, îngăduiţi să spun un basm şi eu.
El cică ştie cum e-n iad... Dar, zău, De-aşa ceva mirare nici că-mi fac:
10 Pantahuzari şi diavoli... tot un drac.
Doar auziră̆ţi deseori povestea C-a mers în iad un frate dintr-aceştia – Cu duhul numai, într-un vis, cândva – Şi-un înger prin gheenă îl purta 15 Să vază chinul tartarului; dar El n-a zărit niciun pantahuzar,
’ Măcar că alţi căzniţi văzu duium.
Atuncea zise îngerului: «Cum Au fraţii cerşetori atâta har 20 Incit în iad nici imul nu-i măcar?»
Iar îngerul: «Ba da, sunt mii şi mii». Şi jos la ăl-spurcat îl însoţi,
Zicându-i: «Belzebut o coadă are Ca pânza de corabie de mare...
25 Ridică-ţi coada, iazmă blestemată,

Şi ăstui frate fundul ţi-l arată Pe unde-şi au cuibar pantahuzarii!»

Săltă codoiul lat cât şapte arii Şi ca un stup ce-ncepe să roiască 30 Zbucniră din găoaza diavolească

Pantahuzari vreo douăzeci de mii Ce prinseră prin iad a se-nvârti;

Pe urmă se-nturnară – iute-iute —

Din nou sub coadă-n borta care pute. 35 Şi dracu-şi strânse coada iar, şi-a stat... Pantahuzarul, când s-a săturat De chinurile-acestui loc nemernic, I-ntoarse duhul Cel Atotputernic La loc în trup, de l-a trezit... Şi cică 40 Şi treaz mai dârdâia încă de frică, Gândind mereu la curul dracului Ce-l moştenesc acei de teapa lui...

Fiţi mântuiţi! El, fie blestemat!... Precuvântarea mea s-a terminat.»

AICI SE încheie precuvântarea

LA POVESTIREA APRODULUI

DE-AICEA PURCEDE A ISTORISI APRODUL

E-n Yorkshire, după cât băgai de seamă, Un loc băhnos ce Holderness se cheamă, Umblat de un călugăre milog Ce predica cerşind şi el, mă rog...

Iar fratele acesta s-a-ntâmplat Cândva că-n legea lui a cuvântat,

Silind vârtos cu zicerea-i, pesemne,

Mirenii mai cu seamă să-i îndemne Să ia «trentale», şi să-şi dea la clerici Paraua-spre zidire de biserici în care liturghia se slujeşte,

Nu unde sfanţu-n van se iroseşte,

Şi nici acolo unde-s bani destui

Ca, bunăoară, ălor prea sătui

Ce huzuresc – har Domnului! — din plin...

«Trentalele îl mântuie de chin Pe-al tău prietin dus, bătrân sau june, Oricât de-n fugă preotul le-ar spune.

Să nu prepui că popii joaca-i place Când vezi că-n zi abia o slujbă face... Scutiţi pe morţi – prinsese el să strige – Căci mult îi slut în sule şi-n cârlige Să te sfâşii, sau să te coci în jar;

Zău, nu mai pierdeţi vremea în zădar...» Apoi, sfârşind parimiile sale,

C-un *qui cum patre* îşi văzu de cale.

Îl miluia mai fiecare ins Cu ce putea, iar el pornea întins Cu punga şi cu cârja-n sus săltate; Adulmeca, în căşi privind, prin toate

.

323

Din vin, fărini şi caş cerând prinos.

Ortacul său toiag cu vârf de os Şi două table de ivoriu duce Şi-n mină o dăltiţă ce străluce:

35 El numele-l scria la fiecare

*C*ui da pomană – pururi de-a-n picioare – Ca să se roage, cică, pentru ei.

«O merţă daţi de grâu, de orz, de mei,

Un boţişor de brânză, o prescură;

40 N-alegem, nu – dă omul ce se-ndură:

Vreun ori pentru acatist... dac-aveţi;

Şi-un buture primim, de porc mistreţ;

Velinţa ad-o, dragă jupâniţă,

Şi te înscriem, soro, pe tăbliţă;

45 Vreun garf de bou sau din purcel o halcă...»

Un hojmalău de slugă le tot calcă Pe urme, cu tăgârţa la spinare,

Plocoanele să poată să le care.

Ci cum ieşea pe-o poartă, dânsul toate 50 Acele nume-n fildeş însemnate

Le răzuia... plătind cu moşi-pe-groşi Pe proştii de mireni, şi cu gogoşi.

«Aproade, minţi!» – zbieră Pantahuzarul.

«Să nu crâcneşti – i-o-ntoarse Orândarul – 55 Urmează-ţi

basmul, nu cruţa nimic.»
Aprodul: «Las1 pe mine… Şi, cum zic,
Au colindat bordei după bordei Pin’ la o casă unde de-obicei Ospăţ primeau ca nicăieri sub soare.
60 Aicea bântuit de o lungoare
Zăcea stăpânu-n perini prăvălit.
«Cel Bun cu tine, Tomo! Bun găsit —
Grăi mieros pantahuzarul meu.
Să-ţi răsplătească, Tomo, Dumnezeu,
65 Căci pe această laviţă am stat Şi straşnice bucate-am îmbucat.»
Pe urmă, izgonind de-acolo miţa, îşi pune taşca şi pălăriuţa Şi cârja şi se-aşază binişor.
70 Ortacul său o luase la picior Prin târguleţ cu sluga cea lălâie Spre hanul unde-aveau de gând să mâie.
Bolnavul: «Ai avut, magistre, spor De la-nceputul lunii Mărţişor?
Trei săptămâni nu te văzui de fel.»
«Trudii din greu, zic zău —răspunse el – Căci pentru mântuirea-ţi mai ales Rugatu-m-am cu foc şi mult şi des;
Şi pentru alţi prieteni, Domnul ţie-i!
80 M-am dus chiar azi la slujba liturghiei Şi zis-am zis precum mi-a dat prin minte,
Nu tocma-n slova cărţii celei sfinte,
Căci pentru voi socot c-ar fi cam grea – Drept care eu o cern prin mintea mea.
85 E lucru bun cazania… minune! —
Căci „litera ucide”, cum se spune De clerici. Îndrumai pe fiecine Să-mi deie banul unde se cuvine.
Nevasta ţi-am zărit acolo… Hei,
90 Dar unde-i?» – «Prin ogradă-i dumneaei – Răspunde omul— vine-acu şi ea.»
«O, bine ne-ai sosit, pre legea mea!
— Rosteşte jupiniţa-sănătos!»
Se scoală popa-n sus cuviincios,
95 O-mbrăţişează strâns şi o sărută,
Ciripăind ca vrabia limbută-.

«Mă simt, cocoană, bine cât se poate Şi sluga dumitale-s întru toate;
H ar Sfântului ce duh şi viaţă-ţi dete! *
100 Muieri mai mândre n-am văzut, nici fete,
La liturghie, azi, pe crucea mea!»
«Ne izbăvească Cerul – spuse ea —
De cel viclean. Mă bucur mult când vii.»
«Mă-ncredinţai c-aşa e; *grand merci!*
105 Dar bizuind în bunătatea-ţi mare
Ruga-te-aş mult să nu-ţi faci supărare,
Dar vreau să schimb cu Toma un cuvânt.
Delăsători şi leneşi popii sunt
Când gingaş pipăiesc prin conştiinţă;,
110 Eu pun când predic multă străduinţă: în Pavel şi în Petre tot citesc Şi suflete mă zbat să pescuiesc,
Ca lui H ristos dobândă să le dau, – ’ Cuvântul să-l sădesc – atâta vreau.»
115 Cocoana: «Las la voia dumitale.
Pe sfânta troiţă, fă-l de trei parale Căci plin precum furnica-i de harţag,
Măcar că are toate după plac,
Măcar că-l învelesc şi-l înconjor,
120 Să-i fie cald, Cu-o mină, c-un picior;
El grohăie ca porcul din coşare Şi nu m-aleg cu nicio dezmierdare;
Să-intru-n voie văz că nu se poate.»
«Vai, Tomo! *Je vous dy* măi Tomo, frate,
125 Aici e-un drac ce cade-se stârpit;
Harţagu-i lucru neîngăduit.
Tăifăsui-vom noi şi despre asta.»
«Şi-acu, magistre – a rostit nevasta—
La cuhne fug; zi-mi, ce vrei, până nu plec.»
130 «Cocoană, *je vous dy sanz doute,* mă-nduplec Dintr-un clapon să gust ficatul doară,
Iar din colacul cald o aşchioară
Şi-un cap de porc la tavă, de se poate —
Dar nu vreau să-mi jertfiţi vreo vietate 135 De saţ mi-ar

ţine astea prea deplin:

Eu sunt din cei de-i saturi cu puţin.

Din Biblii se hrăneşte duhul meu Şi trupul mi-l trudesc aşa din greu Veghind, incit stomahul mi-am stricat.

140 Nu-ţi fie, coconiţă, cu bănat

C-atât de sufleteşte-ţi spui ce-ţi spui;

Nu multor le cuvânt aşa.» Eu lui:

«Cât încă nu m-am dus, o vorbă încă:

Azi două săptămâni pierdui o pruncă 145 La scurtă vreme după ce-ai plecat.»

«Prin „revelaţiune" am aflat Când tocmai ne culcam la noi acas'.

La mai puţin de jumătate ceas De când muri, o am zărit purtată 150 Spre rai. O mai văzură totodată Ţârcovnicul şi cel ce-i vraci la noi;

Trecuţi de ani cincizeci îs amândoi,

Având—: să umble-n lume – dezlegare Şi să-şi serbeze ziua de născare.

155 Sculatu-m-am atunci cu-ntregul schit;

Pe chip şuvoi de lacrimi am simţit,

Şi fără clopot, fără gălăgie,

Atât cântarăm numai: *Doamne, ŢieJ* Doar eu plătii lui Crist cu-o rugăciune 160 Pentru cereasca-i „revelaţiune".

Da, gazdelor, vă rog să-mi daţi crezare C-a noastre rugi mai bună fac lucrare Şi ştim mai mult din taina Celui Sfânt Decât mirenii, principi chiar de sunt.

165 Flămânzi, calici trăim în orice clipă 326

Iar voi în berecheturi şi-n risipă. De vin, mâncări şi scârnave desfăturI.

Noi poftele lumeşti le dăm în lături. Trăit-a Lazăr altfel decât Div.

170 Şi Domnu-i fuse altfel milostiv.

Căci ruga cere post şi neprihană,

Trup slab şi pentru duh prisos de hrană; Apostolul ne-a zis: „Şi vipt şi strai De-ajunse fie-ţi chiar când nu de ai."

175 Călugărul prin post şi înfrânare Câştigă-n Ceruri trecere mai mare.

Răbdă el Moise patruzeci de zile Pân’ ce Stăpânul-Nesfârşitei-Mile Sus pe Sinai i-a slobozit cuvânt.

180 Cu mult pustiu în burtă şi flămând Primit-a Moise legea scrisă chiar De sfântul deget... El, Ilie, iar,

Pe muntele Oreb, îndelungat,

Postind a cugetat, pân’ s-a-ndurat 185 Să stea de vorbă Cel de Sus cu el. Aaron, vătaf ui templului, la fel – Precum şi ceilalţi preuţi toţi de-a-rând – Să intre-n templu când aveau de gând Spre a-l sluji sau pentru-nchinăciune,

190 Nici morţi în gură nu voiau a pune Vreun soi de băuturi ameţitoare,

Ci se-nchinau în veghe şi-nfrânare.

Aşa mureau... Ce-am zis, băgaţi la cap! Păi dacă n-aş fi eu ca să vă scap 195 Prin rugăciuni... amin! De-ajuns vă fie!

— . Isus ne fu, precum la carte scrie, Pilduitor spre rugăciuni şi post.

Aşa că eu, monah milog şi prost,

M-am cununat cu mila, cumpătarea,

200 Cu lipsa, umilinţa, înfrânarea,

Cu plânsul, neprihana, îndurarea,

Şi-s prigonit că-mi umblu drept cărarea. Drept care se vădeşte tuturor Că ruga noastră-a cerşetorilor 205 în Cer mai lesne prinde rădăcină Decât a voastră, cei cu burta plină.

Din rai Adam – adevărat vă spui!

— Gonit a fost de lăcomia lui,

Deşi acolo trai curat a dus.

210 Şi iată, Tom©, ce mai am de spus:

Versetul cu pricina nu-l găsesc,

Dar înţeleg, de stau să-l tălmăcesc,

Că dulcele Isus la noi gândea,

La cerşetori, când a grăit aşa:

215 „Ferice-s cei sărmani cu duhul”, şi Scriptura puricând, veţi desluşi Că slova ei de mine-i mai aproape Decât de omul dornic să se-ndoape. Pohfalei, lăcomiei lui-muşine!

220 Dispreţ prostiei sale se cuvine.
El pare-asemeni lui Jovinian:
Gras ca un chit, greoi ca un gâscan
Şi plin de vin ca butia din cramă. Se-nchină el pios, de bună samă,
225 Dar când rosteşte psălomul lui Dâvid Sughiţe: „Hâcl *cor meum eructavit.”*
Cărarea lui Hristos au cine-o bate?
Noi cei umili şi preacuraţi în toate,
230 Noi solii lui, nu muşte la araţi De-aceea, ca şoimanul avântat Spre slăvi, şi ruga trudnicilor fraţi Miloşi, sârguitori şi nepătaţi,
S-avântă spre-ale Domnului urechii O, Tomo, frate bun şi prieten vechi,
235 Mă jur pe sfântul meu ce-i zice Iv—
Aşa să-ţi fie Cerul milostiv! —
Că ne rugăm şi eu şi tot soborul Să-ţi dăruie puteri Mântuitorul Şi trupul să-ţi tămăduie curând.»
240 «Zic zău – grăieşte Toma răspunzând – C am cheltuit de câţiva anişori Cu feluriţi călugări cerşetori Destul bănet, şi alinare… neam.
Am fituit aproape tot ce-aveam.
245 Adio galbeni! Ia-i de unde nu-s.»
Călugărul: «Taci, frate! Drept ai spus? Ce-ţi trebui’ alţi monahi să mai asculţi Când ai aci un vraci cum nu sunt mulţi?
Să câţi prin târg alţi doftori, ce rost are? 250 Boleşti căci prea ţi-e firea schimbătoare. Au crezi că eu şi fraţii mei cei buni Nu-ţi hărăzim destule rugăciuni?
Asemeni glume nu fac doi pitaci.
Ai fost zgârcit cu noi, de aia zaci.
255 Dăduşi un ciur de boabe unui schit,

275
I

270

Iar altui’ doi-trei zloţi i-ai dăruiţi Zici: „Ia un sfanţ, părinte, şi te du!»

Aşa nu merge, Tomo, zău că nu!

Ce-alegi din bar, de-l tai în doisprezece? Un lucru-ntreg plăteşte, se-nţelege,

Mai mult decât un lucru mărunţit.

Eu, Tomo, nu te cruţ. Ai năzuit.

Să te slujim pe veresie, poate?

Dar gura Făcătorului-a-toate A spus că sluga lucră cât i-i plata.

Eu de la tine nu râvnesc răsplata Pe seama mea, ci voi de-ntregul schit Să fii mereu la slujbe pomenit,

Şi să zidim Mesiei sfânt lăcaş.

De vrei să iei aminte, spune-ţi-aş:

Ia cercetează, ce va fi scriind La carte sfântul Toma de la Ind?

Tu zaci bolind, ciufut şi abătut Şi-n cuget otrăvit de Belzebut;

O cerţi pe ea ce nicio vină n-are,

Pe soaţa ta duioasă, răbdătoare.

De n-ai mai bombăni-o, crede, zău,

Ţi-ar fi, vezi bine, spre folosul tău. Întipăreşte-n capul tău ce spune Despre aceasta vechea înţelepciune:

„Nu fi în casă fiară rea, hapsână,

Nu-i asupri pi-acei de-i ţii sub mină,

Iar pe prieteni nu-i scârbi de tine."

Şi încă te vestesc: ia seama bine La „ăla" care doarme-n pieptul tău,

La vipera ce vine prin dudău Pitiş-pitiş şi muşcă pe ascuns.

Deschide ochii, bre, şi fii pătruns.

Căci peste mii de inşi a dat năpasta Pe urma hărţuielii cu nevasta.

A ta e suflet sfânt şi iertător,

Ce zor-nevoie ai s-o iei la zor?

Nici şerpele călcat pe coadă nu e Mai spăimântos, mai gata să răpuie Cât soaţele, muştarul când le sare. Plesnesc atunci de dor de răzbunare.

Din cele şapte mari păcate, unul,

Mânia, e urâtă de Preabunul,

Iar pentru oameni însemnează moarte.

Şi orice popă, cât de fără carte,

Ţi-a spune că mânia-i un călău Şi a trufiei slugă este, zău.

Să-nşirui câte-aduce ea belele?

Păi până mini aş tot vorbi de ele.

305 De-aceea rog pe Domnul, necurmat, Puteri să nu dea celui mâniat.

E fapt, de bună seamă, buclucaş S-aburci pe treptă-naltă om abraş. Seneca zise cum c-a fost cândva 310 Un crai ţâfnos şi că, pe când dormea,

Doi cavaleri purceseră călare La drum. Şi face oarba întâmplare Că s-a întors un singur călăreţ.

Fiind adus acesta la judeţ,

315 îi zice craiul: „Omorâtu-ţi-ai Tovarăşul. Se cade să te tai!”

Şi dă poruncă altui cavaler:

„Te du şi ia-i viaţa, asta-ţi cer.”

Dar s-a brodit că-n vreme ce păsau 320 Spre locul morţii, întâlnitu-s-au

Cu ăl crezut că stârv e – piept în piept. Atunci se cugetară ei că-i drept Să meargă-aceia doi la jude iarăşi.

„El n-a ucis, o, doamne pe tovarăş,

325 Căci, iată mortu-i viu şi sănătos."

„Vă tai! — răcneşte craiul cel ţâfnos – Pe legea mea, vă tai pe câteşi trei’.”

I-a zis apoi întâiului din ei:

„Să-ţi iert osânda tot nu se mai poate, 330 Iar soţul tău aşijderea va pate

Căci el te-a-mpins pe tine sub hanger." Şi către cel din urmă cavaler.

„Tu n-ai urmat supus poruncii mele.”

Şi ţestele căzură câte trele.

335 Era dedat. Cambize lu beţie

Şi mult îi mai plăcea parşiv să fie.

Un sfetnic dintr-ai săi – nestrămutat Ibovnic al virtuţii – s-a-ntâmplat,

În patru ochi vorbind, să-i spună verde: 340 „Pe domnitor năravul rău îl pierde.

Pe fruntea orişicui beţia-i pată Dar mai ales pe fruntea-ncununată; Urechi cât păr în cap şi ochi destui Pândesc pe rege, fără ştirea lui.

345 Când bei, păzeşte, zău, şi tu măsura, *
Paragină aduce băutura În minţi, în văz şi-n braţe." – „Ba de loc – Răspunse beţivanul – şi pe loc Ţi-oi dovedi să simţi chiar tu pe piele 350 Că nu din vin se trag asemeni rele.
Căci nu se află vin din câte ştiu în stare să mă lese damblagiu."
Iar de necaz băut-a mai'cumplit,
Mai mult ca pân-atuncea însutit.
355 Şi spumegând procletul de minie Al sfetnicului fiu chemă să vie Să-i stea, punându-l smirnă, dinainte.
Apucă arcul, coarda i-o întinde Chiar până la ureche, şi-l dă gata 360 Pe copilaş, acolo cu săgeata.
„Ei, dă sau nu dă mâna-mi greş? Beteagă Mi-e mintea? Dusă-i vlaga mea întreagă?
Au vinul – zise – văzul stinsu-mi-l-a?» " Răspunsul nu-l mai spun. Mai mare mila! 365 Copilul mort a fost... Vedeţi? Fiţi smemici, Vegheaţi cum vă jucaţi cu cei puternici; Cădeiniţaţi-i. Eu aşa şi fac Cu orice om când omul nu-i sărac.
Pe coate-goale-l cerţi pentru păcate;
370 Pe domn, chiar cât de culpeş, nu se poate. Ţii minte, craiul Cirus cel ciudos Din matcă râul Gison cum l-a scos,
Un cal fiindcă i-a-necat odată Când Vavilonul se duceau să-l bată!
375 Lăsase apă-n râu abia oleacă,
Incit puteau şi babele să-l treacă.
Ce sfat ne dă destoinicul sfătos?
„Nu te-nfrăţi cu cel supărăcios Şi soţ la drum sfădalnic să nu-ţi iei,
380 Că te căieşti." Atât am zis şi-nchei.
Mai leapădă mânia, Tomo, frate; Vedea-vei că-ţi vorbesc întru dreptate. Cuţitul lui Satan pe piept nu-l ţine;
Pârţagul tău te chinuie pe tine;
385 Ci hai, spovăduieşte-te pe şleau!»
Iar bolnavul i-o-ntoarse: «Da1 nu vreau; M-am fost grijit la preotul chiar azi,
Şi bob cu bob i-am spus al meu năcaz;

A-l spune iarăşi nu-i de trebuinţă 90 Făgădecât, aşa, de umilinţă.»

«Dă zimţi, atunci, să facem sfinţi păreţi; Că hribi destui – zicea – şi mulţi bureţi Am ros, ca să zidim al nostru schit, în vreme ce-alde voi aţi huzurit.

395 Iar temelia tot nu-i isprăvită Nici pardoseaua nu-i lespeduită.

Iar pentru piatra sfintei ctitorii Avem şi zeci de livre datorii!

Zău, Tomo, dă-ne tu ajutorare,

400 C-altmintreli scoatem cărţile-n vânzare Şi dacă vă-nţărcăm de la cazanie,

Se duce firea toată în pierzanie.

Acel ce să ne fure banii vrea —

Mă juruiesc pe izbăvirea mea! —

405 Ar jefui pământu-ntreg de soare.

Căci harul nostru cine-l are oare?

Doar nu de ieri slujim... La carte scrie C-am început din vremea când Ilie,

Sau Elias, era pe-acest pământ 410 Pantahuzar – mărire Celui Sfânt!

Ci hai o dată, zău, mă miluieşte!» Şi-ngenunchează cât ai zice peşte.

Bolnavul – mai să-i vină pandalie:

Pe cerşetor, cu-a lui făţărnicie 415 Cu tot, în foc ar fi voit să-l dea.

«Doar ceea ce-i în stăpânirea mea Să dărui pot, şi alt nimica – zise.

Că frate-ţi sunt, spuseseşi pare-mi-se?» «Aşa-i – răspunse boaita – o am spus, 420 Şi zapis chiar cocoanei i-am adus.»

«Atunci, poftim, cât încă viu mai sunt, Voi milui lăcaşul vostru sfânt Şi-n pumn ţi-oi pune zisul ajutor.

Ci numai cu atât te ţin dator:

425 Să faci din darul meu, iubite frate,

La toţi monahii parte-ntru dreptate.

Pre lege tu să-mi juri c-ai să te strădui Nici nazuri, nici

tertip să nu îngădui.»
«Mă jurui pe credinţa-mi, din bătrâni!»
430 Şi prinse mina gazdei sale-n mâni.
«Bat palma! Nu voi face strâmbătate.»
«Atuncea vâră-mi mina pe sub spate,
Şi dibuie cu degetele-n jos;
Găsi-vei – zise Toma – chiar sub dos 435 Ceva ce tăinui eu acolo bine.»
«Hait! asta-mi place!» zise popa-n sine Şi până pe sub noadă mâna-i bagă,
C-un dar nădăjduind c-o să se-aleagă.
Iar când bolnavul simte el pe frate 440 Că-i umblă pe la borta cea din spate, îi potrivi frumos un pârţ în labă.
Nici când smuceşte carul, cea mai gloabă Din gloabe nu băşeşte-aşa de tare!
Ca leul cel turbat monahul sare 445 Zbierând: «Alei! Pe moaştele cereşti!
În dinadins făcuşi, de rău ce eşti!
Dar scump a să te coaste băşinoiul.»
Ci auzind argaţii tărăboiul L-au scos îii ghionţi. Şi popa fu plecând 450 Cu-o falcă-n cer şi una în pământ,
Să-şi caute ortacu-n târguleţ.
Părea că-i un sălbatec porc mistreţ. Crâşnea din dinţi, aşa era de-ncins De furie. Şi dusu-s-a întins 455 La curţi unde boierul locuieşte Pe care îl grijea duhovniceşte Şi care stăpânea acel olat.
Călugărul sosi înfuriat,
Aflându-l pe boier mâncând la masă.
460 Nici vorba nu răzbea din gât să-i iasă Şi-abia rosti: «Vă aibă Domnu-n pază!»
Stăpânul zise: «Binecuvântează!...
Ce vânt vrăjmaş te-aduse, frarte John?
Căci văz că s-a ntâmplat un chichion.
465 Ieşitu-ţi-au prin codru furi în cale?
Stai jos şi spune-mi baiurile tale Şi ce-om putea să dregem, se va drege.»
«Grozavă îndurai fărădelege La tale-n târg. Trăi-te-ar

Dumnezeu,
470 Căci nu-i rândaş oricât de derbedeu Pe care-n cuget, zău, să nu-l răscoale Ce-am tras eu azi în târgul dumitale. Îndeosebi mă ustură mai crunt Că ţopârlanul veşted şi cărunt 475 Bătutu-şi-a de schitul nostru joc.»

Boierul: «Vai, magistrule, te rog.» «Măgistru? Nu! Ci serv să-mi zici, măcar Că şcoala-mi dete rang, de cărturar.

Căci nu se cade „rabi” să ne spună 480 Nici târgoveţi,

nici domni de casă bună.» Boierul: «Lasă! Ia zi-mi, ce belea?» Călugărul: «Şi eu şi tagma mea Păţirăm azi scârbelnică dosadă.

Şi care, *per conseques,* va să cadă 485 Pe tot ce-i popă… izbăvi-ne-ar Cerul!»

«Cunoşti ce-i de făcut – grăi boierul. Duhovnic mi-eşti; ogoaie-ţi tulburarea;

Eşti dulcele pământului şi sarea;

Zău, ţine-ţi firea Spune-mi, ce te doare?»

490 Şi frateie-nşiri ntr-o suflare Păţania ce bine vi-i ştiută.

Rămase doamna caselor tăcută,

Dând spusei lui întreagă ascultare.

«Vai, Precisto şi Sfântă Născătoare!

495 Atâta-i tot?» l-a iscodit nevasta.

El: «Ce zici, doamnă, de ocara asta?»

Ea lui: «Ce zic? Păi ce pot, zău, să zic?

Făcu mojicul faptă de mojic,

Să nu-i mai deie-n veci Preasfântul bine.

500 Dovleacu-i bolnav, de trufie plin e,

De nu i-o fi sărit cumva vreo doagă!»

El iar: «Pre legea mea, cucoană dragă,

Eu altcumva gândesc să mă răzbun:

Când predic, pretutindeni am să-l spun 505 Pe hulitorul ăsta ce voieşte

Să-mpart ceva ce nu se împărţeşte —

Şi încă-n părţi la fel – trăsni-l-ar Cerul!…»

Ca fărmăcat şi ţeapăn sta boierul, în fel de fel de chipuri cugetând:

510 «Cum de-i veni mârlanului în gând Să-i deie să descurce-asemeni iţă Monahului? Năstruşnică chichiţă!

L-a dăscălit, se vede, ăl-cu-coadă.

Nici gheometri cred că nu deznoadă 515 Q-ncurcătură-aşa de curioasă.

Cum poţi să obliceşti ca să le iasă Din pârţ tain cinstit la fişteсare,

Atât din sunet cât şi din duhoare?

Phi, bată-l crucea, hâtru ţopârlanul!»

Lăsând de-o parte gluma, bogătanul Rosteşte: «Auziră̆ţi pân-acum De-asemenea-mpărţeală dreaptă? Cum!?

Nu-i chip, n-ai cum s-o-mparţi taman la ţenchil

Trăsni-l-ar de mârlan şi pezevenchi!

Băşina-i sunet – sunetele sunt

Precum o mingie ce se umflă-n vânt Şi-ntr-una se subţie până piere.

Şi nimeni n-are schepsis nici putere Să-mpartă-un pirţ în părţi deopotrivă. Ghiorlanul meu, cu mintea lui parşivă, Poftim de ce ispravă fu în stare!

Pe dracu-n el de bună seamă-l are! Acu dă-i fălci... şi las' pe ţopârlan Prin ştreang s-apuce calea spre Satan!»

Scutarul boieresc tăind friptura Din fir în păr aude-ncurcătura Pe care eu aici v-o arătai;

Şi-s spus: «Cucoane, voie dacă-mi dai Bez niscaiva şiac să-mi cos veşminte,

Aş arăta acestui domn părinte Cum pârţul poate fi îmbucăţit Şi dat la toţi călugării din schit.»

Stăpânul: «Zi, şi jur pe Sânt' Ioan Că-ţi dau pe loc abă pentr-un suman.» «Când fi-va – sluga – vreme bună Şi fără fir de vânt, atunci să pună Să ni s-aducă una dintre roate De la un car, cu-a sale spiţe toate —

O roată are douăşpe-ndeobşte.

550 Apoi să vină-ncoace-ntreaga obşte,

Căci treisprezece inşi fac, mi se pare,

Un schit. Acest duhovnic, ca mai mare, Va îpiplini al mânăstirii număr, îngenunchea-vor umăr lângă umăr,

555 Şi-n fişce cap de spiţă un părinte Să-şi puie nasul cu luare-aminte,

Iar ăst duhovnic – da-i-ar Domnul bine! Cu nasul sub butuc se va aţine.

Chemăm de sârg aicea şi mârlanul,

Având întins ca toba burduhanul, îl aşezăm pe cel butuc de roată Şi-i zicem să mai pârţâie o dată.

Pun capul jos c-atunci o să se vadă —

Şi cu dovadă fără de tăgadă —
565 Că fiecare vârf de spiţă are
Mertic la fel din bufnet şi duhoare!
Acest duhovnic doar deosebire Va face, ca mai vrednic de cinstire,
Primind chiar miezul – după cum şi drept e;
570 Aşa-s deprinşi călugării: s-aştepte La rând după egumen la-mpărţeală.
Şi-i vrednic dânsul, fără îndoială,
Căci ne-a-nvăţat atâtea lucruri bune în predica de azi, încât pot spune 575 Că eu i-aş face parte dumisale De trei asemeni faine trufandale;
Aşijderea şi celorlalţi din schiţ,
Căci prea frumos se poartă şi smerit.»
Boierul – popa nu – şi cu nevasta 580 Au zis că sluga lor în treaba asta La fel ca Ptolomeu a judecat...
Iar păcătosul cel neobrăzat Că prea dibaci şi ager cică-a fost Dar nu robit de diavol, nice prost.
585 Iar Jankin de suman avut-a parte.
Am zis!... De târg, drum scurt ne mai desparte.

AICEA SE ISPRĂVEŞTE POVESTIREA APRODULUI

POVESTIREA DIACULUI DIN OXFORD

PRECUVÂNTARE LA POVESTIREA DIACULUI DIN OXFORD

URMEAZĂ AICI VOROAVA HANGIULUI CU DIACUL DIN OXFORD

«Diacule din Oxlord, mergi călare Tăcut de parc-ai Îi o

fată mare La nuntă, cununată de curând;
O vorbă azi nu te-auzii scoţând,
5 Cred că frământi vreo sofisticărie...
Dar zis-a Salomon: „Ce faci, să fie Făcut la timp.” Zău, fii mai descruntat, Nu-i ceas prielnic pentru cugetat, la zi-ne o istorie cu haz,
10 Căci toţi care-au intrat în horă azi Datori să joace sunt după cântare;
Dar nu ne dăscăli ca-n postul mare Ca să ne plângem vechile păcate Şi nici să nu ne-adormi, cumva, fârtate,
15 Ci zi-i ceva de inimă voioasă,
Iar vorbăria cu podoabe lasă
Că-ţi prinde bine când vei seri scrisori
Cu floricele ca la domnitori.
Acuşa spune vorbelor pe nume 20 Ca să-ţi putem pricepe basmul cum e.»
Aşa vorbi Hangul, iar Diacul Răspunse blând: «Crâşmare, cum ţi-i placul Mă văd silit să fac şi precum zici,
Căci tu ne hăţui şi ne ţii sub bici;
25 Într-alt fel nu e rost, de bună seamă...
Am să vă spun o basmă ce se cheamă C-o învăţai la Padova de la un Diac măiestru-n vorbă şi cu scaun La cap... Petrarca, bard încununat —
Aşa-l chema pe-acel ce-a luminat 338
Italia cu a stihului făclie,
Ca Linianus prin filosofie,
Prin legiuia şi alte măiestrii;
Dar moartea nu te lasă să-ntârzii 35 Peste sorocul ei – şi pe-amândoi I-a secerat; la fel păţim şi noi...
Dar iar mă-ntorc la omul de la care Ştiu basna şi vă fac înştiinţare Că până să pătrunză-n miezul ei 40 El a mai scris cu iscusit condei
Un scop de stihuri mândre ce ne duce Prin ţara Piemont şi prin Saluce,
Prin munţii Apenini ce, ca un zid, înspre Apus Lombardia o-nchid,

45 Şi pe Vezul o vreme ne opreşte De unde dintr-un şipot izvoreşte Pârăul Po, sporind necontenit în timp ce curge către Răsărit înspre Ferrara năzuind s-ajungă,

50 Şi-n câte alte locuri… vorbă lungă…

Ci toate astea, după capul meu,

Sunt lucruri fără niciun Dumnezeu – Sau poate că-i plăcea s-o ieie razna… Eu de la el împrumuta-voi basna.»

DE AICI SE ÎNCEPE POVESTIREA DIACULUI DIN OXFORD

în cea Italie, spre Soare-apune,

La poala recelui Vesul culcate Stau şesuri mândre, doldora de grâne,

Cu fără număr cetăţui şi sate 5 De buni şi de străbuni din vremi durate Şi cu privelişti multe, mângâioase;

Şi-i zic Saluce-acestei ţări frumoase.

Asemeni alor lui cinstiţi părinţi,

Un crai, odată, sta la cârma ţării;

; 0 Supuşii toţi îl ascultau cuminţi,

Şi cei de rând, şi cei mai acătării. Aşa trăia în puful desfătării,

Drag şi temut – prin voia sorţii – el Şi de boieri şi de ţărani la fel.

15 De stirpea lui vorbind, putem a spune Că-i os de domn dintru Lombarda glie; Frumos la chip, voinic era şi june, Deplin în cinste, plin de omenie,

Destul de copt să-şi vadă de moşie,

20 Dar nici fără cusur, de ce să zic,

Cest Valter după numele său mic.

Dar îl bârfesc că nu prea căuta La ce-ar putea aduce viitorul,

Ci zi de zi cu şoimi se desfăta 25 Vânătorul pădurea şi ponorul;

În alte griji dădea cam cu piciorul Şi încă – răul cel mai de dispreţ Se-nverşuna holtei cu orice preţ.

Mâhniţi, de faptul ăsta doar, tot natul. 30 S-a dus la el ouată cu alai

Şi din mulţime cel mai luminatul Şi mai cu trecere pe lângă crai Incit putea rosti obştescul bai,

A răspicat sfătos, cu mintea trează,

35 Măriei sale cele ce urmează;

«Slăvite domn, a ta bunăvoinţă Ne dă curaj mereu să cutezăm Oricând avem prilej sau trebuinţă A noastre păsuri să-ţi înfăţişăm; 40 Azi îndurării tale ne rugăm

Să ne asculţi şi păsul nostru greu Urechea aplecând la glasul meu.

Deşi a cuvântare n-am cădere Mai mult ca alţi bărbaţi aici de faţă,

45 Dar fiindcă mie tu cu precădere Mi-ai arătat blândeţe şi dulceaţă,

Eu mai vârtos fac cerere-ndrăzneaţă S-asculţi ce jalbă ne aduse-ncoace;

Ci, doamne, cum vei vrea, aşa vei face.

50 Noi fapta ţi-o slăvim de când te ştim Şi-ţi dăm, mărite, toată dragostea,

Căci nici măcar să ne închipuim O viaţă mai ferice n-am putea,

Dar tot cârtim, stăpâne: dac-ai vrea 55 Şi de ţi-ar fi pe plac să iei soţie,

Ne-ai pune multă-n inimi bucurie.

Supune-ţi capul jugului ferice, Cu toată fala, nu cu umilire,

La care jug căsătoriei-i zice;

60 Şi chibzuie cu dreapta-ţi chibzuire Cum curge viaţa fără de oprire:

În somn sau treaz sau în petreceri line Aleargă timpul, cine-l poate ţine...

Căci peste încă verde-a ta juneţe 65 Stă umbra bătrâneţii ca un stei,

Iar moartea ne pindeşte cu juveţe: Nu-i scapă niiţteni, mari sau mititei; Şi chiar de ştim că toţi sub coasa ei Îngenunchea-vom, nu putem cunoaşte 70 Obştescul ces al

morţii ce ne paşte.

Primeşte deci curatul nostru sfat, Al celor ce-ţi slujirăm fără pată,

Şi de te-ndupleci cu adevărat. Perechea ţi-o alegem de îndată 75 Din stirpea ţării cea măi lăudată* Aşa încât această cununie Spre slava Celui Bun şi-a ta să fie.

Sloboade-ne de-al grijurilor greu Şi ia-ti femeie, pentru Domnul Sfânt! 80 Căci fac-o fi, ferească Dumnezeu,

Să ţi se stingă neamul pe pământ Şi-n locul tău vreun adus de vânt Lua-va ţara, vom pieri de jale.

Din suflet ne rugăm măriei tale.»

85 Tristeţea feţei, ruga, amândouă Îi înmuiară inima şi iată:

«Supuşi iubiţi – le-a spus – vi-i vrerea vouă Să fac de n-am gândit să fac vreodată!

Eu liber huzuream, şi ştiţi c-o dată 90 Ce te-ai legat, e greu să mai petreci;

Din slobod mă încătuşez pe veci.

Dar văd că-n cuget îmi purtaţi credinţă Şi cred în sfat cum v-am crezut mereu;

Aşijderi, cât mai iute cu putinţă 95 Să mă însor de bunăvoie vreu.

Dar doamnă cat să iau pe placul meu; Vă rog lăsaţi-mi grija asta mie Şi împăcare între noi să fie.

Căci, ştie Cel de Sus, ades copiii 100 Se-abat de la cuminţea lor tulpină;

Din Cer purcede harul omeniei (Doar viaţă ne dă muma, nu lumină). Nădejde-având în pronia divină îmi las eu tihna, cinstea şi căminul 105 în seama Lui, să-mi poarte El destinul.

Îngăduiţi perechea să-mi găsesc; Cuvine-se să-mi caut eu mireasa.

Dar rogu-vă – şi chiar vă poruncesc – Să vă legaţi cu capul că aleasa 110 O veţi cinsti oricând ca pe crăiasa Heruvilor, oricine-ar fi să fie,

De vreme ce-oi lua-o de soţie.

Şi încă mai poftesc să-mi juruiţi Că nu veţi pune soaţei

mele price,
115 Căci dacă eu, aşa precum doriţi,
Mă-ncătuşez – ci vreau să fiu ferice Cu-a inimii stăpână, cum se zice.
De nu primiţi acestea ca pe-o lege Chip nu mai am cu voi a mă-nţelege.»
120 Din suflet se jurară şi primiră Supuşii toate, unul n-a cârtit,
Dar când să plece, un hatâr râvniră: Să hotărască dânsul lămurit Şi cât de-aproape ziua de nuntit; 125 De bună seamă tot le era frică Să nu dea îndărăt Ia o adică.
Le spuse craiul ziua sorocită De nuntă, cu soroc neîndoios
Ca să le fie cererea-mpiimtă; 130 Iar oamenii îngenuncneară jos Şi-i mulţumiră prea cuviincios Pentru cuvânt; aşa îşi încheiară Solia, şi-au purces apasă iară.
Pe urmă el strigă la ghinărari 135 Să pregătească cele cuvenite,
Iar pe comişii săi şi pe cupari I-a pus la alte treburi felurite,
Şi ei, supuşi, poruncilor primite,
Se îndemnau, zorind din răsputere, 140 Să iasă sărbătoarea cum se cere.
Explicit prima pars.
Lncipit secunda pars.
Aproape de castelul cel măreţ În care se găteau de sărbători Era, la loc frumos, un sătuleţ Şi-ntr-însul nevoiaşii truditori 145 Se aciuiau cu boii deseori,
Hrănindu-se prin munca lor, cinstit, Dintr-un pământ când darnic', când zgârcit.
În ceata asta soră cu nevoia Trăia un om, din toţi el mai sărman; 150 Dar Cel de Sus trimite când I-i voia Lumina Lui şi-n ieslea din saivan. Ianicul îl chema pe sărăcan;
O fată tare mândră el avea Şi vergura Grizilda se numea.
155 Cât despre a virtuţii frumuseţe Pereche nu-i găseşti uşor sub soare; Măcar că n-avu cine-i da poveţe,
Ea nu* simţise-a cărnii-nfiorare;

Arar din ploscă, pururi din izvoare 160 Sorbea, şi-n cuminţenie deplină Ştia ce-i munca fără de hodină.

Deşi atât de fragedă copilă,

Adâncul feciorelnicului sân Un duh mintos purta şi plin de milă; 165 Ea îngrijea pe bietul ei bătrân Cuviincioasă ca de un stăpân;

Torcând mereu, păştea o turmă rară. Nezăbovind din zori şi până-n sară.

Iar seara aducea la-ntors acasă 170 Ciuperci sau ierburi bune de mâncare Pentru fiertura lpr sărăcăcioasă; îşi pregătea culcuşul strâmt şi tare; Unchiaşului cătându-i alinare, îl ocrotea ascultătoare fata 175 Ca un copil care-şi cinsteşte tata.

Către Grizilda cea fără de fală Adesea craiul ochii şi-a ţintit Când se-ntâmpla trecând la hăituiala; Şi dacă s-o zărească s-a brodit,

180 El nicidecum de pofte ispitit

O măsura din ochi, ci dus pe gânduri Căta la chipul ei în multe rânduri,

Preţăluind-o cât e de smerită Şi de-nţeleaptă cum o alta nu-i 185 Aşa de timpuriu şi socotită.

Căci dacă lumea judecă hai-hui Virtutea, el făcu dreptatea lui Acestor haruri, hotărând ca ea Să-i fie soaţă, alta nimenea.

190 Sosită-i ziua nunţii; dar nevasta?

N-o ştie nimeni ca să dea răspuns.

Se minunară mulţi de taina asta Zicând, când şuşoteau mai pe ascuns: «N-a petrecut măria sa de-ajuns?

195 Stă tot becher? Vai nouă ruşine!

De ce-i viclean cu noi şi strâmb cu sine?

Dar craiul poruncise, pasămite,

Din aur cu aleasă lucrătură Brăţări şi ghiuluri pentru ea menite; 200 Iar pentru strai a pus să ia măsură Pe-o fată deopotrivă de statură*

Tot astfel pentru scule şi odoare Cerate te aştjderi sărbătoare.

Se-apropie şi ceasul potrivit 205 Al zilei pirostriilor, în

fine;
Stă tot palatul bine rânduit.
Odăi şi săli, taman cum se cuvine; Sunt doldora cămările de pline Cu bunătăţi şi feluri de bucate 210 Ce dăruie Italia clte-toate.
Slăvitul crai, în strai împodobit, între veliţi boieri şi jupinese Pe care la ospăţ i-au fost poftit.
Şi însoţit de-aprozi în rânduri dese 215 Şi cu alai de cântece alese
S-a îndreptat pe drum neocolit Spre satul despre care v-am vorbit.
Grizitda n-avea cum să se priceapă, Nebănmind că-i pentru ea alaiul,
220 Şi se-ntoarcea cu cofa de la apă
Fugind de parcă-i da în foc mălaiul, Căci auzise că sensoară craiul Chiar azi şi era dornică şi ea Să-i vadă pe nuntaşi, de s-o putea.
225 «Cu fetele cu care mă împac,
Şezând la porţi vedea-vom cu plăcere Domniţa nouă – se gândea. Să fac În casă treaba care mi se cere Pe cât de zornic îmi va sta-n putere. 230 Şi-atunci am s-o zăreasc neapărat De-o trece pe la noi către palat.»
Şţ cmd să pună în ogrăzi piciorul, Zărind-o, craiul i-a făcut strigare,
Iar ea f-uguţa aşezând ulciorul 235 într-un ungher de staul îa intrare,
Pe loc a-ngenuncheat ca la altare., Mironosiţă rămânând pe brânci Şi gata să-i asculte la porunci.
Pe giriduri, craiul vorba adeschis 240 Şi a grăit aşa către copilă:
«Grizildă, unde-i tatăl tău?» i-a zis. Răspunse ea plecată şi «milă:
«Aicea e, stăpâne plin de milă,»
Şi pătrunzând în casă de îndată 245 La-scos pe moş şi craiului i-arată.
Prinzându-l el de mină pe bă ir în, îi spuse, îndrumindu-l mai deoparte: «Nu-mi este-ngăduit să mai rămân, Ianicule,

de dorul meu departe;

250 De te-nvoieşti inelul să mi-l poarte, O iau pe fiica ta chiar azi acasă Să-mi fie până la mor mint crăiasă.

Că drag îţi sunt o ştiu întemeiat, Eşti şerbul meu din naştere, supus, 255 Şi tot ce-mi plaoe sunt încredinţat Că ţi-i pe plac; ştiind ce m-a adus, Răspunde drept la cele ce ţi-am spus, De te-nvoieşti, cu ce pusei la cale Şi de mă vrei de soţ copilei tale

260 înmărmurit de-asemem făcătură Neaşteptată, şi năuc, bătrânul Abia să-ngaime izbuti din gură: «Voinţa mea e-aşa cum vrea stăpânul; Eu nu voi sta-rapotrivă ca hapsânul 265 Dorinţei tale, căci îţi port credinţă:

Tu fă cum vrei şi crezi de cuviinţă»

Iar craiu-a spus; «Neauziţi de lume,

Aş vrea s-ascult cuvântul fiecărui,

Al tău şi-al ei, pricepi de ce anume?

270 Fiindcă râvnesc să ştiu că-n adevăr îi Dă ghes şi ei să fie-a mea, şi stărui Să stai neapărat şi tu de faţă Când am s-o-ntreb de vrea să-mi fie soaţă.»

Şi-n timp ce tăinuiesc în cămăruţă 275 Ei înde ei, cum veţi afla îndată,

Norodul bulucit lângă căsuţă Se minuna cum, blândă şi curată, îl ocrotea pe dragul ei de tată.

Grizilda se ciudea şi ea văzând 280 Aşijderi fapt cum n-a mai fost nicicând.

E de-nţeles mirarea, aşadară,

Ce-o simte ea când vede pe ne-veste Curteni şi doamne-n ospeţie rară. Pălită, faţa sa ca ceara este.

285 Dar ca să nu ne-ntindem la poveste, Daţi ascultare vorbelor pe care Le-aude de la craiul fata mare:

«Grizildă – spuse – vreau a-ţi desluşi Că eu şi tatăl tău ne-am învoit 29C Soţie să te iau şi cred că şi

Tu însăţi vrei să faci cum ne-am gândit. Dar mai întâi răspunde-mi lămurit Acuşi, fiindcă timpul nu ne lasă:

Primeşti sau nu-mi fii chiar azi mireasă?»

295 Şi încă: «închina-te-vei de voie La cheful meu? Putea-voi neoprit,

Cum voi pofti, plăcere sau nevoie Să-ţi fac şi să le rabzi necontenit?

N-ai să spui *na* când *da* ţi-am poruncit? 300 Dacă te juri, atunci mă jur şi eu Să-ţi dau aici "pe loc inelul meu.»

înmărmurită şi tremurătoare Răspunse ea: «Măcar că sunt, slăvite, Nevrednică de-atâta cinste mare,

305 Eu mă supun poruncilor primite Şi jur cu jurăminte neclintite Să nu-ţi ies niciodată din cuvânt Măcar de-ar fi să intru şi-n mormânt.»

Rosteşte craiul: «De ajuns, Grizilda!» t 310 Apoi, cu pasul drept şi apăsat Ieşiră-n uşă (ea urmându-i pilda);

Şi celorlalţi aşa le-a cuvântat:

«Aceasta este soaţa ce-am luat!

Cinstiţi-o decât toate mai presus 315 Şi îndrăgiţi-o de vi-s drag,» le-a spus.

Şi ca să nu ia ţoalele sărace Cu' ea-n palat, a dat învăţăminte Femeilor acolo s-o dezbrace, Măcar că ele nu râvneau fierbinte 320 A-i mânuire proastele veşminte.

Şi astfel fu copila rumenită Din cap până-n picioare primenită.

I-au pieptănat zburlitele şuviţe Şi fără cozi, şi cu mânuţa lor 325 I-au potrivit cunună pe coşiţe, Adăugând odor lângă odor...

Şi ce să spui de straiul sclipitor? Abia o cunoscură, troienită De spumpătăţi, pe fata cea smerită.

330 îi puse craiul verigă de nuntă, Adusă înadins, şi o suiră Pe cal ca neaua cu gebeâ măruntă Şi spre castel îndată se grăbiră Prin gloatele voiose ce veniră 335 Ş-o-ntâmpine; aşa s-au veselit în ziua ceea până-n asfinţit 349

Şi ca să nu mă-ntind la povestire, Vă spui că dânsei, proaspetei crăiese, l-a dat Preabunul daruri peste fire 340 De multe, că păreau neînţelese Şi n-ai fi zis că, biata, n-avusese Decât în staul parte să trăiască,

Ci dimpotrivă-n casă-mpărătească.

Atâta o-ndrăgise de avan 345 Tot omul, că nici cei din satul ei, Care-o ştiau de mică an de an, N-ar fi jurat că-i fata din bordei A moşului de care vă spusei, Părându-li-se-

n buna lor credinţă 350 O altă-ntruchipare de fiinţă.

Căci, în virtute pururea deplină, Purtarea ei fără cusur frumoasă Era mereu de bunătate plină;

Aşa era la vorbă de duioasă,

355 De vrednică de cinste şi miloasă Şi-n suflet pătrundea aşa de bine, C-o îndrăgea îndată orişicine.

Nu numai la Saluce în cetate Se răspândise faima ei cea bună,

360 Ci şi-n ţinuturi hăt îndepărtate;

O proslăveau noroadele-mpreună, Şi-aşa departe lauda-i răsună C Că spre Saluce toţi cu mic cu mare, Călătoreau s-o vadă fiecare.

365 în cumpătare Valter vieţuia Cu casa-ndestulată şi cinstită.

Iar lumea dimprejur îl preţuia; Şi fiindcă dibuise tăinuită în loc umil virtutea neştirbită, 370 Noroadele îl socoteau cu har De om cuminte, lucru care-i rar.

Dar nu era Grizilda înţeleaptă Numai la casa ei şi cu măsură,

Ci cunoştea şi judecată dreaptă 375 A face când era vreo-ncurcătură. Nu se isca vreo vrajbă rea sau ură în ţara asta toată, pentru care să nu găsească leac şi alinare.

Când soţul ei lipsea îndelungat 380 Şi se stirnea între curteni vreo ceartă, Sau în popor, ştia ne'ntârziat Cu vorbe cântărite să-i despartă, Făcând cudeţ atât de luminat Încât din cer părea trimisă, frate,

385 Pentru obştească pace şi dreptate.

Deşi râvnise fiu, de prima dată, La scurtă vreme după cununie Acea Grizildă dobândi o fată;

Şi toţi o au primit cu veselie.

390 Ci chiar dacă băiet nu fu să fie, Aveau încredinţarea cea firească Acuma că putea să-l zămislească.

Explicit secunda pars.

Incipit tertia pars.

Şi s-a-ntâmplat, cum se întâmplă des: Pruncuţa încă mai sugea la sân,

395 Când inima-i dădu lui Valter ghes Să ispitească dacă

e stăpân Pe soaţa lui; şi gândul cel hapsân A-L lepăda nemaifiind în stare Vru, fără noimă, s-o-nspăimânte tare.

440 O mai pusese doară îa-ncercare Şi pururea fără cusur a fost.

Se mai cădea s-o chinuiască oare? Măcar că unii cred că n-a fost prost Ce-a plănuit, eu spun că n-are rosL

Să cerci femeia dacă-i de credinţă, De-a surda căşunându-i suferinţă.

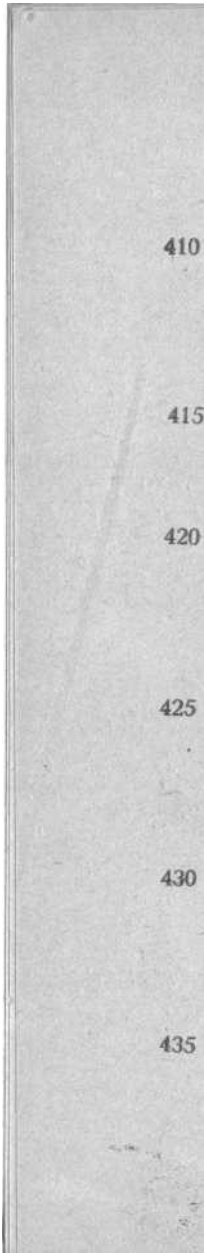

Drept care craiul ce făcu? S-a dus Pe înnoptat lă patul ei odată:

«Grâzildo, cred că n-ai uitat – i-a spus Cam aspru şi cu

faţa-ntunecată —

De ziua-n care fost-ai înălţată Prin mine, din bordei şi calicie La loc de slavă şi de boierie?

Grizildo, zic, mărirea ta de-acum La care ridicatu-te-am de jos Nu te-a făcut uitucă nicidecum De traiul tău umil şi ticălos,

Aşa socot şi cred neîndoios;

Deci ia aminte bine vorba mea Căci să ne-audă nu e nimenea,

Doar ştii cum în acest palat crăiesc Te-am fot adus mai ieri-aâaltăieri;

Dar eu oricât de mult te preţuiesc,

Tu nu le eşti plăcută la boieri;

Ei spun că simt ruşine şi dureri S-asculte şi să se închine ţie,

Născută în sălaş, de sărăcie.

Şi mai vârtos de când făcuşi pe pruncă, Mereu cârtesc şi gura nu le tace, far eu ca şi-altădată jindui încă în tihnă să viez cu ei şi-n pace;

Nu-i pot nesocoti şi n-am ce face; Datornic sunt s-o rostuiesc pe fată Nu cum vreau eu, ci cum vrea ţara toată.

O! Ştie Cerul ce pojar e-n mine! Dar pe ascuns nu voi a te-nşelare – Aşa spunea – ci ceru-ţi de la tine Să-mi dai această încuviinţare. Vădeşte-n fapte multa ta răbdare 352

440 Ce mi-ai făgăduit la voi în sat în ziua-n care noi ne-am cununat.»

Le-a ascultat acestea toate ea Şi nici pe faţă semn de suferinţă,

Nici în vorbire n-arăta. Zicea:

445 «Stăpâne-al meu, ia buna ta voinţă Şi eu şi prunca stăm cu umilinţă,

Căci amândouă suntem ale tale...

Ci fă cu lucrul tău cum crezi cu cale.

Să nu mă izbăvească Dumnezeu 450 De nu mi-i drag ce-ţi este drag şi ţie Şi de râvnesc în lumea asta eu Decât pe tine altă bogăţie:

Aşa mi-am scris în suflet pe vecie; Nici moartea şi nici

anii cei târzii 455 Nu-mi vor schimba bătaia inimii.»

Lui tare-i fu răspunsul ei pe plac Dar s-a făcut că-i tot nemulţumit Şi s-a uitat la ea cu ochi posac Când din ietacul doamnei *a* ieşit. 460 Curând pe’urmă i-a destăinuit

Unui comis ce plan avea în gând Şi la domniţa sa l-a fost mânând.

Era curteanul omul său de taină Ce deseori credinţă-i dovedise 465 în treburi mari, şi care pe sub haină Ştia şi fier să poarte, pare-mi-se.

El îl iubea pe crai, iar când îi zise Stăpânul ce voieşte de la el,

Pătrunse în ietac încetinel.

470 Şi-i spuse: «Efoamnă, fie-mi cu iertare De făptuiesc ceva ce sunt silit,

Dar tu a înţelege eşti în stare Că nu *e* cu porunca de glumit:

Oricât ţi-ar fi amarul de cumplit

475 Ucazul de la craiul se ascultă

Şi-aşa voi face, fără vorbă multă.

Poruncă am să iau cu mine fata.» Tăcu apoi şi-o smulse pe copilă Răuvoitor, părând că-i gata-gata 480 S-o gâtuie acolo fără milă.

Grizilda îndură această silă Şezând ca mieluşelul blând şi mult Şi-ngădui să facă tot ce-a vrut.

Spăimoasă era faima lui, spăimoase 485 Şi fata şi-al, voroavelor voloc,

Spăimos şi ceasul când se-nfăţişase... Şi, vai, pe prunca ce-o iubea cru foc Gândea c-o va ucide el pe loc,

Dar muma n-a pornit să se bocească, 490 Ci s-a supus la voia-mpărătească.

Iar la sfârşit ieşit-a din muţie Şi l-a rugat cu blândă rugăminte S-o lase, dacă-i om de omenie, A-şi săruta odrasla înainte 495 De moarte; apoi sărutând fierbinte Copila, lângă sân a legănat-o Şi cu tristeţe-a binecuvântat-o.

Blajin sunară vorbele mămucii:

«Eu nu te-oi mai vedea – aşa a spus – 500 Dar fiindcă te-

nsemnai cu semnul Crucii, îndură-se de tine Cel de Sus,
Ce pentru noi pe lemn a fost răpus.
Lui duhul tău, puicuţo, i-L închin,
Căci, iată, mori din vina mea. Amin!»
505 Văzând aşa canon, de bună seamă Şi-o doică-ar fi de plânset podidită Şi s-ar jeli, da'mi-te-o biată mamă! Ci ea a strâns din dinţi şi, neclintită, A îndurat năpasta cea cumplită.
Apoi, cu glasul blând, către comis: «Acuma ia-ţi copila ta – a zis —

Şi mergi de fă aşa cum ai poruncă, Iar dacă domnul n-o să se mânie,
Mă rog ia mila ta s-o-ngropi pe pruncă 515 Şi trupuşorul ei ferit să fie'
De fiare şi de corbi, să n-o sfâşie.»
Dar dinsui nu-i răspunse nicidecum,
Luă fetiţa şi-şi văzu *dd* drum.
Curteanul a venit la domnitor 520 Şi-i spuse cum a fost cu biata-i soaţă Din fir-a-păr, scurt şi cuprinzător;
Apoi îi puse copilaşu-n braţă:
Iar craiul parcă se-mbună la faţă,
Dar gândul şi-l urmă ca mai 'nainte,
525 Cum fac cei mari când au un plan în minte.
Şi-i porunci aceluia în taină Să-nfeşe fata, luând aminte foarte, Apoi, într-o lăcriţă sau sub haină Ducând-o binişor de tot, s-o poarte, 530 Şi dacă nu cumva i-e dor de moarte, O vorbă să nu scape nimănui De ţinta şi de drumurile lui.
Dar la Bolonia să se oprească,
La soru-sa, domniţa din Panica,
535 Şi planul cel urzit să-i desluşească, Rugând-o să-l ajute, şi fetica Să-i crească în blândeţe; şi nimica La nimeni să nu spună, ci să ţie în taină totul, orice-ar fi să fie.
540 Pomi curteanul săvârşindu-şi treaba. Şi să ne-ntoarcem iar la crai acuma, Căci iacătă-l cum caută degeaba Şi hojrna iscodeşte dacă muma Are pe faţă sau în

vorbă numa 355

545 Ceva schimbat; dar ca de obicei Blajină se vădea purtarea ei.

Era la trebi la fel de săritoare Şi de smerită, şi-l iubea pe cneaz Cu dragoste la fel de arzătoare. 550 Nu pomenea de pruncă, şi-n obraz Nici umbră de restrişte sau necaz Nu arăta; şi nu vorbea de fată Nici jalnic, nici în şagă, niciodată.

Explicit tertia pars.

Sequitur pars quarta.

Vreo patru ani aşa s-au peiândat 555 Fără alţi prunci; dar vrut-a Cel de Sus Să-i dea lui Valter doamna un băiat, Un făt-frumos şi gingaş de nespus,

Şi când la craiul veste i-au adus Nu numai el, dar şi norodul tot 560 S-au veselit slăvind pe Savaot.

Când împlini doi ani şi de Ia sân L-a înţărcat dădaca, craiul tată Simţi că iar îl paşte gând păgân Să-şi ispitească soaţa înc-o dată.

565 Vai, ce osândă npintemeiâtă;

Dar soţii nu cunosc măsură dreaptă Când dau de fire blândă şi-nţeleaptăt

«Tu ştii, femeie, că ai mei supuşi împreunarea noastră n-o văd bine, 590 Dar mai ales de când fecior născuşi, Senverşunară şi mai rău pe tine. Cârteala asta sfredeleşte-n mine Şi-atât mă canoneşte-acest murmur, Că nu mai sunt în stare să-l îndur.

475.. De moare Valter (asta-i vorba lor) La sceptru va urma, căci altul nu-i, Domn din Ianicul şi stăpânitor..."

Aşa cârteşte limba orişcui Şi sunt dator auzul să-mi descui;

480 Măcar că-n faţa mea se cam sfiesc A murmura, de murmur mă feresc.

Aş vrea, de pot, să vieţuiesc în pace, Drept care hotărât-am neclintit La fel ca şi surorii lui a-i face 485 Şi fătului, la ceasul tăinuit...

Chiar tocmai pentru asta te-am vestit Să nu te pierzi cu firea de durere:

Fii răbdătoare; asta am a-ţi cere.»
Răspunse ea; «Am spus şi-n veci voi spune, Ca pe deplin să fii Încredinţat,
Că eu poruncii tale m-oi supune;
Nici după fată lacrimi n-am vărsat,
N-am să mă jelui nici după băiat...
Cu pruncii amândoi eu n-avui parte 595 Decât de boli întâi, de chin şi moarte.
Stăpânul nostru eşti, ci fă cum vrei Cu ce-i al tău şi sfatul nu mi-l cere. Cum mi-am lăsat veşmintele-n bordei Când te urmai, la fel, de bună vrere, 600 Lăsai şi traiul slobod, când avere
Şi trai bogat mi-ai dat. Rogu-te mult Urmează voii tale; eu te-ascult.
Şi zău, dacă m-aş fi aflat în stare Dorinţa să-ţi ghicesc mai dinainte,
605 Ţi-aş fi-mplinit-o fără amânare.
Acum ştiind ce gânduri ai în minte.
Fără să şovăi mă supun cuminte;
De-ar fi să-mi spui şi viaţa că-mi râvneşti, Voioasă m-aş lăsa să mă jertfeşti.
y
610 Căci nu pot pune moartea mea alături De dragostea ce-ţi port.» Văzând această Statornicie, el privi în lături Şi s-a mirat că biata lui nevastă Putea răbda asemenea năpastă;
15 Plecă apoi cu chipul neguros Dar se simţea în sineşi bucuros.
La fel ca şi pe fată i-l răpi Cu câinoşie omul ce abraş (Ba mai câinos de-ţi poţi închipui 620 Ceva mai rău) pe pruncul drăgălaş; Dar chiar când i-a luat pe coconaş, Ea s-a-nfrinat să nu se întristeze Şi a-nceput să-l bunecuvânteze,
Cerşind atât comisului: de are 625 Putinţă, să-l astruce în pământ Ca fragedele sale mădulare Să nu le poarte pasăriie-n vânt. Făr' să-i răspundă însă un cuvânt, El a plecat, părind nepăsător,
630 Şi-i duse la Bolonia binişor.

Se minuna Crai-Valter tot mai tare De-atâtea câte soaţa lui îndură,
Şi dacă n-avea veche-ncredinţare Că ea iubea pe prunci peste măsură 635 Ar fi putut să creează că din ură,
Din vicleşug, din immă-mpietrită Le-a suferit pe toate neclintită.
Ci el ştia că dragostele ei Lui mai Iutii şi lor le-a închinat...
640 Şi-acuma întreba-voi pe femei:
N-au fost dovezi de-ajuns câte i-a dat? Ce-ar mai scorni un încăpăţânat În nesfâi'şita-i îndărătnicie Spre-a dovedi a soaţei vrednicie?
Dar sunt pe lume oameni care când Au hotărât un lucru oareşicare Nu pot să uite ce şi-au pus în gând Şi, ca legaţi de-un par cu ştreangul tare. Nu vor de planul vechi să se dezbare. 645 La fel şi craiul din povestea asta Ţinea morţiş a-şi ispiti nevasta.
Îi tot pândise el ca o iscoadă Şi vorbe şi purtări, dar nu putea Nimic schimbat faţă de el să vadă. 650 La fel rămase inima din ea Şi pe măsură ce îmbătrânea Mai grijulie-i fu, mai de credinţă, Mai iubitoare – dacă-i cu putinţă —
încât păreau că amândoi o vrere, 660 Doar una au; căci ea voinţa lui Şi-o însuşea făcându-şi-o plăcere; Mergea căruţa, slavă Domnului!
Ea dovedea astfel că-n lume nu-i Necaz care să-mpingă pe-o soţie 665 Potrivnică bărbatului să-i fie.
Dar despre Vaiter se lăţea ocara Că din cruzime şi ticăloşie (Aşa-mpânzise zvonul toată ţara) împricinând că şi-a luat soţie 670 Săracă, i-a ucis copiii. Şi e
De înţeles, căci toţi, de bună seamă, Ştiau atât: că le făcuse seamă.
Aşa încât de unde pân-atunci Supuşii îl iubeau, l-au hainit 675 Ca pe un mârşav ucigaş de prunci.
(Decât «călău», ce nume mai cumplit?) Dar totuşi craiul nu şi-a izgonit Gândul cel crunt şi nu râvnea în viaţă Decât s-o pună la-neercări pe soaţă.
680 Când a ajuns fătuţa lui duducă De doisp'ce ani,

cerut-a el ţidulă La Râm, mânând ştafetă să-i aducă Un zâpis măsluit ce-i zice bulă Spre-a-şi împlini hatârul, fără hulă, 685 Vădind că însuşi papa îl pofteşte Să-şi ia nevastă nouă de doreşte.

Cum zic, a pus la cale el să scoaţă O carte cuprinzând o arătare Că-i slobod să se lepede de soaţă 690 Cu de la papa încuviinţare, încât să nu se işte dezbinare între norod şi domn; aşa spunea înscrisul calp pe care-l crăinicea.

Că lumea a crezut cu-adevărat 695 C-aşa stă treaba, nu e de mirare,

Dar când Grizilda vestea a aflat Socot că-n piept simţi mâhnire mare; Cu toate astea, veşnic răbdătoare, Şi-a pus în gând fiinţa cea smerită 700 Veninul tot al soartei să-l înghită.

Căci se-nchina voinţei celui cărui De mult cu trup şi duh se dăruise Ca unui Dumnezeu. Dar ca să stărui A povesti pe scurt, Crai-Valter scrise 705 Epistolă de taină şi-o trimise La soră-sa-n Bolonia, hoţeşte, Amănunţindu-i planul ce-l urzeşte.

Şi mai ales pe ducă din Panica (Cumnatul său cel proaspăt) l-a rugat 710 Să-i mine fiul îndărăt şi fiica în văzul lumii, cu alai bogat,

Şi încă-i mai ceru neapărat Să hu cumva să sufle nimănui Cui o-ntreba, că sunt copiii lui,

715 Ci să răspundă că-domniţa fi-va Curând mireasa rigăi din Saluce,

Făcu întocmai ducă milostiva:

În ziua de soroc, făcându-şi cruce,

Porni cu mulţi curteni spre a i-o aduce 720 Lui Valter cu alai, cu falâ mare Şi cu băiatu-alăturea călare.

Gătită ca de nuntă era ea Fecioara, cu noian de pierte rare, Iar frate-său – ce şapte ani avea – 725 Purta şi el podoabe... lucru mare.

Şi cu alai măreţ de sărbătoare,

Zi după zi bat şleauri şi cărări, Către Saluce drumeţind călări.

Explicit pars quarta.

Sequitur quinta pars.

Pe crai în vremea asta iar îl scurmă 730 Hainul gând s-oncerce pe soţie,. Punând-o la canonul de pe urmă Ca să sencredinţeze şi să ştie Că i-a rămas la fel de răbdurie;

Şi în auzul lumii, într-o zi,

735 Cu vorbele acestea se răsti:

«M-am bucurat, ce-i drept, cu prisosinţă Că te-am avut nevastă, căci mi-ai fost Ascultătoare tu şi de credinţă,

Deşi calică şi din sânge prost;

740 Dar astăzi văd că-şi află adăpost Tot sub coroană, de socot eu bine,

Robirea şi jertfirile de sine.

Eu nu sunt slobod nici cât un plugar; Supuşii mă silesc să mă însor 745 Cu alta şi cârtesc într-una. Iar,

Ca să-i împace, marele păstor Din Roma se supune vrerii lor.

/

Mă pun chezaş c-aşa-i; vorbind pe fată, Azi-mâine vinencoace noua soaţă.

750 Fii inimoasă, lasă-i locul iute,

Iar zestrea ce-aduseşi la curtea mea îngădui îndărăt s-o iei; tu du-te La casa lui tătâne-tău – zicea.

Noroc în toate n-are nimenea;

755 Şi apără cu pavăza răbdării

Lovirea soartei sau a întâmplării.»

Ea îi întoarse vorbele supusă:

«O, doamne, ştiu şi pururea ştiut Că între strălucirea ta nespusă 760 Şi slinul meu alăturare nu-i îngăduit să facă nimănui.

Nicicând nu m-am crezut cu vrednicie Nici slujnică să-ţi fiu, necum soţie.

Şi-n casa-n care doamnă m-ai făcut 765 (Chezaş îl iau şi martor pe Isus)

Eu fumuri de crăiasă n-am avut.

De mint să m-aline Cel de Sus,

Ci ca o roabă ţie m-am supus Şi-ţi voi rămâne astfel viaţa toată 770 Decât oricine-n lume mai plecată.

Iar pentru anii mulţi de când trăiesc, Din mila ta, un trai de slavă plin. Nevrednica de mine mulţumesc Preasfântului şi ţie şi mă-nchin 775 Să-ţi răsplătească Dumnezeu. Amin. Mă-ntorc la tatăl meu cu voie bună Şi ne vom face veacul împreună.

Unde crescui de mică vreau vădană Să vieţuiec atât cât fi-voi vie,

Cu trup şi suflet fără de prihană;

De vreme ce ţi-am dat a mea fetie, îţi voi păzi şi cinstea de soţie.

Ferească Cel de Sus ca o femeie De crai ca tine alt hărţfoat să-şi ieie.

785 Să-ţi dea Cel Sfânt belşugul şi noroc»! Şi traiul bun cu noua ta aleasă!

Eu am să-i las miresei tale locul Unde-nvăţai huzurul, bucuroasă, ;

Căci dacă tu voi eşti să plec din casă,

790 Tu ce mi-ai fost şi domn şi avuţie,

Mă duc de-aicea când ţi-o place ţie.

Dar pentru că îmi dărui zestrea câtă Adusu-ţi-am atunci, ţin minte bine Că doar o haină proastă şi urâtă 795 Pe care n-o găsesc avui cu mine..

O, doamne! Ce priviri, ce vorbe-al ine Mi se păruse că mi-ai dăruit În ziua ceea când ne-am însoţit.

Întemeiat zicala glăsuâeşte 800 (Eu una barem văd cu-adevărat): Că dragostea cu timpul asfinţeşte. Dar tu, stăpâne, fii încredinţat, Măcar şi moarte dac-ar fi să pat, Că tot nu-mi pare rău că pe vecie 805 Eu inima ţi-am dăruit-o ţie.

Ştii bine cum ai pus să mă despoaie De ce purtam la bietul meu părinte Şi m-ai milostivit cu mândre straie...

’ Credinţă ţi-am adus, atât ţin minte,

810 Şi nevinovăţia mea cuminte;

Azi îţi întorc veşmintul înapoi Şi veriga logodnei dintre noi.

Scumpeturi, scule, toate pin’ la una Le-oi rândui la tine în ietac;

Cu mina goală am venit, cu mina Tot goală merg acasă. Am să fac De bunăvoie tot ce ţi-r pe plac,

Dar trag nădejde eu că n-ai de gând Fără cămaşă să mă vezi plecând.

820 Căci nu poţi face fapt mai necinstit Decât s-arăţi la toţi pe unde trec,

Gol, pântecul ce prunci ţi-a zămislit... La mila ta mă rog şi mă aplec Să nu mă laşi ca viermele să plec.

825 Nevrednică de sunt, tu nu uita, Stăpâne, că fusei perechea ta.

Îţi cer, ’ în schimb, pe floarea mea de fată Ce mi-ai luat şi n-ai cum să mi-o dai,

830 Atâta îndurare şi răsplată:

O ie cum purtam cândvă, un strai Ca să-i acopăr pântecul încai Vădanei tale; apoi pas la drum Căci nu vreau să te supăr nicidecum.»

835 «Cămaşa – zise craiul – de pe tine Ţi-o las, a ta să fie...» Dar să-ngâne Aceste vorbe tare greu îi vine Şi pleacă neputând a mai rămâne De milă ce-i. Ea, fără să amine, Desculţă şi-n cămaşă s-a lăsat 840 în faţa tuturor şi s-a-ndrumat

Spre casa lui Ianicul. Înşiraţi Pe drum plângeau supuşii după ea,

Ci ea, cu ochii pururea uscaţi,

Păşea tăcând şi nu se văicărea.

845 Iar taică-său, aflând ce se-ntâmpla, îşi blastămă amarnic ceasul când Văzu lumina zilei pe pământ.

Căci bietul moş privise el cu teamă Şi bănuieli această-mpreunare 850 Şi se (gândea de mult, de bună seanţa, Că după ce şi-o face cheful, n-are Să-i placă domnitorului că are

Nevastă dintr-o stirpe-aşa de joasa Şi-o s-o alunge repede acasă.

EI s-a grăbit să-i iasă înainte,

Căci auzea prin oameni că se-ntoarce, Şi-n vechile şi proastele-i veşminte Acoperind-o, lacrimi grele stoarce;

Dar n-a putut în ele s-o îmbrace,

Căci se născuse vechea ţesătură în anii de la nuntă câţi trecură.

Şi iac-aşa, cu bietul ei părinte Trăieşte soaţa cea mai răbdătoare;

Şi nici pe faţa sa, nici prin cuvinte Ea nu arată semn de-ndurerare Nici între oameni, nici când martori n-are, Încât ţi se părea că a uitat Ce trai slăvit trăise altădat'.

Şi nu-i mirare, căci, şi când domnea Păstrase-n suflet multă umilinţă; Mâncări alese dânsa nu râvnea,

De proslăvire n-avea trebuinţă,

Ci se purta mereu ca o fiinţă Cinstită, nefăloasă, răbdătoare,

Supusă către soţ şi iubitoare.

Îl dau pe Iov părinţii bogoslovi (Căci ei când vor să scrie ştiu să scrie Prea-minunate pilde despre iovi)

Drept pildă de răbdare... Dar să fie Vreo fire de bărbat mai răbdurie Decât femeia? Şi mai de credinţă?

O fi... Da' eu, eu unul n-am ştiinţă.

Pars sexta.

Se-apropiase ducă din Panica, Iar vestea peste ţară s-a lăţit;

Şi cei bătrâni, şi cei doar atâtica

Aflaseră că vine însoţit De doamnă nouă, cu alai, slăvit, Cum nu se pomeneşte mai presus Prin părţile Lombardei de-Apus.

890 Ci pin' s-ajungă milostiva ducă, Crai-Valter a trimis în goana mare Un crainic la Grizilda s-o aducă; Iar ea, ferice şi ascultătoare Şi-n cuget fără pic de supărare,

895 S-a-nfăţişat şi s-a-nchinat cuminte, Căzându-i în genunche dinainte.

«Grizildo – zise – vreau neapărat Ca pe domniţa ce-mi va fi soţie S-o găzduim de mine în palat 900 Cu câtă cinste şi ţeremonie

Putem să-i dăm aici. Şi vreau să fie Slujit tot omul care o-nsoţeşte,

Cât pot, după obraz şi cin, domneşte.

Dar teamă mi-i că n-am femei în stare 905 Să puie prin cămări orânduială
Aşa cum vreau; poftire-aş prin urmare Sa vezi tu însăşi de chiverniseală;
Doar mă cunoşti de mult şi cu migală; Măcar că straiul slut şi rupt îl ai,
910 Lucrarea asta poţi s-o faci încai.»
«Nu numai, doamne, că voi fi ferice Să fac ce-mi ceri, dar încă mai râvnesc Mereu să-ţi intru-n voie – astfel zice Răspunsul ei – şi n-am să şovăiesc.
915 Şi bun şi rău de-o fi să pătimesc,
Nici gândul meu, nici dragostea din mine în veci nu le-oi abate de la tine.»
A'prins apoi să rânduie prin casă Pat, masă, aşternut, la locul lor,
920 Muncind din răsputeri sârguincioasă 366
Şi îmbiind şi ceata slugilor Să mături, să scuture de zor;
Iar ea, din toate cea mai silitoare, Găti-n ietace şi-n odaia mare.
925 Sosi şi ducă pe la ceasul trei
Cu-acei coconi de neam domnesc alături, Şi s-a mbulzit norodul către ei Să preţuie alaiul de scumpeturi.
Iar necuminţii nu s-au dat în lături 930 A spune cum că Valter n-a fost prost Schimbând nevasta, şi c-aşa-i cu rost.
Căci fata le păruse tuturor Mai mândră ca Grizilda, mai în floare,
Şi că fiind din os de domnitor 935 Va fi de rod mai gingaş roditoare;
Iar frate-său era la-nfăţişare Aşa frumos, că toţi s-au desfătat Văzându-i, şi pe crai l-au lăudat.
Autorul
Prostime, duh zurbav şi nestatornic, 940 Necugetat şi schimbător ca vântul,
De preschimbări şi zarve pururi dornic! Asemeni lunii creşti şi scazi de-a rândul; Un ori măcar nu-ţi preţuie cuvântul; Strâmb judeci şi credinţa ta nu ţine;
945 Smintit e-acela ce se-nerede-n tine!

☆

Aşa grăiau cuminţii din cetate În timp ce gloata se zgâia hulpavă, Ferice doar de-atâta noutate Că altei doamne va să-i deie slavă. 950 Dar despre astea nu mai Iac zăbavă Ci la Grizilda, unde rămăsei, Mă-ntorc să vă mai spui şi de-ale ei. 367

Se istovea Grizilda-n chip şi fel Să rânduie ospăţul strălucit 955 Şi ruşinată nu era de fel

De straiul ei cam rupt şi ponosit.

Apoi la porţi voioasă a fugit Cu lumea, să se-nchine la crăiasă,

Şi iai s-a înturnat la trebi în casă.

960 Pofti zâmbind pe oaspeţi, şi-ntr-atât De potrivit cu treapta lor, că nime Nu i-a găsit cusuri cât de cât;

Ci se-ntreba străina boierime;

Au cine-i cea cu strai ca din prostime 965 Care-i ştia primi aşa de bine?

Şi laude i-au dat cum-se cuvine.

Iar ea într-una nu mai contenea A lăuda domniţa şi băiatul Aşa de inimos, de nimenea 970 S-o-ntreacă nu putea cu lăudatul, în urmă, când s-a îndrumat tot natul La praznic, Valter i-a făcut chemare Grizildei, ce slujea-n odaia mare.

«Grizildo – zise el în j oacă parcă – 975 Îţi place soaţa mea? E mândră fată?»

«Nemăsurat, stăpâne-al meu, şi chiar că Obraz mai mândru n-am văzut vreodată... Să-i dea Preasfântul viaţă-mbelşugată Şi-mi pui nădejdea-n El să-ţi facă parte 980 De desfătări şi ţie pân’ la moarte.

Atâta te vestesc şi cer fierbinte: Să nu-i faci viaţa grea şi chinuită Cum ai făcut-o altora-nainte;

Căci ea a fost crescută şi-ngrijită 985 Mai gingaş, şi socot că nu-i croită Să rabde nenorocul cu dârzie,

Cum rabdă cei crescuţi în calicie.» 368

Văzând-o Valter cât de multe-hdură ’ 990 (Deşi atât venin să bea i-a dăt),

Cu chip senin şi-n suflet fără ură, Neşovăind, ca zidul,

niciodat’

Şi vieţuind mereu un trai curat,

H S-a-nduplecat în sinea sa să fie Milos cu credincioasa lui soţie.

995 «De-acu ajunge, doamna mea – i-a spus Nici griji să nu-ţi mai faci, nici supărare, Căci eu statornicia ţi-am supus La încercări cum n-au tras mai amare Vreodată soaţă de boier cu stare 1000 Nici de sărman. Acuma-s luminat!»

Şi-a sărutat-o lung şi apăsat.

Ea de mirare cade-n nesimţire Şi nici nu mai aude ce i-a zis;

Apoi încet-încet îşi vine-n fire 1005 De pare că tresare dintr-un vis. «Grizildă, jur pe Cel Ce S-a ucis Pe cruce pentru noi că numai tu Mi-ai fost şh-mi fi-vei doamnă, alta nu!

Şi iată-ţi fata, care de soţie 1010 Credeai că vreau s-o iau, iar pe băiat jf De mult l-am hărăzit să-mi fie: în pântecele tău i-au fost purtat;

În taină la Bolonia au stat;

1 Ia-i îndărăt şi şpune oricui vrei 1015 Că n-ai pierdut niciunul dintre ei.

Iar celor ce-au vorbit altcum de mine Le dau de ştire că făcui aşa Precum făcui, nu din porniri haine Ci spre a-ţi dovedi şi încerca I 1020 Virtuţile de soaţă; şi nici ca

Să gâtui pruncii, ci spre a-i ascunde Până ce-n cuget ţi-am putut pătrunde.»

1 Comanda nr. 1044

369

Ea auzind acestea iar leşină De-amară bucurie... Se trezeşte 1025 Şi-i cheamă pe. Copii la ea să vină

Şi-i ţine-n braţe strâns, şi-i drăgăleşte, Plângând că toată lumea se topeşte De mila ei, şi creştetul li-i scaldă Cu lacrimă amarnică şi caldă.

1030 Vai, jale ce-ţi era s-o vezi cum pică Fără puteri, şi s-o auzi ce spune! «Pentru copii – atât putu să zică —

Îţi mulţumesc din inimă, stăpâne!

Chiar dacă astăzi steaua mea apune, 1035 Nu-mi pasă şi de moarte nu mi-e silă, Căci dragoste mi-ai arătat şi milă.

O, scumpii, junii, feţii mei frumoşi, Eu am crezut, nevolnica de mine,

Că viermii hâzi şi câinii sângeroşi 1040 Mâncatu-v-au; dar Cel din slăvi senine Şi tatăl vostru, voitor de bine,

V-au apărat cu dragoste...» Şi-ndată S-a prăvălit pe lespezi leşinată.

Iar în leşinul ei aşa de tare 1045 Odraslele la sân şi le strângea

Incit cu greu şi multă-ndemânare Le-au tras pe amândouă de la ea. Vai, ce şiroi de lacrimi le curgea Acelor ce vedeau ce se petrece: 1050 Şi-abia-abia răbdară să nu plece.

O-mbărbătează Valter, o alină,

Iar dânsa-şi vine-n fire buimăcită; Toţi primprejur o-mbie, i se-nchină Pin’ ce din nou o văd dezmeticită. 1055 Şi-atât vrea el s-o ştie mulţumită, Că ţi-e drag să vezi ce voie bună Simt ei acum că-s iarăşi împreună.

Văzând aşa, au dus-o-ntr-un ietac Şi i-au făcut cocoanele ruga re 1060 Să-şi lepede veşmântul cel sărac;

Şi-n mantie de aur sclipitoare Cu o corună numai pietre rare Au însoţit-o înapoi pe ea Şi toţi o au cinstit cum se cerea.

1065 Aşa s-a răzbunat în veselie Tristeţea astei zile;

obştea toată S-a străduit tot într-un chef s-o ţie Pân’ se ivi pe ceruri stea curată;

Căci le părea cu mult mai minunată 1070 Această sărbătoare tuturor Decât fusese însăşi nunta lor.

Şir lung dfe ani, şir lung şi-mbelşugat Au viefuit în tihnă cei doi soţi;

I-au dat domniţei ginere bogat —

1075 Un crai din. Cei mai mândri, de-i socoţi Pe craii talieni de-atunci pe toţi;

Iar pe Ianicul, ’Valter l-a hrănit La curte până când s-a pristăvit.

Când craiul a taurit, domni moşia 1080 Feciorursău, în pace şi ferice;

Şi i-a priit şi lui căsătoria Dar n-a mai căutat femeii price.

Hei, astăzi omenirea, orice-aţi zice,

S-a mai muiat, pe-atunci era ca fierul... 1085 Da’ să vedeţi ce spune condeierul:

N-am scris povestea asta pentru ca să rabde ca Grizilda orice soaţă,

Căci n-ar putea, măcar de-ar încerca. Ci pilda ei pe noi pe toţi ne-nvaţă 1090 Că omul, oricât rău ar fi să paţă,

Să nu se lase: pentru asta scrie Petrarca măiestrită istorie.

Păi dacă poate să îndure-atâte O soaţă unui om, şi mai vârtos 1095 Cuvine-se-a primire toate câte Ni le trimite El! căci Cel Milos E-n drept a-l ispiti pe păcătos;

Aşa cum la scrisoare Iacov spune:

Că El ne-ncearcă doar, nu ne răpune.

1100 Da, spre a ne căli virtutea, El îngăduie adesea ca urgia Să biciuie în noi în chip şi fel;

Iar nu spre a ne dovedi tăria Căci ne cunoaşte El bicisnicia; 1105 Spre bine ni-i cereasca îndrumare: Trăiţi dar în virtute şi-n răbdare.

O vorbă doar, jupânilor, şi-nchei: îh vremea noastră far cine găseşte Două Grizilde într-un târg, sau trei;

1110 Căci de le-ai strânge ca pe ea în cleşte, OFicât de

straşnic aurul luceşte,

Sunt ca un ban cu multă acioaie Şi mai curând se frâng decât se-ndoaie.

Şi-n dragul târgoveţei de la Bath 1115 (Păzi-o-ar Milostivul sănătoasă

Cu toţi ai săi – altcum ar fi păcat —) Am să vă cânt cu inima voioasă O stihuire care-o cred hazoasă;

De lucruri aspre am vorbit destul!... 1120 Ian ascultaţi cum zise cântecul.

ÎNCHINAREA LUI CHAUCER LA POVESTIREA DIACULUI

Grizilda-i moartă, multa ei răbdare Cu ea alături zace îngropată;

Şi iaca strig aici în adunare;

Să n-o încerce soţul niciodată 1125 Pe soaţă ca pe dânsa; căci oricine Cutează, neizbândă va să pată.

O, doamne mândre şi-nţelepte tare, Să nu vă puneţi gurilor lăcată Şi nici nu prilej îţi a vă căinare 1130 Diecii în vreo basnă minunată

Ca-n cea ce-o auziră̆ţi de la mine, Altmintrelea Şişvaş vă papă-ndată.

La fel ca Echo cel cu gura mare, Plătiţi răspunsul ce-l aveţi de plată, 1135 Şi nu vă tot jertfiţi neştiutoare Ci cârma apucaţi-o-n palma toată! Povaţa asta-ntipăriţi-o bine Căci spre folosul tuturor e dată.

Voinico, tu să stai în apărare, 1140 Căci, eşti cât o cămilă de-ncălată Şi nu-l răbda pe soţ a te-njurare; Tu, pirpirio, nefiind bărbată, Cumplită fii ca tigru-ntre jivine Şi turuie-i ca moara cea stricată.

/

1145 Nu-l teme, nici nu-i face închinare Căci chiar şi za de poartă ferecată, Săgeata limbii tale-nţepătoare Şi-n piept, şi-n gură poate să-i străbată. Fă-l zuliar pe soţ, să-l vezi cum vine 1150 Ca prepeliţa-n ierburi tupilată.

Frumoasă dacă eşti la-nfăţişare Arată-ţi nurii, straiul ţi-l arată;

De eşti boccie, fii risipitoare,

Fă-ţi prieteni mulţi, fii neastâmpărată ţ 1155 Ca frunza care-n plop abia se ţine Şi lasă-l să se roadă, să se zbată...

POVESTIREA NEGUŢĂTORULUI

PRECUVÂNTARE

LA POVESTIREA NEGUŢĂTORULUI

Aht, jale, plâns, belea şi neajuns Cunoscu-le de-ajuns şi prea de-ajuns – Grăi Neguţătorul – şi la fel Ştiu că le ştie orice-nsurăţel;

5 La mine barem asta-i boală veche Căci am nevastă rea fără pereche;

De s-ar lua la harţă şi c-un drac,

Mă pot jura că-i vine ea de hac...

Ce hâchiţi are dumneaei mai rele?

10 I-afurisită, bre, în toate cele!

Şi e grozavă neasemănare Intre-a Grizildei vajnică răbdare Şi cum. Mă surchiudeşte ea pe mine. De-ar fi să scăp, aşa să am eu bine 15 C-a doua oară n-aş mai cade-n laţ...

Rău trai trăim noi ăştia-nsuraţi;

Nu mint, pe sfântul Toma de la Ind! Să-ncerce ăi de bănuie că mint Şi cei mai mulţi păţi-vor ce pat eu;

20 Nu spun că toţi, ferească Dumnezeu!

Of, of, jupân Hangiu şi prieteni buni, Nu-s cununat decât de două luni,

Dar cred că nu-i pe lume om becher, Chiar de-i înfigi în inimă jungher,

25 Mai priceput să deie glas durerii Decât îs eu din pricina muierii Şi-a răutăţii ei!» – Hangiul: «E, Trăi-te-ar Domnul, Negustorule,

De ştii atâtea despre căsnicii,

30 H-ai, spune-ne şi nouă din ce ştii!»

«Da, bucuros; dar multa mea durere Prea crincehă-i, şi-oi ţine-o sub tăcere...»

DE AICEA ÎNCEPE POVESTIREA NEGUŢĂTORULUI

Pe vremuri în Lombardia via Un cinsteş cavaler la Pavia,

Şi-n târgul său custă ca un boier;

Bătea spre ani şaizeci, şi tot becher;

5 Se-ndestula din trupuri de muiere De ori de câte ori avea plăcere Aşa cum fac mirenii prostovani...

Dar împlinind el şasezeci de ani,

Nu ştiu – cuprins fiind de pocăinţă 10 Sau prea matuf – simţi o trebuinţă Şi un asemeni dor să se însoare,

Că zi şi noapte dânsul, frăţioare,

1 Se daîn vânt să-şi caute femeie Şi se ruga de Dumnezeu să-i deie 15 Şi lui o dată prea fericea viaţă Pe care-o duce soţul lângă soaţă,

Şi gâtul să şi-l vâre-n sfântul ham Pus Evei de Iahveh şi lui Adam.

«Nu-i trai – zicea acum – mai scump să-mi fiell 20 Căci blinda şi curata căsnicie Pământul îl preface-n rai şi cer!»

Aşa spunea mintosul cavaler.

Da! Martor mi-e Puternicul Judeţ Că-nsurătoarea-i lucru prea măreţ; p5 Şi mai ales când mirele-i baccea,

Nevasta-i giuvaerul său – iar ea Se cade-a fire junâ şi frumoasă Spre a-şi agonisi moşteni în casă Trăind în dezmierdări şi bucurie,

0 în vreme ce holteii zic «vai mie»

Atuncea când le face-amărăciune Iubirea, care-i doar deşertăciune

Copilărească... Da, aşa s-ar cere,

Să pătimeşti adesea, tu bechere!

35 Căci se vădeşte fără de temei Tot, tot ce pare frăinie la holtei;
Ei dpe precum o pasăre sau vită Viaţă de nimica stăvilită,
Pe câtă vreme omul însurat 40 Acasă huzureşte cumpătat încovoiat sub jugul căsniciei;
Şi plin, pe drept cuvânt, de bucurie-i...
Decât nevasta cine este oare Mai grijulivă şi ascultătoare?
45 Au cine stă alături de bărbat La bine şi la rău, nepregetat?
Nimic de soţ pe soaţă n-o desparte, Slujindu-l chiar şi bonav pin' la moarte;
Şi totuşi Teofrast şi alţii zic 50 Altmintrelea prin cărţi... Da' nu-i nimic,
Că Teofrast minţeşte cui ce-i pasă?
El spune: «E mai ieftin pentru casă Şi pentru punga ta să nu te-nsori;
O slugă dreaptă e de multe ori 55 Mai strânsă-n cheltuieli decât e soaţa;
Ea cere partea-n două toată viaţa.
Iar dacă pici bolnav atuncea, zău,
Un prieten sau un bun argat al tău Mai bine ca nevasta te-ngrijeşte,
60 Căci dânsa doar avutul ţi-l pândeşte...
Iar dacă-ţi iei muiere-n aşternut,
Uşor de tot te poţi trezi cornut.»
Aşa a scris, ba încă şi mai greu A ocărât-o, bată-l Dumnezeu!
65 Ci voi să-l daţi la ciori pe flecăreţ Şi pe cuvântul meu să puneţi preţ...
Soţia este darul Celui Sfânt;
Ce alte daruri sunt pe-acest parnint.
Ca bani, moşie, vite şi islaz 70 Norocul ni le dăruie, şi azi
Le stăpâneşti, iar mine s-au topit;
Dar nu greşesc de-oi spune răzvedit Că tot nevasta

dăinuie din toate Mai multă vreme... Chiar prea multă, poate... 75 Căci taina nunţii este lucru sfânt.

După părerea mea holteii sunt Ca şi pierduţi, trăind mereu stingheri —

Vorbesc despre mirenii cei becheri —

Şi iată pentru ce (gogoşi nu spui):

Cel Sfânt a dat femeia omului Să-i fie reazăm lui Adam când El Văzutu-l-a goluţ şi singurel;

Atunci a zis în marea-l bunătate:

«Ia hai să-ţi facem Noi, Adame, frate,

Un semen, bre, cu care tu pute-veî Să te ajuţi...» Şi dete viaţă Evei Vedeţi de-aici că pentru om muierea E sprijinul şi raiul şi plăcerea;'

Atâta-i de supusă şi de bună Incit li-i dulce traiul împreună.

Un singur trup îs, şi-ntr-un trup, cred eu O inimă-i, la bine şi la greu.

Ah, Precisto, ce bine-i cu soţie!

Când omul e-nsurat cum să mai fie Şi necăjit?! Eu nu ştiu, zău!... Ehei, Fericea care plouă peste ei Nu-i grai s-o spună, minte s-o gândească. Ea pe sărac l-ajută să trudească,

Nu-i risipeşte-un ban, agoniseşte,

Ce-i place lui şi dânşii îi prieşte,

Nu strigă *hăis,* când soţul spune cea,

El zice «Fă!» – «Făcui,» răspunde ea.

O, dulce rânduială, căsnicie!

Izvor de bucurii şi curăţie,

O lume-ntreagă laude ţi-aduce!

Şi omul cel de omenie, cruce Să-şi facă în genunchi întreaga viaţă Că Dumnezeu l-a miluit c-o soaţă;

Pe când holteiul ceară-l Celui Sfânt Tovarăşă să-i deie pe pământ...

De vrei să-ţi faci veleatul fără teamă Fă cum te-nvaţă dânsa şi se cheamă,

Cred eu, că nu mai poţi să rătăceşti,

Ci îndrăzneţ cu fruntea sus păşeşti,

Aşa-i de credincioasă şi-nţeleapta;
Tu dacă vrei să umbli cale dreaptă Ascultă totdeauna vorba soaţii..
Chiar Iacov, ne arată învăţaţii,
Urmând al mamei lui cuminte sfat Pielea de ied la gât şi-a înnodat Şi lauda tatân-su dobândit-a...
La fel se povesteşte de Iudita Cum ocroti poporul Domnului Şi l-a ucis în timpul somnului 125 Pe Holofern... Nabal a fost scăpat Cu viaţă de Abigail, prin sfat De soaţă credincioasă... Şi la fel Estera-l izbăvi pe Israel Şi tot aşa, prin buna-i îndrumare,
130 Fu Mardocheu săltat la cinste mare De Ahaşver... Seneca, el, a spus: «Nevasta cea umilă-i mai presus Ca orişice.» Iar Caton: «Cum voieşte, Aşa să faci, căci dânsa porunceşte.»
135 Cu toate astea se supune ţie
Şi-ţi priveghează în gospodărie;
Pe drept cuvânt se tânguie' keel Bolnav şi fără soaţă lângă el; Iubeşte-ţi-o, de vrei să fii mintos,
140 Cum şi-a iubit biserica H ristos;
De ţii la tine, şi la soaţă ţine,
Căci nimărui nu-i căşună pe sine Ci se iubeşte însuşi – drept aceea Nu te-ndrăgeşti de nu-ţi iubeşti femeia. 145 Oricât ar şugui câte-un nebun,
Tot cununia este drumul bun;
Uniţi, pe soţi nu-i bântuie năpasta Şi-i ocrotită mai ales nevasta.
Aşa fiind, Ianuarie al nost'
150 În anii săi moşnegi găsi cu rost Să guste viaţa lină şi plăcerea La sânul căsniciei dulci ca mierea.
El pe prieteni deci i-a fost chemând Ca să le-aiate ce şi-a pus în gând,
155 Apoi rosti cu chipul adumbrit:
«O, fraţilor ai mei, am cărunţit;
Cu un picior în groapă sunt şi vreu Să mâi sjpjesc şi sufletului meu;
Dezmăţ Tăcui din trupu-mi, însă ştiu,

160 Har Domnului, că nu e prea târziu;
Drept pentru ce, doresc să intru-n rjnd Cu oamenii, degrabă şi curând,
Alături de o tânără nurlie...
Să vă' gătiţi, vă rog, de cununie 165 Azi-mâne, căci zăbavă-nu voiesc;
Iar eu la rândul meu am să zoresc Să-mi cat mireasă... A, ba nu, mai bine Voi, pentru că sunteţi mai mulţi ca mine, Ar trebui să mi-o aflaţi pe cea 170 Cu care va să schimb veriga mea.
Dar ţineţi bine minte, fraţilor,
Nici mort cu cotoroanţă nu mă-nsor!
De douăzeci de ani o voi, şi pace; Vinaţul vechi Şi carnea nouă-mi place. 175 Decât bătrâna vacă – zise el —
Mai bun ia gust e fragedul viţel.
Să n-aivă ani mai mylţi decât treizeci C-atunci e vrej uscat şi paie seci;
Şi unde pui c-asemeni băbătii 180 Ştiu fel şi fel de fel de viclenii Şi-atâta să te cicăle le place,
Că niciodată n-ai cu ele pace.
Dascăli mai mulţi fac minţi mai subţiate; Şcolită mult, femeia-i jumătate 185 De cărturar... Dar creşti o tinerică Precum frământi o ceară căldicică.
Pe scurt, taman din pricina aceasta N-am chef să-mi fie vârstnică nevasta; Căci de-aş păţi asemeni poznă mare,
190 Să-mi iau pereche nedezmierdătoare, Atunci aş preaciirvi prin altă parte,
De m-ar căzni satana după moarte.
Şi nici urmaşi n-aş face... Dar mai bine Să ospăteze haitele din mine 195 Decât să las a noastră moştenire La venetici; aşa vă dau de ştire!
Nu spun prăpăstii, ştiu eu pentru ce E bine să te-nsori; mai ştiu, ehe,
Că foarte mulţi vorbesc de căsnicie,
200 Măcar că nu cunosc nici câte ştie
De rostu-i pajul meu... Acel ce-n hăţ Nu-şi poate ţine gustul de dezmăţ,

De-o soaţă cucerită să se lege Ca să-şi prăsească feţii după lege,
2©5 Şi întru slava Celui bun şi tare,
Nu numai pentru dragoste şi-amoare,
Şi spre a se ferire de curvie,
Plătind cinstit ştiuta datorie;
Şi, iar ca să s-ajute înde ei 210 La greu, ca sora cu frăţânul ei
Trăind cucernic.:. Însă eu, eu nu-s, Prieteni, ca acei de care-am spus...
Cutez, har Doamne, a mă lăudare Că zdravăn mă simţesc în mădulare 215 Şi că destoinic sunt a face tot
Precum se cere... doar mă ştiu ce pot.
Ca pomul sunt, măcar, că-s alb la coamă, Care-nfloreşte-ntâi şi-apoi dă poamă. Uscat au mort e înfloritul măr?
220 Eu nu mă simt cărunt decât la păr,
La trup îs verde, inima mi-e verde Ca dafinul ce vlaga nu şi-o pierde! Şi-acum că auziră̆ţi gândul meu Primiţi, vă rog, a face precum vreu.»
225 I-au spus pe urmă care mai de care Istorii vechi despre însurătoare:
Au zis câţiva că-i bine să te-nsori,
Câţiva că nu, aşa cum deseori Se cam întâmplă – ce mai vorbă lungă – 230 Prietenii-n păreri să nu s-ajungâ.
Ba doi din ei, Placebo şi Justin,
S-au şi ciorovăitără puţin —
Aşa-i chema pe nume... «Frăţioare —
I-a cuvântat Placebo lui Ianuare —
235 Tu n-aveai trebuinţă şi nici zor Să-ţi cauţi printre noi îndrumător! Fărădecât aşa cuminte eşti Că-n marea-ţi chibzuinţă te sileşti A ţine seama şi de bunul sfat 240 Pe care lumii Solomon l-a dat;
Acel îndemn cam astfel ne învaţă:
„Nu se căieşte cel ce ia povaţă.”
Deşi el asta zice, iaca eu,
Iubite frate şi stăpâne-al meu,
245 Cred, zău, că a. Mai bună îndrumare Şi-o dă el

însuşi sie fiecare!

Primeşte dară gândul meu cel prost,

Căci toată viaţa tot curtean am fost; Nevrednic sunt, dar martor Dumnezeu 250 Că-n jilţ înalt şezut-am tot mereu Lângă stăpâni de teapă luminată;

Şi, adevăr grăiesc, eu niciodată Nu le-am întors cuvântul; doar ştiu bine Că-i mai'cu cap stăpânul decât mine;

255 Ce spune el socot că-i drept şi bun

Şi tot la fel, sau cam pe-aproape spun. Căci sfetnicul acela-i nătărău Care slujind pe domnitorul său îşi face-nchipuiri că mintea lui 260 E mai cu moţ decât a craiului.

Nu, credeţi-mă, domnii nu sunt proşti; Chiar tu vădit-ai azi sub ochii noşti Atâta har în vorbe, şi dreptate,

Că pot să jur că-s toate-adevărate 265 Câte le-ai spus. Şi dau încredinţare Că nu e ins în târgul ăsta mare Şi nici în ţara-ntreagă mai sfătos.

Bogat prinos adus-ai lui H ristos!

E semn de vrednicie-ntr-adevăr 270 Când se îndeamnă omul sur la păr Să-şi ia nevastă junǎ... Zău c-aşa-i! împodobită inimă mai ai! însoară-te aşa precum îţi place Şi eu socot că-i bine cum vei face.»

275 Justin ce ascultase liniştit Către Placebo astfel a grăit:

«Ţi-ai încheiat voroava, frăţioare, Dă-mi, dar, acu şi mie ascultare:

Seneca ăl mintos a spus odată 280 Că omul trebui bine să socoată Cui dă moşia lui şi-agoniseala —

Şi dacă noi ne facem socoteala în ce mini punem bruma de avere,

A chibzui cu mult mai mult se cere 285 Cui îi dăm trupul; apăi joacă-i asta, Să-ţi iei aşa cu ochii-nchişi nevasta? Aşa vă-ndemn şi iar vă-ndemn mereu... Vezi, iscodeşte – iaca sfatul meu – De-i cumpătată sau e băutoare,

290 De e trufaşă ori cicălitoare,

Bogată sau calică; dacă-i caţă, Risipitoare de-i sau

certăreaţă.
Măcar că soaţe fără greş în toate Pe lume nimeni a găsi nu poate,
Aşa cum jinduieşte orişicine,
Om fie sau jivină, se cuvine Prea-mulţămiţi să fim atunci când ele Au părţi mai multe bune decât rele;
Se cere deci răgaz de cercetare.
Eu, zău, că multe lacrime amare 383
Vărsai pe-ascuns de când îs cu soţia! Slăvească cine-o vrea căsătoria,
Eu ştiu că-i numai grijuri, pungă spartă Şi viaţă grea de bucurii deşartă,
Măcar că megieşii dimprejur Şi mai ales vecinele se jur’
Zicând că rpai statornică din toate A mea e, şi blajină peste poate;
Ci eu, eu ştiu unde mi-i strâmt botforul,. Din partea mea tu fă precum ţi-i dorul. Dar cugetă că eşti în vârstă şi-i Primejdios a pune pirostrii Cu una june şi nurlie încă.
Pe Domnul ce făcu val, cer şi stâncă!: – Chiar ăl mai tinerel din adunare
De-aici, destul de mult de furcă are Să-şi ţie soaţa doar pe seama lui! N-o-ndestula-vei, Crede-mă ce spui,
Nici trei ani buni cu-a trupului plăcere, Căci doamna tare, tare multe cere... Nu-ţi fie, zău, te rog, cu supărare!»
«Ei, mântuişi? răspunse-acel lanuare. Eu pe Seneca şi pe tot ce zici Scuip... Nu dau nicio târnă de urzici Pe ifosele-ţi filosoficeşti;
Inşi mai zglobii la minte decât eşti Au zis că bine fac... Placeb, ce spui?»
«Eu spun că-i un proclet acel ce nu-i De paptea căsniciei, lucru sfânt!»
S-au ridicat, zicând acest cuvânt,
Şi toţi se învoiră ca lanuare Când şi cu cine-o vrea să se însoare.
Tot cugetând la nunta-i, zi de zi, în gândul lui lanuare încolţi Noian de fantazii, ciudate gânduri... în fiecare

noapte, rânduri, rânduri, Gingaşe-ntruchipări i se perindă Prin cap, de parc-ar pune. O oglindă Chiar în buricul târgului şi-n ea,

340 în apa-i lucitoare, ar vedea

Răsfrânt un roi de mândre trecătoare... Aşa păsau prin mintea lui lanuare Domniţele din preajmă... Iară el S-aleagă nu se pricepea de fel;

345 Căci dacă una te scotea'din minţi

Cu nurii, erau altele cuminţi Şi pline într-atât de bunătate,

Că toţi le preţuiau... Erau bogate Vreo câteva dar... n-aveau nume bun... 350 Ci pân' la urmă dânsul – pot să spun Mai mult în şagă – au ales pe una Gonind din minte-i pentru totdeauna Pe celelalte. Singur şi-a ales,

Căci oarbă este dragostea ades;

355 Şi când suia în pat ca să se culce îşi zugrăvea în gând icoana-i dulce, Frumseţea-i, boiul tras ca prin inel Şi anii fragezi, braţul subţirel, înţelepciunea ei şi gingăşia,

360 Purtarea matură şi vrednicia;

Iar când s-a hotărât asupra ei,

A zis că n-o mai schimbă... De, ce vrei Doar singur culesese şi-i părea Că mintea celorlalţi este mai rea,

365 Mai proastă ca a lui, şi prin urmare Greşit să-l dovedească nu-s în stare...

Curând pe-ai săi prieteni i-a chemat Şi un hatâr să-i facă i-a rugat:

Să vie lângă dânsul repejor 370 Că le luase grija tuturor,

Scutindu-i să mai caute mireasă Şi singur el găsindu-şi doamnă-n casă.

Placeb şi cu ceilalţi sosiră-n fugă Şi gazda le făcu dintâi o rugă 375 Ca nimeni împotriva vrerii sale Şi hotărârii lui să nu se scoale:

«Căci planul e plăcut lui Dumnezeu Şi-i temelie pentru sporul meu...»

Le-a spus că este-n târg o fată mare 380 Vestită-n frumuseţe, chiar de n-are Părinţi de teapă-naltă... Ei şi ce-i?

Lui tinereţea şi mândreţea ei
I-s prea de-ajuns, Pe ea o vrea soţie,
Spre a trăi în tihnă şi sfinţie.
385 Şi Dumnului îi dete mulţumită Că nu-i va fi fericea împărţită Cu alţii; mai apoi rugă pe soţi Să-i deie ajutor acuma toţi Zicând că: «Numai astfel pot să fac 390 Ce-am jinduit şi gândul să-mi împac.
Comanda nr. 1044
385
Mă-mpunge-n cuget doar un singur cui, Pe care vouă iacătă vi-l spui.
Am auzit o vorbă din moşnegi Că nu i-s date omului întregi 395 O fericire-n cer şi alta jos;
Cât ne-am feri de pomul păcătos Şi de-ale sale ramuri de ispită,
E-o fericire-aşa desăvârşită în căsnicie, şi atâta bine,
400 Încât mi-e tare frică, vai de mine,
Că bătrâior fiind, voi duce-o viaţă Aşa plăcută şi petrecăreaţă,
Incit muta-voi raiul pe pământ;
Dar preţurile Cerurilor sunt 405 Delunge posturi şi canonul greu,
Şi-atunci vă-htreb: cum fi-voi vrednic eu, Care viez cu soaţa-n desfătare,
De fericirea cea din ceruri, oare? De-ncurcătura asta mănfior.
410 Ce-am de făcut, spuneţi-mi, fraţilor?»
Justin – ce de prostia-i se scârbea – I-a dat pe loc răspuns în zeflemea;
Şi, ca să n-o lungească, n-a chemat în ajutor pe niciun învăţat,
415 Ci zise: «Dac-aista-i baiul tot
Cunoaşte, dar, că Domnul Savaot Se poate-asupra ta milostivi încât până a nu te pristăvi Să poţi să te căieşti c-ai dus o viaţă 420 în care crezi că zbucium nu-i, nici greaţă H alai de el când Dumnezeu i-a dat H arul căinţei celui însurat Mai abitir decât unui becher!

Te sfătui dar, cinstite cavaler,
425 Să tragi nădejde, cugetând că ţie
Chiar soaţa poate purgator să-ţi fie!
Ea-i canon, şi drum spre slăvi cereşti; Şi-atuncea către rai ai să zvâcneşti Mai iute ca săgeata! Nu mă-ndoi 430 Că vei afla în viaţa de apoi Că nu-i atât huzur în căsnicie Pe cât socoţi... Şi nici n-are să fie Atâta-ncât s-ajungi mofluz, de rai De vei lucra cu schepsis ca să ai 435 Folos de doamnă întru cumpătare
Şi n-o s-o giugiuli prea cu înfocare, Ne-mai-păcătuind nici altfel... Iacă Aşa te-nvată mintea mea săracă.
De astea, frate drag, nu-ţi fie frică! — 440 (Dar s-o scurtăm, că doar la o adică Cuvântul târgoveţei de la Bath Pe care nu de mult l-aţi ascultat,
Ne-a limpezit ce-i aia-nsurătoare.) – Te aibă-n pază Domnul, frăţioare!»
445 Aşa grăind, Justin s-a închinat Şi bun-rămas cu toţii şi-au luat... Văzând că altfel nu e chip, au scris Un dichisit uric în care-au zis Că juna Mai, aşa-i spunea fecioarei, 450 Urma să se mărite cu Ianuare Cât s-o putea de iute. Dar socot Că m-aş lungi la vorbă prea de tot De-oi sta s-arăt. Cum el prin legământ O au făcut părtaşe la pământ 455 Şi la averi, sau cum fu ea gătită...
H ei, şi veni şi ziua fericită Când au păşit cei doi către altar La sfânta taină. Popa cu stihar A-ntâmpinat-o şi i-a zis să fie 460 Ca Sara şi Rebeca-n căsnicie Prin cuminţenia şi cinstea ei;
Apoi slujit-a după obicei,
I-a însem» at cu semnul crucii şi Deplin cucernic slujba săvârşi.
465 Nuntiră cu alai şi strălucire
Şi-n capul mesei doamnă lângă mire Au stat în adunare prea aleasă.
De veselie-i plină-ntreaga casă,
De ţiteri şi de cea mai bună hrană 470 Ce s-a găsit în ţara talianâ.
Pe-asemeni harfe scumpe şi organe Nici tu, Orfeu, şi nici

tu, Amfioane, N-aţi înstrunat mai gingaşă cântare.

Un cânt cântau la fiece mâncare 475 Cu foc, cum nici Joab n-a trimbiţat, Nici Teodamas când s-a clătinat Cetatea Tebei... Vin de poamă coarnă Mesenilor chiar Bachus-zeu le toarnă, Şi Venus face zâmbet tuturor,

Căci mirele-i fusese slujitor,

Iar ea voia să-l cerce dacă poate Ca soţ cât a puţut în libertate;

Şi dănţuia c-o faclă-n jurul mesei, în faţa adunării şi-a miresei...

485 Ba mă-ncumet să spun că H imeneu,

Cel care e al căsniciei zeu,

Alt mire-atât de vesel n-a văzut!

Tu, barde Marcian, taci molcom, zut!

Căci nu poţi să le-asemeni veselia 490 Cu-aceea când nunti Filologia

Lângă Mercur, în cântul muzelor!

Eşti prea becisnic scrib şi vorbitor Spre a turna în stihuri nunta asta...

Când omu-i moş, dar tânără nevasta,

4951 I-atâta haz, cât nu se poate scrie; încearcă însuţi şi-ai să vezi, frăţie,

De mint ori nu... La masă Mai şedea Blânduţă, dulce ca o acadea;

Privind-o te sfiai să n-o deochi...

500 Nicicând pe Ahaşverus ochi în ochi Estera nu-l ţinti cu drag mai mare!

Să-i zugrăvesc toţi nurii nu-s în stare,

Dar nu mă-ndur să nu yă spun măcar Că arăta ca zorile-n Florar,

505 Ochioasă foc şi plină de dulceaţă.

Ianuare parcă-ngălbenea la faţă Când o privea... Fierbinte de dorinţe,

Se prinse-n sinea lui s-o amerinţe;

«Nici Paris pe H elena cea frumoasă 510 N-a strâns-o-n braţe cum te-oi strânge, lasă!» Dar însă parcă totuşi se milea Gândindu-se ce chin avea să-i dea La noapte:

«Copiliţă, vai de tine,
Ajute-ţi Domnul să înduri cu bine 515 Fierbintele meu iureş împungaci;
Mă tem că n-ai putea să rabzi! Da’ taci,
Că n-o să-mi pun cu tine mintea toată!
Dă. Doamne să se-ntunece odată Şi fă să ţină noaptea cât o vară...
520 Uf, de-aş vedea nuntaşii că se cară!»
Şi astfel cugetând, şi-a dat silinţă,
Dibaci, păstrându-şi buna-cuviinţă,
Să le cam facă vânt de pe la mese.
Şi fiecare oaspăt înţelese 525 Că-i timp de ducă... Au jucat mesenii,
Au presărat prin casă mirodenii,
Brad plini de voie bună din stacan – Afară de scutarul Dămian,
Care-l slujea la taler pe Ianuare;
530 E3 o-ndrăgea pe Mai atât de tare,
Incit turba de chin simţind că-i vine Să pice de-a-n picioare, să leşine,
Aşa de rău Venera-l pârjolise Cu torţa ei în timp ce dănţuise
535 Acuşi mai multe nu spun de băiat, Decât că-n grabă mare s-a culcat Şi lasu-l să suspine of! şi vai!
Pin’ s-a-ndura de dânsul mândra Mai.
Autorul
Foc buclucaş ce-n pat te înteţeşti!
540 Duşman al casei care o slujeşti!
O, hainit şi prefăcut argat Ca puiul de aspidă-n sân purtat,
Nu ni te scoaţă Dumnezeu în cale!
O, tu Ianuare, beat de-a nunţii tale 545 Plăceri, la Dămian te uită bine,
La pajul tău născut-crescut la tine,
Şi vezi cum ţese-a mişeliei plase;
Dea Domnul să-ţi cunoşti vrăjmaşul casei! Căci nu-i duşman şi pacoste mai rea 550 Decât acel ce-ţi stă

alăturea...

☆

îşi Împlinise crugul sfântul soare Şi-n ţara ceea roată-i de vâlvoare Se cumpănea pe zări; peste pământ Se pogorâ ca un cernit vestmânt 555 Mantila nopţii reci *y-* soroc la care S-a risipit voioasa adifnare,

Cu mulţumiri, din casa mirelui;

Şi fiecare-a mers la curtea lui Unde-a făcut ce-a vrut şi s-a suit 560 în patul său la ceasul cuvenit.

Curând apoi zoritul de Ianuare Grăbitu-s-a să meargă la culcare;

Băut-a ipocras, mied, vin fierbinte Dres bine ca să-l facă mai putinţe,

565 Şi încă multe leacuri fierte-n vin Pe care Ciiir-monahul-Costandân Le-a scris în cartea sa *De Costu-,*

Pe toate pân' la una le bău;

Iar prietenilor buni aşa le-a spus:

570 «Aveţi obraz, de dragul lui Isus,

Măi fraţilor, şi hai plecaţi odată!»

Iar ei făcură-ntocmai de îndată;

Au tras pologul după ce-au băut Un rând, au dus pe Mai la aşternut,

575 De popă patul fu blagoslovit Şi din ietac tot omul a ieşit...

Iar mirele-a coprins-o strâns pe Mai – Nevasta, bucăţica lui de rai...

O giugiuleş. I-o pupă fometos 580 Cu miriştea bărboiului ţepos

Ca pielea câne-peştelui din mare,

Căci dânsul pentru-acea împrejurare Se bărbierise; o zgâria-n obraz Zicându-i: «Sunt silit să-ţi fac năcaz 585 Şi să-ţi aduc grozavnică jignire Aicea pe crivat...» Şi blândul mire Adaose: «Deh, scumpa mea soţie,

Tu ştii că niciun om de meserie Nu poate face lucru bun în pripă;

590 Nici noi nu da-vom gata într-o clipă Lucrarea asta – timpul nu ne coastă,

Că doar ne-am cununat şi-mi eşti nevastă Iar jugul nostru-i binecuvântat Şi ce vom face nu e cu păcat.

595 Cu soaţa lui bărbatul nu greşeşte,

Cum nici în junghiul său nu se răneşte, Căci ne-ndrăgim cu-a legii dezlegare...»

Şi până-n zori a robotit Ianuare.

Atuncea mied cu pâne a gustat,

600 A stat în capul oaselor în pat,

A slobozit un cântecel voios Şi a pupat-o foarte pofticios,

Simţindu-se ca mânzul de zglobiu Şi ca o coţofană guraliu.

605 în timp ce behăia cântând, la gât Guşi lurtgi de pieie-i bâţâiau urât...

Ce-a zis în sine Mai doar Domnul ştie,

Văzându-l în izmene, cu scufie Pe cap şi cu grumazul scofâlcit;

610 Socot că nu i-a prea preţăluit îmbrăţoşarea... «Să mă culc niţel Că pic de somn acuma,» zise el Şi pin' la prânzişor dormi vârtos... Văzând că-i cam târziu, se dete jos 615 De pe crivat I anuare, dar a mai Rămas în casă patru zile Mai,

Aşa cum le prieşte la neveste.

Vezi bine doară că hodina este De trebuinţă celui ce munceşte 620 Om fie, fiară, pasăre sau peşte,

Altmintrelea la treabă nu e trainic...

Autorul

Acu mă-ntorc la Dămian cel cainic Şi de dogoarea dragostei răsfiert, Drept pentru care iac-aşa îl cert 625 Şi-i zic: «O, Dămiene, cap tehui,

Din teapa ta de slugă, ia să-mi spui Cum ai s-arăţi gingaşei Mai acu Aleanul tău? îţi va răspurile „nu!"

Şi te va da de gol dacă-i crâcneşti... 630 Păzească-te puterile cereşti!»

☆

Atât ce-l frige-a Venerei lungoare Pe Dămian, că-i gata să-l omoare,

Aşa incit a zis: «Ce-o fi o fi,» Nemaiputând răbda şi

suferi;

635 Şi pe furiş, făcându-şi rost de peana A pus pentru ochioasa cosânzeană întreaga sa durere pe hârtie, în chip de cântec trist sau elegie, Vârând apoi în sân acea scrisoare 640 în dreptul canonitei inimioare...

Când a nuntit pe Mai boier I anuare Trecuse luna pe la prânzul mare Şi-acu din Taurjjuneca înRac;

Atâta stete soaţa în ietac.

645 La talieni nu-i slobodă să vie Mireasa-n casă, în sofragerie Decât la patru zile; dup-aceea Să ospăteze cât o vrea, femeia.

Fiind şi ziua patra împlinită 650 Şi slujba liturghiei săvârşită, însurăţelul sta la masa mare Cu Mai frumoasă ca o zi cu soare. Deodată cavarelul şi-a adus De Dămian aminte şi a spus:

655 «Mărie Sfântă! Pentru ce pricine Lipseşte Dămian de lângă mine? îi suferind sau ce păţit-a oare?»

Pajii din preajmă i-au cerut iertare, Zicând că boala l-a oprit să vie 660 Să-şi facă legiuita datorie;

Altmintrpli nu lipsea nicicum... «îmi pare Grozav de rău – a suspinat Ianuare – Că-i slujitor ales şi bun băiat,

Şi dacă moare, zău c-ar fi păcat;

665 Mai blând, sfios şi mai cuminte nu-i Niciunul dintre cei de teapa lui Cap copt şi bărbătos şi săritor,

Destonic a ne fi de ajutor;

După ospăţ voiesc să mă răpăd 670 Cu doamna Mai la: dânsul ca să-l văd Şi să-l alin pe cât voi fi în stare.»

Toţi lăudară astă cuvântare Şi inima-i cea bună care-i cere S-aducă slugii sale mângâiere 675 La suferinţă – semn de suflet mare!

«Ai grijă, doamnă – a mai zis Ianuare Că după ce plecaveţi de la mese,

Şi tu şi ale tale jupânese,

Să treceţi să vorbiţi cu Dămian,

680 Că-i june de ispravă şi curtean,

Şi spune-i c-am să merg şi eu fa*el,

Da’ să-mi hodin bucatele niţel..

Ci vezi, dă-i zor, c-abia-abia aştept Să vii în pat şi să te strâng la piept.»

685 Rostind aceste vorbe, l-a chemat Pe vel-medelnicerul din palat Şi-i det. E cuvenitele porunci.

Ochioasa Mai se duse tot atunci La Dămian cu soaţele şi-a stat

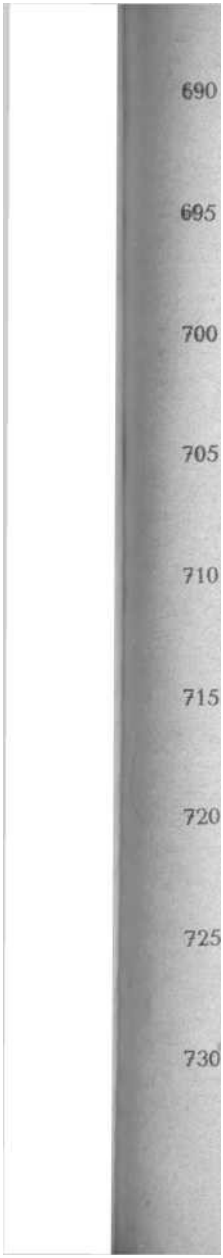

Alăturea de-al bolnavului pat,
Silindu-se blajină să-l aline.
Şi Damian, când i-a venit lui bine,

A strecurat furiş în palma ei Răvaşul cu aleanul inemei,
Făr1 să crâcnească şi tăcând chitic;,
Doar c-a oftat adânc şi alt nimic.
Atât i-a suspinat sărmanul pag:
«îndură-te şi nu mă da-n vileag,
Că de se află, moarte mi se trage...»
Ea s-a grăbit răvaşu-n sân să-l bage Şi dusu-s-a. Mai multe n-am de spus...
Pe urmă Mai la soţul ei s-a dus Care-adăsta tihnit, întins în pat.
Cum o văzu o luă la sărutat Şi-apoi pe somn s-aşterne-ntr-o clipită... Ci ea s-a prefăcut că-i nevoită Să meargă unde merge fiecare,
Iar după ce-a cetit acea scrisoare,
O vorbă nesuflând, a crâmpoţit-o,
Şi-n umblătoare jos a azvârlit-o.
Au cine e mai dus pe gânduri oare Ca mândra Mai?... Stă ea lângă Ianuare Pin' ce pe moş din somn o tuse-l scoală; Şi-o roagă el să se despoaie goală Că cic-ar vrea să-i dea niţel de furcă Iar camizolul ei îl cam încurcă;
Mai, vrând-nevrând, s-a fost lăsat golaşe... Dar ca să nu mânii urechi gingaşe,
N-am să vă spun de dânsul cura făcu,
Nici dacă ei plăcutu-i-a sau nu,
Ci-i lăs să lucre ce au de lucrat Pină-i goni vecernia din pat...
Acuma nu ştiu, nu mă dumiresc:
Vreun farmec fu, sau fuse fapt firesc; Brodeală? Soartă? Zodiile poate S-or fi aflat prielnic încurcate Pentru răvaşe dulci? — cuminţii spun Că-orice lucru-şi are ceasul bun —
Au pentru ameţit iniţierea? Eu Nu mă pricep; dar ştie Dumnezeu Că toată fapta pricina şi-o are;
El judece!... Eu nu spun vorbă mare,
Dar una ştiu: că Mai cea dezmierdată A fost atunci aşa de turburată,
735 Milindu-se de Dămian zăcându1, încât i se-ncuibase-n cuget gândul Că este-ndaiorată să-l aline...

«Chiar de scârbesc – zicea – pe nu-ştm-cine, Nu-mi pasă, şi-am să-i dau încredinţare 740 Lui Dămian că-l, îndrăgesc mai tare Decât orice… Măcar ca e calic.»

Milos şi nobel suflet, ce să zid Vezi dară câtă bunătate este în firea grijuliilor neveste!

745 Sunt unele cu sufletul tiran,

Cu inimioara ca un bolovan Şi care şi de l-ar vedea că piere Pe bietul om şi tot n-ar da ce-i cere,

Ba chiar îs de cruzimea lor trufaşe,

750 Necugetând la fapta ucigaşe…

Dar blinda Mai, cea plină de-ndurare,

I-a scris cu mânuşiţa ei scrisoare Zicând că s-a mili de el curând,

Doar loc să afle bun şi ceasul când 755 Să-l potolească dorul – fiindcă ea îi va plini hatârul cum o vrea.

Şi astfel, într-o zi găsind prilej.

La Dămian se duse val-vârtej Şi cată pe sub perini să-i strecoare 760 Cu mare meşteşug acea scrisoare;

Pe urmă-i strânge mina cu tărie,

Da’ tot pe-ascuns, ca nimeni să nu ştie, Dorindu-i sănătate. Mai apoi,

O au chemat Ianuare înapoi.

765 în zori de zi se scoală Dămian Tămăduit de boală şi alean,

Se piaptănă delung şi se îmbracă Frumos de tot ca doamnei lui să placă;

Iar când slujeşte pe stăpânul său,

770 Se gudură de parcă-i un dulău…

Şi-aşa-i de bun cu toţi – halal să-i fie Acelui priceput la viclenie —

Că toţi se-ntrec să-i cânte osanale;

Şi-aşa intră sub pielea doamnei sale.

775 Ci să-l mai las acum cu ale lui

Şi basmul mai depate să vi-l spui.

RZic unii firoscoşi că a mai mase

Ferice din huzur o ai; drept care Ianuare se silea din răsputeri 780 Aşa cum stă frumos Ia cavaleri,

Să vieţuiască numai în plăcere.

Palat şi haine, după cum se cere La teapa lui, ca vodă le tocmeşte,

Şi tot ce-şi face-şi face boiereşte.

. 785 Grădina-i cu de piatră-mprejmuiri

Pereche n-are-n lume nicăieri,

Căci cred că nici acel ce-a izvodit *Romanful Trandafirului* vestit Nu poate zugrăvi aşa minune;

790 în stare n-ar fi nici Priâp a spune Mândreţea ei şi a fântânii care Pe sub un laur veşnic verde sare. Măcar că-i zeu peste grădini şi flori. Se zice că veneau adeseori 795 C*iar Pluto la fântână, cu regina Şi zânele stăpânei Proserpina Spre a petrece-n danţuri şi cântare...

Aşa ce-i mai plăcea lui moş Ianuare Să se preumble prin grădina ceea 800 Că nu încredinţa la nimeni cheia; Mereu purta la sine o cheiţă,

Cheiţă de argint de la portiţă,

Şi-ades în timpul verii când voia Să-şi giugiulescă soaţa, descuia 805 Şi pătrundea în gura cea de rai Fără-de-numai dumnealui cu Mai.

Şi-i număra cu vârf şi îndesat Cât n-apucase a-i plăti în pat.

Aşa’trăi un timp în desfătare 810 Cu tinerica Mai acel Ianuare...

Dar vezi că-nţarcă pământescul bine î Şi pentru el ca pentru orişicine

Autorul

O, tu năprasnă, trişte fugătoare.

Ca scorpionul de amăgitoare,

815 Când vrei să-mpungi întâi te guduri foarte Dar porţi venin în coada ta, şi moarte... Otravă dulce! Of, huzur fugacii

Stihie care te pricepi să faci Statornic să ne pară darul tău,

820 Prostind şi înţelept şi nătărău!

Pe cavaler de ce l-ai înşălat Deşi prietin i te-ai arătat?

De ce-i secaşi a ochilor vedere

De-şi cheamă moartea, bietul, de durere?

☆

825 Vai, falnicul şi darnicul Ianuare în toiul vieţii lui de desfătare Orbit-a din senin... Şi plânge, plânge,

Se tânguie şi mânurile-şi frânge;

Ba-l arde şi-al zuliei jerăgai 830 Să nu-i dea greş cumva nevasta, vai!

Aşa de rău se chinuie, c-ar vrea Fier ucigaş, să intre-n el şi-n ea,

Încât nici viu nici mort să nu şi-o ştie Ibovnică la altul sau soţie,

835 Ci singură sub negrul testemel Ca turturica fără turturel...

Dar pin' la urmă, adevăr zic vouă,

I-a mai trecut după vreo lună-două Şi pricepând că nu e chip altfel,

840 S-a învoit să-ndure. Însă-n el Zulia se-ncingea nevindecată,

Rozându-l mai avan ca niciodată,

Şi ajunsese-aşa mistuitoare Că n-o lăsa nici prin odaia mare 845 Şi nici prin alte încăperi să treacă Pe Mai a lui fără-de-numai dacă Umbla cu el de mină... Şi de asta Adesea plânge-n hohote nevasta,

Căci ea pe Dămian mi-l îndrăgeşte 850 Şi-ai crede că acu se prăpădeşte De nu va fi al ei aşa cum vrea;

Plesneşte, parcă, inima în ea!

De altă parte, bietul de flăcău,

E omul dintre oameni cel mai rău 855 Căznit... căci nu e ceas din zi sau noapte Să-i poată spune baremi două şoapte Ochioasei Mai de focul săc cel mare Făr' să-i culeagă vorbele Ianuare

Ce pururi sta cu mâna-n mina ei...

Ci totuşi prin hârtie şi condei Şi semne pe furiş el pricepea Pe Mai, şi Mai pe el aşijderea

Autorul

Ah, soţule, de ce folos ţi-e oare Să vezi hăt până dincolo de mare?

Ochi orbi de ai sau ageri de minune, înşelăciunea-i tot înşelăciune.

Chiar Argus cel cu văzul însutit Şi fără somn a fost îmbrobodit.

O, câţi ca dânsul, martur Domnul Sfânt, Nu-s păcăliţi şi n-au habar că sunt!... Dar s-o scurtăm... De-acu zăbavă neam!

☆

Ochioasa Mai, de care vă spuneam, A tipărit în ceară căldicică Cheiţa de la poarta ceea mică De care-adesea se slujea Ianuare,

Iar Dămian ştiind-o ce plan are A măsluit în mare taină cheia;

Atât a fost. Dar vezi că dup-aceea,

Cu cheia vine, măre, o-ntâmplare Ce veţi afla-o dac-aveţi răbdare.

Autorul

Ei, da, Ovid! Zău, bine zici când zici: «E oare neştiut de ibovnici Vreun vicleşug cumva?» Vercare feţe De la Pirâm şi Tisbe pot să-nveţe Căci ei – deşi ţinuţi de scurt – ades Prin borta cea din zid s-au înţeles,

Şi nimeni n-a aflat tertipul... Dar Să nu m-abat din drum:

☆

În Cireşar,

A opta zi, stârnit de-a sa cocoană,

890 Simţi Ianuar o poftă de hârjoană,

Un jind de... mă pricepeţi voi, şi-un dor Să fie singuri în grădina lor,

Incit din zori de zi i-a spus lui Mai: «Nevastă, scumpa mea stăpână, hai,

895 Columba mea, căci mierla se aude Şi-ş duse ale iernii zile ude!

Hai, scoal’ şi ieşi afară, porumbiţă. Mă-mbată ţâţa ta de sub altiţă!

Grădina-i jur-în-jur împrejmuită;

900 Ci vină, doamna mea neprihănită,

Căci mi-ai aprins călcâiele, zău vină!

H ai, tu nevasta mea cea fără vină,
Să facem în grădină ce se cere,
Căci soaţă te-am ales şi mângâiere.»
905 Aşa-i ţinea el ei focos divan;
Iar Mai făcu un semn lui Dămian S-o ieie înainte cu cheiţa.
Băietul a deschis atunci uşiţa Şi s-a prelins tiptil-tiptil prin ea 910 Făr' să-l auză nimeni, nici vedea;
Şi pe sub nişte tufe molcom stete.
Ianuar al nostru, orb ca un părete,
Cu Mai de mină, singur-singurel, în grădiniţa lor intră şi el 915 Şi-i zise ferecând portiţa bine:
«Acu aici îs numai eu cu tine,
Tu care-mi eşti amoarea mea cea mare! Eu, zău, iubită soaţă iubitoare,
Decât măcar cât negru de sub unghii 920 Să-ţi fac afront mai bucuros mă-njunghii! Aminte adă-ţi, pentru Dumnezeu,
Că nu încins de-a cărnii poftă eu Alesu-te-am, ci din iubire numai...
Deşi Ianuare orb şi moş acuma-i,
925 Tu de credinţă fi-mi, că dacă-mi eşti, Atunci trei lucruri bine dobândeşti: Iubirea lui Hristos, cinstire ţie Şi moştenirea – casă şi moşie Pe care ţi le las... Fă tu diata;
Mini până-n seară zâpisul e gata;
Aşa să aflu-n ceruri îndurareI Hai, dă-mi de aldamaş o sărutare!
Iar că-s jaluz de rău să nu mă ţii,
Căci prea te port în fundul inimii,
9B5 Şi când gândesc Ia boiul tău frumos, Ştiindu-mă moşneag şi uricios,
Simţ c-ar slei tot sufletul în mine De-ar fi cumva sa vieţui fără tine,
Atât de scumpă mi-eşti... Şi-acuma vină, 940 Sărută-mă şi haidem prin grădină.»
Mai, auzind această cuvântare.
Mieros răspuns îl dete lui I anuare,

Făr’ a uita să smiorcăie puţin:
«Eu cugetul nu voi să mi-l întin,
945 Iar cinstea mea mi-e scumpă cât şi ţie,
La fel şi lămâiţa de soţie Pe care-n mina ta o am lăsat Când popa-n duh şi trup ne-a-mpreunat. Drept pentru ce, stăpân iubit şi bun,
950 De drag ce mi-eşti această vorbă-ţi spun: Să se aleagă pulberea de mine În ziua când mă da-voî de ruşine!
De mi-oi mânji curatul nume-al meu Vânzându-te, să-mi deie Dumnezeu 955 Mârşav sfârşit! De-oi face-aşa greşeală,
Tu vără-mă-ntr-un sac în pielea goală Şi zvârle-mă în râu! Căci eu, eu sunt Vlăstar de viţă, nu răsad de rând.
Cum spui aşa?... Necredincioşi bărbaţi! 960 Voi, răii, vina tot pe soaţe-o daţi!
Căci neputând scorni un alt tertip,
Ne ponegriţi pe noi în fel şi chip...
Pe când vorbea, zăreşte în tufiş,
Pe Dămian şi-i face pe furiş,
965 Tuşind, un semn cu degetul ca el Să se aburce într-un copăcel De roadă plin; şi-ndată Dămian Suit-a cunoscând al doamnei plan;
Doar pricepea mai bine ca I anuare 970 Oricare semn al ei sau arătare.
Căci Mai avuse grijă să-l îndrume Ce-i de făcut printr-un răvaş anume. Şi-acu pe paj îl las în păr să şadă,
Iară pe soţi să zburde prin livadă.
975 Era o zi cu ceruri de cicoare Şi Phoeb vărsa pe fiştecare floare Talazu-i de lumină auriu;
Trecea prin Gemeni după câte ştiu,
Dar în curând avea să cază-n Rac —
980 Jupiter se urcă-n zodiac...
Şi-n dimineaţa cea de soare plină S-a nimerit acolo în grădină,
Mai către fund, chiar Pluto care-i crai Al zânelor; şi multul său alai 985 De ştime dulci în şir urma regina,
Pe soaţa lui anume Proserpina Ce strânge tămâioare pe

tăpşan.

Ne scrie într-un basm Claudian Cum a răpit-o-n cer când a plăcut-o 990 Bărbatul ei întâi… El, zeul Pluto,

Şeeu pe-o glie-n jilţ de iarbă moale Şi astfel cuvântă crăiesei sale:

«Vai, doamna mea, e fapt învederat Că soaţa l-amăgeşte pe bărbat,

995 Treabă ce zilnic dovedită ni-i;

Pot să înşir istorii mii şi mii în care de necinstea-vă se spune…

O, Solomon cel plin de-nţelepciune Şi cel mai falnic om din câţi au fost! 1000 Cuvântul său se cade pe de rost Să-l ştie orice crier luminat!

El pe bărbat aşa l-a lăudat:

„Soţ bun găsi-vei unul dintr-o mie Dar niciodată vrednică soţie 1005 Printre muieri nu afli.” Ei, ce zici?!

Mai multă cinste nu v-arată nici Isus sân Sirah… Arză-v-ar un foc Şi dare-ar ciuma-n voi acu pe loc Mai înainte de-a se face sară!…

1010 Vezi, cavalerul ăsta bunăoară:

Fiindcă-i orb şi moş, are să-i toarne Chiar sluga sa podoabele de coarne; Priveşte mascarauna-n pom cum şade!… Ci eu voiesc aistui cumsecade 1015 Moşneag, măcar că-i hârbuit şi chior, Să-i dăruiesc lumina ochilor Tamap când soaţa fi-va în păcat,

Ca să-i cunoască sufletul stricat întru ocăra ei şi-a multora…»

1020 Răspunse Proserpina: «Da? Aşa? Atuncea pe bunicul meu mă jur C-o fac să-i dea răspuns fără cusur, 1 Şi-am să-le-nvăţ la fel pe orişicare Le-or găbui bărbaţii la strâmt oare,

1025 Incit să iasă tot basma curată,

Iar pe pârâş să-l biruie îndată.

Şi n-or pieri că n-au ştiut să dea Răspunsul cuvenit!… Chiar de-or vedea Cu ochii lor bărbaţii – facem faţă!

1030 Prin plânset sau dojană certăreaţă

Tot vă prostim… Ce-mi pasă mie, zău, De filosofi, de

Solomon al tău?

Eu cred că jidul tău avu de-a face Doar cu muieri din cele prostănace.. 1035 Măcar că bolmăjeşte dumnealui Că suntem rele toate, ştiu destui Care ne ţin de vrednice şi bine.

De maicile din schituri ce poţi spune Când vezi cum rabdă grelele canoane? 1040 Se pomenesc şi-n hronice romane O seamă de neveste preacinstite…

Deci tu să nu te mânii, o, slăvite,

De vorba lui cum că femeie bună N-a pomenit… Poate-o fi vrut să spună 1045 Că bun în toate nu-i pe lume nime Fără de numai Tatăl din Treime?

Şi mărturia lui e numai una.

Ce-i tot dai zor cu Solomon într-una?! Ce dacă Celui Sfânt i-a înălţat 1050 Lăcaş? Ce dacă fu slăvit, bogat?

Au idolilor templu n-a clădit,

Fapt dintre toate mai nelegiuit? Degeaba mi-l mai lauzi tu cât patru,

Tot un curvar a fost şi-un idolatru… 1055 în anii albi Iehova-l părăsise

Şi, după câte sunt la Carte scrise,

Doar în hatârul lui tătâne-său Cruţatu-l-a să nu-l înfunde rău…

Pe bârfele ce-aşterneţi despre noi 1060 Eu nu plătesc măcar un baraboi!

Muiere-s, şi de n-oi vorbi, îmi vine Leşin şi crapă pipota în mine…

Ei lasă, pe cosiţa mea, bărbate,

1065 De nu ţi-l fac cu ou şi cu oţet

Pe cel ce spune rău de muieret…!»

Răspunse Pluto: «Nu fi supărată,

O fi cum zici… Da’ vezi, jurai odată Că-l fac să vază iară, şi cuvântul 1070 Nu-l calc, aşa să ştii, ferească sfântul;

Nu pot minţi, că-s crai şi domnitor!»

«Dar eu? Eu sunt crăiasa zânelor Şi am s-o-nvăţ răspunsul, las’ pe mine!… Ci hai să mai schimbăm voroava… Bine? 1075 Căci n-am de gând a-ţi face

înfruntare...»

Acu să ne întoarcem la Ianuare Cel ce cu Mai se-ncură prin grădină Voios ca gheonoaia la lumină:

«Pe tine doar te-oi îndrăgi în veci!»

1080 Aşa se preumblară pe poteci

Pin' ce-au ajuns din nou la părut unde Scutarul cocoţat în crengi şi-ascunde Prin frunza verde faţa-i bucuroasă.

Şi Mai, domniţa noastră cea ochioasă, 1085 A început să geamă: «Uh, bărbate,

Mă chinuie un junghi şi nu se poate Să nu mă-nfrupt, că tare poftă mi-este, Cu-o pară dintre poamele aceste,

Măcar că-s cruziciuni... Altmintreli mor! 1090 Hai, dă-mi şi tu o mină de-ajutor.

În starea mea, zic că o muiere Se stinge dacă nu-i dai când îl cere Stomahul...» – «O, păcat – răspunse el – Că nu avem cu noi un rândăşel 1095 Să-l sui în păr. Vai mie că nu văd!»

Iar Mai de colo: «Las' că nu-i prăpăd! Dacă stăpânul meu catadicseşte S-apuce păru-n braţe voiniceşte —

Că ştiu că n-ai încredere în mine —

1100 M-aş aburca şi eu destul de bine Săltându-mă la tine în spinare.»

«Da, cum să nu! s-a învoit Ianuare. De-mi ceri, îţi dau chiar sângele din mine Ca să te-ajut,» şi s-a lăsat pe vine.

1105 Ea, hpp! în circa lui şi s-a urcat...

Acu să nu vă fie cu bănat Cuvântul prost că, de, îs ţopârlan:

Cât. Ai clipi, parşivul Dămian,

Săltându-i fusra-n sus, a străbătut-o...

1110 Văzând atunci prăpădul ăsta Pluto I-a-ntors îndată văzul lui Ianuare Şi l-a făcut să vadă ca oricare.

Simţindu-se moşneagul vindecat,

Ca nimeni pe pământ s-a bucurat;

1115 Şi tot cu grija soaţei, bietul om A scociorât. Cu

ochii sus în pom Şi pricepu că dânsa în copac Cu Dămian s-a... da' mai bine tac Decât să scap cuvântul măscăros.

Atunci din piept un răcnet mare-a scos Ca muma când îi moare pruncul: «Ai!

Sări lume! Ajutor! Mârşâvă Mai!

Ce faci, cocoană fără de ruşine?!»

Răspunse ea: «Ce-i, frate? Ce-i cu tine? Stăi, chibzuieşte, ia-o binişor!

Eu datu-ţi-am vederea; zău, să mor De umblu cu minciună şi cu fleacuri...

Aflai că pentru orbi nu-s alte leacuri Decât să urc eu însămi într-un pom Şi să mă lupt acolo cu un om.

Gând n-avui rău, mi-e martor Dumnezeu!»

«Ce? Să te lupţi? Păi nu văzut-am eu Cum te-mpungea, trăsni-v-ar de mişei?!

Că doar zării că te-a... cu ochii mei.

De nu-i cum zic s-ajung s-atârn în furci!» «Să ştii că n-a fost leacul bun atunci,

Căci de erai în stare a vedea N-ai spune asta – i-o întoarse ea.

Ai ceţi pe ochi, nu vezi cum se cuvine.» ★Ba văz – răspunse dânsul – foarte bine, Har Domnului, cu ochii amândoi,

Şi pot să jur c-aşa făcurăţi voi!»

«Eşti împâclit la minte, cavalere!

Aşa mă răsplăteşti pentru vedere?

îmi pare rău c-am fost îndurătoare!»

«Las-o-ncurcată – s-a muiat Ianuare —

Şi dă-te jos, hulubul meu iubit,

Căci de grăit-am strâmb, am ispăşit...

Dar îmi păru, să n-am parte de bine,

Că Dămian s-a drăgostit cu tine Şi-ţi sumesese fusta pân' la gât...»

Ea: «Ţi-a părut? Păi pară-ţi, n-ai decât,

Doar ştii că cel trezit din somn mahmur Nu desluşeşte limpede-mprejur;

Abia când se desmeteceşte bine E-a stare a zări

cum se cuvine...

Aşijderea şi orbul vindecat Nu vede tot ca-n palmă dintr-o dat'

Cu ochii şi lumina lui cea nouă.

1160 Mai stai să-ţi vii în fire-o zi sau două... Pin' ce cu văzul ochii s-or dedare,

Vedenii multe ţi se vor năzare.

Deci, rogu-te, ia sama, fiindcă zău, în capul multor orbi ca şi-ntr-al tău 1165 Se încuibează câte-o năsărâmbă:

Cu martori strâmbi, şi judecata-i strâmbă.. Aşa zicând din pom sărit-a jos.

Au cine-i ca Ianuare mai voios?

O ţocăie, în braţe o ridică,

U70 O tot dezmiardă pe la păsărică Şi spre castel o poartă înapoi...

Acuma râdeţi, oameni buni, şi voi!

Aşa se-ncheie basma cu Ianuare...

Ne izbăvească Sfânta Născătoare!

AICEA SE ISPRĂVEŞTE ŞI POVESTIREA NEGUŢĂTORULUI DESPRE CAVALERUL IANUARE

ŞT —

ÎNCHEIERE la povestirea neguţătorului

Văleu – rosti atuncea gazda noastră – Fereasă-mă Cel Sfânt de-aşa nevastă!

Vedeţi ce parşivenii zac în ele?

Pândesc într-una numai să ne-nşele 5 Şi-s ca albina harnice-n păcat;

Din drumul drept mereu se tot abat.

Dovadă: basmul spus de Negustor...

Fac dreaptă mărturie tuturor Că soaţa mea, măcar că nu-i chiabură 10 în zestre, are-o gură cât o şură

Şi-o groază de cusururi... Ce să-i fac?

Nu-i bai de-atâta şi mai bine tac.

Dar ştiţi – în taină spus – pre legea mea, îmi pare rău că m-am luat cu ea...

15 Hei, de-aş purcede eu a-i socoti Năravurile, tont m-aş dovedi Pe drept cuvânt; şi s-ar putea să-mi pună Din voi la

ea vreunul vorbă bună

C-am zis ce-am zis şi-apoi belea să-mi capăt. 20 Muierea ştie să le dea de capăt

La d-alde astea... Şi-apoi nici nu pot Atât pomelnic să-l înşir pe tot.»

POVESTIREA SCUTIERULUI

PRECUVINTARE LA POVESTIREA SCUTIERULUI VOROAVA HANGIULUI CU SCUTARUL

Ia fă-te încoa, jupân scutare,

Şi zi-i ceva de dragoste; îmi pare Că eşti cam priceput în de-alde-aceste.» «Ba priceput nu sunt, dar o poveste 5 Prea bucuros vă spun: căci nu-i cu cale Să mă aşez ponciş dorinţei tale.

Iar de-oi greşi, iertaţi: mi-i voia bună – Ci ascultaţi povestea mea cum sună.»

POVESTIREA SCUTIERULUI

AICI ÎNCEPE POVESTIREA SCUTIERULUI

Trăia la Ţar ev, hăt, în Tartar ia,

Un crai în greu rezbel cu Muscovia, Ce-ntre voinici făcea prăpăd avan. Slăvitul crai, pre nume Cambinskan,

5 Aşa vestit era la vremea lui
Că pe acel tărâm n-a fost şi nu-i Domn înzestrat ca el cu toate câte Sunt de la rege-ncoronat cerute.
Cât ce priveşte datini şi credinţă,
10 El le păstra cu şart şi cuviinţă;
Era voinic, cuminte şi bogat,
Milos şi drept, spre bine aplecat; Cinstit cu vorba dată orişicui, Statornic cum îi miezul cercului;
15 Şi tânăr, proaspăt, dornic de-a lupta Ca orice june de la curtea sa;
Bărbat frumos era şi norocit Şi trai ţinea la curte-aşa slăvit Că seamăn să-i găsesc putinţă n-am. 20 Acest monarh, tătarul Cambinskan, Avea de la Elpheta doi flăcăi: Algarfis îl chema pe cel dintâi,
Iar celălalt Cambalo s-a numit,
Avea şi-o fiică regele slăvit,
25 Mezina lor, pe nume Canaceea.
Dar cât era de mândră fata-aceea N-am grai să spun şi nici îndemânare, Nici nu cutez măcar a încercare:
Nu: mi-ar ajunge anglicească mea;
30 S-ar cere-un retor straşnic, ştii, colea,
Ce-i priceput la-ntorsuri şi văpsele Şi-ar şti s-o zugrăvească-n toate cele. Eu în de-acestea sunt mai sărăcan.
Purtându-şi diadema Cambinskan 35 Ani douăzeci deplini, ca şi-altădată A crăinicit în tătărimea toată Că va să-şi prăznuiască ziua-n care S-a fost. Născut, cu prăznuire mare La Idele lui Mart, nestrămutat.
40 Ardea ferice P*oebus şi curat,
Căci se grăbea acum spre apogeu Cu Marte-n faţă, rămânând mereu În zodia-nfocatului Berbece.
Nici caldă vremea nu era, nici rece,
45 Iar păsările în lumina blândă,
Văzând verdeafa proaspătă născândă,
Cântau cu foc de dragostile lor;
Simţeau de-acum că au ocrotitor De-a iernii săbii reci să le ferească.

50 Deci Cambinskan, în mantie crăiască: Pe-o podină la dânsul în palat în tron înalt şezând, încununat,
Dădea bogat ospăţ, mai strălucit Din câte-au fost şi câte-au pomenit.
55 De-aş sta să vi-l despic din fir în păr,
Mi-ar lua o zi de vară,ntr-adevăr;
Şi nici nu-i lipsă a vă da-n vileag Cum au adus bucatele şireag,
Ciudatele delicatesuri rare:
60 Bâtlani mustoşi şi lebezi rumeioare.
Spun vechi oşteni că-n partea cea din lume Se dau în vânt după mâncări anume Pe care noi nu punem preţuire;
Dar cine-ar sta pe toate să le-nşire...
65 Eu unul nu: se trece ziua iute Şi e păcat de clipele pierdute.
Deci să mă-ntorc de unde m-abătui.
Stă regele între mesenii lui,
În cântece de harfă ospătând 70 Şi tocmai terminase-al treilea rând,
Când ia! în pragul sălii deodată Un cavaler împlătoşat se-arată Pe-un armăsar de-aramă stând călare,
Şi într-o mină c-o oglindă mare;
75 în degetu-i, de aur un inel
Şi paloş goi la coapsă poartă ei;
Şi-n faţa mesei nalte se opreşte.
Au amuţit: niciunul nu crâcneşte Văzând aşa ciudată arătare —
80 Şi se zgâiau la el cu mic, cu mare.
Voinicul năzdrăvan, din cer picat,
Cu capul gol, dar mândru-nveşmântat, Monarhului şi doamnei se închină Adânc şi cu smerenie deplină 85 Şi celorlalţi curteni acolo stând
Pre treapta şi pre cinul lor la rând,
Pe chip şi-n grai cu-atâta curtenie Că nici Gawain, de-ar fi din basm să-nvie, N-ar fi avut purtare mai aleasă.
90 Apoi, în faţa celor stând la masă Cu glas bărbat solia şi-a rostit Pre limba lui, în chipul cuvenit,

Făr’ de cusur cuvântul răspicându-l;
Iar spre a-şi spune şi mai bine gândul,
Şi-l zugrăvea-n purtare şi pe faţă,
Aşa precum retorica ne-nvaţă;
Măcar că să cuvânt ca el nu-s breaz – N-am cum să-ncalec ditamai pârleaz —
Din ce-a rostit, eu miezul va să-l iau Şi vouă să vi-l tălmăcesc, pe şleau,
Cât ţinerea de minte mă ajută.
Rosti: «Luminăţia sa temută,
Stăpân peste Arabia şi Ind,
Pre înălţimea ta heretisind Din suflet într-această zi slăvită,
Se bucură prin mine să-ţi trimită Cest armăsar de-aramă ce-i în stare, Frumos şi lin, cât ţine ziua mare,
Adică ceasuri douăş’patru toate,
Pe arşiţă, ba şi prin ploi şi zloate,
În orice colţ din lume să te poarte Pe unde vrei, aproape sau departe, Nevătămat, de ori de câte ori;
Au prin văzduh de năzuieşti să zbori Ca şoimul când se-avântă spre tării „Acelaşi armăsar vei călări Făr1 de primejdii, unde-ţi va plăcea,
Măcar şi de te fură somnu-n şa;
Şi zbori ’napoi, un bold de-i răsuceşti.
Ştia tertipuri multe meştereşti Faurul său... Ce zodii-a adăstat Până-l văzu pe armăsar gătat!
Ce farmece şi taine cunoştea!
Oglinda, iar, ce-o port în mina mea Aşa puteri vădeşte-ncât arată
Când va vreo năpastă să se-abată Asupra ţării sau asupra ta,
Şi cine ţi-i prieten, cine ba.
Iar dacă vreo domniţă rumeioară Şi-a dăruit curata inimioară
Vreunui făţarnic, va putea-n oglindă Pe el şi pe potrivnică să-i prindă,
Dând în vileag trădarea lui îndată.

Deci dar, în miez de vară-mbelşugată 135 Oglinda şi inelul ce-l vedeţi,
Stăpânul meu le dă ca dar de preţ Preamândrei voastre fiice Canaceea.
Se află-n ăst inel puterea-aceea Că, de va vrea domniţa a-l purta 140 Pe deget, sau de-l ţine-n punga sa,
Nu-i pasăre sub bolta cea cerească Ciripul ea să nu i-l desluşească Sau gându-i să-i rămână nepătruns,
Sau să nu-i dea pe limba sa răspuns.
145 Şi toate buruienile de leac
Ea le va şti, şi cui ce bine-i fac,
De-ar fi vătămătura cât de rea.
Cest paloş gol ce-l port de-a stânga mea Putere are când izbeşti cu el 150 Să muşte şi prin platoşa de-oţel,
De-ar fi şi cât stejarul cioturos;
Iar cel ce despicat e pin' la os Se vindecă doar de tenduri s-apeşi Cu latul paloşului, fără greş,
155 Pe rana lui căscată; voi să spui,
Că de-i mângâi cu latul fierului Spintecătura, se va-nchide-ndată;
Mi-i spusa pe de-a-ntregu-adevărată Căci paloşul o dată n-a greşit.»
160 Şi isprăvind voinicul de vorbit, Purcese-afară şi sări din şa.
Fugarul, ce ca Phoebus strălucea,
Rămase-n curte, neclintită stană.
Desplătoşând voinicu-ntr-o altană,
165 În loc de cinste la ospăţ l-au pus:
Iar darurile, cu alai nespus,
Oglinda şi cu paloşul acel,
Le-au dus în turnul mare din castel,
Şi căpitani au rânduit de strajă.
170 Iară inelul încărcat de vrajă
L-au dat domniţei, cum şedea la masă.
Şi nu vă-ndrug minciună găunoasă,
Dar calul de aramă nemişcat Părea că de pământ e încleiat.

175 Nu l-au putut urni din loc, şi pace,
Nici pârghii, nici vârteje, nici crivace,
Căci taina nimeni nu i-o cunoştea.
Deci l-au lăsat acolo-n plata sa,
Pân' le-arătă voinicul cum să facă.
180 Dar despre asta mai târziu oleacă.
Din câte zări, mulţime omenească S-a bulucit la el să se zgâiască;
Căci bine cumpănit era cel at Pe cât de nalt şi lung şi încălat,
185 Cum sunt aceia din Lombarda glie;
Fălos şi cu privirea arzulie Ca telegarii talieni de soi,
Căci de la nări şi până dinapoi Nici firea şi nici arta meşterească 190 N-avea cum altfel să-l desăvârşească.
Şi-i minuna pe oameni mai cu seamă:
Cum oare de umbla, fiind de-aramă?
Era din ţara basmelor, se pare, îşi da cu presupusul fiecare,
195 Şi câte căpăţâni, atâtea gânduri.
Sporovăiau ca roiul când îl zgânduri,
Dând frâu închipuirii; ba mai cată Şi prin cutare stihiuri de alt' dată Găsindu-i cu Pegas asemănare,
200 Ştiţi, calul cela ce putea să zboare;
Ba şi cu calul grecului Sinon Ce-aduse Troiei silă şi canon,
Precum cetim în vechile scrisori.
«Mă trece – zice unul – cu fiori,
205 Când mă gândesc că-n el o fi vreo oaste Ce-a pus, mai ştii, gând rău cetăţii noastre. E bine să ne lămurim deplin.»
Iar altul se apleacă spre vecin Şi-i şuşuie: «Nici vorbă. Mai degrabă O fi niscai scamatorească treabă,
Cum fac boscarii ceia la ospeţe.»
Şi se sfădeau, cu glasuri certăreţe, Cum fac cei proşti când să descurce vor Încâlcituri ce nu-s de nasul lor,
215 Cu mintea-le neajutorată,
Şi la-ncheieri greşite sar îndată.

Se mai ciudeau câţiva cu ciudă mare: Oglinda cea din turnul nalt, cum oare Putea asemeni lucruri să arate?

220 Iar altul da răspuns că se prea poate, Anume unghiuri dacă le îmbini Cu cele-ale răsfrântelor lumini;

Că şi la Râm aveau un ce la fel. Vorbeau de câte-a scris Aristotel,

225 Vitello şi-Alhazen şi alţi cuminţi Despre oglinzi năstruşnice şi linţi,

Cum ştiu acei ce prin hârţoage cată.

Îi mai miera şi spada fermecată Cu care orice lucru despicai;

230 Şi-au amintit şi de Thelophus-crai Şi de Ahil cu lancea-i năzdrăvană Ce sparge dar şi-nchide orice rană, întocmai ca şi paloşul de care Făcui mai adineaori arătare.

235 Şi de călirea fierului mai zic,

Cu ce unsori şi după ce tipic,

Şi când e vremea cea mai de priinţă – Dar despre-acestea nu am eu ştiinţă.

Iar de inelul Canaceii, cică 240 Nu are-asemuire cu nimică Din câte auzit-au ei; decât Doar Moise şi cu Solomon, şi-atât,

Ştiau asemeni taine cu temei.

Aşa vorbeau, stând ciotcă toţi acei.

245 Dar unii tot se-ntreabă cum adică Sticlă să faci din spuză de ferică:

Doar nu au nici în clin, nici în mânec. Dar fiindc-aşa-i de când e lumea, trec La altele, şi sfada se ogoaie.

250 La fel se miră unii şi de ploaie,

De ceaţă, tunet, mare, funigei Şi câte alte, până află ce-i.

Şi-au gâlcevit gâlceavă firoscoasă Pân s-a sculat slăvitul de la masă.

255 Din Miazăzi focosul Phoeb coboară,

Şi urcă neîncetat regeasca fiară,

Slăvitul Leu, cu steaua Aldiran,

Când regele, tătarul Cambinskan,

De la ospăţ s-a ridicat cu fală 260 Şi a purces cu-alai spre marea sală. Cântau nainte menestreli minune De

cântece din fel de fel de strune, Prilejuind cerească desfătare.

Odraslele Venerei iubitoare 265 S-au prins la danţ, iar ea din slăvi în jos Privea la ei cu ochi prietenos,

Şezând în jilţu-i nalt, măritul rege Pe cavaler îl cheamă şi-l alege Să joace cu domniţa Canaceea.

270 A fost ca-n basm petrecerea aceea, Trecând peste hotaru-nchipuirii.

Doar cel ce slujitor i-a fost iubirii,

Cu suflet avântat precum Florar e Ar şti să zugrăvească-aşa serbare.

275 Ciudate-acele danţuri, oare cine Le-ar şti cânta? Sau feţele senine, Căutăturile dibaci ferite,

Spre a nu fi de ochi geloşi zărite?

Doar unul, Lancelot, dar el îi mort.

280 Deci rup aici al povestirii tort

Şi-i las pe dânşii-n cântec şi lumină Să danţuie până la prima cină.

Porunci au dat chelarul ca de-ndată Să se întindă masă-mbelşugată,

285 Şi-au şi zburat rândaşii-n rânduri dese S-aducă vin şi bunătăţi alese.

Deci ospătând mesenii cu temei,

S-au dus la templu, după obicei.

Fiind sfârşită slujba, se-nturnară 290 Şi-ntinseră bairamul până-n seară.

S-adaug ce? Doar ştie fiecare Că la ospăţ regesc, cu mic, cu mare Din negândite bunătăţi alege.

Sfârşind ospăţul, prea-slăvitul rege,

295 De domni şi de domniţe-nconjurat,

Ieşi să vadă năzdrăvanul at.

Aşa uimită fuse lumea toată,

Că de pe vremea Troiei de-altă-dată, Când şi atuncea s-au mirat de-un cal, 300 Nu s-au mai minunat intr-aşa hal.

Străinului, măria să îi cere Să-i spună de-a fugarului putere,

Cum poate fi minat, şi câte alte.

Porni cel armăsar în loc să salte 305 Doar ce i-a luat străinul frâu-n mini, Zicând: «Maria ta, de vre să-l mini,
Ca să te poarte unde-i dai imbold, Vedea-vei că-n. Ureche are-un bold – Ţi-l arăta-voi când vom fi doar noi.
310 Suceşte-i numai boldul... şi apoi Numeşte orice ţară, care vrei,
Şi-odată ce-ai ajuns deasupra ei Fă-l să pogoare, răsucind alt ac,
Şi el pica-va unde ţi-i pe plac —
315 În asta stă întreaga boscărie —
Şi rămânea-va pironit de glie,
De s-ar lupta cu el şi-o lume-ntreagă Cercând au să-l împingă au să-l tragă. Iar de voieşti să plece iar la drum,
320 Suceşte-i boldul iar, şi ca un fum S-o risipi din văzul cui ar fi Şi iar s-a-ntoarce, fie noapte, zi,
De vei voi din nou a-i descânta Cum am s-o-nvăţ eu pe măria ta 325 Când fi-vom doar noi doi, curând socot; Te poarte sănătos. Atâta-i tot.»
Deci cavalerul l-a-nvăţat pe rege Şi l-a făcut deplin a înţelege Tot chiţibuşu-acelui năzdrăvan.
330 Prea-fericit, se-ntoarse Cambinskan Şi iarăşi la ospăţ s-a aşezat,
Poruncă dând ca frâul fermecat în turn să fie pus, printre odoare.
Iar calul a zburat, pierind în zare,
335 Dar cum şi ce fel, nu ştiu să vă spui.
Pe Cambinskan printre curtenii lui îl las întru petrecere deplină Pân-a miji a zorilor lumină.
Explicit prima pars. 415
Sequitur pars secunda.
Al mistuirii slujitor, Moş Ene,
340 Le spuse tuturor, clipind alene,
Că vinul, ca şi truda, cer răpaos.
Căscând, i-a sărutat, şi-a mai adaos;
«Culcaţi-vă de-acuma, somn uşor!
Căci sângele-i de mult stăpânitor.»
345 Iar multămit, căscând pin’ la urechi,

Apoi plecară, ’ singuri sau perechi,
Pe la culcuşuri, după cum le-a dat Poruncă moşul binecuvântat.
Dar ce visară n-am să vă mai spui,
Căci cel cu aburealã-n capul lui Învârtejeşte visuri fără miez.
Dormiră astfel pin’ pe la nămiez,
Cu toţii, fără numai Canaceea Căci deh, ea, cumpătată ca femeia,
Spunându-i lui tătân-său noapte dulce,
S-a dus mai de din vreme să se culce;
Nu vrea s-arate-a doua zi’, pasămite, Cu-obrajii supţi şi buzele pălite;
Dormind un somn, s-a şi trezit în zori,
Căci îi luceau în minte ca doi sori Oglinda şi inelul din tipsie Şi-o gâtuiaprea marea bucurie.
Ba cu oglinda ceea, noaptea toată Avuse o vedenie ciudată.
Când noaptea şi cu ziua se îngână,
Chemă la ea pe doica ei bătrână,
Spunându-i că de-acuma e deşteaptă.
Ca orice doică, ce se vrea-nţeleaptă Ca şi stăpâna, zise speriată:
«Unde-ai pornit, domniţă zvăpăiată,
Cu noaptea-n cap, cânl ceilalţi dorm de zor?»
«Nu-mi arde-a mai dormi şi-acu mi-e dor Să mă preumblu,» zise juna fată.
Iar doica a strigat ca apucată La fete ochi să facă, după care se scoală şi domniţa ca o floare,
Ca soarele cel tânăr care trece Cu patru graduri numai în Berbece;
Nici nu era mai sus, când fu ea gata.
Şi a’pornit săltând zglobie fata,
Gătită-n înflorat uşure strai Aşa cum e şi dulcea lună Mai.
Cu numai patru-cinci însoţitoare Pătrunse-n umbra parcului cel mare.

385 Printre copaci, în aburii din glie,
Părea cât roata pala sângerie A soarelui, şi mă gândesc în sine-mi Ce desfătări le-a prilej it în inemi Priveliştea frumseţii celei rare 390 Şi cântecul de păsări în frunzare;
Ba Canaceii mai dihai, căci ea Sporovăială lor o-nţelegea.
Când pui zăbavă multă ca s-ajungi La miezul povestirilor mai lungi,
395 Sleieşte râvna celui care-ascultă Şi dacă-ndrugi poliloghie multă Se spălăceşte gustul şi s-a dus;
De-aceea cred că. Prea destule-am spus Despre plimbarea ei şi-am fost zăbavnic; 400 Deci către miez păşi-voi cât mai grabnic.
Într-un copac uscat, ca de cenuşă,
Pe când zburda domniţa jucăuşă,
Şedea pe-o creangă o şoimancă, sus,
Şi se jelea cu-atâta dor nespus 405 Că-nfiora, ţipând, pădurea grea,
Şi-atât de fără milă se-mblătea Cu-aripile, încât prelinsul sânge Prinsese la tulpină a se strânge.
Şi necurmat ţipând, îşi tot rupea 410 Cu clonţu-i zdravăn, carnea de pe ea. Nu-i tigru şi nu-i fiară cât de crudă, Sălăşluind în codru, s-o audă Şi să nu plângă, lacrimi de-ar avea,
De mila zburătoarei ce jelea.
415 Şi nu se află-n neamul omenesc —
De ce nu-s eu dibaci s-o zugrăvesc!
— Vreun om să fi-ntâlnit aşa minune De pasăre, cât nu se poate spune Mai mândră şi mai nobil împenată.
420 Părea că-i o şoimancă strămutată Din alt tărâm; şi tot vărsând aşa La sânge, iar şi iarăşi leşină,
417
77 Comanda nr. 1044
Încât ziceai că gata-gata pică.
A Cambinskanului frumoasă fiică,
425 în deget cu inelul fermecat – încât putea pricepe deîndat’

Al păsărilor grai, şi-apoi uşor Să le răspundă tot în graiul lor – Înţelegând a păsării strigare 430 Mai-mai că s-a topit de milă mare.

Cu moartea-n sufleţelu-i fraged, fata Pin’ la copacu-acela alergat-a Şi poala şi-a ţinut-o ca să-i facă Şoimancei moale căzătura, dacă,

435 Pierzând atâta sânge, va cădea.

A stat acolo multă vreme ea,

Şi-ntr-un târziu, domniţa Canaceea A întrebat-o pe şoimanca-aceea:

«Din ce, de poţi să-mi spui, te afli oare 440 în chinuri ca de iad, sfâşietoare?

Au jelui moartea oareşicui, sau poate Ţi-s visuri de iubire spulberate?

Căci aste două pricini, cel mai tare Căznesc pe cei cu firea simţitoare;

445 De alte rele n-are rost să spun.

Tu singură asupră-ţi te răzbuni,

Vădind că moartea, ori, de nu, iubirea, îţi răscolesc şi-ţi chinuie simţirea,

Căci văd că nimeni nu-ţi căşună rău.

450 Ci cruţă-ţi viaţa, pentru Dumnezeu!

Eu cum să te ajut? în lumea toată Nu-i pasăre sau fiară-nverşunată Atât de aprig împotrivă-şi, nu-i!

Cu jalea ta cea multă mă răpui 455 Şi milă-mi este de durerea-ţi grea.

Hai, lasă-te şi cazi în poala mea.

Ca fiică ce mă aflu, de-mpărat,

De-aş şti pricina, cu adevărat,

A chinului, şi de mi-ar sta-n puteri 460 Chiar astăzi izbăvi-te-aş de dureri. M-ajute Cel de Sus aşa să fac!

Găsi-voi buruieni şi ierbi de leac Să-ţi vindec sfâşierea ce te doare.»

Atunci ţipă şoimanca şi mai tare 465 Ca orişicând, şi s-a surpat deodată,

Zăcând ca piatra, moartă-leşinată.

O luă domniţa-n poală cu grăbire Şi-o mângâie până-şi

veni în fire.
Iar vlaga de-şi redobândi de-ajuns,
I-a dat în graiul şoimilor răspuns:
«Că mila umple inima aleasă Şi cu durerea altuia o-apasă E dovedit în cărţi fără tăgadă,
Şi-n fapte, după cum pot toţi să vadă;
în inima aleasă-i duioşie.
Văd bine câtă milă ţi-este ţie De greul meu, frumoasă Canacee,
Din dulcea bunătate de femeie Pe care firea a sădit-o-n tine;
Deci nu trăgând nădejdi să-mi faci vreun bine, Ci ascultându-ţi inima fierbinte,
Ca toţi, din pilda mea să-şi ia aminte – Precum baţi puiul să priceapă leul.
De-aceea chinul meu amarnic eu-îl Destăinui-voi ţie, cât am vreme,
Pân-a veni Colţata să mă cheme.»
Şi cât i-a spus amarul şoimăniţa,
Mai-mai că s-a topit de plâns domniţa, Pân-a-ndemnat-o ea să stea cuminte,
Şi-oftând, şi-a spus povestea înainte:
«Când odrăslită fui – o, ceas pustiu! — în cuib înalt de marmur cenuşiu Şi legănată-n dragoste de mamă,
Eu n-am ştiut restriştea ce se cheamă,
Până-ncepui tăria s-o despic.
Trăia în preajma mea un şoim voinic, Părând izvor de bunătate-a fi;
Dar el hirşit era-n făţărnicii; Se-nvăluia-ntr-atâta cuviinţă Şi sfiiciune,atâta sârguinţă De a-mi intra în voie arătând,
Că nu l-am bănuit măcar c-un gând Ascuns sub minciunoasele-i colori,
Ca şarpele ce se piteşte-n flori Pândind prilejul bun... Acestui zeu Al drag ostii, acestui fariseu,
Crezutu-i-am mieroasele cuvinte,
Sfiala şi avântul cel fierbinte,

Ce însoţesc iubirea… Bunăoară,
510 Precum mormântu-i alb pe dinafară far dedesubt stă hoitul, tot la fel
Şi cald şi rece-a fost acest mişel,
Iar scopul său făţarnic nimenea,
Afar’ de diavol, nu i-l cunoştea.
515 Aşa-ndelung rugatu-s-a plângând, Slujindu-mi, chipurile, ani de-a rând,
Că inima-mi, prea proastă şi prea bună, N-a bănuit a răului cunună;
Temându-i moartea şi luând’aminte 520 A’ lui făgăduieli şi jurăminte,
I-am dăruit iubirea, decât doară Păstrându-mi curăţia de fecioară Şi-n faţa lui, şi-n faţa lumii-ntregi. Adicăte, cum lesne înţelegi,
525 Eu inima i-am dăruit şi gândul —
Mi-s martori el, hainul, şi Preasfântul – Luând-i inima zălog – pereche.
„Cinstitul – glăsuieşte-o vorbă veche – Şi hoţul nu gxndesc la fel.” Văzând 530 Că toate-au mers precum i-a fost în gând, Că dragostea i-am dăruit întreagă – Precum ţi-am povestit, domniţă dragă, – Din inimă, neşovăind de fel,
Cum s-a jurat că-mi dăruie şi el,
535 Curând acest tigroi cu două feţe
Căzu-ngenunchi, el care-aşa semeţ e, Şi-atâta pietate şi credinţă Se străvedea din toată-a lui fiinţă,
Părând a fi pe-aripi de vis purtat,
540 Că nici Iason, nici Paris de-altădat’… Iason? Ce zic, n-a fost şi nu mai este,
De când trăi-a Lameh din poveste,
Cel ce dintâi cu două s-a ţinut,
Ba nici de la al lumii început,
545 Vreun om a mia parte ca să fie Din el fărâmă de făţărnicie;
Nici cel mai mare meşter prefăcut,
Nici Ianus însuşi, nu ar fi avut Obraz măcar sandaua să-i

descheie!
550 „Dumnezeieşti purtări”, orice femeie Ar zice,oricât de iscusită ea;
Atâta ce-şi văpsea şi dichisea Şi vorbele, şi-ntreaga lui fiinţă, îl îndrăgeam pentru a sa credinţă 555 Şi cinste, vai, eu prea încrezătoare;
Iar de vedeam cumva, ceva că-l doare,
Chiar să fi fost şi-un lucru de nimică, Simţeam că moartea inima-mi despică. Mă-nlănţuise, ce mai una alta,
Că voia-mi voii lui era uneală,
Eram adică roaba vrerii sale în toate cele – cât era cu cale – Păstrându-mi legământul de-al iubi.
Drag nimeni nu mi-a fost şi nu-mi va fi Cât dânsul, până-n ziua de apoi…
Aşa s-au depănat un an sau doi,
Eu bănuind doar bine despre el.
Dar soarta vru să facă-n aşa fel,
De-a trebuit să plece şoimul meu Departe de-acel loc. De mi-a fost greu? Au de m-a sfâşiat plecarea lui?
Să nu mă-ntrebi, căci nu e Chip să spui. Un lucru pot să zic, şi cu temei;
Eu ştiu acuma chinul morţii ce-i.
O, ce-am simţit când într-o dimineaţă Şi-a luat rămasul bun! Purta pe faţă Atât alean, atâta jale-n glas,
Şi chipu-i pământiu era şi tras,
Încât gândeam că greu i-i ca şi mie,
Că jalea deopotrivă îl sfâşie.
Dar fiindcă îl credeam curat la gând,
Şi mai ştiam că s-a-nturna curând,
Că trebuia să plece, că-i da ghes Onoarea sa, cum se întâmplă-ades, Făcut-am din nevoie vrednicie,
Înţelegând c-aşa era să fie.
Pre cât putui durerea mi-am înfrânt,
Şi luând drept martor pe Ioan-cel-sfânt,
Eu mina i-am cuprins, spunându-i: „Iată, La fel să fii şi tu – a ta sunt, toată”.
Ce mi-a răspuns? Nu poate nimeni, zău, Grăi mai bine,

făptui mai rău;
Curând şi-a dat arama ei pe faţă.
„Ia-ţi linguroiul lung, aşa te-nvaţă,
Dacă te-aşezi cu dracu’ la mâncat."
Ei, şi s-a dus, la ceasul arătat,
Zburând spre locul unde-avea chemare Şi-acolo când a poposit, îmi pare Că-n gând purta o vorbă care zice Că „orice vietate e ferice în legea ei.” Dând frâu pornirii sale,
Aleargă omul după trufandale,
Ca pasărea închisă-n colivie;
Zi, noapte îngrijeşte-te să-i fie 605 Precum mătasea cuibul, fă-i pe plac,
Dă-i zahăr, miere, lapte şi colac;
Dar, ia, portiţa să i-o uiţi crăpată,
Că dă cu gheara în trocuţă-ndată Şi zboară-n codru, viermi mâncând de zor. 610 Aşa le place trufandaua lor,
Aşa le cere firea noutate,
Că simţ şi bună creştere-s uitate.
La fel şi şoimul meu, o, zi cernită! Măcar că era fire însoritǎ,
615 Frumos, de neam ales, supus şi blând,
Dar când zări o gaiţă zburând,
Se-nvăpăie de-asemeni dor cumplit Că dragostea de mine i-a pierit, Credinţa-i, iarăşi, a pierit şi ea.
Iubitul meu o gaiţă slujea —
Şi-acum pustiul meu e nesfârşit.»
Zicând aşa, să plângă s-a pornit,
Şi-n poala Canaceii leşinat-a.
Se prăpădesc de jale multă fata 625 Cu celelalte fete dimpreună
Şi nu ştiu cum s-o-mbune, ce să-i spună. O duce Canaceea-acas’ în poală Şi-i leagă feşe moi de oblojeală Pe carnea ce-şi rupsese-nverşunată.
630 Cu sârg domniţa ierbi de leac îl cată, Fierturi îi face tămăduitoare Din buruieni frumoase la coloare;
De mult şi până-n noapte tot se zbate Să-i fie de priinţă cât se poate;

635 La căpătâi şi-a pus-o-n colivie În catifea-nvelită, sinilie,
Drept semn pentru credinţa femeiască; Şi-a spus pe-afară-n verde să văpsească Tot păsări trădătoare şi mişele,
640 Ca pitulice, şoimi şi cucuvele;
Iar coţofene, ca să-şi bată joc De ele, zugrăvi-ntr-acelaşi loc.
Pe Canaceea o mai las un pic Şi nici de-al ei inel nu vă mai zic,
645 Pân-a veni iar timpul potrivit S-arăt că s-a întors la ea spăsit Iubitul şoim, cum la poveste spune,
Prin mijlocirea lui Cambul cel june,
Al Cambinskanului cocon domnesc.
650 Şi-acum de firul drept mă răzleţesc Ca să vă-nşir isprăvi şi bătălii Cum nu s-au pomenit şi n-or mai fi.
De Cambinskan vă spun întâi de toate Cum cuceri cetăţi nenumărate;
655 Apoi cum Algarsif, luptând cumplit,
Pe Theodora o a dobândit,
Scăpând din mari primejdii şi din teamă Cu ajutorul calului de-aramă;
Apoi şi de Cambalo-am să vă-nşir 660 Cum s-a bătut cu fraţii în turnir Spre a câştiga pe Canaceea;
Şi iar lega-voi firul dup-aceea.
Partea a III-a
Apollo-şi mină prin tării rădvanul Pin’ la conacul lui Mercur, vicleanul —
Aici urmează cuvintele Răzeşului către Scutier şi cuvintele H angiului către Răzeş.
665 «Frumos te mai plătişi, zic zău, Scutare, Şi harul să ţi-l laud nu-s în stare —
Grăi Răzeşul. Tânărul precât eşti,
Cu-aşa simţire, ce să zic, vorbeşti,
Incit socot că-n astă adunare 670 Nu-i nimeni cu mata să se măsoare În elocinţă! Deie-ţi Domnul bine Şi harul vorbei cată a ţi-l ţine;
Mult mi-a-ncântat auzul limba-ţi dulce.

Am un fecior şi eu şi – jur pe cruce! — 675 Decât să-mi dai o sfoară de moşie

Câşti să-mi aducă-n an talanţi şi-o mie,

Mai bine-aş vrea pe-acest fecior să-l ştiu Deştept ca dumneata. Avere... ptiu!

La ce slujeşte, minte dacă nu-i?

680 Oh, cât îl dojenesc şi tot îi spui,

Dar sfatul bun de el nu se lipeşte.

Decât să joace zaruri, printre deşte Cernându-şi tot bănetul, ce mai ştie?

Doar cu mojicii stă la sindrofie;

685 Cu cei de viţă nu se dă de fel,

Să mai deprinză subţirimi şi el.»

«Dai zor cu subţirimi – H angiul zise. Doar ştii, jupân Răzeşe, pare-mi-se,

Că toţi aveţi un basm de povestit,

690 Sau două, după cum ne-ara învoit.»

Răzeşul: «Chiar aşa, într-adevăr,

Dar, rogu-te, nu mă lua-n răspăr Că-i spun o vorbă-două istui june.»

«Ba să-ţi începi povestea, bre, jupâne!» 695 «Prea bucuros mă plec dorinţei tale Şi cu povestea, na, purced la vale.

Ci n-aş vrea să vă supăr nici atât.

Pre cât m-o duce capul, cât de cât, M-ajute Domnul să vă fiu pe plac,

700 Şi-atuncea-i bine: grijuri nu-mi mai fac.»

POVESTIREA RĂZEŞULUI

CUVÂNTUL PE CARE L-AU ROSTIT RĂZEŞUL

«Străvechii briţi, de gintă lăudată, Isprăvile voinicilor de-alt’dată Ştiau în stihuri brite a le spune Şi le-ngânau cu pigulit de strune,

5 Sau fără cântec depănau povestea, îmi amintesc un cântec dintr-acestea Şi-am să vi-l spun cum oi putea mai bine.

Ci, domnii mei, nu voi să pat ruşine; Ruga-m-aş vouă, dar, dintru-nceput 10 Să mă iertaţi de nu sunt priceput,

Căci subţirimi nicicând n-am învăţat:
Eu ce-am de spus, spun verde şi curat.
La muntele Pernas n-am fost hagiu,
Şi nici pe Tulliu Cithero nu-l ştiu,
15 Nici vorba-mi cu-nfloriri s-o fac isteaţă; Eu ştiu pestriţătura din fâneaţă Şi din icoane niscaiva văpsele;
Bibilurile... sunt străin de ele,
Iar duhul meu tăiş prea ager n-are,
Dar de vi-i voia, daţi-mi ascultare.»
AICI ÎNCEPE POVESTIREA RĂZEŞULUI
Armorica pe vremuri îi spunea Bretaniei, şi-acolo vieţuia Un cavaler de dragoste robit Ce multe vitejii a făptuit Pin' dobândi pe draga lui mireasă.
Căci dânsa n-avea seamăn de frumoasă Şi se trăgea din neam aşa ales,
Că lui nu-i prea dădea curajul ghes Să-i spună de tot chinu-i şi tot jindul. Dar pin' la urmă, vrednic ea găsindu-l, Văzând adică dragostea-i umilă Şi zbuciumul, a prins de dânsul milă Şi se-nvoi în taină dumneaei Să-l facă soţul şi stăpânul ei:
Stăpân cât poate fi un soţ pe-o soaţă...
Şi spre a duce ei senină viaţă,
De bună voie dânsul s-a jurat Că niciodată, nici măcar o dat'
Nu va cerca în frâu pe ea s-o ţie,
Nici să-i arate semne de zulie,
Ci-n toate va să-i fie-ascultător Ca orice cavaler ce-i iubitor,
Decât de ochii lumii îşi va spune Stăpân, spre-a nu-şi ştirbi cinstitul nume.
I-a multămit domniţa prea-plecat, Zicând: «Stăpâne, fiindcă frâu mi-ai dat Atât de larg în marea-ţi curtenie,
Dea Domnul între noi nicicând să fie Din vina mea gâlcevi sau dezbinare; Cinstită îţi voi fi şi-ascultătoare,
Aşa îţi jur pe viaţa de apoi.»
Şi-au vieţuit tihniţi aceia doi.
Căci, dragii mei, eu ştiu o vorbă, iacă: Iubiţii unul altuia

se pleacă 35 De vor delung să şadă împreună.
În dragoste, cu sila nu-i de-a buna;
Când vede silă, Amor de îndat'
Aripile îşi bate – şi-a zburat!
Iubirea-i spiriduş se zburdă-n voie;
40 Femeile duc jugul anevoie Şi nu se vor robite nimănui;
Cât despre noi bărbaţii, nu mai spui...
Cel care-arată-n dragoste răbdare Acela-i decât soţul său mai tare.
45 Răbdarea-i ne'ntrecută însuşire:
Ea biruie, prin însăşi blânda-i fire,
Ce silnicia-n veci de veci nu poate.
Nu-ţi căşuna, nu te iuţi din toate. Deprinde-te să răbzi, de nu, apoi e 50 Mai rău, căci tot te-nveţi, dar de nevoie. Direpт vă zic: nu-i om pe-ntreg pământul Ce n-a greşit, cu fapta sau cuvântul. Mânia, sau vreo stea nepriincioasă, Necazul, vinul, firea năzuroasă 55 Ne-mping la fapte sau la vorbe rele.
Tu nu te răzbuna pe toate cele:
Din vremuri ia învăţătură vie,
De vrei să-ţi fie firea răbdurie.
Deci cavalerul a găsit cu cale 60 Răbdare a-i jura donâniţei sale,
Iar ea la rându-i jurământ făcut-a Să nu-i căşune scârbă nici atâta.
Aşa se învoiră ei blajin:
Ea şerb şi l-a făcut, dar şi stăpân:
65 Şerb în amor şi domn în căsnicie,
Deci dar şi domn şi şerb avea să-i fie. Şerb zic? Ba domn întâi şi mai cu seamă, Căci doamnă şi iubită-avea, se cheamă. Soţia dragă-i cheia fericirii,
70 Cum şade scris la pravila iubirii.
Ferice, peste poate, cum vă spui, îşi duse doamna la moşia lui,
De Penmark nu departe, la castel, Şi-acolt)-n dulci zâbăvi trăit-a el.

75 Decât acel ce-a fost căsătorit
Au cine ştie traiul fericit,
Dulceaţa toată dintre soţ şi soaţă?
Un an au dus-o ei în dulce viaţă,
Pin' ce voinicului din basna mea —
80 Arveragus din Kayrrud se numea —
I-a năzărit să meargă la război în Englitera, şi un an sau doi Izbânzi s-agonisească peste mare,
Căci înspre fapte mari simţea chemare; 85 Şi-a stat doi ani, cum scrie la poveste.
Dar să-l mai las pe dânsul, într-aceste, Şi să vă zic de Dorigena, soaţa,
Ce-şi îndrăgea bărbatul cât şi viaţa.
De lipsa-i plânge ea cu of şi jele 90 Ca orice jupâniţă-n toane rele.
Se tânguie, veghează şi posteşte Căci fără el nimică nu-i prieşte Şi lumea toată sarbădă îi pare.
Văzând prietinele doru-i mare,
95 O-mpresură, o mângâie pe faţă,
0- ndeamnă, zi şi noapte-i dau povaţă Că fără de temei tot chinu-i este,
Şi alte mângâieri de alde-aceste
1- aduc, şi ostenesc din răsputere 100 S-o scape de obidă şi durere.
Încet-încet, cu trudă şi răbdare, Ciopleşte omul piatra cea mai tare Şi-i tipăreşte chip aşa cum vrea.
La fel crăiţa din povestea mea,
105 Delung sub sfat şi mângâiere stând,
I s-a întipărit nădejdea-n gând Şi chinul începu să i se-aline;
N-o mai ducea ea mult aşa, vezi bine. Arveragus şi el, cu grije mare,
110 l-a scris la timp răvaş de-nştiinţare Că-i sănătos şi că războiu-i gata: Altminteri se stingea domniţa, biata.
Când au văzut că doru-i mai cuminte, Prietinele-o au rugat fierbinte 115 Să meargă a se preumbla cu ele,
Să-şi mai destrame gândurile rele. S-a-nduplecat

domniţa voii lor,
Gândind să-şi treacă vremea mai uşor.
Se înălţa castelul lângă mare,
120 Şi-ades ieşea domniţa la primblare
Cu-al său alai; pe ţărmul nalt de unde Vedea în zări, pe fremătânde unde,
Plutind corăbii care încotro.
Simţea domniţa junghi în pieptu-i... «O —
125 Zicea în gând – din câte văd catarge Că se perindă-n fundul zării large,
Nu-i una să mi-l poarte-acasă? Vai,
Nu vroi mai mult decât să-l văd încai.»
Şi visătoare alteori stătea 130 Cătând în jos la marea de subt ea.
Dar stâncile colţoase şi spăimii Îi înteţeau bătaia inimii:
Simţea c-o ia leşinul şi se pierde;
Şi-atuncea se lăsa în iarba verde 135 Şi se uita în jos la mare, drept,
Şi glăsuia, oftând adânc din piept:
«O, Doamne Care, până-n nemurire,
Ţii lumea sub a Ta oblăduire,
Noi ştim că-n van nimica nu zideşti.
140 Dar, Doamne, stâncile-astea diavoleşti Ce negre, hâde, prada şi-o aşteaptă Nu par a fi lucrarea înţeleaptă A unui Dumnezeu desăvârşit.
De ce, fără de rost, le-ai mai clădit?
145 în câteşi patru zări, pustia lor Alungă fiare, păsări, muritori.
Stăpâne bun, nu vezi că nu slujesc Decât să piarză neamul omenesc?
Puzderie de trupuri – te cutremuri —
150 S-au frânt de-aceste stânci, din hău de vremuri Făpturile-Ţi alese, oameni, da,
Pre chipul şi asemănarea Ta.
Părea pe-atunci că omenirea dragă Ţ-i-era; acum au cine să-nţeleagă 155 De ce-ai lăsat asemenea zidire Ce duce omenirea la pieire?

Vor spune cărturarii, dumnealor,
Că toate-s bune şi la locul lor,
Dar noima ăstor stânci eu nu-o pricep.
Tu, Doamne, Ce dai vânturilor cep,
Te rog atâta: Adu-mi-l acasă!
De sfad cărturarilor nu-mi pasă. În dragu-i, Doamne, surpă aste stânci în hăurile iadului adânci!
Căci inima îmi sângeră de spaimă!» Aşa cuvinte-n lacrimi ea îngaimă.
Văzând că nu-i alină chipul şi că Plimbările pe ţărm mai rău îi strică, Prietinele s-au gândit s-o scoaţă Pe maluri de izvoare la verdeaţă,
Să-i risipească negura din gând, Danţând, ori şah şi table mai jucând.
Şi într-un zori-de-zi porniră ele Spre un zăvoi prin părţile acele,
Grijind să aibe ca şi-n alte dăţi Merinde din belşug şi bunătăţi,
Şi-au petrecut întru desfăt şi har... Era-n a şasea zi a lui Florar,
Florar ce-aşterne proaspete colori Pe ierburi şi pe frunze şi pe flori;
Iar iscusita mână omenească S-a priceput cum să ferchezuiască Grădina, cu dichis, încât jurai Văzându-o, crâmpei că e din Răi.
Miresmele, priveliştea curată
Te fac să-ţi zburde inima îndată,
Afar' decât vreo boală nemiloasă Ori gânduri negre inima-ţi apasă;
Era, vă spun, grădină îngerească.
Iar după prânz au prins să dănţuiască Pe cântece. Doar Dorigena, ea,
Ca totdeauna, sta şi se jelea;
Căci nu-l vedea jucând cu toţi acei Pe soţul – soţul şi iubitul ei.
Dar va să treacă ziua, vrând-nevrând, Iar cu nădejdi – şi negura din gând.

Un scutier, la rând cu toţi curtenii, Danţa mlădiu naintea Dorigenii,
Mai chipeş, socotesc, şi mai sprinţar 200 Şi mai împodobit decât Florar;
Nu-l întrecea la danţ şi nici la cânt Pe dânsul, niciun semen pe pământ. Şi mai era, de-ar fi să-l zugrăvesc, Cel mai ales din neamul bărbătesc: 205 Voinic şi june, bun, bogat, deştept Şi tare îndrăgit de toţi pe drept.
În două vorbe: fără ca măcar Să aibe Dorigena vreun habar,
Scutarul, al Venerei slujitor —
210 Ce-i zice Aurel la curtea lor —
De doi ani şi mai bine o-ndrăgea Pe Dorigena ca pe nimenea,
Necutezând să se destăinuiască:
Din vadră bând amarul, nu din ceaşcă. 215 Tăcea în el şi se topea de jale;
Fărădecât în cântecele sale Răzbea, ascuns, tot dorul chinuit:
Iubesc, se căina, dar nu-s iubit.
În elegii plângea cum focu-l arde,
220 Şi iarăşi în rondeluri şi balade
Zicea că-a-şi spune oful nu-ndrăzneşte, Ci ca o furie-n iad se perpeleşte.
Zicea: «Cum Echo s-a topit de dor După Narcis, eu însumi va să mor.»
225 Dar într-alt chip decât aşa, cu frică, Domniţei nu-i destăinuia nimică;
Doar uneori la danţ, cumva, ştiu eu, Când junii-aduc prinos lui Amor-zeu, Privirea-i zăbovea-n privirea dragă,
230 Părând din ochi că-i cere şi se roagă;
Ci dânsa gândul nu i-l pătrundea.
Şi s-a-ntâmplat, nainte de-a pleca Spre casa ei – fiindu-i el vecin Prea-vrednic şi cinstit, şi nalt în cin,
235 Şi de-ndelungă vreme cunoscându-l —
Să intre-n vorbă; el, urmându-şi gândul, Uşor, uşor, mai drept, mai ocolit,

Când i-a venit lui bine, a grăit:
«Domniţă, jur pe Cel Ce ne-a făcut, 240 Că de ştiam că ţi-ar fi fost plăcut,
Când a purces Arveragus pe mări Aş fi plecat şi eu spre-aceleaşi zări,
Să nu mă mai întorc... Domniţă,i greu Când ştiu că în zadar e chinul meu.
245 Răsplată mi-i doar inima zdrobită... îndură-te, stăpâna mea iubită:
Cu un cuvânt ucide sau mă-nvie.
Oh, cât aş vrea să zac aici sub glie! Răgaz nu am să-ţi spun mai mult de-atât. 25Q Iubito, fie-ţi milă, cât de cât!»
Ea l-a privit prin sita genelor:
«Tu mie îmi vorbeşti de-al tău amor? N-am bănuit nicicând mai înainte Ce gânduri, Aurele, porţi în minte.
255 Dar jur pe Dătătorul meu de viaţă Că nu voi fi necredincioasă soaţă Cu fapta sau cuvântul niciodată,
Ci-a lui voi fi, de care sunt legată; Primeşte-acest răspuns din gura mea!»
260 Apoi, şăgalnic, au adaos ea:
«Dar iacă jur, pe Dumnezeu-Cel-Viu,
Că tot m-aş îndemna a ta să fiu Când văd că gemi de-atâta sfâşiere.
Ştii ţărmul cel cu stânci. De-ţi stă-n putere 265 Să le înlături, stâncă după stâncă, Catargelor croind cărare-adâncă, în ziua când vei face treaba asta,
Când fi-va netezită toată coasta,
Te voi iubi ca nimeni pe pământ.
270 Mă leg în faţa ta cu jurământ.»
«Atâta milă aflu eu la tine?»
«Atât, şi-aşa să-mi deie Domnul bine! Căci una ştiu: că nu va fi nicicând.
Deci scoate-ţi fandaxiile din gând.
275 Au ce plăcere, rogu-te, e-aceea
Ca altui om să-i îndrăgeşti femeia Cât el o pupă când îi place lui?»
Iar el oftă din fundul pieptului,

Când auzi cuvântul spus de dânsa 280 Şi cu durere-n inimă răspuns-a:
«Domniţă, tu îmi ceri ce nu se poate!
Deci moarte, vai, îmi dărui dintre toate.»
Cu-acest cuvânt se-ntoarse dela ea.
Apoi veniră alţii-ntracoleă 285 Şi-o luară pe domniţă prin alei,
Nebănuind cam ce vorbise ei.
Şi începură iarăşi a jucare,
Până-şi pierdu văpaia sfântul soare,
Căci zarea-l văduvi de focul lui:
290 Când s-a-nnoptat, adică, voi să spui.
Şi-au mers acas', voioşi cum n-au mai fost, Afar' de bietul Aurel al nost'!
S-a tras şi el acas' cu moartea-n gând Ştiind că numai moartea i-e orând.

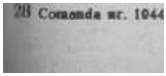

295 Simţea în pieptu-i îngheţat jungher, împreunându-şi mâinile spre cer,
Căzu-n genunchi şi începu a spune,
Cu duhul răvăşit, o rugăciune.
Iar eu voi desluşi ce-a vrut să-nşire,
300 Măcar că dânsul glăsuia-n neştire.
Cu jale-n piept, nălţat-a ruga lui La zei – dinţii la zeul soarelui:
«Apollo, tu, ce ţii sub ascultare v Şi frunză şi copac şi ram şi floare,
305 Ce dărui după crugul tău de foc Fieştecărui viaţă şi soroc,
Precum se plimbă arcu-ţi sus sau jos, Apleacă-ţi, Phoebus, ochiul tău milos Spre mine, robul tău, nefericitul.
310 Căci draga mea menitu-mi-a sfârşitul Şi fără vină mor, de nu vei vrea Să mi te-nduri, prin mare mila ta!
Căci, decât dânsa, de nu tu, au cine Mă poate, Phoebus, ajuta mai bine?
315 îngăduieşte-mi a-ndrăzni să-ţi spun

În ce chip să mă sprijini, doamne bun.
Fericea-ţi soră, Luna cea senină,
Ce-i este mării zână şi regină —
Neptun dacă-i stăpânitor în mare 320 Ea tot deasupră-i stă şi-i tot mai tare – Aşa cum dornică-i să se îmbaie în din a ta lumină şi văpaie Şi te urmează fără ostenire,
Tot astfel mării dat i-a fost de fire 325 Să năzuiască veşnic înspre Lună,
A mărilor şi apelor stăpână.
De-aceea, Phoebus, iată ruga mea —
Şi fă minunea asta, dac-ai vrea:
La-ntâia voastră opoziţiune,
330 Ce-n semnul Leului va fi, se spune,
Tu roagă-ţi sora, Luna, să îngroape Cu nemaipomenit puhoi de ape Şi cea mai naltă stâncă de la noi,
Şi-apoi doi ani să nu-l ia înapoi.
335 Voi spune-atunci domniţei: «Viu supus Să-mi iau răsplata: stâncile s-au dus.»
Fă-mi, Soare, tu, minunea asta mie. Iar sora ta, zorită să nu fie,
Adică, ceşti doi ani fă-i, Soare, rugă 340 Mai iute decât tine să nu fugă.
Atuncea fi-va Luna pururi plină 434
Şi-a mărilor umflare va să ţină.
Iar dacă-n chipu-acesta nu se leagă Să-mi dăruie făptura ce mi-i dragă,
Tu roag-o să prăvale-acele stânci în apele-oceanului adânci, în beznele lui Pluto cele reci —
De nu, o pierd pe draga mea în veci. Desculţ la templul tău din Delphi-oi merge! Te-ndură, Soare, lacrima de-mi şterge De pe obraz. Aibi milă de-al meu chin.»
Simţi atunci că-i vine cu leşin Şi-ndată se surpă în nesimţire.
Frăţânul său, ce-avea de toate ştire, îl ridică de jos şi-n pat îl puse.
Iar eu îl las durerii lui nespuse,
Las gându-i să frământe şi s-aleagă De nu-i, cât viaţa,

moartea chiar mai dragă.
Arveragus, cu-alai şi cinste mare,
El, a cavaleriei mândră floare,
S-a-ntors acasă cu voinicii săi.
Eşti iar ferice, Dorigenă, măi! îl strângi la sân pe soţul tău iubit,
Pe proaspătul războinic prea-vestit,
Ce ca pe viaţa însăşi te iubeşte.
Lui nicio bănuială nu-i mijeşte Că-n lipsa lui puteai vorbi cumva De dragoste cu altu-eâneva.
Pe el nu-l duce mintea spre-aşa gând Ci-n glume-şi ţine soaţa,n danţ şi cânt.
Să-i las în dulci zâbă'vi să-şi mai petreacă Şi de-Aurel să vă mai spun oleacă.
Când sfâşiat, când lâncezind pe-ncetul, Doi ani zăcu biet Aurel băietul Pânr a propti piciorul în podea.
Şi nu mi-i mângâiase nimenea Decât frăţânul, tânăr cărturar,
Ce singurul de toate-avea habar,
Căci altuia din stirpea omenească N-ar fi-ndrăznit să se destăinuiască, Mai temător păstrându-şi taina-aceea Decât Pamphil iubind pe Galateea.
Părea făptura lui nevătămată,
Da-n inimă, adânc, avea săgeată,
385 Şi plumbu-ascuns, firurgii ne învaţă,
E cu primejdii multe pentru viaţă,
Când nu l-ai smuls din piept la timpul său.
Plângea frăţânul, se jelea mereu,
Dar într-o bună zi şi-aduse aminte 390 Că-n Franţa, unde-a fost mai înainte Diac la Orleans, ca toţi diecii Se da în vânt să afle zodiecii Şi alte arte neîngăduite Precum ar fi magia, pasămite;
395 Şi-aduse, zic, aminte că-ntr-o zi,
Tot răsfoind prin tomuri, se trezi Pe-o carte cu magie, carte care Colegu-său, studinte-n legi, îmi pare, – Măcar că-apoi şi altele-nvăţase —
400 La dânsul în pupitru o lăsase;

De vrăji scria acolo pe-ndelete,
De cele două'şi-opt de acarete Cât are Luna, şi-alte nerozii Cu care n-adormi azi nici pe copii;
Biserica cea sfântă-i grijulie
Să nu ne roadă nicio fandaxie.
Deci când şi-aduse-aminte de-acel tom, Porni să salte inima în om Şi către sine zise împăcat:
«De-acum mi-l ştiu pe frate vindecat; Căci fără greş se află o ştiinţă Prin care unii oameni au putinţă Să-nchege plăsmuiri, cum auzii Că sunt solomonari la sindrofii Ce fac s-apară-n săli, aievea parcă,
Puhoi de apă, şi pe el o barcă Şi-acolo-n săli vâslesc în sus şi-n jos;,.
Iar alteori un pardos fioros;
Sau flori răsar ca-n pajişte; şi-o vie i Cu poamă de smarald sau purpurie;, j Ba şi-un castel durat din piatră grea, 1 îl fac, de vor, a nu se mai vedea,
Sau baremi să ne pară c-a pierit.
Deci dar, de-oi fi de soartă norocit Să aflu-n Orleans un ins de-acei Ce cred în vraja Lunii cu temei Şi prin magie pot supune firea, îşi dobândi-va frate-meu iubirea.
Căci cu vrăjeli un cărturar e-n stare Să facă-n ochii lumii a dispare Acele negre stânci, puţind uşor Catargele să treacă-n voia lor;
O zi sau două-ar fi de-ajuns, socot,
Şi frate-meu s-ar izbăvi de tot,
Căci ea cuvântul cată a şi-l ţine, Altmintrelea ar pătimi ruşine.»
La ce să mai lungesc ce am de spus? La căpătâiul fratelui s-a dus Şi planul după ce i-a-nfăţişat,
Acelălalt a şi sărit din pat;
Plini de-nădejdi pornit-au cu grăbire La Orleans să afle izbăvire.
Când au ajuns aproape de cetate —
Să mai fi fost o leghe nici jumate —
Au întâlnit un june singurel.
Le-a dat bineţe junele acel,

Apoi le zise una să-ţi faci cruce:
«Eu ştiu – le spuse el – se vânt v-aduce.» Şi nici n-au mai călcat doi paşi pe drum,
Că le şi spuse toate, ce şi cum.
Diacul cel breton l-a întrebat De vechii lui colegi de altădat',
Iar el i-a spus că toţi s-au prăpădit,
Şi-n lacrimi ochii-i s-au păienjenit.
Degrabă Aurel din şa se lasă
Şi-apoi purced cu magul către casă Cei doi, căci i-a poftit să-i omenească.
Nimic din ce putură să-şi râvnească Nu le-a lipsit, în casa-ndestulată Cum nu mai pomenise ei vreodată.
Da' până să se-nfrupte din bucate,
Le-a înfăţişat el parcuri neumblate în care cerbi şi ciute ei văzură Cu coarne peste cumpăt şi măsură,
Tot sute, sfâşiaţi de câini pe stânci,
Şi alţii săgetaţi, cu răni adânci;
Când cerbii au pierit ca fumu-n vânt,
Şoimari pe-un mal de râu văzură stând,
Şi-un stârc ucis de şoimi văzură mai;
În urmă cavaleri luptând pe-un plai,
Iar Aurel chiar pe domniţa sa O a zărit, mlădie cum danţa,
Şi chiar pre el danţându-i dinainte.
Când socotit-a vraciul cel cuminte Că-i de ajuns, bătu din palme-o dată Şi, iacă! destrămată-i vraja toată.
Dar ei din casă n-au ieşit de loc;
Doar vraja i-a purtat din loc în loc,
Cât stară-acolo, între cărţi, tustrei,
Şi-n casă nimeni altul decât ei.
Chemându-l vraciul pe rândaş la dânsul L-a întrebat aşa: «Îi gata prânzul? E-aproape-un ceas de când ţi-am poruncit Să fie prânzul gata rânduit,
Când domnii-aceşti, sosiţi din alte părţi, Păşit-au în odaia mea cu cărţi.»
«Stăpâne – zise – gata-i, cum de nu!

Şi poţi pofti la masă când vrei tu.»
«Atunci să mergem, căci pe cât îmi pare, Iubeţii simt nevoie de-ntremare.»
Prânzind, intrară la tocmeală-ndată Cam cât ar cere vraciul ca să scoată Acele stânci ce-nspaimă pământenii,
De la Gironda pin' la gura Senii.
Se lasă greu maestrul vraci, zicând Că fără de o mie funţi nici gând;
Ba că şi-o mie-ar fi puţin, spunea.
Dar Aurel, în ceru-al nouălea,
Strigă: «Un fleac! O mie, cât şi-un funt.
Pământul, de zic unii că-i rotund,
Al meu de-ar fi, l-aş da aci pe loc.
Mă învoiesc: să fie cu noroc!
Plătit vei fi până la ban, mă jur;
Dar fără de zăbăvi şi de-nconjur,
Chiar mâine treaba să mi-o faci, te rog.» Iar vraciul: «Cinstea mea o pun zălog!»
Se duse Aurel să mi se culce Şi noaptea o trecu-n hodină dulce:
Căci zorile nădejdii de iubire Îi dară de la chinuri păsuire.
A doua zi, frăţânii se deşteaptă Şi-apucă spre Bretania cale dreaptă,
Alături de-acel meşter vrăjitor, Şi-odată-ajunşi, au tras la gazda lor.
Era, mi-aduc aminte ne'ndoios,

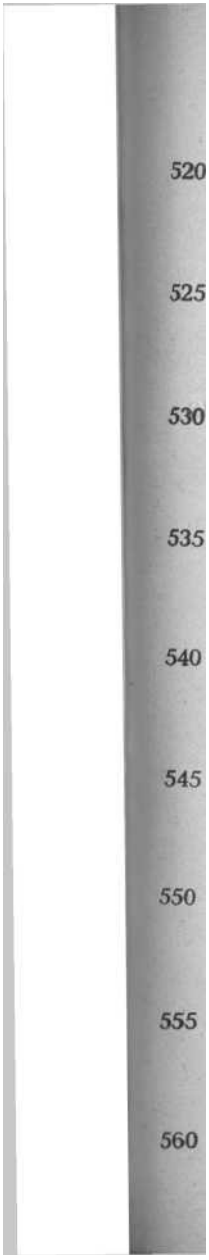

Prin luna lui Decembre cel geros.
Îmbătrânise Phoeb, era acum Precum arama chipu-i, nicidecum Ca-n Rac, văpăi de aur arzător,

Căci scăpăta spre Capricorn de zor Şi istovise-ntr-însul vâlvătaia.

Ninsoarea, gerul, lapoviţa, ploaia Pălise-n curţi şi flori şi foi şi iarbă.

La vatră, Ianus, cu-ndoita-i barbă, Sorbea din corn vinaţul cel de preţ,

C-o halcă dinainte, de mistreţ,

Şi lumea toată prăznuia Crăciunul.

Doar junele-Aurel al nost', el unul,

Pe vraci îl cocolea cu cinste mare, Rugindu-l grabnic a-i afla scăpare De chinurile-i grele şi-ndelunge,

De nu, cu spada inima-şi împunge.

A prins diacul milă de băiat Şi ziuă, noapte cată ne'ncetat Şi vremea concluziunii o adastă; Adicăte, vorbind pre limba noastră – Căci multe nu prea ştiu de-astrologie – Să facă-n aşa fel scamatorie Incit să-i pară doamnei şi oricui Că ţărmul cel cu stânci s-a dus, şi nu-i, Sau că surpate-s stâncile în mare.

Şi-ntr-un sfârşit sosi şi ceasu-n care A.vea să facă-n legea lui smintită Drăcia ceea nemaipomenită.

Tăbliţele tolede le deschise,

Şi nu-i lipsea niciunul din dichise,

Nici anii-ntregi, nici cei luaţi în parte, Nici rădăcinile-nsemnate-n carte,

Nici punctele şi unghiurile toate Cu care îndeobşte se socoate Şi se dezleagă ecuaţiuni.

Şi astfel, făcătorul de minuni,

Pornind din crugul cel de-al optulea, Chiti cam câtă cale se-abătea Alnatha de la steaua neclintită Ce-n crugu-al nouălea e socotită.

Pătrarul cel dinţii aflându-l bine,

Ieşiră celelalte de la sine;

Acum ştia şi Luna când răsare, Conjuncţiunile pe fiecare;

Şi prin aceeaşi operaţiune

Află tot mersul schimbătoarei Lune;

Mai cunoştea tipicurile toate Ale magiei celei blestemate

Ce-i îndeletnicire de păgâni;
Şi iacă, după două săptămâni,
Făcu minunea asta pe pământ:
Acele stânci păreau că up mai sunt.
Biet Aurel se da de ceasul morţii,
600
595
590
585
580
575
570
Tot îndoit de cum cădea-vor sorţii,
Şi aşteptând minunea-nfrigurat;
Iar când văzu că stâncile-au zburat,
Că piedici nu mai are-n calea lui, ’ A-ngenuncheat ’naintea vraciului Strigând din piept: «Îţi mulţumesc, stăpâne, Şi ţie şi Venerei celei bune,
Că m-aţi scăpat de chin ucigător».
Apoi spre templu se porni de zor,
Unde ştia că e domniţa dusă.
Şi ei, cu-nfăţişare preasupusă Şi inima cât puricele-n el,
I s-a destăinuit într-acest fel:
«Domniţa mea curată, căreia Eu mă smeresc şi-ţi dărui dragostea Şi nu mi te-aş atinge nici c-o floare —
De n-aş simţi în mine-aşa dogoare Incit aici ’nainte-ţi pot să mor —
N-ai şti de dorul meu mistuitor,
Dar cată să ţi-l spun, căci altfel pier: îmi stă, domniţă, inima-n jungher.
Dar dacă tu de moartea-mi milă n-ai, Cuvântul vezi să nu ţi-l calci, încai. Căieşte-te-ntru Domnul Cel Ceresc Şi morţii nu mă da că te iubesc.
Făgada ta ţi-o aminteşti prea bine:
Nu că ţi-aş cere ce mi se cuvine,
Ci milei tale doar mă rog ferbinte.
Acolo în grădini, atunci, ţii minte,

Domniţă, te-ai legat cu jurământ Să mă iubeşti ca nimeni pe pământ.
Mi-i martor Dumnezeu: aşa ai spus,
Deşi de-a ta iubire vrednic nu-s.
Voiesc să-ţi apăr cinstea ta de nea Mai mult decât să-mi mântui viaţa mea; Porunca ce mi-ai dat e împlinită.
Mergi dar să vezi, domniţa mea iubită,
Sau fă cum crezi şi după voia ta —
Dar orice-ar fi, făgada n-o uita.
Vieaţă, moarte-n mina ta le-am pus.
610 Dar una ştiu: că stâncile s-au dus!»
El a plecat, iar dânsa a rămas Cu niciun strop de sânge în obraz;
Cum să-i dea-n gând că-n leasă va să cadă! «La ce – strigă – făcui aşa făgadă!
615 Au cum să crezi că-i om să făptuiască Asemenea minune diavolească!
E în răspărul firii!» Şi-a plecat Spre casa ei cu duhul sfâşiat,
Iar teama plumb îi puse în picioare.
620 O zi sau două a gândit că moare Când din leşin într-alt leşin cădea;
Dar n-a vorbit nimic cu nimenea – Arveragus lipsea de-acasă – doar în sinea ei striga, cu dor amar,
625 Cu chipul pământiu şi glas de jale Aşa cum auzi-veţi mai la vale:
g Alei – striga – tu, soartă nemiloasă,
Pe nevisate ţi-am căzut în leasă;
Şi din strânsoarea ta nu ştiu scăpare 630 Decât au moartea, au ruşine mare;
De una negreşit avea-voi parte.
Dar nu e dintr-ales: mai bine moarte Decât să cad cu trupu-ntru păcat,
Să-mproşc cu tină numele-mi curat;
635 Prin moarte-ncalte-aş fi răscumpărată.
Au câte soaţe vrednice, de-alt’dată,
Fecioare câte viaţa nu-şi curmară Decât să-şi facă trupul

de ocară? *t* Asemeni întâmplări stau mărturie:
640 Tirani, treizeci, odată, la orgie,
Pe Phido-atenianul l-au răpus,
Apoi porunci dădură de-au adus Pe fiicele-i, brâncindu-le din spate,
Şi le-au silit să joace despuiate 645 în sângele părintelui jungheat.
Blestem pe ei! Iar dacă au cercat Să le răpească-a fecioriei floare,
S-au smuls de ei curatele fecioare Şi-ntr-o fântână toate s-au zvârlit,
650 Cum scrie în izvoade răzvedit.
Cei din Messina au târât, se spune, Din Sparta cincizeci de fecioare june, Voind să-şi facă poftele cu ele;
Dar una din fecioarele acele 655 Cu viaţă nu scăpă, adevărat,
Căci mai degrab' jungheate s-au lăsat Decât să-şi piardă fecioria lor.
Eu, dar, de ce m-aş teme c-am să mor?
Tiranu-Arisioc'lid, aşijderea,
660 Pe-o fată, Stimphalida, o pândea;
Ucis fiindu-i tatăl, noaptea, fata La capiştea Dianei alergat-a Şi-atât de tare s-a-ncleştat de zee Că n-au. Putut de marmur s-o descleie; 665 Lovită, trasă, smulsă, biata fată Muri în locu-acela zdrumicată.
Când blândelor fecioare scârbă le e Stârnitei pofte pradă să se deie,
Mai abitir o soaţă se cuvine 670 Să moară, decât trupul să-şi întine.
Nevasta ducăi Hasdrubal, cartagul, Nu-şi rupse însăşi zilelor şiragul Când au răzbit romanii în oraş? Ţinându-i strâns la sân pe copilaşi,
675 În foc s-a azvârlit, decât să stea Să-şi facă răii mendrele cu ea.
Lucreţia nu-şi dete moarte-ndată Când fost-a de Tarquiniu întinată, Gândindu-se că-i mai uşor să moară 680 Decât să poarte nume de ocară?

Şi în Miiesia, şapte fete, iar,
Nu s-au străpuns, de groază şi amar, Spre a nu fi de gali batjocorite?
Asemeni pilde, cred, sunt nesfârşite 685 Şi să le-nşiri n-ajunge-o viaţă-ntreagă.
Când H abradat ucis fu, soaţa-i dragă Junghindu-se, lăsă prelinsul sânge În rana lui căscată a se strânge,
Zicând: «încalţe trupul meu cinstit 690 De niciun om nu fi-va pângărit.»
Au ce rost are pilde să mai cat,
Când ştim ce multe viaţa şi-au curmat Decât sa rabde silă şi ruşine?
Trag dar. Învâiâtura că-i mai bine 695 Să mă răpim, sa nu mă las spurcată.
Lui vreau să-i fiu cinstită viaţa toată,
Sau mai degrab' să pier de mina mea,
Cum fiica lui Demotion şi ea Muri, ca să rămână ne'ntinată.
700 O, Cedas, două fete-aveai odată Şi s-au ucis; mai mare mila-mi este Când iar citesc cumplita lor poveste!
De şi mai mare milă mă-nfior Gândind cum a scăpat de Nicanor 705 O tebăncuţă, moarte dându-şi ea.
Şi încă-o tebăncuţă tot aşa:
Un machedon iubind-o cu de-a sila,
Prin moarte s-a răscumpărat copila.
Aşijderi, iar, lui Nicerat nevasta 710 Nu singură s-a smuls din lumea asta?
Iar draga lui Alcibiad, la fel,
Nu s-a jertfit, îndată după el,
Decât să-i lase leşul ne-ngropat?
Ce soaţă fu Alcesta de-altădat'!
715 Credinţa Penelopei lui Omer
N-o proslăvesc elinii până-n cer?
Şi iar, de Laodamia s-a spus Cum că fiind Protheselau răpus,
Stingheră să trăiască n-a mai vrut.
720 Dar Porţia cea nobilă? Când Brut

Căzu ucis, jăratec a mâncat,
Atâta ce-l iubea pe răposat.
Pe credincioasa Arthemisa oare N-o laudă şi ginţile barbare?
725 Teuta, neclintita-ţi vrednicie
Soţiilor le steie pildă vie!
Şi tot aşa mai zic de Bilia,
De Rodogona şi Valeria.»
Deci Dorigena îşi trecu, plângând,
730 O zi sau două, tot cu moartea-n gând.
Ei, şi-ntr-a treia noapte s-a-nturnat Arveragus acas', şi tulburat A întrebat-o pentru ce se frânge,
Iar dânsa mai dihai porni a plânge.
735 «Alei – gemea – la ce m-am mai născut!» Şi-i spuse toate dintru început,
Ce-a zis, şi ce-a jurat şi ce-a mai fost:
Să vi le-nşirui iarăşi n-are rost.
Dar blândul soţ s-a-nseninat la faţă 740 Şi surâzând, îi zise cu dulceaţă:
«Nimică alta, Dorigena mea?»
«Nimic, pe Dumnezeu – se-aprinse ea – Au nu-i destul şi-atâta, Doamne sfinte!» «Soţia mea – îi zise – stai cuminte;
745 Chiar azi s-a-ntoarce totul înspre bine.
Dar jurământul cată de ţi-l ţine.
Aşa să mă ajute Dumnezeu:
Îţi spun că mai degrabă moarte vreu,
Din dragoste ce-ţi port nemăsurată,
750 Decât să-ţi calci, iubito, vorba dată.
Căci ciastea-i lucrul cel mai nalt pe lume.» Şi-atuncea, podidind de plâns, mai spune: «Dar subt osânda morţii te opresc,
Cât vei avea răsuflet omenesc,
755 Să-i povesteşti vericui păţania asta.
Eu unul voi răbda senin năpasta;
Nici tu durere nu-ţi săpa-n obraz Ca lumea să prepuie vreun năcaz.» Chemând la el pe-un scutier şi-o fată 760 Le-a zis: «Plecaţi cu Dorigena-ndată Şi în cutare loc s-o

însoţiţi.»
Cu-nchinăciune, s-au pornit zoriţi,
Dar făr-a şti de rostu-acelui drum,
Căci domnul nu le-a spus de ce şi cum.
765 Veţi zice dumneavoastră despre el:
Ce om destrăbălat şi ce mişel Să-şi deie soaţa altuia în pat!
Dar ian mai ascultaţi ce s-a-ntâmplat,
Căci poate soartă bună o aşteaptă:
770 Atunci să faceţi judecată dreaptă.
Scutarul Aurel – acela care V-am spus c-o jinduia cu-aşa-nfocare Pe Dorigena – o-ntâlni pe ea Prin forfota mulţimii când trecea,
775 Pe strada mare, către-acea livadă Spre a-şi plăti năstruşnica făgadă.
El însuşi s-a-ndreptat către grădină,
Căci casa i-o pândea fără hodină S-o vadă dacă iese la primblare.
780 Şi astfel, din noroc, din întâmplare S-au întâlnit, iar el, prea-bucuros,
O a-ntrebat unde-a pornit pe jos?
Răspunse Dorigena ca smintită:
«înspre grădini, de soţul meu pornită Să-mi ţin făgada, oh! şi vai! şi-amar!»
S-a minunat în sine-acel scutar Şi-atâta milă l-a cuprins şi jale De dânsa şi de chinurile sale,
Ba şi de-Arveragus cel prea-cinstit 790 Ce însuşi soaţei lui i-a poruncit
Să-şi ţină, cum-necum, cuvântul dat; Aşa de tare, zic, s-a-nduioşat,
Tot cumpănind ce-i bine şi ce nu-i, Incit şi-a zis: «Mai bine pofta-n cui 795 Decât să fac aşa scârnavă faptă"’
Văzând cinstită firea lor şi dreaptă.» Şi-n scurte vorbe, zise către ea: «Domniţă, spune-i soţului aşa,
Că prea cumplit e chinul ce te-apasă 800 Şi prea curată firea lui, şi-aleasă, Primind ruşine mai degrab’ să pată Decât să-ţi calci cuvântul spus odată; Mai bine ne-mplinire

vreau şi chin, Decât iubirea voastră s-o dezbin.

805 Eu te dezleg, domniţă, pe vecie De tot ce mi-ai făgăduit tu mie,

Şi te dezleg de orice jurământ Ce mi te leagă pe acest pământ.

Mă jur nicicând să nu te prigonesc 810 Cu ce-ai jurat, şi ţie mă smeresc, Cea mai curată-n inimă soţie Din câte ştiu că sunt şi-au fost să fie! Dar cugetaţi într-una, voi, neveste, La Dorigena şi a ei poveste.

815 Cât cavalerul, şi scutarul ştie Să făptuiască faptă cilibie.»

Căzând domniţa pe genunchii goi I-a mulţămit scutarului. Apoi S-a-ntors acas' şi soţului i-a spus 820 Acele ce v-am povestit mai sus.

Să vă mai zic de bucuria lui?

Eu unul nu-s dibaci, nici vreme nu-i.

Arveragus şi Dorigena soaţa îşi petrecură, însoriţă, viaţa,

825 Nicicând cătându-şi între ei pricină; El o-ndrăgea pe ea ca pe-o regină, Iar ea în veci rămasu-i-a cinstită. Povestea despre dânşii-i isprăvită.

Dar Aurel, sărmanul, dându-şi seamă 830 De pagubă, ursita şi-o blesteamă.

«Alei – se căina – la ce-i făcui Aşa făgadă alhemistului Să-i dau atâta aur! Ce mă fac?

Pierdut îs, oh, şi nu se află leac.

835 Va moştenirea să mi-o vând desîrg Şi cerşetor s-ajung. Aici în târg Nu-i chip să mai rămân, să-ncarc de-ocară Pe-ai mei şi neamul meu, afară doară De s-o-nvoi diacul ca bănetul 840 Să-l bucăţesc şi să-i plătesc pe-ncetul.

O, cum i-aş mulţămi că s-a-ndurat,

Şi i-aş plăti cinstit, mă jur curat.»

Cu nori în gând, cătă-n lăcriţa lui Şi-ndată-i duse alhemistului 845 Avutu-i – vreo cinci sute livre toate —

Şi l-a rugat să facă bunătate Să-l păsuiască pentru rest, zicând:

«Mă făloşesc, maestre, că nicicând 850 Nu mi-am călcat cuvântul; an de an Plăti-voi datoria pin’ la ban,
Măcar de-ar fi şi-n zdrenţe să. Mă port, Cerşind din poartă-n poartă câte-un ori.
Dar de-ai putea blândeţe să-mi arăţi 855 Şi doi-trei ani să mă scuteşti de plăţi,
M-ai înlesni nespus. De nu, curând,
Silit îs moştenirea să mi-o vând.»
Când Aurel a terminat de spus,
L-a întrebat acelălalt de sus:
860 «Au nu-mi ţinui cuvântul ce ţi-am dat?»
«Ba da, ce-i drept, e drept şi nu-i păcat.»
«Şi pe domniţă n-o luaşi? Răspunde.»
Oftă din piept scutarul: «Aşi, de unde!»
«Şi care-a fost pricina, poţi să-mi spui?» 865 Şi el îi spuse alhemistului
De-a fir-a-părul toate cum au fost:
Să mai încep o dată n-are rost.
«Arveragus – mai zise – prea-cinstitul, În cazne mai degrab’ şi-ar da sfârşitul 870 Decât să-şi calce dânsa ce-a jurat.»
Şi-i spuse chinul ce-o a sfâşiat Şi carnea cum se-ncrâncena pe ea La gândul silei numai; se vădea Că-n nevinovăţie juruise.
«Căci de magie dânsa n-auzise Şi-o milă m-a cuprins, neţărmurită;
Iar nobil el de-a fost să mi-o trimită, Tot nobil eu i-am înturnat-o lui.
Mai mult decât atâta, ce să spui?»
Răspunse alhemistul: «Frăţioare, Frumoasă-avurăţi amândoi purtare.
Tu eşti scutar şi dânsul cavaler;
Dar să păzească Domnul Cel din Cer Ca şi un cărturar să dea-napoi De la o faptă cum făcurăţi voi!
Eu, domnule, mi te scutesc de plată De parcă te-aş cunoaşte-ntâiaşi dată Şi chiar acuş ai fi picat din cer.
Din mia cea de funţi un ban nu-ţi cer Ca să-mi plăteşti

ascunsa mea ştiinţă, Căci mă socot plătit cu prisosinţă; Şi-acum te las cu bine, domnul meii.» Şi luându-şi calul, merse-n drumul său.

V-aş întreba pe voi, jupânii mei,

Au care-a fost mai nobil din toţi trei? Răspundeţi-mi cât n-am pornit la drum. Eu basmul istovitu-l-am de-acum.

AICI SE ISPRĂVEŞTE POVESTIREA RĂZEŞULUI

POVESTIREA
CELEI DE-A DOUA MAICI
PRECUVlNTARE LA
POVESTIREA CELEI DE-A DOUA MAICI

Dădacăi a năravurilor toate,
Ce-i zic pre limba noastră *lenevie*,
Şi uşăriţei dulcilor păcate —
Potrivnica se cade piept să-i ţie,
5 Adicăte, pioasă *hărnicie*

Să dovedim din zori şi până-n sară Căci, stând, ne-nhaţă diavolul în gheară.

El, diavolul, cu mii de şfori viclene Pândeşte ne'ncetat pe sub sprânceană, 10 Doar-doar o prinde omul pus pe lene, Căci gata-i pică-atuncea în capcană. Dar până nu-i în labă de Satană Nu ştie omul cine l-a-nhăţat.

Deci pune-te pe treabă, nu pe stat.

15 Chiar când de moarte omul teamă n-are, Pricepe el şi-şi dă cu socoteală Că lenea-i împuţită destrămare.

Doar pagubă-i de ea, necum scofală. Huzurului de i te culci în poală 20 Îţi arde numai a mânca şi-a bea,

Şi te îmbuibi din truda altuia.

Deci, spre-a ne dezbăra de lenevie, Izvor ce e de scârbe şi ispite, Cucernic hărnicit-am a vă scrie,

25 în stihurile mele tălmăcite,

Legenda vieţii celei mucenite:

A ta, din trandafiri şi crini cunună, Cecilie, fecioara noastră bună!

Invocatio ad mariam

Şi Tu, Ce floare eşti între fecioare —

30 De cari a scris cu har Bernard preasfântul – La Tine Cea dintâia fac strigare:

Alinătoareo, luminează-mi gândul Spre-aceea ce pe diavol alungându-l Prin moartea ei, s-a-nveşnicit curată —

35 Şi-ajută-mi să-i spun viaţa lăudată.

Fecioară-mamă,a fiului Tău fiică, Izvor de milă şi de bucurie,

Prin Care însuşi omul se ridică La culmi de umilinţă şi sfinţie,

40 Din veac n-a pregetat să-Ţi deie Ţie Cinstirea multă Tatăl-Cel-Ceresc Să-mbraci pe Fiul Său în strai trupesc.

În pântecu-Ţi ferice s-a-ntrupat Neţărmurita pace şi iubire,

45 Treimii călăuz şi domn curat,

Şi Căruia din veci în nemurire Pământ şi cer îi vor cânta slăvire; Tu, Precistă Fecioară, L-ai născut Pe Cel prin Care toate s-au făcut.

50 în Tine măreţia se adună Cu mila şi cu-atâta îndurare Că Tu – desăvârşirilor cunună —

Nu sprijini doar pe cei ce-Ţi fac rugare, Ci deseori din bunătate mare Pe mulţi de bună voie-ntâmpinându-i Chiar

nerugată viaţa lor o mântui.

Ajută, Tu Ce nu cunoşti prihana, Fiinţa-mi în amaruri surghiunită; Gândeşte la femeia de la Cana Ce-a zis că-s câinii slobozi să înghită Fărâma pe sub mese risipită.

Deşi sunt fiu al Evei, păcătos, Primeşte, Tu, şi crezul meu pios.

Dar cum credinţa-i moartă fără fapte, Dă-mi minte şi răgaz să mă scutesc De locu-n care-i cea mai neagră noapte! Şi, rogu-Te, potir cu har ceresc,

Să-mi pui cuvânt la tronul cel domnesc Unde se cântă pururea «Osana»,

Tu, Maica Lui, odor al sfintei Ana!

Întemniţatul duh mi-l luminează, Căci tulburat îl simt prin molipsire Cu trupul meu, şi greu l-împovărează Lumescul jind, făţarnica iubire. Izbavă, Tu, liman de mântuire Al celor ce-s în chin şi-n destrămare, Ajută-mă, căci voi să-ncep lucrare!

Pe cititori îi rog cu stăruinţă Să-mi dea iertare dacă vrednic nu-s Povestea s-o urzesc cu iscusinţă,

Dar tâlcuri şi voroave le-am adus Chiar de la cel ce prea pios a pus Rovestea-n scris; eu spun legenda şi Să dregeţi voi pe unde-oi mai greşi.

’ *Interpretatio nominis Ceciliae quam ponit frater Iacobus Ianuensis în Legenda Aurea.*

Întâi şi-ntâi aş vrea să tălmăcesc Porecla de *Cecilia:* se ştie Din basm că-n englezeşte-i «crin ceresc», Având întreagă dalba-i feciorie Iar cinstea albă, albă-colilie,

90 Dar cuget verde. Bunu-i nume lin Înmiresmând-o, zisu-i-s-a «crin».

Înseamnă şi «a orbilor cărare» Căci pildă fu de îndrumare bună; Şi mai ceţii că este o-mbinare 95 Din «cer» şi «lie» care împreună Chiar numele «Cecilia» l-adună. Spui «cer» pentru a ei cucernicie, Spui «lie» pentru dârza-i hărnicie.

Mai poţi, zicând Cecilia, să-nţelegi 100 «Ne-oarba», sfânta plină de lumine Cu mintea şi virtuţile întregi;

Sau numele fecioarei poate vine

Din «cer» şi «leos»; – deci dar se cuvine
Să o numim şi «cerul lumilor»,
105 Spre fapte drepte călăuzitor.
Căci «lume» este-n graiul anglicesc Chiar «leos», şi la fel cum poţi vedea Pe cer sori, lună, stele ce-l spuzesc, Aidoma şi-n sufletul din ea 110 Mărinimia se învecina
Cu a înţelepciunii limpezime Şi fapte luminoase o mulţime.
Aşijderi iar, cum filosoful scrie, Că blând e cerul, dârz şi arzător,
115 La fel fecioara asta zăpezie
La facerea de bine dârz de zor, Arzând s-arate milă tuturor, Statornică-n blândeţe fără seamă... Acum vă tălmăcii şi cum o cheamă.
AICI ÎNCEPE povestirea celei de-a doua maici,
DESPRE VIAŢA SFINTEI CECILIA
Cecilia, se-arată Ia cazanii,
Purcede din râmleni de neam slăvit Şi îndrumată fu din fragezi anii Către Hristos, în gând purtând sfinţit Cuvântul Său... Şi nu a contenit 5 Să-L teamă îndrăgindu-L totodată, Rugându-L s-o păstreze nestricată.
Şi când a trebuit să fie dată La casa ei fecioara asta şi C-un tinerel, Valeriu, măritată,
10 Sosindu-i ziua sfintei cununii, Cucernic-umilita se gândi Un cămeşoi ţesut din păr a pune Sub rochia de fir – ce-i sta minune!
Când slobozeau din harfe imn, cânta 15 Şi inimioara fragedei copile:
«O, Doamne, trup şi duh, cu mila Ta Umbrindu-mă, curate ţine-mi-le!»
Şi- tot postit din două-n două zile De dragul Celui ce muri pe lemn,
20 Rugându-I-se-ntr-una cu îndemn.
Ci când cu soţul fu să intre-n pat,
Ca de-obicei, când noaptea vine-n prag, li zise la ureche de îndat':
«O, soţul meu cel dulce, scump şi drag, 25 Aş vrea să-ţi

dau un lucru în vileag De vrei s-asculţi şi dacă juri să-mi spui Că n-ai să mă destăinui nimănui.»

Valerian jură cu străşnicie Că nici dintr-o pricină, nicecând,

30 Nicicui n-o spune, ori ce-ar fi să fie.

Pe urmă ea porni cu ăst cuvânt:

«Un paznic am – i-a spus – un înger blând; I-s dragă, şi cu drag – dormind sau trează – El trupul mi-l păzeşte şi veghează.

35 Şi de-ar simţi că-ncerci a mă atinge, Că mă-ndrăgeşti spre josnice plăceri, Pe loc în coasa morţii te-ar înfige Şi-n floarea tinereţii va să pieri;

Ci dragoste curată dacă-mi ceri 40 Te va iubi atât cât şi pe mine,

Scăldându-te-n desfături şi lumine.»

Valeriu, îndrumat de Dumnezeu, Răspunse: «Ca să fiu încredinţat, Arată-mi-l, să-l văd la chip şi eu, 45 Şi înger dacă e cu-adevărat,

Mă voi purta aşa cum m-ai rugat; Iar de iubeşti pe altul, jur că-n voi Împlânt această spadă-n amândoi.

«Pe înger dacă simţi îndemn să-l vezi – 50 I-a spus Cecilia – îl vei vedea:

Doar în Hristos crezând, să te botezi.

O leghe dacă baţi – mai zise ea —

Pe Via Appia de-un sat vei da,

Şi spune-le sărmanilor din sat 55 Cuvintele acestea răspicat:

Le spune pă Cecilia te mână Pe Moş Urban ’naintea ta să-l scoaţă, Că ţelu-ascuns îi, dar pornirea bună, 454

Şi după ce-i vei fi văzut la faţa,

60 Să-i spui aşa cum îţi dădui povaţă. Şi de păcate dacă te-a spălat,

Pe înger îl vedea-vei de îndat’.»

Plecă Valerian pe-aripi de vânt Şi-ntocmai cum fecioara l-a-nvăţat, 65 Aflatu-l-a pe-acel bătrân preasfânt în ţintirim, peste-un mormânt plecat, Şi arătându-i neîntârziat De ce-a venit – Urban, de bucurie, îţi înălţă luminile-n tărie.

70 Şi mânile – şi zise lăcrimând: «Cristoase-atotputinte, săditoare De neprihăni, păstorul nostru blând! Primeşte-a nevinovăţiei floare Din inima Ceciliei fecioare!

75 Ea, roaba ta – ca harnica albină, Slujeşte Ţie fără de hodină!

Pe el, abia nuntitul soţul ei,

Leu mânios, la Tine l-a minat,

Şi iată-l cel mai blândul dintre miei!» 80 Atunci, un moş bătrân s-a-nfăţişat Naintea lor, cu straiul alb, curat,

Şi-o carte-n mini, cu scrisul aurit, Şi-n faţa celui june s-a oprit.

Căzu de spaimă mare la pământ 85 Valerian, dar se sculă pe dată Şi-n carte sloveni acest cuvânt:

«Un Domn şi-o lege-n veci nestrămutată, O singură Biserică, şi-un Tată în cer şi pe pământ, al tuturor,»

90 Sta scris în buchi de aur sclipitor.

Când junele citit-a, moş-bătrânul «Crezi astea – zise – crezi au nu crezi, spune?» «Le cred – grăi Valerian păgânul —

Căci nu-i sub Ceruri minte să adune 95 Un adevăr mai fără stricăciune.» Atunci pieri ca-n vis unchiaşu-acel Şi-Urban îl boteză pe voinicel.

Acasă-ntors Valerian, pe ea Cecilia c-un înger o găseşte 100 Ce două cununiţe-n mini avea – De trandafiri şi crini... Şi o găteşte Cu cea dinţii pe fată, îngereşte; Valerian primi apoi, învoaltă,

De la heruv cununa cealaltă.

105 «Cu trup curat şi cuget ca de rouă Purtaţi-vă – le spuse el – cununa, Căci eu din rai adusu-vi-le-am vouă, Şi nicecând usca-se-va vreuna,

Ci tare miresma-vor totdeauna;

110 Acela doar le vede, care cată

Cu ochi de prunc şi inimă curată.

Iar tu, Valerian, ce de îndată Te-ai îndrumat pe limpedea cărare, Cuvântă: cum râvneşti să iei răsplată?» 115 Răspunsul fu: «Un frate am pe care în lume îndrăgescu-l cel mai tare;

Mă rog a fi şi dânsul îndreptat Pe drumul ce-l aflai, adevărat.»

«Te-ascultă Domnul – îngerul îi zice 120 Şi amândoi cu frunze de finic

Veni-veţi voi la praznicu-l ferice.»

Sosi Tiburţiu, celălalt frăţie,

Şi când simţi al doilea voinic Răsurile şi crinii cât de bine 125 Amiroseau, s-a minunat în sine:

«La vremea asta foarte mă mai mir De unde bate bălsămata undă De crin care-o simţesc şi trandafir!…

Căci nici în pumn de-ar fi să mi se-ascundă 130 Nu m-ar putea mai mult să mă pătrundă; Parfumul care-n pieptu-mi s-a-ncuibat Alcătuirea veche mi-a schimbat.»

«Cununi avem – Valerian răspunse – Din crini şi din răsuri, strălucitoare;

135 De ochii tăi cununile-s ascunse.

Dar tot precum le simţi, făcui rugare Cu ochii să le şi vezi, frăţioare,

De năzuieşti cu dor şi sârguinţă Spre dreptul adevăr, şi cu credinţă.»

140 Tiburţiu dă răspunsul: «Tot ce spui Aievea-s, ori în vis le auzii?» Valerian i-a zis: «În vizuri fui,

O, frate, pân-acum, aşa să ştii;

La adevăr doar astăzi mă trezii.»

145 Tiburţiu: «Apucaşi pe care cale?» Valerian: «Vedea-vei mai la vale.

Un înger adevărul m-a-nvăţat Şi-l vei vedea şi tu de-ţi vei răpune Credinţa-n idoli, vieţuind curat.»

150 Despre minunea îmbelor cunune Predoslovia lui Ambroziu spune;

Cu măreţie, astă peană sfântă Aşa o proslăveşte şi cuvântă:

Ca să primească semn de mucenic 155 Cecilia, împlându-se de har,

Din mierea lumii n-a luat mertic. Dovadă: fraţii, bunul îndreptar Primindu-l, Dumnezeu le-a dat în dar Cununi înmiresmate, şi l-a pus 160 Pe heruvimul Său de l-au adus.

Ea datu-le-a cereasca fericire,
Lar lumea cunoscu de ce mult preţ e 457
A neprihanei jertfă în iubire.
Tot ea s-a străduit să-i mai înveţe De idoli cum că-s toţi deşarte feţe – Căci idolii sunt muţi şi surzi sunt ei – Făcându-i să se lepede de zei.
«Acel ce crede altfel, fiară este,» Grăi Tiburţiu; şi de bucurie Ea-l sărută când auzi aceste,
Văzând că adevăru-n el învie.
«De azi te iau toiag de sprijin mie,» Îi spuse lui frumoasa fată sfântă;
Şi iarăşi dup-aceea mai cuvântă:
«Precum întru H ristos m-am cununat Cu frate-tău, aşijderi lângă mine Te iau drept ajutor apropiat,
De zei fiindcă te lepezi cu ruşine.
Mergi dar cu el, botează-te pe tine,
Te fă curat, încât pe heruvim
Să-l poţi privi cum zis-am că-l privim.»
Grăi Tiburţiu dând răspuns: «Frăţie, La cine să mă duc, la ce liman?»
«Să vii cu pieptul plin de bucurie,
Ca să te duc la preotul Urban.»
«La preot mă îndemni, Valerian, Acolo vrei tu, frate, să mă duci? Ciudată cale-mi pare că apuci…
Nici vorbă de Urban – a mai răspuns Că-i osândit de-atâtea ori să piară Şi-n pribegie vieţuie ascuns Necutezând a scoate capu-afară;
De le-ar pica duşmanilor în gheară I-ar şi da foc pe roşu rug… La fel Şi nouă de ne-ar prinde lângă el.
Şi tot cătând pe zeul cela sfânt Ce tainic stă pitit în Ceruri sus,
458
Noi arşi ne-am pierde viaţa pe pământ! Atuncea dârz Cecilia i-a spus:
200 «Să se-nspăimânte că va fi răpus
Biet-omul, pare-mi lucru cu dreptate De n-ar mai fi şi altă viaţă, frate.

Altunde, însă, altă viaţă este —
Iar cei ce-o au în veci de veci nu mor 205 De care Mielul datu-ne-a de veste,
El, fiu din Cel A-toate-ziditor;
Şi câte sunt cu rost în firea lor De Sfintui Duh ce Tatăl ni-l trimite Au fost, aşa să ştii, însufleţite.
210 Prin predici şi minuni, Mântuitorul De-o altă viaţă face arătare Ce-şi poate câştiga-o muritorul.» Atunci Tiburţiu puse întrebare:
«Păi, soră dragă, nu spuseseşi oare 215 Că nu-i decât un singur Dumnezeu,
Şi-acu' de trei te-auz vorbind mereu?»
«Îţi limpezesc îndată – zise fata. La fel precum în om îs împletite Cu ţinerea de minte judecata 220 Şi. Isteţimea – tot nedespărţite
Şi-n Domnul trei fiinţe sunt topite.» I-a predicat pe urmă de venirea Lui Mesia, apoi de răstignirea
Şi despre câte toate patimi grele; 225 Cum zăbovi pe-acest pământ Isus Pe oameni de păcate ca să-i spele, Căci omul e păcatului supus; Acestea lui Tiburţiu i le-a spus. Şi-atuncea el, cu frate-su-mpreună, 230 A mers la preot plin de voie bună.
Urban bătu metanii, şi voios L-a creştinat, învăţătură dându-i 459
întreagă, de oştean întru H ristos. Apoi, de haruri inima umplându-i, 235 Tiburţiu a putut vedea la rându-i Pre îngerul... Şi orişice rugare A lui afla la Domnul ascultare.
Minunile făcute pentru ei De Fiul, anevoie-s de-nşirat;
240 Dar, ca să spun pe scurt şi să închei, Ostaşi romani să ştiţi că i-au cătat Şi la Almach prefectul i-au purtat. Acesta cercetându-i înţelese Şi-n capiştea lui Zeus îi trimese,
245 Poruncă dând: «Acelui ce nu vrea S-aducă jertfă, capul să se taie.»
Şi ucenicii din povestea mea De Maxim – om de taină şi chehaie Prefectului – au fost luaţi... Pâraie 250 De lacrimi a vărsat ostaşul când

Pe cei doi sfinţi cu el i-a fost ducând.

Când Maxim auzi cuvântul sfânt, Scoţându-i din a gâdei crudă gheară Le-a dat la dânsul acoperământ;

255 Şi iată că prin predici, până-n sară Făcură pe călăi de lepădară Ca şi chehaia, legea lor stricată Imbrăţoşind pe cea adevărată.

Pe înnoptat Cecilia sosi 260 Cu preoţi, botezându-i dimpreună;

Pe urmă, când albiră zori de zi, Fecioara prinse astfel să le spună: «Ostaşi iubiţi din oastea Lui cea bună, Stârpiţi ce-i rău în voi din rădăcină 265 Şi platoşă încingeţi, de lumină.

Aţi dat, ce-i drept, o luptă foarte mare Croit vi-i drumul, apărarăţi bine

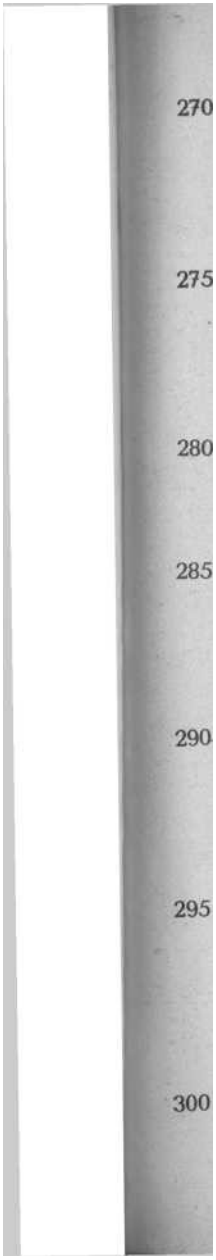

Iar Maxim ce văzuse astea toate A povestit cu lacrime amare De sufletele-n ceruri avântate Într-un alai de îngeri albi... drept care S-au creştinat păgâni, mulţime mare.

Atunci Almach, c-un bici cu plumburi, puse A-l bate pin' ce viaţa i se duse.

Credinţa... Şi Acela pentru Care Slujirăţi voi, cununa vieţii vine Ca să v-o dea precum vi se cuvine.» Acestea zise, fraţii fură iar Minaţi să-nchine jertfă la altar.

Dar când i-au dus la locul hărăzit – Atât mai spun, să pot să-nchei curând – Tămâie să presare n-au voit;

Ci în genunchi căzură ei pe rând Cu pioşia-n inimi fremătând.

Şi chiar acolo-i descăpăţânară,

Dar duhurile-n slavă le zburară.

Lângă Tiburţiu şi Valerian Cecilia în taină îl astrucă În ţintirim sub neted bolovan. Apoi Almach poruncă dă năucă La slujitori, pe fată să-i aducă Spre a sili-o chiar în faţa lui Tămâie să presare zeului.

Dar luminaţi de-a ei învăţătură, Plângând s-au pocăit şi-au dat crezare La spusele-i, strigând cu toţi din gură; «H ristos şi Tatăl – fără dezbinare – Sunt unul Dumnezeu Cel Viu, căci are De-o slujnică aşa de bună parte; Adeverim aceasta pân' la moarte!»

Aflând Almach acestea, dă poruncă Să i-o aducă lui la-nfăţişare,

46 î

Şi-ntâi o întrebare îi aruncă:

«Au ce fel de femeie mi-eşti tu oare?» 305 «Eu sunt – răspunse ea – de viţă mare.» «Te-ntreb, şi de te superi şi de nu,

Ce lege ţii şi-n care zeu crezi tu?»

«De la-nceput rostişi nărod cuvânt Căci vrei să-ţi dau răspunsuri două ţie 310 La o-ntrebare, chiar ca omul tânt!» Atunci Almach i-o-ntoarse cu mânie: «Cum de mă-nfrunţi cu-atâta sumeţie?» «Cum de te-nfrunt? fecioara îi răspunse. Din cuget drept şi gânduri neascunse.»

315 Şi iar Almach: «Ori nici nu iei în seamă Puterea mea?» Dar ea plăti cu-aceste Cuvinte: «De puterea-ţi nu mi-e teamă, Deoarece în om puterea este Precum o beşicuţă ce plesneşte,

320 Fiind cu vânt umplută... doar un ac Făloasei umflături îi dă de hac.»

El ei: «Ai început cu răzvrătire Şi-n răzvrătire stărui tot mereu; Au nu ştii că înalta cârmuire

325 A dat ucaz canon să-ndure, greu, Creştinul care crede-n Dumnezeu Când nu vrea să se lepede de cruce? Altmintreli poate-n pace a se duce.»

«Mai marii voştri foarte-s cu păcat 330 Iar legea li-i zăludă şi haină; Ne-nvinuiţi şi nu-i adevărat;

Ci voi, măcar că ştiţi că n-avem vină, Năpăstuiţi suflarea cea creştină Fiindcă i se-nchină lui Hristos;

335 De asta doar ne împleţi de ponos.

Dar noi ştiind că sfânta noastră lege E plină de virtute, n-o zvârlim.»

Almach răspunse: «Una, dar, alege, Jertfeşte sau te rupe de creştini, 340 Spre a putea de chin să te scutim.» Fecioara auzindu-l, prinse-a râde Şi astfel zise sfânta către jude:

«O, jude potmolit în neştiinţă,

Tu vrei să fug de nevinovăţie 345 Şi să mă fac nevrednică fiinţă?

Priviţi, curteni, la el făţărnicie,

Cum bâiguie şi stăruie-n prostie...!» Atunci Almach: «Nefericito, oare Puterea-mi n-o cunoşti de cât e-n stare?

DPO j\u nu mi-au dat ai noştri domnitori, Da, dreptul şi căderea neştirbită Să iert sau să-i ucid pe muritori?

De ce mă-nfrunţi aşa de sumeţită?» «Vorbesc dintr-o credinţă neclintită 355 Şi nu semeţ... iar cei asemeni mie Să ştii că scârbă au de sumeţie.

De adevăruri frică dacă n-ai, Ţi-arăt întru dreptate şi pe şleau Că o minciună mare spusu-ne-ai. 360 Ziseseşi: regii dreptul datu-mi-au Să-l tai sau viaţă omului să-i dau. Tu, care doară viaţa poţi s-o ceri, Nestăpânind şi altfel de

puteri!»

Zi, dar, că-ţi dete ţie craiul coasă 365 De dregător al morţii – căci de zici Mai multe, minţi... putere găunoasă!» «Înfrână-ţi tu al limbii mâncărici Şi zeilor jertfeşte, chiar aici, —

Rosti Almach. Ocara-ţi nu mânjeşte, 370 Căci pot s-o sufăr filosoficeşte.

Cu-acele hule numai nu mă-mpac Cu care tu pe idoli mi-i împroşti.»

463

Cecilia: «O, cap de prostănac,

Din toate câte-mi spus-ai te cunoşti 375 Că parte faci din ceata celor proşti; În fel şi chip te-arăţi oştean zevzec, A-tot-neştiutor, şi jude sec.

Ţi-i ochiul orb, da, orb desăvârşit, Căci lucrul ce s-arată orişicui 380 Că piatră e – fapt tuturor vădit —

Tu astei pietre zeu voieşti să-i spui. Te-ndemn să pipăi bine, ba să pui Şi limba, şi-o s-o afli stei sadea,

De n-ai cu ochii-ţi orbi cum o vedea.

385 Te faci de râsul lumii şi-i ruşine S-agoniseşti dispreţul tuturor;

Deoarece tot insul ştie bine Că-n slăvi stă Cel A-toate-ziditor;

Iar chipurile astea nu-s nici lor 390 Nici ţie de folos, căci nici nu sunt

Mai mult decât un fir de pleavă-n vânt.»

Aşa i-a spus, şi alte multe încă; Iar el s-a mâniat, şi la călăi S-o ducă-n casa ei a dat poruncă-. 395 «Să mi-o-mbăiaţi în roşii vâlvătăi.» întocmai chiar făcură servii răi, Căci au închis-o-n baie pe fecioară Şi dedesubt foc straşnic aţâţară.

O noapte lungă, fata, şi-înc-o zi 400 în aburi arzători şi în dogoare

A stat ca-n iaz – şi chinuri nu simţi, Neslobozind broboană de sudoare.

Dar tot în baie-i fuse dat să moară Căci el, Almach, mână, hain, s-o taie 405 Un slujitor al său acolo-n baie.

Trei spade-i dete gâdea în cerbice Dar n-a putut – măcar că se muncea – 464

Cu niciun chip grumazul să-i despice; Şi cum pe-atunci o lege poruncea 410 Să nu se pedepsească nimenea Cu patru lovituri – acel gealat Să mai lovească n-a mai cutezat.

Zăcând cu beregata spintecată, Ca moartă, a lăsat-o şi-a fugit... 415 Creştinii megieşi săriră-ndată Şi sângele cu feşe i-au oprit.

Trei zile biata-n cazne-a mai trăit, Necontenind să propovăduiască Nicio clipită legea-i creştinească.

420 Le-a-ncredinţat apoi al ei avut Să-l ducă lui Urban cu ăst cuvânt:

«Lui Dumnezeu atâta i-am cerut,.

Să am răgaz trei zile pe pământ Ca să ţi-i las, cât încă vie sunt,

425 Jn grija ta pe-aceşti creştini... Şi-aş vrea Biserică să faci din casa mea.»

Urban cu-ai săi diaconi ucenici Pioşi au dus-o noaptea de-o-ngropară În taină lângă ceilalţi mucenici;

430 Iar casa i-au sfinţit şi-o botezară Biserica Ceciliei Fecioară.

Acolo nalţă lumea osanale Şi astăzi lui H ristos şi sfintei sale.

10 Comandant. 1044

CU ASTA SE ISPRĂVEŞTE ŞI POVESTIREA MĂICUŢEI CELEI DE-A DOUA

POVESTIREA ARGATULUI AVEI

PRECUVINTARE LA POVESTIREA ARGATULUI AVEI

Cinci mile-abia făcum în cursul zilei Cu basmul prea-cucernicei Cecilii Şi ne-a ajuns la Boghton-de-sub-Blee Un ins îri ţoale negre fumurii 5 Iar dedesubtul lor cu alb stihar;

Pe gloaba pagă-a noului drumar Curgea sudoarea rău în aşa hal,

De parcă-mpintenase bietul, cal Trei poştii... Murgul slugii lui la fel,

10 C-abia-abia se mai ţinea de el;

Pe la gâtar sta spuma ca o blană,

De n-ai fi zis că-i cal, ci coţofană.

Avea la şa desag îngemănat,

Şi nu părea să poarte mult tarhat,

Ci sprinteior, ca vara, călărea...

Şi-am prins a mă ciudi în sinea mea Cam cine-o fi şi ce? — până văzui Că anteriul şi cu gluga lui Cusute-s împreună; drept urmare Am bănuit c-a fi vrun avă mare...

Pe spate pălăria de o iră îi atârna de tare ce goniră,

Căci dase pinteni ca un năzdravăn;

Sub glugă-avea o frunză de lipan Spre-a se feri de vipia de soare;

Râdeai văzându-i gârla de sudoare Ce-i şiroia ca ţuica din cazan Pe frunte, sub pătlagini şi lipan!...

Când ne-a ajuns, strigă: «O, sfinte tare, Blagosloveşte astă adunare!
De dragul vostru am gonit delung Fiindc-am voit din urmă să v-ajung Spre-a drumeţi cu-aşa voioasă ceată...»
La fel – cuviincioasă şi plecată —
Grăi şi sluga lui: «În zori, de cum Zăritu-v-am la han pornind la drum, Stăpânului pe loc i-am dat de ştire,
Iar el s-a bucurat a vă-nsoţire,
Că-i tare petrecăreţ domnul meu!»
«Aşa? Atunci ajute-ţi Dumnezeu —
I-a dat răspuns H angiul – căci îmi pare Că ţi-i stăpânul om cu doxă mare Şi hâtru; iaca, rămăşag aş pune Că şi o snoavă-două poate spune întru obştească noastră veselie!»
«Stăpânul zici? Cum nu?! Stăpânul ştie Poveşti cu haz, cât lumea, chiar aşa!
Păi, crede-mă, jupâne, dumneata,
Că dacă l-ai cunoaşte cât şi mine Mira-te-ai ce destoinic şi ce bine Lucrează orişice... să nu mă-ntrebi!
S-a înhămat la fel de fel de trebi De care n-ar fi nimenea în stare Din voi fără de buna-i îndrumare;
La cot cu noi păşeşte sfiicios,
Dar cine l-ar cunoaşte-ar fi fălos Şi nu l-ar da uitării... zău c-aşa e!
Mi-aş pune tot avutul la bătaie Că nu-l veţi mai uita d-aci-nainte.
Ca el mai rar bărbat aşa cuminte;
E-odată om, vă spun s-o ştiţi de bine!»
«O fi, dar, dumireşte-ne, creştine: îi popă, nu-i, sau ce-i?» – rosti crâşmarul.
«Ei aşi! E şi mai şi decât vicarul —
I-o-ntoarse sluga. Uite, ca să ştii,
Ţi-oi spicui pe scurt ce meserii Şi meşteşuguri lucră domnul meu: – Puterea-i toată n-o cunosc nici eu Măcar că i-s cam calfă oareşcum.
De-o pildă caldarâmul de pe drum Cât l-aţi bătut şi încă-l veţi mai bate Spre Canterbury, să-l răstoarne poate

Şi-n loc s-aştearnă aur şi argint.»

H angiul, aste vorbe auzind 75 De la argat, a zis: «O, Născătoare!

Ascult şi-mi pare lucru de mirare Că el, deşi atâta doxă ţine Încât cădea-s-ar toţi să i se-nchine,

C-un port aşa calic se-mpăciuie;

80 Guibeaua lui de niciun preţ nu e —

Păi zău că da, aşa să am eu bine!

De ruptă ce-i, în rapăn se mai ţine...

De ce e-aşa rufos, mă rog matale,

De vreme ce-ar putea să-şi ieie ţoale 85 Mai bune, dacă-i vrednic pre cât zici? Aici să-mi dai răspuns, c-aici e-aici!»

«De ce? i-o-ntoarse sluga. Ce zor ai Să-ntrebi, bătute-ar sfântul Neculai?!

— Ţi-oi spune, dar în taină, numai ţie,

90 Să n-afle alţii, rogu-te, bădie.—

Eu cred că-i peste fire de mintos Şi ce-i prea mult, ponos e, nu folos,

Cum zice înţeleptul... D-aia, zău,

Bezmetic îl socot şi nătărău;

95 Căci ăl de are minte cu stamboala Ades o foloseşte alandala.

Aşa-i şi el... Cu asta nu mă-mpac. Plătească-i Cerul! Da' mai bine tac.» Hangiul către slugă: «Fii pe pace!

100 Şi-acu, om bun, ia zi ce ştie-a face? E-atâta de dibaci în vicleşuguri?

Că zici că-i mai ciupişi din meşteşuguri. Ai vrea să-mi spui pe unde-aveţi sălaş?» Argatul: «Pe la margini de oraş,

105 Prin măhălăli ne-ascundem şi fundace Pe unde numai lotrul cuib îşi face,

Lângă bârlogul furului, spăimos,

Ca ăi ce stau în umbră şi la dos;

Aşa o ducem noi, taman aşa...»

110 Iar gazda: «Dacă-mi ierţi, te-aş întreba De ce ţi-i faţa smeadă şi gălbie?»

«O, Sfinte Petre, fire-ar, bre, să fie!

Să suflu-n flăcări îs aşa deprins,

Că din obraji tot roşul mi s-a stins.
115 Privitu-n oglinjoare nu-mi prea place,
Ci aur mă căznesc să-nvăţ a face…
Mereu ne dă amestecul în foc,
Mereu orbecăim fără noroc;
Nicicând n-am izbutit şi nicăiri…
120 Pe mulţi îi îmbătăm cu amăgiri
Să ne-mprumute cu un zlot, cu trei,
Cu doispre'ce sau chiar mai multicei,
Să-i facem să ne crează-acei zevzeci Că dintr-un zlot ştim scoate douăzeci.
125 Minciuni şi vlăvi!… Da' nu se dă bătut Jupânul… şi-o luăm de la-nceput.
Ci drumu-i lung pin' la acea ştiinţă,
Şi s-o cuprindem n-avem puterinţă.
Măcar că ne-am jurat să-i punem hăţ,
130 Ne va lăsa milogi cu traista-n băţ…»
În timp ce sluga-şi depăna voroava, ll auzi, venind aproape, ava,
Fiindcă sfinţia-sa papistăşească Pe toţi avea năravsă-i bănuiască;
135 Că zice Caton: «H oţul crede că
Toţi ceilalţi doar de el se-mpiedecă.»
De asta, vezi, se dase lângă slugă:
Să tragă cu urechea ce îndrugă.
Şi auzindu-l s-a răstit la el.
140 «Taci! Nu mai scoate niciun cuvinţel, C-altmintrelea e vai de capul tău;
În ochii lumii mă vorbeşti de rău Şi dai de gol lucrările-mi ascunse?!»
«Ba zi-i mereu – H angiul îi răspunse – 145 Nu-ţi pese, bre, de vorba-i furioasă!»
Iar slujitorul: «Fire-aş dacă-mi pasă!»
Când popa înţelese c-o s-o paţă,
Că-i dă argatul tainele pe faţă,
Se ruşină şi o luă la fugă.
150 «Acu vom râde! zise-această slugă.

O să deşert pe dată sacul tot,
Că-i dus acu, trăsni-l-ar Savaot!
Nu-l mai slujesc de azi în veci de veci Nici pentr-un ban, nici pentru patruzeci! 155 Pe cine m-a vârât în hora asta
Până la moarte, bate-l-ar năpasta!
Belea, nu glumă, fost-a pentru mine Ce-am tras – măcar ce-ar zice oarecine… Da' vezi că eu, cu toată nemâncarea,
160 Cu toată truda, vaiul şi duroarea,
Din horă n-am fugit… Şi-acu, Preasfinte,
Fii milostiv şi dă-mi destulă minte Să povestesc de-aceste făcături – De-a-ntregul nu, da' baremi picături.
165 O dată ce-a plecat jupânul meu,
Din câte ştiu nimic s-ascund nu vreu…»
'aicea ia sfârşit precuvintarea DE LA POVESTIREA ARGATULUI AVEI
POVESTIREA ARGATULUI AVEI
AICI ÎNCEPE ARGATUL AVEI POVESTIREA SA
(Prima Pars)
De-a rândul şapte ani slujii pe avă,
Dar din ştiinţa-i n-am nimic în glavă. Avutul, tot, cu el l-am irosit Şi zău că mulţi la fel au pătimit!
5 A fost un timp când vesel arătam Şi-n haine scumpe ţanţoş mă purtam. Acuma pot şi braci să-mi pun pe creştet; Obrazul meu cel rumen, azi îi veşted Şi bate-n faţa plumbului sleit;
10 De vreţi ce vrui, căi-vă-veţi cumplit… Mi-au stins vederea truda şi migala. Cerci să faci aur? Iacă procopseala!
Din meşteşugul ista lunecos Alesu-m-am mofluz şi flenduros,
15 Ba chiar şi peste cap îndatorat
Cu aur mult ce-am tot împrumutat Şi n-am să pot nicicând a-l da-napoi.
Din pozna mea luaţi aminte voi!
De te apuci de-asemeni meşteşug 20 Şi stărui, nu mai pupi în veci belşug!
Cu treaba asta, zău, atât câştigi,

C-ajungi, sfrijit ca ţârul, la covrigi...

Şi după ce pierdu avutul tot Jupânu-meu, spre visuri de netot 2o întărită şi alţi nătângi ca el Să-şi spulbere averile la fel;

Căci ticălosul râde, face haz Când vără şi pe semeni la necaz —

Aşa mi-a zis cândva un om cu carte.

30 Eah!... Da'să-mi torc povestea mai departe.

Aflând cotlon de tainică lucrare Ne socoteam deştepţi nevoie mare,

Grăiam întort ca vracii şi ca pochii Şi-n foc suflam de mai să-mi sară ochiri...

35 Să-ncep a v-arăta de fiecare

Amestec cum se drege pe cântare?

Au de turnam un dram ori cinci – să zic, De pulbere de-argint – sau alt mertic?

Să vă înşir ce nume dam adică 40 La osul ars în foc, la săricică,

La pilituri, ca praful măcinate?

Cum le vărsăm într-un găvan pe toate, Cum presăram întâi piper şi sare Şi mai apoi aceste pulberi care 45 Le-aţi auzit?... Cum le-astupam c-un geam Şi câte alte multe mai puneam?

Cum lutuiam şi geam şi oală ca să Nu aibă aburul pe un' să iasă?

Au despre focul iute ori molcom 50 Ce-l înteţeam? De traiul de neom Ce sufeream pân' limpezea fiertura Şi până se prăja şi corcitura Dintre mercur – adic-argintul viu —

Şi celelante?... Trudă în pustiu!

55 Nici săricică fiartă-n hidrargir Şi nici litarga rasă pe porfir,

Drămăluite toate împreună,

Nu ne-ajutau să facem treaba bună.

Nici damful de deasupra puturos,

60 Nici drojdia sleită-n oală jos

De loc n-au fost în stare să ne-ajute:

De-a surda chin şi osteneli pierdute!

Bez câtă cheltuială de parale S-a dus pe apa sâmbetei la vale...

65 Mai poci a spune daraveri o mie Legate de a noastră meserie,

Dar nu-s destoinic să le-aşez la rând,

Căci în ştiinţă încă mi-s plăpând.

Ci vi le-nşir şi vouă dinainte 70’ De-a valma după cum îmi vin în minte: Lut. Armenesc, cocleală, pământel,

Clondire, gavanoase fel de fel,

Ţucaluri şi pritoace, alambice,

Beşici de sticlă ce retorţi le zice,

75 Uiege-anume, piuliţe, şipuri Şi alte marafeturi şi tertipuri...

Ce zor, au ce folos a vă mai spune De «bun de bou», de «rubefacţiune»,

De ţipirig, pucioasă, şoricioaică...

80 Şi ierburi pot să-nşir – că multe-s, taică! De-o pildă: odolean, turiţă mare Şi câte alte, de-aş avea răbdare...

Ardeam oloi în candeli din belşug Doar om brodi ascunsul meşteşug.

85 Cuptorul pentru «calcinaţiune»

Şi cele de «albificaţiune»

Le încingeam cu cridă, cu albuşe,

Lut, bălegar, pişat, var, praf, cenuşe,

Cu vitrion, salitră şi cu pungi 90 De ceară, cu mangal, cu lemne lungi,

Cu sodă, tartru, sare de bucate,

Cu lucruri arse-n foc sau închegate,

Cu glod, cu păr de lup sau de muiere,

Cu piatră acră, drojdie de bere,

95 Cu sambarac, cu pulberi care sug Şi alte-adaose... Am să vă-ndrug De-argintul nostru cum se lămâiâ,

Cum se-nchega, cum îi turnam maia,

De oala pentru prube, de calupuri,

100 Şi-o să vă-nşir şi cele şapte trupuri Şi patru duhuri

chiar aidoma Cum le-auzeam pe vraci că le chema: La-ntâiul duh îi zice-argintul viu,

L-al doilea orpiment, şi-al treilea ştiu 105 Că-i ţipirigul; sulful vine-apoi...

La ăle şapte trupuri, iaca noi Le spunem: aur-Soare, argint-Lună, Fier-Marte, hidrargirul se-mpreună Cu Hermes, Zevs cu albul cositor 110 Şi cuprul cu Venera, zău, să mor!

Această meserie blestemată Îi vântură oricui averea toată Şi nume n-are bani cât poate pierde; Aceasta mi-i credinţa şi-o spun verde: Acel ce vrea s-arate că nebun e 115 Apucă-se de transmutaţiune,

Iar ăl de are cât de cât în pungă Să yie-ncoa şi... alhimist s-ajungă!

Au crezi că-i lesne astă meserie 120 S-o-nveţi? Ei aşi! Călugăr, frate fie Sau preot chiar, sau avă, orice-ar fi,

De-ar sta şi zi şi noapte şi-ar ceti,

Tocind ştiinţa asta diavolească,

În dam!... Ba s-ar putea s-o şi păţească... 125 Asemeni subţirimi să-nveţi p-un prost? De-a surda trudă! Vorbă fără rost...

Şi de cunoşti cetitul, şi de nu,

Foloasele-s la fel, vedea-vei tu!

Căci cărturar de eşti sau prostănac,

130 La transmutaţiune... tot un drac:

Până la urmă, orişicum ar drege,

Biet omul tot cu praful se alege.

Dar am uitat să pomenesc îmi pare De pilituri şi despre apă tare 135 Şi despre cum muiem şi facem sloiuri Din cele şapte trupuri, de oloiuri,

Şi cum spălăm metalu' la topire...

În şapte Biblii nu-i cin' să le-nşire Pe toate câte-s! Zău aşa! Şi-mi vine 140 Să mai retez pomelnicul... Văz bine Că vă spusei destule-ncât să-mi fac Ortac de drum pe cel mai groaznic drac.

De-ajuns!... La piatra filosoficească Toţi năzuiau; de-ar fi să se găsească 145 Acel cevaşi ce-i zice elixir,

Am izbândi... dar jur pe sfântul mir Că orice-am meşteri şi orice-am face Tot nu răzbim să-i dăm de rost şi pace...

Ea ne-a mâncat averi şi galbeni grei 150 Şi mai să ne smintim de răul ei;

Dar vezi că-n piept nădejdi ne tot încearcă Nădejdi mai iuţi ca zama de chiparcă —

Că doar ne-o pune mâna-n cap norocul:

Cai verzi şi gărgăuni mai rău ca focul!

155 în veci vom bâjbâi, aşa să ştiţi!

Credinţa că doar-doar... săraci lipiţi Făcu din cei ce-au bizuit în ea;

Dar tot n-o dă în trăsnet nimenea Căci tot ne pare agurida dulce;

160 Şi chiar de n-ar avea ca să se culce Decât o zdreanţă veche drept macat

Şi doar o gioarsă, ziua, de purtat,

Le-ar vinde pentru meseria sa Oricare mag şi tot nu s-ar lăsa...

165 Pe alhimist, oricum arată chipu-i,

După mirosul de pucioasă-l dibui:

Pe unde trece ca o capră pute; Duhneşte-a ţap, aşa de-ncins şi iute,

Că şi de s-ar găsi la şapte poşti Î70 Miasma te trăsneşte şi-l cunoşti.

Deci dar, pe iz şi ruptele coj'oace îi dibăceşti cu cine ai de-a face...

Iar de-i întreabă vreunul pe şoptite De ce au straie-aşa de ponosite,

175 Aceia dau răspuns, încet de tot,

Zicând că dac-aflare-s-ar ce pot Ar fi ucişi pentru ştiinţa lor;

Aşa-l prostesc pe necunoscător.

Dar s-o scurtez, că prea ţin basmu-n loc. 180 Stăpânul, pân-a nu punea la foc Câtimea de metaluri în ulcele,

Le încălzeşte însuşi el pre ele,

Căci zice-se că-n astea-i meşter bun; – Acu că-i dus mâncumet să vi-l spun.

185 Da, ştiu că dobândit-a nume mare Măcar că dă şi greşuri nu arare...

Cum? îi plesneşte oala prea ades Şi aleluia!... Praful s-a ales!

Aşa puteri se află în metale,

190 Că zidurile nu le stau în cale

De nu-s din var cu pietre tari; altfel Pot sparge orice zid, răzbesc prin el Şi în pământ se-afundă hăt departe...

Aşa pierdurăm multe oci... O parte 195 Se-mprăştie pe jos pe pardoseală Şi-o parte-n bagdadii... Fără-ndoială Că Necuratul, chiar de nu se-arată, S-aţine-n preajmă, naiba-mpieliţată! Şi-atunci, păi, nici în iad nu cred să fie 200 Atât necaz şi ciudă şi mânie!

Când crapă topitoarea, fiecine Dă vina şi te bănuie pe tine.

L-auzi pe unu': «Focul n-a fost bun», Că «n-ai suflat ca lumea» alţii spun – 205 Ştiţi, foalele erau în sama mea —

«Fuseşi un tont – răcneşte-al treilea —

Şi n-ai călit vârtos cât se cuvine...»

Al patrulea: «Ascult-aici la mine,

S-a spart că n-aţi pus lemn de fag în foc!» 210 Taman aşa făceau, să n-am noroc!

De ce dam greş niciunul nu ştim neam,

Da' ştiu că rău ne mai ciorovăiam.

Zicpa jupânul: «Azi lăsaţi-o baltă,

Oi lua aminte data aialaltă;

215 Pe tuci chiar eu văzui o crăpătură...

Hai, nu mai staţi ca nişte cască-gură,

Ci daţi-i zor şi măturaţi pe jos,

Fiţi veseli şi cu suflet curajos!»

Strângeam purcoi atunci moloz şi praf,

220 Se aşternea pe scânduri un cearşaf,

Dădeam prin site murdăria toată Şi-o piguleam o dată şi-încă-o dată...

«Am strâns – zicea – pre Domnul Savaot! O parte din metal, deşi nu tot;

225 Măcar că azi aşa ni s-a-ntâmplat,

Poate-o ieşi mai bine altădat'...
Iar punem banii la bătaie. Spor N-are mereu nici ăl de-i negustor,
Căci uneori, vă rog să-mi daţi crezare,
Agonisita i se-neacă-n mare,
Iar altcând izbândeşte... Fiţi pe pace!»
Şi tot jupânul meu: «De-acu voi face Lucrarea pregătit-altmintrelea Şi de-oi greşi să-mi ziceţi cum oţi vrea;
Azi nu văzurăm hiba, dar o ştiu.»
Iar altul cică «focul fu prea viu...»
Ei aşi! Foc viu – foc slab... Cutez să zic Că orişicum tot canei şi tot nimic...
Ci chiar de nu făceam nicio ispravă,
Mereu umblam cu fandaxii în glavă.
Iar când şedeam la sfat într-aolaltă,
Toţi arătau înţelepciune-naltă...
Dar «nu e aur tot ce-i auriu»
Cum zice o zicală care-o ştiu;
Nu orice măr frumos la-nfăţişare Îi şi gustos. La fel şi-n adunare La noi la alhimişti, pre legea mea!
Cel care mai cu scaun îţi părea Se dovedea la trebi mai tânt ca toţi,
Iar cel mpi drept —
Al mai parşiv din hoţi;
Aşa vă spun, ca să se ducă vestea Cât îs cu voi şi n-am sfârşit povestea.
Explicit prima pars.
Et sequitur pars secunda.
Trăieşte printre noi un popă care Să-mpută şi-o cetate-ar fi în stare Chiar cât Alexăndria dacă vrei,
Ninive, Râmul, Troia şi-alte trei... Minciunile şi şdtiile lui Om să le pună-n scris eu cred că nu-i, De-ar vieţui un veac, ba chiar şi zecel La spus prăpăstii nimeni nu-l întrece; Aşa ce-l înfăşa în cuvintele Şi-l descânta-n şoşele şi momele Cî» d sta la sfat cu cinevaşilea,
Incit într-o clipită-l zăpăcea De nu era şi-acela vreun bălţat Tot ca şi el... Pe mulţi i-a înşălat Şi de-o trăi, prosti-

va mai mulţi proşti. Ci totuşi lumea bate zeci de poşti Să-l afle şi să-l vază, căci nu-l ştie.

270 Pungaş ce e, viespar de viclenie...

De vreţi să ascultaţi al meu cuvânt Eu, cu povestea, iaca, gata sunt.

Şi-i rog pe cei din cinul preoţesc.

Să nu prepună cum că-i ponegresc,

275 Deşi de-un avă povesti-vă-voi:

În orice tagmă-i şi câte-un vulpoi; Ferească Dumnezeu ca obştea-ntreagă Ponos din vina unuia să tragă.

A cleveti să ştiţi că n-am de gând,

280 Ci să tămădui răul mai curând;

Şi pentru alţii spun acum poveste,

Nu numai pentru voi... Ştiut vă este Că printre ucenicii lui Hristos Doar imul, Iuda, fost-a ticălos;

285 Atuncea pentru ce s-azvârli cu zoi Şi-n cei nevinovaţi?... La fel şi voi. Atâta sfat vă dau: dacă se ştie Vreun Iuda şi la, voi în chinovie,

De sârg să-l alungaţi, c-aşa e bine,

290 Spre-a nu păţi ponoase şi ruşine... Să nu vă fie dar cu supărare,

Ci daţi istorisirii ascultare.

În Londra locuia un capelan,

Plătit cu leafă-n fiecare an,

295 Ce-atât o măgulea pe jupâneasa Unde şedea cu casa şi cu masa,

Incit pe hrană şi pe straie ea Bani nu-i lua de loc, avea, n-avea;

Ba mai primea sfinţitul şi parale...

300 Dar asta-i altă gâscă... Mai la vale Voiesc a povesti acum o snoavă Cum l-a prostit pe popa-l meu un avă.

Părintele acesta se trezi Cu ava-n pragul casei într-o zi,

305 Cerând să-l împrumute cu un zlot Căci s-o plăti de el curând de tot:

«Un galben dă-mi – zicea – şi eu ţi-l voi întoarce chiar răspoimâini înapoi;

Iar de-i vedea cumva că nu mă ţin 310 De vorbă, să mă

urci în furci... Amin!»

Dă popa zlotul fără de zăbavă Şi, mulţumindu-i mult, vicleanul avă A zis «cu bine» şi-o luă din loc;

Dar s-a întors cu banii la soroc 315 Şi-i dete popii aurul primit;

Acela fu aşa de mulţumit Că zise: «Unui om, fireşte, poţi Să-i dai şi doi, şi trei, şi şapte zloţi,

Şi tot avutul fără şovăire,

320 Dacă-i atâta de cinstit din fire Că nu amină ziua de vadea.

Zău, cine poate, oare, să nu-i dea?!»

Iar ava: «Eu să-mi rizic cinstea? Cum? I Aiasta n-am făcut-o pân-acum...

325 Obraz curat păstra-voi până când M-or astruca groparii în pământ.

Să fac altfel, ferească Sfântul, zău;

Să crezi ce-ţi spun cum crezi în crezul tău! Har Domnului că nimeni n-o să spuie 330 De vreun om că n-a fost sau că nu e

Plătit de-arginţi sau galbeni, când mi-a dat, Sau c-am umblat cu gânduri de-nşelat.

Şi pentru că prielnic tu îmi fuşi Ţi-oi spune, părinţele, tot acuşi 335 O taină dintre cele neumblate Spre a te răsplăti de bunătate.

Ci dacă vrei să-nveţi şi eşti dorit Să ştii, îţi arăta-voi desluşit Al alhimiei tăinuit merchez;

340 Ia bine seama dară şi-ai să vezi Ce lucru minunat voi face-aici.»

«Zău? spuse popa. De-i aşa cum zici, Chiar te şi rog! O, Maică Preacurată!»

Iar ava: «La porunca ta, îndată;

345 Ferească-mă Ăl Bun de gânduri rele!»

Aşa-i pătrunse hoţul pe sub piele...

Păi bine spun cuminţii cei bătrâni C-asemeni daruri put şi ard în mâni.

Va dovedi-o fără de zăbavă 350 Chiar fapta păcătosului de avă.

Aşa drăceşti erau a sale gânduri Încât se desfăta în multe rânduri Năpăstuind norodul credincios;

De-aşa vicleni, păzească-vă Hristos!

355 Sărmanul preot nu putea cunoaşte Ce zace-n el şi nu ştia ce-l paşte.

O, popă, mult nătângule, vai ţie!

Curând vei fi robit de lăcomie;

Cap neajutorat, om fără har,

360 De mreaja-nşelăciunii n-ai habar Pe care vulpea asta ţi-o urzeşte Şi te vei prinde-ntr-însa ca un peşte...

Dar ca s-ajung mai grabnic la sfârşit, Adică la năcazul ce-ai păţit,

365 Sărace, m-oi zori a arăta Nesăbuinţa şi prostia ta Şi viclenia celuilant... Încep Să dau cum ştiu poveştii mele cep.

Stăpân că-mi fu chiar ava, credeţi oare? 370 Hangiule, pre Sfânta Născătoare,

Mă jur că ăl din basm e altu' avă Mai învăţat, cu doxă mai grozavă!

Pe mulţi i-a amăgit... Ptiu! Silă mi-i S-aştern în stih a' lui şolticării!

375 Când spun despre necinstea sa, de greaţă Şi de ruşine mă roşesc la faţă;

De fapt îmi ard obrajii, mai curând,

Căci rumeneli pe chipul meu – nici gând; Atâţia aburi de metal de care 380 M-aţi auzit vorbind adineoare Mâncatu-mi-au roşaţa ca otrava.

Da' ian să auziţi ce zice ava:

«Părinte, mână-l tu pe slujitor Să târguie argintul-viu, dă-i zor;

385 Vreo două uncii-trei s-aducă-ncoace Şi când s-o-ntoarce, dacă nu ţi-o place Minunea ce nicicând n-ai mai văzut...»

Răspunde popa: «Gata, s-a făcut!»

Pe urmă porunceşte către slugă 390 Să ia mercur; argatul pleacă-n fugă Şi vine aducând acel argint Tot Într-un suflet; zău că nu vă mint. I-nmână avei unciile trele,

Acesta le aşază pe podele 395 Şi strigă slugii: «Adă jar degrabă Să pot pe loc să mă apuc de treabă.»
I-aduce el cărbunii tot acuş,
Iar ava scoate-ndată un căuş,
Din sinul său şi popii i-l arată:
400 «Vezi dumneata unealta asta? Iată,
Na, ia-o-n mâini şi toarnă-n golul ei O parte din mercur din cele trei;
Faci astfel primul pas în alhimie…
N-aş spune multor ce-ţi destăinui ţie,
405 întreaga mea ştiinţă-nfăţişindu-ţi!
Căci ai să vezi, lucrând acum tu însuţi, Cum voi preface eu acest mercur într-un argint curat, fără cusur,
La fel cu ăl din punga cu parale 410 Din buzunarul meu şi-al dumitale,
Bun de lucrat ca orişice argint.
Zi-mi cutră mincinoasă dacă mint,
Ca nasu-n lume-n veci să nu-l mai scot!… Vezi, am un praf aicea, scump de tot,
415 El are dar, el face treaba grea în măiestria care-o vei vedea, încuie uşa, dă argatu-afară Cât meşterim aicea în cămară La taina noastră filosoficească,
420 Ca nimenea să nu ne iscodească.»
Porunca ce dădu s-a-ndeplinit.
Pe slujitor degrabă l-au gonit, închise popa uşa c-un zăvor Şi prinseră-a lucra la ale lor.

425 Popa-nvăţat de boaita de avă A pus ulcica fără de zăbavă La foc şi a-nceput să sufle-n el;
Iar ava azvârli în căuşel
Un praf… Habar nu am ce praf era,
430 De sticlă, cridă, sau de altceva,
Dar ştiu că n-avea preţ… Ca să-l orbească Pe popă, ava-i spune să zorească Şi pe căuş s-adune jarul bine:
«Căci ca să vezi ce drag îmi e de tine – 435 Zicea – chiar tu cu mina ta acum Vei săvârşi lucrarea ce-ncepum.»

«îţi multămesc – răspunde popa – brava!» Şi strânge jarul cum zisese ava.

În timp ce robotea nevinovatul,

Vicleanul cela, ieie-l Necuratul,

Un tăciunaş de fag din sân a scos Scobit înuntru prea meşteşugos,

Având o uncie de pilitură De-argint în borta lui, şi-nchis la gură Cu dop de ceară, praful să nu iasă.

Această născocire-nşelăcioasă Fu pregătită mai din timp, vezi bine... Afla-veţi voi mai multe de la mine De-a lui şurubării şi amăgele Cu care plănuise să-l înşele;

Şi pân' la urmă tot l-a înşelat Pe bietul popă... nici că l-a iertat...

Când spun de el mă-ntunec şi mă doare Şi tare-s însetat de răzbunare;

Da' n-am cum să-l apuc: îi tot pe fugă De colo-colo, chiar ca o zvârlugă!

Dar ian mai ascultaţi ce am a spune:

în timp ce popa grămădea tăciuni Aşa cum ştiţi. Şi-atunci îi zise ava:

«Mă uit ce faci şi nu-mi place isprava, Prietene al meu... n-acoperi bine;

Da' stai, c-o dreg eu, lasă-mă pe mine, îngăduie-m-alături doar un pic...

De milă-ţi plâng, pre sfântul Calinic! Te-nfierbântaşi, eşti leoarcă de sudoare;

Comanda ar 1044 481

El prinse-n palma sa acel cărbune Şi l-a ţinut ascuns, măi oameni buni,

Na cârpă, uscă-ţi faţa, frăţioare!»

Şi-n timp ce popa se ştergea pe chip,

Ia ava tăciunaşul cu tertip,

Pe topitoare-l pune, la mijloc În maldărul de jar, şi suflă-n foc Pin' ce se-ncinge straşnică vâlvoare.

«Acu, părinte, toarnă în pahare,

Căci toate fi-vor bune în curând;

Să hodinim niţel – mai zise – bând.»

Când ars a fost al avei cărbunel,
Tot praful de argint s-a scurs din el Şi jos în topitoare a picat 480 Aşa cum trebuia neapărat
Să cază de deasupra, jos – fireşte!
Ci “popa. Biet, nimic nu bănuieşte…
El socotea că-s toţi cărbunii buni, Nepricepând acele-nşelăciuni.
485 Când vede ava treaba gata, face:
«Ia scoal’, părinte, scoal’ şi vino-ncoace; Dar fiindcă ştiu că n-ai tipare, du-te Şi vin’ c-un drob de var, mergi iute-iute, Căci voi în el tiparul să-l scobesc;
490 Se cere, de-oi putea să izbutesc,
Să mai aduci o strachină sau tuci Cu apă, şi vedea-vei când le-aduci Ce straşnic iese treaba ce-o-ncercai…
Iar bănuială pentru ca să n-ai 495 Că eu… ceva – cumva… în lipsa ta,
Nici nu mă deslipesc de dumneata:
Cu tine ies, cu tine vin de-afară…»
Pe scurt, cei doi cămara descuiară,
Ieşiră, au închis şi dup-aceea 500 Se duseră luând cu dânşii cheia;
Mai apoi s-au întors degrabă iară.
La ce să-ntind povestea până-n sară?!
Veţi şti că el scobit-a un tipar —
Vă spun eu cum – în drobul cel de var. 505 Iar hoţul scoase-ncet din mânecuţă Un băţ de-argint, căzni-l-ar Aghiuţă!
Tăiat taman de-o uncie să fie…
Şi-acu să vezi a naibii dibăcie!
Tiparul lat şi lung l-a potrivit 510 Cât beţişagul ăla, negreşit,
Lucrând furiş, că popa… nici habar!
În mânecă piti argintul iar;
Ia, apoi, topitoarea de pe jar Şi o răstoarnă harnic în tipar,
515 Apoi tiparu-n apă îl aruncă
Şi către popă grabnic dă poruncă:

«Vezi, cercetează, pipăie, frăţie! Argint afla-vei, mi se pare mie.»

Ei na! Ce alt putea să fie, drace?

520 Din pilituri de-argint, argint se face! Virându-şi mina preotul, a scos Un băţ de-argint curat... Ce bucuros A fost săracul popă când văzu!

«Să fii blagoslovit, o, avă, tu,

525 De sfinţii toţi şi Maica Preacurată...

Şi mie fi-mi-ar steaua blestemată De nu te-nduri să-mi faci ştiut şi mie Ast meşteşug şi astă măiestrie!

Ţi-oi pune viaţa-mi toată la picioare!» 530 Iar ava: «Să mai facem o-ncercare Ca să-ţi pătrundă treaba bine-n minte, S-o-nveţi deplin, şi alte daţi, părinte,

Să poţi să-ncerci tu singur de vei vrea Aieste făcături, în lipsa mea...

535 Destulă vorbă; ia te rog să iei Din hidrargir o uncie din trei Şi fă cu ea la fel precum făcum Cu-aceea care e argint acum.»

Se ia de treabă popa ca smintitul 540 Să facă-ntocmai cum afurisitul

Îi poruncea... Şi suflă-n foc răzbit Doar-doar să-şi vadă visul împlinit.

Ci ava tot atuncea se aţine Să-l păcălească iar pe preot bine;

545 Şi-n mină, ca să pară firoscos,

Ţinea un băţ – ia seama! — găunos; în vârful lui o uncie de-argint e,

Tot praf, precum fusese înainte în tăciunel – şi astupat cu ceară,

550 Să nu se piarză pulberea pe-afară.

Pe când trudea sărmanul popă, ava A prins să mişte-ncoa şi-ncolo ţeava Şi, tot vorbind, presară pilitura în căuşel... Strâmba-i-ar Cornea gura,

555 Şi jupui-l-ar nu un drac, ci şapte!

Că pururi fost-a hoţ şi-n gând şi-n fapte! Prin jărăgaiul de pe topitoare

A răscolit cu băţul cela care Fusese meşterit cu plan

subţire;
Iar ceara începând a se topire,
A curs afară tot ce-n băţ a fost —
Cum orice om pricepe de nu-i prost —
Şi a căzut acolo în căuş.
Mai mult de-atâta ce mai vreţi acuş?
Mâncând el popa iarăşi păcăleală,
Căci n-avea, bietul, nicio bănuială,
S-a veselit cât n-am cuvânt să spui Ce multă fuse bucuria lui;
Şi s-a-nchinat cu trup şi suflet avei.
«Eh – i-a răspuns tâlharul – eh, vedea-vei Că-s priceput, măcar că sunt sărac;
A, nu ştii încă tot ce pot să fac!
Ai tu cumva să-mi dai nişte aramă?»
Iar popa: «S-o găsi, de bună samă...»
«De n-ai în casă, târguie, hai, iute,
Zoreşte, părintele, pleacă, du-te!»
Se duse popa şi s-a-ntors din piaţă Cu-acea aramă; ava o înhaţă Şi-o uncie în cap dintr-însa scoate...
Rea slujnică mi-i limba că nu poate Să spună câte prefăcătorii Puiesc în avă, şi blestemăţii!
Cui nu-l ştia, părea prietenos,
Dar el era un drac şi-n duh şi-n os...
Mi-i greu să-nşir a sale fapte rele Dar, iaca, tot oi spune despre ele.
Nu pentru alte pricini, ci anume Pentru a i se duce buhu-n lume.
Aşază el arama-n topitoare
Şi topitoarea-n focul cela mare,
Adăugând şi praful. L-a-ndrumat Pe preot ca să suflencovoiat Cum mai suflase... Trudă de prisos!
Râs îşi făcea de bietul caraghios...
Turnă apoi arama în tipar Şi la sfârşit în apă rece iar; îşi vârâ mâna – aşchia de-argint De care m-auzirăţi povestind În mânecă-o ţinea – şi beţişagul
îl scoate binişor dă tot pungaşul

Şi-l scapă-n tuci... De-această şmecherie Biet-popa nici nu simte, nici nu ştie.

Prin apă-ncoa şi-ncolo bălăceşte Şi scoate pe furiş, pehlivăneşte,

605 Arama, dând-o dosului... îl ia

Pe celălalt de piept şi-i zice-aşa —

Părând că are chef de şagă ava:

«Ia vină, frate, să-ţi cunoşti isprava, înmoaie-ţi mina, vezi ce afli? Zău,

10 Ajută-mă şi tu la rândul tău!»

Găseşte opa, scoate... Da, argint e!...

Cuvântă iarăşi ava: «Hai, părinte,

La argintar, să spună el acum De-i bun argintul ăsta ce-l făcum.

615 Mă jur pe legea mea şi pe tichie Că dacă nu-i... da' trebuie să fie!

Hai, chiar pe loc să-l punem la-ncercare.»

S-au dus cu câte trele beţişoare La argintar şi el le-a cercetat 620 Cu foc şi la ciocan... Adevărat:

Argint curat şi bun s-a dovedit.

Îmbroboditul tare-i fericit!

Nici păsărelu-n faptul zorilor,

Nici presura în luna florilor,

625 Nici nimeni chef mai mult de cântec n-are... Cocoană nu-i să jinduie-a jucare Au de iubiri şi giugiuleli să spuie,

Nici june mai setos de lupte nu e Spre-a-i câştiga doritei prieteşugul 630 Cât popa de-a deprinde meşteşugul Acela neguros... Grăi spre avă:

«Pe Răscumpărătorul Cel din Slavă,

De sunt îndrituit să-ţi cer atât,

Zău, spune-mi preţul prafului! Zi, cât?»

035 «E scump – i-o-ntoarce hâtrul —scump te ţine, C-afară d-un sihastru şi de mine Nu-i om în Englitera să-l mai facă.»

Iar popa avei: «Nu-i bai, ei şi dacă?

Câţi bănişori? Ci spune-mi, că te-ascult...»

1,40 «Mult, părinţele dragă, tare mult...
Dar ce mai vorbă, fiindcă vrei să-l ai Vreo patruzeci de galbeni va să-mi dai.
H ei, dacă nu-mi erai prietenos,
Ai fi plătit, să ştii, şi mai din gros.»
045 Aduce popa patruzeci de zloţi Şi-i numără în palmă avei toţi
Ca să-l înveţe taina asta rară,
Ce nu-i decât o tragere pe şfară.
«Părinte – zise ava – nu prea ţiu 650 Să se auză-n lume câte ştiu;
Mă cam ascund... şi chiar te rog să taci,
Că de se află cât îs de dibaci,
Zavistii aş isca atât de grele Din pricina filosofiei mele,
655 Că m-ar ucide – n-aş afla scăpare...»
«Să mă ferească Cerul, frăţioare!
Mai bucuros mi-aş da averea toată Cât adunai – preasfântul să mă bată! —
Decât aşa urgii pe cap să-ţi cadă.»
660 Iar ava popii: «Iacă, ai dovadă
Că te iubesc. Mulţam şi bun rămas!...»
S-a dus; şi de atunci ţi până azi Ochi n-au mai dat... Când popa-ncearcă treaba Şi măiestria ceea... ioc, degeaba,
665 N-a mai brodit-o bine niciodată.
Aşa fu popa dus cu preşul, iată!
Aşa intra tâlharul pe sub piele La oameni, de-i lăsa fără obiele...
Vedeţi voi, dar, că-n orice cin şi stare 670 Cu aurul dă omul luptă mare,
De-aceea-i anevoie de găsit.
În transmutaţiuni s-au irosit
Mulţi galbeni... Chiar de-aceea cred şi eu
Că aurul e rar şi-l afli greu...
675 Aşa pâclos vorbesc ăşti ipochimeni De alhimişti, că nu-i pricepe nimeni Cu mintea noastră cea de astăzi, nene.
Pot trăncăni ca nişte coţofene,

Plăcere-n vorbe afle-şi ei sau dor,
680 Nicicând n-or nimeri în ţinta lor!... Bogatul poate-n pulberi şi puzderii Să-şi facă transmutaţia averii!
De-atât câştig e jocul ăsta plin,
Că-ţi schimbă voia bună în venin 685 Şi pungi de aur doldora goleşte,
Iar alhimistul îşi agoniseşte Blesteme de la cei care-au plătit;
Ruşine fie-i cui s-a păcălit!
Au nu te poţi feri de foc?! Un sfat Dau ălui care-n joc s-a încurcat:
Să-l lese şi s-apuce calea dreaptă
Cât nu-i târziu... căci pin' la Sfântu-Aşteaptă
Nu află nimeni taina-n veci de veci;
Şi e cutezător ca orbu-n beci Când calcă-n străchini făr' să bănuiască Primejdia că poate să izbească În zid sau în hârtoape nevăzute...
La fel şi cel ce umblă să transmute.
Şi ochii de vă sunt făr' de putere,
Păstraţi măcar a minţilor vedere.
Chiar treji de-aţi fi şi văz având în lege Din truda voastră tot nimic s-alege,
Câştig lua-veţi praful de pe tobă!
Mai potoliţi pojarul cel din sobă —
Ieşiţi din hora asta vreau să zic —
De unde nu, daţi multul pe nimic...
Şi-acum din gura mea o să aflaţi Ce spun şi filosofii-adevăraţi.
Aşa au scris Arnuld din Târgul Nou în filele Rozariului său,
Taman aşa cuvântă, pot să jur:
«Nu-i cu putinţă să preschimbi mercur De nu-i aduci alăturea un frate».
Iar cel ce-a spus întâi acestea toate E Hermes, tatăl filosofilor:
«Dragonul – cică – n-ai cum să-l omori Decât de-l vei ucide împreună Cu frate-său.» Prin asta vrea să spună

Cum că dragonul e argintul-viu Iar frate-său – pucioasa. Şi mai ştiu Că ei din *Soi* şi *Luna* se pot scoate.

Mai zice iarăşi: «Nimenea nu poate Să cerceteze-această măiestrie De nu pricepe bine şi nu ştie Ţinta şi graiul filosofilor;

Altmintreli e un prost neştiutor,

Căci dibăcia asta – zice încă —

E taina dintre taine mai adâncă.»

Aşijderi, au mai fost un ucenic De-a' lui Platone despre care zic Că l-a-ntrebat cândva pe-nvăţător —

Aşa stă scris în cartea-i *Senior:* —

«Ce nume poartă piatra cea ascunsă?»

Iară Platone grabnic îi răspunse.

735 «E piatra care Titanos se cheamă.»

«Şi care-i?» Platon iar: «De bună seamă, Magnesia.» Şcolarul: «Ce mi-ai spus E un *ignotum per ignotius,* – Te rog să-mi spui: Magnesia au ce-i?»

740 «O apă este şi-n plămada ei Vin patru elemente,» zise Plato.

«Sorgintea apei nu mi-ai arătat-o,

Şi asta te-aş ruga să-mi spui acu,

Dacă voieşti.» Iar Plato: «Asta nu!

745 Filosofimea toată e jurată

Să nu arate nimănui vreodată – în cărţi sau altfel – tainele aceste.

Căci taina asta lui Hristos îi este Aşa de scumpă-ncât n-o dezveleşte 750 Fărădecât când El binevoieşte A lumina pe om, pe cine vrea…

Aicea se sfârşeşte vorba mea.»

Deci dar închei şi spun: când Cerul, frate, Pe filosof nu-l lasă să arate 755 Ce drum ajunge pân' la piatra asta,

Mai bine las-o, arză-o-ar năpasta!

Când Celui Sfânt îi cată râcă insul Şi împotrivă-i stă cu dinadinsul,

Nicicând nu va culege roade bune,

760 Oricât ar face transmutaţiune.

Cu ăst povăţ pun cap povestii mele.

Pe drepţi ferească-i Bunul de belele!
Amin.
AICEA SE ISPRĂVEŞTE POVESTIREA ARGATULUI AVEI

POVESTIREA ECONOMULUI

PRECUVINTARE LA POVESTIREA ECONOMULUI
MAI LA VALE URMEAZĂ PRECUVINTAREA LA POVESTIREA ECONOMULUI
Cunoaşteţi târguşorul cela mic Ce H op-la-deal-şi-hop-la-vale-i zic,
Cum mergi spre Canterbury-n jos de Blee? Acolo-a prins hangiu-a şugui:
5 «Ne-mpotmolirăm, fraţilor, căci iată,
De-a surda tot vă rog – aş da şi plată! —
Să mi-l treziţi pe-acel fârtat codaş,
Să nu-l buzunărească vreun pungaş!
Nu zău, priviţi ce aghioase-adânci 10 îi trage – şi mă tem c-o da în brânci.
E bucătar din Londra, căci! Drace,
Doar ştie ce-i dator… Să vie-ncoace,
Povestea să-i aud, pre legea mea,
Măcar că niciun chior n-aş da pe ea.
15 Trezeşte-te, trăsni-te-ar, bucătare!
Ce sfântul ai de dormi nămiaza mare?
Eşti beat? Te-au ros păduchii de picere,

Sau te-a sleit azi-noapte* vreo muiere De nu mai poţi nici capu’ sus să-l ţii?»

20 îngălbenit, cu ochii vineţii,

Socaciu-a zis: «Aşa să am eu bine De mai pricep, dar dete peste mine Un somn cumplit... Aş da un ol de Cheap Pe-un ceas de somn.» – «De s-ar găsi vreun chip 25 Să te-ajutăm pe dumneata, socace,

Şi dacă asta sânge rău n-ar face La nimeni din drumeaţa adunare,

Hangiul bună voie dacă are,

De povestit – pe cinstea mea de om —

30 Scuti-te-aş – zise domnul Econom;

Ţi-i împăienjenită uitătura,

Eşti gălbejit, când sufli-ţi pute gura,

Arăţi ca ăl de nu-i în boii lui...

Nu-l cruţ, nu fac hatâruri nimănui,

35 Da’ văz că-i beat... Poftim cita guriţă Mai cască, parc-ar vrea să ne înghiţă; închide fleoanca, neică, fie-ţi milă, Băga-şi-ar coada-ntr-însa Sarsailă.

Ne-a împuţit duhoarea dumitale.

40 Ptiu, porc scârbos, lovite-ar trei damblale! Priviţi-l ce zglobiu e!... Vrei să-ţi faci, Cucoane, ţeasta gazdă de dupaci?

Un pumn la mir ţi-ar prinde foarte bine! Maimuţă vinul a făcut din tine.

45 Aşa-i dacă te-ntreci la supt, bădie.» Socaciul auzindu-l, de mânie Spre Econom a prins din cap să facă Mărunt – şi, buf, din şa într-o băltoacă, Şi lat rămase până-l scoasem iar;

50 Bun călăreţ şi domnul bucătar!

De ce nu s-a ţinut de polonic!

Hei, pin’ l-am pus în şa a fost un pic De osteneală şi de tevatură,

Cercând să-l ridicăm din căzătură,

55 Atât era de veşted damblagiul.

Spre Econom grăi apoi Hangiul:

«Pe ăsta băutura prea de tot L-a prăpădit, şi unul eu

socot C-ar povesti un basm din cel porcos.

60 Căci fie bere, fie vin vârtos De-o fi băut, îi răguşit şi-ades Strănută... parcă are tignafes.

Şi multă luare-aminte i se cere Să nu dea iar cu gloaba-n smârcuri, vere; 65 Căci dacă vine iarăşi huştiuliuc, Ne-aşteaptă mare caznă şi bocluc Când om sălta beţiva matahală.

Zi tu... De ăsta nu-i nicio scofală.

Dar, drept să-ţi spun, cinstite Econom, 70 Prea aspru-l dojenişi pe bietul om;

Mai ştii, poate-ntr-o zi, venindu-i bine, Cu mâţa-n sac te prinde el pe tine;

Ce-ai zice-atunci s-arunce-o vorbă-n vânt De-a tale-alişverişuri că nu sunt

75 Cinstite, de-am căta din fir-a-păr?»

«Mi-ar face mult bocluc, într-adevăr; l-ar fi uşor să-mi vâre-n coastă ţeapa; Şi-aş fi mai bucuros să-i cumpăr iapa Decât să mi-l asmut cumva spre mine: 80 Nu-l vreau duşman, aşa să am eu bine! Ce-am spus am spus şi eu aşa în şagă... A, staţi că am o tigvă în desagă: Într-însa-i vin de strugure târziu, Şi-ndat' am să v-arăt ceva hazliu:

85 Oi pune-o Bucătarului sub nas Şi până nu cinsteşte nu mă las!»

Iar Bucărul ca un găgăuţă Sorbi vârtos la vin din tărtăcuţă.

Ce zor avea? Era destul de beat!

90 Prinzând să lingă după ce-a suflat,

I-o dete Economului napoi, înseninat şi bucuros cât doi,

Apoi în legea sa i-a multămit.

Atunci de râs Hangiu-a hohotit,

95 Zicând: «Acu văz eu că prinde bine Să iei şi niscai vin la drum cu tine,

Căci vinişorul vrajba o preschimbă În prieteşug de cum îl pui pe limbă.

O, Bachus, lăudat să fii pe lume 100 De poţi muta încruntătura-n glume! Puterii tale toţi să i se-nchine!

Mai multe vorbe n-am de spus. Ia zi-ne Matale,

Economule, povestea.»
Iar cela: «Ascultaţi deci dar acestea.»
ACI SE SFÂRŞEŞTE PRECUVÂNTAREA ECONOMULUI
POVESTIREA ECONOMULUI
ACI ÎNCEPE povestirea economului DESPRE CIOARA
Când Phoebus locuia pe-acest pământ, Cum vechi izvoade mărturie sunt, Se-nfăţişa în chip de cavaler,
Arcaş cum altul nu-i sub sfântul cer.
5 Ucisu-l-a pe Python, bunăoare,
Când şarpele dormea colac la soare,
Şi multe-a săvârşit, prin multe părţi,
Cu arcul, vitejii cum scrie-n cărţi.
Din ceteră-ngâna cântări pe strune,
10 Dar şi din viers zicea cântări – minun'e Strălimpedele glasu-i, dulce zvon;
Că nici al Tebei rege, Amphion,
Cel ce cu cântec zidu-i a durat,
Nu-l întrecea pe dânsul la cântat.
15 Frumos bărbat era nespus, anume
Cum n-a mai fost de când e lumea lume. Să vi-l mai zugrăvesc ce fel era?
Era frumos ca altul nimenea,
Deplin în cinste, plin de bunătate 20 Şi prea bogat în fapte lăudate.
El, floarea vitejiei, Phoebus zic,
Pe lume n-avea seamăn de voinic, Şi-ntru plăcerea sa, precum s-a scris, Spre pomenirea şarpelui ucis,
25 Purta un arc cu sine subsuoară.
Şi Phoebus cic-avea acas-o cioară,
În colivie stând, şi zi de zi Precum pe gaiţe-o învăţa grăi.
Ca lebăda era de albă ea 30 Şi, mare ţi-i minunea, pricepea
Să-ngâne orice vorbă-a orişicui.
Nici chiar privighetoarea, drept vă spui, Ce ştie-aşa duios din ghiers să zică Nu-i ajungea la gheara ei cea mică.
Avea în casă Phoebus şi soţie Pe care o iubea cu străşnicie,

Că zi şi noapte ostenea de zor Să facă-n placul dulcelui odor.

Ci numai cât, dator mă ţin să spun,

Pe soaţă-o gelozea ca un nebun, Temându-se să paţă vreo ruşine.

Aşa-i firesc să facă orişicine;

Dar tot în dam; zulia-i ne'nţeleaptă. Nevasta, de-i curată-n gând şi-n faptă, Nu-i lucru cuvenit s-o ţii sub cheie;

Iar dacă-i rea de muscă-acea femeie,

Ţi-i paza în zadar, aşa să ştii.

E cea mai mare dintre nerozii Şi trudă-n vânt să ţii în frâu nevasta: Mulţi înţelepţi ne-au dat povaţa asta.

Dar să mă-ntorc de unde m-abătui. Acest prea-vrednic Phoebus, cum vă spui, Se ostenea mereu pe plac să-i fie,

Ca prin alint, dar şi prin bărbăţie Stăpân să fie-n inima-i mereu.

Dar niciun om, ni-i martor Dumnezeu, Nu poate năbuşi într-o făptură Ce-a fost sădit într-însa de Natură.

Ia pasărea şi pune-o-n colivie Şi-apoi cu drag grijeşte-te să-i fie Plăcută hrana, apa tot la fel,

Şi vezi de-o cocoleşte-n chip şi fel,

Şi curăţ-o de scârnă zi de zi;

Din aur colivia dac-ar fi,

De mii de ori mai bine şi-ar petrece Răgazul în pădurea grea şi rece, Hrănindu-se cu viermi şi scârnăvii;

Căci orice pasăre, cât va trăi,

Căta-va a fugi din închisoare Şi slobodă să vieţuiască-n soare.

O miţă ia şi aciuieşte-o-n casă,

Dă-i lapte, came, perini de mătasă:

Dar ia să vază-un şoarec prin surcele,

Că lasă lapte, carne, toate cele Şi toate bunătăţile le lasă,

Atâta ce-i de şoarec pofticioasă.

Tirană-i pofta-n orişice fiinţă,

Şi surghiuneşte buna chibzuinţă.

Neam prost, să vezi, e şi lupoaica, iarăşi: 80 Pe cine şi-l

alege ea tovarăş?
Din haită-l ia pe cel mai ticălos,
Când e-n călduri şi-o dogore la dos.
Aceste pilde-s despre soţii cei Necredincioşi, necum despre femei.
85 Căci doar bărbaţii-şi caută muieri
De soi mai prost, părtaşe-ntru plăceri,
Decât nevasta, fie ea frumoasă,
Cuminte foc şi cu purtare-aleasă.
Aşa setos e, arză-l, hoitul nost'
90 De noutate şi de lucru prost,
Că tot ce-adie a curat îi pute.
Dar Phoebus, neclintit întru virtute, Frumos-frumos, aflatu-s-a-nşelat;
Căci dumneaei avea de schimb în pat 95 Pe-un tercheaberchea, fără căpătâi,
Ce n-ajungea lui Phoeb nici la călcâi.
Aşa a fost, aşa mai e şi azi,
Tot pricină de scârbă şi necaz.
Fiind plecat odată soţul său,
100 Muierea l-a chemat pe hăndrălău...
Au hăndrălău am zis, ori mi se pare?
Urâtă vorbă! Ceru-vă iertare!
Dar Platon spune, cui îl înţelege,
Că vorba după faptă se alege.
105 Pe cei ce ştiu grăi mai ascultaţi-i:
Cuvântul şi cu gândul li-s ca fraţii.
Eu-S din topor croit, şi iaca spui Pe şleau că nicio osebire nu-i între o soaţă din slăvită casă 110 Ce e cu trupu-i însăşi păcătoasă,
Şi-o fitecine – de se-ntâmplă aşa Că amândouă calcă-alăturea —
Cât cea de neam, adică cea dintâi,
Se va chema aleasă inimii, ţ 15 Iar celeilalte, fără cin şi stare,
Ibovnică îi zic, sau ţiitoare.
Dar ştie orice om cu mintea trează Că una decât alta nu-

i mai brează.
Şi tot aşijderi, încă pot să zic,
120 Nu afli osebire niciun pic
Între tiran şi-un hoţ de drumul mare.
Aşa i-au spus lui Machedon, îmi pare:
Cum că tiranul, mari puteri având Şi oaste ca să spulbere în vânt 125 Vieţi, să ardă case şi cămine,
Se cheamă că e căpitan, vezi bine;
Haiducul, deh, cu ceata lui săracă,
Prăpăd prea mare neputând să facă,
Nici ţara-n chin s-o zvârle şi-n amar,
130 Se cheamă că e lotru sau tâlhar.
Eu prin hârţoage nu-s deprins a roade,
Drept care nu mă sprijin pe izvoade,
Ci basmul iar îl iau din miezul său.
Sosind degrab' jupânul hăndrălău,
135 S-au apucat de grea blestemăţie.
Iar cioara albă, stând în colivie,
Privitu-le-a lucrarea, fără glas.
Şi când se-ntoarse Phoebus iar acas', începe cioara: «Cucu, cir şi era.»
140 «Ce-i, pasăre, ce-ţi vine a cânta?
O-ntreabă Phoebus. Doară de la tine Eram deprins cu cântece senine Şi ghiersu-ţi îmi plăcea. Ce te-apucară?»
Vai, Phoebus, nu mi-i cântecu-ntr-o doară —
145 Răspunse cioara. Vrednic precât eşti,
Frumos şi-ales cum altul nu găseşti,
Doinaş dibaci, cu dar la stihuit,
Cu toată paza, rău te-a-mbrobodit C-un mocârţan de rând, un pierde-vară 150 Ce tot atât cu tine se măsoară
Cât un păduche; uite, jur pe viaţă,
Că l-am văzut cum ţi-o muncea pe soaţă.»
Ce vreţi mai mult? Pe şleau îi spuse cioara, Dovezi adăugând, cum soţioara 155 În braţele dezmăţului a stat,
Spurcându-şi cinstea chiar la el în pat, Şi-acestea chiar sub ochii dumisale.
Atuncea Phoebus s-a-ncordat din şale Simţind că-i crapă

inima pe dată.
160 Luându-şi arcu,i potrivi săgeată Şi-n clocot mare, soaţa şi-a răpus.
Aşa a fost; mai multe nu-s de spus.
Ba şi-a, sfărmat atunci, nebun de jele,
Lăuta, ţitera şi toate cele,
165 Iar arcul şi săgeţile le-a frânt.
Pe urmă-i spuse ciorii-acest cuvânt;
«Haino, tu, cu limba-ţi veninată Mi-ai căşunat năpasta asta toată!
La ce m-ara mai născut? De ce nu pier?
170 Făptură scumpă, dulce giuvaer,
Tu ce mi-ai fost deplin cinstită soaţă,
Zaci moartă-acum, şi albă eşti la faţă.
Vai, ştiu şi jur c-ai fost neprihănită,
O, mină ucigaşă, prea-pripită!
175 O, cap buimac, mânie ne'nfrânată,
Cum ai lovit în cea nevinovată!
O, tu, prepus, cu şubrede picioare,
Unde ţi-a stat înţelepciunea, oare?
Tu, omule, ce prea uşor te-ncrezi,
180 Nu crede fără straşnice dovezi;
Ai grijă, nu lovi prea repede Ci chibzuieşte cum e şi de ce.
Când te orbeşte furia, aşteaptă Să se ogoaie, şi-âpoi treci la faptă.
185 Ian cată cât amar de omenire
N-a pătimit că şi-a ieşit din fire...
Vai, viaţa va să-mi iau, căci rău mă doare!»
Iar cioarei: «Tu, jivină trădătoare!
Ai să-ţi plăteşti din greu minciuna ta!
190 Ca filomela ai ştiut cânta,
Să-ţi pierzi cântarea, fiară blestemată,
Şi penele să-ţi pierzi de nea curată.
Grai omenesc în veci să nu mai ai:
Aşa mă şti-voi răzbunat, încai;
195 Negru-mpenaţi fiţi tu şi-ai tăi urmaşi!

Nu dea din voi alt cânt mai drăgălaş,
Decât cobiţi a grindini şi furtună,
Căci tu menişi pierzării soaţa-mi bună.» Sărind la cioară, smulse cu mânie,
200 Cât ai clipi, podoaba-i colilie,
Lăsând-o neagră. Şi-a mai smuls din ea Şi cântecul şi graiu-asemenea.
Apoi o lepădă pe uşă-afară.
De-atuncea, vezi, e neagră orice cioară.
205 Din pilda-aceasta, domnii mei şi fraţi,
Sfat bun şi-nvăţătură să luaţi:
Nu spune nimănui pe lumea asta Că alt bărbat i-a drăgălit nevasta; Altmintrelea te va urî de moarte.
210 Chiar Solomon, cum şade scris în carte, Ne-nvaţă gurii să-i punem lacăt.
Vă mai spusei: prin cărţi nu-s prea umblat Dar biata mama tot zicea mereu: «Gândeşte-te la cioară, fiul meu;
215 Ţii gura, ţii prietenul – zicea.
Mai rea decât Satana-i gura rea;
Pe drac l-ucide crucea, fătul meu. În marea-i bunătate, Dumnezeu Zăgaz de dinţi şi buze-a pus la gură,
220 Ca să vorbească omul cu măsură.
Din vorbă fără stavilă, ades Mulţi oameni cu năpaste s-au ales;
Ci vorba de ţi-o drămuieşti cu rost,
N-o să te cheme nimeni că eşti prost.
225 Tu limba, fătul meu, s-o ţii în hăţ Fărădecât – primeşte-acest povăţ —
Când Domnului te rogi şi-L preamăreşti.
Dintre virtuţile înţelepţeşti A pune gurii frâu e cea dintâi.
230 Aşa să-nveţi ş*pre copii tăi.
Sporovăială, dragul meu băiet,
Când două-trei cuvinte-s berechet,
Nu-i bună – eu aşa am învăţat —
Căci e zămislitoare de păcat.
235 Ştii tu ce face-o limbă nestrunită?

Cum braţu-l tăi cu spadă agerită,
La fel şi limba fără frâie, cică,
Prietenia-n două o despică.
Urât e vorbăreţul Celui Bun.
240 Dar Solomon, Seneca, ce ne spun?
Ce spune David în psaltirea sa?
Tu taci, şi dă din cap că-i da sau ba.
Tu fă pe surdul, dragul maichii, dacă Vreunul lucru de primejdie toacă.
245 Flamanzii au o vorbă, vezi de-o-nvaţă: Puţină vorbă, tihnă multă-n viaţă.
Căci, fiul meu, când nu scapi vorbe rele, Nici teamă n-ai că-ţi căşună belele.
Dar cel ce rău cuvântă, maică dragă,
250 'Napoi cuvântul n-are cum să-şi tragă. Ce-ai spus rămâne spus, eu asta ştiu,
Şi geaba te căieşti: e prea târziu.
Eşti rob acelui ce te-a auzit Şi plata va să-ţi capeţi negreşit.
Ia seama, fătul meu, să nu-mpărţeşti Nici calpe nici adevărate veşti.
Cu cine te aduni, bogaţi, săraci,
Tu tot la cioară cugetă… şi taci.»
AICI S-A ÎNCHEIAT POVESTIREA ECONOMULUI DESPRE CIOARĂ
POVESTIREA POPII
ACI URMEAZĂ PRECUVÂNTAREA LA POVESTIREA POPII
Deci Economul şi-a sfârşit povestea.
Spre Miază-ziuă soarele-ntr-acestea Pornise-a scăpăta zorit, incit Cinci suliţi dacă mai avea, şi-atât.
5 Cam patru ceasuri să fi fost, îmi pare,
Şi umbra mea se întindea în soare Picioare unsprezece, socotind Picioru-a şasea parte-a mea fiind,
O parte măsurând cât celelalte.
10 Puterea lui Saturn pomi să salte Cu *Libia,* tocmai când ajunsem noi Într-un sătuc pitit subt un zăvoi.

Hangiul, călăuză încercată,
Opri în loc zglobia noastră ceată
15 Şi zise: «Domnii mei, vă dau o veste:
Ne-a mai rămas o singură poveste.
Porunca mi-o-mplinirăţi ca pe apă, Vorbit-au toţi, de orice cin şi teapă,
Şi iacă, treaba aproape-i terminată…
20 Să-i deie Domnul viaţă-mbelşugată Cui ne va spune basmul de pe urmă. Părinte, zi, vicar eşti peste turmă Sau pi*eut? Orice-ai fi, te rog fierbinte,
Să nu-ncerci joaca să ne-o strici, părinte.
25 La coadă rămăşeşi: nu sta posac,
Ci scoate şi matale ce-ai în sac.
Te văz eu, după chip şi-nfăţişare,
Că ştii să ţeşi filosof ie mare.
Pe trupul lui Hristos, hai, zi-ne-o snoavă.»
30 Răspunse Popa fără de zăbavă:
«Eu snoave n-am a spune, fiul meu;
Sunt Pavel, când i-a scris lwi Timoteu, Dojeni făcut-a celui care fuge De adevăr şi basme stă să-ndruge.
35 La ce să-mprăştii pleavă-n câmpul meu Când pot să semăn grâu curat, de vreu? Drept care, de vi-i drag să luaţi aminte La-nvăţături moraliceşti şi sfinte,
Spre lauda şi slava lui Hristos 40 Mă plec dorinţei voastre, bucuros;
Ce ştiu şi eu, aceea-ţi auzi.
Spun drept: eu sunt de loc din miazăzi.
Cântări cu cavaleri şi cosânzene
Eu nu cunosc, iar stihu-mi merge-alene;
45 De-aceea mi-i cuvântul ne’nflorit;
Şi-am să vă spun în graiul cel vorbit Povestea mea, ce va-împlini cununa.
Şi deie-mi Domnul, azi, şi-ntotdeauna, Lumina Lui să vă călăuzesc,
50 Şi-n hagialâcul cel ce-i zic ceresc,
La Sfântul Său Mormânt. Deci dar acum Pornire-aş cu povestea mea la drum,

Dar fac la toţi întâi o întrebare:
Catadicsiţi, vă rog a m-ascultare?
55 Ci cum ar fi, eu una vreau să spun Că judecăţii voastre mă supun:
A celor învăţaţi. Nu-s cărturar:
Din pilde eu culeg morala doar,
Deci iar vă zic, prieteni buni şi fraţi,
60 De-ar fi să-mi dau în petec, mă-ndreptaţi.» Cu-acest cuvânt ne-am învoit degrabă, Căci socoteam că-i nimerită treabă Cu-o pildă să-ncheiem, moralicească,
Bez că-i dam loc şi Popii să vorbească;
65 Şi pe Hangiu atunci l-am dăscălit Să-l roage să înceapă negreşit.
Grăi Hangiul pentru toţi de faţă: «Părinte, facă-ţi Cerul dulce viaţă!
Cu toţii suntem dornici de-o poveste.»
Şi-n urmă mai adaose aceste:
«Tot ce voieşti a spune, spune – dară Ian vezi ce grabnic soarele coboară;
Fii rodnic, căci nu-i timp de zăbovit,
Şi deie-ţi Domnul har la povestit!»
Explicit prohemium.
AICI ÎNCEPE POVESTIREA POPII
Jer, 6°. State super vias et videle et interrogate de viis antiquis, que sit via bona; et ambulate în ea, et invenetis relrigerium animabus vestris fa c.
1, Domnul Dumnezeul nostru Cel iubit din Ceruri, Carele nu vrea pre niciun om să-l piardă, ci vrea ca noi toţi să ajungem la cunoaşterea Lui, şi la viaţa cea fericită care este veşnică, ne dojeneşte pre noi prin glasul prooroculuiIeremia, când spune aşa: «Staţi în drumuri, uitaţi-vă şi întrebaţi care sunt cărările cele vechi, care este calea cea bună: umblaţi pe ea, şi veţi găsi odihnă pentr» sufletele voastre!» &c. Multe sunt căile duhovniceşti ce-i călăuzesc pe oameni la Domnul nostru Isus H ristos, şi la împărăţia slavei. Dintre care căi, una este calea cea aleasă şi potrivită, ce nu poate să nu se arate bărbatului ca şi

femeii, care prin păcat au rătăcit de la calea cea dreaptă de spre cerescul Ierusalim; şi calea aceasta se Cheamă Pocăinţa, de care omul se cade bucuros să asculte şi să întrebe din toată inima sa; anume ce este Pocăinţa, şi de unde vine de se cheamă Pocăinţă, şi de câte feliuri sunt faptele şi lucrările Pocăinţei, şi câte soiuri de Pocăinţă se află, şi care lucruri legate sunt de Pocăinţă şi i se cuvin, şi care lucruri zăticnesc Pocăinţa.

2. Sfântul Ambrozie zice că: «Pocăinţa e tânguirea omului pentru vina ce-o a săvârşit, şi să nu mai săvârşească nicio faptă de care să se tânguie.» Iar un cărturar zice: «Pocăinţa este plânsul omului care sufere pentru păcatul său şi se roade în sine căci e greşit...»

SFÂRŞITUL CĂRŢII LUI GEOFFREY CHAUCER POVESTIRILE DIN CANTERBURY

NOTE

LISTA ABREVIERILOR

Apiod: Povestirea Aprodului.
Argat: Povestirea Argatului Avei.
Bucătar: Povestirea Bucătarului.
Cavaler: Povestirea Cavalerului.
Călugăr: Povestirea Călugărului.
Ch.: Chaucer.
Corabier: Povestirea Corabierului.
Diac: Povestirea Diacului din Oxford.

Doftor: Povestirea Doftorului.

Duhovnic: Povestirea Duhovnicului de Maici. *Econom:* Povestirea Economului.

Frate: Povestirea Fratelui Cerşetor.

Logolăt: Povestirea Logofătului.

Maică: Povestirea Celei de-a Doua Maici. *Melibeus:* Povestea lui Melibeus.

Morar: Povestirea Morarului.

Neguţător: povestirea Neguţătorului.

Notar: Povestirea Notarului.

Orig. (în orig.): în original.

Popă: Povestirea Popii.

Pr.: Precuvântare la Povestirea...

Prolog: Prologul.

Răzeş: Povestirea Răzeşului.

Scutier: Povestirea Scutierului.

Stareţă: Povestirea Stareţei.

Thopas: Povestea lui Sir Thopas.

Tlrgoveafă: Povestirea Târgoveţei din Bath. Urm. (şi urm.): şi următoarele.

V.: versul.

VV.'. Versurile.

Vânzălor: Povestirea Vânzătorufui de Iertăciuni.

PROLOGUL

Galeria de personaje care alcătuiesc universul complex şi pitoresc al *Povestirilor din Canterbury, împreună cu întreaga schemă a* -povestirii de cadru, cuprinsă în *Prolog,* a fost compusă în anul 1387, ideea unei opere literare de accest tip, de poveşti cuprinse într-o ramă, fusese de mai multă vreme familiară scriitorului care o mai încercase, în parte, în structura *Legendei despre femeile cele bune.* Unii autori susţin chiar că *House of Fame (Casa Faimei)* ar fi fost prolog la o colecţie de poveşti nescrise[11].

Ideea îi va fi venit pe de o parte de Ia un fapt curent în acele zile, cum s-a arătat în prefaţă,de la vreun pelerinaj

11 Robert Arrastrong Pratt and lfarl Young, *The Literary Framework oi the Canterbury Tales* (în *Sources and Anaiogues oi Chaucer's Canterbury Tales,* London, 1958).

văzut şi parţial auzit (s-a renunţat în ultima vreme la a se mai crede că Ch. Ar fi luat parte la un pelerinaj în primăvara anului 13&7, pelerinaj determinat de boala soţiei sale Philippa care a şi murit după câteva luni), pe de altă parte de la vreo operă literară cu răspândire în acea vreme, ca *Metamorfozele* lui Ovidiu, *Decameronul* lui Boccaccio şi *Nuvelele* lui Giovanni Sercambi, printre altele.

Ch, depăşeşte însă orice model posibil prin originalitatea portretelor, prin legătura organică stabilită între membrii grupului obligaţi de conducătorul lor, Hangiul, să spună fiecare câte patru povestiri, două la ducere şi două la întoarcerea Din nefericire, opera n-a fost sfârşită şi numai douăzeci şi patru de povestiri, unele ne terminate, altele întrerupte au fost realizate de scriitor, şi numai 23 de personaje din cele 30 prezentate de Cb. În *Prolog* intră în jocul propus de Hangiu. Toate celelalte prologuri sau precuvântări fa fiecare povestire în parte restabilesc legătura cu *Prologul* general pentru menţinerea unităţii de concepţie în acest mozaic de specii literare ale evului mediu.

Z. *D.-B.*

Prologul

8 Soarele-l petrece... pe Berbece: soarele întră în constelaţia Berbecului la 12 martie şi iese din ea puţin înainte de jumătatea lui aprilie; aici *ultima goană* se referă la a doua jumătate, lucru confirmat de *Pr. Notar 5*—6, unde Ch. Dă eu precizie data de 18 aprilie, calculată a fi cea de a doua zi a pelerinajului.

13 P a 1 m i e r i i jân orig. *Pai mers):* se deosebeau de pelerinii obişnuiţi prin aceea că mergeau până la Ierusalim, sau cel puţin până îa Roma, aducând de acolo un ram de palmier; de unde şi numele lor.

17 Mucenicul: Thomas a Becket, arhiepiscop de Canterbury, partizan al papei şi adversar al lui Henric al II-lea, asasinat în 1170 de către cavalerii regelui. A fost trecut în rândul sfinţilor trei ani mai târziu. Canterbury a

servit timp de multe secole ca loc de pelerinaj.

20 Southwark: o mahala a vechii Londre, prin care trecea jf drumul spre Canterbury.

21 Tabard: numele unui han, cate a existat pe vremea lui Ch. În mahalaua Southwark. Emblema hanului era un *tabard,* tunică scurtă, fără mâneci, brodată cu armuri şi purtată îndeobşte de crainici.

51 Alecsăndria: Alexandria, cucerită în 1365 de Pierre de Lusignan, regele Ciprului.

53 I n Prusia: adică în slujba cavalerilor teutoni.

; 54 Li t v e n i: lituanieni.

57 Algezir: oraş situat în regatul maur Granada, în faţa GibralE tarului, şi cucerit din mâinile maurilor în 1344 de Alfons ai XI-lea al Spaniei. A fost dovedită prezenţa cavalerilorenglezi în campaniile menţionate în acest pasaj. Bel mari a: regat maur din Africa.

58Lyeys (Ayas): oraş în Armenia, şi Sa tal ia (Adalia sau Atalia, oraş din Asia Mică, cucerite tot de Pierre de Lusignan (Cf. *Prolog* 51), cel de-al doilea în 1361, iar cel dintâi în 1367.

59 Marea Mare: vechiul nume al Mării Mediterane.

62 Tramisen: regat maur în regiunea Marocului de azi.

65 Pala ti a: principat creştin în Anatolia.

86 Prin Flandra etc.: adică în expediţii minore împotriva francezilor.

161 Avea etc.: Ch. Se referă tot la Cavaler.

108 Şi arc etc.: arcurile arcaşilor aveau o lungime până la 2 m. Şi erau confecţionate din lemn de tisă.

111 Purta la braţ etc.: brăţara era purtată pe antebraţul stâng şi îl ferea pe arcaş de bătaia corzii arcului.

112 Scut ţin orig. *Bokeler):* era rotund, de mărimea unei farfurii, şi se purta atârnat de minerul spadei.

115 Cristof: iconiţe ale sfinţilor erau purtate ca talisman. Sfântul Cristof era patronul pădurenilor.

120 Sân t El ie ţin orig. *Seinte Loy):* potrivit legendei, sfântul Elegius a refuzat să jure într-o împrejurare când regele Dagobert i-a cerut aceasta. Pollard, unul dintre

comentatorii lui Ch., presupune că în acest vers autorul a vrut să spună că stareţa jura întocmai ca’sfântul, adică nu jura în niciun fel. Cf. *Frate* 266.

’567

dra, unde avocaţii se întruneau pentru consultaţii şi pentru a-şi recruta clientela.

I’ 333 Cf. *Prolog* 216.

I 338 E p i e u r: filosof grec (342? —270 î.e.n.), întemeietorul şcolii epicuriene, potrivit căreia ţelul omului trebuie să fie o viaţă de plăcere reglementată de morală, cumpătare, seninătate. În accepţiunea vulgară, epicureianismul este asociat cu luxul şi plăcerile trupeşti.!’ 342 S î n t Iulian: sfântul Iulian Ospitalierul, figură legendară, patronul ospitalităţii.

v 355 Masa mare: masă fixă, spre deosebire de mesele mobile, puse pe capre.

358 Cavaler în comitat (în orig. *Knyght of the shire):*

membru în parlament din partea comitatului său.

361 V e l-i s p r a v n i e (în orig. *Contour):* verificator de conturi. *P r g a r* (în orig. *Shirreve – sheriff):* consilier comunal.

372 Pe podină etc.: primarul şi consilierii principali şedeau pe o estradă.

375 Căci toţi aveau etc.: conform legiuirilor vremii, pentru a putea deveni consilier comunal se cerea să ai o anumită avere, î 379 Priveghi (în orig. *Vigilies):* reuniune din ajunul unei serbări corporatiste.

380 Şi i se poartă etc.: soţiile burghezilor de vază puneau să li se ducă mantiile.

389 Blancmanje (în orig. *Blankmanger):* un fel de pateu din carne de pasăre fiartă cu ouă, orez, migdale şi zahăr.

406 Huli: port în Yorkshire. Cartaga: probabil un port spaniol, şi nu vechea Cartagină.

410 G o 11 a n d (în orig. G*ootlond):* insulă în Marea Baltică. Capul Ca p-d e-Ţ ară se referă ie la Finisterre, în Bretania, fie la Finisterra, în Spania.

416 Astronomie: ceea ce numim astăzi «astrologie».

418 Ceasuri: orele astrologice. V r a j a... f i r e a s e ă: «magia naturală», socotită a fi ştiinţă legală, spre deosebire de «magia neagră» sau «necromanţia».

422 Cald sau frig etc.'. În evul mediu se credea că trupul omului se compune din patru elemente: pământ, aer, apă şi foc, în proporţii bine stabilite. *Pământul* era rece şi uscat, *aerul,* fierbinte şi umed, *apa,* rece şi umedă, iar *focul,* fierbinte şi uscat. Bolile erau atribuite dezechilibrului survenit în felul cum se îmbinau aceste elemente în umori: *sângele* (fierbinte şi uscat), *flegma* (rece şi umedă), *bila galbenă* (ferbinte şi uscată) şi *bila neagră* sau atrabila (rece şi uscată): vezi şi *Studiul introductiv,* pp. 20—21.

Dra, unde avocaţii se întruneau pentru consultaţii şi pentru a-şi recruta clientela.

333 Cf. *Prolog* 216.

338 Epicur: filosof grec (342? —270 î.e.n.), întemeietorul şcolii epicuriene, potrivit căreia ţelul omului trebuie să fie o viaţă de plăcere reglementată de morală, cumpătare, seninătate. În accepţiunea vulgară, epicureianismul este asociat cu luxul şi plăcerile trupeşti. 342 S î n t Iulian: sfintul Iulian Ospitalierul, figură legendară,

patronul ospitalităţii.

JB 355 Masa mare: masă fixă, spre deosebire de mesele mobile, ibipuse pe capre.

- 358 Cavaler în comitat (în orig. *Knyght ol the shire):* membru în parlament din partea comitatului său.
- 361 Ve l-ispravnic (în orig. *Conlour):* verificator de conturi. *Ţ P 1 r g a ı* (în orig. *Shirreve – sheriif):* consilier comunal.

B 372 P e podină etc. \ primarul şi consilierii principali şedeau pe o estradă.

?. 375 Căci toţi aveau etc.: conform legiuirilor vremii, pentru a putea deveni consilier comunal se cerea să ai o anumită avere.

379 Priveghi (în orig. *Vigilies):* reuniune din ajunul unei ser bări corporatiste.

380 Şi i se poartă etc.: soţiile burghezilor de vază puneau să li se ducă mantiile.

389 Blancmanje (în orig. *Blankmanger):* un fel de pateu din carne de pasăre fiartă cu ouă, orez, migdale şi zahăr.

406 Huli: port în Yorkshire. Cart aga: probabil un port spaniol, şi nu vechea Cartaginâ.

410 G o 11 a n d (în orig. *Gootlond):* insulă în Marea Baltică. Capul Cap-de-Ţară se referă ie la Finisterre, în Bretania, fie la Finisterra, în Spania.

416 Astronomie: ceea ce numim astăzi «astrologie».

418 Ceasuri: orele astrologice. V r a j a... f i r e a s e ă: «magia naturală», socotită a fi ştiinţă legală, spre deosebire de «magia neagră» sau «necromanţia».

422 Cald sau frig etc.'. În evul mediu se crecsea că trupul omului se compune din patru elemente: pământ, aer, apă şi foc, în proporţii bine stabilite. *Pământul* era rece şi uscat, *aerul,* fierbinte şi umed, *apa,* rece şi umedă, iar *locul,* fierbinte şi uscat. Bolile erau atribuite dezechilibrului survenit în felul cum se îmbinau aceste elemente în umori: *sângele* (fierbinte şi uscat), *flegma* (rece şi umedă), *bila galbenă* (ferbinte şi uscată) şi *bila neagră* sau atrabila (rece şi uscată); vezi şi *Studiul introductiv,* pp. 20—21.

431—436 E ş e u I a p: zeul medicinii. R u f u s: medic din Efes, contemporan cu Traian. Dioscorid: medic grec din secolul al II-lea. H ipocrat: medic grec, născut pe Ia 460 î.e.n. Hali: secolul al XI-lea, comentator arab al lui Galenus. Galien: medic grec, autor de tratate medicale, secolul al II-lea. Ser a pion: contemporan al lui Haii. Razi s: medic arabdin secolul al X-lea. Avicena: celebru medic şi filosof tadjic (980—1037?). Damascul: medic şi teolog arab din secolul al IX-lea. A v e r o e: medic şi filosof arab (1126 — 1198) Constantin: Constantinus afer, călugăr din Cartagina, secolul al XII-lea. Bernard: Bernardus Gordonius, scoţian, contemporanul lui Ch., profesor de medicină la Montpellier. Ga tesden: John Gatesden, medic al Curţii în prima jumătate a secolului al XIV-lea, a scris un

tratat medical intitulat *Roşa Angelica.* Gilbert i n: Gilbertus Anglicus, unul dintre primii autori medicali englezi, secolul al XIV-lea.

442 Ce n dai: stofă bogată de mătase.

444 Bolesne: epidemie. E vorba de epidemiile de ciumă de la jumătatea secolului al XIV-lea.

445 Aurul e-a inimii proptea: în medicina vremii aurul era folosit drept tonic cardiac.

448 Tare de urechi: explicaţia surzeniei târgoveţei din Bath se găseşte în *Pr. Tirgovea/ă* 668 şi urm.

449 Nici Ghentul şi nici Yprul etc.: aceste două oraşe erau importante centre ale comerţului cu lină al Flandrei; *(Gând* şi *Ypres).*

452 În drept să ducă etc.: ofrandele de pâine şi vin şi de bani erau înmânate preotului în ordinea treptei sociale căreia aparţineau credincioşii. Cf. *Pr. Călugăr* 13—15.

467 B u 1 o n i a: Boulogne, în Franţa, unde credincioşii făceau pelerinaj Ia statuia fecioarei Maria.

468 La Sfântul Iacov: Ia altarul sfântului Iacob de Compostella din Galicia (Spania). La Colonia: la altarul celor trei magi de la răsărit.

470 Avea... şi strungăreaţă: se credea că persoanele cu strungăreaţă au noroc la călătorii *(Skeat).* Pe de altă parte, în *Pr. Târgoveafă* 603, Târgoveaţa însăşi leagă această particularitate fizică de firea ei amoroasă.

488 Răii platnici: cei care nu plăteau zeciuială bisericii.

543 O i a pă-n e a 1 a r a: a călări pe o iapă era un semn de stare modestă (Robinson).

547 Mor a rul: despre vocea puternică a Morarului se vorbeşte în *Pr. Morarul* 16. Vezi'şi nota respectivă.

550 Berbece: premiu ce se dădea de obicei celui care ieşea învingător la trântă.

570 Econom (în orig. *Maneipte)*: om însărcinat cu aprovizionarea unui colegiu, a unei comunităţi ele,

589 Logofătul: vezi şi autoportretul Logofătului în Pr. *Logofăt.* 59i Cu păr tăiat etc.: părul tăiat scurt era un semn al stării de servitute (Robinson).

625 Aprod (în orig. *Somnour):* un fel de aprod la tnăsnalul eclesiastic. Avea sarcina de a-i aduce pe vinovaţi în faţa judecăţii. Abuzurile practicate de aceşti aprozi sunt descrise în *Frate.*

626 Cu chipul ca heruvii: în arta medievală, heruvimii sunt în general zugrăviţi cu feţe roşii ca para focului.

628 Iubăreţ ca vrabia: noţiunea de vrabie era asociată cu porniri erotice excesive (Robinson).

648 «Questio quid j u r i s» (în limba latină, în orig.): formulă juridică obişnuită, care înseamnă: «întrebarea este ce spune leii gea».

669 Cele... la v i nă r ie:, firmele cârciumarilor erau adesea făcute din cercuri împodobite cu flori sau cu panglici.

671 Vânzător de iertăciuni: vânzător de indulgenţe papale. Pentru întregirea caracterului personajului, vezi şi autoportretul

1 din Vânzător.

672 Din Rouncival: Rouncival era numele unui spital călugăresc. Vânzătorii de iertăciuni din Rouncival erau de obicei ironizaţi.

685 C 1 o p: am dat acest echivalent pentru tichia rotundă pe care o poartă călugării şi preoţii catolici în creştetul capului.

687 «Veronică»: chipul lui Cristos aşa cum s-a imprimat – potrivit legendei – pe năframa pe care i-a întins-o sfânta Veronică pe drumul calvarului.

756 Cheapside: stradă din Londra, locuită de marii negustori ai oraşului.

828 Fântâna Tomii: în apropiere de Londra, pe drumul care duce spre Canterbury, se afla un izvor unde pelerinii îşi adăpau caii.

D. D.

POVESTIREA CAVALERULUI

Toţi specialiştii mai noi sunt unanimi În stabilirea sursei prime a povestirii în *11 Tesidia* lui Boccaccio, scrisă prin 1339—1340. În afară de această sursă, se pare că autorul

a mai folosit direct pe Statius cu *Thebaida* lui (de care a făcut uz şi Boccaccio), poate pe Benoât de Sainte-

Maure cu al său *Roman de Thebes.* Ovidiu şi Boeţiu îi vor fi slujit şi ei, ca autori foarte familiari.

Ch. A dat o versiune mai timpurie a povestirii acesteia, intitulată *Palamon şi Arcile,* cam prin 1372—1376, la care se face referire în *Prologul* la *Legenda despre femeile cele bune.*

Dar şi în *Povestirea Cavalerului* poetul şi-a pus pecetea creatoare în tratarea povestirii de dragoste a celor doi tineri pentru frumoasa Emilia, dând o înfloritâ interpretare englez-medievală antichităţii greceşti.

Z. *D.-B.*

Povestirea Cavalerului

Iamque domos... lauri ger o: motto luat din *Tebaida* lui Statiu. Cf. *Cavaler* 1436.

8 Femenia: legendara ţară a Amazoanelor.

17—30 V e z i bine că... berechet: această figură reto rică, numită *occupatio* şi care constă în refuzul de a descrie sau nara anumite fapte, este foarte obişnuită la Ch. În povestirea de faţă, procedeul este folosit acolo unde Ch. Omite pasaje din sursele sale de inspiraţie. Cf. *Cavaler* 2061 şi urm. În alte locuri, această figură retorică serveşte la accelerarea naraţiunii. Cf. *Cavaler* 1339 şi urm., *Notar* 603 şi urm., *Scutier* 26 şi urm., 55 şi urm., 275 şi urm. Etc.

31—34Pesoţii mei... m-a-m oprit: Cavalerul se referă la întrecerea între povestitori propusă de Hangiu. Cf. *Prolog* 790—800. 72 Clemenţa: zeiţa îndurării.

74 Capaneus: rege legendar din vechea Eladă.

80 Creon: rege legendar al Tebei.

122 M i n o t a u r u 1: monstru mitologic, jumătate om, jumătate taur, ucis, zice-se, de regele Tezeu în labirintul din insula Creta.

244 Vineri: Venus, Venera, zeiţa iubirii. De observat că Ch. Foloseşte denumirile mitologice latineşti.

307—310 I u b i r e a-i... d r a g o s t e a-n e a 1 e a r e: citatul este luat din Boeţiu, *De Consolatione Philosophiae,*

lucrare tradusă de Ch. În limba engleză. Cf. *Duhovnic* 422.

319—322 Ne gâlcevim... pot ăi: parafrază a fabulei lui Esop, *Leul şi Ursul.*

341—342 Atunci – când unu 1... l-a căutat: Ch. Ia această legendă din *Le Roman de la Rose.* Cf. *Studiul introductiv.*

Kţ 388 Căci nui... foc: Cf. *Prolog* 422.

I 483—495 Vă-n t r e b... fiecare-n felul lui: una dintre tipicele probleme de dragoste *(«demande d'amour»* sau *«questione d'amore»),* des întâlnite în literatura franceză, provansală şi italiană. Pentru alte exemple din *Povestirile din Canterbury,* cf. *Tirgoveaţă* 49, răzeş 894 şi altele.

I Explicit prima pars: Ch. Păstrează din originalele după care s-a inspirat formulele latineşti de început şi de încheiere a părţilor unora dintre povestiri. *Explicit prima (secunda* etc.) *pars* înseamnă Se *slirşeşte prima (a doua* etc.) *parte. Sequitur* etc... înseamnă *Urmează...*

K 517—518 Şi care coc... lăcaşu-nchipuirii: potrivit credinţei medievale, «mania» lua naştere în partea din faţă a creierului, sub frunte, unde era localizată şi *imaginaţia.* Partea din mijloc a creierului era socotită a fi lăcaşul *raţiunii,* iar cea din spate, lăcaşul *memoriei.*

529 Caduceul: un toiag cu doi şerpi încolăciţi la un capăt. Era purtat de zeul Mercur şi avea puterea magică de a adormi pe oricine îl atingea.

532 Argus: monstru mitologic cu o sută de ochi, dintre care numai câte doi dormeau. Legenda spune că era pus de Junona s-o păreasc pe Io, una dintre ibovnicele lui Jupiter, pe care acesta o prefăcuse în juncă. Argus ar fi fost ucis de Mercur la porunca lui Jupiter.

I 570 F i 1 o s t r a t: în *Teseida,* numele lui Arcite este Pentheo.

Ch. A luat numele de Filostrat din poemul lui Boccaccio, *Filostrato,* originalul eposului *Troilus* şi *Cressida.*

l 613 Te ba: e, vorba de Teba din Egipt, nu de cetatea cu acelaşi nume din Grecia.

664 Codrul auz... ci mp ia are: proverb latin – *Campus*

habet lumen, et habel nemus auris acumen.

“ 681 Taman... nepereche: exista credinţa că vinerea este o zi aparte, deosebită de celelalte zile ale săptămânii.

688 Cad mus: rege legendar, întemeietor al Tebei. Amfion: fiu al lui Jupiter. Legenda spune că ar fi clădit zidurile Tebei cântând din liră; la sunetele acesteia, pietrele se aşezau singure la locul lor. 814 Ochiul: simbol al divinităţii supreme.

888 D e-a 1 f u n i i 1 o r... scutesc: este vorba de tortura pria strângerea victimei cu funia.

1078 C i t h e r o n: Ch. Confundă aici insula Citera, unde mitologia plasase reşedinţa zeiţei Venus, cu muntele Citheron din Beotia, unde îşi aveau sălaşul cele nouă muze.

1083 Narcis: personaj mitologic, conceput de o rară frumuseţe. 33 Comanda nr. 1044 5 13

Privindu-se îndelung în oglinda unei fântâni, s-a îndrăgostit de propriu-! chip.

1085 Medeea: personaj mitologic, nepoata Circeei. Cf. *Cavaler* 1086. Conform legendei, s-a îndrăgostit de Iason, conducătorul argonauţilor. Cf. *Pr. Notar* 72—74.

1086 Cir ceea: personaj mitologic; era vestită pentru puterea ei magică şi pentru otrăvurile pe care le prepara din ierburi.

1087 Turnus: personaj legendar, rege al rutulilor, vestit prin vitejia şi forţa sa. S-a luptat cu Eneas şi a fost ucis de acesta.

1088 Cresus: rege al Lidiei, secolul al VI-lea î.e.n., celebru prin nenumăratele sale bogăţii. Cf. *Călugăr* 737—770 şi *Duhovnic* 318.

1114 Trac ia: exista credinţa că ţara de baştină a zeului Martc era în ţinuturile nordice ale Traciei.

1115 Jertfelnicul lui Mar te: templul de sub muntele Haemus, descris de Staţiu în cartea a Vil-a a *Tebaidei.* Cf. *Cavaler* 1436.

1129 S t i 1 p u 1: steaua polară.

1173 Iulius: Iuliu Cezar.

1185—1186 Pue 11a şi Rubeus: două denumiri ale

planetei marte, în diferite faze.

1198Calisto: personaj mitologic, una din însoţitoarele Dianei, preschimbată de Junona în ursoaică şi apoi în constelaţia Ursei.

1203 Fecioru-său: Arcaş, domnitor a Arcadiei. După moartea sa, Jupiter l-ar fi preschimbat în constelaţia Văcarului.

1204 Dana: este vorba de Daphne, personaj mitologic. A fost prefăcută în dafin de către Diana.

1207 A e t e o n: vânător mitologic. A văzut-o pe Diana şi pe însoţitoarele sale scăldându-se, fapt pentru care a fost prefăcut în cerb şi sfâşiat de propriii săi câini.

1212—1213 A t a 1 a n t a... Meleagru: legenda povesteşte că

Diana a trimis un mistreţ care a devastat ţara regelui Meleagru. Împreună cu prinţii vecini, acesta a hăituit fiara şi a ucis-o. Pielea şi capul mistreţului le-a dăruit Atalantei. Faptul acesta a avut pentru toţi urmări nefaste.

1227 Luci na: numele zeiţei Diana în ipostaza acesteia de ocrotitoare a femeilor care nasc.

1302 T a r s, adică *Tartaria:* stofele chinezeşti erau aduse în Europa prin Tartaria, o regiune nedefinită, cuprinzând Asia şi Europa de răsărit.

1339—1346 C î t ce priveşte... nu voi a povestire: Cf. *Cavaler* 17.

1359 La ceasul ei *(ceasul Venei ei):* prima oră a fiecărei zile era închinată uneia dintre următoarele şapte zeităţi: Saturn (sâmbătă), Jupiter (joi), Marte (marţi), Soarele (duminică), Venera (vii neri), Mercur (miercuri), Luna (luni); a doua oră a zilei respective corespundea zeităţii imediat următoare în ordinea arătată mai sus, şi aşa mai departe. Duminica fiind închinată soarelui, zeiţei Venus îi j jfceveneau orele a doua, a noua, a şaisprezecea şi a douăzeci şi treia. 1 1413 Cam pe la ceasul t r e i...: Cf. Ca*vaier* 1359. R 1436 S t a ţ i u: poet epic roman, 45—96. În *Tebaida* lui Staţiu, con-

Itrar afirmaţiei lui Ch., nu se pomeneşte de aceste rituri.

’ 1455 în t r u ch i p ar e a-ţ i întreită: cele trei ipostaze ale

Dianei: *Luna* în cer, *Diana* sau *Lucina* pe pământ şi *Proserpina* în Infern.

B 1509 La ceasul... *(ceasul lui Marte):* Cf. *Cavaler* 1359.

1591 Pe moş... la sfat: vechi proverb englezesc.

R 1604 Semnul Leului: e vorba de zodia Leului. Se credea că Saturn provoacă nenorociri în special când se află în această zodie. I 1768 Vâlceaua GALOPHEYE5 Skeat socoteşte că e vorba de valea Gargaphia din Beotia, unde Acteon a fost sfâşiat de câini. Cf. *Cavaler* 1207.

1 2061—2066 Dar despre... nu vă mai spun: *CI. Cavaler* 17. 2070 N i m f e. Fauni şi Hamadriade: spirite ale pădu rilor în mitologia greco-romană.

2129 Când Dumnezeu etc.: metafizica din cuvântarea lui Tezeu este luată de Ch. Din *De Consolatione* a lui Boeţiu. Cf. *Cavaler* 307—310, *Duhovnic* 422.

D. D.

POVESTIREA MORARULUI

Z. D.-B.

Şi povestirea şi precuvântarea ei par a fi fost scrise în ultimii zece ani ai vieţii poetului, prin perfecţiunea realizării artistice. Nu se cunoaşte sursa directă a măscăricioasei naraţiuni despre teslarul înşelat de nevastă, e sigură doar prezenţa poveştii în tradiţia orală a vremii aceleia. Tipul de povestire e asemănător aceluia al unor *fabliaux*-uri franceze. Ch. Desenează cu mină de maestru portretele oamenilor şi desfăşurarea faptelor.

P r e e uv î *n I a t e la Povestirea Morarului*

16 Ca Pilat etc. \ în teatrul medieval, în *Miracole,* Pilat din Pont vorbea pe un ton răstit, ţipător’ „

Povestirea Morarului

5 Cele şapte arte: anume gramatica, dialectica, retorica *(trivium),* aritmetica, geometria, istoria şi muzica *(quadrivium),* care constituiau învăţământul profan în evul mediu.

22 A 1 m e g i s t sau *Almageste:* lucrarea de căpetenie

a astronomului Ptolemeu, secolul al II-lea î.e.n.

23 A s t r o 1 a v sau astrolab: vechi instrument care servea la determinarea poziţiei, înălţimii şi mişcării astrelor. Ch. A scris o lucrare intitulată *A Treatise ori the Astrolabe (Tratat despre astrolab).*

30 *A ng e lu s ad* V *i r g i rt e m: «Îngerul* a vorbit Mariei», cântec religios medieval.

42 Ca ton: Dionysius Cato, presupusul autor al unei colecţii de maxime, cunoscută sub numele de *Disticba de Moribus ad Filium (Distihuri despre moravuri către liul său).* Colecţia a fost scrisă probabil în secolul al III-lea sau al IV-lea şi a avut o largă circulaţie în evul mediu.

70 Tarapana (în orig. *The Tour): Turnul Londrei,* unde se afla tarapanaua (monetăria).

88 Oseneye: o localitate în apropiere de Oxford.

141 Cărţi: acte, documente.

198 Juca... pe schele: *Miracolele* erau de obicei jucate de pălămari pe nişte estrade care aveau trei despărţituri reprezentând Cerul, Pământul şi Iadul.

265 Astronomie: în orig. Cuvântul este de asemenea deformat.

297—300 «Isuse... rugăciune!»: teslarul recită anapoda formula unui descântec.

355—357 Cutez să spun... singur ă-n t r-o n a e: aluzie la o scenă comică din *Miracole,* în care soţia lui Noe se opune cu îndărătnicie să urce în arcă. Târâtă cu forţa, ea îl loveşte pe Noe, spărgându-i capul.

498 Visai... băutură: visurile despre petreceri erau interpretate ca un semn de bucurie.

504 Mastic: răşina unui arbore asiatic, mestecată în Orient pentru parfumarea gurii."

t 506 Lemn dulce (te orig. *Trewe Iove):* o plantă aromată.

K-

I 523 «Ieşi la poartă, măi nevastă»: Alison face aluzie la cuvintele unui cântec popular bine cunoscut în vremea aceea.

632 N a e: teslarul stâlceşte numele lui Noe. (În orig. *Nowelis.)*

1 653 Companie: în orig. În franceza timpului *(par compaigyne),*

POVESTIREA LOGOFĂTULUI

K Se înrudeşte cu aceea a Morarului atât cronologic (fiind scrisă în aceeaşi vreme), cât şi tematic, asemănându-se în substanţă tot cu *vmiabliaux*-urile franceze. Şi aci la fel de bune portrete: al fudulului Symkyn, morarul necinstit, pedepsit de cei doi dieci, al şotiei şi al fiicei lui. Pretutindeni vioiciune şi culoare.

1 Z. *D.-B.*

Precuvântare la Povestirea Logofătului 52 V a d u-A d î n c: în orig. *Depelord.*

Povestirea Logofătului

13 Sheffield: localitate din Anglia, vestită încă de pe vremea aceea pentru tacimurile sale.

!; 23 Era... popă-n parohie: se înţelege că fata era copilul nele gitim al preotului.

(70 Palatul Soare (în orig. *Soler Halle):* cunoscut şi sub numele de *Kind's Hali,* fondat de Eduard al III-lea în 1337 şi încorporat ulterior institutului *Trinity College.*

I 134—135 «Nu-s mai deştepţi... o iapă»; potrivit unei fabule, iapa i-a spus lupului, care voia să-i cumpere mânzul, că preţul stă scris pe copita ei din spate. Când lupul a încercat să citească preţul, iapa l-a lovit cu copita în frunte, omorându-l.

367 în manus tu as: începutul obişnuitei formule religioase «în mâinile tale îmi încredinţez duhul».

371 Mamon: potrivit *Noului Testament, demonul lăcomiei.*

D.D.

POVESTIREA BUCĂTARULUI

Neterminată, pare să fi intrat – după ceea ce ne-a rămas şi potrivit caracterului personajului povestitor – în aceeaşi categorie cu povestirea Morarului şi a Logofătului, adică în rândul naraţiilor hazlii. E vorba, probabil, de oameni şi de

fapte contemporane.

Z. *D.-B.*

Precuvântare la Povestirea Bucătarului

12 H o g ge: Hodge, poreclă pentru Roger. Cf. *Pr. Bucătar* 21.

Povestirea Bucătarului

13 Cheapside: loc favorit pentru serbări şi procesiuni. Cf. *Prolog* 756.

38 Newgate: vestită închisoare din Londra, dărâmată în anul 1902; cu ala i...: elementele turbulente erau duse la închisoare cu alai de lăutari, pentru a atrage atenţia publicului asupra lor.

D. D.

POVESTIREA NOTARULUI

întregul poem despre Constanţa, fiica unui împărat creştin, pare să fi fost scris în jurul anului 1390. Ch. S-a folosit de o *Cronică anglonormandă* a lui Nicholas Trivet scrisă în prima jumătate a secolului al XIV-lea şi utilizată deopotrivă de Gower, contemporanul şi prietenul lui Ch. În opera lui, *Contessio Amanlis*[12]. Unii autori cred că Ch. Ar fi fost înrâurit şi de această lucrare publicată pe la 1390. În. Orice caz istoria femeii virtuoase, supusă bănuielilor nedrepte şi suferinţelor, e foarte frecventă în toată literatura evului mediu. Originea povestirii de faţă se situează în aria influenţelor bizantine.

Z. *D.-B.*

Precuvântare la Povestirea Notarului

5 î n t r-a optsprezecea z i...: Cf. *Prolog* 8.

11 Phoebus: în mitologia greacă, zeul soarelui. Numele este folosit ca personificare poetică a soarelui.

I 25 Se n e ca: Lucius Annaeus Seneea, om de stat, scriitor şi filosof stoic roman (; 4 î.e. N-. —66 e.n.) i.

— 54 O vid: Publius ovidius Naso, poet roman (43 î. E-.is. — 17? e.n. , 1 58 Ce rx: regele Trachiniei, soţul AFcionci. Legenda fui se gă seşte în *Metamorfozele* lui Ovidru,

12 *Mărturisirea îndrăgostiţilor.*

cartea a XF-a. *Ceâx* s-a înecat în timp ce naviga pe mare spre oracoM de Ia Claros. Zeii au înştiinţat-o în vis pe ATciona despre moartea soţului er. A doua zi, găsindU-i trupul zvirlit la ţărm de valuri, Alciona s-a aruncat în mare, *(Mit.)* Ch. Povesteşte legenda lor ia *Cartea Ducesei,* scrisă în 1368.

Îs Sf Legenda sfinţilor lui C u p r d o n: cunoscută mai ales sub titlul de *Legenda despre femeile cele bane,* compusă de Ch. Către 1386. Numele înşirate de Notar nu corespund întocmai celor despre pare povesteşte Ch. În poemul său.

H 62 T i s b e: legendă antică povesteşte că Piram, un tânăr din Babilon, s-a îndrăgostit de frumoasa fecioară Tisbe. Neavând îngăduinţa părinţilor de a se căsători, tinerii îndrăgostii se întâlneau tainicîn dreptul unei despicături din zidul ce îe despărţea casele. Într-o noapte, cei doi s-au înţeles să se întâlnească la mormântul lui Ninus, în afara zidirilor Babâionului. Tisbe, sosită cea dinţii, s-a speriat la vederea unei leoaice şi a fugit, adăpostintiu-se într-o peşteră învecinată. În fugă, şi-a pierdut vălul', pe care leoaică l-a găsit şi T-a minţit de sânge. Piram a venit curând după aceea, Văzând vălul însângerat, şi închipuindu-şi că iubita sa a fost devorată de fiară, s-a Înjunghiat cu spada. După ce r-a trecut spaima, Tisbe s-a întors la locul de întâlhire. La vederea lui Piram în agonie, s-a aruncat în aceeaşi spadă, iirindu-şi şi ea viaţa. *(Mit.)*

f 63 L u e r e ţ i a: soţia lui Tarquinius Collatinus. Fiind siluită de Sexlus Tarquinius, Lucreţia s-a sinucis. (Tit. Liv., I, *57*—59.)

I 64 Bidon a: legendara întemeietoare a Cartaginei, Potrivit *Eneldei* Lui Virgiliu, Didona nu a putut supravieţui plecării lui Eneas, de care era îndrăgostită şi pe care nu l-a putut dobândi de soţ. *(Mit.)*

. 65 Pkil.is *ş, i* De-mopho-n: Demophony legendar rege al Atenei „era fiul lui Tezeu şi al Phedrei. La înapoierea sa din războiul troian, a trecut prin Tracia, unde a fost primit

cu afecţiune de Philis. Bemophon s-a retras la Atena, uitând de dragostea Philisei, care, deznădăjduită, s-a spânzurat, (M*it.)*

66. H ermiona: fiica lui Menelau şi a Elenei, A fost căsătorită mai întâi cu Pirus, apoi cu Oreste, fiul lui Agamemnon. *(Mit.)* Personajul Hermionei apare în *Andromaca* lui Euripide şi în cea a lui Racine.

67 Deianira: soţia eroului legendar Hercule. Centaurul Nessus îi dăruise Deianirei tunica sa, cu ajutorul căreia – spunea el – Deianira avea să redobândească dragostea soţului ei câiid se va dovedi necredincios. Nestind că tunica era otrăvită, Deianira i-a trimis-o lui

519

Hercule Într-o anumită împrejurare, provocându-i moartea. *(Mit.)*

68 A r i a d n a: fiica lui Minos, regele Cretei. S-a îndrăgostit de Tezeu, care fusese închis în Labirint pentru a fi devorat de Minotaur. Ariadna i-a dăruit un fir cu ajutorul căruia Tezeu a reuşit să iasă din întortocherile Labirintului. După nimicirea Minotaurului, Tezeu – potrivit făgăduinţei – a luat-o pe Ariadna cu sine şi s-a căsătorit cu ea. Dar când a ajuns în insula Naxos *(sterp ostrov),* a părăsit-o. Deznădăjduită, Ariadna s-a spânzurat. *(Mit.)* Cf. *Cavaler* 122.

69 H ero şi Leandru: Hero, o frumoasă preoteasă a Venerei din Sestus, s-a îndrăgostit de Leandru. Într-o noapte, Leandru a scăpat de sub paza părinţilor săi şi a trecut Helespontul înot, călăuzindu-se după o torţă pe care Hero o ţinea aprinsă în vârful unui turn din Sestus. După multe întâlniri, Leandru s-a înecat în timpul unei furtuni. Deznădăjduită, Hero s-a aruncat din vârful turnului şi a pierit la rândul ei în mare. *(Mit.)*

70 Elena: prinţesă greacă, vestită prin frumuseţea ei, soţia lui Menelau, regele Lacedemoniei. A fost răpită de Paris, fiul lui Priam, regele Troiei, fapt care ar fi provocat războiul troian. *(Mit.)*

71 Briseis: fiica preotului Briseus din Lyrnessus. Ţara sa

a fost invadată de greci. La împărţirea prăzii, Briseis a revenit lui Achile, însă după scurt timp, Agamemnon i-a luat sclava. Furios, Achile a jurat să nu mai iasă pe câmpul de luptă şi timp de zece ani a stat retras în cortul său. Acest episod formează începutul *Iliadei.* L a d m e e a sau L a o d a m i a: soţia lui Protesilaus. În urma morţii soţului ei la Troia, aproape şi-a pierdut minţile. Legenda povesteşte că Protesilaus a fost redat vieţii, şi Ladmeei, timp de trei ore. Fiind silit să se reîntoarcă în Infern, el a înduplecat-o să-l însoţească. *(Mit.)*

72—74 M e d e e a: vrăjitoare legendară din ciclul Argonauţilor. A fugit cu I a s o n, şeful Argonauţilor, după ce, cu ajutorul ei, acesta a pus stăpânire pe lina de aur. Fiind părăsită de Iason, ea s-a răzbunat spânzurându-şi singură copiii. *(Mit.)*

75 A1 e e s t e: fiica lui Pelias şi soţia lui Admetus. Şi-a jertfit viaţa pentru soţul ei, după ce un oracol i-a spus că acesta nu se va putea vindeca decât dacă o fiinţă apropiată va muri în locul său. *(Mit.)*

76 Penelope: fiica lui Icarius şi soţia lui Ulise, întrupare a fidelităţii conjugale. Şi-a aşteptat soţul timp de douăzeci de ani, în care timp a fost asaltată de numeroşi peţitori. Fiind lipsită de putere, până la urmă a declarat că-l va alege pe unul dintre ei de îndată ce va termina broderia la care lucra. Însă Penelopa desfăcea noaptea ceea ce lucrase în timpul zilei. *(Mit.)*

78 Canaceea: fiica lui Eolus şi a Enaretei, s-a îndrăgostit de fratele ei Macareus. *(Mit.)*

84—85 A n t i o h: această poveste a fost larg răspândită şi prelucrată în evul mediu. Ea apare, printre altele, în *Confessio Amantis* (Mă*rturisirea îndrăgostiţilor),* a contemporanului lui Ch., Gower, şi în (trama *Pericle* de Shakespeare.

92—93 P i e r i d e 1 e: fiicele lui Pierus, care le-au provocat pe muze l «o întrecere muzicală. Pierzând întrecerea, ele au fost preschimbate la coţofene. *(Mit.)*

Povestirea Notarului

101 Samson: personaj biblic, conducător al evreilor, celebru prin forţa sa. Legenda spune'că Samson i-a destăinuit Dalilei, de care era îndrăgostit, secretul forţei sale, anume părul pe care şi-l păstra Ittuns. Dalila l-a trădat, tunzându-i părul în son, şi astfel Samson, uimas fără putere, a căzut în mâinile duşmanilor, filistenii, care l-au închis în beciul unui templu. Redobândindu-şi forţa o dată cu creşterea părului, Samson a năruit coloanele templului, nimicindu-şi duşnanii-ce se aflau în templu şi pierind el însuşi sub ruine. Sf. *Călugăr* 25—104. Ahile: Achile, fiul lui Peleus şi al zeiţei Thetis, unul dintre luptătorii de frunte ai grecilor în războiul troian. La naştere, Ihetis l-a cufundat în Styx, făcându-i tot trupul invulnerabil, cu excepţia călcâiului de care l-a ţinut. A murit de pe urma unei răni în călcâi pricinuită de o săgeată trasă de Paris. *(Mit.)* Cf. *Pr. Notar* 71.

102 Pompei: Gnaeus Pompeius Magnus, general şi om de stat loman, membru al primului triumvirat, 106—48 î.e.n. A fost asasinat Itl Egipt, unde s-a refugiat în urma înfrângerii de la Pharsala.

Socrate: filosof idealist atenian (470? —399 î.e.n.). Ironiile şi sarcasmele sale la adresa democraţiei ateniene i-au atras duşmănia concetăţenilor. Fiind acuzat de impietate, a fost judecat şi condamnat să hea cucută. Socrate a sorbit cupa otrăvită şi a murit. Turnus: rege legendar al rutulilor. I-a declarat război lui Eneas, deoarece Latinus a d.it acestuia pe fiica sa Lavinia, care era logodită cu Turnus. A fost învins şi până la urmă ucis în lupta în doi cu Eneas *(Mit.).* Iul iu: Iuliu Cezar.

191 Pirus: unul dintre eroii războiului troian, fiul lui Achile şi jI Deidamiei. Era vestit pentru cruzimea sa. L-a ucis pe bătrânul Priam ţi a jertfit-o pe Polyxena, fiica acestuia, pe mormântul tatălui său. *(Mit.)*

197—210 Mişcare mu m ă... unde-i bine: după cum notează: ikeat, vechea astronomie ptolemaică presupunea pământul ca fiind un punct central static, cu nouă sfere ce se roteau în jurul său. Chestiunea este tratată mai pe larg

în prefaţă, pp. 19—20. *A noua şi ultima ileră executa o mişcare diurnă de revoluţie, de Ia răsărit spre apus, tmtrenând tot sistemul în acelaşi sens, opus mişcării «fireşti» a soarelui vare străbate semnele zodiacului. Aceste mişcări contrarii sunt socotite te Ch. A fi cauza destrămării căsătoriei Constanţei, datorită influenţei nefaste a lui Mai te M Scorpie* (zodia Scorpionului), care este lăcaşul morţii, al bătăliei şi al năpastei.

303Lucan: Marcus Annaeus: Lucanus; (39—65 e.n.ţ. În opera sa principală, epopeea *Pharsalia,* nu se vorbeşte de vreo. Primire triumfală a lui Cezar. Avem de-a face cu un adaos al lui Ch.

375 D a n i i 1: proroc evreu, secolul al VII-lea î.e.n. Potrivit legendei biblice, Daniel, captiv în Babilon, a fost aruncat într-o groapă cu lei, unde a doua zi a fost găsit teafăr şi nevătămat. S-a bucurat de mare cinste la curtea lui Nabucodonosor, fiind sfetnicul şi tălmăcitorul viselor acestuia.

388—389 Iona: potrivit legendei biblice, profetul evreu Iona, măturat de pe puntea corabiei de valuri, a fost înghiţit de un peşte uriaş, iar după trei zile azvârlit fa ţărm, nevătămat.

402 Maria Eghipteanca: legenda spune că această sfântă Mărie, care dusese o viaţă libertină în tinereţe, s-a pocăit şi s-a retras în deşert dincolo de râul Iordan „unde a trăit timp de patruzeci şi şapte de ani.

407 Oceanul nos t’; Oceanul Atlantic.

410 N o s t h urnb e rlan d: ţinut în parte® de nord a Angliei.

446 Brrţrfe bretonii, popor străvechi de origină celtică.

447 V e I ş a ţară: astăzi Ţara Galilor, în partea de est a Angliei.

479 Alia sau A e 11 a: rege al Deirei (560—588).

541 S u z a n a: figură biblică, vestită prin frumuseţea şi castitatea ei. În timpul robiei babiloniene s-a căsătorit cu un izraelit bogat. Doi bătrâni, ale căror avansuri amoroase au fost respinse de Suzana, au declarat, drept răzbunare,

că au surprins-o în flagrant delict de adulter. Suzana a fost condamnată Ia moarte. Profetul Daniel (sf. *Notar* 375) a dovedit netemeinicia acuzaţiei. Suzana şi-a salvat viaţa, iar falşii acuzatori au fost executaţi.

603 Cf. *Cavaler* 17.

836—838 Goliat: uriaş filisten. Legenda biblică povesteşte că în luptă cu David (ulterior rege al iudeilor) a fost ucis de acesta din, urmă printr-o lovitură de piatră în frunte, azvârlită din praştie.

841—843 J u d i t a: eroină ebree din Vechiul Testament. În timp ce Holofern, general al lui Nabucodonosor, asedia cetatea Betuliei, Judita s-a strecurat în tabăra acestuia, l-a fermecat prin frumuseţea ei şi a acceptat să ia loc la masa de ospăţ împreună cu el. Pe când Holofern dormea toropit de băutură, Judita i-a tăiat capul şi s-a întors, prin bezna nopţii, în cetate. A doua zi de dimineaţă, evreii au atârnat capul lui Holofern de zidul cetăţii. Asirienii, îngroziţi, au ridicat asediul.

849 Ceuta: port din* nord-vestul Africii, în faţa Gibraltarului.

D. D.

POVESTIREA OORĂBIERULUI

: Altă poveste despre necredinţa femeii, care-şi înşală soţul pen tru o sută de franci, asemănătoare cu un *labliau* francez. Inspiraţia posibilă dintr-o asemenea sursă este sugerată de atmosfera perfect franceză a povestirii. Sursa sigură nu se cunoaşte. Analoage se află în *Decameronul* (VIII) lui Boccaccio, şi în Sercambi (XIX).

Z. *D.-B.*

Precuvintare la Povestirea Corabierului

J 12 I ere tic: în orig. *Loller,* termen de dispreţ pentru *Loilard,* adept al lui John Wycliffe (? —1384), reformator religios şi traducătorul *Bibliei* în engleză.

F 27. Fis t of i i: termen corupt, prin care Cta. Subliniază semidoctismul corabierului.

P ovestirea Corabierului

1 Saint-Denis: localitate din Franţa în apropierea

Parisului.

11—12 C ă-i doar... strai bogat: e clar că acest pasaj urma să fie rostit de o femeie, pobabil de Târgoveaţa din Bath, E de presupus că Ch. Îi rezervase acesteia povestea şi că după aceea s-a răzgândit, punând-o pe seama Corabierului şi uitând de versurile cu pricina I *(Coghill).*

54 B r u g e s: capitala Flandrei occidentale.

70 Malvasia: astăzi Napoli di Malvasia, pe coasta de răsărit a Peloponesului.

? 193 G a n e 1 o n: numele unui personaj legendar care l-a trădat pe Roland, eroul epopeilor carolingiene. Drept pedeapsă, Ganelon a fost legat de patru cai şi sfâşiat. Numele său, a devenit sinonim cu *trădător.*

206 Ţilindrul: cadran solar portabil.

213 Qui Iă?: în orig. *Qy la?* /Cine e *acolo?,* în franceza timpului.

226 Sfântul Iv (în orig. *Seini Yvej:* patronul Bretaniei.

280 Gr and merci: în orig. *Grant mercy (Foarte mulţumesc),*în franceza timpului.

360 Cămătari lombarzi: în evul mediu, în Franţa, se dădea zarafilor şi cămătarilor numele de *lombarzi,* datorită faptului că cei mai mulţi dintre ei erau originara din Italia.

Încheiere Ia

Povestirea Corăhierului

Corpus domin u. S: formă greşită, în loc de *Corpus Domini (Trupul Domnului).*

D. D.

POVESTIREA STAREŢEI

Scrisă într-o perioadă târzie a ciclului, povestirea se înscrie în tiparele unei legende sau ale unui miracol al Fecioarei, gen literar foarte frecvent în tot cursul evului mediu.

Sursa exactă e necunoscută, cercetătorii au stabilit însă 27 de analoage. Copilul de şcoală (ucis de evrei) care continuă să cin te după moarte *Aima redemptoris,* imn de slavă în cinstea maicii lui Crist, perpetuează o întunecată superstiţie medievală, generată de ură şi intoleranţă

pentru oamenii de altă religie. Calitatea scăzută a textului justifică omiterea lui din tălmăcirea de faţă.

Z. *D.-B.*

Povestirea Stareţei

1 Domine, Dominus noster; «*Doamne, Dumnezeul nostru*» (în limba latină, în orig. J, începutul *Psalmului al VIII-lea.*

D. D.

POVESTEA LUI SIR THOPAS

Pare a nu avea nici sursă, nici analog ca atare. Această primă povestire a autorului care plictiseşte pe ascultători e în realitate, cum s-a spus, un «Don Quijote în mic», prin intenţia predominantă de parodiere burlescă a romanului cavaleresc. Plină de originalitate, deşi ia fragmente mărunte de peste tot (Ch. Citise cam 15—20 dintre cele 113 romane cavalereşti în limba engleză), povestea aceasta neterminată prevesteşte spiritul rinascimental care va da naştere marilor poeme eroi-comice din secolele al XV-lea şi al XVI-lea, întemeiate pe luarea în deriziune a idealului de viaţă cavaleresc exprimat în romanele cavalereşti.

Povestea lui Sir Thopas

21 Cor de va: localitate în Spania, renumită în epocă pentru modul cum se prelucra pielea.

* 97 A 1 i f a n t: în orig. *Oliphant,* denaturare a cuvântului «elefant». E 100 Termagant: socotit de către creştinii medievali a fi un zeu sau idol al sarasinilor.

109 P a r m a fay: *«pe legea mea»,* în franceza timpului, i? 187—189 Horn, Hypotis, Bevis, Sir Guy, Libeus, Plindamor (în orig. *Pleyndamour):* personaje ale romanelor şi legendelor cavalereşti medievale.

I 206 P a r s i f a 1: unul dintre cavalerii Mesei Rotunde, din ciclul legendelor arturiene.

D. D.

POVESTEA LUI MELIBEUS

Povestea originară a fost *Liber consolationis et consilii,* scrisă de Albertano de Brescia pentru unul dintre fiii săi, în

1246. Ea a circulat în originalul latin, dar şi în traduceri italiene, franceze, germane şi olandeze. Din cele patru versiuni franceze care au făcut foarte populară povestea despre înţeleaptă Prudenţa şi orgoliosul Melibeus, în secolele al XIII-lea şi al XIV-lea, cea de-a patra versiune aparţine lu: Renaud de Louens, călugăr dominican de la mânăstirea Poligny din Jura, şi a fost folosită de Ch. Care a tradus aproape cuvânt cu cuvin' cartea lui Renaud, adăugând doar numele fiicei celor doi, Sofia.

După toate probabilităţile a fost scrisă în perioada ciclului *Carter bury,* deci după 138.

Aşa cum arătam în prefaţă, faptul că este o copilaţie anostă r, unui interminabil text de proză fără legătură cu acţiunea *Povestirilor,* a determinat prezentarea a numai unui scurt fragment ilustrativ în traducerea românească.

Z. *D.-B.*

Precuvântare la Povestirea lui Melibeus

32—33 Marcu, Matei, Luca şi Ioan: cei patru evsaghelişti,

D.D.

POVESTIREA CĂLUGĂRULUI

Se crede că a fost una dintre cele mai timpurii istorii scrise de Ch. Şi anume prin 1374, pe ia începutul „perioadei de influenţe italiene. Doar stanţa despre Bernabo Visconti e o interpolare turzie (după 1385 când Bernabo a murit).

Substanţa de căpetenie a povestirii a fost scoasă de Ch. Din *Roman de la Rose* şi din *De casibus virorum illustrium* a lui Boccaccio. Fireşte s-au produs şi alte adaosuri, topite ca întotdeauna în perfecta unicitate a artei chaucerrene.

Z. *D B.*

P r ecuv î n t a r e la Povestirea Călugărului

4 Slântu M o. Turla: potrivit legendei, moaştele acestui sfânt erau făcătoare de minuni.

13—15 Iar dacă., vie o-n d r a z n e a ţ ă: of. *Prolog* 452.

38 Rochester: localitate din Anglia, la 50 km de Londra, pe drumul spe Canterbury.

73 Venera: sf. *Cavaler 244,*

83Edvard: Eduard Confesorul, rege al Angliei (1042—1066).

Povestirea Călugărului

De Casibus Virorum Illustrium: *Despre prăbuşirea bărbaţilor iluştri.*

56 C. A r t e a J u z i 1 o r: *Cartea Judecătorilor,* din *Vechiul Testament.*

110 Harpii: monştri înaripaţi, cu chip de femeie şi trup de vultur, înzestraţi cu gheare puternice la mâini şi la picioare. *(Mit..)*

111 Centaurii: gintă din Tesalia, jumătate oameni, jumătate cai. La nunta Hippodamiei cu Pirithous, Centaurii îmbătaţi de vin au devenit agresivi faţă de femei. Hercule şi Tezeu au luat apărarea femeilor, luptându-se cu Centaurii şi învingându-i. *(Mit.)*

112 Cerber: clinele lui Pluto. După unele legende avea cincizeci de capete, după altele trei. Păzea poarta iadului, "pentru a-i împiedica pe muritori să pătrundă ân regiunile infernale şi pe morţi să evadeze.

113—114 Bus iris: rege al Egiptului, fiul lui Neptun şi al Lysianassei. Aducea pe tbţi străinii jertfă lui Jupiter. Când Hercule a vizitat Egiptul, Busiris l-a prins şi l-a târât la altar legat de mâini şi de picioare. Eroul şi-a rupt legăturile şi l-a ucis pe tiran. *(Mit.)*

Ch. Confundă pe Busiris cu Diomede, regele Traciei, fiul lui Marte şi al Cyrenei. Diomede îşi hrănea caii cu carne de om. Una din muncile lui Hercul fost aceea de a-l distruge. *(Mit.)*

115 Veninuatâl şarpe: e vorba de Hidra, celebrul monstru cu o sută de capete care bântuia împrejurimile mlaştinii Lerna din Pelopones. Când i se tăia un cap, îi creşteau îndată alte două la loc, dacă rana nu era arsă.

116 —Distrugerea monstrului a fost încă una din mun-
Icile lui Hercule. *(Mit.) ’*

117 A e h e 1 o i s sau A e h e 1 o u s: zeul râului cu acelaşi

nume din Eprr. S-a-bătut cu Hercule pentru mina Deianirei, însă, dându-şi seama de inferioritatea sa, mai întâi s-a prefăcut în şarpe şi apoi în bou. Hercule i-a rupt tin corn, care a fost luat de Nimfe şi umplut cu fructe şi flori. Acest corn a fosf'dăruit zeiţei abundenţei. *(Mit.)*

118 Cacus: vestit tâlhar, fiul lui Vulcan. Locuia pe muntele Aventin. Cărările care duceau la peştera sa erau presărate cu oase omeneşti. Cacus i-a furat lui H ercule – care se întorcea în Argos cu cirezile monstrului Geryon – un număr de vaci, şi, pentru ca furtul să nu fie descoperit, le-a târât de-a-ndaratelea în peştera sa. Însă la mugetul: boilor lui Hercule, vacile din peşteră au răspuns, şi astfel eroul şi-a dat seama că a fost jefuit. Întorcându-se din drum, s-a năpustit în peşteră şi l-a ucis pe Cacus. *(Mit.)*

119 An teu: uriaş din Libia, fiu al Terrei şi al lui Neptun. Era atât de tare la lupta dreaptă, incit se lăuda că-i va înălţa un templu tatălui său cu craniile adversarilor ucişi. Hercule l-a atacat. Însă cum Anteu dobândea noi forţe de câte ori atingea pământul (mama sa, Geea), Hercule l-a ridicat în aer şi l-a strâns în braţe până ce a stors viaţa dintr-însul. *(Mit.)*

127 Trofeu: nume neidentificat. Se presupune a fi numele uniri profet al caldeenilor.

128 Doi stâlpi: e vorba de *Coloanele lui Hercule,* cele două stânci care străjuiesc Gibraltarul. Potrivit legendei mitologice, aceşti stâlpi fuseseră la început uniţi, însă Hercule i-a despărţit prin forţa braţului său.

B a 11 a z a r: fiul lui Nabucodonosor. Î 216 Mane, techel, fares: cuvinte caldeene care înseamnă

't numărat, cântărit, împărţit. Potrivit legendei biblice, Daniil a interpretat aceste cuvinte astfel: *numărat* înseamnă că Dumnezeu i-a numărat lui Baltazar zilele domniei şi le-a pus capăt; *cântărit* înseamnă *m.* Că Baltazar a fost cântărit în cumpănă şi găsit uşor; *împărţit* înseamnă B că împărăţia sa va fi împărţită şi dată mezilor

şi perşilor.

Z i n o v i a sau Ze n o v i a: regină a Palmirului, soţia regelui

Odenath, învinsă şi luată în captivitate de împăratul roman Aureliaa, în 273.

282 Odenac: numele lui Odenath apare în textul lui Ch, sub forma de *Odenake.*

330 Sa por: Saphur I, rege al Persei (241—272).

335—336 Să meargă... a scris de astea: deşi povestea Zenobiei este luată din De Claris mulieribus a lui Boccaccio, Ch. O atribuie în mod eronat lui Petrarca.

345 C 1 a u d i u s: Claudius Gothicus, împărat roman (268—270).

346 Galien: Gallienus (253—268), predecesorul lui Claudius.

De Petro Rege Ispannie: *Despre Pedro, regele Spaniei* (în limba latină, în orig.).

385 Petro: Pedro cel Crud, regele Castiliei; a ucis pe fratele său, Enrique, în 1369.

393 Un câmp de nea etc.: referire la blazonul lui Bertram du Guesclin, care l-a ademenit pe Petro în cortul lui Enrique.

396—400 01 i v e r: referire la Oliver Mauny, sprijinitor al lu Enrique. Acesta – spune Călugărul – nu era asemenea lui Oliver supusul lui Carol Magnul şi prieten al lui Roland, ci un fel de Ga ne Ion (cf. *Corabier* 193).

De Petro Rege de Cipro: *Despre Pedro, regele Cipruki.* (în limba latină, în orig.).

401 Petro: Pierre de Lusignan, suit pe tronul Ciprului în 1352 şi asasinat în 1369. Cf. *Prolog* 51.

Barnab Visconte: Barnabo Visconti, duce al Milanului; a fost detronat de un nepot al său şi a murit în închisoare în 1385. Ch. L-a cunoscut personal când a vizitat Milanul în cursul misiunii sale diplomatice din 1378.

De Hugelino, Comite de Pize: *Despre Ugolino, conte de Pisa* (în limba latină, în orig.).

418 U g o 1 i n: ucis prin înfometare în 1289. Motivul

este împrumutat din Dante, *Infernul,* XXXIII, cu modificări şi adaosuri personale ale lui Ch.

473 Mamon: cf. *Logofăt* 371.

475 N e r o sau Nerone: Nero Claudius Caesar Drusus Germanicus, împărat al Romei (54—68), vestit prin cruzimea şi depravarea sa.

Sueton: Gaius Suetonius Tranquillus, istoric roman, secolele I-II.

513 S e n e e a: cf. *Pr. Notar* 25.

De Oloferno: *Despre Holofern* (în limba latină, în orâg.),

566 H o 1 o f e r n: cf. *Notar* 841—843.

De Rege Antiocho 111 u s t r i: *Despre vestitul rege Antioh* (în limba latină, în orig.).

589 Macabeu: numele linei cărţi din *Biblie,*

De Alexandro: *despre Alexandru* (în limba latină, în orig.).

641 Alexandru: Alexandru Machedon (cel Mare) (356—328 I î.e. N). Figura sa era bine cunoscută în evul mediu dintr-un ciclu de 1 legende care-i preamăreau virtuţile cavalereşti.

34 Comanda nr. 1044

658 D a r i u s: Darius al III-iea Codomannus, rege al Perslăi (336— I 330 î.e. N,), învins de Alexandru cel Mare şi asasinat de un satrap al său. “ De Iulio Cesare: *Despre Iuliu Cezar* (în limba latină, în orig,).

691 Po m p e: cf. *Notar* 102. Pompei nu era socrul lui Cezar, cum arată Ch., ci ginerele acestuia.

707 Brutus Cassius: e vorba de Marcus Iunnius Brutus, căpetenia conspiratorilor care l-au ucis pe Iuliu Cezar. Ch. Crede în mod eronat că Brutus este una şi aceeaşi persoană cu Cassius, numele altui membru al conspiraţiei.

730 V a 1 e r i u; Valerius Maximus, secolul I, autorul unei colecţii de anecdote istorice, Sueton: sf. *Călugăr* 475.

Lucan: cf. *Notar* 302.

Boeţiu.

737 C r e s u s; rege al Lidiei, celebru prin bogăţiile sale (cca 563— 548 î.e.n.). Ch, a împrumutat legenda din *Le roman de la Rose* şi din

738 Ci rus: întemeietorul'imperiului persan, secolul al IV-lea î.e.n.

D. D.

POVESTIREA DUHOVNICULUI DE MAICI

încântătoarea întâmplare a lui Şantecler şi a Bogfaetei cu vulpoiul se trage desigur din *Roman de Renart,* dar vine dintr-o versiune intermediară franceză ori germană, Oricare ar fi sursa e'i, povestirea excepţional realizată artistic face parte dintre cele mai strălucite pagini scrise de Ch, în maniera jocularâ. Nu numai pasajele descriptive dar şi dialogurile între cele două personaje care citează, care mai de care mai doct, autorităţile medicale ale antichităţii, sunt mărturiile meşteşugului lui Ch. Ajuns în plenitudinea mijloacelor sale artistice. Povestirea se numără printre cele mai târzii.

Z. *D.-B.*

529

Povestirea Duhovnicului de Maici

34—36 încă din ou... graduri e i n e i s p r e z e e e: e vorba de deplasarea umbrei pe cadranul solar: 15° corespund unei ore. După credinţa vremii, cocoşii cântau la oră fixă.

59 Departe etc.: refrenul unui cântec popular din vremea aceea.

103—105 Căci visele... e prea umflat: în legătură cu umorile, cf. *Prolog* 422.

/107 Fiere rea: în orig. *Rede cholera (fiere roşie),* adică un amestec de sânge şi fiere.

120 C a t o n: cf. *Morar* 42.

130 Friguri r e 1 e: în orig. *Iev. Ereterciane,* friguri care se mani-, festă prin crize ce revin din trei în trei zile.

143—146 Ţ i n t a u r ă, dafin etc.: plante medicinale. /

150 Mersi: în orig, *grăunţ mercy,* în franceza timpului. ’I

290—299 Ş i-n Viaţa lu Sân-Kenelm etc.: Kenelm, în vârstă de 7 ani, a urmat la tron tatălui său, *Kenulı* al Merciei (anul 821 şi a fost ucis din porunca mătuşii sale, Quenendroda. Ulterior a fos trecut în rândul sfinţilor. M e r e i a: fost regat anglo-saxon în centru Angliei.

303—306 Macroviu însuşi etc.’. *De Somnium Scipionis* a Iun Cicero, iniţial un capitol din *De Republica,* a fost bogat adnotat de Macrobius prin anul 400. Lucrarea, în această formă, este bine cunoscută în evul mediu.

308 Prorocul Daniel: cf. *Notar* 375.

310—315 La fel şi-n Cartea lui Iosif etc.: e vorba de *Vechiul Testament,* Geneza (Facerea).

318 Cresuş: sf. *Călugăr* 7*37.*

321—32*8 A n d r o m a e a: sofia lui H e e t o r, Hui lui Priam, regele Troiei. Hector a lost ucis de Ac hi le în timpul războiului troian. (Mit.)* Episodul povestit de Ch. Nu se găseşte în Fâomer. Ch. Îl ia din *Dares Phrygius,* principalul izvor medieval în ceea ce priveşte războiul troian.

343—346 În principio etc.: proverb latin medieval. Traducerea exactă, şi nu cea dată în ironie de Ch., este: «Dintru început femeia este nenorocirea bărbatului».

369—370 Dema 1 iun a nouă etc.: socotind 32 de zile de la sfârşitul lui martie, obţinem data de 3 mai. Tot în această zi Palamon a evadat din tempiţă. Cf. *Cavaler* 604—605.

375—379 T r p i s u 1 i ţ i... şase s u 1 i ţ i: există aci o vădită contradicţie. Probabil că Ch. Vrea să ironizeze inexactitatea aprecierii lui Şantecler. /

392 Lancelot din Iazuri: legenda lui Lancelot, unul din Cavalerii Mesei Rotunde. Lancelot a fost crescut de zâna Viviana în fundul unui lac.

407 Ganelon: sf. *Corabier* 193.

408 Sinon: unul dintre războinicii greci care au asediat Troia. Perfid şi mincinos, el i-a convins pe troieni să primească în cetate «calul troian». *(MU.)*

422 Boeţiu: filosof, om de stat şi poet din secolul al V-lea, ministru al regelui got Teodoric. A scris *De Consolatione Philosophiae (Despre mângâierile lilosoliei)* precum şi alte tratate filosofice. Bradwardin: profesor la Universitatea din Oxford şi arhiepiscop de Canterbury (mort în 1349). Este autorul unui tratat intitulat De *Causa Dei (Despre cauza lui Dumnezeu).*

1

4158430 A ş a s o e o t... n u e chip a 11 f e 1: celebră dispută filosofico-religioasă din evul mediu asupra liberului arbitru.

451 Fiziolog: *Physiologus de naturis XII animalul (Piziologul despre natura a 12 animale),* un fel de tratat de zoologie medieval, scris de un anume Theobaldus. Traducerea engleză a acestui tratat este intitulată *A Bestiary (Besliarul)*

492 Nigel Wireker: a scris poemul *Burnel the Ass (Burnel. Măgarul)* – secolul al XU-lea. Povestea la care face aluzie Ch. Este următoarea: fiul unui anume Gundulfus a zvârlit cu o piatră într-un cocoş şi i-a rupt un picior. Drept răzbunare, cocoşul a refuzat să cânte în dimineaţa când Gundulfus urma să fie preoţit şi să capete o parohie. Întârziind de la ceremonie, Gundulfus şi-a pierdut slujba.

’ 527 Gauf red: Geoffrey de Vinesauf, autor al unui tratat de poe tică, *Nova poetria (Poetica nouă),* în care spre exemplificare, compune o poemă lacrimogenă având ca subiect moartea regelui Richard I (rănit într-o vineri, la 26 martie 1199). De remarcat tonul ironic al lui Ch.

535 11 i o n u 1: alt nume al Troiei.

537 P i r u s: erou grec, ucigaşul bătrânului P r i a m, ultimul rege al Troiei. *(Mit.)*

543 H azdrubal: general cartaginez (mort în 207 î.e.n.), fratele lui Hanibal,

551 N e r o: cf. *Călugăr*489—491.

574 Jakke Straw: unul dintre conducătorii răscoalei ţărăneşti din 1381. Cf. *Studiul introductiv.*

Încheiere ia

Povestirea Duhovnicului de Maici

13 Praf de Portugal: un fard purpuriu pe care englezii îl importau din Portugalia.

D. D.

POVESTIREA DOFTORULUI

A fost compusă devreme, între 1386 şi 1388, aşa cum ar sugera mai ales mijloacele stilistice. Sursele poveştii despre pura Virginia care preferă moartea dezonoarei se află în *H istoria* lui Titus Livius – şi au intrat în evul mediu în *Roman de la Rose.* Ch. A cunoscut amândouă izvoarele, şi pe cel latin şi pe cel francez. John Gower s-a inspirat şi el din aceste surse, iar. Boccaccio a făcut loc istoriei despre Virginia în *De mulieribus Claris.*

Z. D.-B.

Povestirea Boitorului

1 Titus Livius: istoric roman (59 î.e.n. —17 e.n.). Povestea lui' Virginius se găseşte în Cartea a III-a a lucrării sale, *Ab Urbe Condita (De la întemeierea Romei).* În compunerea povestirii, Ch. S-a inspirat şi din *Le Roman de Ia Rose.* Shakespeare aminteşte de această întâmplare în drama *Titus Andronicus.*

15 Pi g mal ion: rege al Ciprului şi vestit sculptor. S-a îndrăgostit de statuia Galateei, sculptată de el. La rugămintea lui Pigmalion, zeiţa Afrodită a însufleţit statuia. *(Mit.)*

17 A p e 11 e: pictor grec, secolul al IV-lea î.e.n., contemporan cu Alexandru cel Mare. Zeuxi s: pictor grec, secolul al V-lea î.e.n.

49 M i n er v a: zeiţa înţelepciunii la romani.

58 B a e h u s: zeul vinului.

240 Iepta: unul dintre judecătorii ebreilor. Înainte de a porni război împotriva amoniţilor, a făcut jurământ că îi va aduce jertfă lui Dumnezeu prima persoană care îl va saluta după victorie. Fiind întâmpinat la înapoiere de propria-i fiică, Iepta a fost nevoit s-o jertfească pe rug. *(Vechiul Testament.)*

D. D.

POVESTIREA VÂNZĂTORULUI DE IERTĂCIUNI

* A fost probabil ccompusă cam în aceeaşi vreme cu *Povestirea Notarului,* deci pe la 1390, o dată cu precuvântarea. Structurile precuvântării şi povestirii, atât de contradictorii din punct de vedere moral, pun în valoare discrepanţa dintre firea adevărată a povestitorului, lacom şi dedat tuturor viciilor, şi cuvintele lui ipocrit virtuoase din predica înfăţişată în sumbra poveste.

Originea povestirii este orientală, dar Ch. A cunoscut-o în versiuni apusene, în sumedenia de *novelle* şi *exemplu.* Dintre acestea cea mai înrudită versiune cu a lui Ch. Pare una cuprinsă în *Libro di Novelle e di Bel Parlar Gentile*1 (1572) despre, ermit, moarte şi hoţi.

Z. D.-B.

Precuvântare la

Povestirea Vânzătorului de Iertăciuni

Radix malorum etc.'. Rădăcina relelor este lăcomia *(Noul Testament);* (în limba latină, în orig.).

228 Un os... s f î n t: probabil aluzie la unul din personajele *Vechiului Testament.*

117 Nici coşuri s ă-m p I e t e s c.... Aluzie la Paul Ermitul, care îşi câştiga existenţa împletind coşuri.

Povestirea Vânzătorului de Iertăciuni

23—25 Priviţi cum Loth etc.'. Întâmplarea este povestită în *Vechiul Testament,* cartea Genezei.

26—29 Cu vinuri îmbuibat: episod relatat în *Noul Testament.*

30 S e n e e a: cf. Pr. *Notar* 25.

101 Le pe:, locali ta te lângă Câdiz, în Spania, vestită pentru vimurile sale.

102 Strada Fish, Chepe (Cheapside: străzi din Londra în care se aflau numeroase taverne.

103—104 Ăst vin H ispan... viile vecine: aluzie ironică la prelucrarea vinului de către vinari: vinul de Lepe fiind slab de la

Carte de nuvele şi de frumoasă vorbire nobilă.

Natură, iar vinarii englezi fiind mai presus de orice

bănuială, singura explicaţie este aceea că vinul cu pricina îşi trage tăria din viile vecine (adică cele din Franţa).

117 Atila: rege al hunilor (434—453.), supranumit «BiciulIm

Dumnezeu».

122 Lamuel (sau *Lemuel):* personaj din *Vechiul Testament.*

141 Stilbon: întâfnplare împrumutată de Ch. Din *Polycraticus* a lui John de Salisbury; în această lucrare, numele ambasadorului este *Chilon.*

142 L a e e d e m o n i a: alt nume al Spartei.

159 Iar riga de la părţi etc.: întâmplare împrumutată tot din *Polycraticus.*

172 Matei: unul dintre cei patru evanghelişti.

173 I e r e m i a: unul dintre profeţii *Vechiului Testament.*

177178 Tabla cea dinţii etc.: e vorba de *Tablele legii*

(cele zece porunci sau Decalogul) din *Vechiul Testament.*

190Hailes: mânăstirea Hales (citeşte Heilz-o silabă), din Gloucestershire, Marea Britanie. Exista în această mănăstire o sticluţă în care se afirma că s-ar afla o parte din sângele lui Isus.

427 A v i e e n a: cf. *Prolog* 434.

D. D.

POVESTIREA TÂRGOVEŢEI DIN BATH

Mai întâi prologul stabileşte trăsăturile celui mai plin de forţă personaj al *Povestirilor din Canterbury,* prin faimoasele tirade despre căsătorie şi dragoste trupească. Acestea vin din surse numeroase, deşi originalitatea lui Ch. Se afirmă într-un mod strălucit şi aci, şi anume din *Epistola împotriva lui Jovinian* a sfântului Jerome, din *Epistola lui Valerius către Rufinum* de Walter Map, din *Miroir de Marjage* de Eustache Deschamps şi din *Roman de la Rose.* Prin Jerome şi poate chiar direct foloseşte şi pe Theophrast cu *Liber Aureolus de Nuptiis'.*

Povestea propriu-zisă despre tânărul cavaler, obligat să

se însoare cu o babă înţeleaptă şi virtuoasă care se transformă într-o tânără încântătoare, nu are o sursă directă cunoscută, dar foloseşte motive foarte răspândite atât în literatura populară dt şi în cea cultă a evului mediu.

Atât precuvântarea cât şi povestirea au fost compuse prin 1393—1394.

Z. D. B.

’ Cartea de aur a nunţii.

564

Precuvântare la

Povestirea Târgovefei din Bath

B a t h: Localitate în sud-vestul Angliei.

35 Solomon: rege al Izraelului, secolul al X-lea î.e.n. *(Biblia).*

44—45 Unele manuscrise inserează între aceste versuri pasajul numerotat *a*-e.

49 Apostol: *Faptele apostolilor,* carte cu largă circulaţie în epoca feudală.

53—56 liameth (Lameh), lacov (Iacob), Abraham: personaje din *Vechiul Testament.*

182—183 Ptolomeu: Claudius Ptolomaeus, astronom din secolul al Il-leti. A scris tratatul de astronomie Almagest.

218 Slănina de la Dunmow: conform unei vechi tradiţii care se păstrează şi astăzi, în localitatea Dunmow (Essex) se oferea o halcă de slănină oricărei perechi conjugale care un an întreg au trăit fără să se certe.

324—325 P t o I o me u: cf. Tirgoveafă 182—183.

358 Argus: cf. *Cavaler* 532.

435 I o v: patriarh biblic, cunoscut pentru credinţa şi resemnarea sa.

460 Meteliu: întâmplarea este relatată de Valerius Meftdmus, culegător de anecdote istorice (secolul I).

498—499 Cripta rigăi Darius: mausoleu lucrat de Apelle *(cf. Duhovnic* 17) din ordinul lui Alexandru cei Mare.

603... T are b î n e-m i sta cu strungăreaţă: cf. *Prolog* 470.

642... Pilde vechi din Roma: referire la cplegerea lui

Valerius Maximus. Cf. *Tirgoveafă* 460,

671 T e o f r a s t u s şi Valerius: lucrare satirică antimatrimonială atribuită lui Walter Map (cca 1200).

674—675 J e r o m/C e-a scris...1, e vorba de *Epistola Adversus Jovinianum (Epistola împotriva lui Jovinian)* a sf. Leronim.

676 Tertulian: Quintus Septimius Floreus Tertullianus (160— cca 230), părinte al Bisericii creştine.

677 Trotula: doctoriţă din Salerno (secolul al Xf-lea), autoare a unui tratat despre bolile femeieşti şi îngrijirea copiilor, precum şi-a unui tratat de cosmetică. Crisip (în orig, *Crisippus):* autor neidentificat. H elois: Heloisa, amanta şi apoi soţia lui Pierre Abelard, profesor, filosof şi teolog scolastic francez (1079—1142).

679 «Arta» lui O vi di u: Ars *amatoria (Arta de a iubi).* Cf. *Pr. Notar* 54.

’697 Ciracii lui Mercur, şi-ai Vinerei: cei presupus născuţi sub influenţa acestor zeităţi,

721 Samson: cf. *Notar* 101, *Călugăr* 25—104.

725 H e r e u 1, D i a n i r a: cf. *Pr. Notar 67.*

728 S o e r a t e: cf. *Notar* 102.

729 X an ti pa: soţia lui Socrate, cu reputaţie de femeie afurisită.

733 Paşi fa: fiica lui Helios şi a Perseei. Îndrăgostită de un taur, a dat naştere Minotaurului. Cf. *Cavaler* 122. Candia: insula Creta.

737 Clitemnestra: soţia lui Agamemnon, comandant grec în războiul troian.

741—746 A m f i o r a x *(Amphiaraus):* celebru profet grec, unul dintre argonauţi. Prezicând sfârşitul dezastruos al războiului teban, Amphiaraus a refuzaţ să ia parte la el. Soţia sa, E r i f i 1 a, momită de Polinice care i-a făgăduit gherdanul (colanul) H ermionei, soţia lui Cadmus (cf. *Cavaler* 688), l-a convins pe Amphiaraus să ia parte Ia expediţie. Profetul şi-a găsit moartea, fiind înghiţit de pământ cu car de luptă cu tot.

747 Lima: nume eronat al Liviei, care l-a otrăvit pe

Drusus (23 e.n.), la instigaţia lui Sejanus, favoritul împăratului Tiberiu, tatăl lui Drusus. Lucia: soţia poetului roman Lucreţiu (95? —55? —î.e.n.). Se povesteşte că Lucia i-a dat să bea un elixir al dragostei, care i-a luat minţile şi l-a împins la sinucidere.

757 L a t u m i u s probabil numele eronat al lui Pacuvius, poet tragic roman (220—130 î.e.n.). Întâmplarea este povestită de Walter Map. Cf. *Tlrgoveafă* 672.

775—777 «Mai d e g r a b ă... r e a de gură»: citat din *Vechiul Testament.*

778—779 «Mai bine... în ietac»; citat din *Vechiul Testament.*

782—783 «De cum... dă jos»: din *Epistola Adversus Jovinianum* (cf. *Tlrgoveafă* 674—675).

784—785 «Dezmăţata... într-un rât»: citat din *Vechiul Testament.*

825 Dania: Danemarca. I n d: India.

848 Sidyngborne (astăzi *Sittingbourne):* localitate la cca *D. D.*

65 km de Londra pe drumul către Canterbury.

Povestirea Ti r g o v e f e i din Ba t h

1 Ar tur: rege legendar din Ţara Galilor. A înfiinţat ordinul Ca *valeriior Mesei Rotunde.* Isprăvile sale au dat naştere *Ciclului arturian,* cunoscut şi sub numele de *Ciclul* Mesei *Rotunde.*

95 Midas: rege legendar al Frigiei. În *Metamorfozele* lui Ovidiu întâmplarea este pusă pe seama unui slujitor al lui Midas, nu a so-’ ţiei sale.

272—274 «Virtutea... să ne dea»: Dante, *Purgatoriul,* VII, vv. 121—123.

311 Va Ier iu: Valerius Maximus, cf. *Pr. Târgoveafă* 460.

312 Seneca: cf. *Pr. Notar* 25.

313 B o e t i u: cf. *Duhovnic* 442.

336 Juvenal: Decimus Junius Juvenalis, satiric roman, cca 60— cea 140. Citatul este luat din *Satira a X-a.*

D. D.

POVESTIREA FRATELUI CERŞETOR

Şi precuvântarea şi povestirea au fost scrise, pare-se, curând după *Povestirea Târgovefei.* Izvorul direct al povestirii lui Ch. Rămâne necunoscut, dar motivul pactului cu diavolul şi al blestemului pe care diavolul îl împlineşte e foarte răspândit în literatura populară şi cultă a evului mediu şi a Renaşterii.

Z. *D.-B.*

Povestirea Fratelui Cerşetor

110 Sfirciocul: pasăre de pădure; se'hrăneşte cu insecte şi cu păsări mai mici, pe care le atrage imitându-le cântecul.

193 Iov:.cf. *Pr. Târgoveafă* 435.

. 204 Dunstan: nu se ştie la ce întâmplare din viaţa sfântirlui Dunstan se referă Ch.

205 Ucenici: ucenicii lui Cristos?

212 Phytonisa: vrăjitoare din *Vechiul Testament.*

221 Mai abitir ca Dante şi Virgil: aluzie la faptul că Virgil l-a călăuzit pe Dante în Infern.

266 S î n t E1 i e: cf. *Prolog* 120.

267 Pardieu: «zău» (în franceză).

366 P i e i o r-d e-Ţap: una dintre denumirile diavolului.

POVESTIREA APRODULUI

Scrisă în strânsă legătură cu cea anterioară şi îndreptată împotriva Fratelui Cerşetor, *Povestirea Aprodului* face parte din aceeaşi perioadă, 1393—1394. Se aseamănă cu *Li Dis de la vescie a prestre* poveste asemănătoare *labtiaux*-urilor şi atribuită lui Jacques de Baisieux, menestrel târziu,

Z. 3.8,

Povestirea Aprodului

9 «Tren tale»: ceremonie religioasă compusă din treizeci de liturghii, presupusă a izbăvi mai grabnic sufletele celor din Purgatoriu.

26 q u i cum pat re: încheierea convenţională a unei predici: *«Cel care* cu *Tatăl»* etc. (în limba latină, în orig.).

86 «litera ucide»; citat din *Noul Testament.*

116 S f î n t a Troiţă: sfânta treime.

124 Je vous d y: «îţi spun» (în franceza vremii, în orig.),

130 Sanz doute: «fără îndoială» (în franceza vremii, în orig.).

153 A *v* i n d... d e z 1 e g a r e. După cincizeci de ani de viaţă monahală, călugării aveau voie să umble prin lume singuri, şi nu câte doi.

169 Trăit-a Lazăr... D i v; aluzie la parabola bogatului nemilostiv din *Noul Tmtament.*

173 Apostolul: apostolul Pa vel,

177--182 Răbda el... de Sfântul Deget: episod din Ve*chiul Testament.*

182—185 EI, Ilie... cu el: episod din *Vechiul Testament.*

186—192 Aaron... ş i-n f r i n a r e: episod din *Vechiul Testament.*

221 J o v i n i a n; cl. Pr. Tirgoveafă 674—675.

226 Cor meum eructavit (verbum bonum): începutul *Psalmului al XLV-tea.* În traducere literară: *«Cuvinte pline de larmec îmi clocotesc în inimă».* În traducere exactă, pasajul poate însemna: *«Inima mea varsă...»*

235 Sfântul I v.' sf. *Corabier* 226.

272 Sfântul T o m a de la I n d: se spune că apostolul Toma ar fi predicat în India şi ar fi zidit acolo numeroase biserici.

297 Cele şapte mari păcate: cf. *Popa.*

4 Zisa despre băşica preotului.

309—334 Seneca zice ele.1, cele trei întâmplări se găsesc în lucrarea lui Seneca, *De ha.* Cf. *Pr. Notai* 25.

335 Cambize: rege al Persiei (529—522 î.e.n.), fiu şi succesop al lui Cirus cel Mare. Cf*Aprod* 371.

371 Cirus: cl. *Călugăr* 738.

Jr

408—410 C-a m început... Pantahuza*: călugării carmehţi pretind că ordinul lor a fost întemeiat de Ilie pe Muntele Cârmei,

484 Per consequens: prin urmare (în limba latină, în orig).

581 Ptolo meu: cf. *Pr. Târgoveafă* 182—183.

D.D.

POVESTIREA DIACULUI DIN OXFORD

Povestirea Grizildei celei răbdătoare, de origină populară, a intrat în literatura cultă pe la mijlocul secolului al XIV-lea. Boccaccio a scris-o în italieneşte, încheindu-şi cu ea *Decameronul.* Petrarca a reluat-o în latină după vreo douăzeci de ani, iar Giovanni Sercambi, mergând mereu pe urmele lui Boccaccio, a reseris-o în italiană cancentrând-o. Versittnea lui Petrarca a fost prelungită prin două traduceri franceze: una a lui Philippe de Mezieres şi alta anonimă. Ch. S-a folosit simultan de versiunea latină a lui Petrarca şi de cea anonimă franceză, sprijinindu-se mai mult pe aceasta din urmă.

Cercetătorii mai vechi plasau această povestire în rândul lucrărilor scrise de Ch. După primul său voiaj italian (adică prin 1373). Astăzi i se atribuie o dată mult mai târzie, în perioada *Conlerbury,* după 1387.

Z. *D. B.*

*Pre*cuv *întâie la*

Povestirea Diacului din Oxlord

29 Petrarca: Francesco Petrarca (1304—1374), poet şi umanist italian, încununat cu titlul de poet laureat în 1341 la Roma. S-a considerat că pasajul acesta este autobiografic şi că Ch. L-ar fi întâlnit pe Petrarca în Italia în 1372. Cercetările recente pun sub semnul întrebării aluzia lui Ch.

32 Linianus: Giovanni di Legnano, mort în 1383, profesor de drept canonic şi de filosofie la Bolonia. A scris tratate de drept, etică, teologie şi astronomie.

45 V e z u 1: e vorba de Monte Viso, în nord-vestul Italiei.

Povestirea Diacului din Oxford

221 Mălaiul: e vorba de o fiertură făcută din făină de mei, 534 Panica (în orig. *Panik):* regiune neidentificată.

857 Şi-n vechile... Acoperind-o: Ianicul păstrase vechile veşminte ale Grizildei.

1085 Condeierul, e vorba de Petrarcă. Cf. *Pr Diac* 29,

1132 Şiş vaş: într-o veche fabulă franceză se vorbeşte despre două vaci, Chichevache şi Bicorne. Bicorne era grasă pentru că se hrănea cu bărbaţi răbdători, care se găseau în număr mare. Chichevache îrwă era numai pielea şi osul deoarece se hrănea cu neveste răbdătoare.

D. D,

POVESTIREA NEGUŢĂTORULUI

Atât precuvâtarea cât şi povestirea au fost scrise în aceeaşi vreme cu *Precuvântarea* şi *Povestirea Tirgovefei din Bath,* adică prin 1393— 1394. Sursa exactă e necunoscută, dar s-ar putea ca Ch. Să fi consultat acelaşi *Miroir de Mariage* al lui Eustache Deschamps, apoi *Ameto* al lui Boccaccio. Se pot stabili o seamă de analoage germane, italiene, latine mai ales pentru episodul cu pajul Damian în pom. Personajul central al povestirii, bătrânul Ianuarie, se numără printre cele mai strălucite realizări groteşti ale lui Ch.

Z. D.-B.

Precuvintare la Povestirea Neguţătorului

17 S f i n t u 1 Toma de la Ind: cf. *Aprod 272.*

Povestirea Neguţătorului

18 Iahveh: Iehova.

49 T e 0 f r a s t: cf. *Pr. Tirgoveafă* 671.

118—121 Chiar Iacov... de b în di t-a: bătrân şi cu vederea slăbită, Isaac a făgăduit fiului său Essau binecuvântarea dinaintea morţii, dacă acesta îi va aduce o mâncare gustoasă. Rebeca, soţia lui Isaac, l-a sfătuit pe Iacob, celălalt fiu, să ducă el tatălui său mâncare spre a-i dobândi astfel binecuvântarea. Şi pentru a fi luat drept Essau, care era păros, Iacob şi-a acoperit mâinile şi gâtul cu piei de iezi *(Vechiul Testament).*

122—125 La f e 1... pe H o 1 o f e r n: cf. *Notar* 841—843.

125—126 Na bal... Abigail: Abigail, soţia lui Nabal şi apoi a lui David *(Vechiul Testament).*

127—131 Şi la fel... De Ahaşver: E s t e r a, evreică de o

rara frumuseţe, nepoata lui Mardocheu, născută la Babilon în timpul captivităţi, evreilor. Regele perşilor, Ahaşver, izgonind-o pe regina Varthi, a luat-o pe Estera de soţie. Estera a obţinut de la rege clemenţa pentru poporul Izraelului *(Vechiul Testament).*

131 Se ne ca: cl. Pr. Notar 25.

133 C a t o n: cf. *Morar* 42.

142 Nu se căieşt e... p o v a ţ ă: cf. *Morar* 344.

î

460 Saraşif Rebeca: personaje biblice,

472 Or feu: fiul lui Eagrus şi al muzei Calliope. Socotit de unii a fi fost fiul lui Apollo. A primit de la Apollo o liră la care cânta cu atâta măiestrie, încât şi cele mai repezi râuri încetau să mai curgă, fiarele îşi uitau sălbăticia şi munţii înşişi se mutau din loc pentru a-i asculta cântarea. *(Mit.)* Amfion: cf. *Cavaler* 688.

475 J o a b: personaj biblic, nepot şi general al lui David.

476 Teodomas (sau *Teodomus):* augur teban.

485 H imeneu: zeul căsătoriei la elini.

488 Mar cian: Martianus Capella (secolul al V-lea) autorul lucrării *De Nuptiis Philologiae et Mercurii (Despre nunta Filologiei şi a lui Mercur).*

500—501 Nicicând... cu drag mai mare: cf. *Neguţător* 127—131.

509 Pari s... H e 1 e n a: cf. *Notar* 70.

563 1 p o e r a s: Băutură întăritoare din vin amestecat cu zahăr şi mirodenii,

566 C h i r-m onahu l-C o s t a n d i n: cf. *Prolog* 435.

581 Cine-peşte (în orig. Houndfish, în engleza modernă *dogfish):* varietate mică de rechin, cu pielea ţepoasă.

788 Romanţul Trandafirului: *Le roman de la rose. Cf. Studiul introductiv* p. XVI.

790 P r i a p: fiul lui Venus şi al lui Bachus. Era zeul fertilităţii, mai ales al grădinilor. *(Mit.)*

795 Pluto: zeul Infernului la elini.

796 Proserpina: fiica zeiţei Ceres şi a lui Jupiter, răpită de Pluto şi târâtă în Infern, *(mit.)*

867 Argus: cf. *Cavaler* 532.

884 Piram şi T i s b e: cf. *Notar* 62.

988 CI aud ian: ©laudius Claudâanus (sec. IV); a scris *De Rupta Proserpinae (Răpirea Proserpinei).*

1007 îs us sân Sirah: autorul Eclesiastului, o carte a *Vechiului Testament*

1056 La Carte: *în Biblie.*

O.O.

POVESTIREA SCUTIERULUI

Spusă de un viitor reprezentant al tagmei cavalerilor, povestea este, în mod firesc, un roman cavaleresc, din păcate neterminat. Izvor sigur nu se cunoaşte, dar s-au stabilit o serie întreagă de paralele. Unii cercetători atribuie cadrul oriental, asiatic înriuririlor lui Marco Polo sau celor ale altor călători din secolele ai XUI-lea şi al XIV-lea. Alt izvor posibil sau alt analog e cel. Cunoscut sub numele de *Prester John,* legendă despre un fabulos monarh creştin din Asia, bogat şi puternic, şi care a circulat mult În Europa medievală. Se mai vorbeşte despre ciclul *Li Roumans de Cleomedes* de Adenes li Rdis. Iar în legătură cu episodul dintre Canaceea şi şoimaaă se recunoaşte un prototip oriental.

Data povestirii, printre cele târzii.

Z.D.-B.

Povestirea scutierului

17 Ţar ev localitate în apropiere de Velgograd; întemeiată de Bătu. Han în secolul al XIII-lea, a devenit capitala înfloritoare a Imperiului tătar.

2 Muscoviaî Rusia.: c-

39 Id ele lui Mart: 15 martie.

88 Ga wa în: nepotul regelui Artur, vestit pentru curtenia sa, eroul unui poem intitulat *Sir Gawmn* şi *Cavalerul verde,* datorat unui poet anonim contemporan cu Ch.

199 Pegas: cal înaripat. *(Mit.)*

201 Şi n o n: cf. *Duhovnic* 408.

225 Vitello: Witelo, fizician polonez (secolul al XIII-lea);

a tradus optica lui Alhazen. Alhazen: Abu Aii al Hasan ibn al Hasan ibn al Haitham (cca 965—1039), vestit fizician şi astronom musulman, o mare autoritate în domeniul opticii.

230 Telophus: Telephus, rege al Misiei, fiul lui Hercute şi ai Augei; a fost rănit de Ahile şi apoi s-a vindecat datorită ruginei de pe suliţă. *(MU.)*

242—643 Doar Mo i se... cu temei: în vechime şi în evu.1 mediu Moise ’şi Solomon erau socotiţi mari magicieni.

542

I 346 Spuză de ferica: cenuşa de feriga era folosită ca ingref dient în fabricarea sticlei.

279 Lance fot: vestit cavaler al Meâei rotunde, iubitul reginei I Guinevera. Cf. *Duhovnic* 392.

344 Căci s î n g e 1 e-i de mult s t a p î n i t o r: în legătură tu umorile, cf. *Prolog* 422. Potrivit fui Galen (cf. *Prolog* 433), dominaţia sângeiui ţinea de la ora nouă seara până la trei noaptea.

540 Iason: cf. *Cavaler* 1085, Paris: cf. *Notar* 70.

542 Lameh (Lameth): personaj biblic. Cf. *Pr. Tâtgoveaţă 53*—56. 548 Ianus: zeitate latină, cu două feţe.

D D

POVESTIREA RĂZEŞULUI

Sursele folosite de Ch. Au fost mult discutate. Unii istorici literari au crezut că e vorba de un *lai* breton străvechi; alţii s-au dus spre Boccaccio, din *II Filocolo.* Ambele izvoare trebuiesc coroborate şi pe deasupra li se mai adaugă şi unele elemente luate din *H istoria regum Britanniae* de Geoffrey of Monmouth.

Scrisă într-o perioadă mai timpurie a activităţii lui Ch., se pare că povestea a fost adaptată mai târziu ciclului *Canterbury,*

Precuvintare la Povestirea Răzeşului[13]

---

13 *B r i f i: e vorba aci de bretoni, locuitori ai Bretaniei {Frenla).*
1 3 M u n t e l e P e r nas: denaturare a Parnasu/ui.
14 T u 11 iu C i t h e r o: denaturare a numelui lui Marcus Tullius Cicero.

555 A 1 n a t h a: numele unei stele de mărimea întâi, cunoscută astronomilor sub numele de Arietis.

640Tirani, treizeci: Cei treizeci de tirani au domnit ia Atena în secolul al V-lea î.e.n.

659 A r i s t o e 1 i d: tiran din Orchomenus (Beotia).

671 H azdrubal: cf, *Duhovnic* 543.

677—678 L u e r e ţ i a... întinată: cf. *Pr Notar* 63.

686H abradat: rege al susilor (vechea Persie), pomenit de istoricul grec Xenofon.

698—699 Cum f i i e a... *1!! e'n t i n a t ă: potrivit legendei, aflând de moartea iubitului ei, fiica lui Demotion s-a sinucis pentru a nu fi silită să ia alt bărbat,

700 Cedas: Plutarh povesteşte că fiicele lui Cedasus, fiind siluite, s-au ucis una pe alta.

704 Nicanor: ofi (er al lui Alexandru cel Mare. A luat parte la cucerirea Tebei (336 î.e.n.).

709 Nicerat: a trăit pe vremea celor treizeci de tirani. Cf. *Răzeş* 640.

711—713 Iar draga lui Alcibiad... n e'n g r o p a t?; e vorba de Timandra, concubina lui Alcibiade. Unul dintre personajele feminine ale piesei *Timon din Atena* de Shakespeare,

714 A I e e s t a: cf. *Pr. Notar* 7.5.

715 P e n e 1 o p a: cf. *Pr. Notar* 76.

717 La o da mia: cf. *Pr. Notar* 71.

720—722 Porţia: soţia lui Brutus, conducătorul conspiratorilor împotriva lui Cezar. Episodul amintit de Ch. Este tratat de Shakespeare în tragedia *Iuliu Cezar.*

723 Arthemisa: renumită pentru durerea pe care a încercat-o la moartea soţului ei, Mausolus, domnitor al

---

P o v e s t i r e a R ă z e ş u l u i

223—224 E c h o ; nimfă îndrăgostită de Narcis. Cf. *Cavaler* **1083.**

319 N e p t u n : zeul mării în mitolojia romană.

347 P l u t o : zeul Infernului în mitologia romană.

382 P a m p h i 1: eroul unui poem medieval latin.

524 I a n u s : cf. *Scutier* **548.**

*****

545 T ă b l i ţ e l e t o l e d e : tabele astronomice întocmite din ordinul lui Alfonso al X-lea al Castiliei şi iniţial adaptate la cetatea Toledo.

Cariei (352—350 î.e. N). În memoria lui a înălţat vestitul Mausoleu de la H alicarnassus, în Asia Mică.

725 T e u t a: regină a Iliriei, învinsă de romani în 183 î.e.n.

727 B i 1 i a: soţia lui Dullius, învingător în bătălia navală împotriva cartaginezilor (260 î.e.n.).

728 Rodogona: fiica lui Darius; şi-a ucis doica fiindcă aceasta a sfătuit-o să se mărite a doua oară. V a 1 e r i a: soţia lui Servius, rege legendar al Romei.

D. D.

În prolog se simt unele convenţii obişnuite ale evului mediu (ca în primele patru stanţe, de pildă), ca şi ecouri din Dante, Macrobius etc.

Legenda însăşi, a slintei Cecilii, vine din compilaţia cunoscută în tot evul mediu sub numele de *Legenda Aurea,* Se pare că scriitorul ar fi folosit versiunea lui Jaco bus de Voragine,

Imperfecţiunile stilului, traducerea uneori prea fidelă indică pentru această povestire o dată foarte timpurie, se pare 1373—1374, apropiată de cea a *Povestirii Călugărului,*

Z. *D.-B.*

Precuvintare la
Povestirea Celei de a Doua Maici

25 în stihurile mele tălmăcite: povestirea celei de-a doua maici este o traducere fidelă, iar spre sfârşit mai liberă, a vieţii sfintei Cecilia, din *Legenda Aurea,* Cf. *Studiul introductiv,*

28—29 Invoca tio ad Mariam: *«Invocaţie către Maria»* (în limba latină, în orig),

30 Bernard; sfântul Bernard, cunoscut pentru evlavia sa faţă de fecioara Maria.

33 Aceea ce: e vorba de Cecilia.

36—56 Aceste trei strofe sunt în parte traducerea primelor douăzeci şi unu de versuri din *Paradisul* lui Dante, cântul XXXIII.

59—61 G î n d e ş t e... sub mese risipită; aluzie la un

episod din *Noul Testament.*

62 Deşi sunt fiu al Evei, păcătos: acest vers, ca şi versul 78 (Pe cetitor îi rog...) arată că Ch. Nu a scris această povestire pentru. Ciclul *Canterbury.*

Interpretat io no mi n i s etc.: tâlcuirea numelui de Cecilia, pe care a dat-o părintele lacobus Ianuensis în *Legenda Aurea* (în limba latină, în orig.),

85—115 Interpretările numelui de Cecilia: a) *coelililia,* crin al cerului; b) *caecis via,* calea orbilor; c) *coelum* (cerul) *şi* lia *(Ciocârlia,* simbol al vieţii active); d) *quasi caecitate carens (ca şi lipsită de orbire); e) coelum* şi *te*u-r *(cer,* în latină, şi *lume,* în greacă).

53 V i a Ap pi a: şosea care duce de la Roma la Capua şi Brundisium.

57 Moş Urban: papa Urban I, omori! p «n decapitare în anu! 230.

100—101 Două cununiţe... trandafiri şi crini:

trandafirul era simbolul muceniciei iar crinul cel al neprihănirii.

151 Ambro ziu: Ambrosian, arhiepiscop de Milano (340—397).

D. D.

POVESTIREA ARGATULUI AVEI

După unii autori, hazlia poveste a argatului care vorbeşte despre alchimie cu atâta năduf, s-ar datori unei dezamăgiri personale a lui Ch., suferită în raporturile lui cu vreun alchimist al vreunii care-l va fi înşelat storcându-i bani.

"Nu s-a descoperit nicio sursă pentru această povestire alcătuită, se pare, din anecdote curente la vremea aceea. E o povestire scrisă târziu, după cum o dovedesc mijloacele artistice remarcabile, fempo-ul susţinut al naraţiei.

Z. *D.-B.*

Precuvintare ia Povestirea Argatului Avei

135 C a t o n: cf. *Morar* 42.

Povestirea Argatului Avei

40 Săricică (sau *şoricioaică):* arsenic.

55 H idrargir: mercur.

56 L i t a r g ă: protoxid de plumb.

71 Lut armenesc: un soi de lut roşu, folosit în medicină. Pani în tel: borax.

78 Rubefacţiune: roşirea (apei) – operaţie prin care se obţine un lichid ce transformă metalele în aur.

86 A l b i f a e ţ i u n e: albirea (apei) – operaţie prin care se obţine un lichid ce transformă metalele în argint. Sunt doi termeni folosiţi curent în alchimie.

89 V i t r i o n: denaturare a cuvântului *vitriol,* termen popular pentru acidul sulfuric.

97 Se l a m î i a: devenea de culoarea lămâii. Se presupunea că ingredientele din care se încerca să se obţină *piatra filosoială* ţef. *Argat* 143) deveneau de culoare gălbuie dacă experienţa era pe calea cea bună

104 Orpiment: trisulfură de arsenic.

116 T r a n s m u t a ţ i u ne: în alchimie, transformarea metalelor inferioare în aur sau argnt.

143 P i a t r a filosoficească: Piatra filosofală, o substanţă imaginară căutată de alchimişti. Cu ajutorul ei alchimiştii credeau că orice metal inferior poate fi transformat în aur sau argint.

709 Arnuld din Târgul Nou: Arnoldus de Villa Nova (cca 1235—1314), autorul unui tratat de alchimie intitulat *Rosarium Philosophdrum (florilegiul filosofilor).*

713 De nu-i aduci alăturea un frate: fratele mercurului era sulful

715 Herm.es, tatăl filosofilor; Hermes Trismegistus, numele grecesc al zeului egiptean Thdth, socotit a fi întemeietor al alchimiei şi al altor ştiinţe oculte.

721 Sol şi Luna; aurul şi argintul viu.

728 «E taina dintre taine măi a d î n că»: aluzie la tratatul *Secreta Secretorum (Taina tainelor),* atribuit lui Aristotel.

732 Cartea-i senior: aluzie la o lucrare intitulată *Senioria Zadith Tabula Chimica,* în care întâmplarea este pusă în legătură cu Solomon şi nu cu Platon, aşa cum face

Ch. Din eroare. *Senior* era numele european al filosofului arab Muhamed ibn Umail.

738 Ignotum per ignotius «*A explica un lucru necunoscut printr-altul şi mai necunoscut*» ţin limba latină, în orig.).

D. D.

POVESTIREA ECONOMULUI

Sursa poveştii despre cioara lui Phoebus care a ajuns neagră prin blestemul stăpânuiui ei, neîncrezător în relatarea necredinţei soţiei, este în *Metamorfozele* lui Ovidiu, în episodul cu Apollo şi Coronis, Data acestei povestiri pare să fie una destul de timpurie; ea se aşază între primele povestiri ale ciclului.

Z. *D.-B.*

P recuv iritare la Povestirea Economului

2 H o p-l a-d e a l-ş i-h o p-l a-v a 1 e: redat în traducere literală. În orig. *Bobbe-up-arid-doun.*

3 Blee: se pronunţă *blii.*

23 Unol de Cheap; o oală de vin din Cheapside. Cf. *Prolog* 756.

Povestirea Economului

5 Python: şarpe născut din mâlul care a rămas pe suprafaţa pământului după potopul lui Deucaâion. Apollo (Phoebus) l-a ucis pe monstru cu săgeţile sale. *(Mit.)*

12 A m p h i o n: cf. *Cavaler* 688.

69—70 Ca pasărea... să v i e ţ u i a s e ă-n soare: ideea cuprinsă în acest pasaj se întâlneşte şi în *Scutier* 603—609.

103—104 Dar Piaton... se alege:, cf. *Prolog* 743—744.

D.D.

POVESTIREA POPII

Predica despre pocăinţă cu care se încheie ciclul *Canterbury* este o lungă şi greoaie expunere în proză şi vine din surse directe necunoscute. Analoage pentru fragmentele despre pocăinţă în *Summa* sfântului Raymund de Pennaforte, iar pentru fragmentele despre cele şapte păcate de moarte în *Summa Vitiorum* a lui Guilielmus

Peraldus. Data exactă a povestirii nu poate fi stabilită.

Tot datorită faptului că povestirea este în proză, se dă aici numai m» scurt fragment ilustrativ

Z. *D.-B.*

Precuvântare la Povestirea Popii

11 Libra: zodia balanţei.

50 H a g i a 1 î cu 1... ceresc: pelerinajul la Ierusalim,

Explicit prohemium: s-a încheiat precuvântarea (în limba latină, în orig.).

D.D.

Textul care a servit drept bază traducerii de faţă a fost cel publicat iii ediţia *The Complete Works ol Geoltiey Chaucer – Edited Irom numerous manuscripts by Walter W. Skeat-London. Oxford University Press, Humphrey Miliard,* 1931 – The Cânte rbury lales.

Traducătorul a consultat de asemenea ediţiile:

The Works ol Geofirey Chaucer-Edited by Alired W. Pollard, II. Erank Heath, Mark H. Liddell, W. S. McCormick Macmillan and Co., Limited, St. Martin's Street, London, 1925;

The Works ol Geoltrey Chaucer – Second Edition – Edited by /'. N. Robinson – London: Oxford University Press, Printed în the U.S.A., 1957;

The Canterbury Tales – translated into modern English by Nevill CoghilI, Penguin Books Ud., 1957.

Traducerea respectă forma de versificaţie a originalului, redarea fiind vers la vers. Majoritatea povestirilor sunt scrise în cuplete iambice. În următoarele povestiri şi prologuri, forma adoptată de Chaucer este strofa de şapte versuri iambice, rimate *ababec: Cuvântul de început ce l-au rostit Notarul, Povestirea Notarului, Precuvintare la Povestirea Stareţei, Precuvintare la Povestea lui Sir Thopas, Povestirea Diacului din Oxford, Precuvintare Ia Povestirea Celei de-a Doua Maici, Povestirea Celei de-a Doua Maici.*

Povestirea Călugărului este scrisă în strofe de opt versuri iambice, rimate *ababbebe.* În *închinarea la*

Povestirea Diacului, Chaucer adoptă strofa de şase versuri iambice, rimate *ra b a b e b, abab cb* etc. — *

Povestea lui Sir Thopas este scrisă în general în strofe de şase versuri, versurile 1, 2, 4 şi 5 de câte opt silabe, iar 3 şi 6 de câte cinci şi şase silabe, rimate *aab e c b.* Autorul îşi îngăduie însă devieri de la acest tipar, devieri care ău fost respectate în traducere.

Versuri sunt numerotate din cinci în cinci, pentru a înlesni consultarea notelor şi a comentariilor de la sfârşitul volumului.

D. D.

Achipui (a – a pipăi. *Aht* – suferinţă, chin.

Albina (a —a alerga încoace şi încolo ca o albină.

Alea – verigă, cerc.

Apoticar – spiţer, farmacist.

Apriat – lămurit, precis.

Astmea (a – a îngropa.

Al – armăsar.

Avă – canonic.

Baccea – bătrân ramolit. *Bahtă* – noroc, soartă. *Baraboi* – cartof. *Barbugiu* – jucător de zaruri. *Basnă* – basm, poveste, născocire. *Başca* – fort, închisoare. *Batir* – măcar, cel puţin. *Bătelişle* – câmp de luptă. *Benga* – dracul.

Bez – fără; afară de; pe lângă faptul că. *Bibiluri* înfloriturі.

Blagorodnic – nobil, de neam. *Boblet* – nătâng.

Bogheată – durdulie, frumuşică; (despre găini moţată.

Bogoslov – teolog.

Boleasnă – epidemie.

Bolind – nebun.

Bolinzi (a -) – a înnebuni.

Boscar – scamator.

Boscărie A- scamatorie.

Braci – pantaloni.

Branişte – pădure.

Brit – britan, britanic; breton.

Buh – zvon, veste, faimă.

Bunget – (despre codru) des, bătrân.
Cainic – nenorocit, vrednic de plâns.
Calp – fals.
Capişte – templu.
Căpos – încăpăţânat.
Carte – act, document.
Catargă – corabie.
Catâ – trebuie.
Cafă – cârlig.
Că (uie – afumător (în care se arde tămâie).
Celibiu (sau *cilibiu)*—nobil, domnesc.
Cendai-ştofă bogată de mătase.
Certa a —a pedepsi.
Ceteraş – cântăreţ din ceteră.
Ceteră – lăută.
Cetluit – legat ţeapăn, *chelărie* – administraţie.
Chiaun – beat.
Chichion – belea, încurcătură.
Chiler – magazie.
Chilos (sau *pilos)*—răbdător.
Chinovie – mânăstire de călugări care trăiesc în comun.
Chiti (a -) – a observa; a (se) gândi.
Chiti (a se -) – a plănui, a se socoti în sine.
Cin – rang, demnitate; tagmă preoţească sau călugărească.
Cinghie-harfă.
Ciristeş – cinstit.
Ciotcă – grămadă.
Ciudi (A se -) – a se mira.
Ciuiut – nemilos; avar.
Civil – albastru-închis.
Cirneci – cârn.
Câşti – venit; chirie, arendă.
C/op-pălărioară cu boruri mici, *copcă* – salt, săritură; gaură în gheaţă.
Cocon-vlăstar domnesc.
Coz *(frumoasă* -)—frumoasă fără pereche.

Crainici (a a face cunoscut prin crainici.

Criţă -"oţel *crivat* – pat.

Crug— orbita unui astru. *Cucură* – tolbă de săgeţi. *Culpeş* – vinovat. *Custa (a -)* – a trăi.

Desîrg – iute, degrabă. *Dobândă* – câştig, folos. *Dor*— durere. *Dupac* – pumn, ghiont.

Evghenisit – nobil.

Făcătură – fapt neobişnuit; vrăjitorie.

Ferică – ferigă.

Fier – pumnal; sabie.

Lieros – crud, feroce.

Finic – curmal.

Liroscos – învăţat.

Firul (a -) – a curge subţire.

Fistoiil-vezi nota *Pr. Corabier-27.*

Irupt – mâncare de dulce, carne.

Luştei – treaptă de scară.

Galife – orătănii.

Gabea – buiestru.

Ghinărar – general.

Ghioci – car ce poate fi lungit.

Giubeică – scurteică.

Ghiuj – bătrân (neputincios).

Ghiul – inel.

Gâde – călău.

Glagorie – ştiinţă.

Glavă – cap; capitol.

G ornic – pădurar.

Gospod – domnesc.

Grivnă – monedă de mică valoare.

Guguştiuc – varietate de porumbel.

H ageali e – pelerinaj. *Hagiu* – pelerin. *Harţ* – încăierare, luptă. *Herb* – stemă, blazon. *Heretisi (a -)* – a felicita. *Hiţă* – lucru care se hâţână. *Hojma* – mereu, neîncetat.

Iebincă (sau *ibincă*) —pătură care se pune sub şa. *Ipocras* – vin prelucrat cu mirodenii. *Iră* – cureluşă.

Ispiti (a -) – a încerca, a pune la încercare. *Istov* – sfârşit.

Iubeţ – îndrăgostit.

Incale – încalţe, măcar.

Încălat-voinic, trupeş, corpolent.

Incrincenat – însângerat.

Jitnicei – administrator domnesc. *Jude* (— judecată. *Jugan* – cal jugănit. *Junghi* – jungher, pumnal.

Lainic – trândav.

Lăctiţă – cutie mică de lemn.

Lege – credinţă religioasă.

Leit – poleit, lucitor.

Levinţi – luptători.

Lie – ciocârlie.

Lingoare – tifos.

Linte (pl. *Linii*) – lentilă.

Libov – iubire, dragoste.

Livan – tămâie.

Lobdă – lemn despicat.

Maşteră – vitregă.

Matul – babalâc; bătrân ursuz.

Mămular – vânzător de mărunţişuri.

Mehenghi – şiret.

Merchez – rost.

Mied – băutură dulce făcută din miere. *Mi li (a se -)* – ai se face milă. *Milei (a* – a tăcea.

Minut i – mâini.

Mult (de -) – devreme, din zori. *Munci* – chinuri. *Mur* – zid.

Nae – corabie, barcă. *Qăboi (a -) – a năvăli, năier* – corabier.

Năimi (a -) – a tocmi,. A angaja, a închiria.

Năsărâmbă – boroboaţă, poznă? *nenăimit – vezi a năimi.' nepedepsit* – neînvăţat. *Nevoie* – necaz, durere. *Noatin (ă)* – mânz (ă) până la doi am

Obezi – cătuşe.

Obirşi (a -) – a termina.

Obligeană (sau *abligeană)* – plantă aromatică *oblu* – drept, de-a dreptul.

Ogoi (a -) – a potoli.
Organ – orgă.
Orindă— ursită, destin; rânduială, canon.
Orkidar – hangiu..
Orı – monedă de mică valoare.
Ortac (ă) – tovarăş (ă).
Osirdnic – sârguincios.
Ostrefe— gratii, zăbrele.
Otuzbir (cuul)— cu sila.
Pantahuzar – vezi nota *Prolog* 209.
Pardos – leopard.
Păcurar – păstor.
Pălămat – ţârcovnic, paracliser.
Palmier-vezi nota *Prolog* 13.
Pedepsit – învăţat, instruit.
Pestelcă – şorţ.
Pohfală – pompă, fast.
Pohtire – poftă.
Pojar – incendiu; foc, dogoare.
Prapur – steag.
Prepus – delegat; bănuială.
Pricină – proces.
Pristav – crainic.
Pristăvi (a se – & muri.
Proşcat – împroşcat.
Pulpare – apărătoare de metal pentru picioare. *Rateş* – han.
Tămânea (verb tranz.) *(a* -)—a învinge.
Răsură – măceş, trandafir sălbatic.
Răzbuna (a se -)—a se schimba.
Răzvedit – răspicat, limpede.
Ritos – obraznic, grosolan.
Robacı – harnic.
Ruios – Zdrenţăros.
Saivan – adăpost de iarnă pentru oi sau vite. *Sământău* – contabil.
Scârbavnic – greu de îndurat; dezgustător.

Scârbă – necaz, supărare.
S*clrbelnic* – scârbos, care face scârbă.
Scule – giuvaeruri. „
slircioc— vezi nota *Frate* 110.
Silă – silnicie, violenţă.
Sillie – diafană.
Sângean – de acelaşi neam.
Smereaţi – novice.
Smântă (a da de -) – a distruge.
Socaciu – bucătar.
Sodom – prăpăd, puhoi, puzderie.
Solragiu-majordom.
Sorginte – origine.
So/ie – tovarăş.
Spangă – spadă.
Spală – spadă.
Spenfăr – surtuc fără pulpane.
Stamboală – baniţă; *cu stamboala* – din belşug, foarte mult.
Stirpe – neam, spiţă.
Stolifi – aşezaţi în rânduri.
Strungă – strâmtoare, trecătoare.
Sumeł – semeţ.
Surchidi-a necăji, a chinui.
Şart – rost, rânduială.
Şbilł – lat.
Şiac – postav aspru.
Şiştar – vas de lemn pentru muls.
Şleau-dr-um bătătorit.
Şoiman – cal sprinten.
Şoldan – iepure care n-a împlinit încă un an. *Ştirici (a -)* – a da de ştire, a informa. *Ştreał* – amendă. *Şugubină* – crimă, nelegiuire.
Talan – cal bătrân şi slab, gloabă, *talion* – italian, italienesc. *Talienesc* – italienesc. *Tarapana* – monetărie. *Testemşy* – basma. *Ticălos* – nenorocit.
Urnă – coş de nuiele.

Trenial – vezi nota *Aprod* 9.

Trepădamic – activ, care aleargă încoace şi-ncolo. *Trişte* – nenoroc, nenorocire. *Tron* – sicriu.

Turnir – întrecere cavalerească în arme.

Ţarţamuri ciucuri *lenchi ia svj* exac.

ilindru – vezi nota *Corabiei* 206.

Utagă – clondir, uric – act, document.

Vadea – scadenţă, *vaiidea* – mama sultanului. *Varvară* – sălbatică, fără milă. Valul – iepure de-un an. *Vel* – mare (adj.'. *Velit* – mare (adj..

Veiş —locuitor din Wales (Ţara Galilor), în vestul Angliei.

Verginä – fecioară.

Vetrilă-pânză de corabie.

Via (a a trăi.

Vipie —arşiţă.

Vilhovnic – chirurg, doctor.

Virstai (sau *vristai)*—vărgat.

Vâlvă – vâlvătaie.

Vlavă – minciună.

Vlădică – episcop.

Volnic – de bunăvoie.

Voloc – plasă.

Zare – lumină.

Zăbavnic—: încet, zăbovitor.

Zăcăşală – răutate.

Zăcon – obicei, datină.

Zgai barace – picioare.

Zoi – lături.

Z *iliar*— gelos.

Zulie – gelozie.

Zuibav-zurbagiu, răzvrătit.

D. D.